Olje- og energidepartementet

Vedlegg til St.prp. nr 1, 1988–89
Energi- og vassdragsforvaltning

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

(ERVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIEKONSESJONER)

TILLATELSER MEDDELT I 1987

Kraftleietillatelser på under 20 000 kW gitt av Norges vassdrags- og energiverk i 1987, er ikke tatt med her. De er innbundet i egen bok - og finnes i Vassdrags- og energiforsyningsavdelingen, Olje- og energi-departementet.

Innholdsfortegnelse.

Side

1. A/S Ila og Lilleby Smelteverker. Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Bjølvefossen. Olje- og energidepartementets samtykke 12. januar 1987 5
2. NL Chemicals International Inc. Konsesjon for erverv av aksjer i Kronos Titan A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 28. januar 1987 5
3. Hedmark Energiverk. Erverv og ekspropriasjon av fallrettigheter m. v. for utbygging av Kongsvinger kraftverk. Kongelig resolusjon 2. november 1973. Erverv av ytterligere fallrettigheter m. v. Kongelig resolusjon 30. januar 1987 6
4. Otteraaens Brugseierforening. Reguleringer og overføringer i Otravassdraget. Fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 10. februar 1987 18
5. Årdal og Sunndal Verk. Nyset-Steggje Kraft A/S. Tilleggsregulering og tilleggsutbygging i Nyset-Steggjevassdragene. Kongelig resolusjon 8. august 1986. Endring av manøvreringsreglement. Feil i manøvreringsreglement. Olje- og energidepartementets brev 12. februar 1987 18
6. Bjølvefossen A/S. Konsesjon på leie av inntil 12 MW/100 GWh pr. år fastkraft og inntil 15 MW/30 GWh pr. år tilfeldig kraft fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap til virksomheten i Kvam kommune. Kongelig resolusjon 20. februar 1987 19
7. Elkem A/S, Skorovas Gruber. Konsesjon på leie av inntil 400 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til virksomheten i Namsskogan kommune. Kongelig resolusjon 27. februar 1987 26
8. A/S Investa. Konsesjon for erverv av aksjer i Dale A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 4. mars 1987 29
9. Elektrisk Bureau A.S. Konsesjon for erverv av aksjer i Elektro Union A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 27. mars 1987 29
10. NL Chemicals International Inc. Konsesjon for erverv av aksjer i Kronos Titan A/S. Samtykke gitt av Olje- og energidepartementet 28. januar 1987. Endring av konsesjonsvilkår. Olje- og energidepartementets samtykke 3. april 1987 29
11. Norske Skogindustrier A.S. Konsesjon for erverv av aksjer i Sigdal Industrier A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 28. april 1987 29
12. A/S Follum Fabrikker. Konsesjon for erverv av aksjer i Norske Skogindustrier A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 5. mai 1987 30
13. Norske Skogindustrier A.S. Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Follum Fabrikker. Olje- og energidepartementets samtykke 5. mai 1987 30
14. Norske Skogindustrier A.S og A/S Follum Fabrikker. Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Union og i Forenede Papir og Cellulosefabrikker A/S og A/S Union, A/S Follum Fabrikker og Norske Skogindustrier A/S. Konsesjon for erverv av aksjer i Tofte Industrier A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 5. mai 1987 30
15. A/S ENI. Konsesjon for erverv av aksjer i NEK Kabel A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 25. mai 1987 30
16. Norton A/S. Konsesjon for erverv av aksjer i Arendal Smelteverk A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 19. juni 1987 31
17. Alcoa Securities Corporation. Konsesjon for erverv av aksjer i Norsk Alcoa A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 22. juni 1987 31
18. Gjøvik Elektrisitetsverk. Tillatelse til bygging av Breiskallen Kraftverk i Hunnselva. Kongelig resolusjon 26. juni 1987 31
19. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Tillatelse til ombygging av Dale kraftstasjon i Bergsdalsvassdraget. Kongelig resolusjon 26. juni 1987 43
20. Statsregulering. Bjerka-Plura. Kongelig resolusjon 21. desember 1962. Endring av manøvreringsreglement. Olje- og energidepartementets samtykke 2. juli 1987 72

Side

21. Gloppen Elektrisitetsverk. Regulering av Breimsvatn. Kongelig resolusjon 26. juni 1964. Endring av manøvreringsreglement. Olje- og energidepartementets samtykke 16. juli 1987 72
22. Sande Paper Mill A/S. Konsesjon på leie av ytterligere 5 000 kW tilfeldig kraft fra Vestfold kraftselskap til drift av ny elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune. Kongelig resolusjon 24.juli 1987 72
23. Statsregulering. Stor-Glomfjordvassdragene i Saltfjell/Svartisen. Fastsettelse av reguleringsbestemmelser samt ekspropriasjonstillatelse for erverv av fallrettigheter m. v. Kongelig resolusjon 24. juli 1987 75
24. Helgeland Kraftlag A/L. Tillatelse til erverv og ekspropriasjon m. v. for utbygging av Fagervollan kraftverk i Rana kommune i Nordland. Kongelig resolusjon 24. juli 1987 102
25. A/S Tyssefaldene. Overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvann i Tyssovassdraget. Kongelig resolusjon 7. august 1987 126
26. Gøtaverken Arendal AB. Konsesjon for erverv av aksjer i Kværner Industrier A.S. Olje- og energidepartementets samtykke 12. august 1987 140
27. A/S Kosmos. Konsesjon for erverv av aksjer i Aker-Norcem A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 19. august 1987 140
28. Aker-Norcem A/S. Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Kosmos. Olje- og energidepartementets samtykke 19. august 1987 140
29. Norske Skogindustrier A.S. Konsesjon for erverv av aksjer i Sigdal Industrier A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 19. august 1987 141
30. Borregaard Industrier Limited. Konsesjon på leie av 20 MW fastkraft og 40 MW tilfeldig kraft til elektrokjeler fra Hafslund til drift av selskapets anlegg i Sarpsborg kommune. Kongelig resolusjon 28. august 1987 141
31. A/S ENI. Konsesjon for erverv av aksjer i NEK Kabel A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 4. september 1987 145
32. Den norske stats oljeselskap – STATOIL. Konsesjon på leie av inntil 32 MW/280 GWh tilfeldig kraft pr. år fra L/L Sunnhordland Kraftlag til drift av gassterminalen på Kårstø i Tysvær kommune. Kongelig resolusjon 18. september 1987 145
33. Elkem A/S. Endring av konsesjon gitt 30. juni 1981 for erverv av aksjer i Meraker Smelteverk. Opptak av utenlandsk statsborger i styret. Olje- og energidepartementets samtykke 21. september 1987 149
34. Elkem A/S. Endring av konsesjonsvilkår. Olje- og energidepartementets samtykke 23. september 1987 149
35. Christiania Spigerverk AS. Fornyet konsesjon på leie av inntil 53 600 kW til bedriftens forskjellige virksomheter. Kongelig resolusjon 9. oktober 1987 149
36. Thamshavn Verk A/S & Co. Konsesjon på leie av 300 GWh/år fastkraft og 110 GWh/år ugarantert kraft fra Statskraftverkene til drift av selskapets ferrolegeringsverk i Thamshavn i Orkdal kommune. Regjeringens resolusjon 5. november 1987 153
37. Aust-Agder Kraftverk. Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Arendals Fossekompani. Olje- og energidepartementets samtykke 18. november 1987 156
38. Tofte Industrier A/S, Norske Skogindustrier A/S, A/S Follum Fabrikker og A/S Union. Konsesjon for erverv av aksjer i Sande Paper Mill A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 11. desember 1987 156
39. A/S Follum Fabrikker. Konsesjon på leie av 15 000 kW til drift av selskapets fabrikker i Ringerike kommune. Kongelig resolusjon 11. desember 1987 157
40. A/S Selma. Tillatelse til uttak av vann fra Svanevatn i Brusjøvassdraget i Brønnøy kommune for etablering av settefiskanlegg. Kongelig resolusjon 11. desember 1987 159
41. Sigdal kommune. Tillatelse til regulering i Horgavassdraget i Sigdal, Flesberg og Rollag kommuner i Buskerud. Kongelig resolusjon 18. desember 1987 171

1. A/S Ila og Lilleby Eiendom.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Bjølvefossen.)

Olje- og energidepartementets samtykke 12. januar 1987.

«Deres søknad datert 23. august 1985 ble oversendt NVE til behandling 3. september s. å. Vi har mottatt NVE's uttalelse i saken datert 19. desember 1986.

Det opplyses i søknaden at A/S Ila og Lilleby Eiendom har ervervet ca. 11 pst. av aksjene i A/S Bjølvefossen.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet A/S Bjølvefossen innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis A/S Ila og Lilleby Eiendom med dette konsesjon for erverv av inntil 11 pst. av aksjene i A/S Bjølvefossen. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.

Vi beklager den lange tiden saken har tatt.»

2. NL Chemicals International Inc.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Kronos Titan A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. januar 1987.

«Det vises til Deres søknad av 15. mai 1986 på vegne av NL Industries Inc., USA.

Søknaden gjelder overføring av 70 000 aksjer (100 pst.) i Kronos Titan A/S til NL Chemicals International Inc. fra NL Industries Inc. Overføringen er konsesjonspliktig i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) § 36, jfr. kap. I og IV, idet Kronos Titan A/S eller dets datterselskaper er meddelt kraftleiekonsesjoner og eier fallrettigheter av konsesjonspliktig størrelse.

Så langt Olje- og energidepartementet har brakt på det rene står Kronos Titan's 100 pst eiede datterselskaper The Jøssingfjord Manufactoring Co. A/S og/eller Titania A/S, som eier av konsesjonspliktige fallrettigheter i Sokndal kommune i Rogaland.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndiges gitt ved kgl. res av 11. januar 1978 gis NL Industries Inc. tillatelse til å overdra 70 000 aksjer i Kronos Titan A/S til NL Chemicals International Inc.

Under henvisning til industrikonsesjonslovens § 36, 3. ledd settes av allmenne hensyn følgende vilkår for konsesjonen:

1. NVE/Vassdragsdirektoratet skal innen 1. februar hvert år gis meddelelse om foregående års utnyttelse av angjeldende selskapers fallrettigheter. Det skal samtidig gis meddelelse om installasjonenes og reguleringsanleggenes tekniske tilstand.
2. Det må ikke uten samtykke fra NVE/Vassdragsdirektoratet disponeres over vassdragene på en måte som vesentlig forringer mulighetene for fremtidig å utnytte fallrettighetene til produksjon av elektrisk kraft.
3. Olje- og energidepartementet kan gi nærmere pålegg om samarbeid med annen kraftprodusent for å oppnå samfunnsmessig best mulig utnyttelse av fallrettighetene.
4. Kronos Titan A/S og dets datterselskaper som omfattes av denne konsesjon skal ha sete i Norge og selskapenes styrer skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.»

3. Hedmark Energiverk.

(Erverv og ekspropriasjon av fallrettigheter m. v. for utbygging av Kongsvinger kraftverk. Kongelig resolusjon 2. november 1973. Erverv av ytterligere fallrettigheter m. v.)

Kongelig resolusjon 30. januar 1987.

Ved kgl. res. 2. november 1973 ble Hedmark Kraftverk gitt tillatelse til erverv og ekspropriasjon av nødvendige fallrettigheter og nødvendig grunn og rettigheter m.v. for utbygging av Kongsvinger kraftverk. Foreliggende sak gjelder søknad fra Hedmark Energiverk om endret reguleringsrutine og heving av overvannet til ny HRV på kote 141,25. Søknaden omfatter således endring av gitt tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 og ervervslovens § 4 for ytterligere erverv av 0,75 m fall til Kongsvinger kraftverk. Samtidig betinger søknaden en endring av tidligere fastsatt manøvreringsreglement.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og energiverk har i brev av 26. februar 1986 avgitt følgende innstilling i saken:

«Kongsvinger kraftverk. Søknad om endret reguleringsrutine og heving av overvatnet til ny HRV på kote 141,25.

Hovedstyret har mottatt følgende søknad fra Hedmark Energiverk datert 13. juli 1983:

«Ved kongelig resolusjon 2. november 1973 ble det gitt tillatelse for Hedmark Kraftverk til erverv og ekspropriasjon av nødvendige fallrettigheter og nødvendig grunn og rettigheter m. v. for utbygging av Kongsvinger kraftverk.

Det er i regi av Vassdrags- og Havnelaboratoriet foretatt etterkontroll av de modellforsøk som i sin tid ble utført for Kongsvinger kraftverk. Videre er det vurdert en bedre optimalisering av energigevinsten. Dette kan oppnås ved å øke overvannstanden ved kraftverket samt endre reguleringsrutinen.

I henhold til Vassdrags- og Havnelaboratoriets anbefaling søkes det om å endre reguleringshøyden til et fast nivå på kote 141,25 utenfor SIVA-anleggene inntil vann-nivået på målestedet vil følge elvas naturkurve, som inntreffer ved ca. 1 550 m³/sek.

Hedmark Energiverk søker herved om:

1. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 om tillatelse til erverv av ytterligere fallrettigheter i Stømnerfossen for heving av overvannet ved Kongsvinger kraftverk til HRV kote 141,25, målt ved pumpekum DYNO utenfor SIVA-anleggene.
2. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 § 104 og § 105 om tillatelse til å erverve nødvendig grunn og fallrettigheter for å utvide og drive Kongsvinger kraftverk med ny HRV, kote 141,25, målt ved pumpekum DYNO. I eget prosjektdokument er eksisterende anlegg og tiltak i forbindelse med omsøkte heving av overvannet nærmere beskrevet.»

Fra det nevnte prosjektdokument siteres:

III. Beskrivelse av eksisterende anlegg.

Kongsvinger kraftverk er beliggende i Glomma ca. 7 km nedenfor Kongsvinger sentrum. Anlegget, slik det står i dag, består av en kraftstasjon, betongdam med fire segmentluker for flomavledning, og en sektorluke for tømmerfløtning og en fisketrapp. Det hele er bygget sammen i et samlet damanlegg med anslutning til terrenget på sidene med mindre fyllingsdammer. Over dammen ble det bygget en bro i tilknytning til en fylkesveg som forbinder riksveg 2 og riksveg 175 på hver sin side av Glomma. I tillegg ble det mellom stasjonen og fisketrappen avsatt plass til et aggregat nr. 2.

I stasjonen er det installert et rørturbinaggregat med ytelse ca. 19 MW.

Den produserte kraften føres delvis direkte ut på det omkringliggende lokale 22 kV fordelingsnett og det resterende overføres til Kongsvinger transformatorstasjon over en ca. 5 km lang 22 kV kraftledning.

IV. Hedmark Energiverks kraftbalanse 1984–87.

	1984			1985			1986			1987		
	S	V	TOT	S	V	TOT	S	V	TOT	S	V	TOT
Energigrl.	597	1 423	2 020	605	1 480	2 085	623	1 522	2 145	623	1 522	2 145
Midlere år	859	1 503	2 362	867	1 560	2 427	887	1 607	2 494	887	1 607	2 494
Forbr. høy prog.	602	1 498	2 100	625	1 553	2 178	648	1 615	2 260	673	1 672	2 345
Bal./energigrl.	÷ 5	÷75	÷ 80	÷20	÷ 73	÷ 93	÷25	÷ 90	÷115	÷50	÷ 15	÷200
Bal./mid.år	+257	+5	+262	+242	+ 7	+249	+239	÷ 5	+234	+214	÷65	+149

Ut fra det ugunstigste tilfelle med den høyeste forbruksprognose vil HEV etter energigrunnlagesbetraktninger ha underskudd hele perioden, økende fra ca. 80 GWh i 1984 til ca. 200 GWh i 1987. Underskuddet er knyttet til vinterperioden. Med utgangspunkt i midlere års produksjon har HEV overskudd alle år, med ca. 260 GWh i 1984

synkende til ca. 150 GWh i 1987. Overskuddet er knyttet til sommerperioden. Vinterperioden får underskudd fra 1986 og dette vil forsterke seg i takt med forbruksøkningen.

4.1 Nye anlegg i Kongsvinger kraftverk og dets virkning på kraftbalansen.

Ut fra HEV's balanse er det for den nærmeste framtid mest interessant å øke tilgangen på vinterkraft, men på noe sikt også sommerkraft.

NVE har i avdelingsrapport nr. EE 11/82 beregnet diskontert indifferenskostnad for fastkraft for forskjellige år framover i tid. Med 5 pst. kalkulasjonsrente og 40 års økonomisk levetid er det i 1982 samfunnsøkonomisk forsvarlig å investere opp til 3,22 kr./kWh/år ref. grensesnitt mellom produksjon/transmisjon.

Alternative anleggsløsninger og utbygningskostnader:

4.2 Installasjon av agg. 2 med ytelse som agg. 1 uten tiltak i overvannet.

Investering: Ca. 106 mill. kroner.
Prod.gevinst: Sommer/vinter/sum 29,6/5,6,/ 35,2 GWh mid. år.
Sommer/vinter/sum ca. 25/5/30 GWh energigrl.
Utbyggingskostnad=*kr. 3,01 pr. kWh/år.*

4.3 Installasjon av agg. 2 samt hevning av overvann med 0,75 m.

Investering: Ca. 117 mill. kroner.
Prod.gevinst: Sommer/vinter/sum 39,9/11,2/ 51,1 GWh mid.år.
Sommer/vinter/sum ca. 30/10/40 GWh energigrl.
Utbyggingskostnad=*kr. 2,29 pr. kWh/år.*

4.4 Heving av overvann uten nye installasjoner.

Investering: Ca. 11,6 mill. kroner.
Prod.gevinst: Sommer/vinter/sum 6,4/5,0/ 11,4 GWh mid.år.
Sommer/vinter/sum 5/5/10 GWh energigrl.
Utbygningskostnad=*kr. 1,02 pr. kWh/år.*

Alle tre alternativer ligger innenfor den samfunnsøkonomiske grensekostnad beregnet av NVE og er derfor lønnsomme prosjekter sett i nasjonal sammenheng. Ut fra rene bedriftsøkonomiske interesser er det en øket vinterkrafttilgang som er mest aktuell til dekning av forbruk innenfor HEV's driftsenhet. En øket sommerkrafttilgang vil i de aller fleste år bli å selge til andre driftsenheter eller som eksport til antatte relative lave priser.

Det alternativ med kun heving av overvannet for utnyttelse i eksisterende aggregat gir 5 GWh vinterkraft til 11,6 mill. kroner. Dette gir en *pris på kr. 2,32 pr. kWh/år for ren vinterkraft* og ansees for meget gunstig.

V. Forslag til endret regulering.

Det er i regi av Vassdrags- og Havnelaboratoriet foretatt etterkontroll av de modellforsøk som i sin tid ble utført for Kongsvinger kraftverk. Videre er det vurdert en bedre optimalisering av energigevinsten. Dette kan oppnås ved å øke overvannstanden ved kraftverket samt endre reguleringsrutinen.

Overvannet reguleres i dag etter et manøvreringsreglement fastsatt i konsesjonsvilkårene. Ved en vannføring i Glomma på 500 m³/sek. skal overvannstanden senkes 0,5 m, videre skal det foretas en ytterligere senkning på 0,5 m ved 1 000 m³/sek. og ytterligere 0,5 m ved en vannføring på 1 800 m³/sek. eller høyere. Den trinnvise senkningen ved økende vannføring ble valgt for å sikre mot vanninntrengning i kjelleretasjen ved SIVA-anleggene, ca. 3,5 km ovenfor kraftverket. Da avtalen om overvannsreguleringen ble gjort, forelå lite håndfaste data om grunnvannets avhengighet av vannstandene i Glomma utenfor SIVA-anleggene. Den trinnvise senkningen av overvannet reduserer fallhøyden og derved også energiproduksjonen ved kraftverket.

Etter at Kongsvinger kraftverk kom i drift har det vært utført regelmessige målinger av vannstanden i Glomma og i grunnen ved SIVA-anleggene. Disse målingene viste at overvannet ved kraftverket kunne heves uten skadelige konsekvenser for SIVA-anleggene. I forståelse med SIVA og Hedmark Kraftverk påtok Vassdrags- og Havnelaboratoriet seg våren 1980 å klargjøre de hydrauliske forhold ved dammen og SIVA for å fremskaffe data for en eventuell endring av nåværende reguleringsrutiner for overvannet. Ut fra måleresultatene kunne en entydig slutte at Kongsvinger kraftverk kunne kjøres med høyere overvannstand uten uheldige konsekvenser for SIVA-anleggene. Vassdrags- og Havnelaboratoriet anbefaler at en velger et fast nivå for overvannet utenfor SIVA-anleggene på kote 141,25. Overvannet ved dammen reguleres i samsvar med dette inntil vannføringen blir så stor at Svartholmstrykene nedenfor SIVA alene bestemmer vannstanden ved SIVA-anleggene. Dette vil skje ved en vannføring på ca. 1 550 m³/sek. og ved denne vannføring eller høyere vil vannstanden utenfor SIVA-anleggene følge elvas naturkurve.

På etterfølgende tegning nr. 3.03.020 er vannstandskurven inntegnet for nåværende regulering og ny omsøkt regulering.

Ut fra ovennevnte søkes gjennomført en heving av overvannstand til fast nivå på kote 141,25 utenfor SIVA-anleggene inntil vannføringen følger elvas naturkurve ved ca. 1 550 m³/sek.

VI. Produksjonsgevinst og hydrologi.

Vassdrags- og Havnelaboratoriet har utført feltmålinger for å beregne virkningene av et eventuelt nytt manøvreringsreglement.

Norsk Vandbygningskontor har etter oppdrag fra Hedmark Energiverk utarbeidet en hydrologisk rapport for å tallfeste produksjonsgevinsten for eventuelle ombygginger ved Kongsvinger kraftverk i følgende alternativer:

1. Installasjon av aggregat II.
2. Forandring av manøvreringsreglementet, nåværende overvannstand beholdes, HRV kote 140,50.
3. Overvann heves til HRV kote 140,80, maksimal høyde uten omfattende ombygging av damanlegg.
4. Overvann heves til HRV kote 141,25, omfattende ombygging av dam.

6.2 Sammendrag.

Produksjonsgevinsten ved installasjon av et nytt aggregat, kalt agg. II, og endring av overvann HRV med nytt manøvreringsreglement er sammenstilt i etterfølgende tabell 1.

Tabell 6.1 Produksjonsgevinst ved ombygging.

Installasjon	Produksjonsgevinst, GWh				
	Alt. I Opprinnelig man.reglem. HRV 140,50	Alt. II HRV 140,50	Alt. III HRV 140,80	Alt. IV HRV 141,25	Alt. V Rien/ Feragen
Nåværende innst. Agg. I=240 m³/sek.	0	1,5	5,8	11,4	13,2
Agg. I + Agg. II					
A: Agg. II=180 m³/sek.	26,5				
B: Agg. II=210 m³/sek.	28,8				
C: Agg. II=240 m³/sek.	31,2	2,6	8,7	15,9	17,1
Nettogevinst v/Agg. II =240 m³/sek.	31,2	1,1	2,9	4,5	3,9
Revisjonsgevinst med Agg. II	4,0				
Total gevinst v/Agg. II =240 m³/sek.	35,2	36,3	38,1	39,7	39,1

Ved å beholde HRV k. 140,50 og uten ombygginger kan det inntjenes inntil 1,5 GWh ved å forandre manøvreringsreglementet, alt. II. Ved å heve HRV inntil k. 141,25, alt. IV vil det med nåværende installasjon være mulig å øke produksjonen med *11,4 GWh.*

Produksjonsgevinsten ved å installere et nytt Agg. II=240 m³/sek. er beregnet til 35,2 GWh inkludert revisjonsgevinst. Ved økning av HRV til k. 141,25, alt. IV, blir økningen i produksjonen 39,7 GWh. Det totale bygningsvolumet for et nytt aggregat er gitt av de eksisterende bygningskonstruksjoner, og forskjellige størrelser på aggregatet vil ikke innvirke noe særlig på de bygningstekniske kostnadene. Kostnadsforskjellen mellom de tre aggregatene som er produksjonsberegnet kan derfor tilnærmet settes lik forskjellen i maskinpris (turbin og generator). Produksjonsgevinsten ved å velge største aggregat er økonomisk lønnsom når man ser på kostnadsforskjellen i maskinpris, og det er derfor valgt å utrede et anlegg for Agg. II=240 m³/sek.

Produksjonsgevinsten for Agg. II ved fremtidig regulering av Rien/Feragen er beregnet å bli noe lavere enn ved nåværende regulering. Reguleringsgraden ved Kongsvinger kraftverk er fortsatt meget lav, ca. 15 pst. av tilsiget.

Den beregnede totalproduksjonen ved Kongsvinger kraftverk for de forskjellige HRV-alternativene og installasjon av Agg. II=240 m³/sek. er vist i tabell 2. Samme tabell angir også et stimulert produksjonstap p.g.a. forbislipping av fløtningsvann.

Tabell 6.2 Produksjon og fløtningstap.

Forbislipping av fløtningsvann q_F	Total produksjon og tillegg med Agg. I=Agg. II=240 m³/sek.									
	Alt. I Opprinnelig man.reglem. HRV 140,50		Alt. II HRV 140,50		Alt. III HRV 140,80		Alt. IV HRV 141,25		Alt. IV+ Feragen/Rien	
Antall Agg.	I	I+II	I	I+II	I	I+II	I	I+II	I	I+II
Beregnet prod. med q_F=20 m³/sek.	118,2	149,4	119,7	152,0	124,0	158,1	129,6	165,3	131,4	166,5
Økning i produksjon	0	31,2	1,5	33,8	5,8	39,9	11,4	47,1	13,2	48,3
Revisjonsgevinst		4,0		4,0		4,0		4,0		4,0
Prod.tap med q_F=20 m³/sek.					1,4	2,8			1,4	2,9
Prod.tap med q_F=40 m³/sek.					3,0	5,7			3,1	6,0
Prod.tap med q_F=60 m³/sek.					4,9	8,8			5,0	9,2

6.3 Konklusjon.

Ut fra omfanget av de anleggstekniske tiltak og investering pr. innvunnet kWh har en kommet til at *dette byggetrinn bare skal omfatte en hevning av overvannet til kote 141,25.*

Installasjon av et aggregat nr. 2 blir å gjennomføre på et senere tidspunkt.

VII. Berørte arealer

7.1 Neddemte og forsumpede arealer

Det vises til tegning nr. 459-22 som viser en oversikt over berørte arealer ved en forandring av HRV. Nedenfor er det satt opp en tabell over de berørte arealene regnet i m². Arealene som er HEV's eiendom ligger mellom jernbanen og inntaksmagasinet like øst for dam.

Tabell 7.1 Berørte arealer

Anmerkning	Arealtype	HRV 141,25 Neddemt	HRV 141,25 Forsumpet
Tidligere erstatning for forsumping mellom k. 140,50–141,50	Dyrket	6 000	32 100
	Annet (inkl. noe løvskog og skog)	3 100	8 500
Erstatning for ny forsumping over k. 141,50 til 1,0 m over ny HRV	Dyrket		17 480
	Annet (inkl. noe løvskog og skog)		33 220
Areal ervervet av HEV ved forrige utbygging	Dyrket	1 800	9 000
	Annet	1 500	10 000

De berørte arealene er for en stor del konsentrert til nedre Åsum. Store deler av de arealer som er beregnet som forsumpet ligger mellom 0,5–1,0 m over høyeste vannstand, og kan med stor sannsynlighet fortsatt benyttes som dyrket areal eller skogsareal. De konsentrerte bekkedalene på nordsiden av elven kan planeres og landheves. Det samme gjelder et lite areal på Øvre Gulli.

7.2 Erosjon.

Etter at Kongsvinger kraftverk kom i drift i 1975 har en hatt store erosjonsproblemer nedstrøms for dammen. Dette har ført til betydelige plastringskostnader og alle utsatte partier mellom dammen og ca. 1,3 km nedstrøms kraftverket er erosjonssikret med ca. 0,7 m tykt «steinteppe» og enkelte steder helt opp i 1,5 m tykkelse. Det er ikke regnet med ekstra plastringsarbeider nedstrøms dam.

Oppstrøms dam har det forekommet flere mindre flakskred i de bratte skråninger ned mot nordre elvebredd p.g.a. bølgeerosjon. Disse partier ble sikret i 1982 ved at det ble lagt ut en solid plastringsfot av sprengstein med erosjonsbeskyttelse opp til kote 141,75 i en lengde av 1 500 m nedenfor Svartholmen.

Videre erosjonssikring kan bli aktuelt på enkelte steder ved SIVA-anleggene samt mot jernbanelinjen hvor denne ligger ut mot strandkanten.

VIII. Grunneierforhold.

Ved heving av overvannet med 75 cm vil nye arealer langs bassenget bli forsumpet, tilsammen 50,6 da. Disse fordeler seg med 17,4 da på dyrket mark og 33,2 da på annen mark inkl. skog.

I tillegg til dette må det økede fallet på 75 cm erverves. De tidligere falleierne har dessuten krevet kompensasjon for den økede utnyttelse av kraftverket.

På grunneiermøtet den 22. juni 1981 ble det valgt en grunneierkomité bestående av 3 representanter og en varamann. Komitéen fikk nødvendige fullmakter til å handle på grunneiernes vegne.

Grunneierkomitéen har valgt h.r.adv. Trampe Kindt som advokat for grunneierne. Videre er herredsskogmester Halvor Noer og konsulent Per Oddvar Hoff oppnevnt som sakkyndig for skog og jordbruk.

Grunneierne har sagt seg villige til frivillige forhandlinger med HEV under forutsetning av at det gis en rimelig kompensasjon for øket utnyttelse av fallene. I så fall vil de også gi frivillig forhåndstiltredelse til igangsetting av arbeidet.

HEV har i den anledning fremsatt tilbud om kompensasjon for det økede hestekrafttallet erstattet etter den pris som ble betalt i 1973 oppdatert til 1983 iflg. konsumprisindeksen. Dette medfører en utgift på ca. kr. 260 000.

Grunnerstatninger, fallerstatninger, ulempeerstatninger ink. utgifter til teknisk og juridisk bistand til grunneierne og renter antas å beløpe seg til *kr. 1 000 000.*

Berørte grunneiere

Oversikt forsumpningsareal (sørsiden)

Gnr./Bnr.	Grunneier	Dyrket mark (m²)	Ikke dyrket (m²)	Merknader
35/1	Bergljot Gulbrandsen Dahl	900		Målt
36/7	Astrid Huvenes	2 280*)	320	*) Dyrkbart, målt
36/4	Alma Huvenes	3 860*)	2 100	*) Dyrkbart, målt
34/7	John Skulstad	4 100	2 650	Målt
34/6	Kjell N. Aasum		90	Målt
34/9	Sigvart Aasum	1 800	450	Målt
34/8–10	Asbjørn Tangen	1 700		Målt
34/13	Ellen Tangen	520		Målt
36/36				
33/7–8–25/26	SIVA		12 120	Komm.kart/Hedm.Kr.v.-kart
32/13	Gunnar Johannes Eide	170*)		Hage, komm.kart/Hedm.Kr.v.-kart
32/46	SIVA		130	Komm.kart 1:1 000
32/47			80	Komm.kart 1:1 000
32/11	Jørgen Stømner		400	Komm.kart 1:1 000
32/19	Reidar Monsrud		140	Komm.kart 1:1 000
32/1	Arne Hansen Stømner		4 600	Komm.kart 1:1 000
		15 230	23 080	

Oversikt forsumpningsareal (nordsiden)

Gnr./Bnr.	Grunneier	Dyrket mark (m²)	Ikke dyrket (m²)	Merknader
3/14	Anne Melland		1 440	Målt/Hedm.Kr.v.kart
3/60	Rolf Snare		50	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
3/11	Oddvar Håkenstuen		45	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
3/64	Kjell Håkenstuen		45	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
3/65	Birger Håkenstuen		50	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
3/49	Carsten Håkenstuen		120	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
42/9–11	Gunnar Lie		170	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
42/6	Paul Svansruds dødsbo		750	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
42/8	Ola Gran Olsson		650	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
43/7	Per Aslak Gulbrandsen		150	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
44/2	Anna Thora Grønnerud		750	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
44/1	Jens Gransæther		1 400	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
45/1	Andreas og Rudolf Nyhus		150	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
45/4–3	Kristen Haftun	1 000	220	Komm.kart 1:1 000
46/4	Ole Engebretsen	1 250	250	Komm.kart 1:1 000
46/3	Erling Greaker		500	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
48/1	Kongsvinger Kommune		800	Komm.kart/Hedm.Kr.v.kart
49/29	Kongsvinger Kommune		2 600	Kommunens kart
		2 250	10 140	
	Sum totalt	17 480	33 220	

X. Tiltak på SIVA-området.

10.1 Innledning.

Grunnvannsmålinger er utført på SIVA-området i 10 år fra januar 1973, og målinger pågår fortsatt. Etter 1980 er det utført flere undersøkelser, og kommet i alt 7 notat/rapporter som behandler en heving av overvannstanden og forholdene på SIVA. Nedenfor er disse listet opp:

1. «Kongsvinger Kraftverk – Regulering av overvannet» VHL, juli 1980.
2. «Notat vedrørende SIVA-anleggene» NVK, mars 1981.
3. «Vurdering vedrørende ny oppdemming til kote +141,25» A. R. Reinertsen, august 1981.
4. «Avskjærende grøft Dyno/Termonor» NVK, mars 1982.
5. «Grunnvannsmålinger SIVA» NVK, mars 1982.
6. «Brev vedrørende drenering, SIVA» Kummeneje, mai 1982.
7. «Grunnvannsmålinger SIVA» NGU, oktober 1982.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) ble som uavhengig ekspert på geohydrologi bedt om å gi en uttalelse vedr. grunnvannsproblematikken på SIVA. Konklusjonen i rapporten går ut på at en heving av vannstanden til k. 141,25 ikke vil influere på grunnvannstanden innenfor buffersonen som strekker seg 50–70 m inn fra elven. Remfabrikkens rå-

vannspumpestasjon blir direkte påvirket av en overvannsheving, mens de andre foreslåtte tiltakene vil bedre allerede eksisterende forhold. Tiltak vedrørende kommunale anlegg er ikke tatt med i dette notatet.

10.2 Avskjærende grøft.

En avskjærende grøft ved Dyno/Termonor har til hovedhensikt å skjære av grunnvannstrømmen mot Glomma, og derved senke den grunnvannstanden som en har i dag ved Dyno og Termonor.

Avskjærende grøft er foreslått plassert på sørsiden av jernbanen. Dette alternativet er vurdert opp mot avskjærende grøft på nordsiden, mellom hovedsporet og sidesporet til Dyno, men spuntingsarbeidene fordyrer nord-alternativet vesentlig.

Ved sør-alternativet må man trykke en utløpsledning under jernbanen, og lede vannet ut i samme grøft som bekkelukkingen.

10.3 Drenering rundt Dyno's kontorfløy.

Ved en avskjærende grøft ved Dyno/Termonor ble det forutsatt at tidligere forslag om en drenering rundt kontorfløyen kunne sløyfes. Dersom drenering blir valgt er det et spørsmål ved nødvendigheten av pumpestasjon for drensvannet. Pumping vil være aktuelt når vannføringen er større enn 1 500–1 600 m³/s., d.v.s. en flom med ca. 3 års gjentakelsesintervall. Flomperioden er av kort varighet, og siden massene er tette vil grunnvannstanden forandre seg lite. En mener derfor at pumping av drensvannet ikke er nødvendig. Kostnader til pumpestasjon er allikevel tatt med i kostnadsoverslaget, slik at alternativet kan vurderes. Pumpestasjonen bygges felles for avskjærende grøft og drenering ved Dyno, og den kan tvangskjøres eller styres av automatikk.

10.4 Råvannspumpestasjoner.

Ved byggingen av råvannspumpestasjonene for Dyno og Remfabrikken ble det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til flomvannføringene i Glomma. Flomsituasjonen vil ikke forandre seg, og vannstanden vil følge naturkurven ved vannføringer større enn ca. 1 500 m³/s.

Remfabrikkens pumpestasjon må bygges om, mens det ikke er forutsatt noen ombygging av Dyno's råvannspumpestasjon. Dyno's pumpestasjon er flomsikker til k. 143,0. Dette tilsvarer en teoretisk 70-års flom på ca. 2 700 m³/s.

10.5 Remfabrikken og Strängbetong.

Norsk Vandbygningskontor har vurdert eventuelle tiltak for Remfabrikken og Strängbetong på grunnlag av NGU's rapport.

Grunnvannstanden har i den perioden det har vært målt aldri vært på høyde med o.k. kjellergulv. Grunnvannstanden vil ikke nå dette nivået som følge av en overvannsheving. En kan derimot ikke se bort i fra at spesielle forhold som nevnt i NGU's rapport kan inntreffe. Snørike vintre med hurtig avsmelting og lite tele vil kunne gi grunnvannstand i dagen.

På området mellom jernbanen og Remfabrikken har grunnvannstanden i hele måleperioden vært høy, og ofte med vannspeilet opp i dagen. Dersom SIVA ønsker å senke grunnvannstanden kan dette gjøres ved å forlenge den avskjærende grøften østover til fjell i dagen, men det er ikke tatt med kostnader til dette. Ved en utbygging av området må det også dreneres rundt bygningene.

Videre østover mot Strängbetong ansees det ikke nødvendig med noen tiltak.

Tiltakene er tegnet inn på vedlagte tegning 459-22.

10.6 Kommunale ledningsanlegg.

Spillvannsanleggene ligger i dag under normalt grunnvannsnivå. Under forutsetning av tette skjøter og kummer skulle en heving av overvannet ikke ha betygning. Forøvrig ligger grunnvannstanden over ny overvannshøyde på kote 141,25 i elva. Pumpestasjoner forutsettes overvåket regelmessig. Prosjektet er drøftet med Kongsvinger kommune v/teknisk etat i møte 17. februar 1981.

XI. Tiltak i eksisterende kraftverksanlegg.

11.1 Fyllingsdam.

Toppen av morenekjernen (tetningen) i dammen må heves til 0,5 m over HRV. Dette innebærer at fyllingsdammen må graves opp i toppen og morenen heves 0,55 m. I tillegg må kjernen frostisoleres de 100–150 m nærmest betongdammen p.g.a. for liten overdekning mot frost/televirkning.

Fylkesvegen over damkronen må stenges for trafikk i den periode hvor disse arbeider pågår.

11.2 Luker.

Eksisterende luker ble i sin tid levert av Kværner Brug A/S. En økning av HRV vil gi betydelige større krefter mot konstruksjonene. Kværner Brug har utført nye beregninger av lukene som har vært forelagt Vassdragstilsynet for godkjenelse.

Segmentlukene påbygges 0,75 m med nødvendige forsterkninger. Når det gjelder sektorluken forsterkes hoveddragerne for ryggplaten. Over sektorluken monteres en separat segmentluke.

For inntaksluke og varegrind er det unødvendig med ekstra tiltak.

11.3 Turbin.

Kværner Brug A/S som har levert rørturbinen har kontrollert spesifikasjonen og turbindata. Materialspenningene er generelt små og økningen i fallhøyden vil derfor ha liten betydning for spenningsnivået. Ut i fra hydrauliske kriterier vil nominell vannføring på 240 m³/s. kunne opprettholdes ved den nye fallhøyden. Ytelsen blir da ca. 21 MW, d.v.s. en økning med ca. 10 pst.

11.4 Generator.

Økning av generatorens ytelse til 21 MW vil ikke medføre mekaniske eller elektriske påkjenninger utover de garanterte verdier av fabrikanten National Industri.

XII. Kostnader og finansiering.

Prosjektet vil medføre følgende kostnader:

Erstatninger, adm. finans-omkostninger etc.	2,3 mill. kr.
Tiltak på SIVA-området	2,0 » »
Tiltak på bygg og anlegg	4,0 » »
Påbygging og forsterkning av luker	3,3 » »
Sum	11,6 mill. kr.

Kostnadsnivå: 1. kv. 1983.
Omregnet til løpende priser utgjør dette i 1985 ca. 14,4 mill. kroner som regnes som aktuelt tidspunkt for gjennomføring av arbeidene.
Prosjektet forutsettes finansiert ved 100 pst. låneopptak.»

På bakgrunn av de utførte grunnvassundersøkelser har *Norges geologiske undersøkelse* avgitt en rapport med følgende konklusjon:

«Konklusjon av vannstandsforholdene innen SIVA-området er i tråd med Norsk Vandbygningskontors slutninger. Regulering av vannstanden til kote 141,25 influerer ikke på grunnvannstanden i området innenfor buffersonen, som utgjør et belte langs elva mellom 50 og 70 m. I selve buffersonen regulerer elva vannstanden.
De tiltak som er foreslått gjennom Norsk Vandbyggingskontor ved avskjærende grøft på innsiden av området, er en logisk løsning ut fra de forhold som eksisterer.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i lolalpressen i tråd med vassdragslovgivningen. Videre har søknaden vært forelagt Kongsvinger og Sør-Odal kommuner, fylket, Miljøverndepartementet, Glomma fellesfløtningsforening og grunneierne.

Kongsvinger kommunestyre har enstemmig gått inn for at søknaden blir innvilget under forutsetning av at det blir tatt nødvendig hensyn til innlandsfiskenemndas uttalelse. Innlandsfiskenemndas uttalelse har følgende ordlyd:

«En endring av oppdemningshøyden ved Kongsvinger Kraftverk vil ytterligere forringe forholdene for fisket i Stømnerfossen.
Innlandsfiskenemnda vil komme tilbake med forslag om tiltak når vi har fått klarlagt ulempene ved reguleringen.
Vi ber videre om at det blir vurdert en forbedring av fisketrappa ved Kongsvinger Kraftverk, slik at den blir mer effektiv.»

Sør-Odal kommunestyre og *Hedmark fylkesutvalg* har enstemmig gått inn for at søknaden innvilges.

Fylkesmannen i Hedmark har i brev av 29. desember 1983 gitt følgende uttalelse:

«Den planlagte endringen av oppdemningshøyden for Kongsvinger kraftverk kan få negativ innvirkning på produksjonen av harr og ørret ved at strykpartiet i Vangenfossen ovenfor SIVA blir redusert. Dette kan eventuelt kompenseres ved utsetting av fisk.
De endrede hydrologiske forholdene vil kunne endre fiskens muligheter for å passere fisketrappa. De nåværende konsesjonsvilkårene gir mulighet for eventuelt å pålegge regulanten å gjennomføre nødvendige kompensasjonstiltak.
Den omsøkte reguleringsendringen synes ikke å ville berøre naturvern-, friluftslivs- eller viltstellinteresser i vesentlig grad. De endrede hydrologiske forholdene vil i noen grad kunne få innvirkning på vann- og avløpsforholdene i området. Disse interessene synes å være ivaretatt ved de mottiltakene som er beskrevet i søknadens kapittel 10.
Under henvisning til ovenstående vil fylkesmannen anbefale at søknaden om heving av oppdemningshøyden for Kongsvinger kraftverk blir imøtekommet.»

Miljøverndepartementet oversendte 1. februar 1984 følgende uttalelser uten kommentarer:

«*Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk*, datert 1. desember 1983:

Den planlagte endring av oppdemmingshøyden vil få liten innvirkning på de viltbiologiske forhold.
Reduksjonen av strykstrekningen i Vangenfossen ovenfor SIVA som følge av den økte oppdemmingen kan virke negativt på produksjonen av harr og aure. Eventuelle kompensasjonsutsettinger forutsettes dekt gjennom den eksisterende konsesjon (kgl. res. 2. november 1973).
Heving av oppdemmingshøyden vil innvirke på vanninntaket til fisketrappa. Det er derfor påkrevet at en sørger for at inntaket justeres slik at fisketrappas effektivitet ikke forverres.»

Riksantikvaren datert 24. januar 1984:

«Etter opplysning fra Samlet plan er det aktuelle området ikke prioritert for videre behandling innen prosjektet. Det midlertidige utkast til tekst fra Samlet plan vedrørende denne delen av Glommavassdraget er således heller ikke blitt bearbeidet videre. Samlet plans omtale av området vedlegges.
Fredede kulturminner innen Riksantikvarens ansvarsområde berøres ikke. Som nevnt i vårt tidligere brev gir de foreliggende opplysninger om andre verneinteresser som berøres innen Riksantikvarens fag- og ansvarsområde ikke grunnlag alene for å si nei til konsesjon.
Det er likevel behov for en systematisk registrering og dokumentasjon av de kulturminner som berøres av utbyggingen. Dette gjelder også langs de deler av elva som utsettes for økt oppstuving av vannmasser ved flom o.s.v. Det samme gjelder de områder som kan bli berørt av anleggsarbeid i byggeperioden og av eventuelle andre sekundære tiltak og virkninger.
Videre må en etterundersøkelse og sluttrapportering om utbyggingens faktiske følger for kulturminneinteressene gjennomføres. Nærmere tidspunkt for dette avtales med kulturminnemyndighetene ved anleggstidens og sikringsarbeidenes avslutning.
Dersom Departementet vurderer de samlede verneinteressene i området slik at konsesjon kan gis, ber vi om at følgende vilkår stilles:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse fra kulturmyndighetene og innenfor en rimelig økonomisk ramme:

a) å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner

b) å utføre tiltak for å minske skadevirkning for kulturminner
c) å forelegge kulturvernmyndighetene planene for hovedhjelpanlegg og andre anlegg inkl. veier som følger av utbyggingen.»

Betingelsene foran gjelder for kulturminneinteressene innenfor Riksantikvarens fag- og ansvarsområde (se forskrift til Lov om kulturminner).

Det vil være hensiktsmessig at Fylkeskonservatoren som det lokale kulturminneorgan tillegges oppgaven med å gjennomføre kulturminnetiltakene etter nærmere forutsetninger gitt av Riksantikvaren.

Det forutsettes blant annet at «Registrering av faste kulturminner i Norge» i størst mulig utstrekning benyttes som grunnlag for registreringene. Fylkeskonservatorene administrerer dette registreringsopplegget innenfor sine fylker.»

Universitetets Oldsaksamling, Oslo i brev av 13. oktober 1983 har ingen merknader til prosjektet.

Glomma Fellesfløtingsforening v/høyesterettsadvokat Kåre Ødegard har gitt følgende uttalelse i brev av 14. oktober 1983:

«I avtale av 20. september/18. november 1977 mellom Hedmark Kraftverk (i dag Hedmark Energiverk) og Glomma Fellesfløtingsforening er det inntatt detaljerte bestemmelser som sikrer fløting av tømmeret forbi kraftverket. Kopi av avtalen vedlegges.

Glomma Fellesfløtingsforening vil ikke motsette seg søknaden fra Hedmark Energiverk, men forutsetter at det inngåes tilleggsavtaler om de endringer som blir iverksatt. Under enhver omstendighet forutsetter Fellesfløtingsforeningen at den blir holdt skadesløs både når det gjelder fordyrelsen av selve fløtingen og eventuelle tap ved forsinkelser som måtte oppstå.»

Høyesterettsadvokat O. Trampe Kindt v/advokat Pål Christensen har på vegne av grunneierne gitt følgende uttalelse i brev av 13. oktober 1983:

«Jeg viser til Deres brev av 11. august d. å. med frist til 15. d. m. for uttalelse til Hedmark Energiverks søknad om tillatelse til endret reguleringsrutine og hevning av overvann for Kongsvinger Kraftverk.

Innledningsvis skal jeg få bemerke at grunneierne allerede fra et par år tilbake har vært i kontakt med Hedmark Energiverk vedrørende saken, og at grunneierne således lenge har vært kjent med kraftverkets planer. Overfor Hedmark Energiverk har man således allerede gitt uttrykk for at man ikke har prinsipioelle innvendinger mot overvannshevningen dersom man bare blir holdt økonomisk skadesløse. Jeg skal med henblikk på det siste forhold forøvrig få bemerke at det allerede er innledet forhandlinger mellom grunneierne og kraftverket om en minnelig ordning av erstatningsoppgjøret i anledning av overvannshevningen.

I og med at grunneierne ikke har prinsipielle innvendinger mot søknaden, innebærer dette at grunneierne i og for seg har lite å anføre til denne. Stillingen er imidlertid at det på grunneierhold foreligger bekymring for et par virkninger av overvannshevningen.

Det første av disse forhold er den økning i forsumpning som vil finne sted på grunn av overvannshevningen. Forholdet er således at det på flere av de berørte eiendommer drives aktivt jordbruk. Disse eiendommer er forholdsvis små. Når dyrkede arealer tilhørende disse eiendommer blir forsumpet, innebærer dette derfor en forringelse av driftsmulighetene på vedkommende eiendom.

Stillingen er videre at også arealer hvor det ikke drives landbruksdrift utsettes for forsumpning. Selv om produktiv jord ikke vil gå tapt, vil en økning i forsumpningen i ethvert tilfelle gi seg uheldige miljømessige utslag.

På bakgrunn av dette ber grunneierne vurdert hvorvidt det er mulig å pålegge Hedmark Energiverk å utføre fysiske tiltak for å begrense forsumpningen i størst mulig grad. Hvis dette viser seg gjennomførbart, ber jeg om at slikt pålegg gis.

Et ytterligere forhold som grunneierne finner bekymringsfullt er de erosjonsproblemer som finner sted i vassdraget. Grunneierne vil anta at man ved en hevning av overvannet vil få en økning i disse problemer.

Årsaken til grunneiernes bekymring er i første rekke de faremomenter som erosjonsproblemene innebærer. Det finner sted en ikke ubetydelig ferdsel langs den aktuelle elvestrekning, og videre er det selvsagt lite ønskelig å tape arealer hva enten disse benyttes i aktiv jordbruksdrift eller ikke.

Grunneierne ønsker på denne bakgrunn nøye vurdert faren for at erosjonsproblemene vil fortsette og eventuelt bli større slik grunneierne frykter. I tilknytning til dette ber grunneierne også om at Hedmark Energiverk pålegges å foreta erosjonssikring for å motvirke de aktuelle problemer.»

Statens forurensningstilsyn, i brev av 4. mai 1984 uttalte bl. a. følgende:

«Den omsøkte hevingen av HRV ved Kongsvinger kraftverk vil etter SFT,s mening ikke medføre særlige endringer mht. forurensningssituasjonen i vassdraget. De arealer som blir forsumpet som følge av vannstandhevingen er små, og de forurensningsmessige ulemper med erosjon og utvasking av humusstoffer vil i denne sammenheng være begrenset. SFT antar også at eventuelle forurensende tilførsler fra industriområdet som følge av en eventuell drenering eller andre tiltak på industriområdet i forbindelse med vannstandshevingen vil være små. Det synes også som om den omsøkte vannstandshevingen vil få liten betydning for det kommunale ledningsnettet. Ledningsnettet ligger imidlertid lavt i forhold til grunnvannstanden, og dette kan medføre ulemper pga. at eventuelle lekkasjer inne på ledningsnettet medfører økt hydraulisk belastning på ledningsnett og renseanlegg. I følge søknaden forutsettes det at pumpestasjoner overvåkes kontinuerlig etter økt oppdemming. Konsesjonæren bør derfor dekke

merkostnader ved drift og ettersyn av de berørte deler av det kommunale ledningsnettet som følge av eventuelle ulemper ved vannstandhevingen, eventuelt bør konsesjonæren bekoste en forholdsmessig andel av kostnadene forbundet med en omlegging av de berørte deler av det kommunale ledningsnettet.

På bakgrunn av det ovennevnte mener SFT at de forurensningsmessige ulemper som følge av en vannstandheving som omsøkt vil være små. Vi finner det imidlertid riktig å ta med et generelt vilkår om tiltak mot forurensningsvirkninger som står i forbindelse med utbyggingen.

Under henvisning til det ovennevnte og til lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, § 11, vil vi foreslå at det i en eventuell tillatelse til heving av vannstanden ved Kongsvinger kraftverk til kote 141,25 tas med følgende vilkår:

- Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å dekke meromkostninger ved drift og ettersyn av deler av det kommunale ledningsnettet som berøres av vannstandheving ved Kongsvinger kraftverk, eventuelt bekoste en forholdsmessig andel av kostnadene forbundet med en omlegging av de berørte deler av det kommunale ledningsnettet.
- Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.»

Alle innkomne uttalelser i anledning søknaden ble 9. februar 1984 oversendt søkeren for eventuelle merknader.

Hedmark energiverk, i brev av 16. mai 1984, meddelte at forholdet til grunneierne ville bli ordnet i minnelighet ved avtaler både vedrørende fallerstatninger og erstatning vedrørende skader og ulemper. Slike avtaler ble opprettet og kopier av avtalene oversendt NVE, Vassdragsdirektoratet med brev av 2. september 1985.

Forøvrig hadde Hedmark Energiverk ingen merknader.

Hedmark Energiverk, i brev av 18. februar 1986 korrigerer søknaden vedrørende valgt referansepunkt for HRV ved SIVA-anlegget. Pumpekum ved Remfabrikken er det punkt ved elva der vannstanden skal måles. Vannstanden her skal ikke overstige HRV før vannføringen i elva er ca. 1 550 m^3/s. Korrigeringen skyldes en tidligere forveksling av referansepunkter.

Hovedstyrets merknader:

Søknaden fra Hedmark energiverk gjelder en heving på 75 cm av tidligere fastsatt øvre reguleringshøyde og en endring av manøvreringsreglementet for Kongsvinger kraftverk i Glomma. Kraftverket, som ligger ca. 7 kilometer nedenfor Kongsvinger sentrum, er et elvekraftverk bestående av en kraftstasjon, betongdam med 4 segmentluker for flomavledning, og en sektorluke for tømmerfløting og en fisketrapp. Det hele er bygget i ett samlet anlegg med anslutning til terrenget på sidene med mindre fyllingsdammer. Tillatelsen til å bygge anlegget ble gitt ved kgl. res. av 2. november 1973 og kraftverket kom i drift i desember 1975 med et rørturbinaggregat på 19 MW og en beregnet middelproduksjon på 134 GWh pr. år. I nærværende søknad oppgis middelproduksjonen for kraftverket til 118,2 GWh pr. år. Dersom søknaden fra Hedmark energiverk blir imøtekommet kan produksjonen økes med 11,4 GWh/år. Kostnadene for denne økningen er beregnet til 11,6 mill. kr. i kostnadsnivå pr. 1. kv. 1983.

Skader og ulemper ved å endre HRV fra k. 140,50 til k. 141,25 består først og fremst i større neddemte og forsumpede arealer. I alt ca. 6 000 m^2 dyrket mark vil bli neddemt og ca. 32 000 m^2 kan i tillegg bli forsumpet.

Annen grunn (inklusiv noe løvskog og skog) som blir neddemt er ca. 3 000 m^2 og ytterligere ca. 8 500 m^2 kan bli forsumpet.

Det har vært en del problemer med erosjon og ras etter at kraftverket kom i drift i 1975, men dette er bøtet på med steinplastring. Videre erosjonssikring kan bli nødvendig på enkelte steder ved SIVA-anleggene og mot jernbanelinjen der denne ligger ut mot strandkanten.

Søknaden omfatter endring av gitt tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 av hensyn til almene interesser samt ervervskonsesjon etter ervervslovens § 4 for ytterligere erverv av 0,75 m fall til Kongsvinger kraftverk. Alle falleiere har godtatt minnelige overdragelser av fallrettighetene. Søknaden betinger videre en endring av tidligere fastsatt manøvreringsreglement.

Kongsvinger og Sør-Odal kommunestyrer samt Hedmark fylkesutvalg har enstemmig anbefalt søknaden. Kommunestyret i Kongsvinger har i sin uttalelse forutsatt at det blir tatt nødvendig hensyn til innlandsfiskenemnda og deres ønske om en forbedring av fisketrappa ved Kongsvinger kraftverk slik at den blir mer effektiv.

Disse forhold er også nevnt av fylkesmannen og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Vilkårene i den allerede gitte konssjon

ivaretar disse fiskeinteressene etter nærmere bestemmelser av Miljøverndepartementet.

Hovedstyrets konklusjon etter en samlet vurdering, jfr. vassdragslovens § 106, pkt. 1, blir at søknaden fra Hedmark Energiverk bør innvilges i overensstemmelse med de framlagte planer og opplysninger. Tillatelsen foreslås gitt på de samme vilkår som i kgl. res. av 2. november 1973 med et tillegg som foreslått av Statens forurensningstilsyn. Det foreslås videre et nytt vilkår som er vanlig ved de fleste nye konsesjoner i dag vedr. evt. erosjonsskader. Hovedstyret går videre inn for at manøvreringsreglementets pkt. 1 endres i overensstemmelse med søknaden. Det er ikke kommet innvendinger til dette forslaget. Videre anbefaler Hovedstyret gitt tillatelse etter ervervsloven § 4 til ytterligere erverv av 0,75 m fall som skal utbygges, på de samme vilkår som ble oppstilt i ervervstillatelsen av 2. november 1973.

Øvrige merknader.

Riksantikvaren har foreslått inntatt vilkår vedrørende kulturminneinteressene innenfor Riksantikvarens fag- og ansvarsområde. Hovedstyret viser til vilkårenes post 12, 2. avsnitt i den tidligere gitte ervervstillatelse og kan ikke se behov for ytterligere vilkår i denne forbindelse.

Hovedstyret stiller opp følgende forslag om tillegg til vilkårene for tillatelsen til utbygging og drift av Kongsvinger Kraftverk:

«Post 1.
(Forurensning)

- Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å dekke meromkostninger ved drift og ettersyn av deler av det kommunale ledningsnettet som berøres av vannstandheving ved Kongsvinger kraftverk, eventuelt bekoste en forholdsmessig andel av kostnadene forbundet med en omlegging av de berørte deler av det kommunale ledningsnettet.
- Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.

Post 2.
(Erosjon)

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.»

Hovedstyret foreslår at pkt. 1 i manøvreringsreglementet av 2. november 1973 går ut og erstattes med nytt pkt. 1 med følgende ordlyd:

«Lukene i inntaksdammen skal for alle vannføringer mindre en 1 550 m^3/s. manøvreres slik at vannstanden ikke overstiger kote 141,25 målt ved fastmerke pumpekum Remfabrikken utenfor SIVA-anlegget. For større vannføringer manøvreres lukene slik at vannivået ved målestedet, pumpekum Remfabrikken utenfor SIVA-anlegget, følger elvas naturlige vannføringskurve.

Den tillatte oppdemmingshøyde skal betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker som godkjennes av Norges Vassdrags- og energiverk.»

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Saken er behandlet etter instruksens § 10 og vil bli referert i førstkommende Hovedstyremøte.»

Landbruksdepartementet har i brev av 2. april 1986 avgitt følgende uttalelse:

«Den omsøkte endring i reguleringsrutine og heving av overvann til ny HRV på kote 141,25 synes å medføre relativt små ulemper for landbruksinteressene i området.

Landbruksdepartementet har ingen innvendinger mot at konsesjon blir gitt.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 3. april 1986 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til brev av 3. mars 1986.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til Hovedstyret i Norges vassdrags- og energiverk sin innstilling i denne sak.»

Finansdepartementets uttalelse som gitt i brev 11. april 1986:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 3. mars 1986 med vedlegg om denne saken.

Finansdepartementet har ingen merknader til Hovedstyrets innstilling.»

Sør-Odal formannskap har i brev av 14. april 1986 meddelt departementet om vedtak fattet 8. april 1986:

«Olje- og energidepartementet har i brev av 3. mars 1986 oversendt brev fra Norges vassdrags- og energiverk av 26. februar s.å. vedrørende endret reguleringsrutine og heving av overvatnet for Kongsvinger Kraftverk.

Rådmannen foreslår at formannskapet fatter slikt

vedtak:

Sør-Odal formannskap har ikke noe å bemerke til den foreliggende søknad om endring av reguleringsrutine og heving av overvatnet for Kongsvinger Kraftverk.

Formannskapets vedtak:

Som foreslått av rådmannen.»

Kongsvinger kommune, teknisk etat, uttaler i brev av 18. april 1986:

«Kongsvinger kommune, teknisk etat har fått oversendt ovennevnte sak til uttalelse.

Vi har følgende merknader til de foreslåtte endringer:

1. Det skal av Hedmark Energiverk (HEV) opparbeides en avskjærende grøft ved Dyno/Termonor. Vi kan ikke se at driften og vedlikeholdet av grøftesystemet er fastlagt. Vedlikeholdsansvaret bør legges til HEV.
2. Nødvendige forbehold om erosjonsfaren langs elvebredden ansees ivaretatt.

Til slutt vil vi be om at det blir tatt inn følgende tillegg til post 1 (Forurensning) under styrets merknader, første ledd, tredje linje: «det kommunale ledningsnettet *med tilhørende pumpestasjoner* som berøres» osv.

Videre tilføyes til siste setning i første ledd: «og tilhørende pumpestasjoner».»

Fylkesrådmannen i Hedmark fylkeskommune har i brev av 7. mai 1986 uttalt følgende:

«Innstilling fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og energiverk av 26. februar 1986 vedrørende søknad om endret reguleringsrutine og heving av overvatnet til kote 141.25 ved Kongsvinger kraftverk er mottatt til uttalelse.

Søknaden er behandlet i Hedmark fylkesutvalg som sak 300/83 i møte 29. november 1983. Søknaden ble enstemmig tilrådd imøtekommet.

Hovedstyrets konklusjon på søknaden fra Hedmark Energiverk er at den innvilges i overensstemmelse med framlagte planer om to tilleggsvilkår for utbygging og drift av Kongsvinger kraftverk.

Det ene gjelder konsesjonærens plikt til å være med å dekke kostnader som kan oppstå i forbindelse med forurensningstiltak og mulig omlegging av kommunalt avløpsnett.

Det andre tilleggsvilkåret pålegges konsesjonæren å delta i utgifter til sikringsarbeider etter erosjon som skyldes vannhevingen.

Det er bragt på det rene at Hedmark Energiverk ikke har noen merknader til tilleggsvilkårene stilt av Departementet. Gjennom møter med Kongsvinger kommune har Energiverket allerede opprettet avtaler om kostnadsfordeling ved eventuell omlegging av ledningsnett og i forbindelse med tiltak mot forurensninger. Videre er det opprettet avtaler med grunneierne om erstatning for skader og ulempe i forbindelse med vannstandsheving.

Av de tilsendte dokumenter forøvrig framgår at søknaden ikke er endret og at det blant de framkomne uttalelsene ikke synes å være noen som gir grunn til ytterligere uttalelse fra fylkeskommunen.»

Miljøverndepartementet uttaler følgende i brev av 14. mai 1986:

«Vi viser til Deres brev av 3. mars 1986 der Hovedstyrets innstilling ble oversendt til uttalelse.

Søknaden gjelder en heving på 75 cm av tidligere fastsatt øvre reguleringshøyde og endring av manøvreringsreglementet for Kongsvinger kraftverk i Glomma. Kraftverket er et elvekraftverk.

Den foreliggende søknad vil øke produksjonen med 11,4 GWh/år. Kostnadene for denne økningen er beregnet til 11,6 mill. kroner (1983).

Hevingen av overvatnet vil føre til at 6 mål mark blir neddemt og at 32 mål blir forsumpet.

Miljøverndepartementet kan akseptere at søknaden blir imøtekommet. Det kan også gis tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall § 11 på de vilkår som er tatt inn som post 1 (forurensning) i NVE's hovedstyres innstilling av 26. februar 1986.»

Departementets merknader:

Hedmark Energiverk har ved brev av 13. juli 1983 søkt om endret reguleringsrutine og heving av overvannet til ny HRV på kote 141,25 ved Kongsvinger kraftverk i Glomma.

Tillatelse til erverv og ekspropriasjon av nødvendige fallrettigheter og nødvendig grunn og rettigheter m. v. ble gitt Hedmark Kraftverk ved Kgl. res. av 2. november 1973. Hedmark Kraftverk skiftet navn til Hedmark Energiverk 1. januar 1982.

Søknaden nødvendiggjør endring av gitt tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 av hensyn til allmenne interesser og konsesjon for erverv av ytterligere 0,75 m fall. I tillegg søkes om endring av tidligere fastsatt manøvreringsreglement, som følge av de omsøkte endringer.

Produksjonsøkningen av de omsøkte endringer er anslått til 11,4 GWh/år etter en kostnad på 11,6 mill. kr. (kostnadsnivå pr. 1. kv. 1983).

Skader og ulemper som følge av endringene er i første rekke neddemning og forsumpning av arealer som delvis nyttes til jord- og skogbruk. I tillegg kan det oppstå erosjonsskader. Hovedstyret foreslår inntatt vilkår hvor konsesjonæren kan pålegges å utbedre og forebygge erosjonsskader.

Hovedstyret har etter en samlet vurdering, jfr. vassdragslovens § 106 nr. 1, kommet til at søknaden bør etterkommes, på nærmere angitte vilkår i tillegg til vilkår oppstillet i Kgl. res av 2. november 1973. Videre har Hovedstyret funnet at manøvreringsreglementet endres i samsvar med søknaden og at ervervskonsesjon etter ervervslovens § 4 for 0,75 m fall kan gis på vilkår som inntatt i ervervstillatelen av 2. november 1973.

NVE's innstilling i saken har av departementet vært forelagt Kongsvinger og Sør-Odal kommuner, Hedmark fylkeskommune, Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet, Kommunaldepartementet og Finansdepartementet.

Ingen av de instanser som har uttalt seg har hatt innvendinger mot at tillatelse gis. Kongsvinger kommune har kommet med enkelte merknader, som drøftes nedenfor.

Olje- og energidepartementet finner, i likhet med Hovedstyret, at søknaden kan innvilges ut fra en vurdering av nytte mot skade som foreskrevet i vassdragslovens § 106 nr. 1. Også endring av manøvreringsreglementet og ervervskonsesjon på omsøkte fall kan gis. Tillatelsen gis på vilkår som foreslått av Hovedstyret.

Det forutsettes at departementet kan samtykke i mindre planendringer og i tilfelle foreta de endringer i manøvreringsreglementet som følger av dette.

Merknader til de enkelte vilkår:

Til post 1, forurensning.

Vilkåret er i samsvar med forslag fra Statens Forurensningstilsyn.

Kongsvinger kommune, ved teknisk etat, har i brev av 18. april 1986 uttalt at det ønskes inntatt i vilkårene om forurensning at konsesjonærens plikt til å dekke meromkostninger ved drift og ettersyn, eventuelt til å dekke en andel av utgiftene ved omlegging, av de deler av det kommunale ledningsnettet som berøres av vannstandheving også omfatter tilhørende pumpestasjoner. Departementet finner at slike pumpestasjoner kan anses som en naturlig del av ledningsnettet i relasjon til f. eks. behovet for ettersyn som følge av hevingen av HRV til kote 141,25. Forsåvidt er det kun tale om en presisering av vilkårets omfang. Departementet ser derfor ikke grunn til å endre vilkårets ordlyd.

Til post 2, erosjon.

Vilkåret er tatt med i vanlig utforming.

Øvrige merknader.

Kongsvinger kommune ønsker også at driften og vedlikeholdet av en avskjærende grøft ved Dyno/Termonor skal legges til konsesjonæren. Hovedhensikten med en slik avskjærende grøft er å skjære av grunnvannstrømmen mot Glomma, og derigjennom senke dagens grunnvannstand ved Dyno/Termonor. Bakgrunnen for å senke/regulere grunnvannstanden her er å hindre vanninntrengning i kjelleren ved SIVA-anleggene etter heving av overvannet. Grøften anlegges således til forebyggelse av mulig skade. Skal slike forebyggende tiltak virke etter sin hensikt, må forestås nødvendig drift og ettersyn. Departementet anser konsesjonæren som nærmest heril, men finner ikke å ville oppstille spesifisert vilkår herom.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917 nr. 16 gis Hedmark Energiverk tillatelse til erverv av ytterligere 0,75 m fall for heving av overvannet ved Kongsvinger Kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 30. januar 1987.
2. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104 og 105 og lov om vern mot forurensninger og avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11, gis Hedmark Energiverk tillatelse til endret reguleringsrutine i samsvar med ovennevnte foredrag.
3. Det fastsettes nytt manøvreringsreglement i samsvar med ovennevnte foredrag.

4. Otteraaens Brugseierforening

(Reguleringer og overføringer i Otravassdraget. Fristforlengelse)

Olje- og energidepartementets samtykke 10. februar 1987.

«Deres søknad av 6. mars 1985 har vært forelagt NVE til uttalelse.

NVE har forelagt saken for distriktet. Det har fra distriktet ikke kommet inn protester mot at fristforlengelse gis. Valle kommune og fylkesutvalget i Aust-Agder har imidlertid satt som vilkår at fristen ikke utsettes lenger enn til 1.7.1989.

Hovedstyret i NVE tilrår i sin innstilling at byggefristene blir forlengst med 5 år regnet fra den dag søknaden blir avgjort. Ifølge hovedstyrets innstilling legges det vekt på at anleggsarbeidene har vært drevet kontinuerlig og at dette har vært i tråd med ønske fra den direkte berørte kommunen, Bykle. Hovedstyret legger vekt på at det allerede i konsesjonssøknaden i 1972 (jfr. St. prp. nr. 140 for 1974—75 s. 22) er antydet en vesentlig lengre utbyggingstid enn de ordinære 7 år. Hovedstyret uttaler videre at konsesjonsmyndighetene ved andre større utbyggingsprosjekter har gitt uttrykk for at en forlengelse av fristene kan påregnes.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVE's forslag om at byggefristene blir forlenget med 5 år. Dette innebærer at fristen for arbeidets fullførelse blir utsatt til 1. februar 1992.»

5. Årdal og Sunndal Verk. Nyset-Steggje Kraft A/S.

(Tilleggsregulering og tilleggsutbygging i Nyset-Steggjevassdragene. Kongelig resolusjon 8. august 1986.
Endring av manøvreringsreglement.
Feil i manøvreringsreglement).

Olje- og energidepartementets brev 12. februar 1987.

«ÅSV Nyset-Steggje Kraft as fikk ved kgl. res. av 08.08.86 tillatelse til tilleggsregulering av Berdalsvatn i Årdal kommune.

Pga. vanskeligheter med å få lagt laveste regulerte vannstand til kote 1002, søkte ÅSV Nyset-Steggje Kraft om en planendring i brev av 11.12.86. Planendringen var begrunnet med at en senking utover kote 1004 ikke lar seg forsvare hverken med hensyn til økonomi, driftssikkerhet eller estetiske hensyn.

Endringen betyr en reduksjon av magasinvolumet på 0,7 mill. m^3, tilsvarende 1,5 %. Tørrlagt areal ved senking til LRV blir redusert med ca. 25 mål fra ca. 190 mål til ca. 165 mål, tilsvarende ca. 13 %.

Norges Vassdrags- og energiverk har i brev av 16.01.87 til Olje- og energidepartementet gjort framlegg om at laveste regulerte vannstand endres fra kote 1002 til kote 1004.

NVE legger i sitt framlegg vekt på at endringen er av beskjeden størrelse, at tørrleggingsarealet blir redusert, og at problemer med overføring av bunnslam i tunnelsystemet kan unngås.

Olje- og energidepartementet slutter seg til framlegget fra NVE. Laveste regulerte vannstand i Berdalsvatn settes med dette til kote 1004.

Manøvreringsreglementets pkt. 1A blir dermed som følger:

1.

«A. *Reguleringer.*

	Normal sommer-vasstand kote	Øvre reg-grense kote	Nedre reg-grense kote	Oppdemming m	Senking m	Reghøyde m
Riskallsvatn	945,3	980,3	945,3	35,0	0	35,0
Berdalsvatn	1012,0	1060,0	1004,0	48,0	8	56,0

Feil i manøvreringsreglementet:

Olje- og energidepartementet har blitt gjort oppmerksom på en feil i manøvreringsreglementets punkt 1A nest siste punktum. Dette skal lyde:

«Under flom kan vannstanden stige til *over* øvre reguleringsgrense.»

Feil i de trykte vilkår:

Post 15, annet ledd skal lyde:

«De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg *uten* i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.»

Post 28, tredje ledd skal lyde:

«Gjentatte eller fortsatte overtredelser av foranstående poster 3, 11, 12, 24 og *28* første og annet ledd medfører tap av konsesjonen slik reglene i lov nr. 16 av 14. desember 1917 §§ 31 og 32 får tilsvarende anvendelse.»»

6. Bjølvefossen A/S.

(Konsesjon på leie av inntil 12 MW/100 GWh pr. år fastkraft og inntil 15 MW/30 GWh pr. år tilfeldig kraft fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap til virksomheten i Kvam kommune.)

Kongelig resolusjon 20. februar 1987.

1. *Innledning*

Ved kronprinsregentens res. av 01.02.57 fikk Bjølvefossen tillatelse til å leie inntil 30 000 kW fra BKK. Konsesjonen var tidsbegrenset til 03.12.1980. Norges vassdrags- og energiverk gjorde oppmerksom på konsesjonens utløp i brev av 25.08.80 til A/S Bjølvefossen. Selskapet svarte i brev av 28.08.80 følgende:

«Samtidig som den nevnte kraftleiekonsesjon av 01.12.57 utløper ved årsskiftet 1980/81 utløper også A/S Bjølvefossens kontrakt med BKK om kraftlevering. Dessuten hjemfaller som kjent Bjølvo Kraftverk til Staten pr. 03.12.80.

Dette gjør at bedriftens kraftforsyningssituasjon fra dette tidspunkt er meget usikker, og vi har i lang tid arbeidet med å få klarhet i disse spørsmålene bl.a. ved kontakt både med BKK, Olje- og energidepartementet og Industridepartementet.

Vi viser i denne forbindelse til vårt brev av 17.03.80 til de to nevnte departement.

Kopi av dette brevet med vedlegg følger vedlagt til Deres orientering.

De spørsmål vi reiser i det vedlagte brev står fortsatt ubesvart, og vi har lenge forsøkt å få istand et møte med de to departement og BBK.

Det har nå endelig lykkes oss å få avtalt et slikt møte i Oslo den 08.10.80 for drøfting av bedriftens framtidige kraftforsyningssituasjon.

Det vil trolig framgå av det vi har nevnt ovenfor og det vedlagte brev av 17.03.80 at situasjonen er svært usikker og komplisert.

På denne bakgrunn tillater vi oss å be om et råd fra Dem om hva bedriften umiddelbart og på sikt bør gjøre når det gjelder kraftleiekonsesjonen. Kan en søknad om midlertidig forlengelse av gjeldende konsesjon være en løsning?

Hva må i så fall en slik søknad inneholde?

Vi håper å høre fra Dem igjen med det første.»

Spørsmålet om kraftleiekonsesjon ble stilt i bero for avklaring av Bjølvefossens kraftforsyning.

Ved Olje- og energidepartementet's brev av 03.02.81 ble Bjølvefossen A/S bl.a. meddelt tillatelse til å drive virksomheten i henhold til de utløpte konsesjoner inntil ny konsesjonssøknad er avgjort.

I brev av 29.11.82 til Norges vassdrags- og energiverk kom Bjølvefossen tilbake til saken.

«Vår kraftforsyningssituasjon er fremdeles ikke avklart. Etter at vår «gamle» avtale med BKK utløp 03.12.80. har BKK bare kunnet påta seg leveranseforpliktelser for ett år av gangen så lenge selskapet ikke har fått tilsagn fra Statskraftverkene om leveranse av tilsvarende mengde statskraft. Slikt tilsagn er ikke gitt, men i brev til A/S Bjølvefossen datert 24.08.81 skriver Industridepartementet bl.a.:

> «De 120 GWh fastkraft Bjølvefossen søker om til erstatning av ettårsavtalen med BKK, kan således ikke regnes som ny fastkraft.
>
> En er kjent med at Olje- og energidepartementet arbeider med å finne en løsning på dette kraftproblemet gjennom drøftinger med BKK.

Det kan i dag, på bakgrunn av konjunktursituasjonen og fremtidsutsiktene for ferrolegeringsindustrien generelt, synes noe tvilsomt om vårt fremtidige fastkraftbehov utenfra vil være så høyt som 120 GWh.

Vi har imidlertid ikke funnet grunn til å endre dette tallet så lenge reelle kontraktsdrøftinger med BKK ikke er kommet igang. BKK har i brev av 29.09.80 til NVE søkt om ekspropriasjonstillatelse for å erhverve nødvendige rettigheter for fortsatt drift og vedlikehold av 66 kV-kraftlinjen fra Fosse i Bergsdalen til Indre Ålvik.

Også disse rettighetene utløp sammen med A/S Bjølvefossens reguleringskonsesjon 03.12.80.»

2. *Søknaden med tilleggsopplysninger*

Søknaden er av 19.04.85 og lyder slik:

«Det vises til tidligere korrespondanse om over nevnte sak, bl.a. våre brev til Dem av 29.11.82 og 19.02.85.

For ordens skyld vil vi innledningsvis foreta en summarisk gjennomgang av bakgrunnen og grunnlaget for nærværende søknad:

— Med Kronprinsregentens res. av 01.02.57 fikk *A/S Bjølvefossen* tillatelse til å leie inntil 30 000 kW elektrisk energi fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK). Tillatelsen ble gjort gjeldende til 03.12.80 da også *Bjølvefossen's* ervervs- og reguleringskonsesjon av 03.12.15 utløp («hjemfall»).

— I god tid før nevnte utløpsdato tok bedriften opp forhandlinger både med BKK og OED vedr. kraftdekningen etter 03.12.80. Disse forhandlingene dro i langdrag, og de ble dessuten knyttet sammen med Stortingets behandling av pris- og leveringsvilkår for kraft fra Statskraftverkene til kraftintensiv industri.

— I påvente av nye konsesjoner fikk *Bjølvefossen* med brev av 03.02.81 fra OED tillatelse til

> «i tidsrommet fra 03.12.80 til konsesjonssøknadene er avgjort, å drive sin virksomhet i henhold til gjeldende konsesjoner.
>
> «Nye konsesjoner vil bli gjort gjeldende fra 03.12.80.»

— Først seint på året 1983 ble forholdet mellom BKK og Statskraftverkene avklart slik at reelle forhandlinger mellom BKK og Bjølvefossen om en ny langtidsavtale kunne ta til.»

Søkn. om ny kraftleiekonsesjon til erstatning for konsesjon av 01.02.57.

— Etter å ha praktisert en ettårig «prøveavtale» i 1984 ble en 5-årig avtale gjeldende f.o.m. 1985 undertegnet 14.12.84/08.02.85. På visse vilkår kan avtalen forlenges i ytterligere 3 år.
Avtalen gjelder levering av 100 GWh pr. år (78 GWh i 1985) fastkraft, samt tilgjengelig tilfeldig kraft etter behov. Kopi av avtalen følger vedlagt.

— Vi regner med at en tilførsel utenfra på 100 GWh/år fastkraft og ca. 30 GWh/år tilfeldig kraft vil dekke vårt kraftbehov fram til ca. 1995.
På dette tidspunkt kan det være aktuelt med en ytterligere utvidelse av vår kraftramme på ca. 100—130 GWh/år fastkraft.
Til orientering i denne sammenheng vedlegges kopi av vårt brev av 25.08.84 til OED m/tilhørende utfylt spørreskjema om produksjons- og investeringsplaner for perioden fram til 1995—2000.
(Det bes bemerket at vi i skjemaet har regnet med 120 GWh/år fastkraft fra BKK og tilsammen 60 GWh/år tilfeldig kraft.
Under de endelige forhandlingene med BKK ble dette endret til h.h.v. 100 og 80 GWh/år).

— For ordens skyld nevnes til slutt at kraften overføres på en 60 kV-linje fra Fosse/Kaldestad i Bergsdalen til Ålvik. Linjen er bekostet av *Bjølvefossen* men eies av BKK som har konsesjon for drift av denne til 01.07.2007.

I henhold til det som er anført foran søker vi herved om tillatelse til kraftleie fra BKK i samsvar med den inngåtte kraftleieavtale av 14.12.84/08.02.85.
Nærværende søknad m/vedlegg oversendes i 3 eksemplar.»

I brev av 06.06.85 er det gitt følgende tilleggsopplysninger:

«Med henvisning til Deres brev av 29.04.85 kan gis følgende tilleggsopplysninger.

Kraftuttak/Maksimaleffekt.
— Kontrakten med BKK av 14.12.84/08.02.85 forutsetter at fastkraften, 100 GWh/ år, skal tas ut jevnt over året, d.v.s. med maksimaleffekt ca. 12 MW.

— Ca. 30 GWh/år tilfeldig kraft antas tatt ut i løpet av ca. 3—4 måneder, tilsvarende en maksimaleffekt på ca. 15 MW.

— Dvs. samlet maksimaleffekt ca. 27 MW. Til ytterligere orientering kan opplyses at overføringslinjens kapasitet er ca. 30 MW.

Selskapets ledelse.
Til orientering vedlegges et eksemplar av selskapets årsberetning for 1984.

— Etter årets generalforsamling 6. mai har styret følgende sammensetning:

Per Stormfelt (formann), Oslo,	Norsk
Emil Eriksrud, Oslo,	»
Tor Grong, Trondheim,	»
Jon Kildahl (adm. dir.), Ålvik	»
Sven Nørgaard, Oslo,	»
Sverre Ramstad, Ålvik,	»
Lars Solesnes, Ålvik,	»
Egil Ullebø, Orkanger,	»

Konsesjon på kraftleie.
— Selskapets aksjekapital ble på årets generalforsamling øket fra NOK 36 mill. til NOK 45 mill. ved utstedelse av friaksjer. Pr. i dag antas ca. 2 % utenlandsk eiet.

— På side 12 i årsberetningen for 1984 er det gjort rede for aksjonærforholdene i selskapet pr. 31.12.1984.
I midten av mai i år øket *Orkla Industrier A.S.* sin eierandel fra ca. 25 % til ca. 51 %.
Pr. i dag er dermed selskapets største aksjonærer:

Orkla Industrier A.S.	ca. 51 %
Hafslund A.S.	ca. 20 %
Ila & Lilleby smelteverker A/S	ca. 10 %

Vi vil imidlertid gjøre oppmerksom på at det i.h.t. Industrikonsesjonsloven av 14.12.1917, § 37, kreves konsesjon for å inneha mer enn 10 % andel i *Bjølvefossen a.s.* Såvidt vi vet er *Orkla Industrier A.S.* hittil ikke meddelt slik konsesjon.

— *Bjølvefossen's* vedtekter ble revidert på årets generalforsamling.
De nye vedtektene foreligger hittil ikke trykket. Vedlagt følger derfor en kopi av vedtektene slik som de ble vedtatt av generalforsamlingen 06. mai 1985.»

3. *Kraftleiekontrakten.*
Ifølge kontraktens § 1 som er datert 14.12.84/08.02.85 er BKK forpliktet til å levere følgende kraftmengder til Bjølvefossen:

I 1985 ..... ca. 78 GWh
I resten av kontraktperioden ca. 100 GW/år

Det er forutsatt at kraften skal tas ut jevnt over året.
I den grad kraft og overføringsanlegg er disponible skal BKK levere tilfeldigkraft etter Bjølvefossens behov.

Kraften skal leveres ved Bjølvefossens kraftstasjon i Indre Ålvik som trefaset vekselstrøm med ca. 50 perioder pr. sekund og med en spenning av ca. 60 kV.

Kraften skal måles før nedtransformering i Ålvik med målere som bekostes av BKK.

Kraftprisen pr. 01.01.85 skal ifølge § 4 med den fordeling som er angitt i kontraktens § 1 være 11,65 øre/kWh. Prisen skal reguleres samtidig med prisregulering for BKK's medlemskommuner og med samme prosentsats som prisen til medlemskommunene ved 5000 brukstimer.

Uttak av tilfeldigkraft skal avregnes etter Samkjøringspris i uken tillagt 10 %, dog minimum 2 øre/kWh.

Kontrakten gjelder i 5 år fra 1. januar 1985.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1 *Kvam kommunestyre* har i møte 17.12.85 etter innstilling fra formannskapet gjort slikt vedtak:

«Kvam heradsstyre viser til Kvam kraftverk sine merknader i brev av 09.12.85 og har utover dette ikkje noko å merka til at konsesjon vert gjeve.»

4.2 *Kvam Kraftverks* merknader lyder slik:

«Me syner til Dykkar brev av 21. juni 1985 med bilag, der De ber om vår uttale vedrørande A/S Bjølvefossen — søknad om konsesjon på leige av inntil 12 MW/100 GWh pr. år fastkraft og inntil 15 MW/30 GWh pr. år tilfeldigkraft fra Bergenshalvøens kommunale Kraftselskap.

Me ber om at det ved konsesjonshandsaming av denne søknad vert planlagt og teke stode til framføring av 132 kV — frå BKK sitt anlegg i Børdal via Norheimsund/Øystese til A/S Bjølvefossen's anlegg i Ålvik.

Me vil gjera merksam på at dette er en svært viktig overføring for Kvam elforsyning som må realiserast i samarbeid med BKK og A/S Bjølvefossen.

Me har elles ikkje merknader til at det blir gjeve konsesjon.»

4.3 *Fylkesrådmannen i Hordaland, Plan- og utbyggingsavdelinga* har i påtegning av 25.07.85 til fylkesmannen uttalt:

«Plan- og utbyggingsavdelinga vil rå til at A/S Bjølvefossen får den konsesjon det er søkt om.

I denne samanhengen vil ein gjere merksam på at Fylkestinget i møte 1985-06-11 vedtok eit handlingsprogram for energiøkonomisering. Under eit punkt som er kalla «Samarbeid mellom produksjonsverka», er det sagt:

«Fylkestinget meiner det er viktig at energiressursane vert nytta best mogleg, m.a. ved nærare samarbeid mellom dei ulike produksjonsverka. Administrasjonen bør i første rekkje sjå nærare på om slikt samarbeid kan gjennomførast mellom BKK og dei andre kraftprodusentane på «den store Bergenshalvøya.»»

I tillegg til den kraftmengda som det no vert søkt konsesjon på å få leiga frå BKK, disponerar A/S Bjølvefossen kraft frå eigen produksjon (dels på grunnlag av leigeavtale med Statskraftverkene for heimfallskraft). Etter avdelinga si oppfatning ville det vere føremålstenleg med ei avtale mellom A/S Bjølvefossen og BKK om eit produksjonssamarbeid slik at kraftressursane vert best mogleg utnytta. I samband med konsesjonen kunne det vere ein tanke å ta atterhald om at A/S Bjølvefossen skulle vere budd på å vera med i forhandlingar om eit slikt opplegg som Fylkestinget har peika på.»

4.4 *Bergenshalvøens kommunale kraftselskap* har i brev av 22.07.85 til fylkesmannen meddelt:

«Vi viser til Deres brev av 21.05.85 og bekrefter at kontrakt av 14. desember 1984 vedrørende kraftlevering til A/S Bjølvefossen ble godkjent av vårt styre i møte den 6.12.84.

Deltakelse i Eidfjordverkene sammen med egne utbygninger ventes å gi tilstrekkelig krafttilgang de nærmeste årene. Utover i 1990-årene ser vår kraftbalanse ut til å bli dårligere, slik at videre levering i stor grad vil være avhengig av tilgang på kraft ut over det som i dag er klarlagt.

Vi har ingen bemerkninger til at A/S Bjølvefossen gis konsesjon til kraftleie fra oss i samsvar med den foreliggende kontrakt.»

4.5 *Fylkesmannen i Hordaland* har i brev av 08.01.86 til NVE meddelt:

«Vi synar til konsesjonssøknad dagsett 19. april og 6. juni 1985 om konsesjon på leige av inntil 12 MW/100GWh pr. år fastkraft og inntil 15 MW/30 GWh tilfeldig kraft fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap.

Vedlagt fylgjer fråsegn frå:

Hordaland Fylkeskommune dagsett 23. august 1985.

«Plan- og utbyggingsavdelinga vil rå til at A/S Bjølvefossen får den konsesjon det er søkt om.»

Kvam heradsstyre dagsett 12. desember 1985.

«Kvam heradsstyre viser til Kvam kraftverk sine merknader i brev av 09.12.85 og har utover dette ikkje noko å merka til at konsesjon vert gjeve.»

Bergenshalvøens kommunale kraftselskap dagsett 22. august 1985.

«Vi har ingen bemerkninger til at A/S Bjølvefossen gis konsesjon til kraftleie fra oss i samsvar med den foreliggende kontrakt.»

Ut frå ei samla vurdering rår fylkesmannen til at A/S Bjølvefossen får konsesjon i samsvar med søknad.»

4.6 *Industridepartementet* har i brev av 15.08.85 til NVE uttalt:

«Det vises til brev av 18.6.1985 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

A/S Bjølvefossen søker om konsesjon på grunnlag av en avtale med Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap, som ble inngått 14.12.1984 og som gjelder fra 1.1.1985. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap forplikter seg til å levere 100 GWh fastkraft pr. år.

Fra 1.2.1957 til 3.12.1980 hadde bedriften konsesjon på leie av 139 GWh fastkraft fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Senere har bedriften etter tillatelse fra Olje- og energidepartementet, hatt ettårsavtaler med kraftselskapet, samtidig som en siden 1981 har gjort gjeldende en søknad til sentrale kraftmyndigheter om å få tildelt 120 GWh i fastkraft som en erstatning av ettårsavtalene.

Industridepartementet vil peke på at en i samsvar med Olje- og energidepartementets oppfatning, hele tiden har regnet de 120 GWh inn under den til enhver tid gjeldende nasjonale ramme for fastkraft til kraftkrevende industri.

Foreliggende konsesjonsspørsmål vil således ikke berøre det pågående arbeide med nye tildelinger/prioriteringer innenfor nye kraftrammer til denne industreien.

Etter inngåelse av den nye avtalen med Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap har bedriften en slik fastkraftmengde til disposisjon:

— egne vannkraftanlegg	96 GWh
— egne mottrykksanlegg	40 GWh
— kontrakt med NVE	234 GWh
— kontrakt med Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap	100 GWh
	470 GWh

I løpet av de 5 siste årene har bedriften i 2 år brukt en mindre kraftmengde enn dette. Gjennomsnittet er på 478 GWh.

Fullutnyttelse av nåværende kapasitet ved verket krever 530 GWh pr. år. I henhold til de planer bedriften har presentert for Industridepartementet i den senere tid, ligger det ikke an til en utvidelse av kapasiteten ved verket før henimot 1995 da det kan være aktuelt med en fornyelse av de minste FeSi-ovnene.

I lys av utviklingen for stålindustrien og for ferrolegeringsindustrien, vil Industridepartementet ikke holde det for usannsynlig at bedriften i neste 5 års-periode i gjennomsnitt nok vil komme til å anvende en del mindre kraft enn det som går med til full utnyttelse av den praktisk utnyttbare kapasitet; dvs. noe mindre enn 530 GWh pr. år. På grunnlag av erfaringene fra de forløpne 5 år vil vi allikevel tro at det i et gjennomsnittsår vil kunne finnes lønnsom anvendelse for den disponible fastkraften, inklusive de 100 GWh fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap.

Vi vil vise til at Bjølvefossens økonomiske resultater gjennom de siste 5 år har vært gode med et resultat før årsoppgjørsdisposisjoner i 1984 på 52,1 mill. kr.

Bedriften har ved siden av Hafslund A/S vært noe mindre utsatt for konjunktursvingningene enn de andre bedriftene i bransjen.

Etter Orkla Industrier's oppkjøp av 20 pst. av aksjene i bedriften i mai i år og styrets godkjenning av oppkjøpet 7.6.1985, er eiersammensetningen i bedriften slik:

— Orkla Industrier A/S	50 pst.
— Hafslund A/S	20 pst.
— Ila og Lilleby smelteverker A/S	10 pst.
— andre norske eiere	ca. 15 pst.
— utenlandske eiere	ca. 5 pst.

Industridepartementet legger vekt på at bedriften tidligere har hatt konsesjon på leie av 139 GWh fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap, at foreliggende sak ikke berører et pågående arbeide med nye tildelinger innenfor nye nasjonale kraftrammer, at bedriften sannsynligvis vil trenge kraften og vil finne lønnsom anvendelse for den. Vi vil derfor anbefale konsesjon for de omsøkte 100 GWh fastkraft.

Industridepartementet vil peke på at bedriften i tillegg til den disponible fastkraft på 470 GWh vil kunne få tilgang på 30 GWh i tilfeldig kraft fra egne anlegg.

Når det gjelder behovet for innkjøp av tilfeldig kraft fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap har bedriften opplyst til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen at ca. 30 GWh/år antas tatt ut i løpet av 3—4 måneder. Ifølge Olje- og energidepartementet utløses konsesjonsplikt for tilfeldig kraft når leietiden vil kunne strekke seg utover 3—5 måneder.

Industridepartementet vil peke på at bedriftens avtale med Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap av 14.12.84 bare nevner tilfeldig kraft i den utstrekning at slik kraft vil bli levert etter behov hos bedriften og i den grad kraft og overføringsanlegg er disponible. Industridepartementet er etter dette usikker på om bedriften vil kunne få behov for å kjøpe tilfeldig kraft fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap i en slik utstrekning at konsesjonsplikt utløses. I tilfelle slik konsesjonsplikt utløses, har Industridepartementet imidlertid ingen merknader til at søknaden innvilges.»

Etter anmodning fra NVE har

4.7 *Bjølvefossen a.s.* i brev av 29.01.86 uttalt:

«Med henvisning til Deres brev av 16.01.86 vil vi uttale følgende:

1. Vedr. fylkesrådmannens påtegning av 23.07.85.

Siden *Bjølvefossen* ble knyttet til BKK via linjen fra Bergsdalen til Ålvik i 1956, har vår selskap samarbeidet gjennom kraftutveksling i gitte situasjoner.

Ved utvidelsen av nedslagsfeltet til Bjølvo kraftverk i 1960-årene ble magasinprosenten redusert til ca. 50 %, og med de trange vannvegene som kraftverket har er fleksibiliteten nå meget liten.

Vi ser derfor ingen store fordeler ved et formalisert produksjonssamarbeid med BKK, men er selvsagt villige til å diskutere saken om dette skulle bli aktuelt.

2. *Vedr. vedtak i Kvam heradsstyre 17.12.85 jfr. brev 09.12.85 fra Kvam kraftverk.*

Den eksisterende 60 kV-linjen fra Bergsdalen til Ålvik er rikelig stor nok for overføring av den aktuelle kraftmengden til *Bjølvefossen*, og en omlegging til 132 kV ville påføre bedriften meget store kostnader.

Etter vår mening er det overhodet ikke grunnlag for å knytte spørsmålet om en 132 kV-linje fra BKK i Børdal via Norheimsund/Øystese til Ålvik sammen med vår konsesjon på leie av 100 GWh fastkraft fra BKK over 60 kV-linjen fra Bergsdalen til Ålvik.»

og

4.8 *Bergenshalvøens kommunale kraftselskap* i brev av 18.02.86:

«Vi viser til Deres brev av 16. januar i år om kraftleiekonsesjonen for A/S Bjølvefossen.

1.

Fylkesrådmannen i Hordaland har i sin uttalelse til konsesjonssøknaden tatt opp spørsmålet om det i konsesjonen skal tas forbehold om at Bjølvefossen må være forberedt på å være med i forhandlinger om produksjonssamarbeid med BKK.

BKK er enig i prinsippet om produksjonssamarbeid i forsyningsområdet og har arbeidd for hensiktsmessige ordninger. Produksjonssamarbeid mellom A/S Bjølvefossen og BKK har også tidligere vært drøftet uten at det ble inngått noen avtale.

Effektbegrensning i Bjølvefossens kraftverk reduserer gevinsten av et produksjonssamarbeid. Forøvrig gir den nåværende kraftleveringskontrakt Bjølvefossen anledning til å variere uttaket fra BKK.

Avvikene fra fastkraftleveransen avregnes etter markedspris for tilfeldigkraft slik at Bjølvefossen har et incitament til å utnytte sitt produksjonsapparat på en samfunnsøkonomisk gunstig måte, innenfor de begrensninger som anleggene setter.

Etter vår mening gir det nåværende samarbeidet mellom Bjølvefossen og BKK mulighet for en god utnyttelse av energiressursene, og det skulle ikke være behov for å gi noe pålegg om ytterligere formalisert samarbeid i forbindelse med den foreliggende søknad om kraftleiekonsesjon.

2.

Kvam herredstyre har i sin uttalelse til konsesjonssøknaden bedt om at det ved behandlingen av søknaden blir planlagt og tatt stilling til fremføring av 132 kV ledning fra Samnanger (Børdal) via Norheimsund og Øystese til Bjølvefossens anlegg i Ålvik.

Kraftledningen Frøland - Norheimsund - Øystese er bygd for 132 kV, men drives foreløpig med 60 kV spenning. Kraftledningen Kaldestad - Ålvik med avgrening fra Klyve til Øystese er bygd for og drives med 60 kV.

I forbindelse med overgang til 132 kV overføringsspenning i Samnanger — er det planlagt og søkt om konsesjon for overgang til 132 kV spenning på ledningen Frøland - Norheimsund. Denne ledningen vil bli sløyfet innom ny transformatorstasjon i Samnanger.

Overgang til 132 kV spenning på ledningen Øystese - avgrening Klyve og Kaldestad - Ålvik er utsatt.

Kraftutvekslingen med A/S Bjølvefossen og uttaket i Øystese er foreløbig så lite at det ikke er behov for å øke spenningen og dermed kan ikke kostnadene med dette forsvares.

Vi kan ikke se at det er noen grunn til å knytte spørsmålet om en videre overgang til 132 kV på strekningen Norheimsund - Ålvik sammen med den foreliggende konsesjonssøknad.»

5. *NVE's uttalelse.*

«Søknaden har vært forelagt Kvam kommunestyre, fylkeskommunen og fylkesmannen i Hordaland samt Industridepartementet, som samtlige har anbefalt søknaden.

Kommunestyret har imidlertid bedt om at det ved konsesjonsbehandlingen blir planlagt og tatt stilling til fremføring av en 132 kV ledning fra BKK's anlegg i Børdal via Norheimsund - Øystese til Bjølvefossens anlegg i Ålvik.

BKK og Bjølvefossen kan ikke se at det er noen grunn til å knytte dette spørsmålet sammen med den foreliggende søknad om kraftleie.

Det er opplyst at eksisterende 60 kV ledning fra Berdalen til Ålvik er rikelig stor nok for overføring av den aktuelle kraftmengde på til sammen ca. 27 MW. Ledningens kapasitet er oppgitt til ca. 30 MW.

Fylkesrådmannen har reist spørsmål om at det i forbindelse med konsesjonen kunne være en tanke å ta forbehold om at Bjølvefossen skulle være forberedt på å være med i forhandlinger om et produksjonssamarbeid med BKK. Ifølge BKK og Bjølvefossen gir nåværende samarbeid mulighet for en god utnyttelse av energiressursene. De mener derfor at det ikke skulle være behov for å gi pålegg om ytterligere formalisert samarbeid i forbindelse med foreliggende sak.

Vi er av den mening at det ikke er grunnlag for etter industrikonsesjonsloven å knytte de to spørsmålene sammen med den foreliggende søknad om kraftleie. Når det gjelder spørsmålet om produksjonssamarbeid hører dette naturlig under elektrisitetsloven, jfr. pkt. 4 om samarbeid med andre konsesjonærer i vilkårene for konsesjoner på elektriske anlegg.

For øvrig vises til det BKK og Bjølvefossen har uttalt, jfr. pkt. 4.7 og 4.8 foran.

NVE vil etter dette anbefale at Bjølvefossen a.s. gis tillatelse til å leie inntil 12 MW/100 GWh pr. år fastkraft og inntil 15 MW/30 GWh pr. år tilfeldigkraft fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Kvam kommune.

Konsesjonen foreslås gitt til 01.01.1991, dvs. en 10-års periode regnet fra den forrige konsesjons utløp 03.12.1980.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlig vilkår, herunder vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift av

kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Avgift etter konsesjonen av 01.02.57 er betalt til og med for året 1985. For 1985 var den kr. 15 796,—.

Vi går ut fra at den årlige avgift blir å betale fra 03.12.80 som er den forrige konsesjons utløp. I samsvar med praksis forutsettes dette gjelde både fastkraft og tilfeldigkraft. Likeledes forutsettes avgiftssatsen fra og med 19.02.85 å skulle være kr. 4,— pr. kW.»

Departementet skal bemerke:

Søknaden fra Bjølvefossen gjelder leie av inntil 12 MW/100 GWh pr. år fastkraft og inntil 15 MW/30 GWh pr. år tilfeldigkraft fra BKK. Konsesjonen vil komme istendenfor konsesjon av 01.02.57 på leie av inntil 30 MW fra BKK, som utløp 03.12.1980.

Av selskapets aksjekapital på 45 mill. kr. er ca. 5 % utenlandsk eiet. De største norske aksjeposter innehas av Elkem (ca. 52 %), Hafslund A/S (ca. 22 %) og Ila og Lilleby Smelteverker A/S (ca. 11 %).

Det kan nevnes at Bjølvefossen, som det første ferrolegeringsverk i Norge, installerte anlegg for utnyttelsen av energiinnholdet i avgassene fra de store FeSi-ovnene (nr. 1 og nr. 5) til produksjon av elektrisitet.

Energigjenvinningsanleggets kapasitet er ca. 70 GWh.

Vedrørende spørsmålet om fremføring av 132 kV kraftlinje fra BKK's anlegg i Børdal via Norheimsund/Øystese til A/S Bjølvefossens anlegg i Ålvik viser departementet til at overføringskapasiteten er tilstrekkelig for overføring av kraftmengden som konsederes ved dette vedtak. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å knytte spørsmålet om fremføring av denne kraftlinjen til kraftleiekonsesjonen her etter industrikonsesjonsloven.

Videre vil departementet bemerke at NVE (og departementet) har hjemmel i standardvilkårenes punkt 4 og 6 (gitt av Industridepartementet 20.08.75 med senere endringer, med hjemmel i lov 19.06.69 nr. 65 VII) til å gjennomføre det produksjonssamarbeid som anses ønskelig. Det er derfor intet behov for å ta forbehold om produksjonssamarbeid mellom Bjølvefossen og BKK i denne kraftleiekonsesjon.

Departementet vil etter dette i samsvar med tilrådingen fra Bjølvefossen A/S gi tillatelse til å leie inntil 12 MW/100 GWh pr. år fastkraft og inntil 15 MW/30 GWh pr. år tilfeldigkraft fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap til drift av selskapets anlegg i Kvam kommune.

Konsesjonen foreslås gitt til 01.01.1991, dvs. en 10-års periode regnet fra den forrige konsesjons utløp 03.12.1980.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlig vilkår, herunder vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere, og om en årlig avgift av kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Med virkning fra 19.02.1985 ble avgiftssatsen justert fra kr. 1,50 til kr. 4,— av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Departementet vil anmode NVE om å justere avgiftsbeløpene i samsvar med de nye satser, med virkning fra 19.02.1985. Etter vilkårenes pkt. 6, 2. ledd pålegges også renter.

I samssvar med praksis gjøres ovennevnte avgiftsberegning gjeldende både for fastkraft og tilfeldig kraft.

Vilkår om kraftavståelse er sløyfet i samsvar med praksis.

Konsesjonsvilkårene er følgende:

1. *Leietid.*
Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Bergenshalvøens kommunale kraftselskap måtte bestå, dog ikke lenger enn til 01.01.1991.

2. *Styre.*
Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*
Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.
Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,— en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Norsk arbeid og materiell.*
For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departmentet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,— av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,— av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

6. *Avgift.*

Av den kraft (fastkraft og tilfeldigkraft) som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,— pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 % årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

7. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlig av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,— —kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Bjølvefossen A/S konsesjon på leie av inntil 12 MW/100 GWh pr. år fastkraft og inntil 15 MW/30 GWh pr. år tilfeldigkraft fra Bergenshalvøens kommunale kraftselskap til bedriftens virksomhet i Kvam kommune.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 20.02.1987.

7. Elkem A/S, Skorovas Gruber.

(Konsesjon på leie av inntil 400 KW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til virksomheten i Namsskogan Kommune.)

Kongelig resolusjon av 27. februar 1987.

1. *Innledning.*

Ved Kgl. res. av 4.3.1983 fikk Elkem A/S tillatelse til å leie inntil 4 200 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av Skorovas gruber. Konsesjonen var tidsberegnet til 31.12.1985.

I brev av 3.1.1986 orienterte selskapet om at grubedriften opphørte i mai 1984. Etter den tid er kraftbehovet anslått til for en periode av 5 år å ville bli 400 kW, jfr. selskapets brev av 10.10.1986 nedenfor.

Da Elkems andre kraftleiekonsesjoner langt overstiger den konsesjonsfrie grense på 5000 kW, inntrer det konsesjonsplikt også ved leie av en kraftmengde på 400 kW.

2. *Søknaden.*

Søknaden av 3.1.1986 lyder:

«Det vises til Deres brev av 12.7.85 og 13.11.85. Vi beklager at konsesjonsspørsmålet for kraftleie til Skorovas Gruber ikke formelt er ordnet. Når dette ikke er gjort henger det sammen med usikkerhet om hvordan konsesjonsspørsmålet for Skorovas Gruber egentlig skulle behandles etter at grubedriften ble stoppet i mai 1984.

For Deres orientering kan vi opplyse at etter at driften ble avsluttet har det pågått sikrings- og oppryddingsarbeider både i grube og øvrige anlegg. Bemanningen er redusert til kun to personer på permanent basis.

Nord-Trøndelag El.verk har overtatt våre høyspentanlegg og spredenett samt ansvaret for el-forsyningen til Skorovas-samfunnet, en oppgave og et ansvar som tidligere lå i bedriften.

Elektrisitetsforsyningen til de boliger og andre bygninger som fortsatt eies og forvaltes av bedriften vil gjennomsnittlig belaste nettet med ca. 400 kW, et kvantum som forøvrig vil være avtagende etter hvert.

Skulle det være formelt behov for konsesjon på denne kraftmengde søker vi hermed om konsesjon for slik kraftleie.»

I brev av 10.10.1986 har Elkem opplyst følgende:

«Som tidligere meddelt ble grubeproduksjonen ved Skorovas Gruber avsluttet i 1984. Den el.kraft som fortsatt brukes går hovedsakelig til oppvarming av bygninger og til drift av miljøanlegg (kalkdosering).

Etter vårt beste skjønn vil nødvendig effektbehov være 400 kW for en periode av 5 år.»

3. *Avgitte uttalelser.*

Det er avgitt følgende uttalelser i saken:

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har i brev av 2.9.1986 uttalt følgende:

«Bedriften har i perioden 1.12.84 til 30.11.85 hatt et uttak på 4.330.654 kWh med maks effekt 1037,8 kW. Fra 1.12.85 til 30.6.86 var uttaket 2.099.179 kWh, maks. 1051 kW.

Vi har intet å bemerke til at bedriften gis konsesjon i avviklingsfasen».

Industridepartementet har i brev av 3.2.1987 uttalt:

«Selskapet har i henhold til bergverkskonsesjonen, meddelt ved kongelig resolusjon av 31. august 1934, drevet gruvedrift i Namsskogan kommune. Driften stanset 1. mai 1984 og statens hjemfallsrett til bergverket m.v. inntrådte. Drift i gruven vil ikke bli gjenopptatt. Selskapet arbeider for tiden med avviklingen, sikring og opprydning.

Industridepartementet har ingen merknader til den foreliggende sak om kraftleiekonsesjon».

Norges vassdrags- og energiverk har i brev av 27.10.1986 uttalt:

«Departementets bemyndigelse til NVE av 03.02.78 gjelder kraftleie på til sammen inntil 20 000 kW. Det omsøkte kvantum på 400 kW sammen med de kraftkvanta Elkem a/s tidligere har konsesjon på, gjør at grensen på 20 000 kW langt overskrides. Saken sendes derfor departementet til avgjørelse.

Søknaden har vært forelagt Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk, som i brev av 02-09-86 har meddelt at everket ikke har noe å bemerke til at bedriften blir gitt konsesjon i avviklingsfasen. Da det handler seg om fornyelse og det omsøkte kvantum er under 1 000 kW, har søknaden ikke vært forelagt andre til uttalelse.

NVE vil etter dette anbefale at Elkem a/s gis tillatelse til å leie inntil 400 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av Skorovas Gruber i Namsskogan kommune, Nord-Trøndelag fylke.

Avviklingsperioden er anslått til 5 år. Vi foreslår derfor at konsesjonen gis for en 5-årsperiode regnet til 01.01.1992.

Forøvrig foreslås at konsesjonen gis på samme vilkår som konsesjon gitt ved kgl. res. av 21.03.86 på leie av inntil 2 500 kW fra Alta Kraftlag m.v., herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift på kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.»

4. *Kontrakten.*

Kontrakten mellom Elkem A/S, Skorovas gruber og Nord-Trøndelag elektrisitetsverk er undertegnet 23.1.1985. NTE får overdratt det høy- og lavspente fordelingsnett som er nødvendig for strømforsyning av området Skorovatn etter at driften ved Skorovas er avviklet. NTE overtar driftsansvaret for de deler av nettet som overdras, og de deler av fordelingsnettet som skal eies og drives av Skorovas i avviklingsperioden. For denne overdragelsen betaler NTE kr. 50 000.

Kraftforbruket i avviklingsperioden avregnes etter «Tariff II for høyspent levering til industribedrifter», en blandet tariff med både effekt- og energiavgift. Etter justering pr. 1.1.1987 er satsene som følger:
Effektavgift: Kr. 220,— pr. kW pr. år.
Energiavgift: 15,1 øre pr. kWh.

Pr. februar 1987 er uttaket oppgitt til ca. 200 kW.

Kraftleveringsdelen av avtalen er tidsbestemt til 31.12.1987, og forutsettes fornyet i avviklingsperioden, dog ikke utover 1.1.1992.

Departementet skal bemerke:

Søknaden fra Elkem A/S gjelder konsesjon på leie av inntil 400 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til Elkem A/S, Skorovas gruber, under en avviklingsperiode på inntil 5 år. Konsesjonen erstatter en konsesjon på 4 200 kW, som ble gitt mens gruvedriften pågikk, med utløp 31.12.1985.

Grunnen til at et kraftkvantum på 400 kW er konsesjonspliktig er at Elkems øvrige kraftleiekonsesjoner langt overstiger den konsesjonsfrie grensen. Da det imidlertid dreier seg om en fornyelse av en konsesjon, og det omsøke kvantum er under 1 000 kW har saken bare blitt forelagt Nord-Trøndlag Elektrisitetsverk og Industridepartementet til uttalelse.

Begge høringsinstansene og NVE har anbefalt at konsesjonen blir innvilget.

Elkem A/S har en aksjekapital på 595 mill. kr. fordelt på omkring 26 000 aksjonærer. Ca. 10 % av aksjonærene er utlendinger.

Departementet vil i samsvar med innstillingen fra NVE foreslå at Elkem A/S, Skorovas gruber gis konsesjon på leie av inntil 400 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.

Konsesjonen foreslås i overensstemmelse med søknaden gitt for en 5-årsperiode til 1.1.1992.

Departementet foreslår videre at konsesjonen gis på de samme vilkår som Elkems konsesjon gitt ved kgl. res. av 21.3.86 på leie av 2 500 kW fra Alta Kraftlag m.v., herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift på kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig benyttes.

I samsvar med praksis foreslår departementet at vilkåret om kraftavståelse sløyfes.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet måtte bestå, dog ikke lenger enn til 01.01.1992.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Norges vassdrags- og energiverk.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,— en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgan-

gen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,— av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,— av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlig hensyn foreligger.

6. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,— pr. kW beregnet etter formelen:
kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 % årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

7. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartmentet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,— kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medfør at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den dårlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. des. 1917 kap. IV gis Elkem A/S, Skorovas gruber

konsesjon på leie av inntil 400 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til virksomheten i Namsskogan kommune i en avviklingsperiode på 5 år.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 27.2.1987.

8. A/S Investa

(Konsesjon for erverv av aksjer i Dale A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 4. mars 1987.

«En viser til Deres søknad av 24. februar d.å.

Det opplyses i søknaden at A/S Investa har ervervet 52,54 % av aksjene i Dale A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet Dale A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis A/S Investa med dette konsesjon for erverv av inntil 52,54 % av aksjene i Dale A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

9. Elektrisk Bureau A.S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Elektro Union A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 27. mars 1987.

«En viser til Deres søknad til NVE av 30.9.1986. vi har mottatt NVE's uttalelse i saken datert 13.3. d.å.

Det opplyses i søknaden at Elektrisk Bureau A.S har ervervet samtlige aksjer i Elektro Union A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet A/S National Industri, som er et datterselskap av Elektro Union A/S, innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Elektrisk Bureau A.S konsesjon for erverv av samtlige aksjer i Elektro Union A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

10. N/L Chemicals International INC.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Kronos Titan A/S. Samtykke gitt av Olje- og energidepartementet 28. januar 1987. Endring av konsesjonsvilkår.)

Olje- og energidepartementets samtykke 3. april 1987.

«Det vises til Deres søknad om endring av konsesjonsvilkår av 24.03. d.å.

Olje- og energidepartementet har vurdert Deres søknad og besluttet å endre konsesjonens pkt. 4. Dette punktet gis følgende ordlyd:

> «Kronos Titan A/S og dets datterselskaper som omfattes av denne konsesjon skal ha sete i Norge og styre hvor flertallet, formannen innbefattet, er norske statsborgere.»

Endringen foretas med øyeblikkelig virkning.»

11. Norske Skogindustrier A.S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Sigdal Industrier A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. april 1987.

«En viser til Deres søknad av 25. mars 1987.

Det opplyses i søknaden at Norske Skogindustrier A.S har ervervet 52 % av aksjene i Sigdal Industrier A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet Sigdal Industrier A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Norske Skogindustrier A.S med dette konsesjon for erverv av inntil 52 % av aksjene i Sigdal Industrier A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

12. A/S Follum Fabrikker.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Norske Skogindustrier A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 5. mai 1987.

«Deres søknad av 15. august 1985.
Det opplyses i søknaden at A/S Follum Fabrikker har ervervet 10.8 % av aksjene i Norske Skogindustrier A/S.
Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet Norske Skogindustrier A/S innehar kraftleiekonsesjone i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV samtidig som datterselskapet A/S Van Severen innehar fallrettigheter av konsesjonspliktig størrelse i henhold til industrikonsesjonslovens kap. I.
I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis A/S Follum Fabrikker med dette konsesjon for erverv av inntil 10,8% av aksjene i Norske Skogindustrier A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.
En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er noen endring i tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

13. Norske Skogindustrier A.S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Follum Fabrikker)

Olje- og energidepartementets samtykke 5. mai 1987.

«Det vises til søknad av 15. februar 1985 og tilleggssøknad av 17. juli 1985.
Det opplyses i søknadene at Norske Skogindustrier A.S medregnet tidligere erverv nå besitter 49,7 % av aksjene i A/S Follum Fabrikker.
De aktuelle erverv er konsesjonspliktige idet A/S Follum Fabrikker innehar fallrettigheter av konsesjonspliktig størrelse og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrkonsesjonsloven).
I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Norske Skogindustrier A.S med dette konsesjon for erverv av inntil 49,7 % av aksjene i A/S Follum Fabrikker. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.
En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

14. Norske Skogindustrier A.S og A/S Follum Fabrikker.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Union og i Forenede Papir og Cellulosefabrikker A/S
og
A/S Union, A/S Follum Fabrikker og Norske Skogindustrier A/S)
(Konsesjon for erverv av aksjer i Tofte Industrier A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 5. mai 1987.

«Det vises til selskapenes felles søknad av 12. april 1985.
Søknaden angår følgende erverv:

1. *Norske Skogindustrier* A.S og A/S *Follum Fabrikker's* erverv av en halvdel hver av 7,5 % av A-aksjene og 0,01 % av B-aksjene i A/S Union samt 80,36 % av aksjene i Forenede Papir og Cellulosefabrikker A/S (FPC). FPC eier 46,3 % av A-aksjene i A/S *Union* og 99,4 % av B-aksjene i samme selskap.
2. Norske Skogindustrier A.S, A/S Follum Fabrikker og A/S Union erverver henholdsvis 10, 10 og 10 % av aksjene i Tofte Industrier A/S.

Ervervene er konsesjonspliktige idet de selskaper det erverves aksjer i til dels eier vannfall av konsesjonspliktig størrelse og til dels innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven).
I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis søkerne konsesjon som omsøkt. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.
En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

15. A/S Eni.

(Konsesjon for erverv av aksjer i NEK Kabel A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 25. mai 1987.

«En viser til Deres søknad av 18. mai 1987.
Det opplyses i søknaden at A/S ENI har ervervet 15,46 % av aksjene i NEK Kabel A/S.
Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet NEK Kabel A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.
I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis A/S ENI med dette konsesjon for erverv av inntil 15,46 % av aksjene i NEK Kabel A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen. En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

16. Norton A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Arendal Smelteverk A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 19. juni 1987.

«En viser til Deres søknad av 13. mai d. å.

Det opplyses i søknaden at Norton A/S har ervervet 94,582 % av aksjene i Arendal Smelteverk A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet Arendal Smelteverk A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Norton A/S med dette konsesjon for erverv av inntil 94,582 % av aksjene i Arendal Smelteverk A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

17. Alcoa Securities Corporation.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Norsk Alcoa A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 22. juni 1987.

«En viser til Deres søknad av 12. mai 1986.

Det opplyses i søknaden at Alcoa Securities Corporation har ervervet 97,79 % av aksjene i Norsk Alcoa A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet Norsk Alcoa A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Alcoa Securities Corporation med dette konsesjon for erverv av inntil 97,79 % av aksjene i Norsk Alcoa A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

18. Gjøvik Elektrisitetsverk.

(Tillatelse til bygging av Breiskallen kraftverk i Hunnselva.)

Kongelig resolusjon 26. juni 1987.

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Gjøvik Elektrisitetsverk om ervervskonsesjon for fallrettigheter i Hunnselva for bygging av Breiskallen kraftverk og tillatelse etter vassdragslovens §§ 104–105 til tørrlegging av en inntil 1 200 m lang elvestrekning mellom Breiskallen bro og Beritknappen dam. Utbyggingen er forprosjektert i to alternativer, og det søkes primært konsesjoner på alternativ 2 med 29,1 m fall. Subsidiært søkes det konsesjon på et redusert alternativ 1 med 20,3 m fall. De øverste 19 m av det aktuelle fallet har tidligere vært utnyttet av A/S Vardal Træmassefabrikk i et kraftverk som ble nedlagt i midten av 50-årene.

Innstilling fra NVE av 3. mars 1987 lyder:

«Gjøvik kommune ved Gjøvik Elektrisitetsverk, har i møte den 17. november 1986 vedtatt å søke konsesjon på utbygging av et inntil 29,1 meter fall mellom Breiskallen bro på riksveg 4 og inntaksdammen for Åmot kraftverk i Hunnselva. Området ligger på grensen mellom Gjøvik kommune og Vestre Toten kommune.

I henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16, søker Gjøvik Elektrisitetsverk herved om erverv av 28,5 m fall, hvorav 21,5 m er ervervet og de øvrige 7,0 m er håndgitt av nåværende eiere.

I henhold til lov av 15. mars 1940, søker Gjøvik Elektrisitetsverk herved også om tillatelse til å tørrlegge den inntil 1 200 m lange elvestrekningen mellom Breiskallen bro og Beritknappen dam.

Utbyggingen er forprosjektert i to alternativer, og det søkes primært konsesjoner på alternativ 2 med 29,1 m fall som utvikler 1 255 naturhestekrefter basert på median regulert vannføring.

Subsidiært søkes det konsesjon på et redusert alternativ 1 med 20,3 m fall. Dette utvikler 875 naturhestekrefter og medfører ca. 600 m tørrlegging av Hunnselva.

Kraftverket utstyres med generator for 660 Volt. Det installeres transformator på 1 250 kVA med omsetning 0,66/11 kV inn under vår områdekonsesjon, slik at det ikke blir nødvendig med elektrisk konsesjon.»

I et mer omfattende søknadsdokument er opplyst at de øverste 19 m av det aktuelle fallet tidligere har vært utnyttet av A/S Vardal Træmassefabrikk i et kraftverk som ble bygget i 1870, men nedlagt i midten av 50-årene.

Ellers er anført at det planlagte kraftverket vil få en slukeevne på 4,2 m³/s, som er identisk med kapasiteten i Åmot kraftverk som ligger umiddelbart nedenfor. Midlere årsproduksjon er av søkeren anslått til 6,36 GWh, – herav ca. ⅔ vinterkraft.

Utbyggingskostnadene er oppgitt til 11,95 mill. kr. (kostnadsnivå 3. kvartal 1986), som tilsvarer 1,88 kr/kWh.

Om formålet med utbyggingen er uttalt:

«Gjøvik Elektrisitetsverk ønsker å bygge ut fallet:

2.1 som et ledd i sikring av framtidig kraftforsyning.
2.2 som et ledd i bestrebelsene på å redusere driftsproblemene for de nedenforliggende to verk forårsaket av den underkjøling av vannet som skjer i fossen i øvre del av fallet.
2.3 for å redusere frostrøyk- og kjøvingsplagene på strekningen Breiskallen bro – Mjøsa.»

Søknadens beskrivelse av inntak og vannveg lyder:

«7.1 Inntaket

Det bygges ny betongterskel med høyde inntil ca. 1,5 m på fossenakken under Breiskallen bro, med krone på kote 278,08 som før, og i hele elvas bredde på stedet.

Eksisterende inntaksbygg rives og erstattes av nytt med automatisk rensing av varegrinda.

7.2 Vannvegen

Det benyttes betong- eller armert plastrør som graves ned i hele sin lengde i skråningen mellom Hunnselva og riksveg 4.

Alt. 1: Ca. 380 m Ø1 400.
Alt. 2: Ca. 900 m Ø1 500 i gjennomsnitt.

Fra inntaket legges røret i den ca. 300 m lange kanalen for det gamle kraftverket.

Den videre rørføring for alternativ 2 krever opparbeidelse av ny ca. 600 m trasé i det østsør-østvendte skrå skogbevokste beltet mellom Hunnselva og riksveg 4. Beltet er 60–80 m bredt og er tildels meget bratt. For alt. 2 tenkes ca. 400 m av nedre del av traséen å kombineres med adkomstveg til kraftstasjonen.»

Fra søknadens omtale av utbyggingsområdet, utbyggingens virkninger og mulige kompensasjonstiltak tas med:

«8.3 Kulturminner

Det er ikke registrert verneverdige kulturminner i anleggsområdet.

8.4 Fiske

Kun periodevis og i forbindelse med flommer, er det ørret i den berørte elvestrekningen. Ved lavvann og det aller meste av året, er elva tom for fisk.

8.5 Klima

Fossen ved Breiskallen bru produserer tidvis frostrøyk som legger seg over området og dessuten forårsaker glatt vegbane.

8.6 Is og vanntemperatur

Fossen underkjøler vannet i den kalde årstiden, og forårsaker årlig sterk kjøving fra industriområdet og nordover til Beritknappen. Inntil ca. 2 meter tykk is er målt, og ifølge lokalbefolkningen forverret forholdene seg merkbart da Breiskallen Renseanlegg ble satt i drift.

Den sterke nedkjølingen i fossen og strykene antas å være hovedårsaken til at rørledningen for Åmot kraftverk ises ned innvendig, og reduserer vinterproduksjonen og årlig skaper driftsproblemer. Nedkjølingen antas å være medvirkende årsak til kjøvingen i byområdet og de store ulemper med isgang og oppdemming dette skaper for all bebyggelse inntil Hunnselva på strekningen mellom Åmot og Mjøsa.

8.7 Framtidig anvendelse av området

Det foreligger ingen kommunale reguleringsplaner for anleggssonen eller områdene øst for elven. Hele området må karakteriseres som lite attraktivt for friluftsliv og boligformål av flere grunner:

- Skyggefullt store deler av året.
- Utilgjengelig hovedsakelig på grunn av tett løv- og barskog.
- Periodevis ubehagelig klima på grunn av sterk kulde og høy luftfuktighet.

9. *Virkninger av utbyggingen*

9.1 Jord- og skogbruk

Ingen negative, men marginale positive ved realisering av alternativ 2 som gir vegforbindelse inn i et utilgjengelig skogsområde.

9.2 Fiske

Ingen negative, slik vannkvaliteten er nå og har vært i flere mannsaldre.

9.3 Naturvern og friluftsliv

Ingen negative, men marginale positive da de nye anleggsdeler krever opprydding i den gamle rørgatetrasé og det utilgjengelige området lenger nord.

9.4 Klima

Fossen og strykene blir tørrlagte i de kaldeste vintermånedene, og frostrøyken og glatt vegbane pga. frostrøyken ventes å forsvinne.

9.5 Is og vanntemperatur.

Det er ventet at kjøvingen i elva syd for Beritknappen vil bli sterkt redusert ved gjennomføring av alternativ 1 og helt borte ved realisering av alternativ 2.

Det er videre ventet at den årvisse innvendige nedising av rørgaten for Åmot kraftverk vil reduseres betydelig, og mest ved gjennomføring av alternativ 2. (Vinteren 1986 ble det målt ca. 40 cm islag på en ca. 300 m lang rørstrekning).

Det er også ventet at kjøvingsplagen nord for Toten Cellulose vil reduseres.

9.6 Forurensning

Boligområdet rundt Breiskallen jernbanestasjon er ikke tilsluttet det offentlige avløpsnett. Det gjelder alle boliger øst for riksveg 4 og noen få inntil riksvegen på vestsiden.

A/S Betongen og småindustrien omkring benytter Hunnselva som resipient.

9.7 Fabrikkvann

A/S Betongens driftsvann pumpes i dag fra elveleiet ved fabrikken. Forbruket er ca. 25 m³/dag pluss vaskevann til bilene m.v.

10. Kompensasjonstiltak

10.1 Terskeldammer og fisketrapp

Hele den tørrlagte strekningen med unntak av selve fossepartiet på ca. 100 m, kan på en forholdsvis enkel måte gis et sammenhengende vannspeil ved å bygge terskeldammer.

På grunn av at vannkvaliteten normalt er mindre bra og uten estetisk verdi, antar en at byggingen av terskeldammer kan utstå til vannkvaliteten blir merkbart bedre, og fisk kan trives i området.

Inntaksdammen vil ikke hindre fisken i å gå nedover. Fisken har ikke kunnet forsere fossen før det ble bygd kraftverk her, og søkeren mener at en eventuell fisketrapp er byggherren uvedkommende.

10.2 Forurensning

Utslipp fra A/S Betongen og småindustrien omkring, antas ikke å ville være til sjenanse, da det ikke er noen fastboende eller noe friluftsliv ved Hunnselva mellom dette området og Beritknappen.

10.3 Fabrikkvann

til A/S Betongen blir etter utbyggingen å hente fra inntaket.

10.4 Tipper

Det blir ingen overskuddsmasse som må disponeres.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i to lokalaviser og har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet. Søknadsdokumentene har også vært lagt ut til ettersyn på kommunekontorene i Gjøvik og Vestre Toten.

Gjøvik formannskap og *Vestre Toten formannskap* vedtok på møter henholdsvis 22. desember 1986 og 5. februar 1987 å anbefale søknaden innvilget.

Gjøvik kommunale innlandsfiskenemnd uttalte 12. januar 1987:

«Hunnselva har ikke vært fiskeførende nedenfor Breiskallen, og en har derfor f.t. ingen innvendinger mot dette prosjekt. Det bør dog garanteres at Hunnselva ikke tørrlegges mellom inntaksdam og kraftverk, hvis Hunnselva skulle bli fiskeførende igjen.»

Fylkesutvalget i Oppland gjorde i møte 24. februar 1987 følgende vedtak:

«Oppland fylkeskommune frafaller sin forkjøpsrett til vannfall etter Staten for det omsøkte fallet i Hunnselva, knyttet til det planlagte Breiskallen kraftverk.

Fylkesutvalget ser det positivt at lønnsomme småkraftverksprosjekter realiseres, og rår til at Gjøvik Elektrisitetsverk gis tillatelse til å bygge ut Breiskallen kraftverk primært etter alternativ 2.»

Miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Oppland har i brev av 19. januar 1987 til Miljøverndepartementet uttalt:

«På den omsøkte strekningen er vannkvaliteten lite tilfredsstillende for en rekke brukerinteresser. Vassdraget er imidlertid et bynært vassdrag, og har et uutnyttet potensiale for friluftsliv og rekreasjon. Denne bruken vil særlig være avhengig av tilretteleggingen av arealbruken omkring vassdraget. Vannkvalitet og vassføring på strekningen er selvsagt også av betydning.

Vestre Toten kommune og industribedriftene langs Hunnselva har innvestert betydelige beløp for å redusere utslippene til elva, og det vil bli satset ytterligere i de nærmeste årene for å bedre vannkvaliteten i elva.

På de øvre deler av elva er det et rikt fiske, og etter som utslippene reduseres vil større del av elva bli egnet som gyte- og oppvekstplass for fisk. Det er derfor viktig å sette vilkår i konsesjonen om at det skal slippes nødvendig minstevassføring til dette formålet når vannkvaliteten blir tilfredsstillende.

Dette er også påpekt i fylkesmannens brev av 19. januar 1984 angående Gjøvik Elektrisitetsverks søknad om erverv av fallrettigheter i nedre del av elva. Det er viktig å kunne foreta en samlet vurdering av minstevassføringer når etablering av fiskebestand og andre brukerinteresser tilsier dette.

Det er ikke akseptabelt med utslipp til tørrlagt del av elva. Det må enten sørges for tilfredsstillende minstevassføring eller sanering av utslippene.

Prosjektet er et småkraftverk, unntatt fra Samlet plan. Fylkesmannen forutsetter at saken forelegges berørte kommunale nemnder før konsesjon blir gitt. For ivaretakelse av miljøavdelingens sektorinteresser, er det friluftsnemnd, innlandsfiskenemnd og viltnemnd som er særlig aktuelle, og det kan også være nødvendig å forelegge saken for fylkesfriluftsnemnda.

Fylkesmannen forutsetter at konsesjonsbestemmelsene blir fleksibelt utformet, slik at det er mulig å komme tilbake til endrede minstevassføringer og andre tiltak i eller nær vassdraget når forholdene tilsier det.»

Direktoratet for naturforvaltning har i sin uttalelse 9. februar 1987 følgende konklusjon:

«Vassdraget er bynært og dette innebærer et potensiale for friluftsliv og rekreasjon. Ved en bedring av vannkvaliteten i elva må forholdene kunne legges til rette slik at dette potensialet kan utnyttes. Av hensyn til fiske

må konsesjonæren pålegges å slippe minstevassføring. Videre må konsesjonæren kunne pålegges å bygge terskler for å gi ørreten oppholdssteder både om sommeren og vinteren. Det kan også være aktuelt å utføre tiltak i elveløpet mellom terskeldammene for å gi ørreten bedre gyte- og oppvekstmuligheter. Om nødvendig må konsesjonæren kunne pålegges å sette ut fisk i elvepartier.

Forslag til konsesjonsvilkår

De følgende vilkår forutsettes først å komme til anvendelse etter at forholdene i vassdraget generelt er blitt bedre. Dette avgjøres av DN ut fra nærmere undersøkelser.

I

Konsesjonæren kan etter departementets nærmere bestemmelse pålegges å slippe minstevassføring dersom hensynet til fiske, friluftsliv eller utseende gjør dette ønskelig.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a) Å dekke utgiftene til bygging av terskler.
b) Å dekke utgiftene til å samle og/eller rydde elveløpet.
c) Å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som blir fastsatt.
d) Å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.»

NVE vil bemerke:

«Gjøvik Elektrisitetsverk har søkt om konsesjon for erverv av fall i anledning planlagt utbygging av et kraftverk ved Breiskallen i Hunnselva. Utbyggingen omfatter en fallhøyde på 29,1 m, – subsidiært bare de øverste 19 m, som frem til midten av 1950-årene har vært utnyttet av den tidligere falleieren i et gammelt og nå nedlagt kraftverk.

Ved inntaket, som blir beliggende der riksveg 4 krysser elva, blir bygget en ny dam/terskel med samme kronehøyde som den tidligere. Rørgaten får i hovedalternativet en lengde på ca. 900 m og vil for den vesentligste dels vedkommende bli gravet ned, dels i den gamle kraftverkskanalen, dels lagt ned i forbindelse med adkomstveg til den nye stasjonen.

NVE antar at regulert vannføring i et medianår kan settes til 3,1 m³/sek. Dette er det samme som i 1984 er beregnet for Åmot kraftverk (tidl. Toten Cellulosefabrikk, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner for 1984, s. 267 ff), som har inntak umiddelbart nedenfor Breiskallens utløpskanal.

Innvunnet kraftmengde i Breiskallen kraftverk blir etter dette ca. 1 200 nat. hk. I henhold til søknaden vil midlere årsproduksjon bli 6,36 GWh. Med utgangspunkt i kostnadsoverslaget, som bygger på prisnivået i 3. kvartal 1986, antar vi at kostnadene pr. 1. januar 1987 vil være ca. 12,2 mill. kroner, som tilsvarer 1,92 kr/kWh.

Gjøvik Elektrisitetsverk har i 1980 og 1984 fått konsesjon på erverv av to fall lenger nede i Hunnselva, – på henholdsvis 33,5 m og 56 m. Staten gjorde ikke forkjøpsrett gjeldende for noen av disse fallene, og NVE har derfor gått ut fra at det heller ikke vil bli gjort for dette tredje og minste. Oppland fylke synes heller ikke å ville nytte sin subsidiære rett.

I forbindelse med konsesjonsbehandlingen av de to tidligere ervervene – Huntonfallet (Brufoss kraftverk), jfr. M.v. 1980 s. 175 ff, og det ovenfor nevnte Åmot kraftverk – ble det klarlagt at utbyggingene ikke ville berøre almenne interesser ut fra dagens situasjon og at det slik sett ikke ville være nødvendig med tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105. Likevel ble det oppstilt vilkår bl.a. om slipping av minstevannføring, om tiltak av hensyn til forurensning, vilt og fisk, og om bygging av terskler m.v., alt med det forbehold at vilkårene først skulle gjelde etter at forholdene i vassdraget generelt var blitt bedre.

Av den foreliggende søknaden og innkomne uttalelser går det frem at tilsvarende forhold som for Brufoss og Åmot også gjelder for Breiskallenutbyggingen. Vi vil derfor tilrå at søknaden imøtekommes og at det i det vesentlige oppstilles samme vilkår som for de to tidligere utbyggingene. Dette vil si at det for ervervskonsesjonen bare tas inn rene standardvilkår, og at vilkår etter vassdragsloven ikke kommer til anvendelse før forholdene i vassdraget er blitt bedre, jfr. vedlagte utkast.

For ervervet foreslås samme avgiftssatser som for Åmot-utbyggingen i 1984, nemlig kr. 10,– pr. nat. hk. til kommuner og kr. 3,– pr. nat. hk. til staten.

Direktoratet for naturforvaltning har i sin uttalelse foreslått en noe anderledes og mer omfattende formulering av fisk/vilt-vilkåret. Da det imidlertid kan synes som om direktoratet ved utformingen har hatt i tankene også virkningene fra ovenforliggende reguleringsmagasiner, vil vi peke på at disse ikke inngår i denne saken. Etter vårt syn kan det derfor ikke stilles vilkår i denne forbindelse. For selve utbyggingen mener vi at post 3 i vårt forslag (sammen med terskelbygging og opprydding i post 4) vil dekke de tiltak som måtte være relevante.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i NVEs råd 2. mars 1987. Rådet sluttet seg enstemmig til NVEs anbefaling.»

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Gjøvik Elektrisistetsverk til å erverve fallrettigheter i Hunnselva for bygging av Breiskallen kraftverk:

«1.
(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsejon kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 3,– pr. nat.hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vannfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 10,– pr. nat.hk, beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som vannkraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.
(Kontroll med betaling av avgifter m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 12, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.
(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,–.

5.
(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10 pst. – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.
(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.
(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgifte-

ne til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

9.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

11.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

12.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vannfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter

begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

13.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 12 eller 13, første eller annet ledd kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

14.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

NVE's forslag til vilkår for tillatelse etter §§ 104 og 105 jfr. § 106 i lov om vassdragene av 15. mars 1940 for Gjøvik Elektrisitetsverk til utbygging av fall i Hunnselva:

De følgende vilkår forutsettes først å komme til anvendelse etter at forholdene i vassdraget generelt er blitt bedre.

«1.

Konsesjonæren kan etter departementets nærmere bestemmelse pålegges å slippe minstevannføring dersom hensynet til fiske, resipientforholdene eller utseende gjør dette ønskelig.

2.

Konsesjonæren kan etter vedkommende departements nærmere bestemmelser pålegges å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.

3.

Konsesjonæren kan etter vedkommende departements nærmere bestemmelse pålegges å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere de skader på vilt- og fiskebestanden som står i forbindelse med utbyggingen.

4.

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og almene interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE-Vassdragsdirektoratet.

Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.»

Innkomne uttalelser i anledning NVE's innstilling:

Gjøvik kommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 13. april 1987:

«Gjøvik formannskap behandlet ovennevnte sak i møte 6. april 1987 og fattet følgende vedtak:

Gjøvik kommune har ikke merknader til forslag til vilkår for tillatelse for Gjøvik Elektrisitetsverk til å erverve fallrettighetene i Hunnselva for bygging av Breiskallen kraftverk slik de er framsatt i vedlegg til brev fra Det Kongelige Olje- og energidepartement datert 9. mars 1987.»

Vestre Toten kommune har avgitt følgende uttalelser i brev av 8. april 1987:

«Veste Toten formannskap har i møte den 2. april d.å. sak nr. 162/87 behandlet saken.
Formannskapet har ingen merknader til innstillingen og utkastet til vilkår.»

Oppland Energiverk har i brev av 16. mars 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til Deres brev av 9. mars 1987.
På vegne av Oppland fylkeskommune uttales at det ikke er bemerkninger til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 25. mars 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til brev den 9. mars 1987.
Kommunaldepartementet har følgende merknader til innstillingen fra Rådet i Norges vassdrags- og energiverk i ovennevnte sak:

I konsesjonsvilkårenes pkt. 2 (konsesjonsavgifter) tas inn:

> «Konsesjonsavgifter som innbetales til de kommuner som Kongen bestemmer skal inngå i kommunalt næringsfond. Vedtektene for dette skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»»

Finansdepartementet har i brev av 2. april 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til Olje- og energidepartementets brev av 9. mars 1987, vedlagt NVEs innstilling i denne saken.
Søknaden gjelder erverv av fallretter for utbygging av et mindre kraftverk i Hunnselva. Gjøvik Elektrisitetsverk fikk i 1980 og 1984 ervervskonsesjon for utbygging av henholdsvis Brufoss kraftverk og Åmot kraftverk i det samme vassdraget.
Det ble ved disse anledninger lagt til grunn at vassdraget var så sterkt forurenset at utbyggingene ikke vil berøre almenne interesser og at det slik sett ikke ville være nødvendig med tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105. Det ble likevel oppstilt vilkår om bl.a. minstevannføring, tiltak av hensyn ti forurensing, vilt og fisk, og om bygging av terskler m.v. Disse vilkårene ble gitt med det forbehold at vilkårene først skulle gjøres gjeldende etter at forholdene i vassdraget generelt var blitt bedre.
I samband med konsesjonen for Åmot kraftverk i 1984 ble det generelle forbehold for ovennevnte vilkår gitt følgende ordlyd:

> «De følgende vilkår forutsettes etter Olje- og energidepartementets bestemmelse først å komme til anvendelse etter at forholdene i vassdraget generelt er blitt bedre.»

Finansdepartementet forutsetter at det også i den aktuelle saken tas inn en presisering av at det er Olje- og energidepartementet som skal avgjøre når vilkårene etter vassdragslovens §§ 104 og 105 kommer til anvendelse.
Forøvrig har Finansdepartementet ingen merknader til NVE's innstilling.»

Landbruksdepartementet har i brev av 31. mars 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Fylkeslandbruksstyret i Oppland handsama saka i møte 18. mars 1987. Vi syner til deira fråsegn.
Landbruksdepartementet har elles ingen merknader til konsesjonssøknaden frå Gjøvik Elektrisitetsverk.»

Fylkeslandbruksstyrets uttalelse:

«Saken er vedlagt følgende dokument:

1. Følgeskriv fra fylkeslandbrukskontoret i Oppland, jordbruksetaten, datert 7. januar 1987.
2. Brev av 1. desember 1986 fra Norges vassdrag- og energiverk, vassdragsdirektoratet, vassdragsavdelingen, til fylkesmannen i Oppland, 2600 Lillehammer.
3. Brev fra Gjøvik Elektrisitetsverk til Norges vassdrags- og energiverk, 0301 Oslo 3.
4. Breiskallen kraftverk, konsesjonssøknad, november 1986.

Saken fremmes i to alternativ:

Alternativ 1: 700 kW.
Alternativ 2: 1 000 kW.

Det planlagte kraftverket ligger i Hunnselva i Gjøvik kommune, fra Breiskallen bru og fram til Beritknappen. Og det er arealet

mellom riksveg 4 og Hunnselva, ca. 105 da som berøres.

Ved alternativ 1, fås 20,3 m brutto fall, 700 kW. 600 m av Hunnselva blir tørrlagt.

Ved alternativ 1, gir 29,1 m brutto fall, 1 000 kW. 1 200 m av Hunnselva blir tørrlagt.

Ca. 600 m var tørrlagt til ca. 1957, da det gamle kraftverket i A/S Træmassefabrikk ble nedlagt.

Alternativ 1 gjelder gjennoppbygging av det gamle kraftverket med øking av fallhøyden fra 19 til 20,3 m, mens kapasiteten og den tørrlagte elvestrekningen på ca. 600 m, blir uendret. De nødvendige fall- og reguleringsrettigheter eies av A/S Betongen, og er håndgitt søkeren.

De positive virkningene er til dels store:

1. Produksjonsgevinst og reduserte driftsproblemer i de nedenforliggende verk som følge av mindre underkjølt vann.
2. Mindre kjøving i Hunnselva helt ned til Mjøsa, men spesielt i Breiskallen.
3. Sterk reduksjon av frostrøyk og glatt kjørebane lokalt.

Alternativ 1 gir 4,4 GWh (mill. kWh).
Alternativ 2 gir 6,36 GWh.
Ca. ⅔ er vinterkraft.

Etter alternativ 1 vil årskilowattimen koste kr. 2,09.

Etter alternativ 2 vil årskilowattimen koste kr. 1,88.

Fra Breiskallen bro skal begge alternativer bruke betong- eller armert plastrør som graves ned i hele sin lengde i skråningen mellom Hunnselva og riksveg 4. Etter alternativ 1, skal det brukes ca. 380 m Ø1 400 rør, og etter alternativ 2, ca. 900 m Ø1 500 i gjennomsnitt.

Fra inntaket legges røret i den ca. 300 m lange kanalen for det gamle kraftverket. Rørgata legges minst 100 m fra riksvegen.

Under virkninger av utbyggingen, jord- og skogbruk, opplyses det: «Ingen negative, men marginale positive ved realisering av alternativ 2 som gir vegforbindelse inn i utilgjengelig skogområde». Sitat slutt.

Landbruksmessig synes ulempene små. Ledningen går vesentlig på udyrket jord og skogområde. Skogområdet nordøst for Træmassefabrikken, har hittil vært et utilgjengelig, kratt- og skogvokst område under Breiskallen gård. Etter alternativ 2 – som er det mest sannsynlige – vil denne skogparsellen får varig vegforbindelse etter utbyggingen. Fra Vardal Træmassefabrikk, og over ledningstraseen, skal det nemlig arbeides veg fram til kraftstasjonen.

Fra Breiskallen bru og ned mot Træmassefabrikken, synes rørgata å gå i skille mellom dyrka og udyrka jord. Disse dyrka arealene har i senere tid ikke vært godt utnyttet og kan av den grunn være noe tenungsbevokst i dag.

Ved de store samfunnsmessige fordeler utbyggingen av Breiskallen kraftverk får, vil sansynlig landbruket få små ulemper, og heller fordeler av utbyggingen. Men det er en selvfølge, at dersom ledningen legges over dyrka jord, må det ryddes opp slik at arealet fortsatt er brukbart for maskindrift.

I telefonsamtale med E-verksjef Walter Eggen 16. januar d.å., opplyste Eggen at kraftstasjonen ville trenge ca. 1 da til kraftstasjonens bebyggelse og parkeringsbehov. Forøvrig trengte de bare tillatelse til å gå med nevnte grøft, og anlegge varig veg fra Træmassefabrikken og fram til Beritknappen.

Landbruksnemnda har fått seg forelagt planene for Breiskallen kraftverk i 2 alternativ, med beskrivelse og kartmateriale, datert Gjøvik byplankontor 20. august 1986. Etter alternativ 2 – som er det mest sansynlige – blir Hunnselva lagt i rør fra Breiskallen bru og til Beritknappen.

Ved gjennomgang av beskrivelse og kartmateriale, finner en få eller ingen landbruksmessige ulemper. Dersom ledningen går over dyrket mark, bør det ryddes opp etterpå for videre drift av dyrka jord. Og positivt er det at alternativ 2 regner med ny vegtrasé fra Vardal Træmassefabrikk og fram til Beritknappen kraftstasjon. Dermed vil det nåværende utilgjengelige skogarealet kunne få nytte av vegen når tynningsmaterialer og tømmer skal ut av området.

Landbruksnemnda kan således anbefale planen uten merknad.

Fylkeslandbrukskontorets behandling:

Konsesjonssaken er også behandlet i Vestre Toten landbruks nemnd som ikke har noen innvendinger mot utbyggingen.

Kopi av møteboka til landbruksnemnda i Vestre Toten vedlagt.

Forslag til vedtak:

Fylkeslandbruksstyret vil anbefale at Gjøvik kommunale El-verk får konsesjon på utbygging av Breiskallen kraftverk i henhold til den framlagte søknad.

Fylkeslandbruksstyret vil anbefale at alt. II blir valgt. Ved valg av dette alternativ oppnår en fordeler for landbruksinteressene.

Fylkeslandbrukskontoret har oversendt konsesjonssøknad fra Gjøvik Elektrisitetsverk for erverv av fallrettigheter mellom Breiskallen bro og Beritknappen dam i Hunnselva, jfr. lov av 14. desember 1917 nr. 16. Det er videre søkt om tørrlegging av Hunnselva på samme strekning, jfr. lov av 15. mars 1940.

Hunnselva er delvis grenselinje mellom Gjøvik og Vestre Toten kommune. Inntaket skal være ved Breiskallen bro i grensa mellom de to kommunene. I fra inntaket blir elva tørrlagt. Dette berører Vestre Toten i en strekning på 150 m.

Utenom den nevnte tørrleggingen av elva vil utbyggingen i svært liten grad berøre områder i Vestre Toten.

Landbruksnemndas uttalelse:

Landbruksnemnda i Vestre Toten har ingen merknad til konsesjonssøknad for erverv av fallrettigheter for utnyttelse av fallet mellom Breiskallen bro og Beritknappen dam i Hunnselva. Nemnda har heller ingen merknad til tørrlegging av elva på samme strekningen.»

Miljøverndepartementets uttalelse av 1. juni 1987:

«Vi viser til Deres brev av 9. mars 1987 vedlagt innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk i ovennevnte sak.

Tiltaket

Gjøvik kommune ved Gjøvik Elektrisitetsverk har søkt om konsesjon for utbygging av fallet mellom Breiskallen bro og inntaksdammen for Åmot kraftverk i Hunnselva. Samtidig søkes om tillatelse til tørrlegging av den inntil 1 200 m lange elvestrekningen mellom Breiskallen bro og Beritknappen dam. Det søkes etter 2 alternativer med henholdsvis 29,1 m og 20,3 m fall.

NVE's innstilling

NVE tilrår at søknaden imøtekommes og at det i det vesentlige oppstilles samme vilkår som for de to tidligere utbyggingene, Brufoss kraftverk og Åmot kraftverk. Dette vil si at det for ervervskonsesjon bare tas inn rene standardvilkår, og at vilkår etter vassdragsloven ikke kommer til anvendelse før forholdene i vassdraget er blitt bedre.

Innhentede uttalelser

Departementet har forelagt innstilling fra NVE for Direktoratet for naturforvaltning, fylkesmannen i Oppland og Statens forurensningstilsyn til uttalelse. SFT hadde ikke avgitt uttalelse til søknaden innen innstilling fra NVE forelå.

Fylkesmannen i Oppland

Fylkesmannen vil gjentatt påpeke at det ikke er akseptabelt med utslipp fra husholdning og industri til tørrlagt del av elva. Fylkesmannen forutsetter at utslippene på denne strekningen blir tilkoblet det offentlige kloakknettet.

Ved en bedring av vannkvaliteten i elva må forholdene kunne legges til rette slik at potensialet for friluftsliv og rekreasjon kan utnyttes.

I den seinere tid er allmennhetens interesser i bynære vassdrag kommet mer i fokus. Det må innhentes tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105, og settes vilkår for å ivareta de målsettinger som det arbeides etter i Hunnselva.

Direktoratet for naturforvaltning

I innstillingen fra NVE fremlegges det forslag til vilkår og i post 1 som angår slipping av minstevassføring er hensynet til friluftslivet sløyfet i forhold til DN's forslag.

DN opprettholder sitt forslag om at spørsmålet om slipping av minstevassføring også må kunne vurderes av hensyn til friluftslivsinteressene.

Til post 4 i NVE's forslag har DN ingen bemerkning.

I henhold til det standardsett av vilkår som knyttes til nye reguleringskonsesjoner i dag, har DN foreslått at vilkår som angår utsetting av fisk og et vilkår som angår bekostning av (biologiske) undersøkelser. Disse vilkår vil kunne komme til anvendelse i det elvepartiet som berøres av den aktuelle utbyggingen. Etter DN's syn er post 3 i NVE's forslag ikke fullt ut dekkende for vilt og fiskeinteressene i området. DN opprettholder derfor sitt forslag til vilkår som angitt i DN's uttalelse av 9. februar 1987.

Statens forurensningstilsyn

Etter SFT's mening representerer bebyggelsen langs elva en relativt stor forurensningsbelastning, og SFT antar at uten sanering av avløpene vil det tørrlagte elveleiet bli begrodd både med alger og heterotrofe organismer (sopp). Det meste av belastningen på elva kommer like nedstrøms inntaksdammen, men også langs den del av elva som også inngår i alternativ 2 kan det regnes med belastning fra bebyggelse. De forurensningsmessige ulempene er derfor større med utbygging etter alternativ 2 enn etter alternativ 1. SFT foretrekker av den grunn alternativ 1 fremfor alternativ 2.

SFT ber om at det i en eventuell tillatelse til utbygging tas med vilkår om tiltak mot forurensning og at forholdene følges opp med undersøkelser.

Det må også slippes vann til den tørrlagte elvestrekningen. Dersom det bygges terskler på den tørrlagte elvestrekningen, bør vannføringen være tilstrekkelig til rimelig utskifting av vannet i bassengene. SFT foreslår slipp av 0,2 m³/sek., men slippmengden bør kunne endres dersom det er behov for det. Undersøkelsene bør være grunnlag for fastsettelse av minstevannføringen.

Konklusjon

I uttalelsene fra fylkesmannen i Oppland og DN blir det konkludert med at vassdraget er bynært og at dette innebærer et potensiale for friluftsliv og rekreasjon.

Ved en bedring av vannkvaliteten i elva må forholdene legges til rette slik at dette potensialet kan utnyttes.

Departementet vil i den forbindelse gjøre oppmerksom på at det i St.meld. nr. 40 (1986–87) om Friluftsliv legges stor vekt på friluftsliv og rekreasjon i bynære områder.

På denne bakgrunn støtter departementet DN's punkt 1 under forslag til konsesjonsvilkår.

DN har i sin uttalelse presisert at DN's forslag til vilkår ang. utsetting og biologiske undersøkelser vil kunne komme til anvendelse i det elvepartiet som berøres av den aktuelle utbyggingen.

Under forutsetning av at NVE's forslag til post 3 og 4 også dekker utsetting og biologiske undersøkelser har ikke departementet innvendinger til at NVE's forslag blir stående. En ber om at denne forutsetningen i så fall blir klargjort ved OED's oversendelse av konsesjonsdokumentet til konsesjonæren.

Tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall

Det kan gis tillatelse etter Lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11 på følgende vilkår:

Utbyggeren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å betale merkostnader eller delta i forskottering av kostnadene forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjen-

nomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse og industri m.v., alt som følge av utbyggingen.
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forskningsundersøkelser av forurensningsforholdene i det berørte vassdragsavsnittet.

Utbyggeren plikter i en prøveperiode på fem år å slippe minstevannføring fra inntaksdammen på 0,2 m³/sek. fra 15. mai til 30. september. Endelig fastsettelse av minstevannføringen avgjøres på grunnlag av undersøkelser.»

Olje- og energidepartementet har i brev av 9. mars 1987 til Oppland fylkeskommune underrettet om at staten ikke vil gjøre forkjøpsrett gjeldende etter lov om erverv av vannfall m.v. av 14. desember 1917 nr. 16.

Mht. Oppland fylkeskommunes subsidiære forkjøpsrett fremgår det av brev fra *Oppland Energiverk* av 26. februar 1987 at fylkesutvalget i Oppland i møte 24. februar 1987 har gjort følgende vedtak:

«Oppland fylkeskommune frafaller sin forkjøpsrett til vannfall etter Staten for det omsøkte fallet i Hunnselva, knyttet til det planlagte Breiskallen kraftverk.»

Departementets bemerkninger:

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Gjøvik Elektrisitetsverk etter lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 til erverv av fallrettigheter i Hunnselva beliggende på grensen mellom Vestre Toten kommune og Gjøvik kommune, Oppland fylke. I tillegg søkes det om tillatelse etter lov om vassdragene av 15. mars 1940 §§ 104 og 105 til tørrlegging av inntil 1 200 m av elvestrekningen mellom Breiskallen bro og Beritknappen dam. Utbyggingen, som ikke er med i Samlet plan, er forprosjektert i to alternativer. Det søkes primært om konsesjoner på alternativ 2 med 29,1 m fall som ifølge søker vil utvikle 1 255 naturhestekrefter basert på median regulert vannføring. Dette alternativ vil medføre tørrlegging av en 1 200 m lang elvestrekning. Subsidiært søkes det om konsesjon på et redusert alternativ (alternativ 1) med 20,3 m fall. Dette fallet vil etter søkerens beregninger utvikle 875 naturhestekrefter og medføre ca. 600 m tørrlegging av Hunnselva.

Alternativ 2 gir en energiproduksjon på 6,36 GWh (⅔ vinterkraft), mens alternativ 1 gir 4,4 GWh.

Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot utbygging etter alternativ 2, og NVE går inn for utbygging etter det primære alternativ (alt. 2). NVE antar at regulert vannføring i et medianår etter dette alt. kan settes til 3,1 m³/sek. Kostnadene ved utbyggingen er anslått til ca. 12,2 mill. kroner, som tilsvarer 1,92 kr./kWh.

Verken staten eller Oppland fylkeskommune vil benytte sin forkjøpsrett til erverv av fallrettigheter i Hunnselva etter lov om erverv av vannfall m.v. av 14. desember 1917 nr. 16, og NVE anbefaler at de omsøkte tillatelser gis på nærmere bestemte vilkår.

NVE's innstilling har vært forelagt Gjøvik kommune, Vestre Toten kommune, Oppland fylkeskommune, Finansdepartementet, Landbruksdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Miljøverndepartementet til uttalelse.

Gjøvik kommune har ikke merknader til NVE's innstilling.

Vestre Toten kommune har ingen merknader verken til innstillingen eller til utkast til vilkår.

Oppland Energiverk uttaler på vegne av Oppland fylkeskommune at det ikke er merknader til NVE's innstilling.

Kommunaldepartementet foreslår inntatt i konsesjonsvilkårene pkt. 2:

«Konsesjonsavgifter som innbetales til de kommuner som Kongen bestemmer skal inngå i kommunalt næringsfond. Vedtektene for dette skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»

For øvrig har ikke departementet noen merknader.

Finansdepartementet forutsetter at det i tillatelsen tas inn en presisering av at det er Olje- og energidepartementet som skal avgjøre når vilkårene etter vassdragslovens §§ 104 og 105 kommer til anvendelse, dvs. når forholdene i vassdraget generelt er blitt bedre. Dette tilsvarer det forbehold som ble tatt i konsesjonen for Åmot kraftverk i 1984. For øvrig har Finansdepartementet ingen merknader til NVE's innstilling.

Landbruksdepartementet viser til Oppland fylkeslandbruksstyrets vedtak i saken. Fylkeslandbruksstyret anbefaler at konsesjon gis, og Landbruksdepartementet har ingen bemerkninger for øvrig til konsesjonssøknaden.

Miljøverndepartementet går, i samsvar med Direktoratet for naturforvaltnings uttalelse, inn for at det i post 1 i vilkårene for konsesjonen etter vassdragslovens §§ 104 og 105 tilføyes at spørsmålet om slipping av minstevannføring også må kunne vurderes ut fra hensyn til friluftsinteressene. Dette på bakgrunn av at vassdraget er bynært, og at en

bedring av vannkvaliteten er en forutsetning for at dette potensialet skal kunne utnyttes.

Miljøverndepartementet støtter NVE's forslag til post 3 og 4 under forutsetning av at utsetting og biologiske undersøkelser omfattes. Departementet ber om at denne forutsetningen klargjøres overfor konsesjonæren.

Miljøverndepartementet foreslår at det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11 på nærmere bestemte vilkår.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVE's innstilling. Departementet har vurdert de innkomne uttalelser og merknader, og finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene og ulempene er mindre enn fordelene ved en utbygging av kraftverket. Departementet tilrår at Gjøvik Elektrisitetsverk gis tillatelse etter ervervslovens § 4 til erverv av eiendomsrett til nødvendige fallrettigheter. Videre tilrås at det gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til å tørrlegge 1 200 m av elvestrekningen i Hunnselva. I samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse foreslås også at nødvendig tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11 blir gitt.

Tillatelse foreslås gitt hovedsaklig på vilkår som foreslått av NVE. Dog tas det, etter forslag fra Kommunaldepartementet, inn et nytt ledd i punkt 2 i tillatelsen etter ervervsloven.

Punkt 2, 2. ledd skal lyde:

«Konsesjonsavgifter som innbetales til de kommuner som Kongen bestemmer skal inngå i kommunalt næringsfond. Vedtektene for dette skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»

Videre skal det, i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse, i punkt 1 i vilkårene etter vassdragslovens §§ 104 og 105 tilføyes at spørsmålet om slipping av minstevannføring også må kunne vurderes ut fra hensyn til friluftsinteressene.

Punkt 1 får da følgende formulering:

«Konsesjonæren kan etter departementets nærmere bestemmelse pålegges å slippe minstevannføring dersom hensynet til fiske, resipientforholdene, utseende eller friluftsinteressene gjør dette ønskelig.»

Vedr. tillatelsen etter vassdragslovens §§ 104 og 105 ble det i forbindelse med Gjøvik Elektrisitetsverks tillatelser av 15. august 1980 og 5. oktober 1984 til bygging av hhv. Brufoss kraftverk og Åmot kraftverk lenger ned i det samme vassdraget understreket at Hunnselva var så sterkt forurenset at det under de rådende forhold ikke skulle være nødvendig med slik tillatelse. Det ble likevel oppstilt vilkår etter vassdragslovens §§ 104 og 105, men med det forbehold at disse vilkår først skulle komme til anvendelse etter at forholdene i vassdraget generelt var blitt bedre.

Forurensningssituasjonen i vassdraget er ikke blitt vesentlig endret i løpet av de år som er gått siden den forrige tillatelsen ble gitt, og NVE foreslår at det i den foreliggende saken tas inn hovedsakelig de samme vilkår som i de to tidligere tillatelsene og en forutsetning om at vilkårene først skal komme til anvendelse når forholdene i vassdraget generelt er blitt bedre. Finansdepartementet anfører i sin høringsuttalelse at det bør presiseres at det er Olje- og energidepartementet som skal avgjøre når vilkårene etter vassdragslovens §§ 104 og 105 kommer til anvendelse. Olje- og energidepartementet slutter seg til dette, og foreslår følgende formulering som uttrykt forutsetning for vilkårene:

«De følgende vilkår forutsettes etter Olje- og energidepartementets bestemmelse først å komme til anvendelse etter at forholdene i vassdraget generelt er blitt bedre.»

Når det gjelder post 3 og 4, forutsettes det i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse at disse poster også omfatter utsetting og biologiske undersøkelser.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1) I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 nr. 16 gis Gjøvik Elektrisitetsverk tillatelse til erverv av eiendomsrett til fall for bygging av Breiskallen kraftverk på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 26. juni 1987.
2) I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 104 og 105 og lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Gjøvik Elektrisitetsverk tillatelse til tørrlegging av en strekning på 1 200 m langs Hunnselva på de vilkår og under den forutsetning som er inntatt i ovennevnte foredrag.

19. Bergenhalvøens Kommunale Kraftselskap

(Tillatelse til ombygging av Dale kraftstasjon i Bergsdalsvassdraget.)

Kongelig resolusjon av 26. juni 1987.

I. Innledning

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 28. oktober 1985 fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) om tillatelse til ombygging av Dale kraftverk i Bergsdalsvassdraget. Det ble opprinnelig søkt om konsesjon etter lov om elektriske anlegg av 19. juni 1969, men etter krav fra en rekke interesser, er saken blitt behandlet etter vassdragsloven §§ 104–105. Det forutsettes at ombyggingskonsesjonen etterfølges av en fullstendig revisjon av det eksisterende manøvreringsreglement etter vassdragsreguleringsloven.

II. Innstilling fra NVE av 30. mars 1987

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap har sendt følgende søknad datert 28. oktober 1985 til behandling:

«Orientering

Dale kraftverk ligg i Vaksdal kommune, Hordaland fylke, og utnyttar det ca. 380 m høge fallet mellom Storefossen og Dale i Bergsdalsvassdraget.

Kraftverket vart sett i drift med to aggregat på 14 MW kvar i 1927. Ytterlegare 4 aggregat vart installert i åra 1938, -42, -50 og -51, slik at den samla maskinkapasiteten i dag er 84 MW fordelt på 6 aggregat.

Alt installert utstyr har vore underlagt normalt vedlikehald, slik at hardt påkjende delar jamleg er skifte ut. Men på grunn av den lange driftstida, spesielt på den eldste delen av anlegget, står ein no framfor omfattande utskiftingar av vitale anleggsdelar. Spesielt er tilstanden for turbinrøyra avgjerande for vidare drift; undersøkingar syner at det eldste må skiftast ved drift utover 1990.

Ny stasjon på Dale

Med bakgrunn i høge forventa drifts- og vedlikehaldsutgifter har ein vurdert fullstendig ombygging av Dale kraftverk som alternativ til vidare vedlikehald.

Vedlagde BKK-notat nr. 165/85 gjev status for den tekniske tilstanden til dei ulike anleggsdelane. Det syner at forventa restlevetid varierer mykje:

- det eldste turbinrøyret må bytast ut ved drift utover 1990
- det yngste turbinrøret kan ha restlevetid på ca. 20 år
- dei 3 yngste turbinhjula har restlevetid på 35 år eller meir
- 3 av generatorane har moderne viklingsisolasjon av kunstharpiks med lang levetid

For best å utnytta anlegget i det eksisterande kraftverket, tenkjer ein seg difor ei utbygging i to steg, kfr. vedlagde BKK-notat nr. 694/85 som gjer greie for val av maskininstallasjonar og vassvegar:

1. Bygging av ny stasjon med eit aggregat på 110 MW, men med avsett plass til eit aggregat nr. 2.
   Den gamle stasjonen skal drivast med to aggregat på 14 MW kvar tilknytte det yngste turbinrøyret (nr. 3).
   Planlagt idriftsettingsår: 1990.
2. Installering av aggregat nr. 2 i den nye stasjonen, og full nedlegging av den gamle.
   Tidspunktet for dette vil vera avhengig av vedlikehaldskostnader for det gamle anlegget saman med framtidige effekt- og energivurderingar for heile vassdraget.
   Dagens føresetnader tilseier idriftsetting i perioden 2005–2015.

I vedlagde BKK-notat nr. 689/85 er sett opp omkostningsoverslag for dei to byggjestega:

Utbyggingskostnad:	
– 1. byggjesteg	277 mill. kr.
– 2. byggjesteg	80 mill. kr.
Produksjonsauke:	
– midlare års produksjon	90 GWh
– av dette fastkraft	75 GWh

(Produksjonsauken for 2. byggjesteg er minimal)

Utbyggingskostnadene basert på midlare produksjon vert *0,60 kr./kWh*, langt under kostnadene for alternative utbyggingar.

Legg ein netto-energitilgang til grunn (90 GWh), vert kostnaden *3,97 kr./kWh*. Men dette er ikkje nokon reell pris, då den ikkje tek omsyn til investeringar i noverande anlegg som er nødvendige dersom produksjonen skal oppretthaldast.

Kostnadstala og dei tekniske løysingane syner at det er mest lønsamt å byggja om Dale kraftverk fullstendig, samstundes som dette gjev ei betre energiutnytting av vassdraget utan nye reguleringar.

Beskriving av anlegget

Ombygginga inneber ein ny kraftstasjon plassert i fjellet innanfor noverande statsjon. I denne vert det gjort plass for *to* aggregat på 110 og ca. 50 MW, men berre det største vert installert i fyste omgang.

Frå statsjonen vil det føra ein trykktunnel med jamn stigning til inntaksdammen i Storefossen, som erstattar noverande driftstunnel og turbinrøyr, sjå vedlagde teikn. nr. 20323. Denne tunnelen vil bli dimensjonert for ei optimal utnytting av vassdraget; noverande driftstunnel har synt seg å vera ein flaskehals i systemet på grunn av for lite tverrsnitt.

Inntaket med lukearrangement blir nytt, men sjølve inntaksdammen med reguleringsanlegg blir uendra. Den nye statsjonen treng ikkje fordelingsbasseng eller svingekammer.

Ein kombinert transport- og tilkomsttunnel vil føra inn til stasjonen, sjå situasjonsplan på vedlagde teikn. nr. 20324. Tunnelen blir plassert slik at den ikkje kjem i konflikt med eksisterande turbinrøyr, og med opning mellom den gamle statsjonen og noverande

kontor- og lagerbygg (KLV-bygg). For transport av tunge kolli vil det bli lagt skinnegang tilknytt jarnbaneskinner som i dag går gjennom statsjonspmrådet.

Høgspenningskablane frå den nye stasjonen skal gå i eigen kabeltunnel med opning i fjellsida ca. 100 m over noverande statsjon. Dette vil og bli ein del av transportvegen for frakt av tunnelmassar frå driftstunnelen. Frå tunnelopninga vil det gå luftleidning ned til eksisterande høgspennings koplingsanlegg.

Private og allmenne interesser som vert råka

Det nye anlegget vil ikkje få innverknad på dagens reguleringsanlegg i vassdraget. Det vert difor ikkje søkt om konsesjon etter Vassdragsreguleringslova.

Vi syner elles til gjeldande konsesjonar av 13. juli 1928, 2. juli 1948, 31. august 1962 og 24. april 1964.

Dei følgjer som anlegget påfører dei private interessene vil vera:

Vegar og bruer

Det må byggjast ein anleggsveg som går bak KLV-bygget og den gamle statsjonsbygningen med stigning ca. 1:10 opp til tverrslaget for driftstunnelen. Den ca. 800 m lange vegen vert liggjande i tilknytning til tippen, og vil ble halden ved like også etter at anlegget er ferdig.

Den nye avlaupstunnelen endar i ein kanal son vil kryssa den noverande vegen til Geitabakken. Det må difor byggjast ny bru over kanalen.

Plassering av tunnelmassar

Svært lite av tunnelmassane vil bli brukt til anlegget.

Massar frå driftstunnelen er tenkt plasserte utanfor tverrslaget for driftstunnelen, dvs. i skråningen over noverande statsjon. Massane vil bli brukte dels til planering av området, dels til tilkomstveg.

Terrenget i tippområdet er blanding av steinrøys og krattskog, til dels bratt, og uegna til næringsverksemd. Grunneigarar er kontakta.

Massane frå tilkomsttunnel, røyrtunnel, sjakt, kraftstasjon og hjelpetunnelar vil bli plasserte i samråd med Vaksdal kommune. Forhandlingar om dette er i gang.

Vassføring i Dale-elva

BKK er pålagt ei minstevannføring i Dale-elva på 1,2 m³/s. Dette vil bli ivareteke også etter ombygginga.

Før aggregat nr. 2 vert installert i den nye statsjonen, vil minstevassføringa gå som produksjon gjennom den gamle statsjonen i dei periodane tilsiget til Storefossen er for liten for akseptabel kontinuerleg drift av det nye kraftverket.

Større maskininstallasjon vil gje mindre flaumtap, og følgjeleg mindre vassføring samanlikna med dagens mellom Storefossen og avlaupet i flaumperiodar. Nedanfor avlaupet vert flaumvassføringa som no.

Ved vanleg vinterdrift (tapping frå Hamlagrøvatn) er vassføringa bestemt av slukeevna i dei øvrige kraftverka i vassdraget. Vassføringa i Dale-elva vert difor om lag som no. Unntak kan oppstå ved effekttoppar eller andre situasjonar som gjer det lønsamt å nytta inntaksmagasinet i Storefossen til døgnregulering. I slike situasjonar vil vassføringa nedanfor avlaupet bli tilsvarande ujamn.

300 kV luftleidning

For å knyta den nye stasjonen til det elektriske forsyningsnettet, må det byggjast ein 300 kV kraftledning frå opninga av kabeltunnelen til eksisterande 300 kV koplingsanlegg.

Leidningen vert ca. 600 m lang, og det er naudsynt med to stålmaster. Leidningen går over same terreng som beskrive over, før den kryssar Dale-elva og går inn på 300 kV koplingsanlegget, sjå vedlagte teikn. nr. 20376.

Grunneigarane er kontakta, kfr. vedlagde grunneigarliste.»

Søknaden var fra BKK's side ment å være en søknad i henhold til til lov av 19. juni 1969 om bygging og drift av elektriske anlegg. På bakgrunn av opplysningene gitt i ovenfor refererte søknad ba Vassdragsdirektoratet BKK gjøre rede for vannføringsforholdene i Dale-elva før og etter den planlagte ombyggingen. Følgende redegjørelse fra BKK forelå 13. januar 1986:

«Vi viser til Deres brev av 10. desember 1985 der De ber om en oversikt over vannføringsforholdene forbi og nedenfor kraftverket. Det objektive verktøy vi har til disposisjon for å fremstille vannføringsforholdene før og etter utbygging er simuleringsprogrammet VANSIMTAP. Programmet kan ikke gi de reelle og absolutte forhold.

Programmets styringskriterium er økonomisk opptilmalisering av produksjoner over en årrekke med en leveringssikkerhet. Beregningene utføres med ukes intervall. Den kortsiktige driftsplanlegging har også andre siktemål og må dessuten ta hensyn til andre faktorer i driftssystemet. Det er vanskelig å forutsi hvordan disse forhold inntreffer i kombinasjon med magasin og tilsigssituasjonen i vassdragene.

De resultat som er vedlagt må derfor sees på som relative og bør bare brukes for å illustrere vannføringsforholdene. Vi har som De ba om tatt utplott av varighetskurver og årshydrogram oppstrøms og nedstrøms avløpet fra kraftverket, før og etter ombyggingen. Simuleringen er utført vha. tilsig fra perioden 1950–77. Tilsigsseriene er hentet fra Bergsdalsvassdraget. Det er hentet utskrift fra medianåret og fra det vannrikeste og det vannfattigste året i denne perioden. Dersom man ønsker å undersøke ekstremalforholdene ved sammentreff av spesielt ugunstige driftssituasjoner, kan dette gjøres for kortere perioder da det er mulig å gå over på daglige observasjoner. Vi er noe i tvil om verdien av slike beregninger da dette er forhold som må løses når de blir aktuelle innenfor de rammer konsesjonen gir.

Når det gjelder opplysninger om de mer detaljerte endringene som kan ventes pga. døgnregulering av Storefossen har vi ikke utført en tilsvarende objektiv analyse. Vi har ikke egnete metoder for dette. De mer subjektive analyser vi har gjort kan ikke direkte fremstille eventuelle vannføringsendringer.

Vi kan her og nå bare gi følgende tilleggsopplysning i forhold til det som allerede er gitt i konsesjonssøknaden, s. 4: En døgnregulering vil primært foregå i vinterhalvåret. Dette vil som nevnt i søknaden skje ved effekttopper, og/eller, ved andre situasjoner som kan nytte tilsiget på en økonomisk måte. I sommerhalvåret vil Storefossen sjelden bli nyttet til døgnregulering.

Vi er kjent med at det fra lokalt hold vil bli tatt opp spørsmål om fiske i Daleelven i forbindelse med det nye anlegget. Som De kjenner til fra tidligere har dette spørsmålet vært reist i forbindelse med tapperestriksjonene for Hamlagrøvatn. Den gang ble dette forsøkt løst ved tilleggsoverføringer til Hamlagrøvatn (Fugladalen). Prosjektet har møtt på motstand fra grunneierhold og vi anser det i øyeblikket for å være lite aktuelt. I forbindelse med Samla Plan prosjektene har vi sett på en del andre mindre overføringer til Hamlagrøvatn som vil bedre magasinfyllingen og redusere ulempene ved tapperestriksjonene. Det er forholdsvis kostbare utbygginger og hvor aktuelle de kan bli er vanskelig å ha noen sikker mening om.

Slik vi vurderer situasjonen vil ikke fiskeforholdene i Daleelven influeres av 1. byggetrinn i det nye anlegget. Begrunnelsen for dette er ganske enkelt at man beholder 2 av aggregatene i den gamle stasjonen intakt bl.a. for å kunne kjøre anlegget i perioder med lite tilsig inkl. kjøring av minstevannføringen på 1,2 m³/s.

De nye aggregatene kan nemlig ikke kjøres med mindre driftsvannføringen enn 10–15 m/s. Vi regner med at det vil være riktig å holde de gamle aggregatene i drift til omkring år 2000. Det vil da være aktuelt å installere aggregat nr. 2 i det nye Dale kraftverk.

Størrelsen på dette aggregatet er ikke endelig bestemt, men det vil nødvendigvis bli så stort at det ikke kan kjøres på minstevannføringen. For å oppfylle betingelsene til minstevannføring har vi foreløpig tenkt oss følgende alternativer:

1. Installere et husaggregat i nye Dale kraftverk med en ytelse som tilsier at hele minstevannføringen kan kjøres gjennom aggregatet.
2. Arrangere en forbislippingsanordning i statsjonen for minstevannføringen.
3. Slippe minstevannføringen fra inntaksdammen i Storefossen.

Da spørsmålet først blir aktuelt omkring århundreskiftet synes vi ikke det er riktig å binde seg til noen bestemt løsning nå. Det er videre 2 andre spørsmål som vi regner med vil dukke opp i forbindelse med behandling av den elektriske konsesjonssøknaden og som vi finner det hensiktsmessig å kommentere allerede nå da det kan ha betydning for de tilleggsopplysninger man måtte trenge for å vurdere saken.

Det gjelder maskininstallasjonens størrelse og flytting av avløpet ca. 50 m nedstrøms til det gamle anlegget.

Maskininstallsjonen

Dagens maskininstallasjon er 84 MW. I 1. byggetrinn får det nye anlegget 110 MW og vi har foreløpig antatt at aggregat 2 blir på 50 MW. Det som har interesse i forbindelse med vassdraget er endringene i vassføringene og det mener vi ikke kan vurderes direkte ut fra maskininstallasjonens størrelse.

Et nytt kraftverk bygges i dag med vesentlig mindre tap enn eldre anlegg. Dette fører til at ytelsen ved samme vannføring øker. For Dale's vedkommende går man over fra Pelton- til Francisturbin. Dette gir ytterligere større fallhøyde da fallet helt ned til undervatnet utnyttes. For gamle Dale's vedkommende er tapene i anlegget spesielt store da anlegget egentlig er dimensjonert for 5 aggregater og det 6. kun var tenkt som reservemaskin. Totalt regner vi med å ha spart inn 13 % i reduserte tap og større fallhøyde i det nye anlegget. Dette fører til tilsvarende økning av maskininstallasjonen uten endring av vannføringen.

Ved optimalisering av ressursene har virkningsgraden stor betydning. Francisturbinene har sin best virkningsgrad omkring ¾ av full ytelse. Virkningsgraden faller forholdsvis raskt og det er derfor nødvendig å ha 20–25 % «overkapasitet» på aggregater for å kunne kjøre fastkraften på beste virkningsgrad. Formen på virkningsgradkurven er videre av betydning for et anlegg som skal kjøre på uregulert vatn i store deler av året. Ved å velge forskjellige aggregatstørrelser kan man bedre tilpasse driften av anlegget til tilsigsforholdene. Samtidig må man ha for øye at man har tilstrekkelig maskinreserve i et anlegg som har så stor fastkraftandel som Dale har.

Anlegget vil i hele tappesesongen bli kjørt opp til 30 m³/s som midlere vannføring over døgnet. Dette tilsvarer den vannmengde det ovenforliggende kraftverk kan slippe frem. I korte perioder (dagtid) vil vannføringen kunne økes ved utnyttelse av Storefossmagasinet (1 mill. m³). Utover dette vil den økte maskininstallasjonen kun utnyttes når det er flom i vassdraget.

Maksimalvannføringen gjennom anlegget vil da kunne økes fra 30 til ca. 48 m³/s. når aggregat 2 er montert. under slike forhold antar vi at det er forholdsvis uinteressant for fisket hvilken vannføring kraftverket har.

Flytting av avløpet

Dette har sin årsak i dårlige grunnforhold ved det gamle utløpet. Utvidelse av den gamle kanalen vil føre til forholdsvis langvarig driftsavbrudd for kraftverket. Grunnforholdene ved det nye utløpet er forsåvidt ikke vesentlig bedre men her kan man i alle fall arbeide uavhengig av driften av anlegget. For fisket kan dette foreløpig ikke ha noen betydning da minstevannføringen fortsatt vil komme ut det gamle avløpet.

Når vi har gitt en så detaljert redegjørelse for de forhold vi mener er vesentlige i denne sammenheng så skyldes det at vi er klar over at det lokalt er stor interesse nettopp for denne saken. For å gi alle parter et visst grunnlag for videre vurderinger fant vi det ønskelig å gjøre det på denne måten.»

En rekke interesser bl.a. med støtte fra Miljøverndepartementet krevde at saken måtte behandles etter vassdragsloven. Etter møter og befaring til Dale ble BKK bedt om å redegjøre for manøvreringsmåten ved døgnreguleringer samt lage oversikt over perioder

med vannføringer mindre enn 5 m³/s i Daleelva. Utredningene foreligger som notat fra BKK, datert 28. juni 1986 fra disse refereres:

1. Innleiing. Bakgrunn

Notatet prøver å gje ei framstilling av dei endringane i vassføringstilhøva nedstraums avlaupet som er venta i Daleelva som fylgje av den endra maskininstallasjonen kraftverket vil få etter dei planar det er søkt om konsesjon for. Bakgrunnen for dette er gitt i notat nr. 589/1986.

2. Vekemiddel. Simuleringar

Det er utført simulering for kraftverka i Bergsdalen over ei årrekke (1950–77) før og etter ombygging av 1. byggetrinn. Det vert her vist til brev av 13. januar i år til NVE. Vedlegg nr. 1–6 syner hydrogram og varighetskurver over dei vassføringstilhøva i vekemiddel simuleringane har gitt før og etter 1. byggetrinn for eit vannrikt år, eit vannfattigt år og eit medianår. Resultata syner her mindre variasjonar før og etter ombygging.

3. Døgnmiddel. Historisk data (mai–september)

For å få oversikt over den reelle vassføringa i Daleelva i den mest interessante perioden for fisket er det i vedlegg nr. 7–16 plotta inn vassføringa frå statsjonen i perioden mai– september for åra 1976–85.

Tilsiget frå restfeltet på 10,6 km² er ikkje med i desse vassføringane fordi vi ikkje har målingar for dette. Midlare tilsig er ca 1 m³/s. I tillegg blir det tappa o,3 m³/s heile året frå Storefossen for vassforsyninga til Dale fabrikker.

Det er forutsett at tilsigmønsteret for restfeltet og tappevatnet ikkje vil endra seg i høve til dagens situasjon.

Frå døgn til døgn vil det generelt berre verta små endringar i køyringa av kraftverket og dermed også tilsiget frå stasjonen i perioden mai–september. Ved små tilsig (q < 10 m³/s) som er den mest interessante for fisken vil det nye aggregatet stå og dei to gamle vil gå slik som tilfelle er i dag ved denne vassføringa.

Vi har merka oss frå fiskesakkunnig hald at det er ynskje om å halda vassføringa over 5 m³/s. Dette vil vi prøva å etterkoma så langt vi har tilgang og rådvelde over tilsvarande tilsig til Storefossen ved vanleg drift av kraftverka.

For bl.a. å få betre tilgang på vatn i turkeperiodar vil vi peike på dei mogelegheitene som ligg i å få overført mindre nabovassdrag i Bergsdalen. Desse er presentert i vidareføringsprosjektet for Samla Plan 1987. Det beste og mest nærliggjande prosjektet er overføringa av Fugledalen som gir ein auke i tilsiget til Hamlagrøvatn på ca. 8 %. Det meste av dette tilsiget kjem i smeltesesongen om våren slik at dette kan føra til ein snarare oppfylling av Hamlagrøvatn slik at dette igjen fører til at vi tidlegare kan tappa avlaupet frå Hamlagrøvatn så lenge restriksjonane for magasintapping gjeld.

Kva tid ei slik overføring kan koma er bl.a. bunden av vidareføringa av Samla Plan og den tida ein konsesjonssøknad vil ta. Vi vil likevel ta sikte på å få gjennomført prosjektet i byrjinga av 1990-talet.

For å gi betre oversikt over tal på dagar med små vassføringar er det i vedlegg nr. 17 ein tabell over tal på dagar med vassføringa ≤ 5 m³/s og ein tabell med tal på dagar der vassføringa er ned mot minstevassføringa på 1,2 m³/s.

4. Variasjon over døgeret. Døgnregulering
Generelt

Årsaka til at aggregatstorleiken er auka er fleirsidig. Den har primært sin årsak i ei teknisk-økonomisk og ei driftsmessig optimalisering for å nytta vannressursane på ein best mogeleg samfunnsmessig måte. Dette er i fyrste rekkje basert på å få redusert flaumtapet og falltapet.

Gjennom fornying av aggregatet får ein også betre virkningsgrad og auka fallhøgd. Reduksjon i falltap og auke i virkningsgrad og fallhøgd gjer at ein etter ombygginga får ein auke i effekten ved den same driftsvassføringa som før ombygginga. Reduksjon i flaumtap og reserveomsyn fører ytterlagare til auke i aggregatstorleiken.

Normalt vil vi prøve å køyre kraftverket på beste virkningsgrad. I flaum ser ein bort ifrå dette og køyrer for fullt når det er avsetnad for krafta.

Dersom tilsiget gjer det vanskelig å køyre på bestepunktet kan vi bruke magasinet i Storefossen til utjamning. Nedtappinga fører då til tap av fallhøgd og redusert produksjon. Dette tapet må då vegast opp mot vinsten ved å køyra på bestpunkt, prisforskjell dag/nattkraft og effektbehov. Kva tid på året og spesielt kor ofte dette vil skje er uråd og gje ei klar framstilling over. Med bakgrunn i ei nøktern vurdering og uttale frå fiskesakkunnig om at ei slik døgnregulering ikkje må utførast med store vassføringsintervall over korte tidsperiodar har vi nedanfor prøvd å gje ei framstilling over korleis vassføringa kan bli endra over døgeret i vinter- og sommarsesongen.

Vinter (november–april)

Tilfelle 1: God tilgang på vatn i Bergsdalen eller periodar med stort energibehov: (q ≈ 30 m³/s).

q Dale ≈ 30 m³/s heile døgeret.

Tilhøva blir om lag som i dag. Utfrå dagens situasjon vil dette foregå over det meste av vintersesongen.

Tilfelle 2: Midlare og litt under midlare tilgang på vatn i Bergsdalen eller ved periodar med moderat energibehov (q tilsig 25 m³/s).

Døgnregulering når dette er driftsmessig fornuftig.

q Dale dag ≈ 30 m³/s.

q Dale natt ≈ 20 m³/s.

Det kan også i dag skje døgnreguleringar i området 28–20 m³/s. Ellers køyrer kraftverket etter tilsig.

Det er i båe tilfeller forutsett at minst eit av dei gamle aggregata går.

Sommar (mai–oktober)

Tilfelle 1: Stort tilsig (q > 20 m³/s).

Kontinuerlig køyring etter tilsig.

Tilhøva blir om lag som i dag.

Tilfelle 2: Midlare tilsig (q = 10–20 m³/s).

Kontinuerlig køyring med dei to gamle aggregata på bestpunktet, q ≈ 8 m³/s. Resterande tilsig blir køyrt gjennom det nye aggre-

gatet på bestpunktet med varierande intervall bunden av tilsiget.

Vassføringa kan dermed variera frå – 25 m³/s –~ 10 m³/s. Kraftverket vert i dag køyrt stort sett etter tilsig.

Tilfelle 3: Små tilsig (q < 8 m³/s).

Det nye aggregatet vil stå. Eitt eller båe gamle aggregata vil bli kørt etter tilsiget.

Tilhøva blir som i dag.»

Nevnte vedlegg 17 gjengis:

«*Tal på dagar med statsjonsvassføring* under 5 m³/s i minst 1 time i løpet av døgeret for perioden 1976–85, mai–september.

	q ≤ 5 m³/s					q 1,2 m³/s				
År/Mnd.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.
1976			1					1		
77	5	19	29	27	5			2	1	
78		20	31	25	11		1	15	8	
79		6	15					1		
1980	4	16	31	21				11	5	
81	1	13	21		8		1	4		
82		14	27	14						
83		1					1			
84	2	17	31	29	8			1		
85		25	22	18	6			3		

Til tider kan stasjonsvassføringa ha vore under 1,2 m³/s. Dette kan være dagar med tilsvarande lite tilsig til Storefossen. Utrekninga av stasjonsvassføringa er noko usikker ved så små laster. I tillegg kjem i alle høve tappinga frå Storefossen på 0,3 m³/s over heile året.

Tidsintervall over døgeret med q ≤ 5 m³/s varierar frå 1 til 24 timar.

I tabellen ovanfor er såleis alle dagar med anten vassføringa har vore under 5 m³/s i 1 eller 24 timar i døgeret.»

BKK hadde også utarbeidet en instruks for kjøring av kraftverket ved lite tilsig:

«Minstevannføring i Daleelven er etter gjeldende konsesjon 1,2 m³/s. Når tilsiget til anlegget blir så lite at belastningen i kraftverket må reduseres under 14 MW (5 m³/s) er det viktig at reduksjon i vannføring (belastning) går så langsomt som mulig. Raske reduksjoner i vannføringen under 5 m³/s medfører fare for fiskedød og utrydding av yngel. Selv ved minstevannføringen er det levelige forhold for fisken, men reduksjoner i vannføringen tørrlegger store partier av elvebunnen.

Dersom man skulle få en utilsiktet stopp ved liten vannføring er det viktig at anlegget kjøres igang igjen fortets mulig med størst mulig vannføring for å få fylt opp igjen elvestrekningen til sjøen. Det tar ca. 2 timer å få vatnet ned til sjøen.»

Den foran refererte konsesjonssøknad samt notatene fra BKK har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet i henhold til §§ 104 og 105 i vassdragsloven. Søknaden har også vært kunngjort i Norsk Lysingsblad og i lokalavisene. Søknadsdokumentene har også vært lagt ut i distriktet.

Vaksdal kommune har i møte 12. februar 1986 enstemmig uttalt om BKK's søknad om elektrisk konsesjon:

«Vaksdal kommunestyre rår til at Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) sin søknad av 28. oktober 1985 om konsesjon etter Lov av 19. juni 1969 om bygging og drift av elektriske anlegg – for ombygging av Dale kraftverk, vert stetta.

Søknaden omfattar:

1 stk. 130 MVA trefase synkrongenerator, med tilhøyrande transformator- og apparatanlegg.
1 » om lag 600 m lang 300 kV kraftleidning.

Kommunestyret krev elles at BKK vert pålagt å gjera alt som gjerast kan for å imøtekoma krava som elveeigarane og fiskeforeninga har sett fram.

Kommunestyret ber derfor om at NVE aktar nøye på at det vert teke med tilfredsstillande krav for minstevassføring i Bergsdalselva, slik at det på ein betre måte enn no vert teke omsyn til at ein kan få ei reinare og meir fiske- og miljøvenleg elv.

Kommunestyret viser til brev av 28. august 1985 og brev av 16. januar 1976 frå NVE om lavvassføring/minstevassføring i Bergsdalsvassdraget, og ber om at det vert juridisk vurdert om dette er i samsvar med opphavelege konsesjonsføresetnader.

Daleelva må få ei minstevassføring som vernar om elva som lakse- og aureelv.

Jfr. skriv av 15. januar 1986 frå advokat Sverre Erlandsen, og 26. januar 1986 frå Dale Jakt og Fiskarlag og Grunneigarane på Dalegarden.

Før NVE gjev konsesjon må Direktoratet for Naturforvaltning få uttala seg om vassføringa og kravet som vert sett til Daleelva som fiskeelv, etter at Innlandsfiskenemnda i kommunen og Fiskerikonsulenten for Hordaland har gjeve fråsegn.

Særleg ber ein om at NVE set krav til minstevassføring og jamnt utslepp av vatn i elva også etter at aggregat 2 er installert. Kommunestyret vil ikkje godtaka «periodekøyring» og dermed skift vassutslepp frå kraftstasjonen som medfører skadeverknader for laksen og auren i Daleelva.»

Kommunen har ikke hatt merknader til tilleggsutredningen fra BKK.

Fylkesmannen i Hordaland har i brev av 18. november 1986 uttalt:

«Daleelva har stor verdi som lakse- og sjøaureelv. Samtlege høyringsinstansar har i sine fråsegner lagt stor vekt på auka minstevassføring i elva. Denne auka minstevassføringa skal kjørast gjennom turbinane og soleis produsere elektrisk energi.

BKK vil få ein liten auke i produksjonen av sommarkraft og tilsvarande reduksjon elles i året.

Fylkesmannen rår til at Bergenhalvøens Kommunale Kraftselskap får konsesjon etter Vassdragslovas §§ 104 og 105 for ombygging av Dale kraftverk, og at vilkåra for konsesjon vert ei minstevassføring på 5 m³/sek.»

Landbruksnemnda i Vaksdal kommune har enstemmig tilrådd ombyggingen av Dale kraftverk, men tilrår samtidig at følgende merknader fra *herredsagronomen* og *skogreisingslederen* i Vaksdal kommune blir tatt hensyn til:

«*Private og allmenne interesser*

I søknaden vert det sagt at det nye anlegget ikkje vil få innverknad på dagens reguleringsanlegg i vassdraget. Når det gjeld vassføringa er BKK pålagt ei minstevassføring i Dale-elva på 1,2 m³/sek. Dette vil bli vareteke etter ombygginga.

Frå kanalen og i sjøen er dette ei vassføring som ikkje fredar for storfe. Sau tek seg også over der elva vidar seg ut og utanom hølane når vassføringa er så lita.

Ved konsesjonssøknaden i 1925 var det lagt til grunn ei auka lavvassføring på 8,15 m³/sek. Det vart då ikkje tilmålt erstatning for tap av gjerde frå kanalen og i sjøen. Etter det ein får opplyst frå grunneigarhald er tapet av sjølvgjerde på denne strekningen ikkje erstatta seinare heller sjølv om vassføringa i lange tider har vore regulert ned langt under det som var føresett i søknaden frå 1925.

Eit tilhøve som bør nemnast er den brå auken i vassføring som ein kan få. Dette gjer seg gjeldande i dag med fåre for beitedyra å verta avstengde. Såleis Holmen v/Veihølen, ved Revebrua, Lammatunga v/Nyabrune og nedst mot sjøen. Ein ser ikkje bort frå at dette problemet kan verta større enn det er i dag ved framtidig datastyrd kjøring.

Desse tilhøva som her er påpeika har ein god del å seia for jordbruket på Dale. Ein føreset at dette kan få ei avklaring no i samband med denne søknaden.»

«*Granplanting – Steintippen*

I dette området er det planta omlag 6 000 gran i 1970 på 25 dekar (20 dekar på bnr. 14 og 5 dekar på bnr. 9). Planteskogen som no er 15 år gamal må reknast for tilfredsstillande.

Dersom steintippen vert plassert som vist på kartet, vil omlag 10 dekar av plantefeltet verta øydelagt. Trekkjer ein steintippen lenger mot vest – og det skulle vera mogeleg – vil skaden verta mindre.

Den omsøkte 300 kV lina

Lina fram til Dale Transformatorstasjon klausulerar mot skogproduksjon på omlag 6 dekar skogsmark av skiftande bonitet. Her er så mange kraftliner frå før i dette området, at arealet knapt kan reknast som produktiv skogsmark no. Ein kan difor ikkje seia at den nye kraftlina er vesentleg skade for skogbruket. Det bør likevel takast omsyn til dei areal som no vert klausulert og som ikkje tidlegare er klausulert.

2 nye vegar

Det er skissert 2 nye vegar fram til steintippen. Vegtraceen frå Eikhaugen (mellom kote 50 og 75) til dalen bak Geitabakken er omlag 600 meter lang. Han går delvis gjennem produktiv skogsmark. Den lina vil vera fordelaktig for skogbruket og kan tilråast bygd. Veglina som går høgare oppe i lia til kote 125, har ingen verdi for skogen, men gjer heller liten skade.

Konklusjon

Steintippen bør trekkjast så langt mot vest som mogeleg for plassering av trafomasta.»

Fylkeslandbruksstyret i Hordaland har i møte 28. februar 1986 gjort følgende vedtak:

«Fylkeslandbruksstyret sluttar seg samrøystes til fylkeskandbrukssjefen og fylkesskogsjefen sitt framlegg til uttale.

Fylkeslandbruksstyret vil peika på at i Daleelva har både grunneigarar og fiskeorganisasjon store interesser og anlegget bør difor ikkje føra med seg at elva vert ei dårlegare fiskeelv i relasjon til dei noverande fisketilhøva i elva.»

Fra saksframlegget refereres uttalelse fra *fylkeslandbrukssjefen:*

«Fylkeslandbrukssjefen syner til heradsagronomen si utgreiing og landbruksnemnda si tilråding (sjå framanfor). Fylkeslandbrukssjefen har ingen særlege merknader til heradsagronomen si utgreiing, men finn grunn til å gå nærare inn på fylgjande:

1. Nytt avlaup.
   Det nye avlaupet er lagt omlag der det gamle no ligg, jfr. kart 20324, men iflg. skriv frå BKK til NVE av 13. januar 1986 er det sagt at ei flytting av avlaupet omlag 50 m nedstrømes til det gamle avlaupet er aktuelt. Det er vidare sagt at minste vassføringa framleis vil koma ut av det gamle avlaupet.
   Fylkeslandbrukssjefen har ikkje særlege merknader til dette, utover det som er sagt nedanfor vedk. minstevassføring og ujamn vassføring (pkt. 2 og 3).
2. Minstevassføring.
   Etter søknaden er BKK på lagt ei minstevassføring på 1,2 m³/sek., noko som og skal vera gjeldande etter ombygginga. Det vert her synt til heradsagronomen sine merknader vedk. sjølvgjerdingseffekten.
   Fylkeslandbrukssjefen vil streka under at desse tilhøva lyt få ei avklaring i samband med denne søknaden.

3. Ujamn vassføring.
Det vert her og synt til heradsagronomen sine merknader, og fylkeslandbrukssjefen vurderer dette som mogelege auka ulemper for beitebruk ein del stader langs elva. Det er vidare vanskeleg å vurdera kva verknad dette kan ha for evt. utgraving.
Fylkeslandbrukssjefen vil be om at desse tilhøva vert avklara i samband med denne søknaden, og det kan vera grunn til å vurdera manøvreringsreglementet nærare.

Der er ellers lite å merkja sett frå jordbrukssynsstad.»

Fylkesskogsjefen i Hordaland har også en kort uttalelse i nevnte saksframlegg:

«Fylkesskogsjefen syner til skogreisingsleiaren si utgreiing og landbruksnemnda sitt framlegg til uttale (sjå framfor).
Fylkesskogsjefen seier seg samd i dei merknader som kjem fram her, men vil særskild peika på fylgjande:

1) Dersom der er mogeleg, bør steintippen frå tunnel-drivinga flyttast slik at den er til minst mogeleg ulempe for planteskogen.
2) Vegen fram til steintippen vert lagd gjennom Geitabotn, og at grunneigaren til dei tilliggande areala kan nytta han til tømmer-transport.»

Hordaland fylkeskommune har ved Ressurs- og miljøstyret 17. september 1986 avgitt følgende uttalelse:

«Ei ombygging av Dale kraftverk som medfører ei betre energiutnytting utan nye reguleringar i Bergsdalsvassdraget synest i utgangspunktet å vera eit positivt tiltak i det bestående vasskraftsystemet. Det vil her vera ein føresetnad at ytterlegare ulemper for brukarinteressene ligg innafor akseptable rammer i høve til dagens situasjon.
I dette tilfellet er interessene i hovudsak knytt til fisket i Daleelva nedanfor kraftverket, som er sterkt avhengig av minstevassføringa og køyringa av kraftverket.
Daleelva ligg sentralt i Vaksdal kommune, som elles har få uregulerte vassdrag attende. Difor er det særleg viktig å oppretthalda – og så langt mogleg betra denne elva sine kvalitetar som fiskeelv.
På bakgrunn av BKK sine tilleggsopplysningar med brev til NVE av 18. juni 1986 kan det truleg opprettholdast ei akseptabel minstevassføring i elva etter 1. byggjesteg.
Hordaland fylkeskommune vil på dette grunnlag rå til at køyringa av kraftverket vert fastsett slik at reduksjonar i vassføringa i lågvassperiodar (under 5 m³/s) ikkje får konsekvensar for dagens fisketilhøve i Daleelva. Vi reknar med at konsesjonshandsaminga i denne omgang gjeld *1. byggjesteg* og at konsesjon må fornyast ved evt. utviding av kraftverket i 2. byggjesteg kring år 2000.»

Fylkesfriluftsnemnda i Hordaland har i møte 25. august 1986 fattet følgende enstemmige vedtak:

«Fylkesfriluftsnemnda ser på Daleelva som ein viktig ressurs for friluftsliv og rekreasjon for Dalesamfunnet. I denne samanheng er det avgjerande at det er fisk i elva. Ved ei ombygging av Dale kraftverk må det såleis vera ein klår føresetnad at kraftverket vert køyrt på ein slik måte at Daleelva framleis kan vera ei attraktiv fiskeeelv. Fylkesfriluftsnemnda viser elles til sitt tidlegare vedtak i saka.»

Statens forurensningstilsyn (SFT) har oversendt uttalelse av 27. januar 1987:

«Den planlagte utbyggingen av Dale kraftverk vil ikke endre vannføringsforholdene i Daleelva i særlig grad sammenliknet med dagens vannføringsforhold. Det er pålagt en minstevannføring på 1,2 m³/s i Daleelva, og denne vil ikke bli endret. Ombyggingen vil kunne redusere flomtapet til vassdraget slik at flomvannføringen blir redusert. For nærmere omtale av virkninger på vannføringsforholdene viser vi til vedlegg 1 og for øvrig til søknaden.
Daleelva er resipient for bl.a. industriutslipp. I perioder har kombinasjon av lave vannføringer og bruk av Daleelva som resipient medført fiskedød. Slike forurensningsproblemer inntreffer spesielt ved vannføringer under 5 m³/s og når reduksjoner i vannføringer skjer raskt. I vedlegg 2 har vi gitt en nærmere vurdering av virkninger av utbyggingen på forurensningsforholdene i Daleelva.
Vi mener at de nåværende forurensningsmessige ulemper vil bli redusert ved gjennomføring av de tiltak bedriften er pålagt. Disse innebærer bl.a. overføring av industriens avløpsvann til kommunalt nett og med utledning til en bedre resipient enn Daleelva. Overføring av industriavløpet m.v. skal ifølge utslippskonsesjonen for Dale Fabrikker skje innen 1. januar 1988. Hvis tiltakene ut fra hensyn til oppstarting av nytt Dale kraftverk må gjennomføres hurtigere enn planlagt, bør utbyggeren pålegges å dekke en forholdsmessig andel av merkostnadene forbundet med slike tiltak.
Under henvisning til det ovennevnte og til lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensning og om avfall, § 11, vil vi foreslå at følgende vilkår tas med i en eventuell tillatelse til bygging av nytt Dale kraftverk:
Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser

- å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles særskilte rensekrav til kloakkavløp, heri innbefattet industri, og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrister og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m.v. langs Daleelva, alt som følge av utbyggingen
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen og drift av nytt Dale kraftverk
- å bekoste overvåking av Daleelva fra reguleringsanleggene og til utløpet i sjøen.»

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har avgitt uttalelse datert 24. februar 1987:

«Virkningen av ombyggingen

De pålagte minstevassføring på 1,2 m³/s i Daleelva er planlagt opprettholdt etter ombyggingen, men på grunn av økt slukeevne vil flomoverløpet reduseres. De største virkningene er knyttet til den framtidige døgnregulering av inntaksmagasinet i Storefossen noe som vil gi tilsvarende ujevn vannføring nedenfor utløpet i Daleelva.

Dagens forhold i Daleelva

Fylkesmannen har i sin uttalelse av 17. november 1986 gitt en oversikt over de tidligere inngrepene i vassdraget. Som konklusjon kan det fastslås at vassdraget har blitt trinnvis utbygd med stadig større negative virkninger for produksjonsforholdene og fiskemulighetene i Daleelva. Det framgår videre at det ikke er gitt konsesjon for bygging av Dale kraftverk, med Storefossdammen, slik at det ikke har vært mulig å stille vilkår. I reguleringskonsesjonene gitt i perioden 1928–1964 er det heller ikke fastsatt vilkår av hensyn til fiskeinteressene i Daleelva. I 1967 ble det imidlertid fastsatt en minstevassføring nedenfor Dale kraftverk på 1,2 m³/s, men dette var en ren administrativ avgjørelse uten at fiskeinteressenes behov ble klarlagt.

Når det gjelder de biologiske forholdene i Daleelva er det på det rene at disse er betinget av *driftsanføringen* i Dale kraftverk Den dokumentasjon som er framlagt av Dale Jakt- og Fiskelag (jmf. uttalelse av 27. august 1986) og Fylkesmannen (jmf. uttalelse av 17. november 1986) viser at variasjoner i kraftverkskjøringen er stor med reduksjoner ned mot minstevassføringa. Disse reduksjonene skjer ofte meget hurtig slik at ungfisken har få muligheter til å unngå stranding. Reduksjonene fra 5,6 m³/s til 1,2 m³/s er spesielt avgjørende for det vanndekte arealet.

De lave vannføringene setter videre begrensninger for fiskeoppgangen og utøvelse av fiske.

I tillegg til skadene som følge av vannføringsforholdene har det vært registrert fiskedød som følge av industriutslipp. Disse episodene har særlig vært fremtredende i perioder med lav vassføring.

På tross av de store inngrepene i vassdraget representerer Daleelva fortsatt en stor verdi i lokalsamfunnet på Dale. Målt etter oppfisket kvantum kommer elva innen de 10 beste av Hordalands 30 laks- og sjoaureelver. Daleelvas verdi i dag kan i stor grad tilskrives den store frivillige kultiveringsinnsatsen som er lagt ned. Dale Jakt- og Fiskelag har siden 1950 leid fiskeretten og det har vært foretatt betydelige utsettinger. I 1985 ble det bygd nytt klekkeri og settefiskanlegg. Regulantens bidrag til dette er elektrisitets- og vannforsyning.

Vilkår knyttet til en ombygging

DN går ikke imot en ombygging av Dale kraftverk, men vi vil stille krav om vilkår til konsesjonen slik at fiskeinteressene sikres for framtida. For det første har det framkommet at fiskeinteressene ikke er blitt ivaretatt på en tilfredsstillende måte ved den trinnvise utbygging av vassdraget. Ombyggingen representerer videre en ytterligere bedret utnyttelse av vannet til kraftproduksjon slik at forholdene skulle ligge til rette for å tilgodese også andre brukerinteresser i vassdraget.

Et hovedpunkt vil være å bedre vannføringsforholdene på den lakseførende strekningen. I utgangspunktet må det fastsettes en minstevassføring på 5 m³/s gjeldende for hele året. For å forhindre bortfall av minstevassføringen ved stopp i kraftverket, må det installeres automatisk forbislippingsmekanisme. I tillegg til minstevassføringa må det foretas utbedringer av elveleiet, særlig i elveosen.

Det er på det rene at fastsetting av en minstevassføring på 5 m³/s vil gripe inn i manøvreringen av Hamlagrøvatnet. DN har imidlertid ingen innvendinger mot at tapperestriksjonene for Hamlagrøvatnet endres for å muliggjøre slipp av minstevassføring. Jmf. vedlagte kopi av brev av 9. februar 1987 fra Fylkesmannen i Hordaland.

For å kompensere for de skader som påføres Daleelva, og som ikke kompenseres gjennom andre tiltak, bør BKK medvirke til fiskeutsettinger gjennom samarbeid med Dale Jakt- og Fiskelag. Deltakelse i driften av fiskeanlegget må også vurderes i den forbindelse.

Når det gjelder ytterligere vilkår knyttet til ombyggingen vil vi gå inn for at det fastsettes generelle vilkår som ivaretar både Daleelva og reguleringsområdet forøvrig. Vi viser her til at de gjeldende reguleringskonsesjoner i vassdraget ikke inneholder de vilkår som er vanlig ved nye konsesjoner i dag. Det er imidlertid opprettet fiskefond, men disse er av eldre dato og har en så lav grunnkapital at avkastningen ikke vil dekke nødvendige tiltak i reguleringsområdet i framtiden.

Forslag til vilkår:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdraget, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste biotopforbedrende tiltak i Daleelva for å sikre oppgang og fremme av fiske av laks og sjøaure, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
d. å anordne sperregitre i utløpet av kraftstasjonene,
e. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta

i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.

III

Dersom Direktoratet for naturforvaltning finner det nødvendig kan konsesjonæren tilpliktes å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrattsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt.

IV

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V

Konsesjonæren plikter av hensyn til fisket å slippe 5 m³/s hele året målt i kraftverksutløp.

Alle endringer i driftsvannføringen i kraftverket skal skje med myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum.

Ovennevnte vannslippingsbestemmelser kan tas opp til revisjon etter 10 år fra igangsetting av Dale kraftverk og dersom det skjer endringer i slukeevnen i kraftverket.

VI

Dersom det viser seg nødvendig av hensyn til allmennhetens interesser kan konsesjonæren pålegges av departementet å gjennomføre og betale utgiftene ved innløsning av fiskerettighetene i Daleelva nedenfor Dale kraftverk. Den innløste fiskerett skal disponeres etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning.

VII

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernavdelingen har avgitt en lengre uttalelse datert 17. november 1986 til Direktoratet for naturforvaltning. Fra denne uttalelsen gjengis følgende:

«MILJØVERNAVDELINGA SI TILRÅDING

Reguleringane i samband med Dale kraftverk er ei vanskeleg sak når det gjeld tilhøvet til anadrome laksefisk og til utøving av fiske. Trinnvis utbygging har gradvis redusert produksjonsgrunnlaget for fisk og tilhøva for utøving av fiske. Det største inngrepet kom då Kaldåi vart ført over til Hamlagrøvatn og det vart sett restriksjonar på tapping av dette magasinet. BKK kan berre køyre på tilsig frå restfeltet inntil Hamlagrøvatn har nådd kote 584. Fram til 1. september må vasstanden ikkje gå under denne kotehøgda. Desse restriksjonane er fastsett av Hovudstyret i Vassdragsstellet av omsyn til stølsdrifta rundt vatnet.

I 1967 tallfester Vassdragsstellet ei minstevassføring på 1,2 m³/s ved ei administrativ avgjersle utan noko form for høyring. Dei byggjer på ein definisjon av «alminnelig lavvassføring» som vert nytta i hydrologisk samanheng. I brev frå 16. januar 1976 frå NVE til Olav H. Dale skriv dei at dette tall svarar til den såkalla «alminnelige lavvassføring» i uregulerte vassdrag (ref.: Bergsdalsvassdraget 1920–25, side 139). Denne lågvassperioden førekjem normalt om vinteren.

Etter vår meining strir dette i denne saka mot § 3, 2. of 3. ledd i Vassdragsreguleringslova frå 1917 kor det heiter:

> «Økningen av vandkraften beregnes paa grundlag av den økning av vassdragets lavvandføring, som reguleringen antages at ville medføre utover den vandføring, som har kunnet paaregnes aar om andet i 350 dage av aaret.
>
> Ved beregningen av denne økning forutsættes det, at magasinet utnyttes paa saadan maate, at vandføringen i lavvandsperioden blir saa jevn som mulig.»

Vi meiner at den auke i lavvassføringen som reguleringane har ført til må kome i tillegg til den «alminnelige lavvassføring». Vi finn støtte for dette syn hjå J. Otnes og E. Ræstad i boka «Hydrologi i praksis», side 281, kor det heiter:

> «Ved beregning av regulert vannføring skal den økning som reguleringen medfører, legges til den alminnelige lavvannføring som vassdraget har hatt år om annet i 350 dager av året. Ved overføring fra ett vassdrag til et annet skal derfor i prinsippet hele overføringen regnes som økning.»

Miljøvernavdelinga meiner at ombygginga av Dale kraftverket vil gje ei hardare utnytting av vatnet med negative følgjer for anadrome laksefisk og utøving av fiske. Skal dette halde fram er vi redde for at Daleelva både som oppvekstplass for fisk og for fiske som rekreasjon for lokalsamfunnet, blir sterkt nedsatt. At vassdraget framleis har bestandar av anadrome laksefisk skuldast det kultiveringsarbeid som Dale JFL har drive i ei rekkje med år. BKK har søkt å betre på dette ved å lage ein instruks for køyring av kraftverket, sjå BKK-notat 586.

Vi meiner at tida er mogen for å oppgradere Daleelva som fiskeelv og gi ho ei vassføring som vernar om det biologiske liv i elva og gje lokalsamfunnet attende eit rekreasjonsgode som dei grunna reguleringane gradvis har mista utan erstatning. Alle høyringsinstansar som har omhandla Daleelva går inn for ei revurdering av vassføringstilhøva.

I BKK-notat 589 skriv dei at ut frå dagens vilkår i gjeldande konsesjon er der korkje rå eller heimel til å få gjennomført ei høgare minstevassføring. Vi er ikkje einig i det då vi ikkje kan sjå at BKK har fått

konsesjon på bygging av Dale kraftverk med Storefossdammen. Det har soleis ikkje vore mogleg å stille vilkår tidlegare. For det andre meiner vi at NVE har fastsett ei minstevassføring i Daleelva som ikkje fell saman med intensjonane i § 3 i vassdragsreguleringslova. For det tredje veit vi at stølsdrifta omkring Hamlagrøvatn er slutt for mange år sia og noko av grunnlaget for tapperestriksjonane fell difor bort. Ved å senke kotehøgda i Hamlagrøvatnet med 2 m til 582 betyr det lite for det landskapsetiske bilete då området likevel er prega av regulering. Ulempene for båteigarane vil ikkje ble vesentleg større enn i dag. Aurebestanden er prega av totalreguleringa. Ei slik senking av kotehøgda til 582 vil frigjere omlag 15 mill. m³. Det kan t.d. gje eit tilskot til restvassføring på 3 m³/s i omlag 60 døgn.

Ut frå den biletedokumentasjon som ligg ved og dei røynslene vi gjorde då bileta ble tekne, vil vi rå til at det blir fastsett ei minstevassføring heile året på 5 m³/s nedafor utløpet av Dale kraftverk. I heilt ekstraordinære tilfelle kan minstevassføringa gå ned til 3 m³/s, men det må skje langsamt over ein tidbolk på ei veke. Elles kan kraftverket køyra etter behov, men bør så langt mogleg unngå for store variasjonar i driftsvassføringa over døgeret.

Då det sjeldan vil vera overlaup på Storefossdammen, vil alt vatnet måtte gå gjennom kraftstasjonen og ut i Daleelva. Ved linjefeil eller liknande, noko som kan hende fleire gonger i året, vil vassføringa til maskinane automatisk verte stengd i løpet av sekund. Vassføringa i Daleelva vil falle brått. Difor må det installerast ein automatisk mekanisme som slepp forbi minstevassføringa på 5 m³/s til maskinane kjem i drift att.

Av andre tiltak vil vi peike på følgjande:

- Delta økonomisk i programmet for utsetjing av anadrome laksefisk i samarbeid med Dale JFL og elveeigarane på Dale. Dette vil kompensere for tapte oppvekstareal mellom det gamle og nye avlaupet og for fisk som havarerar grunna døgnregulering.
- Byggjing av nokre Syvdetresklar for å gje betre tilhøve for utøving av fiske, særleg der grusmassar har lagt seg opp.
- Oppmudring av elveosen for å gje særleg laksen lettare oppgang på elva og ved lågare vassføring enn i dag.
- Byggjing av fiskesperrer i det gamle og nye utlaupet frå kraftstasjonen.
- Justere opp fiskefondet for Torfinno slik at det årlege indeksregulerte beløp tilsvarar kr. 5 000,– i 1986-kroner.
- Justere opp fiskefondet for Bergsdalsvassdraget og Flatabøelva slik at årlig indeksregulert beløp tilsvarar kr. 15 000,– i 1986-kroner.

Det bør vurderast om eit fiskeriråd med representantar for elveeigarane, Dale JFL og BKK kan vere eit tenleg reidskap for å få ein fornuftig bruk av vatnet til ymse formål.

DALEELVA SOM FISKEELV

Opphaveleg hadde Daleelva eit naturleg nedslagsfelt på 198 km². Feltet er sterkt regulert til kraftføremål og det uregulerte restfeltet er på 10,6 km². Anadrome laksefisk går i dag opp til avlaupet frå Dale kraftverk, omlag 3 km frå sjøen. Tidlegare gjekk fisken omlag 2 km vidare. Vi legg ved eit kart som syner den del av elva som fører anadrome laksefisk.

I vårt arkiv finst det få opplysningar om Daleelva som fiskeelv. I «Norges land og folk» (1896) heiter det:

> «Daleelven har ogsaa været en god lakseelv, men fisket skal her være gaaet tilbage paa grund av forurensning fra Dale fabriker.»

I utgreiinga til Dale Jakt- og Fiskarlag og elveeigarane på Dalegården om «Bergsdalsvassdraget 1920–1985» seier dei at Daleelva før utbygginga i 1920-åra var ein kilde til inntekt for eigarane. I 1920 var inntekta satt til kr. 2 000,– og elva var kjent som ei særs god og fiskerik lakseelv. Fiskeretten er felleseige mellom 4 private grunneigarar (70 %) og Vaksdal kommune (30 %). Sidan 1952 har Dale Jakt- og Fiskarlag leigd elva og sel rimelege fiskekort til sine medlemer.

Etter NOS vart elva registrert i 1895 med ein fangst på 189 kg. Følgjande fangsttal er henta frå NOS:

1886–1905	456 kg	i medel	1972	485 kg	
1906–1915	256 »	»	1973	812 »	
1916–1925	157 »	»	1974	222 »	
1926–1935	216 »	»	1975	425 »	
1936–1945	443 »	»	1976	–	
1946–1955	619 »	»	1977	461 »	
1956–1965	649 »	»	1978	282 »	
1966	290 »		1979	726 »	
1967	680 »		1980	396 »	
1968	485 »		1981	308 »	
1969	112 »		1982	227 »	
1970	468 »		1983	181 »	
1971	457 »		1984	100 »	

Vi veit ikke kor god denne statistikken er. Tilbakegangen etter 1981 kan ha samanheng med fiskedød i 1978, 1979 og 1980 grunna ureining.

Dale Jakt- og Fiskarlag har i mange år kultivert elva ved utsetjimg av laks- og sjøaureungar. Dei har nett no teke i bruk eit heilt nytt og moderne klekkeri som ligg ved utløpskanalen til Dale kraftverk. Laget har motteke eit offentleg tilskot frå DN på kr. 100 000,– til anlegget.

Daleelva som fiskeelv er eit verdfullt gode for lokalsamfunnet på Dale. I Hordaland fylke kjem Daleelva inn under dei 10 beste av omlag 30 elvar. Fisketida er frå 1. juni til 14. september.

REGULERING AV DALEELVA

Etter dei opplysningar som Dale JFL og grunneigarane på Dalegården har gjeve vart det bygd eit mindre reguleringsanlegg i den nedre del av vassdraget i ca. 1880. I det følgjande er det laga eit oversyn over utbygginga av vassdraget til kraftføremål.

1921 – Utbygging av Dale kraftverk vart vedteke (kjelde: Norske Kraftverk 1954, s. 294).

1922 – BKK startar opp anleggsverksemda. Dei har ikkje søkt eller fått konsesjon for dette anlegget.

1925 – BKK søkjer om løyve til å regulere Bergsdalsvassdraget med følgjande magasin:

Storefossdammen	16 m
Bergevatn	35 m
Småbrekke v/Vetlevatn	14 m
Hamlagrøvatn	23½ m

Dei har rekna ut at lavvassføringa er 1,7 m³/s. Grunna tidlegare regulering av Bergevatn og Hamlagrøvatn kan lavvassføringa setjast til 2,85 m³/s. Ved den nye reguleringa vil regulert vassføring vere omlag 1,1 m³/s.

«Forøkelsen av lavvandføringen ved reguleringen skulde saaledes bli 8,15 m³/s.»

1927 – Kraftverket sett i drift med to aggregat, q = 10 m³/s. Dei har framleis ikkje fått konsesjon for anlegget.

1928 – Hamlagrøvatn regulert.

Konsesjon gjeve for regulering av Hamlagrøvatn med 17,8 m (+0,32, –17,5 m) og for overføring av Torfinno og regulering av Torfinnvatn med 35 m (+5, –30 m).

Konsesjonen eller manøvreringsreglement inneheld ikkje noko løyve til å byggje Dale kraftverk ved Storefossdammen eller regulering av Bergevatn og Småbrekke-/Vetlevatn. Søknaden for dei 2 siste vatna vart dregne attende.

Det faktum at Dale Kraftverk vart bygd og reguleringar teke i bruk før konsesjon vart gjeve, blei kritisert under stortingshandsaminga. Frå forhandlingane den 15. juni 1928 tek vi med følgjande sitat:

«Statsråd Mejlde: Det vilde være av interesse å gi Stortinget en oversikt over denne i mange måter eiendommelige konsesjon og de tildels tvilsomme arbeider som her er foretatt for å nå frem til den stilling som saken stod i, da proposisjonen blev fremsatt; men iallfall på det nuværende tidspunkt skal jeg avstå fra det. . . .»

«Jakob Vik: . . . Eg vil gjerne nytta høve til å segja nokre ord um saka i det heile. Utanfor dei landkommunar og Bergens by, som her søkjer um reguleringsløyve, er det liten hugnad i Hordaland for denne regulering, truleg av den grunn, at det er so mange vassdragsreguleringar der burte, og at ein ser med ein viss skepsis på mange av dei. Me meiner, at det som kann vera ein fyremun for ein del av folket, det kann og vera noko av eit vonbrot og til skade for ein annan del. Ut frå det syn er det slett ikkje so stor fagnad for dette. Når me ser på, korleis dette kraftselskap, B.K.K., har gått fram, har folk helst lite godhug for det. Selskapet har bygt ut kraftverket sitt, har gjort mykje reguleringsarbeid, fyrr konsesjon er gjeven, og eg meiner, at når det vert utført arbeid av dette slag, arbeid som grip slik inn i dei tilhøve som er, bør det fyrste vilkåret vera, at selskapet har fått løyve til denne reguleringa. Men faktum er, at i dag er Dale kraftstasjon i drift, men den konsesjon dei har søkt um er enno ikkje gjeven. Distrikta har ikkje noko trygd for, korleis dei krav vert stetta, som er sett som vilkår for denne konsesjonen. Men eg har det syn i dag, at trass i dette, er det store interessor, som knyter seg til at denne konsesjonen vert gjeven, og ein må vel segja at dette må Stortinget gå med på, nøydt og tvunge. Det er ikkje nokon veg tilbake. . . .»

1932 – Torfinno ført over til Hamlagrøvatn.

1937 – Torfinnsvatn ført over til Hamlagrøvatn ved ein senkningstunnel.

1938 – Nytt aggregat teke i bruk i Dale Kraftverk. q = 5 m³/s, samla q = 15 m³/s.

1942 – Nytt aggregat teke i bruk i Dale Kraftverk. q = 5 m³/s, samla q = 20 m³/s.

1946 – BKK søkjer om konsesjon for å regulere Bergevatn 20 m ved senking og Småbrekke-/Vetlevatn med 13 m oppdemming, dessutan å føre over vatn frå Flatabøelva og Fyrdelielva som renn saman ut i sjøen ved Fyksesund.

1948 – BKK får konsesjon på regulering av Bergevatn og Småbrekke-/Vetlevatn og overføringar frå Flatabøelva og Fyrdelielva. Framleis er det ikkje gjeve konsesjon for Dale Kraftverk og Storefossdammen.

1950 – Nytt aggregat teke i bruk i Dale Kraftverk. q = 5 m³/s, samla q = 25 m³/s.

1951 – Nytt aggregat teke i bruk i Dale Kraftverk. q = 5 m³/s, samla q = 30 m³/s (84 MW).

1953 – BKK og Voss kommune har bygd ferdig Hodnaberg Kraftverk i fallet mellom Torfinnvatn og Hamlagrøvatn.

1954 – Fosse Kraftverk: Bergsdalen sett i drift.

1955 – Torfinnvatn demnd opp 5 m.

1960 – BKK søkjar om løyve til å senke Hamlagrøvatn ytterlegare 12,5 m og å føra over nedslagsfelta til Ljosavatn og Holmavatn til Hamlagrøvatn.

1962 – BKK får løyve til å føre over nedslagsfelta til Ljosavatn og Holmavatn til Hamlagrøvatn.

1962 – BKK søkjer om å få føra over Kaldåi, som renn ut ved Bergevatn i Bergsdalen, til Hamlagrøvatn.

1964 – Kaldestad Kraftverk i Bergsdalen sett i drift.

1964 – BKK får konsesjon på å senka vestre del av Hamlagrøvatn ytterlegare 10 m til kote 560,2 og til å føra over Kaldåi.

I pkt. 2, annet avsnitt i manøvreringsreglementet heiter det:

> «Fra lavvassperiodens slutt til 15. august skal det ikke tappes fra Hamlagrøvatnet med mindre vasstanden har nådd kote 584. Tapping i tiden mellom 15. august og 1. september skal i tilfelle skje uten at vasstanden reduseres. For øvrig kan vasslippingen foregå etter Bergenshalvøens kommunale kraftselskaps behov.»

Grunnjevinga for dette er omsynet til stølsdrifta på den sida av vatnet som ikkje har veg. Dei må nytta båt for å få levert mjølka og ta varer til stølane. Etter det vi kan sjå har Hovudstyret i Vassdragsstellet suverent satt grensa til kote 584, som er 4 m under

HRV, utan at nokre av høyringsinstansane har fått høve til å vurdera ho.

For fyrste gong inneheld konsesjonen eit manøvreringsreglement som samlar alle konsesjonane frå 1928 til 1964. Framleis er det ikkje gjeve konsesjon for bygging av Dale Kraftverk med Storefossdammen.

1967 – Vassdragsstellet tallfestar minstevassføringa nedafor Dale Kraftverk til 1,2 m³/s ved ei administrativ avgjersle, utan nokon form for høyring. Dei byggjer på ein definisjon av «alminnelig lavvassføring» som vert nytta i hydrologisk samanheng.

1985 – BKK søkjer om løyve til ombygging av Dale Kraftverk.

MILJØVERNAVDELINGA SINE MERKNADER TIL REGULERINGANE OPP TIL I DAG

- Dale Kraftverk med ein del reguleringsanlegg vart bygd ferdig før konsesjon vart gjeven.
- Ingen av dei konsesjonane som seinare er gitt omhandlar Dale Kraftverk med Storfossdammen. Det har soleis ikkje vore mogleg å stille vilkår for denne reguleringa.
- Alle konsesjonane er gjeve på uavgrensa tid.
- Alle konsesjonane inneheld ein passus om «økningen av vasskraften begrenses på grunnlag av den økning av lågvassføringen som reguleringen og overføringen antas å ville medføre utover den vassføring, som har kunnet påregnes år om annet med den tidligere bestående regulering og overføring».
- Konsesjon frå 1964 har ein passus om at konsesjonsvilkåra kan reviderast etter 50 år.
- Bergsdalsvassdraget med Daleelva har trinnvis vore sterkare og sterkare utnytta til kraftproduksjon. Dette har m.a. gått ut over vassføringa i Daleelva, med negative konsekvensar for anadrome laksefisk og for utøving av fisket.
- Kotehøgda 584 i Hamlagrøvatn er fastsett av Hovedstyret i NVE utan at ho er drøfta med andre faginstansar. Fiskerikonsulenten i Vest-Norge skreiv soleis til Fiskeriinspektøren for ferskvassfiske i brev av 22. november 1963 om meir senking av Hamlagrøvatn:

  «En må vel kunne regne med at denne ytterligere regulering vil få innflytelse på *vannføringen i Daleelva*. Jeg er ikke klar over hva slags planer B.K.K. har for reguleringen og driften av kraftstasjonene her, men det kan vel tenkes at man er interessert i produksjon av vinterkraft f.eks.

  Ved flere anledninger er det klaget på at vatnet er stengt mer eller mindre av ved Dale Kraftstasjon. Dette er meget uheldig for laksefisket i Daleelva. Det alt overveiende av vatnet i elva kommer fra kraftstasjonen. Det som kommer utenom er så sterkt forurenset fra Dale Fabrikker at fisk ikke kan leve der.

  Om mulig bør det derfor etter min mening medtas i manøvreringsreglementet plikt til å holde en viss minstevannføring i Daleelva. Dessuten bør pålegges at det ikke skal foretas plutselige reduksjoner i vannføringen sammesteds.»
- Minstevassføringa på 1,2 m³/s ut frå Dale Kraftverk er fastsett for vilkårleg og utan at andre faginstansar er høyrt. Opphaveleg var ein føresetnadane med reguleringane og overføringane at lågvassføringa skulle auke. Difor har eigarane av fiskeretten nedafor Dale Kraftverk ikkje fått erstatning for øydelagt fiske (kjelde: Bergsdalsvassdraget 1920–1985).
- Dale JFL og elveeigarane på Dale meiner at situasjonen for anadrome laksefisk og for utøvelse av fiske vart sterkt endra i negativ lei etter at utbygginga etter konsesjonen av 1964 var ferdig. Dette gjeld overføring av Kaldåi til Hamlagrøvatn og restriksjonar på tapping av dette vatnet.
- Konsesjonane frå 1928, 1948 og 1964 inneheld vilkår om oppretting av fiskefond, elles ingen andre tiltak. I konsesjonen frå 1962 er det teke inn vilkår om utsetjing av fisk i Ljosavatn og Holmavatn.
- Ureining frå industri på Dale har sidan før 1900 vore eit problem i Daleelva. Dei siste episodane med fiskedød fann sted i 1978, 1979 og 1980, alle under vassføringar under 5 m³/s. Det ligg føre planar om å føre denne ureininga ut i sjøen, men systemet vil ha eit overlaup som renn ut i Daleelva ved teknisk svikt. Vi reknar med at SFT vurdera desse spørsmål under handsaminga av søknaden om ombygging.»

Miljøvernavdelinga refererer videre distriktsuttalelse. Disse er referert foran i denne innstillingen. Fra uttalelsen refereres videre:

«KRAV TIL VASSFØRING I DALEELVA AV OMSYN TIL ANADROME LAKSEFISK OG UTØVING AV FISKE

Laks er kravfull når det gjelder vassføring. Stor laks krev meir vatn enn små laks. Sjøaure er mindre kresen enn små laks. For at fisken skal vandre frå sjøen og opp i elva og i sjølve elva må vassføringa vere over eit visst nivå som igjen heng saman med topografien i elva og størrelsen på nedslagsfeltet. Fisken treng og ei viss minimumsvassføring for gyting og for oppvekst.

Utøving av fiske er og avhengig av ei viss minimumsvassføring som er noko ulik for dei ymse fiskeplassane. Det er eit føremon at vassføringa pulserar. Ved stor vassføring (flom) vert fiskehølane for strie og fisket vert oftast dårleg. Vasstemperaturen bør vere over 7–8°C.

Det ligg ikkje føre oppgåver over ideelle og minimale vassføringar for vandring og fiske i Daleelva. Den 16. april 1986 vart det laga ein fotoserie som syner 8 parti av elva ved 4 forskjellige vassføringar. Dale JFL meiner at serien ikkje er representativ for den nedre del. Vi legg ved fotoserien og bed om å få han i retur når DN har handsama saka.

I ei uregulert elv vil fisken ha levelege vilkår ved 1,2 m³/s over ein viss tidbolk. I ei naturleg elv vil vassføringa synke langsomt i tørkeperiodar og fisken kan innstille seg etter det. Vert lågvassperioden lang kan det gå ut over produksjonen av fisk ved at større

fisk et mindre fisk, eller han vert teken av fugl.

I Daleelva med brå vassføringsreduksjonar grunna køyring av kraftverket er ei minstevassføring på 1,2 m³/s for låg til å sikre biologisk liv. Under prøvenedkøyringa den 16. og 23. april 1986 frå omlag 20 m³/s til 1,2 m³/s vart det observert at større mengder med fiskeungar vart liggjande att på land når vassføringa gjekk ned, eller han vart stengd inne i små dammar som seinare vil tørka ut om vassføringa vert helden på 1,2 m³/s over ei tid.

Ut frå dei observasjonane som ligg føre vil ei minstevassføring heile året på omlag 5 m³/s dekkje det meste og viktigaste delane av elvesenga og vil sikre det biologiske liv ved brå nedkøyring av vassføringa.

Ved ei vassføring på 1,2 m³/s vil anadrome laksefisk ikkje vandre frå sjøen og opp i elva eller i sjølve elva. Utøving av fiske er ikkje mogleg på normal måte. Etter dei observasjonane som er gjort vil vi tru at sjøauren går opp i elva ved ei vassføring på mellom 5–6 m³/s. Laksen treng i dag truleg ei vassføring på over 15 m³/s. Dette skuldast at elveosen er brei og grunn. Denne grensa kan truleg setjast til ca. 10 m³/s dersom elveosen vert oppmudra. Når fisken først er komen opp i elva vandrar han lett når vassføringa er rundt 10 m³/s.

Utøving av fiske etter sjøaure kan skje fra omlag 6 m³/s medan laksefisket nok krev 10–12 m³/s. Det beste fisket etter sjøaure ligg truleg rundt 10 m³/s og rundt 20 m³/s når det gjeld laks. Kjem vassføringa over ca. 30 m³/s vert fisket dårlegare då elva blir for stri. Vasstemperaturen spelar og ei rolle for utøvinga av fisket. Så lenge kraftverket berre køyrer på tilsiget vil vasstemperaturen vere 12–13°C. Når dei tappar vatn frå Hamlagrø fell vasstemperaturen med fleire gradar.

VASSFØRING OG FISKE I DALEELVA I DAG

Fisketida i Daleelva er f.o.m. 1. juni t.o.m. 14. september.

I brev av 6. juni 1986 sender BKK over notat nr. 586, 589 og 590 som gjeld vassføringa i Daleelva. I vedlegg 7–16 til notat 590 er det laga døgnmiddelverdiar for vassføringa nedafor Dale Kraftverk i perioden mai–september for åra 1976–1985. Dale JFL meiner i brev av 10. august 1986 til DN at desse kurvane er i grovaste laget når det gjeld å få fram dei låge vassføringane. Dei har difor lagt ved kurver som syner når middelvassføringa har vore under 10 m³/s i denne tidbolken. Grunnlaget for kurvane er det same som for BKK sine kurver.

Frå desse kurvane er det laga ein tabell som med symbol syner kor lenge i kvar månad at vassføringa har vore under 5 m³/s. Ei trekanta symbol visar at vassføringa har vore nede på 1,2 m³/s. Det er særleg i juli og august månad dei fleste år at det har vore ei vassføring på 5 m³/s eller mindre.

	Mai	Juni	Juli	Aug.	14. sept.	Overløp over Storefossdammen
1976	○	○	○ △	○	○	slutten av juli
1977	○	○	○ △	○ △	○	slutten av september
1978	○	○ △	● △	○ △	○	mai og september
1979	○	○	○ △	○	○	mai, juni og september
1980	○	○	○ ▲	○ △	○	
1981	○	○ △	○ △	○	○	mai, august og september
1982	○	○	○	○	○	mai, august og september
1983	○	○ △	○	○	○	mai, juni og september
1984	○	○	● △	●	○	september
1985	○	○	○ △	○	○	mai og september

1,2 m³/s i: △ 1–5 dager
△ 6–9 »
▲ meir enn 9 dager

Dale JFL peikar på at kurvene berre viser medelverdiar for kvart døgn. Dei legg difor med 10 eksempel på stasjonsvassføringa ved Dale kraftverk (vedlegg 3.11–3.20). Dei viser store avvik frå døgnmedelvassføringa t.d. den 27. juni 1981 (3.13) med stasjonsvassføring frå 0–12 m³/s medan døgnmedelverdien er ca. 6 m³/s. Det var ikkje overlaup på Storfossdammen den dagen. Eit anna døme er den 1. september 1984 (3.18) kor stasjonsvassføringa fell frå 30 m³/s til 1,2 m³/s på kort tid og seinare på dagen ned til null. Den dagen var det trolig overlaup på Storefossdammen.

Vi viser elles til vedlegg 17 i BKK sitt notat 590 når det gjeld tal på dagar kor stasjonsvassføringa har vore under 5 m³/s i minst 1 time i løpet av døgret.

Dei historiske data som ligg føre over vassføringa i Daleelva nedafor Dale kraftverk viser stor variasjon i tidbolken 1976–85. I einskilde år som t.d. 1976 og 1983 har vassføringa vore god for utøving av fiske. Dei resterande åra har tilhøva vore mindre gode til dårlege, t.d. i 1978 og 1984. Det er særleg i juli og august at det vert for lita vassføring. Dette er sikkert knytt til tapperestriksjonen på Hamlagrøvatn. BKK kan ikkje køyre anna enn lokalt tilsig frå restfeltet (40 %) før Hamlagrøvatn har nådd kote 584.

Når det gjeld produksjonstilhøva for anadrome laksefisk har køyringa av Dale Kraftverk mellom minstevassføringa på 1,2 m³/s og max q = 30 m³/s ofte skjedd med brå overgangar. Dei 2 kontrollerte nedkøyringane i april 1986 synte tydeleg kor uheldig dette er. Større mengder med ungfisk vart liggjande att i elvesenga når vassføringa gjekk ned. Det er semje om at brå nedkøyring mellom ca. 5,0 m³/s og 1,2 m³/s er øydande for biologisk liv.

KONSEKVENSAR AV OMBYGGING AV DALE KRAFTVERK FOR ANADROME LAKSEFISK

BKK vil i 1. byggetrinn installere eit aggregat med ei slukeevne på 34 m³/s. I tillegg vil dei behalde 2 av dei gamle aggregata som kan ta 10 m³/s. I 2. byggetrinn vil dei gamle aggregata verta erstatta av eit nytt med ei slukeevne på maks 16 m³/s. Etter BKK sitt notat 590 er meininga med ombygginga å gje ei driftsmessig optimalisering for å nytta vassressursane mest mogeleg til gode for samfunnet, i tillegg kjem tekniske og økonomiske årsaker. Dette er i første rekkje basert på å få redusert flaumtapet og falltapet. Effektauken er rekna ut til 13 %.

I notat 590 har BKK simulert vassføringa nedafor Dale Kraftverk etter 1. byggetrinn. I vassrike og mediane år vil vassføringa i vekemedel ikkje gå under 5 m³/s. I vassfattige år vil vassføringa vere litt under 5 m³/s i eit par veker i fisketida og dette er ei betring i høve til i dag. Desse kurvene er plukka ut på grunnlag av årssum. Eit utplukk av karakteristiske år på grunnlag av vassføringa i mai–september ville truleg ha gjeve eit anna bilete i eit vassfattig år.

I nevnte notat har BKK og skildra endringane i vassføringa soleis:

> «Over veka og lengre periodar vil det verta mindre endringar. Når tilsiget til Storefossen er i området frå 10 til 20 m³/s vil det verta endringar over døgeret i høve til i dag.
>
> Vassføringa nedstrøms avlaupet vil då kunna variere frå 8–25 m³/s over døgeret.
>
> Det er ellers berre venta mindre endringar i høve til dagens situasjon.»

Etter dei opplysningane som ligg føre vil ombygginga føre til betre utnytting av vatnet til kraftføremål og dette er neppe til særlig bate for fiskeriinteressene når BKK held på ei minstevassføring på 1,2 m³/s. Den skildringa som er laga i kapitlet framom dekkjer konsekvensane av reguleringa på anadrome laksefisk og utøving av fiske.

Ein ny konsekvens av reguleringa er at avlaupet frå det nye kraftverket er planlagd omlag 50 m lenger ned i elva. Då maskinane til tider vil køyre vekselvis vil elvesenga mellom utlaupet få sterkt redusert vassføring. På denne strekninga er det ein stor kulp som held mykje fisk.»

Elveeierne i Dale v/adv. Sverre Erlandsen har avgitt denne uttalelsen datert 26. august 1986:

«Elveeierne i Dale har, etter å ha mottatt Deres brev av 13. ds. med kopi av elkonsesjon, bedt meg gi en uttalelse i den anledning.

Generelt vises til tidligere henvendelser i samme sak og til tidligere oversendt underlagsmateriale. I etterfølgende tid har det vert holdt møte i Dale, og undersøkelse i vassføringen i elven ved endringen i vannføringen. Selv om mine parter ikke anser de gjennomførte prøver som representative for den faktiske vannføring under de forskjellige kjøringer av kraftverket, gir allikevel prøvene klar beskjed om hvor den kritiske grense ligger, nemlig på 6 kbm/sek. Prøvene viser også at med en minstevannføring på 1,2 kbm/sek er farene for fiskedød så store at elven i praksis har fått en betydelig knekk som fiskeelv Om man ikke hadde erfart dette ved de gjennomførte prøver, ville erfaringene fra sportsfisket de senere år i alle fall fortalt det.

Man er ikke fornøyd med det materiale BKK legger frem vedr. kjøring av kraftverke de senere år. De tabellariske oversikter er så grove i sin form at de dekker over hva der faktisk har vært av kjøring, når man går på den enkelte dag og det er det som skjer i disse dager, for ikke å si timer i den enkelte dag som er utslagsgivende for fisken, og ikke gjennomslagstall for en lengre periode. Fisk kan ikke leve i gjennomsnittsvannkjøring men blir drept dersom vannføringen endres så fort at fisk blir fanget i tørrlagte feller, eller minstevannføringen blir så lav at eksistensmulighetene ikke lenger er tilstede. Inntrer disse forhold selv for så korte perioder som 1–2 timer, er katastrofen skjedd. De samme dødsfeller for fisken kan oppstå ved nattkjøring under 10–12 kbm/sek. Fisken står da inn til land på grunt vann, og ved plutselige endringer i vannføringen blir fisken tørrlagt.

Mine parter er i nær kontakt med Dale Jakt og Fiskarlag, og er kjent med at dette har utarbeidet et dokument hvor foran nevnte anførsler er vesentlig mer detaljrike, og den faktiske vannføring i detalj for et par av de mest kritiske år, er vist tabellarisk og i diagrammer. Mine parter er kjent med at dette materiale vil bli tilstillet NVE direkte, hvorfor mine parter selvsagt henholder seg til dette i full forståelse med jakt- og fiskarlaget. For mine parter er fisket dog bare en del, om enn viktig del, av deres interesse i elven. Grunn- og elveeiernes interesser omfatter også elven og dens omgivelser i andre relasjoner som f.eks. elvens betydning som gjerde for bufe og sau, emner jeg tidligere har behandlet i mine skriv. At det ikke har vært betalt for fallretten og tap i fisket for elvens nedre del, er dokumentert tidligere.

Det er også nevnt tidligere at det nye utslippssted fra de nye installasjoner skjer lenger nede i elven, hvilke forkorter den fiskbare strekning, og endrer elvens leie. Nevnes bør også nå omstendigheter som tidligere ikke har vært berørt, men som i høy grad må få betydning for avgjørelsen av de tiltak en konsesjonær bør presenterers for, og jeg anfører:

Store steinmasser raste ut fra tippen i Møyadalen. Utrasing har også skjedd fra masser nedenfor kraftstasjonen etter en graving i elveleiet fra BKK's side. Disse masser har i årenes løp flyttet nedover elven ved flomgang. En gang gode høler er blitt ødelagte, eller står i fare for å bli ødelagt. Elvebunnen er på steder tilført så mye ny masse at det er fare for at den kan endre løp. Broen over Daleelven ved Dalegårdene vil neppe tåle an vassføring slik den nå er påtenkt. Tiltak for å rense opp elven for tilført masse bør pålegges. Broen over elven må forsterkes/ombygges. Terskler bør anlegges en del steder i elven, både av flomdempende og magasinmessig karakter. Man vil da også gjenvinne tapte høler. I og med at slike tiltak aldri før har vært på tale, selv om elven er overført vann fra andre vassdrag, har tidens løp akkumulert skader på elven, skader som konsesjonæren nå bør pålegges å opprette som tiltak. I og med at masseforflytninger også er en fremti-

dig mulighet, bør tiltakene omfatte også fremtidige tilsyn med elven, og gjenoppretingsplikt hvis så skulle skje. Man har nå rettet oppmerksomheten mot punkter m.h.t. elvens nåværende løp, masseforflytningen og bro. Skulle noe kritisk skje fordi man neglisjerer gitte advarsler, vil det ikke bli problemer med å plassere et eventuelt ansvar for skader i fremtiden.

Man har denne gang sjansen til å bedømme hele vassdraget, og driften av det under ett, hvor elveeierinteressene, de miljømessige hensyn, og elvens fremtid i sin helhet blir ivaretatt, og ikke bare utbyggernes.

Man stiller seg på basis av eldre skjønn, og forutsetningene for disse, skeptisk til om man tidligere har tatt de samlede hensyn som foran nevnt, og har en gryende mistanke om at man kanskje har beveget seg utenfor gitte forutsetninger ved den gradvise utbygging vassdraget har gjennomgått. Disse gamle kapitler kan man la være åpne, dersom man ved denne gangs behandling retter opp gamle synder, og får som resultat en utbygging som både gavner samfunnet, det stedlige miljø og utbyggeren.»

Dale Jakt og Fiskarlag har 27. august 1986 avgitt følgende uttalelse:

«I forb. med overnevnte sak, konsesjonssøknad, vil Dale Jakt og Fiskarlag gi uttalelser, samt få kommentere søknadsprosedyre og underlagsmateriale herunder også tidligere utbygginger i vassdraget og konsekvensene av disse. Da vårt lags aktiviteter er berørt av omsøkte utbygging har vi fulgt sakens utvikling nøye, og vil først få gi noen prinsipielle tilføyninger vedrørende søknadsprosedyre.

En utbygging av slik karakter som denne burde i utgangspunktet vært mer tilpasset de aktiviteter som foregår nedenfor Dale Kraftverk. Styret i Dale Jakt og Fiskarlag representerer 125 medlemmer som stort sett har sin tilknytning til Dalekvam, og vårt lag har vært aktive i Daleelven siden 1950. Med 35 års arbeid med kultivering og stell av den nevnte Daleelven bak oss, krever vi å bli tatt hensyn til ved denne konsesjonsbehandling.

De tidsrammer som er blitt satt ved vurderingen av denne saken har vært for knappe i forhold til den betydning den vil få for lokalsamfunnet. Det grunnmateriale som utbyggingen bygger på står ikke på noen måte i forhold til den betydning det blir tillagt. Etter ca. 60 års drift av reguleringssystemet i vassdraget kan det ikke legges frem reelle opplysninger om bl.a. vannføringen i Daleelven, alt tallmateriale bygger på energiproduksjonen og gjennomsnittlige tallverdier. Og på grunn av dette sviktende grunnlag vil vi tilføye denne uttalelse følgende kommentarer, oppdelt i avsnitt:

1. Innledning med oversikt og grunnlag for reaksjon.
2. Kommentar til den omsøkte vassdragskonsesjon m/tilleggsopplysninger, fotoserie m.m.
3. Vannføringen før og etter utbyggingen.
4. Vannføringens betydning sett i relasjon til forurensningen av Daleelven.
5. Minstevannføringen.
6. «Bergsdalsvassdraget 1920–1985» Historisk oversikt og samling av skjønn og utbyggingsdokument.

Da det synest klart at en ombygging av Dale Kraftverk vil finne sted, og vi vil knytte vår uttalelse til de tiltak som må gjennomføres i forbindelse med denne konsesjonsbehandling. Det har aldri tidligere vært utført noen nevneverdige tiltak i den delen av vassdraget som vi forvalter, hverken av regulanten eller andre i tilknytning til han. På tross av det regulerte områdets store inntjeningsevne, Dale Kraftverk har alene en midlere årsproduksjon på 502 GWh herav 465 GWh som fastkraft, finnes det ingen pålegg for opphjelp av fisket eller vedlikehold av elven.

Ved denne ombygging/utbygging oppnår regulanten ikke bare å skifte ut nedslitt, nedskrevet utstyr, men også en produksjonsøkning på 90 GWh totalt og av denne er 75 GWh fastkraft. Dette nye produksjonstillegg på ca. 20 % vil gi rom for store tiltak også utenfor kraftverkets område. Og på basis av at mange av de negative forholdene og konsekvensene som skriver seg fra reguleringen av vassdraget, aldri er blitt undersøkt, må ved denne utbyggingsetappe komme i søkelyset.

Daleelven har vært ett forsømt kapittel i mange år nå, og det restaureringsarbeid som står for døren er av en slik art og størrelse at Dale Jakt og Fiskarlag og Elveeierne står maktesløse. Og da regulanten står ansvarlig for det meste av disse mangler, må dette vurderes på bakgrunn av den økte inntjeningsevne.

Uttalelser til konsesjonssøknaden og forslag/krav til konkrete tiltak er oppdelt i følgende:

7. Restaurering av Daleelven.
8. Vannføringen i Daleelven – Vannsyklusen over året.
9. Revurdering av Minstevassføringen.
10. Manøvreringsreglement for nye Dale kraftstasjon.

Uttalelser er utarbeidet i samarbeid med elveeierne på Dalegarden og Vestlandske Naturvernforening.»

Uttalelsen fra laget er svært detaljert og inneholder i alt ca. 170 sider hvorav en historisk oversikt over utbygginger, søknader, tillatelser og skjønnsdokumenter utgjør en større del. Det vesentlige i uttalelsen er tatt opp i uttalelsen fra fylkesmannen v/Miljøvernavdelingen, og denne er referert foran. Noen avsnitt i uttalelsen fra laget gjengis:

«3. Vannføringen før og etter utbyggingen

Utviklingen av bruken av det disponible vannet har gått i en negativ retning med tanke på vårt arbeid med kultivering og stell av elven. Dagens syn på Daleelva som laks/sjøørretelv harmonerer dårlig med elvens status ved utgangspunktet for utbyggingen, fra den første beskjedne utbygging til dagens utnyttelse har også elven forandret seg enormt. I tiden før utbyggingen var elven utleid til datidens overklasse og var regnet for å være en svært god lakseelv. For å illustrere dette kan vi nevne at den lakseførende strek-

ningen ovenfor Dale Kraftverk ble erstattet med kr. 1 800 i 1921, noe som viser betydningen av inntekten av fisket den gang.

Vannføringsforholdene før ombyggingen

Fra begynnelsen av kraftverkets historie i 20-årene til ca. i 50-årene var ikke virkningen av reguleringen av vassdraget særlig merkbar. Elven var blitt gradvis utbygd og en hadde ingen restriksjoner på magasinene. Etter det siste reguleringstrinnet i 1964 ble situasjonen en helt annen, da kom manøvreringsreglementet for Hamlagrøvann og i 1967 ble minstevassføringen på 1,2 m³/sek fastslått. Disse to faktorene gjorde at elvens sommervannstand er prisgitt lokal nedbør og til en viss grad nedbøren i vinterhalvåret. Det resterende nedslagsfeltet som gir tilskudd til sommervannføringen er ca. 40 %av det opprinnelige, og består for det meste av det mest lavtliggende slik at normalt er snøsmeltingen fra dette ferdig i første delen av juni. Avsmeltingen fra det resterende fortsetter til i slutten av juli.

I 2. er det nevnt at vi ikke er helt fornøyd med de fremlagde kurver. De er i groveste laget, da det er de lave vannføringer som en bør få frem. For å gi et bedre bilde av dette har vi tillatt oss å lage mer nøyaktige kurver for vannføringer mellom 0 og 10 m³/sek, og overløp har vi sett bort fra da slikt ikke finner sted ved de lave vannføringer. Grunnlaget for kurvene er det samme som for de fremlagde. Se vedlegg 3.1 til 3.10.

Dette kurvemateriellet som viser sommervannføringene fra 1976 til 1985 viser bare døgnmiddelverdier. Innen døgnet kan det som tidligere nevnt, oppstå store variasjoner i vannføringen og dette går ikke frem av tidligere nevnte kurver. På de to prøvekjøringene av elven i april d.å. ble virkningen av hurtigere variasjoner i vannføringen under 10 m³/sek blottlagd. Her ble det kjørt fra 20–25 m³/sek til ned mot minstevassføring på noen timer, og på den etterfølgende befaring ble det konstatert at mengder av yngel og smolt lå på land, tildels langt fra vannet.

I tørre år har vannføringen store deler av sommeren pendlet mellom ca. 6–7 m³/sek, og 1,2 m³/sek, og til tider under denne også. Det er først nå det har blitt fastslått hvilke virkninger sommerkjøringen av kraftverket har hatt. For å illustrere dette er det i vedlegg 3.11 til 3.20 vist variasjonen i vannføringen innen døgnet for et utdrag av døgn fra de siste 5 årene.

Vannføringsforholdene etter ombyggingen

For ettertid må en få sikkerhet for at vannet i kritiske perioder blir brukt med ettertanke. Vassdragets betydning som rekreasjonssted og midtpunkt for fiskeinteressentene, må ikke ble ofret til fordel for en ensidig økonomisk utnyttelse. Og selv om en med tiltak som terskelbygging og ombygging av elven kan motvirke en del av virkningen av reguleringen, så er det vannet som er den viktigste faktoren.»

«5. Minstevassføring

Minstevassføringen i Daleelva er for liten, og det er fastslått at reguleringer av elven under 5–6 m³/sek medførte yngel/fiskedød. Det er ikke bare fare for dette, for på grunnlag av de observasjoner som ble gjort ved prøvekjøringen av Daleelva den 18. og 23. april d.å., ble det konstatert at nedreguleringene resulterte i at store mengder yngel/smolt havnet på tørre landet. Selv om denne nedreguleringen hadde gått over flere dager ville resultatet blitt delvis utryddelse av småfisken. Dette fordi at ved 5–6 m³/sek og ned mot 1,2 m³/sek blir store deler av den flate elvebunnen tørrlagd, og mange steder dannet det seg fiskefeller, dvs. først kulper med land på alle kanter og siden tørket disse ut.

Kjøring av nåværende minstevassføring fra Dale Kraftverk er en vanskelig sak. På grunn av at den er så liten i forhold til den maksimale ytelsen på kraftverket, så blir vannføringen ved minimumskjøring svært ujevn, den pendler lett med +/÷ 1 m³/sek. Ved å løse dette med en mekanisk avtappingsanordning som er antydet av BKK, løser en problemet med en jevn minstevassføring, men innfører samtidig et reguleringssystem som vil knekke Daleelven for godt. Tilsiget i sommerhalvåret ligger ofte mellom 10 – og 1,2 m³/sek og da inntaksmagasinet til Dale Kraftverk er for lite til å oppta variasjonene i tilsiget, vil en få en mengde opp og nedkjøringer innen det kritiske området.

Når vi ut fra de fremlagte vannføringskurver ser at det er svært lite vann som behøves for å holde en minstevannføring på 5–6 m³/sek, og når en samtidig vet at det finner sted nesten årlige, store overløp fra Hamlagrøvann, så må en få en forandring på forvaltningen av vannet.

På grunn av de strenge restriksjonene på avtappingen fra Hamlagrøvann, blir det nesten hvert år brudd på bestemmelsen om minstevassføringen. I løpet av de siste 10 år er det bare i 1982 det ikke har vært kjørt vannføringer under 1,2 m³/sek. De mest ekstreme år er 1978 og 1980 med henholdsvis 24 og 16 døgn med fra 1 til 24 timer med vannføring under minstevassføring, og det er notert døgnmiddelverdier ned til 0,4 m³/sek. Og i disse tilfeller må en sette tilsiget fra det 10,6 km² store nedslagsfeltet nedenfor kraftverkets inntaksdam til 0,0, og de 0,3 m³/sek som blir brukt til prosessvann er jo nettopp de som skaper det store forurensningsproblem som vi sliter med i tillegg.»

«7. Restaurering av Daleelven

Daleelven har vært forsømt i en årrekke, og Dale Jakt og Fiskarlag vil på vegne av laget som forvalter av elven, og elveeierne, reise krav om at Daleelven ved denne utbygging blir fullt ut restaurert. Opparbeidelse og vedlikehold av elven har ikke ved tidligere reguleringer i vassdraget blitt pålagt regulanten, og kravet blir reist på bakgrunn av:

Ved utbyggingen av Bergsdalsvassdraget og overføringen av andre nabovassdrag til dette, er vannføringen blitt forandret og elven belastet på en annen måte enn tidligere. Dette sammen med at store tippmasser som skriver seg fra den tidligste utbyggingen, er rast ut og ført nedover til den lakseførende strekningen av flommer, har resultert i oppfylling av elven med løsmasser. Disse massene har ødelagt mange av hølene i elven, og dermed de beste standplassene for laksen.

Den tørrlegging av elven som finner sted ved kjøring av nåverende minstevassføring, resulterer i at yngelen som blir utsatt av oss

dør. Under ca. 10 kbm/sek, begynner elvebunnen å tørke ut, og fra 6 kbm/sek til ned mot 1,2 kbm/sek, blir største delen av elvebunnen tørrlagd og yngelens oppvekstarealer skrumper inn til et minimum. Fra ca. 6 kbm/sek blir endel mindre sideløp av elven totalt uttørket, og det er nettopp i disse mindre avgreninger mye av sjøørreten gyter, og yngelen av denne vokser opp.

På grunn av den reduserte vannføring i fisketiden er elven blitt vanskelig å forsere for oppvandrende fisk. Laksen trenger nå ca. 20 kbm/sek for å gå på elven, og fordi det er så skjelden vannføringen er slik at laksen kan vandre fritt må det iverksettes tiltak for å avhjelpe dette.»

«10. Manøvreringsreglement for Nye Dale kraftstasjon

På det ene fellesmøte, avholdt 23. april 1986, som var avsatt til å avdekke de forskjellige synspunkt på denne ombygging, ble det av NVE foreslått å etablere et manøvreringsreglement for Nye Dale Kraftstasjon. BKK ble bedt om å utarbeide forslag til slikt, og ut fra fremlagde underlagsmateriale kan vi ikke finne utkast til slikt reglement, og når vi nå pr. brev fra BKK av 25. august d.å. får bekreftet at slikt ikke foreligger, må vi på vegne av laget og allmennheten kreve at slikt blir utarbeidet og tatt i bruk, dette på grunn av at den nye Kraftstasjonen blir en livsfarlig innretning.

Med livsfarlig mener vi at når så store vannmasser som 34 m³/sek blir avgitt av ett aggregat, kan det i dette tilfellet oppstå livstruende situasjoner for både folk og fe. Nye maskininstallasjoner kan være ekstremt hurtige i reaksjonen, og det er en teoretisk mulighet for at en kan få fra 2–3 m³/sek. til 36 m³/sek. på få minutter. Dette kan skyldes feil på reguleringssystemet eller ren menneskelig svikt, – og en følge av dette er den sikre død for en fisker som har beveget seg for langt ut på en tørrlagd grunne, et barn som leker ved en stillestående pytt med yngel i, eller bufe som beiter i elvegresset.

Tettstedet Dalekvam har ca. 2 000 innbyggere, og et friområde fra Dale Kraftstasjon til sjøen er et svært flittig brukt turområde, både til trim og trening. Sentralidrettsanlegget for Vaksdal kommune er plassert ca. 1 km nedenfor Dale Kraftstasjon, dette er planlagd utvidet og på en nylig fremlagd reguleringsplan er det plassert campingplass og permanent friområde i elvens umiddelbare nærhet. Av sikkekrhetsmessige hensyn må en også på dette grunnlag også vurdere en økt minstevassføring, da en fyllt elv naturlig nok holder folk og fe på betryggende avstand fra kritiske steder.

Følgende må det opprettes et manøvreringsreglement for det nye kraftverket som trekker opp klare grenser for reguleringen av elven, og bl.a. angir tidsintervallen som fremstilt av oss under pkt. 8. Hensynet til allmennheten, fisket og alle aktivitetene som er knyttet til vassdraget nedenfor Kraftstasjonen må iverats. Når slikt er utarbeidet må det fremlegges for Vaksdal kommune, grunneierne og fiskeinteressene nedenfor Dale Kraftstasjon for uttalelse.»

Vestlandske Naturvernforening har følgende konklusjon på sin uttalelse av 16. september 1986:

«Det er slått fast at en minstevannføring på 1,2 m³/s er urealistisk lav dersom intensjonene i konsesjonsvilkårene om at laksefisket ikke skal bli skadelidende, skal kunne oppfylles. Det er også klart at den kritiske grensen ligger på 5–6 m³/s.

Daleelva er næringsrik og produktiv. Fisket i Daleelva representerer en viktig fritidsaktivitet for Dale-samfunnet. Det må være en klar forutsetning at denne aktiviteten kan fortsette etter at en ombygging av Dale kraftverk er gjennomført.

Minstevannføringen må økes til 6 m³/s for juli, august og halve september, og til 10 m³/s for resten av året. Dette må fastlegges i forbindelse med den foreliggende vurdering av saken etter vassdragsloven. Det vises også til endring av manøvreringsreglement for Hamlagrøvatnet og vurdering av dette i sammenheng med den foreliggende søknad etter vassdragsloven.»

Søker har i brev av 11. desember 1986 kommentert de innkomne uttalelser slik:

«Etter vår oppfatning forverrer vi ikke forholdene i Daleelven idet vi i tillegg til at ett nytt aggregat installeres, beholder to aggregat i den gamle stasjon.

Det nye aggregatet vil bare kunne kjøres på vannføringen > 15 m³/sek. og de gamle aggregatene kjøres fra minstevassføring opptil 2×5 m³/s. Vi ser derfor ingen grunn til å endre manøvreringsreglementet nå.

Slik vi tolker de innkomne kommentarer om Daleelven ønsker man å oppgradere elven som fiskeelv. Dette betyr dårligere utnyttelse av kraftpotensialet og en hardere regulering av magasinet i Hamlagrøvatn.

Fra fiskehold er det videre hevdet at det trengs opprydding i elveløpet. Dette er et tiltak som vi kontinuerlig arbeider med i samarbeid med NVE, Forbygningsavdelingen. I øyeblikket arbeider Forbygningsavdelingen med planer for elveløpet umiddelbart nedstrøms avløpet for kraftstasjonen. Elveløpet er på enkelte strekninger vanskelig å få stabilt i tillegg er det meget dårlige grunnforhold i store deler av området.

Tiltakene i vassdraget må derfor planlegges nøye. På grunnlag av den eksisterende utnyttelse av vassdraget har vi påtatt oss store oppgaver på dette felt og vi er fortsatt villig til å gjøre dette etter gjeldende konsesjoner, selvom vi mener at omfanget av skaden og ulemper i elveløpet totalt sett er sterkt redusert etter utbyggingen.»

BKK's kommentarer til fylkesmannens brev av 7. movember 1986:

«Konsesjon

Det blir antagelig vanskelig å komme til bunns i hva som har skjedd under konsesjonsbehandlingen i 1925. Storefossdammen er antagelig ikke regnet som reguleringsmagasin på grunn av den beskjedne størrelse på magasinet. Dessuten hadde Dale Fabrikker

reguleringer i vassdraget før kraftutbyggingen begynte i 1921.

Lavvannsføring – minstevassføring

Miljøvernavdelingen synes å sette likhetstegn mellom Vassdragslovens regler for beregning av lavvannsføring og minstevannsføringen. Lovens bestemmelser om lavvannføring har ingen relasjon til vannslippingen i vassdraget og er derfor uinteressant i denne forbindelse.

Automatisk forbislipping

Forslaget om et automatisk forbislippingsarrangement med kapasitet på 5 m³/s medfører en energidreper på størrelse av 14 MW.

Så vidt en kjenner til har ingen anlegg av denne størrelse fått en tilfredsstillende teknisk løsning. Under alle omstendigheter er slike anlegg kostbare og kompliserte.

Hamlagrøvatn

Miljøvernavdelingens påstand om at tapperestriksjonene i Hamlagrøvatn bare er satt på grunn av stølsdriften, er ikke den hele sannhet.

Forslaget om endring av grensen for tapperestriksjonene sikrer ikke at den nødvendige vannmengde er tilgjengelig i tørre perioder når tappebehovet for minstevannføringen er størst. Det må derfor andre bestemmelser til for å sikre minstevannføringen.

Driftsmessig vil minstevannføringen kjørt gjennom Kaldestad og Fosse føre til hyppig start og stopp, samt større vannstandsvariasjoner i Bergevatn og Storefossen.

Tiltak i Daleelva.

Omfanget av terskelbyggingen er uklart.

Forslaget om oppmudring av elveosen for å lette laksens oppgang, kan bli et omfattende tiltak, grunnforholdene må undersøkes nærmere før dette kan avgjøres.»

BKK's kommentar til uttalelse fra Dale Jakt og Fiskarlag av 27. august 1986:

«Manøvreringsreglement

Dale Jakt og Fiskarlag etterlyser manøvreringsreglement som de skulle være lovet på møte mellom Fiskarlaget, NVE og BKK den 23. april.

Dette må bero på en misforståelse idet utbyggeren ikke kan bestemme et slikt reglement. Ifølge vårt referat skulle BKK gi en omtale av endringene i vassføring når aggregat I i den nye stasjonen kommer i drift. Dette er gjort i vårt notat 590/86. Videre er det satt opp en instruks for hvorledes kraftstasjonen skal kjøres når driftsvannføringen blir mindre enn 5 m³/s dvs. drift på et aggregat.

Avløpsforhold, dagens situasjon

I notat 590/86 har vi angitt vassføringsforhold for perioden 1976 til 1985.

Fiskarlaget påpeker korrekt at variasjoner over døgnet gjør at midlere daglige avløp ikke forteller den hele sannhet.

Uten å be oss om mer utfyllende opplysninger har Fiskarlaget så gått igjennom produksjonsdata for Dale kraftverk og satt opp «mer nøyaktige» kurver for vassforingsforhold mellom 0 og 10 m³/s.

Overløp er i disse kurvene sett bort fra da: «slikt ikke finner sted ved de lave vannføringer».

Vi må legge til at tilsig fra restfelt og tapping til Dale fabrikker også er sett bort fra. Fiskarlagets vedlegg 3.1 til 3.20 viser resultatet av analysene.

Vedlegg 3.18 Statsjonsvassføring 1. september 1984.

Den 31. august kom det 82 mm mer nedbør på Fosse. Den 1. og 2. september kom det til sammen 21 mm nedbør. Det lokale tilsig til Daleelven mellom Storefossen og avløpstunnelen må ha vært betydelig.

Driftstunnelen ble tømt og inspisert og derfor ble stasjonen stanset. På grunn av stort tilsig ble det forut for dette kjørt for fullt. Allerede noen timer etter at stasjonen ble kjørt ned, og før den gikk til null har vi registrert overløp på Storefossen.

Vedlegg 3.20 Statsjonsvassføring 11. juli 1985.

Det var i perioden 8 mm nedbør pr. døgn, som gir ca. 1 m³/s i tilsig i middel fra restfeltet. Statsjonen ble kjørt ned fordi det ble foretatt grindrensk i inntaket.

Vår konklusjon på dette blir at de fremlagte kurver gir et feil bilde av vassføringsforholdene i Daleelven fordi de ikke tar hensyn til overløp og minstevassføring ved Storefossen og ikke til lokalt tilsig.

Dessuten er det generelt vanskelig og forbundet med feil å regne om små laster til vassføring. Denne feil virker begge veger.

Vår vurdering av avløpsforholdene

Det bilde som fiskarlaget tegner av avløpsforholdene i dag, er i grove trekk korrekt. Bildet er dog, som nevnt foran noe gunstigere. Vi må få gjøre oppmerksom på at også vi er opptatt av vassføringsforholdene. Ved små tilsig økonomiserer vi med vannet og kjører så jevnt som mulig innenfor de grenser som manøvreringsreglementet setter, kfr. vårt notat 586/86 som tidligere er oversendt.

Dette vil også bli situasjonen når den nye statsjonen, aggregat I kommer i drift, fordi 2 aggregat i den gamle stasjonen vil være i bruk og bli kjørt ved lav last.

Minstevassføring

Med dagens manøvreringsreglement er det ikke mulig å holde en høy sommervassføring hvert år.

Fylkesmannen v/miljøvernavdelingen peker på at en lemping av restriksjonene i Hamlagrøvatnet med 2 m tilsvarer 3 m³/s i 60 døgn. Dette er rett, men i de ekstremt tørre år vil ikke disse 2 m være oppfylt, og der vil ikke være noe å tappe fra. Det må derfor i ekstremt tørre år adskillig større lempinger på manøvreringsreglementet i Hamlagrøvatn for å tilfredsstille kravet til minstevassføring.

Det er en gjennomgående feil samtlige uttalelser at det settes likhetstegn mellom stasjonsvassføring og vassføring i Daleelven.»

BKK har i brev av 10. mars 1987 kommentert uttalelsene fra DN og SFT slik:

«Generelle kommentarer

Når det gjelder spørsmål om vilkår og tiltak som foreslås, vil vi peke på at det er nødvendig å fastsette hvilke utgangspunkt disse skal

vurderes ut fra; uregulert elv eller dagens regulering.

Pålegg om fiskekultivering mener vi bør gis slik at det blir en støtte til det kultiveringsarbeidet som er i gang i vassdraget og ikke slik at det kommer i konflikt med de lokale initiativ på dette området.

SFTs uttalelse

De foreslåtte vilkår om at utbyggeren skal kunne pålegges å ta del i rensekrav for kloakkavløp fra industrien må vi protestere på. Det foreligger en godkjent plan for kloakkrensetiltak med en gjennomføringsfrist på 1. januar 1988. Spørsmålet om tilskudd til renseanlegg har ikke vært reist ut fra dagens situasjon i vassdraget. Dersom det blir økte krav til minstevannføring er det etter vår mening intet grunnlag for også å stille krav om tilskudd til rensetiltak.

Dersom det av en eller annen grunn skulle bli gitt tillatelse til utsettelse av rensetiltakene for kloakken, vil kostnadene automatisk bli overført utbyggeren. Det kan vi ikke akseptere.

DNs uttalelse

Direktoratet antyder at en lemping av manøvreringsreglementet med tapperestriksjoner under kt. 582,0 i Hamlagrøvatn vil gi tilstrekkelig vatn til en minstevannføring på 5 m³/s. Dette er ikke tilfelle i vannfattige år.

Måling av minstevannføring forutsettes utført i kraftverksutløpet. Vi synes det er riktigere at det bygges et målearrangement i elven, f.eks. i forbindelse med en terskel nedstrøms utløpet slik at tilsiget fra restfeltet kan inngå i registreringen av minstevannføringen.

Det påstås at døgnreguleringen i Storefossen gir de største negative virkningene for fisket. Slik vi ser det har døgnreguleringene bare negative konsekvenser for Storefossmagasinet, idet det er et ujevnt tilløp som reguleres. For fisket vil døgnreguleringen føre til en stabilere vannføring i tørre perioder.

Ved midlere tilsig, 20> q >10 m³/s vil vannføringen i Daleelven kunne påvirkes av døgnreguleringene i Storefossen, kfr. vårt notat nr. 590/86, tidligere sendt NVE og Miljøavdelingen. I disse situasjoner er imidlertid vannføringen så stor at endringer er uten betydning for fisket.

Med den maskininstallasjon det blir i kraftverket både i 1. og 2. byggetrinn, finner vi det unødvendig kostbart å forlange automatisk forbislippingsmekanisme.

Kravene til økt minstevannføring er vi uenige i, da det ikke foretas noen inngrep i vassdraget som endrer forholdene ut fra dagens situasjon.

Begge instanser har uten videre kommentarer satt minstevannføringen til 5 m³/s. Vi mener at størrelsen på en eventuell ny minstevannføring, iallfall må vurderes nærmere. Blant annet bør man se på hva som er den naturlige minstevannføring på uregulert elv i forskjellige årstider. Selv om interessen hittil i saksbehandlingen har knyttet seg til månedene juli/august kan det kanskje være aktuelt å fastsette annen minstevannføring, f.eks. vinterstid.

Vi vil gjøre oppmerksom på at Fiskerikonsulenten som faginstans har angitt at 3 m³/s kan aksepteres under ekstreme forhold, dvs. i dårlige vannår i fiskesesongen.

Ved fastsettelse av minstevannføring bør det etter vår mening legges vekt på at fiskedød unngås og oppvekstmuligheter sikres. Det å sikre fiskens oppgang til en hver tid i vannfattige år i fiskesesongen, mener vi bør tillegges mindre vekt.

Vi regner med at det blir anledning til å komme tilbake til saken når de endelige forslag foreligger.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) bemerker:

Søknaden fra Bergenhalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) gjelder ombygging av Dale kraftverk i Bergsdalsvassdraget. Dale kraftverk ligger i Vaksdal kommune i Hordaland fylke, og utnytter et fall på 380 m mellom inntaksmagasinet Storefossen og Dale. Kraftverket har i alt 6 aggregater hver på 14 MW hvor de to eldste ble installert i 1927 og det nyeste i 1951. Eksisterende anlegg benytter reguleringene i Hamlagrø og Torfinnvatn, og gjennomsnittlig årsproduksjon er 502 GWh/år.

BKK har etter tilstandsvurdering av eksisterende anlegg bestemt seg for å bygge om Dale kraftverk. Ombyggingen vil egentlig være en nybygging parallell med den eksisterende utbyggingen, idet inntakssted og utløpssted vil være nær de samme som nå, mens kraftstasjon og vannveisystem bygges nytt. Eksisterende rørgate og tilløpstunnel vil bli erstattet av ny trykktunnel. Den nye kraftstasjonen vil bli liggende i fjell, og i første omgang installeres et aggregat på 110 MW. Det avsettes plass for et aggregat til på 50 MW. BKK tar sikte på å holde i drift de to nyeste av de gamle aggregatene med drift gjennom det gamle vannveisystemet inntil planlagt utvidelse av nye Dale ca. år 2005.

Gjennomsnittlig årsproduksjon vil øke med 90 GWh/år til 592 GWh/år. Produksjonsgevinsten tilskrives bedret virkningsgrad for aggregater og vannveier samt bedret utnyttelse av fallhøyde og flomvannføringer.

Trykktunnelen fra Storefossen til kraftstasjonen blir 2 180 m lang med stigning 1:8,5 og tverrsnitt 39 m². Tunnelmassene vil bli plassert ved tverrslag ovenfor nåværende stasjonsbygning. Tunnelmassene fra adkomsttunnell og arbeider i kraftstasjonsområdet vil ble plassert i samråd med Vaksdal kommune.

For tilknytning til eksisterende kraftledningsnett må det bygges en 600 m lang 300 kV kraftledning fra kabeltunnelen til eksisterende koblingsanlegg.

I manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget er BKK pålagt å holde en minstevannføring ved utløpet Dale kraftstasjon på

1,2 m³/s. Gjennom de to gamle aggregatene i Dale kraftstasjon vil BKK opprettholde denne minstevannføringen.

Vintertappingen i vassdraget foregår fra magasinene Hamlagrø og Torfinnvatn. Nedenfor Hamlagrø eier BKK også kraftstasjonene Fosse og Kaldestad. Av disse er Fosse eldst og forholdsvis trangt dimensjonert slik at maksimal driftsvannføring gjennom dette kraftverket vil være ca. 27 m³/s.

Dale kraftverk har i dag maksimal driftsvannføring på 30 m³/s, og etter ombyggingen vil denne øke til 44 m³/s. For å kjøre kraftverkene i vassdraget på de beste virkningsgrader samt følge opp effekttopper på forbruksiden, ønsker BKK å benytte inntaksmagasinet i Storefossen til døgnregulering. Dette medfører at vannstanden i inntaksmagasinet kan variere over døgnet, samt at vannføringen nedenfor Dale kraftverk også kan variere over døgnet.

BKK beskriver aktuell døgnregulering vinterstid fra 20 m³/s til 30 m³/s ut av Dale kraftstasjon henholdsvis natt og dag ved tilsig/tapping til inntaksmagasinet tilsvarende ca. 25 m³/s. Sommerstid er det aktuelt å døgnregulere ved tilsig 10–20 m³/s, men vannføringen ut av Dale kraftstasjon vil i slike tilfeller variere fra ca. 10 til 25 m³/s med intervaller avhengige av tilsiget. Ved vannføringer mindre enn ca. 8 m³/s vil de gamle aggregatene bli kjørt etter tilsiget og vannføringssituasjonen nedenfor Dale forandres ikke i forhold til i dag.

BKK har kostnadsberegnet ombyggingen av Dale til 277 mill. kr. pr. 2. kvartal 1985. Regnes eksisterende kraftverk helt nedskrevet blir utbyggingskostnadene 0,47 kr./kWh. Belastes hele kostnaden bare energigevinsten ved ombyggingen blir utbyggingskostnaden 3,08 kr./kWh. Nytt aggregat på 50 MW er ikke tatt med i ovenstående beregning, men BKK har oppgitt kostnaden til 80 mill. kr. med anførsel at produksjonsøkningen ved neste utvidelse blir minimal.

BKK har søkt om tillatelse til ombygging av Dale kraftverk i h.h.t. lov av 19. juni 1969 om bygging og drift av elektrisk anlegg. Etter BKK's vurdering ville det ikke være nødvendig med vassdragskonsesjon. Vassdragsdirektoratet har på bakgrunn av tilleggsutredninger fra BKK tatt opp saken i h.h.t. vassdragslovens §§ 104 og 105.

Skader og ulemper

I inntaksmagasinet Storefossen vil ikke større døgnpendling føre til isproblemer da inntaksmagasinet ikke islegges. Det er heller ikke kjent at økte og hyppigere vannstandsvariasjoner medfører skader eller ulemper ved inntaksmagasinet.

Økningen i kraftverkets slukeevne fra 30 til 44 m³/s vil føre til at flomvannføringer forbi Storefossen reduseres noe i varighet, størrelse og hyppighet. Det er ikke fastsatt minstevannføring for strekningen Storefossen–Dale, men etter avtale med Dale fabrikker slipper BKK 0,3 m³/s fra Storefossen for vannforsyning til Dale fabrikker. Det er ikke kjente interesser knyttet til denne elvestrekningen, og reduksjonen i flomvannføringer representerer neppe noen skade eller ulempe sett i forhold til dagens situasjon.

På elvestrekningen fra utløpet av Dale kraftverk til Dalevågen (3 km) vil flyttingen av utløpet fra kraftstasjonen 50 m nedstrøms representere eneste fysiske inngrep. Flyttingen gjøres først og fremst av anleggsmessige grunner. Flyttingen gjøres først og fremst av anleggsmessige grunner. Fallet mellom utløpsstedene er lite, og inntil neste byggetrinn vil minstevannføringen ifølge BKK komme ut av det gamle utløpet. Det skulle derfor ikke være noen større fare for stranding av fisk på denne strekningen.

Ved neste byggetrinn samles utløpet i den nye kraftstasjonen. Strekningen mellom det gamle og det nye utløpet vil da få sterkt redusert vannføring.

Vannføringsvariasjoner som følger av døgnregulering, vil kunne medføre stranding av fisk dersom vannføringsendringene ikke gjennomføres med omtanke. Elvebunnen er forholdsvis flat samtidig som fallet på elvestrekningen er lite (ca. 25 m fall på 3 km elvestrekning). Hyppige og raske vannføringsendringer vil særlig ved lavere vannføringer medføre at fisk blir stengt i strandområder som tørrlegges.

Vurderinger av andre

Vi viser til de mange innkomne uttalelser som er referert foran i saken. Noen av momentene i uttalelsene refereres i korthet:

Nær uten unntak går alle som har uttalt seg inn for ombyggingen av Dale. Men de aller fleste tar også forbehold om at fiskeforholdene på strekningen Dalevågen til utløpet av Dale kraftverk må bedres gjennom en økning av minstevannføringen til 5 m³/s. Videre påpekes behov for restriksjoner for å unngå raske endringer i vannføringen gjennom Dale kraftverk.

SFT og DN har foreslått vilkår for ombyggingen vedrørende henholdsvis forurensning og fisk/vilt.

Fylkesmannen i Hordaland v/Miljøvernavdelingen med flere trekker i tvil gyldigheten av den någjeldende minstevannføringen, og

hevder også at Dale kraftverk er bygd uten konsesjon.

Fra lokalt hold uttales det at skader og ulemper p.g.a. utbyggingene i vassdraget ikke er erstattet for strekningen nedenfor Dale. Videre hevdes fra lokalt hold at produksjonsgevinsten på 90 GWh/år gir økonomisk grunnlag for å føre verdier tilbake til vassdraget i form av bl.a. økt minstevannføring.

NVE's vurdering

Av det innkomne materialet går det fram at innvendingene ikke er særlig store når det gjelder ombyggingen av Dale kraftverk. Innvendingene kan i hovedsak knyttes til den tidligere fastsatte minstevannføringen på 1,2 m^3/s ved utløpet av Dale kraftverk. Det uttrykkes også frykt for negative virkninger av døgnreguleringen for fisk nedenfor kraftverket.

I gjeldende manøvreringsreglement for Bergsdalsvassdraget fastsatt ved kgl. res. 24. april 1964 heter det: «Bergsdalselvas tidligere lavvassføring må ikke forminskes til skade for andres rettigheter . . .» Videre heter det: «Fra lavvannsperiodens slutt til 15. august skal det ikke tappes fra Hamlagrøvatnet med mindre vasstanden har nådd kote 584. Tapping i tiden mellom 15. august og 1. september skal i tilfelle skje uten at vasstanden reduseres.»

Ombyggingen av Dale kraftverk er ikke forutsatt å medføre noen endring av manøvreringsmåten av magasinene i forhold til gjeldende manøvreringsreglement fastsatt ved reguleringskonsesjon av 24. april 1964. Lokalfeltet nedenfor Hamlagrø er ikke stort nok til at et minstevannføringskrav på 5 m^3/s kan bli tilfredsstilt til enhver tid. I tørre perioder om sommeren ville en derfor måtte tappe magasinvann fra Hamlagrø. Økt minstevannføring kan man derfor bare ta stilling til gjennom en revurdering av manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget i henhold til vassdragsreguleringslovens § 12 pkt. 12.

På bakgrunn av det gjennomgående kravet om økt minstevannføring vil NVE ta opp saken i sin fulle bredde. Prinsipielt ville det være ønskelig at ombyggingssaken og revurdering av manøvreringsreglementet ble behandlet samtidig slik at tillatelsene ble samordnet.

Etter sterkt press fra BKK, og drøftelser med Miljøverndepartementet har Vassdragsdirektoratet etter en totalvurdering funnet at ombyggingssaken kan behandles først. Som en forutsetning for dette har BKK akseptert de bestemmelser som evt. måtte bli fastsatt ved den etterfølgende revurdering av manøvreringsreglementet. Dessuten har BKK akseptert å bekoste de nødvendige utredningene i forbindelse med en revurdering av manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget.

Det er uttrykt en viss frykt for at det kan ta lang tid å behandle saken om revisjon av manøvreringsreglementet. Ønsket fra fiskerihold er at den må være avgjort innen det nye Dale kraftverk settes i drift. BKK peker på at det vil være ønskelig at det blir gitt tid til å få behandlet også eventuell søknad om ytterligere overføringer til Hamlagrøvatn samtidig med saken om manøvreringsreglementet. Dette krever avklaring i Samlet Plan av de aktuelle overføringsprosjekter samt forhåndsmeldingsfase og høringsrunde m.v. på konsesjonssaken.

NVE ønsker en avklaring snarest mulig på saken om eventuelt endret manøvreringsreglement for Hamlagrøvatn. Man ser reglementssaken som en fortsettelse av den foreliggende sak for så vidt som det da vil gjelde primært en vurdering av lavvannsføringen nedenfor Dale kraftverk. Andre virkninger vil imidlertid også da kunne oppstå f.eks. for kraftproduksjonen og når det gjelder fyllingsforholdene i magasinet. Disse må utredes og vurderes samtidig. Det utsatte spørsmål om lavvannføring fra Dale kraftverk krevet at saken – med den begrensning som er nevnt ovenfor – følges opp fortløpende av BKK og spørsmålet bør kunne være avklart før det nye kraftverk settes i drift.

For så vidt angår BKK's ønske om å utvide reglementssaken med behandling av søknader om ytterligere overføringer til Hamlagrøvatn bemerkes at NVE ser det meget ønskelig at en slik helhetsvurdering kommer istand. Man ser imidlertid også at en slik kobling kan kreve relativt lang behandlingstid. NVE forutsetter derfor at reglementssaken forberedes og fremmes nå uten opphold samt at det arbeides parallelt med søknad om tilleggsoverføringer for innsendelse snarest mulig. På grunn av den sammenheng som er i sakene bør konsesjonsmyndighetene være imøtekommende overfor BKK med å avklare spørsmålet i Samlet Plan sammenheng.

Byggetiden er etter planen ca. 3 år og NVE mener man bør ha som mål å få avklart begge saker innen denne tidsramme.

NVE har forståelse for de skader som kan oppstå på fisket ved raske reduksjoner i vannføringen. Dette ble tydelig demonstrert for representanter fra NVE-Vassdragsdirektoratet ved befaring i mai 1986. Gjennom sin utredning med bl.a. utarbeidelse av manøvreringsinstruks har BKK klart vist forståelse for problemet selv om man er uenig i minstevannføringens størrelse. NVE vil sette vilkår

med restriksjoner for endringer i driftsvannføringen da andre tiltak av hensyn til fisk og fisket ellers vil få redusert sin verdi.

Ombyggingen av Dale er svært lønnsom. Regnes eksisterende anlegg nedskrevet blir utbyggingskostnaden kr. 0,47 kr./kWh i 1985-pris. Produksjon økes fra 502 til 592 GWh/år i gjennomsnitt. Marginalt sett koster produksjonsøkningen 3,08 kr./kWh.

Med en antatt kostnadsstigning på 13 % regnet fra 2. kvartal 1985 til januar 1987, blir kostnaden for ombyggingen av Dale 313 mill. kr. med antatt tilleggskostnad ca. 90 mill. kr. for den senere planlagte utvidelsen. Utbyggingskostnaden blir i 1987-priser 0,53 kr./kWh og kr. 3,48 regnet h.h.v. som gjennomsnittlig og marginal kostnad. Verdien av tilleggsproduksjonen alene forsvarer ombyggingen av Dale kraftverk.

I den interne vurderingen i Vassdragsdirektoratet har avdeling for Vasskraftundersøkelse (VU) skissert en alternativ utbygging i vassdraget. Denne omfattet både Dale og Fosse kraftverker med hovedutløp i sjøen og representerte en bedre og mer rasjonell utnyttelse av hele vassdraget energimessig. Planen ble presentert BKK som et innlegg i diskusjonen om en optimalisering av ressursene. Sluttkonklusjonen ble at det omsøkte prosjekt ikke blokkerer for en mulig senere optimalisering slik at man fant å kunne gi BKK aksept for fremlagte planer i ressursmessig henseende.

Ombyggingen av Dale er etter søknad unntatt fra Samlet Plan behandling.

Konklusjon

NVE har vurdert de innkomne uttalelser og merknader i saken, og finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene og ulempene er klart mindre enn fordelene ved den fulle ombyggingen av Dale kraftverk i henhold til de framlagte planer. NVE tilrår derfor at det gis tillatelse iht. vassdragslovens §§ 104 og 105 på de vilkår som framgår av innstillingen. Det forutsettes også at BKK bekoster de utredningene som er nødvendige for revurdering av manøvreringsreglementets bestemmelser om minstevannføring nedenfor Dale kraftverk og aksepterer de pålegg som evt. vil bli fastsatt etter denne revurderingen, jfr. for øvrig merknader foran.

Vilkår fastsettes iht. vassdragslovens § 106. Om vilkårene bemerkes:

Byggefrist, post 1

I henhold til vassdragslovens § 111 taper tillatelsen etter samme lovs §§ 104 og 105 sin gyldighet dersom arbeidet ikke er påbegynt innen 2 år og fullført innen ytterligere 5 år. Det foreslås vilkår om byggefrister i samsvar med dette.

Forurensning, post 2

Vilkårene foreslått av SFT er fastsatt i medhold av forurensningsloven. BKK har innvendinger mot vilkårets første punkt. NVE forutsetter at overføringen av industriavløpet fra Dale Fabrikker til kommunalt nett er utført innen 1. januar 1988 slik det er pålagt i gjeldende utslippskonsesjon. Vilkårets mulighet for å belaste BKK utgiftene ved overføring av avløpsvannet må ikke være grunnlag for en ev. utsettelse av gjeldende pålegg.

Fisket, post 3

Forslaget fra DN er meget omfattende (jfr. side 18–20). Med henvisning til det som er kommentert til minstevannføringspålegget nedenfor Dale kraftverk ble revurdert ved egen saksbehandling, og de foreslåtte vilkår angående minstevannføring tas derfor ut. DN's forslag angående begrensninger i korttidsreguleringer tas imidlertod med (jfr. pkt. V).

De oppstilte vilkårene gjelder ombyggingen av Dale kraftverk og griper således ikke inn i tidligere utbyggings- og reguleringstillatelser i vassdraget. DN's formuleringer i vilkårets pkt. II e og IV begrenses derfor til å gjelde ombyggingen av Dale kraftverk. Det samme gjelder for øvrig lokale krav om justering av tidligere fastsatte fiskefond.

På Dale finnes det allerede et klekkeri/oppdrettsanlegg og det forutsettes at vilkårets pkt. III er rettet mot deltagelse i det bestående anlegget.

NVE ser ikke grunn til å pålegge BKK å dekke utgiftene ved innløsning av fiskerettighetene i Daleelva nedenfor Dale kraftverk. Eventuell innløsning har ingen forbindelse med ombyggingen av Dale kraftverk. Det synes tvertimot urimelig om BKK etter å ha blitt på lagt tiltak for bevaring av fisket i tillegg skulle erstatte verdien av fiskerettighetene.

Det sedvanlige terskelvilkåret inneholder bestemmelser som overflødiggjør deler av DN's foreslåtte pkt. II, C. NVE ser ingen grunn til å endre på dette.

Bortsett fra nevnte punkter er forslaget fra DN tatt inn i sin helhet.

DN med flere har i sin uttalelse påpekt behov for omløpsanordning for å sikre kontinuerlig minstevannføring også ved ukontrollert stopp i Dale kraftverk. BKK går i mot et slikt tiltak med henvisning til de store kostnadene et slikt anlegg erfaringsmessig medfører. NVE er enig med BKK i at omløpsanlegg med 380 m fallhøyde og aktuell vannfø-

ring opp mot 5 m³/s vil medføre store anleggskostnader. Ved Dale kraftverk vil man ha mulighet til å slippe vann fra Storefossen.

Terskler m.v., post 4

NVE foreslår det generelle vilkår som gir departementet adgang til å pålegge utbyggeren å bygge terskler, foreta elvekorreksjoner, erosjonssikring og opprenskning m.v.

Godkjenning av planer, tilsyn og opprydding m.v., post 5

Denne post er tatt inn i sin vanlige form.

Veger m.v., post 6

Denne post er utformet på vanlig måte.

Naturvern, post 7

Det er her foreslått det vanlige naturvernvilkåret.

Øvrige kommentarer

I flere uttalelser fra bl.a. fylkesmannens miljøvernavdeling og i en del presseomtale er det påstått at eksisterende Dale kraftverk og inntaksmagasinet i Storefossen er bygd uten konsesjon.

Alle de gitte konsesjoner i vassdraget er reguleringskonsesjoner, dvs. tillatelser til å etablere magasiner for oppsamling av tilsig for senere bruk. Bortsett fra de utbygde elvestrekninger er det manøvreringen av magasinene som over året påvirker vannføringene i vassdraget.

Når det gjelder inntaksmagasinet i Storefossen er dette ikke å regne som reguleringsmagasin. Både størrelsen og bruken av dette klassifiserer magasinet som inntaksmagasin. Inntaksmagasinet benyttes dels for å holde oppe fallhøyden i kraftverket, samt dels for å utjevne forskjeller mellom tilsig og aktuell driftsvannføring gjennom kraftverket. Inntaksmagasinet har derfor ikke den årlige syklusen som kjennetegner reguleringsmagasiner, og er derfor ikke tatt med i gjeldende reguleringskonsesjoner.

Dale kraftverk ble ferdigbygd etappevis i perioden 1927–51. Etter nåværende lovverk og vurderinger ville en slik utbygging ble behandlet etter vassdragsloven av 15. mars 1940. Ved den første utbyggingen av Dale i 1920-årene gjaldt lov om vassdragenes benyttelse av 1. juli 1887 (med senere tillegg).

Denne lov hadde svakere bestemmelser med hensyn til fiskeinteresser og allmenne interesser for øvrig, enn dagens vassdragslov. Det må også antas at kraftproduksjon for industri og begynnende alminnelig forsyning ble prioritert meget høyt i forhold til fiskeinteresser på den tiden.

Utbyggingssaken ble tatt opp i Stortinget 15. juni 1928 (jfr. side 23 og 24 foran). Kritikken gikk i første rekke på at utbygger hadde foretatt bygging av kraftverket og foretatt reguleringsarbeid før tillatelse forelå. Stortinget fant likevel ikke grunnlag for å reagere eller nekte tillatelse ved behandlingen i 1928. Det er derfor ikke grunnlag for å ta opp den tidligere konsesjonsmessige siden av saken i dag.

I uttalelsen fra bl.a. miljøvernavdelingen og Dale Jakt og Fiskelag stilles det spørsmålstegn ved riktigheten av den fastsatte minstevannføringen på 1,2 m³/s tilsvarende alminnelige lavvannføring i uregulerte vassdrag. Bestemmelsen om at alminnelig lavvannføring i vassdraget skal opprettholdes er fastsatt ved reguleringskonsesjon av 24. april 1964. Dette har vært en vanlig brukt formulering, og etter vanlige hydrologiske beregninger er så denne lavvannføringen siden tallfestet til 1,2 m³/s ved utløpet av Dale kraftstasjon.

Miljøvernavdelingen viser for øvrig til § 3 i reguleringsloven og til læreboken «Hydrologi i praksis» av Otnes/Ræstad og hevder at ved fastsettelse av minstevannføring regnes regulert vannføring i tillegg til alminnelig lavvannføring (jfr. side 20 foran).

Det foreligger her en misforståelse av reguleringslovens bestemmelse. Denne gjelder beregningen av kraftøkningen dvs. nytten av reguleringen og har ingen sammenheng med plikt til å holde en viss lavvannføring til tider av året. Beregningsmåten tjener som grunnlag for beregning av reguleringsavgiftene og som kriterium for grensen for konsesjonsplikt for et reguleringsinngrep. I denne sammenheng er det en teoretisk beregningsmåte som ikke binder en praktisk drift av kraftverkene som er konsentret om en tapping av magasinene over vinterperioden og i samkjøring med andre verk. Dette er tillatt etter manøvreringsreglementets post 2 når bare oppfyllingsbestemmelser for Hamlagrøvatn iaktas.

I noen av de lokale uttalelsene påpekes behov for gjerdehold mot elva, og at skader på fisket nedenfor Dale ikke er erstattet. NVE vil påpeke at dette er privatrettslige forhold mellom BKK og de aktuelle rettighetshavere.

Behandlet i NVE's råd 30. mars 1987. Rådet sluttet seg enstemmig til NVE's anbefaling.

NVE's utkast til vilkår:

For Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til ombygging av Dale Kraftverk

i Bergsdalsvassdraget i Vaksdal kommune i Hordaland fylke.

«1.
(Frister)

Arbeidet må pågegynnes innen en frist av 2 år etter at tillatelse er gitt og fullføres innen en frist av ytterligere 5 år. Under særlige omstenfigheter kan fristene forlenges.

I fristen medregnes ikke den tid som pga. overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært mulig å utnytte.

Dersom disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, faller tillatelsen bort i samsvar med vassdragslovens § 111.

2.
(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser

- å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles særskilte rensekrav til kloakkavløp, heri innbefattet industri, og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrister og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m.v. langs Daleelva, alt som følge av utbyggingen
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen og drift av nytt Dale kraftverk
- å bekoste overvåking av Daleelva fra reguleringsanleggene og til utløpet i sjøen.

3.
(Fiske og vilt)
I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen foruresning av vassdraget, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. Å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport,
c. å bekoste biotopforberedende tiltak i Daleelva for å sikre oppgang og fremme av fiske av laks og sjøaure,
d. å anordne sperregitre i utløpet av kraftstasjonene,
e. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.

III

Dersom Direktoratet for naturforvaltning finner det nødvendig kan konsesjonæren tilpliktes og bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt.

IV

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestanden i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes. Dersom det viser seg nødvendig av hensyn til fiskeproduksjon og utøvelse av fiske, kan det fastsettes spesifiserte restriksjoner for endringer av driftsvannføringen.

V

Alle endringer i driftsvannføringen i kraftverket skal skje med myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum.

VI

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelse av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

4.
(Terskler m.v.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføringen eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap å bygge terskler

(grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelsen av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av kraftselskapet.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øke sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge kraftselskapet å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

5.
(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

Anleggenes eier plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter selskapet å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Kraftselskapet plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Kraftselskapet plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

6.
(Veger m.v.)

Bergenshalvøens kommunale Kraftselskap plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger og bruer hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvilstilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på kraftselskapets bekostning.

Veger og bruer som kraftselskapet bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

7.
(Naturforekomster, kulturminner m.v.)

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Kraftselskapet skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.»

III. Innkomne uttalelser til NVE's innstilling av 30. mars 1987

Hordaland fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 23. april 1987:

«Dale kraftverk er utbygt i tidsrommet 1927–51, og har ein samla maskinkapasitet på 84 MW, fordelt på 6 aggregat. på grunn av høg alder for store deler av anlegget er det påventa høge drifts- og vedlikehaldsutgifter. Ombyggingsplanane tek sikte på ein heilt ny kraftstasjon i fjellet innanfor noverande stasjon. Anlegget er meint utført i to byggjesteg:

1. Bygging av ny stasjon med eitt aggregat på 110 MW, men med avsett plass til eit aggregat nr. 2.
   Den gamle stasjonen skal drivast med to aggregat på 14 MW, kvar tilknytta det yngste turbinrøyret (nr. 3).
   Planlagt idriftssettingsår: 1990.
2. Installering av aggregat nr. 2 i den nye stasjonen, og full nedlegging av den gamle.

Tidspunktet for dette vil vera avhengig av vedlikehaldskostnader for det gamle anlegget saman med framtidige effekt- og energivurderingar for heile vassdraget.
Dagens føresetnader tilseier idriftsetting i perioden 2005–2015.

Eksisterande røyrgate og tilløpstunnel vil bli erstatta med ny driftstunnel. Den nye statsjonen vil bli knytt til eksisterande fordelingsnett med ei ca. 600 m lang 300kV kraftleidning. Inntaksdammen ved Storefossen vil bli uendra, men magasinet vil få større døgnpendling.

Ombygginga av Dale kraftverk er etter søknad frigjeven for behandling etter Samla Plan.

Dei innvendingar som har kome fram i tidlegare høyringsrunde, går vesentleg ut på at tidlegare fastsett minstevassføring på 1,2 m³/s, ikkje er tilfredsstillande for å sikre elva som framtidig lakse- og aureelv. Fylkeskommunen hadde og denne merknaden, og peika særleg på at elva var sårbar for hurtig redusering av vassføringa i lågvassperiodar (under 5 m³/s).

NVE har tydeleg gjeve til kjenne at det er forståing for det omfattande kravet til auka minstevassføring, og like eins dei skadane som kan oppstå på fisket ved raske reduksjonar i vassføringa.

Det utkastet til konsesjonsvilkår som nå er lagt fram er heller omfattande, og synest å kunne fange opp dei mest vesentlege merknadene som har kome fram i høyringsrunden. Vi kan likevel ikkje sjå at kravet om å endra manøvreringsreglementet er sett fram som vilkår for konsesjonen. Etter vårt syn, så bør krav til turvande undersøkingar og endra manøvreringsreglement, slik det går fram av NVE sin konklusjon, koma med som eit vilkår for konsesjonsløyvet.

Vi har elles ingen merknad til saka.»

Kommunaldepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 24. april 1987:

«Kommunaldepartementet har ingen vesentlig merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 30. mars 1987 angående ombygging av Dale kraftverk.»

Landbruksdepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 8. mai 1987:

«Konsesjonssøknaden frå Bergenshalvøens kommunale kraftselskap er tidlegare handsama av fylkeslandbruksstyret i Hordaland, saksnr. 12518600006. Vi syner til denne fråsegna.

Landbruksdepartementet bed om at det vert teke omsyn til landbruksinteressene ved detaljplanlegging av anlegget m.a. ved val av trasé for anleggsvegar og ved plassering av tippmassar.

Landbruksdepartementet ser ellers positivt på at manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget vert teke opp til nærare vurdering og bed om at også landbruksinterssene blir vurdert i dette arbeidet.»

Miljøverndepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 25. mai 1987:

«Ombyggingen som er svært lønnsom gjør at gjennimsnittlig årsproduksjon vil øke med 90 GWh til 592 GWh.

De aller fleste av høringsinstansene tar forbehold om at fiskeforholdene nedenfor kraftverket må bedres ved å øke minstevannføringen fra dagens 1,2 m³/s til 5 m³/s. Videre påpekes behov for restriksjoner for å unngå raske endringer i vannføringen gjennom kraftverket, da dette kan føre til fiskedød. Flere høringsinstanser, bl.a. fylkesmannen i Hordaland v/Miljøvernavdelingen, trekker i tvil gyldigheten av den nåværende minstevannføringen, og hevder også at Dale kraftverk ble bygget uten konsesjon.

For å øke minstevannføringen er det imidlertid nødvendig å ta hele manøvreringsreglementet for Bergsdalsvassdraget opp til vurdering. I tillegg kan det være aktuelt å føre over vann til vassdraget fra andre vassdrag. Det er under utarbeidelse vassdragsrapport i Samlet Plan for slike prosjekter. Det ville være ønskelig at ombyggingssaken og revurdering av manøvreringsreglementet ble behandlet samtidig. Bl.a. Direktoratet for naturforvaltning anser det som svært uheldig at spørsmålet om en endring av manøvreringsreglementet skilles ut fra behandlingen av søknaden om ombygging. NVE er uenig i en slik vurdering, men har «etter sterkt press fra BKK, og drøftelser med Miljøverndepartementet funnet at ombyggingssaken kan behandles først. Som en forutsetning for dette har BKK akseptert de bestemmelser som evt. måtte bli fastsatt ved den etterfølgende revurdering av manøvreringsreglementet. Dessuten har BKK akseptert å bekoste de nødvendige utredningene . . .».

Ombyggingen av Dale er etter søknad unntatt fra Samlet Plan. Departementet har tidligere akseptert at ombyggingssaken tas opp til behandling nå i vår, og vil tilrå at det gis tillatelse iht. vassdragslovens §§ 104 og 105. Byggetiden er etter planene 3 år og NVE mener man bør ha som mål å få avklart både saken om endring av manøvreringsreglement og saken om overføringer fra andre vassdrag innen denne ramme. Departementet mener det bør vilkårsfestes at kraftverket ikke kan settes i drift før manøvreringsreglementsaken er avklart og ber om at BKK og NVE i samarbeid utarbeider en fremdriftsplan i samsvar med dette. Departementet vil videre sette alt inn på å få en rask avklaring av de nevnte Samlet Plan-prosjektene.

Vilkår vedr. fisk og vilt

DN har uttalt seg til NVE's innstilling, jfr. vedlagte kopi.

DN peker bl.a. på at NVE har foreslått å begrense DN's forslag til generelle vilkår (IIe og IV) til å gjelde ombyggingen. DN mener det bør være anledning til å oppdatere vilkårene for hele reguleringsområdet, da det tidligere ikke er fastsatt tilfredsstillende vilkår, og mener et vesentlig moment her bør være at den gode økonomien i ombyggingen også kommer fiskeinteressene tilgode. Departementet antar at reguleringen høyere opp i vassdraget i stor grad vil bli innrettet på driften av Dale kraftverk, og er derfor enig med DN i at pkt IIe og IV i vilkårene bør gjelde for hele kraftverksområdet.

DN mener at vilkåret vedr. myke overganger i Driftsvannføringen (pkt. V) bør utvi-

des som følger: «Dersom det viser seg nødvendig av hensyn til fiskeproduksjon og utøvelse av fiske kan det fastsettes spesifiserte restriksjoner for endringer av driftsvannføringen.» Departementet er enig i forslaget.

TILLATELSE ETTER LOV OM VERN MOT FORURENSNINGER OG OM AVFALL

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11 på følgende vilkår:

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles særskilte rensekrav til kloakkavløp, heri innbefattet industri, og/eller fastsette kortere gjennomføringsfrister og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m.v. langs Daleelva, alt som følge av utbyggingen
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen og drift av nytt Dale kraftverk.
- å bekoste overvåking av Daleelva fra reguleringsanleggene og til utløpet i sjøen.

For øvrig minner vi om at særskilt tillatelse etter forurensningsloven for utføringen av anleggsarbeidet må innhentes hos fylkesmannen.»

Vaksdal kommune har i møte den 11. mai 1987 gjort følgende vedtak:

«Vaksdal kommunestyre syner til si tilråding av 12. februar 1986 og rår på nytt til at Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap sin søknad vert stetta i samsvar med tilrådinga frå NVE.

Kommunestyret ber om at konsesjonsarbeidet med ombygging av Dale kraftanlegg vert forsert, slik at arbeidet med sjølve ombygginga kjem i gang snarast.

Kommunestyret ber om at Departementet på nytt vurderer regulerings- og konsesjonsavgiftene for Bergsdalsvassdraget i samband med konsesjonsavgjerda for utbygging av Dale *nye* kraftverk.

Kommunestyret legg til grunn for vidare drøftingar med BKK at utnytting av steinmassar, jfr. brev av 27. april 1987, vert avgjort partane i mellom.

Kommunetyret sluttar seg til bygningsrådet sitt vedtak i sak 64/87 om steintipp i Geitabotn.

Kommunestyret seier frå om at dei massane som vert lagt på kommunen sin eigedom i Geitabotn, vert kommunen si eige. Kommunen har den fulle råderett over steinmassane anten til eige bruk eller til utnytting av andre, etter kommunestyret si avgjerd.

Det er føresetnaden at tippen vert stelt i stand i samsvar med bygningsrådet sitt vedtak, og at tilkomstvegen som vert bygt til området vert permanent med tanke både på framtidig nærings- og friluftsliv.

Kvalifiserte leverandørar/tilbydarar i kommunen skal innbydast til relevante anbud, og under elles like vilkår skal deira tilbod føretrekkjast.»

Finansdepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 8. mai 1987:

«Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) har søkt om konsesjon for ombygging av Dale kraftverk i henhold til Lov om elektriske anlegg. Ombyggingen er forutsatt å ikke medføre endringer i eksisterende reguleringer.

En rekke instanser har framholdt at det er behov for revurdering av de eksisterende minsyevannføringsbestemmelser i Daleelva. Disse har krevd at saken må behandles etter vassdragsloven. Ifølge MVE må minstevannføringen behandles i samband med en revurdering av manøvreringsreglementet etter vassdragsreguleringsloven.

NVE har funnet at en nå kan behandle selve ombyggingssaken. Dette vil skje i henhold til vassdragsloven. Revurderingen av manøvreringsreglementet forutsettes behandlet som en egen sak. Parallelt med dette vil en behandle eventuell søknad fra BKK om ytterligere overføringer i vassdraget. Disse sakene forutsettes avklart i løpet av byggetiden for Nye Dale kraftverk, som etter planene er ca. 3 år.

Ovennevnte saker forutsettes forelagt Finansdepartementet. Finansdepartementet forutsetter i denne forbindelse at det framlegges anslag for produksjonstap ved eventuelle endringer i minstevannføringen og de samfunnsøkonomiske kostnader som følge av dette.

Finansdepertementet har for øvrig ingen merknader til NVEs innstilling i den foreliggende sak.»

IV. Departementets bemerkninger

1. Innledning

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 28. oktober 1985 fra BKK om tillatelse til ombygging av Dale kraftverk i Bergsdalsvassdraget.

2. Faktisk beskrivelse

Dale kraftverk er utbygget i tidsrommet 1927–51, og har en samlet maskinkapasitet på 84 MW, fordelt på 6 aggregater. På grunn av høy alder for store deler av anlegget er det forventet høye drifts- og vedlikeholdsutgifter. Ombyggingen vil egentlig være en nybygging parallell med den eksisterende utbyggingen, idet inntakssted og utløpssted vil være nær de samme som nå, mens kraftstasjon og vannveisystem bygges nytt. Eksisterende rørgate og tilløpstunnel vil bli erstattet av ny trykktunnel. Den nye kraftstasjonen vil bli liggende i fjellet innenfor den nåværende stasjon. Anlegget er planlagt i to byggetrinn:

1. Bygging av ny stasjon med et aggregat på 110 MW, men med avsatt plass til et aggregat nr. 2.

   Den gamle stasjonen skal drives med to

aggregater på 14 MW, hver tilkoblet det yngste turbinrøret (nr. 3).

Planlagt idriftsettingsår er 1990.

2. Installering av aggregat nr. 2 i den nye stasjonen, og full nedlegging av den gamle.

Idriftsetting vil kunne skje i perioden år 2005–2015, avhengig av vedlikeholdskostnader for det gamle anlegget og fremtidige effekt- og energivurderinger for hele vassdraget.

Den nye stasjonen vil bli tilkoblet eksisterende fordelingsnett med en ca. 600 m lang 300 kV kraftledning.

3. Kostnadsoverslag

Ombyggingen av Dale er svært lønnsom. Regnes eksisterende anlegg nedskrevet blir utbyggingskostnaden 0,47 kr./kWh i 1985-pris. Produksjonen økes fra 502 til 592 GWh/år i gjennomsnitt. Marginalt sett koster produksjonsøkningen 3,08 kr./kWh. Med en antatt kostnadsstigning på 13 % regnet fra 2. kvartal 1985 til januar 1987, blir kostnaden for ombyggingen av Dale 313 mill. kr. med antatt tilleggskostnad ca. 90 mill. kr. for den senere planlagte utvidelsen. Utbyggingskostnaden blir i 1987-priser 0,53 kr./kWh og 3,48 regnet h.h.v. som gjennomsnittlig og marginal kostnad. Verdien av tilleggsproduksjonen alene forsvarer ombyggingen av Dale kraftverk.

4. Skader og ulemper

Den maksimale driftsvannføringen vil etter ombyggingen øke fra 30 m^3/s til 44 m^3/s. BKK ønsker å benytte inntaksmagasinet i Storefossen til døgnregulering for å øke effektiviteten og dette vil føre til at vannstanden i inntaksmagasinet kan variere over døgnet, samt at vannføringen nedenfor Dale kraftverk kan variere over døgnet. I inntaksmagasinet Storefossen vil døgnpendlingen verken føre til isproblemer eller andre skader eller ulemper. En forventet reduksjon i flomvannføringen forbi Storefossen representerer neppe noen skade eller ulempe sett i forhold til dagens situasjon. På elvestrekningen fra utløpet av Dale kraftverk til Dalevågen (3 km) vil flyttingen av utløpet av kraftstasjonen 50 m nedstrøms representere eneste fysiske inngrep. Inntil neste byggetrinn vil minstevannføringen ifølge BKK komme ut av det gamle løpet. Ved neste byggetrinn samles utløpet i den nye kraftstasjonen. Strekningen mellom det gamle og det nye utløpet vil da få sterkt redusert vannføring. En har ved utformingen av vilkårene til ombyggingskonsesjonen tatt hensyn til faren for stranding av fisk ved for hyppige og raske vannføringsvariasjoner som følge av døgnreguleringer, og søkt å sikre tilstrekkelig vannføring av hensyn til fiskeinteressene til alle perioder innenfor rammene av de gjeldende minstevannføringer.

5. Hjemmel for konsesjon

BKK har søkt om konsesjon for ombyggingen i.h.t. lov om elektriske anlegg av 19. juni 1969, og har forutsatt at de eksisterende reguleringer ikke skal endres. Konsesjonsmyndighetene har imidlertid funnet at ombyggingssaken skal behandles etter vassdragslovens §§ 104–106, og denne lovens saksbehandlingsregler er blitt fulgt.

6. Manøvreringsreglement

Alle høringsinstanser har gått inn for ombygging av selve Dale kraftverk. Imidlertid har en rekke instanser hatt innvendinger mot de eksisterende minstevannføringsbestemmelser i Bergsdalsvassdraget, gitt ved kgl. res. av 24. april 1964. På bakgrunn av det gjennomgående kravet til økt minstevannføring, er arbeidet med ombyggingskonsesjonen forutsatt fulgt opp med en fullstendig revidering av manøvreringsreglementet. Mot at ombyggingssaken behandles nå, har BKK akseptert de bestemmelser som evt. måtte bli fastsatt ved den etterfølgende revidering av manøvreringsreglementet, samt å bekoste de nødvendige utredninger i den forbindelse.

7. Samlet plan

Ombyggingen av Dale kraftverk er etter søknad fritatt for behandling etter Samlet Plan.

Hovedstyrets innstilling har vært forelagt Vaksdal kommune, Hordaland fylkeskommune, Kommunaldepartementet, Landbruksdepartementet, Finansdepartementet og Miljødepartementet.

Vaksdal kommune går sterkt inn for ombyggingen, og har visse bemerkninger til utnyttingen av steinmassene, samt tar opp spørsmål om regulerings- og konsesjonsavgifter kan vurderes på nytt under ombyggingssaken.

Hordaland fylkeskommune støtter NVE's innstilling, men foreslår å vilkårsfeste kravet om å endre manøvreringsreglementet og kravet om nødvendige undersøkelser i den forbindelse.

Kommunaldepartementet har ingen bemerkninger til NVE's innstilling.

Landbruksdepartementet viser til fylkeslandbruksstyrets uttalelse i innstillingen, og har ingen vesentlige bemerkninger.

Finansdepartementet støtter NVE's innstilling, men forutsetter at revurderingen av manøvreringsreglementet vil bli forelagt dem.

Miljøverndepartementet går inn for at ombyggingstillatelse gis, men foreslår vilkårsfestet at kraftverket ikke kan settes i drift før manøvreringsreglementsaken er avklart. Dessuten har de bemerkninger til post 3 om fisk og vilt. Departementet går videre inn for å gi Dale kraftverk tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall (lov nr. 6/81) på visse vilkår.

Departementets bemerkninger til vilkårene:

Post 2. Forurensning

Vilkåret er utformet i samsvar med forslaget fra STF og Miljøverndepartementet.

Post 3. Fisk og vilt

Direktoratet for Naturforvaltning foreslo opprinnelig at de generelle vilkår i post 3 IIe og IV skulle gjelde for *hele* reguleringsområdet – og ikke bare for ombyggingen av Dale. Begrunnelsen var at området gradvis gjennom tidene var blitt mer og mer regulert uten at fiskeinteressene ble tilstrekkelig ivaretatt og uten et nødvendig helhetssyn. NVE har i sin innstilling foreslått at vilkårenes post 3 IIe og IV bare skal gjelde for ombyggingsområdet. I høringsuttalelsen til NVE's innstilling fastholder MD og DN sine opprinnelige forslag, og hevder ytterligere at ombyggingsprosjektets gode økonomi dessuten taler for deres vide anvendelsesområde for pkt. 3 IIe og IV. De antar at «reguleringen høyere opp i vassdraget i stor grad vil bli innrettet på driften av Dale kraftverk». Olje- og energidepartementet vil bemerke at det ikke er vanleg å utvide vilkårene til også å omfatte mer enn det som den aktuelle sak gjelder, i dette tilfellet ombyggingen av Dale kraftverk og de direkte virkninger av ombyggingen. For reguleringene i vassdraget er det gitt egne reguleringskonsesjoner med egne vilkår. Olje- og energidepartementet kan ikke være enig i at reguleringene i vassdraget i større grad vil bli innrettet på driften av Dale kraftverk. Fosse og Kaldestad kraftverk vil fortsatt være flaskehalser i systemet, slik at disse fortsatt vil være bestemmende for tappingen fra magasinene. Olje- og energidepartementet mener derfor at den foreslåtte utvidelsen av vilkårene først kan tas opp ved den alminnelige revisjon av vilkårene for reguleringene, eller i forbindelse med senere ombygginger, overføringer eller andre endringer som påvirker magasinforholdene. Miljøverndepartementet har akseptert dette når det gjelder denne konkrete saken.

DN og Miljøverndepartementet har videre foreslått følgende tillegg til vilkårets post 3 pkt. V vedrørende myke overganger i Driftsvannføringen: «Dersom det viser seg nødvendig av hensyn til fiskeproduksjon og utøvelse av fiske, kan det fastsettes spesifiserte restriksjoner for endringer av driftsvannføringen.» Olje- og energidepartementet finner å kunne slutte seg til denne utvidelsen av vilkåret, men vil presisere at det ved eventuell fastsettelse av restriksjoner må tas tilstrekkelig hensyn til den praktiske drift av Dale kraftverk. Restriksjonene må heller ikke innebære noen varig begrensning i forhold til gjeldende minstevannføring og kraftverkets maksimale driftsvannføring.

Post 5. Godkjenning av planer, tilsyn m.v.

Vaksdal kommune og BKK har allerede inngått avtale om plassering og utnytting av tippmasser, og i høringsbrevet til departementet går kommunen nærmere inn på detaljer om dette spørsmål. Departementet vil vise til at de endelige planene med detaljer i overensstemmelse med konsesjonsvilkårenes post 5 skal forelegges og godkjennes av NVE/ Vassdragsdirektoratet.

Øvrige merknader

Vaksdal kommune ber om at departementet på nytt vurderer regulerings- og konsesjonsavgiftene for Bergsdalsvassdraget i forbindelse med behandlingen av ombyggingskonsesjonen. Olje- og energidepartementet viser til at etter lovendringen i 1983 kan de eksisterende avgifter justeres etter 5 år, jfr. vassdragsreguleringslovens § 11 post 1, 2. ledd. Det følger av forskrift gitt ved kgl. res. 17. februar 1984 at konsesjonsavgifter til kommunen automatisk skal justeres etter 5 år, med utgangspunkt i en gjennomsnittlig konsumprisindeks, jfr. forskriftens §§ 1 og 3. Hvis kommunen ønsker ytterligere særjusteringer, kan de etter § 3, 2. punktum reise egen sak om dette.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104 og 105 gis Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) tillatelse til ombygging av Dale Kraftverk, på de vilkår som er tatt inn i Olje- og energidepartementets foredrag av 26. juni 1987.

2. Det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11, i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse inntatt i ovennevnte foredrag.

20. Bjerka-Plura.

(Statsregulering. Kongelig resolusjon 21. desember 1962. Endring av manøvreringsreglement.)

Olje- og energidepartementets samtykke 2. juli 1987.

«Statskraftverkene fikk ved kongelig resolusjon av 21. desember 1962 og ved kongelig resolusjon av 6. august 1965 tillatelse til hhv. regulering og tilleggsregulering av Bjerka-Pluravassdraget i Rana Kommune.

Som kjent inngikk i planene for Bjerka-Plurautbyggingen at avløpet fra Småvatna i Andfiskåga skulle føres inn på kraftverkets tilløpstunnel.

I forbindelse med at det normalt ikke blir aktuelt med overføring av vann fra Andfiskåga til Rana kraftverk, ba departementet i brev av 7. juni 1978 NVE ta opp til vurdering spørsmålet om endring av reguleringsbestemmelsene for Bjerka-Plura. Bakgrunnen for at det normalt ikke lenger er aktuelt å overføre vann fra Andfiskåga til kraftverket er Norsk Jernverks nye konsesjon i Andfiskåga, jfr. kongelig resolusjon av 23. mai 1986. Det følger av manøvreringsreglementet for tillatelsen at vann skal overføres i begge retninger mellom Bjerka-Plura og Andfiskåga.

Norges vassdrags- og energiverk sier i brev av 13. desember 1984 til Olje- og energidepartementet at endringer i selve reguleringsbestemmelsene for Bjerka-Plura ikke er nødvendig, da Småvatnaoverføringen ikke er nevnt der. Manøvreringsreglementets post 1 f må imidlertid endres. Norges vassdrags- og energiverk's hovedstyre går inn for en formulering tilsvarende pkt. 2, 3. ledd i manøvreringsreglementet for A/S Norsk Jernverks konsesjon i Andfiskåga. Olje- og energidepartementet slutter seg til Norges vassdrags- og energiverk's forslag, og post 1 f får følgende ordlyd:

«Vassmengder tilsvarende det som ellers ville gå som overløp fra Andfiskvatn, skal kunne føres fra Småvatna inn på Rana kraftverks tilløpstunnel. I lavvassperioder, når A/S Norsk Jernverks behov for vassforsyning tilsier det, skal vatn fra Rana kraftverks tilløpstunnel kunne føres til Andfiskvatn.»»

21. Gloppen Elektrisitetsverk.

(Regulering av Breimsvatn. Kongelig resolusjon 26. juni 1964. Endring av manøvreringsreglement.)

Olje- og energidepartementets samtykke 16. juli 1987.

«Det vises til Deres brev av 11. mars 1987 vedrørende ovennevnte.

Det ble i forbindelse med bygging av ny dam ved utløpet av Breimsvatn fastsatt nytt manøvreringsreglement for regulering av vannet, jfr. kongelig resolusjon 16. februar 1979.

Regulanten har pekt på en selvmotsigelse i punkt 2 i reglementet. Det gjelder punkt 2, 1. og 2. avsnitt i forhold til 3. avsnitt.

Norges vassdrags- og energiverk har uttalt seg med hensyn til spørsmålet om endring av manøvreringsreglementet, og er enig i at punkt 2 i reglementet bør endres. Norges vassdrags- og energiverk uttaler at avsnitt 3 i punkt 2 bør gå ut da avsnitt 1 og 2 gir de nødvendige bestemmelser for manøvreringen under flom. Dette for å unngå at man øker flommen i elva med full driftsvannføring i kraftverket.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Norges vassdrags- og energiverks forslag til endring av reglementet.

Vedlagt følger nytt reglement for manøvrering av breimsvatn.

Man gjør oppmerksom på at det forøvrig i reglementet er gjort noen redaksjonelle endringer.»

22. Sande Paper Mill A/S.

(Konsesjon på leie av ytterligere 5 000 kW tilfeldig kraft fra Vestfold Kraftselskap til drift av ny elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune.)

Kongelig resolusjon 24. juli 1987.

Innledning.

Ved kongelig resolusjon av 9. oktober 1981 fikk Sande Paper Mill A/S konsesjon på leie fra Vestfold Kraftselskap av inntil 1 400 kW fastkraft og inntil 25 000 kW tilfeldig kraft til drift av elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune. Konsesjonen er tidsavgrenset til 1. juli 1991.

Sande Paper Mill A/S søker nå om konsesjon på leie av ytterligere 5 000 kW tilfeldig kraft til drift av ny elektrokjele på 30 000 kW til erstatning for den gamle.

Søknaden m. v.

I søknaden av 19. januar 1987 heter det:

«Sande Paper Mill A/S har konsesjon av 30. oktober 1981 på leie av inntil 25 MW tilfeldig kraft.
Vi søker herved om utvidelse av vår konsesjon på tilfeldig kraft til inntil 30 MW.
I den anledning vil vi opplyse følgende:
Vår gamle elektrokjele er kondemnert av Arbeidstilsynets Kjelkontroll og tillates kun brukt til utgangen av februar d. å. med redusert trykk.
Av den grunn har vi satt i bestilling en ny elektrokjele på 30 MW som er lovet driftsklar fra det tidspunkt nåværende kjele må tas ut av drift.
Økningen av kjelekapasiteten har foregått i forståelse med Vestfold Kraftselskap som er vår leverandør av tilfeldig kraft, jevnfør vedlagte kopi av brev datert .....
Det er flere grunner for å øke kapasiteten på vår elektrokjele til 30 MW.
Med økende produksjon av papir i vår fabrikk er det blitt et høyere dampforbruk enn tidligere. Vår nærvarende elektrokjele på 25 MW har derfor vist seg ikke å ha tilstrekkelig kapasitet.
Ved revisjon og kortvarig stans i vår nyinstallerte multibrenselkjele med kapasitet 30 MW topplast, er det nødvendig med en reservekjele som kan slåes inn på kort varsel.
Vi ønsker dessuten å kunne utnytte tilgangen av tilfeldig kraft når prisen er tilstrekkelig lav.
Hvis NVE ønsker nærmere opplysninger for behandling av vår søknad, står vi gjerne til tjeneste.»

2. Kraftleiekontrakten.

Ifølge kontrakt av 9. mai 1985 har Vestfold kraftselskap påtatt seg å stille til disposisjon inntil 25 000 kW tilfeldig kraft til selskapets elektrokjele i Sande. Leveringssted er ifølge kontrakten Leinås Transformatorstasjon. Kraften skal leveres som 3-faset vekselstrøm med ca. 11 kV og med 50 perioder pr. sek.

Kjøperen betaler den til enhver tid gjeldende pris for tilfeldig kraft som fastsettes hver uke basert på faktisk pris på samkjøringsmarkedet og brenselpris for reserven.

3. Innkomne uttalelser.

Sande kommunestyre, fylkeskommunen og fylkesmannen i Vestfold har ikke hatt noe å bemerke til søknaden.

Industridepartementet har heller ikke noe å innvende mot at konsesjon blir gitt.

I Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk 23. april 1987 heter det:

«NVE har heller ikke noe å innvende og vil anbefale at SPM gis konsesjon på leie av ytterligere inntil 5 000 kW tilfeldigkraft fra Vestfold kraftselskap til drift av ny elektrokjele på 30 000 kW.

Konsesjonen foreslås gitt samme tidsbegrensning som konsesjonen av 9. oktober 1981, dvs. til 1. juli 1991.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt samme vilkår som konsesjonen av 9. oktober 1981, bl. a. vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, skal være norske statsborgere.

Vilkår om årlig avgift til staten og om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.»

4. Departementets bemerkninger.

Søknaden fra SPM gjelder utvidelse av konsesjon på tilfeldig kraft fra 25 MW til 30 MW til drift av selskapets nye elektrokjele. Kraftleverandør er Vestfold kraftselskap.

På grunn av økende produksjon av papir ved SPM har den gamle elektrokjele på 25 MW vist seg å ikke ha tilstrekkelig kapasitet.

Ved revisjon og kortvarig stans i bedriftens nyinstallerte multibrenselkjele med kapasitet på 30 MW topplast, – vil det være nødvendig med en reservekjele som kan slåes inn på kort varsel. Videre ønsker bedriften å kunne utnytte tilgangen av tilfeldig kraft når prisen er tilstrekkelig lav.

Departementet vil i tilslutning til NVE's innstilling tilrå at SPM gis konsesjon på leie av ytterligere inntil 5 000 kW tilfeldigkraft fra Vestfold Kraftselskap til drift av ny elektrokjele. Konsesjonen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 9. oktober 1981, – dvs. til 1. juli 1991.

Konsesjonen blir gitt på samme vilkår som konsesjonen av 9. oktober 1981, – bl. a. vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, skal være norske statsborgere. Vilkår om årlig avgift til staten og om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

5. Konsesjonsvilkårene

er som følger:

Konsesjonsvilkår for Sande Paper Mill A/S på leie fra Vestfold Kraftselskap av ytterligere inntil 5 000 kW tilfeldigkraft til drift av ny elektrokjel:

1. Leietid.

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med VEstfold kraftselskap måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1991.

2. Styre.

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi.

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 – en krone – pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. Norsk arbeid og materiell.

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 % over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 – femten – % av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,– av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. Trygd.

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

6. Kontroll.

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvikårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

7. Overtredelse av konsesjonsvilkårene.

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 – kroner to tusen – pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 6 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 – jfr. lovens § 34 første ledd – samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 6.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap IV gis Sande paper Mill A/S konsesjon på leie av ytterligere 5 000 kW tilfeldigkraft fra Vestfold Kraftselskap til drift av ny elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune.

Konsesjonen gis på de vilkår det er gjort framlegg om i Olje- og energidepartementets foredrag av 24. juli 1987.

23. Stor-Glomfjordvassdragene m. v.

(Statsregulering for utbygging. Fastsettelse av reguleringsbestemmelser.)

Kongelig resolusjon 24. juli 1987.

Stortinget har i møte 5. juni 1987 fattet følgende vedtak:

«1. Stortinget samtykker i statsregulering av Stor-Glomfjord-vassdragene og Beiarn-vassdraget og i fastsettelse av reguleringsbestemmelser i det alt vesentlige i samsvar med olje- og energidepartementets foredrag av 29. august 1986 og komiteens innstilling. Nordland fylkeskommune tilbys 30 pst. medeiendomsrett.
2. Stortinget samtykker i at staten v/Statskraftverkene gis tillatelse til utbygging av Nord-Rana-vassdraget, i det alt vesentlige i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 24. april 1987 og komiteens innstilling. Nordland fylkeskommune tilbys 30 pst. medeiendomsrett.
3. Stortinget ber Regjeringen legge fram et konkret prosjekt for vannkraftutbygging i Melfjord, slik at dette kan behandles av Stortinget i vårsesjonen 1988.»

Vedtaket er i samsvar med innstillingen fra Energi- og industrikomitéens flertall i Innst. S. nr. 231 (1986–87). Denne bygger på departementets tilrådinger i St.prp. nr. 3 (1986–87) vedr. Stor-Glomfjord-utbyggingen og Beiarn-utbyggingen, samt St.prp. nr. 88 (1986–87) vedr. Bjøllåga-utbyggingen.

For Stor-Glomfjord-utbyggingens vedkommende har komitéen fraveket proposisjonen på følgende punkter i utkastet til reguleringsbestemmelser:

a) Næringsfondet til Beiarn kommune er hevet til 4,5 mill. kroner. I St.prp. nr. 3 (1986–87) var det foreslått et næringsfond på 3 mill. kroner.
b) Næringsfondet til Rana kommune er hevet til 1,5 mill. kroner. I St.prp. nr. 3 (1986–87) var det foreslått et næringsfond på 1 mill. kroner.

Komitéen tilrår at Nordland fylkeskommune tilbys 30 pst. medeiendomsrett i statens utbygginger i Saltfjell/Svartisen. Departementet foreslo opprinnelig 20 pst. medeiendomsrett, men har senere sluttet seg til komitéens forslag.

I St.prp. nr. 88 (1986–87) foreslår departementet at det i reguleringsbestemmelsene for Stor-Glomfjord-utbyggingen tas inn en egen post (post 26 – ny) om reindriftsfond. Stortinget har sluttet seg til dette forslag.

De av Stortinget vedtatte reguleringsbestemmelser er sålydende:

1.

(Reguleringstid)

Reguleringsbestemmelsene gjelder i ubegrenset tid, men kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vasskraften som innvinnes ved reguleringen skal det betales følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 6,00 pr. nat.hk.

Til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 21.00 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

For Holandsfjord kraftverk beregnes for en magasinsum av inntil 1 200 mill. m^3 økingen av vasskraften på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinene utnyttes på en slik måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig.

For videre økning av magasinkapasiteten i Storglomvatn på 2 170 mill m^3 regnes den ytterligere kraftøking å bli 160 000 nat.hk.

Hva som i hvert enkelt tilfelle skal anses som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som den innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst rente.

Når reguleringsbestemmelser er fastsatt, plikter reguleringsanleggenes eier å innbetale til

Meløy kommune ..... kr. 15 000 000,–
Beiarn kommune ..... kr. 4 500 000,–
Rana kommune ..... kr. 1 500 000,–

som avsettes til næringsfond for kommunene. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondene skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

Næringsfondene forfaller til betaling på det tidspunkt reguleringsbestemmelsene er fastsatt. Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m. m. § 3 1.ledd.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 17 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Reguleringsanleggenes eier skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som reprtesenterer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10 pst – i forhold til utenlansk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveransen fra EFTA-land, vil dispensasjonadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

(Helsetjeneste m.v.)

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan anleggenes eier etter nærmere bestemmelse av Olje- og energideparte-

mentet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

(Husrom for ansatte)

Reguleringsanleggenes eier er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

8.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Reguleringsanleggenes eier skal stille kr. 250 000,00 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

9.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

Anleggenes eier plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter anleggenes eier å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Anleggenes eier plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som er blitt gitt i forbindelse med denne post.

Anleggenes eier plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

10.

(Veger m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet.

I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på regulantens bekostning. Veger, bruer og kaier som anleggenes eier bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

11.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge anleggenes eier å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelsen og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av anleggenes eier.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge anleggenes eier å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

12.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som

praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt anleggenes eier, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

13.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Reguleringsanleggenes eier skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

14.

(Manøvreringsreglement m. v.)

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til anleggenes eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Reguleringsanleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som eieren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at reguleringsanleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Reguleringsanleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

17.

(Konsesjonskraft)

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i vassdragsreguleringslovens § 12 nr. 5, jfr. § 11 nr. 1 og § 3). Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune.

Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 1. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

18.

(Fisk og vilt)

I

Reguleringsanleggenes eier plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, overføringen og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal eieren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Reguleringsanleggenes eier plikter etter nærmere bestemmelse av Miljøverndepartementet:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i de vassdrag som berøres av utbyggingen for å sikre oppgang og fremme av f. eks. laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk,
d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for vilt et i det berørte området,
e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
f. å bekoste vilt og fiskeribiologiske samt ferskvannsøkologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
g. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
h. å bekoste installasjoner for å bedre vannkvaliteten dersom reguleringen av et forsurnet vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten,
i. å bekoste målinger av gassovermetting i vassdrag, samt eventuelt gjennomføre tiltak for å fjerne gassovermettinger,
j. å bekoste endring, påbygging og justering av eksisterende fisketrapper, og sørge for nødvendig vann til trappene. Konsesjonæren kan dessuten tilpliktes å anordne fisketeller og fiskefeller i trappene etter nærmere bestemmelse av Miljøverndepartementet.

III

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter reguleringsanleggenes eier å innbetale et årlig beløp til Meløy kommune på kr. 30 000,–. Beløpet skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fiske i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Miljøverndepartementet.

IV

Reguleringsanleggenes eier plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom Miljøverndepartementet finner dette nødvendig.

V

Eventuell bygging av issperrer i vassdraget krever samtykke av Miljøverndepartementet.

VI

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak

som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

19.

(Forurensning m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter etter vedkommende departements bestemmelse:

- å betale merkostnadene, både til anlegg og drift, forbundet med at det stilles særskilte krav til kloakkavløp, heri innbefattet industri og søppeldeponi, som følge av regulering og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. i Beiardalen og Gråtådalen, ved Langvann, langs Langvassåga og Ranaelva nedenfor samløpet med Langvassåga og samt ved Glomfjorden.

  Hvilke tiltak som skal utføres og hvilke kostnader som skal dekkes av reguleringsanleggenes eier, bestemmes på grunnlag av behandling av utslippssøknad(er)/kloakkeringsplan(er) for Beiardalen og Gråtådalen, samt for Langvann-Rana området og Glomfjord.

  Hensikten med tiltakene vil primært være å redusere belastningen på Beiarelva, Gråtåga, Langvatn, Langvassåga og nedre del av Ranaelva og Glomfjord.
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
- å bekoste overvåking av Langvann, Langvassåga, Ranaelva nedenfor samløpet med Langvassåga, Gråtåga og Beiarelva samt i Holandsfjorden og Glomfjorden for å følge med i forurensningstilstanden i vassdragene og i Holandsfjorden og Glomfjorden i forbindelse med reguleringen og som et grunnlag for å vurdere behovet for ytterligere rensetiltak.

20.

(Vatningsanlegg)

Reguleringsanleggenes eier plikter etter skjønnets bestemmelse å anlegge vatningsanlegg samt å dekke merkostnaden forbundet med driften av disse – for å kompensere for tørkeskader som reguleringene og overføringene fører med seg for jordbrukseiendommer. Skjønnet kan treffe bestemmelse om fellesanlegg.

21.

(Tiltak mot isulemper)

Utbygger pålegges i samråd med NVE/ Vassdragsdirektoratet å kartlegge isforholdene i Holandsfjorden både før og etter reguleringen. Dersom det viser seg å være nødvendig, skal utbyggeren bekoste tiltak for å hindere isulemper dersom utgiftene står i et rimelig forhold til det som vinnes. Omfanget av tiltakene fastsettes ved avtale mellom kommunen, havnemyndighetene og Statskraftverkene. Oppnås ikke enighet, skal spørsmål om tiltak avgjøres av skjønnet.

22.

(Naturvitenskapelige undersøkelser)

Når reguleringsbestemmelser foreligger plikter reguleringsanleggets eier å stille til disposisjon for Miljøverndepartementet kr. 1 000 000,– som skal nyttes til naturvitenskapelige forhånds- og oppfølgingsundersøkelser i reguleringsområdene.

23.

(Bruk av reguleringsvatn til annet formål)

Dersom det skulle være behov for å utnytte noe av reguleringsvatnet til annet formål enn kraftproduksjon utover det enhver grunneier til vassdraget normalt har rett til å bruke i henhold til vassdragslovens §§ 14 og 15, kan Olje- og energidepartementet bestemme at en del av reguleringsmagasinet skal stilles til disposisjon til annet nærmere bestemt bruk. Brukere av denne del av magasinvolumet betaler regulantens investeringsutgifter og driftsutgifter i forhold til det magasin de disponerer.

24.

(Kontroll med overholdelse av vilkårene)

Reguleringsanleggenes eier underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av reguleringsanleggenes eier etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

25.

(Tinglysing)

Reguleringsbestemmelsene skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av bestemmelsen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i

vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

26.

(Reindriftsfond)

Eieren av kraftverkene plikter å innbetale kr. 200 000,– til et felles fond til opphjelp av reindriften som berøres av utbyggingene i Saltfjell-/Svartis-regionen. Midlene innbetales til reindriftens områdestyre i Nordland, som disponerer midlene etter eget skjønn. Beløpet forfaller til betaling på det tidspunkt vilkårene er fastsatt. Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m. m. § 3 første ledd.»

Stortinget har i samsvar med forslaget i St.prp. nr. 3 (1986–87) vedtatt følgende manøvreringsreglement for regulering av Stor-Glomfjord-vassdragene:

1.

A. Reguleringer:

	Nat. vst. kote	HRV opp m	HRV kote	LRV ned m	LRV kote
Storglomvatnet	514	71	585	54	460

B. Overføringer:

a. Avløpene fra øvre Blakkåga (71,6), Bogvassbekken (39,4), Staupåga (17,1), Skredbekken (0,4), Stornesbekken (1,2), Nevernesbekken (1,8), Øvre Beiarelva (6,6), Lappflyttarelva (6,8), Trollbergdalsbreen (4,2), Skjelåtindbreen (4,6), Hanspolsabreen (4,1), Vegdalselva (16,6) og Øvre Gråtåga (28,5), tilsammen 202,9 km² nedbørfelt, overføres til Storglomvatnet.

b. Avløpene fra Fonndalsbreen (8,7), to bekker nord for Fonndalsbreen (3,7+1,2), Engabreen (30,0), bekk nord for Engabreen (1,1), Litlebreen (2,6), to bekker nord for Litlebreen (1,0+0,6), fire bekker i Dimdalen (1,2+2,0+0,5+5,3), seks bekker på sørsiden av indre Nordfjord (0,3+5,7 +3,5+2,5+0,9+0,8), Storjordelva (2,1), vann kote 821 (4,6), vann kote 771 (1,7), vann kote 714 (6,2) og vann kote 616 (1,8), tilsammen 88,0 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Holandsfjord kraftstasjon og kan lagres i Storglomvatnet.

c. Tilløpet til Tærskaldvatn (26,0 km²) overføres til Storglomvatn.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke økes, men flomøkning i Fykanåga, Gråtåga og i Beiarelva ned til Staupåga kan forekomme.

Manøvreringsreglementet kan tas opp til revisjon etter en driftstid på kraftverkene på 5 år.

For øvrig kan manøvreringen foregå etter Holandsfjord kraftverks behov.

3.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, observeres regnmengder, temperatur m. v. Protokollen oppbevares ved Holandsfjord kraftstasjon.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godkjennes av Norges vassdrags- og energiverk.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til reguleringsanleggenes eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Stortinget har samtidig i samsvar med forslaget i St.prp. nr. 3 (1986–87) vedtatt følgende manøvreringsreglement for eksisterende Glomfjord kraftverk:

1.

A. Reguleringer:

	Nat. vst. kote	HRV opp m	HRV kote	LRV ned m	LRV kote
Øvre Navervatn	542,5	2,44	544,94	2,46	540,04
Nedre Navervatn	458,5	9,86	468,36	÷6,04	464,54

Høydene er angitt i NGO's Normal null 1954.

B. Overføringer:

Tilløp til Sandvatn i Sundfjordelv – 3,5 km² – overføres til Øvre Navervatn. Avløpet fra nedbørfeltet i Fykanåga mellom utløp Storglomvatnet og Synk I overføres til Nedre Navervatn.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at de naturlige flomvassføringene så vidt mulig ikke økes.

For øvrig kan vasslippingen foregå etter Glomfjord kraftverks behov.

3.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur m. v. Protokollen oppbevares ved Glomfjord kraftstasjon.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godkjennes av Norges vassdrags- og energiverk.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenn interesse, kan Kongen uten erstatning til reguleringsanleggenes eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Departementet skal bemerke:

I.

Samtykke til statsregulering for utbygging av Stor-Glomfjord-vassdragene.

Nærværende resolusjon omhandler kun Stor-Glomfjord-utbyggingen, for så vidt som anleggsarbeidene både for Beiarn- og Bjøllåga-utbyggingenes vedkommende ikke vil bli igangsatt i inneværende år, slik tilfellet er for Stor-Glomfjord-utbyggingens vedkommende. Vedtaket om utbygging av Beiarn kraftverk og Bjøllåga kraftverk vil bli fattet av Kongen når det blir aktuelt å påbegynne disse utbygginger.

Olje- og energidepartementet tilrår at det fastsettes reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement for utbygging av Stor-Glomfjord-vassdragene overensstemmende med Stortingets vedtak.

Når det gjelder beregningsgrunnlaget for konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, regner komitéen med at spørsmålet vil få sin avklaring ved Stortingets behandling av en bebudet Odelstingsprposisjon om endring i gjeldende vassdragslovgivning. Ifølge St.prp. nr. 3 (1986–87) har departementet fortolket den aktuelle lovbestemmelse dithen at den kraftøkning som skyldes etablering av tørrårsmagasiner, ikke skal tas med i beregningsgrunnlaget for konsesjonskraftens vedkommende. For så vidt som utbyggingskommunene har reist tvil om forståelsen av gjeldende lovbestemmelse, finner departementet det mest hensiktsmessig at spørsmålet blir utdypet i forbindelse med den bebudede Odelstingsproposisjon.

Når det gjelder spørsmålet om allmennhetens adkomst til fjelltraktene i anleggstiden, ber komitéen om at departementet anmoder om å finne ordninger som imøtekommer fylkets friluftsnemnd i den grad dette ikke hindrer rasjonell anleggsdrift. Departementet går ut fra at dette gjelder veien opp til Storglomvatn. Departementet vil ta dette spørsmål opp med utbygger for å finne ordninger som imøtekommer kravet fra friluftsnemnda. En forutsetter da at dette kan gjøres uten å hindre rasjonell anleggsdrift og uten vesentlige merkostnader for Statskraftverkene, og at det skal skje i en slik grad at det ikke medfører vesentlig ulempe for reindriftsinteressene.

Komitéen er tilfreds med at utbygger har til hensikt å gjøre mest mulig bruk av stedlige leverandører og lokal arbeidskraft når disse er konkurransedyktige. Komitéen peker på nødvendigheten av at oppdrag og entrepriser best mulig tilpasses det lokale næringslivets struktur. Departementet forutsetter at dette ikke resulterer i merkostnader for utbygger.

Når det gjelder spørsmålet om tilskudd til allmenndannende virksomhet, viser komitéen til at tilskuddssatsene (til kulturvirksomhet) for anleggsarbeiderne ikke har vært justert siden 1968. Komitéen mener satsene er for lave, og at en rimelig oppjustering bør finne sted, tilpasset de ulike utbyggingers størrelse, varighet og karakter. I St.prp. nr. 3 (1986–87) foreslår departementet kr. 200 000,– til allmenndannende virksomhet. På bakgrunn av komitéens henstilling foreslår departementet at beløpet heves til kr. 250 000,– til nevnte formål.

Departementet vil vurdere spørsmålet om forskuttering av konsesjonsavgifter, og vil senere ta opp dette som egen sak.

Stortinget har vedtatt at Nordland fylkeskommune tilbys 30 pst. medeiendomsrett i samtlige av statens utbygginger i Saltfjell/Svartisen.

Når det gjelder spørsmålet om klekkeri/oppdrettsanlegg (vilkårenes post 18), forutsetter departementet at dersom det finnes nødvendig å bygge et slikt anlegg i Saltfjell/Svartisregionen – eventuelt yte partsinnskudd i et slikt anlegg – skal det bygges (gis partsinnskudd i) et fellesanlegg for samtlige kraftutbyggingsprosjekter i Saltfjell/Svartisen. Departementet forutsetter videre at omkostningene står i rimelig forhold til nytten ved tiltaket.

II.

Tillatelse til ekspropriasjon etter vassdragslovens §§ 62 og 147.

Statskraftverkene har ved brev av 30. oktober 1986 søkt om tillatelse til å kreve avstått grunn og rettigheter som staten ikke eier eller disponerer, for bygging og drift av Svartisen kraftverk (Stor-Glomfjord-utbyggingen) i henhold til bestemmelsene i vassdragslovens § 62. Videre har utbygger søkt om rett til å erverve fallrettigheter etter samme lovs § 147.

Norges vassdrags- og energiverk har den 25. juni 1987 avsagt innstilling i saken. Innstillingen er sålydende:

«*Statskraftverkene* har ved følgende brev av 30. oktober 1986 oversendt søknaden:

«Vedlagt følger vår ekspropriasjonssøknad, samt søknad om forhåndstiltredelse, for Stor-Glomfjordutbyggingen vedrørende Holandsfjord, Fykanområdet–Storglomvann samt Trollberget. Stor-Glomfjordutbyggingen er 1. trinn i Svartis-utbyggingen.

Statskraftverkene har siden 1973 drevet planlegging i Svartisområdet. Selve utbyggingsplanen (1977) er til behandling hos konsesjonsmyndighetene, og eventuelt vedtak om statsregulering ventes våren 1987.

Forhåndsutsendelse vedrørende arealdisponering for ovennevnte områder ble sendt ved brev datert 11. juli 1986.

Under forutsetning av at det blir fattet vedtak om statsregulering søker Statskraftverkene om ekspropriasjonstillatelse/forhåndstiltrede gjennom vedlagte søknad.

Arealdisponeringsplanene i søknaden bygger på undersøkelser og vurderinger foretatt av Statskraft og engasjerte konsulenter. Vi har også så langt det har vært mulig forsøkt å ta hensyn til uttalelser som er kommet til forhåndsutsendelsen.

Søknaden omfatter 3 områder:

Holandsfjord med kraftstasjonsområde, kaiområde, tipp/tverrslagsområde, kontor/brakkeområde, massetak samt anleggsvei og anleggskraftledninger.

Fylkanområdet–Storglomvann med anleggsveier og anleggskraftledninger.

Trollberget med anleggsvei. Anleggskraftforsyningen går som egen sak.

I forbindelse med behandling av søknaden etter Lov om bygging og drift av elektriske anlegg av 19. juni 1969 ber vi om en intern koordinering i NVE mellom Vassdragsdirektoratet og Energidirektoratet.

Vi håper på en rask behandling av våre søknader. Det er viktig at søknad om ekspropriasjonstillatelse/forhåndstiltredelse behandles parallelt med søknad om vedtak om statsregulering, slik at anleggsarbeidene kan starte opp umiddelbart etter at eventuelt vedtak om statsregulering foreligger.»

Fra søknaden, datert 30. oktober 1986, siteres:

«*1. Innledning, søknad.*

Statkraft har siden 1973 drevet planlegging i Svartisområdet. Selve utbyggingsplanen (1977) er til behandling hos konsesjonsmyndighetene og eventuelt vedtak om statsregulering ventes våren 1987.

På denne bakgrunn har Statskraftverkene planlagt permanent og midlertidig arealbruk for å gjennomføre de planlagte utbyggingene vedrørende Stor-Glomfjordutbyggingen. Arealdisponeringsplanene som er utarbeidet bygger på undersøkelser og vurderinger foretatt av Statkraft og engasjerte konsulenter. Vi har også så langt det har vært mulig forsøkt å ta hensyn til uttalelser som er kommet til forhåndsutsendelsen for Stor-Glomfjord, jfr. forhåndsutsendelsen av 11. juli 1986. De ovenfornevnte planer danner grunnlaget for vår søknad.

I henhold til Lov om vassdragene av 15. mars 1940, § 62, søker vi om tillatelse til å kreve avstått grunn og rettigheter som Staten ikke eier eller disponerer, for bygging og drift av Svartisen Kraftverk. Videre søker vi etter § 147 i samme lov om rett til erverv av fallretter. Detaljerte opplysninger om hva vi krever avstått er angitt i *kap. 4*, jfr. kap. 5.

Samtidig ber vi om at det i henhold til Oreigningsloven av 23. oktober 1959, § 25, blir fattet vedtak om forhåndstiltredelse. Detaljerte opplysninger om hva vi søker forhåndstiltredelse for er angitt i *kap. 4*, jfr. kap. 5. Vi gjør oppmerksom på at enkelte områder det søkes forhåndstiltredelse for behandles etter Vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 (nr. 17), jfr. § 16.

Vi ber videre om at søknaden samtidig blir behandlet etter Lov om bygging og drift av elektriske anlegg av 19. juni 1969 ved intern koordinering i NVE mellom Vassdragsdirektoratet og Energidirektoratet.

2. Kort beskrivelse og oppsummering.

Det er søkt om tillatelse til utbygging (konsesjon) gjennom generalplan for Stor-Glomfjord-utbyggingen av desember 1977.

Søknaden om vedtak om statsregulering er nå til behandling hos sentrale myndigheter (O.E.D.), og forutsettes lagt fram for Stortinget i vårsesjonen 1987. Oppnås det tillatelse for utbygging er ønsket å starte anleggsarbeidene umiddelbart. En forutsetning for å kunne gjøre dette er at nødvendig arealbruk er planlagt og nødvendige tillatelser innhentet. Dette oppnåes gjennom denne søknaden. Søknad om ekspropriasjonstillatelse må

derfor behandles parallelt med «konsesjonssøknaden» for at en rask anleggsstart skal kunne finne sted.

Kraftstasjonen for utnyttelse av fallet fra Holmvann og Storglomvann plasseres i Holandsfjorden. Jfr. vedlegg 1, generalplanskisse. Navnet på kraftstasjonen er omdøpt fra Holandsfjord Kraftverk til Svartisen Kraftverk.

Kraftstasjonen blir liggende inne i fjellet i den sørlige dalsiden. Kai-, lager-, massetak- og brakke/kontorområde vil legge beslag på store arealer ved sjøen innerst i Holandsfjord. I tillegg vil det bli lagt beslag på et større område ved Storjordet ca. 1,5 km fra sjøen i østlig retning til brakke-, tipp- og tverrslagsområde. I tillegg er det planlagt permanent anleggsvei fra den nye riksveien opp til tippen/tverrslaget ovenfor Storjordet. For å sikre forsyningen av anleggskraft i området er det planlagt midlertidige og permanente 22 kV-ledninger. Ledningene skal foruten å dekke anleggskraftbehovet også sikre forsyningen til framtidige installasjoner. Områdene som beslaglegges er i det vesentlige skogbevokst, hovedsakelig med lauvskog. Enkelte mindre områder er imidlertid tilplantet med gran. På bakgrunn av utarbeidede detaljplaner for kraftstasjonsområdet har eiendomsavdelingen i Statskraftverkene utarbeidet arealdisponeringsplaner for området. Jfr. vedlegg 1, tegn. jnr. 78425 og tegn jnr. 78426.

Det er også planlagt et takrenneprosjekt i den østre og søndre fjellsiden i Holandsfjord. Bekkeinntakene vil ligge på ca. kote 600. Jfr. vedlegg 1, tegn jnr. 77699.

I Fykanområdet er det planlagt permanent anleggsvei fra Glomfjord opp til dammene ved Holmvann og vestre del av Stor-Glomvann. Jfr. vedlegg 1, tegn. jnr. 77698.

I Beiarn-dalen er det planlagt anleggsvei fra eksisterende vei ved Leiråmosetra videre opp til Trollberget. Det blir også nødvendig med opprusting av øverste del av eksisterende vei. Jfr. vedlegg 1, tegn. jnr. 77697. Regjeringen har foreslått å sløyfe den planlagte kraftstasjonen i Trollberget. Trollberget kan derfor bli redusert til et arbeidssted.

For både Fykanområdet og Trollberget er det planlagt å bygge permanente kraftledninger for å dekke behovet for anleggskraft, samt sikre forsyningen til framtidige permanente installasjoner.

Kraftstasjonsområdet i Holandsfjord behandles etter Lov om vassdragene av 15. mars 1940. Det samme gjelder fallrettene i samme område.

For Fykanområdet og Trollberget gjelder Vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 (nr. 17).

3. Behandling før søknad.

Med utgangspunkt i generalplanen og utarbeidede detaljplaner ble utkast til arealdisponeringsplaner laget våren/sommeren 1986.

Et høringsutkast ble utarbeidet og sendt til forhåndsuttalelse til grunneiere, offentlige myndigheter m. fl. ved brev av 11. juli 1986. Uttalefristen var satt til 22. august 1986.

I forbindelse med denne forhåndsutsendelsen ble det avholdt grunneier-/orienteringsmøter den 13. august 1986 i Glomfjord og 14. august 1986 i Beiarn. Jfr. forhåndsutsendelsen kap. 5.

På orienteringsmøtene ble planene presentert og videre diskutert med frammøtte grunneiere og offentlige instanser.

Foruten muntlige uttalelser på grunneier/orienteringsmøtene har det kommet inn en rekke skriftlige uttalelser. Disse gjengis i sin helhet i vedlegg 4.

Når det gjelder kommentarer og endringer som er gjort på bakgrunn av forhåndsuttalelsene viser vi til kap. 6.

Vi gjør oppmerksom på at vi gjennom forhåndsutsendelsen kort orienterte om den videre behandling av den endelige ekspropriasjonssøknaden. Jfr. kap 4 i forhåndsutsendelsen.

4. Arealdisponeringsplanene. Beskrivelse og begrunnelse.

4.1 Holandsfjord.

I medhold av Lov om vassdragene av 15. mars 1940, § 62, søker vi om tillatelse til å kreve avstått grunn og rettigheter som Staten ikke eier eller disponerer, for bygging og drift av Svartisen Kraftverk.

Videre søker vi etter § 147 i samme lov om rett til å kreve avstått fallretter.

Samtidig ber vi om at det i henhold til Oreigningsloven av 23. oktober 1959, § 25, blir fattet vedtak om forhåndstiltredelse.

Vi vil fortsette forhandlingene med berørte grunneiere om frivillig kontraktfestet overdragelse av nødvendige arealer og rettigheter. I den grad det måtte foreligge minnelige avtaler før søknaden er ferdig behandlet, vil vi trekke tilbake ekspropriasjonssøknaden for de eiendommer avtalene angår.

Skjønn over erstatning for beslaglagt grunnareal og for skader og ulemper i forbindelse med utbyggingen vil bli begjært umiddelbart etter at vedtak om ekspropriasjon etter Vassdragsloven er truffet.

Når det gjelder arealavståelsen på de berørte eiendommene viser vi til kap. 5, Areal- og grunneier-oppgave.

Følgende tegninger berører områdene i Holandsfjord:

Tegn. jnr. 78425	Arealdisponeringsplan for nedre del av Holandsfjord, Kilvik.
Tegn. jnr. 78426	Arealdisponeringsplan for øvre del av Holandsfjord, Storjordet.
Tegn. jnr. 77262	Tipp. Kilvik.
Tegn. jnr. 77263	Tipp. Storjordet.
Tegn. jnr. 77699	Fallrettigheter. Eiendomsforhold. Takrenne. Holandsfjord.

Angående tegningene henvises det til oversikten i kap. 8, samt til vedlegg 1.

4.1.1 Kraftstasjons-, tipp-, brakke- og tverrslagsområde i *Holandsfjord.*

Vi viser til tegn. jnr. 78425 (nedre område) og tegn. jnr. 78426 (øvre område) vedrørende arealbruken, arealgrenser og eierforhold.

Vi søker avstått til full eiendom ca. 334 daa til tipp-, kai-, lager- og kraftstasjonsområde i *nedre del* av Holandsfjord (Kilvik). I tillegg blir det i samme område søkt avstått et midlertidig areal til bruk i anleggsperioden på ca. 67 daa til brakke- og kontorområde, og et midlertidig areal på ca. 52 daa til massetak.

I *øvre del* av Holandsfjord (Storjordet) sø-

ker vi avstått til full eiendom ca. 94 daa til tipp- og tverrslagsområde.

I tillegg blir det i samme område søkt avstått et midlertidig areal til bruk i anleggsperioden på ca. 27 daa til brakkeområde.

Søknaden omfatter også permanent rett til anleggsvei fra Kilvik opp til tverrslaget/tippen ved Storjordet. Veitraséen legger beslag på ca. 16 daa hvorav ca. 4,7 daa ligger innenfor areal til midlertidig bruk.

I tillegg søkes det om rett til vannforsyningsanlegg som vil legge beslag på ca. 1 daa til inntaksanlegg og ca. 450 m til vannledningstrace.

Midlertidige arealer vil, når vi ikke lenger har behov for dem, bli satt i stand og tilbakelevert grunneieren.

Anleggskraft.

Angående traséene for 22 kV-ledningene er disse ikke fastlagt i detalj. Det er derfor utarbeidet korridorer for ledningene som viser område-plasseringen.

Området vil bli forsynt med kraft gjennom 2 ledninger. En ledning fra Halsa tilhørende Meløy kommunale E-verk, og en fra transformatorstasjonen i Haugvik (Glomfjord) via den nye veitunnelen fra Fykan. Det forutsettes bygd et midlertidig koblingsanlegg øst for veitunnelåpningen hvor forsyningslinjene kobles sammen.

Fra koblingsanlegget ved veitunnelen er det planlagt en *permanent* 22 kV-ledning fram til tverrslaget ovenfor Storjordet. Ledningen blir ca. 1 400 m lang. Det blir en avgrening på ledningen ved det midlertidige området for massetak. Denne avregningen blir en *midlertidig* 22 kV-ledning for et blande- og knuseverk. Lengde ca. 150 m.

Videre blir det en avgrening til brakkeområdet ved Storjordet. Dette blir en *midlertidig* 22 kV-ledning med lengde ca. 100 m.

Videre er det planlagt en *midlertidig* 22 kV-ledning fra koblingsanlegget ved veitunnelen fram til portalbygget for kraftstasjonen. Lengden på ledningen blir ca. 550–600 m.

I tillegg er det planlagt en *midlertidig* 22 kV-ledning via eksisterende ledning fra Halsa fram til utøpstunnelen. Lengden på ledningen blir ca. 550 m.

Etter anleggstidens slutt vil *permanent* forsyning fra veitunnelen fram til portalbygget sikres ved bruk av jordkabel. *Permanent* forsyning fram til utløpet vil også bli sikret ved bruk av jordkabel. Denne vil gå direkte fra portalbygget til utløpet.

For detaljert beskrivelse vedrørende anleggskraftforsyningen viser vi til PK-notat som inngår som vedlegg 2 til søknaden, jfr. spesielt kap. 3. Jfr. forøvrig tegn. jnr. 78425 og tegn. jnr. 78426 hvor korridorer for kraftledningstraséene er lagt inn.

Tipper.

Vi har vedlagt egne tipptegninger i M1:1 000/1:2 000 for tippene i Holandsfjord. Tegn. jnr. 77262 viser utformingen av Kilviktippen, og tegn. jnr. 77263 viser utformingen av Storjord-tippen. Jfr. forøvrig arealdisponeringsplanene tegn. jnr. 78425 og tegn. jnr. 78426.

Vi tar et forbehold om at endelig utforming av tippene innenfor det omsøkte området kan bli justert i forhold til vedlagte tegninger pga. grunnforholdene og fare for snøskred. Dette gjelder spesielt Kilviktippen.

Godkjenning av planer for utforming av tippene og tilsyn med planering og vegetasjonsetablering tilligger Natur- og Landskapsavdelingen i Vassdragsdirektoratet i henhold til vanlige konsesjonsvilkår.

Detaljert oppgave over fordeling av arealavståelsen på de berørte eiendommene finnes i kap. 5, pkt. 5.5.1.

4.1.2 Fallretter.

Vi viser til tegn. jnr. 77699 som viser eierforhold og plassering av bekkeinntak vedrørende takrenneprosjektet i Holandsfjord.

Vi søker avstått fallrettene i tilknytning til disse bekkeinntakene etter reglene i Vassdragsloven, § 147. Det vil i alt berøre 11 bekkeinntak. Bekkeinntakene vil ligge på ca. kote 610 m.o. h.

Detaljert oppgave over fordeling av fallrettigheter på de berørte eiendommene finnes i kap. 5, pkt. 5.1.2.

4.2 Fykanområdet–Storglomvann.

Vi viser til tegn. jnr. 77698 (jfr. vedlegg 1) vedrørende traséer for permanente anleggsveier og anleggskraftlinjer.

I henhold til Vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917, § 16, som gjelder for dette området, gir vedtak om statsregulering automatisk ekspropriasjonshjemmel til nødvendig grunn og rettigheter for bygging av bl. a. anleggsveier og anleggskraftledninger.

Staten er grunneier, men reindriftssamenes rettigheter i området er uklare.

Vi ber derfor om at det med hensyn på bruksberettigede i området blir fattet vedtak om forhåndstiltredelse etter Oreigningslovens § 25 vedrørende bygging av anleggsveier og anleggskraftledninger som beskrevet nedenfor.

Veier.

Traséen for vei opp til damstedene ved Holmvann og Stor-Glomvann starter ved den nye riksveien i vestre del av Fykanvann. Veitraséen følger eksisterende vei, som vil bli utbedret og delvis ombygd, fram til taubanestasjonen ved østre ende av Fykanvannet. Videre vil veien gå i tunnel ca. 1 800 m, for deretter å følge sydsiden av Fykanåga via en mindre tunnel opp til Holmvasselva. Denne strekningen er på ca. 6 km.

Veien opp til dammen ved Holmvann følger så Holmvasselva oppover langs vestsiden. Etter ca. 1,2 km krysser veien elva og følger denne på østsiden opp til dammen. Strekningen er på ca. 2,5 km. Videre bygges det vei fram til tverrslag på vestsiden av Stor-Glomvann. Strekning ca. 3 km.

Når det gjelder vei opp til dam ved Stor-Glomvann opereres det med flere alternativer, pga. to alternative damplasseringer, nemlig et øvre og et nedre.

Ved nedre alternativ vil veien følge Fykanåga opp Fykandalen via en ca. 750 m lang tunnel opp til Synken. Veien vil videre gå i retning Navnløsvann for så å svinge østover til damstedet.

Ved øvre damalternativ opereres det med to alternativ. Et alternativ som følger Fykandalen som beskrevet over. Ved utløpet av

tunnelen dreier veien østover og følger dalen opp til øvre damsted. Det andre alternativ forutsetter vei fra Holmvassdammen øst og nordover til øvre damsted.

Anleggskraft.

Det vil bli bygd en permanent 22 kV-ledning for å dekke behovet for kraft i området.

I startfasen vil man benytte eksisterende nett. Eksisterende ledning fra Fykan via Nedre Navarvann til Stor-Glomvann oppgraderes til 22 kV.

Den nye permanente 22 kV-ledningen legges i kabel gjennom veitunnelen øst for taubanestasjonen. Videre vil ledningen følge Fykandalen fram til Synken hvor den tar opp eksisterende trace fram til Stor-Glomvann. Ca. 1 km øst for veitunnelen i Fykandalen blir det en T-avgrening for forsyning opp til Holmvann. Denne ledningen føres opp dalen til dammen og videre langs vestre side av Holmvann fram til lukehuset. På den siste strekningen fram til lukehuset kan det bli aktuelt å legge ledningen i kabel i Holmvann pga. stor fare for snøskred.

Total lengde på ledningen Fykan–Stor-Glomvann blir ca. 10 km. Lengden på avregningen opp til Holmvann og lukehuset på vestsiden av Holmvann/Stor-Glomvann blir ca. 7 km.

For detaljerte opplysninger vedrørende anleggskraftforsyningen viser vi til vedlegg 2, PK-Notat, som omhandler anleggskraftforsyningen, jfr. spesielt kap. 4. Jfr. forøvrig tegn. jnr. 77698 hvor ledningstraséene er lagt inn.

Angående opplysninger om eiendomsforhold, arealavståelse m. m. vises til kap. 5, pkt. 5.2.

4.3 Trollberget.

Vi viser til tegn. jnr. 77697, jfr. vedlegg 1, vedrørende traséer for permanent anleggsvei og anleggskraftlinje.

I henhold til Vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917, § 16, som gjelder for dette området, gir vedtak om statsregulering automatisk ekspropriasjonshjemmel til nødvendig grunn og rettigheter for bygging av bl. a. anleggsvei og anleggskraftledning.

Området som berøres er både i statlig og privat eie. Når det gjelder reindriftsamenes rettigheter er omfanget av disse uklart.

Vi ber derfor om at det blir fattet vedtak om forhåndstiltrede etter Oreigningslovens § 25 vedrørende bygging av anleggsvei og anleggskraftledning som beskrevet nedenfor.

Anleggsvei.

Tracéen for vei opp til Trollberget starter ved eksisterende vei ved Leiråmoseter på vestsiden av elva. Veien følger vestsiden av elva ca. 500 m før den krysser denne og følger østsiden opp til Trollberget. Her krysser veien igjen elva. Strekningen er på ca. 4,5 km. I tillegg skal eksisterende vei opprustes i en lengde på ca. 1,7 km.

Anleggskraft.

Trollberget skal forsynes gjennom en 66 kV-ledning fra Beiarn. Det er tidligere søkt om vedtak på en slik ledning. Regjeringen har imidlertid foreslått å sløyfe Trollberget kraftstasjon. Trollberget kan derfor bli redusert til et arbeidssted. Pga. disse endringene er en alternativ vedtaksanmodning under utarbeidelse, og denne vil bli sendt inn senere.

For ytterligere opplysninger viser vi til vedlegg 2, PK-Notat, som omhandler anleggskraftforsyningen, jfr. spesielt kap. 5. Jfr. forøvrig tegn. jnr. 77697 som viser øvre del av stukken trasé.

Angående opplysninger om eiendomsforhold, fordeling av arealavståelsen m. m. vises til kap. 5 pkt. 5.3.

5. *Areal- og grunneier-oppgave.*

På bakgrunn av arealdisponeringsplanene er de forskjellige inngrepene arealberegnet. Fordelingen av arealinngrepene på de berørte eiendommene følger nedenfor.

5.1 Holandsfjord.

5.1.1 Fordeling av arealavståelsen på de berørte eiendommene:

Eiendom – eier	Arealinngrep
Gnr. 20 bnr. 3 Hans Kilvik Holandsfjord 8178 Halsa	Areal til kaiomr. (tegn. 78425): ca. 2,9 daa (landareal), 14,0 daa (vannareal).
Gnr. 20 bnr. 4 Arne Hammer 8170 Engavågen	Areal til tipp/kraftstasjonsområde (tegn. 78425): ca. 44,8 daa. 22 kV-ledning (midlertidig): *Utløpet* – lengde ca. 140 m. *Kraftstasjonen* – lengde ca. 20 m. Begge ledningene ligger innenfor område forutsatt ervervet til full eiendom.
Gnr. 20 bnr. 5 Walter Andreas Kilvik m. fl. 8178 Halsa.	Areal til tipp/tverrslagsområde (tegn. 78426): ca. 55,1 daa. Areal til midlertidig bruk i anleggsperioden, brakkeområde (tegn. 78426): ca. 27,0 daa. Veigrunn (tegn. 78426): Ca. 7,4 da, hvorav ca. 1,4 daa innenfor område til midlertidig bruk. Vannfyrsyning (midlertidig rett) (tegn. 78426): ledningslengde ca. 160 m. 22 kV-ledning (permanent): Lengde ca. 540 m, byggeforbuds- og ryddebelte 16 m, klausulert areal ca. 8,5 daa. I tillegg ca. 340 m over areal forutsatt ervervet til full eiendom. 22 kV-ledning (midlertididg): Lengde ca. 80 m, byggeforbuds- og ryddebelte 16 m. Klausulert areal ca. 1,3 daa. Ledningen er avgrening til øvre brakkeområde.

Gnr. 20 bnr. 6 Einar I. Berg m. fl. Storflaten 8178 Halsa	Areal til tipp/tverrslagområde v/Storjordet (tegn. 78426): Ca. 39,1 daa. Areal til kraftstasjons-, tippområde (Kilvik) (tegn. 78426): ca. 1,8 daa. Areal til midlertidig bruk i anleggsperioden, massetak (tegn. 78426): 45,7 daa. Veigrunn: ca 8,5 daa, hvorav ca. 3,25 daa innenfor område til midlertidig bruk. Vannforsyning (midlertidig rett) (tegn. 78426) ca. 1 daa til inntaksanlegg samt ledningslengde ca. 290 m. 22 kV-ledning (permanent): Lengde ca. 210 m, byggeforbuds- og ryddebelte 16 m, klausulert areal ca. 3,4 daa. I tillegg ca. 160 m ledning som ligger innenfor område til full eiendom. 22 kV-ledning (midlertidig): Lengde ca. 150 m. Ledningen, som er avgrening til massetaket, ligger innenfor området til midlertidig bruk.
Gnr. 20 bnr. 13 Arvid E. Kilvik 8170 Engavågen	Areal til tipp-, kraftstasjons-, kaiområde og veigrunn: (tegn. 78425) ca. 256,5 daa (landareal) ca. 10,7 daa vannareal. Areal til midlertidig bruk i anleggsperioden, kontor/brakkeområde (tegn. 78425) ca. 2,8 daa. 22 kV- ledning (midlertidig): Til *utløpet:* Lengde ca. 450 m hvorav ca. 80 m utenfor området til full eiendom. Byggeforbuds- og ryddebelte 16 m. Klausulert areal utenfor omr. til full eiendom ca. 1,3 daa. Til *kraftstasjonen:* Lengde ca. 300 m (området til full eiendom) og ca. 10 m (midlertidig område).
Gnr. 20 bnr. 14 Reidar Kilvik Kilvik 8178 Halsa	Areal til midlertidig bruk i anleggsperioden, brakkeområde (tegn. 78425): ca. 19,5 daa. 22 kV-ledning (permanent): Lengde ca. 360 m, byggeforbuds- og ryddebelte 16 m, klausulert areal ca. 5,8 daa. Deler av ledningen ligger innenfor området til midlertidig bruk. 22 kV-ledning (midlertidig): Lengde ca. 60 m. Ledningen ligger innenfor området avsatt til midlertidig bruk. Midlertidig koblingsanlegg for forsyningsledningene, ca. 0,3 daa, ligger innenfor område til midlertidig bruk.
Gnr. 20 bnr. 18 Bjarne Kilvik Kilvik 8178 Halsa	Areal til tipp/kraftstasjonsområde, (tegn. 78425): ca. 2,8 daa. Areal til midlertidig bruk i anleggsperioden, kontor/brakkeområde (tegn. 78425): ca. 44,0 daa. Areal til midlertidig bruk i anleggsperioden, masse-tak (tegn. 78425): ca. 6,3 daa. 22 kV-ledning (midlertidig): Lengde ca. 120 m. Ledningen vil ligge delvis innenfor området til midlertidig bruk.

5.1.2 Fallrettigheter. Fordeling på de berørte eiendommene:

Vi viser til tegn. 77699 som viser plassering av bekkeinntak samt eiendomsforhold. Nedenfor følger en opplisting angående fordelingen av fallrettighetene.

Gnr. 20 bnr. 4 Arne Hammer	*Frokosttindbekkene Sør.* Eiendommen grenser i øst mot gnr. 20 bnr. 13. Fall tosidig, fra ca. kote 610 til kote 10. Ca. fallhøyde 600 m.
Gnr. 20 bnr. 5 Walter Andreas Kilvik m. fl.	*Storjordsbekkene.* Eiendommen grenser i nord mot gnr. 20 bnr. 13, bnr. 14 og bnr. 18 langs Storjordselva. Fall tosidig, fra kote 610 til kote 250. Ca. fallhøyde ca. 360 m. Fall tosidig, ca. kote 250 til kote 150 (140) (usikker grense). Ca. fallhøyde 100 (110 m). Fall tosidig, ca. kote 250 til kote 110. Ca. fallhøyde 140 m. Fall ensidig, ca. kote 150 (140) til kote 90 (grense usikker). Ca fallhøyde 60 m (50 m). *Botntindbekkene.* Eiendommen grenser i sør mot gnr. 20 bnr. 6. Fall tosidig, fra ca. kote 610 til ca. kote 470. Dette gjelder *to* bekker. Ca. fallhøyde 140 m. Fall tosidig, fra ca. kote 470 til ca. kote 360 i grense med gnr. 20 bnr. 6. Ca. fallhøyde 110 m.

Gnr. 20 bnr. 6 Einar I. Berg m. fl.

Botntindbekkene.
Eiendommen grenser i nord mot gnr. 20 bnr. 5. Fall tosidig, fra ca. kote 360 i grense med gnr. 20 bnr. 5 til ca. kote 35 i grense med gnr. 20 bnr. 13. Ca. fall 325 m.
Frokosttindbekkene nord.
Eiendommen grenser i vest mot gnr. 20 bnr. 13.
Fall, tosidig, fra ca. kote 610 til ca. kote 310. Ca. fall 300 m.
Fall tosidig, fra ca. kote 610 til ca. kote 400. Dette gjelder *to* bekker. Ca. fallhøyde 210 m.
Fall tosidig, fra ca. kote 400 til ca. kote 310. Felles løp for de to bekkene ovenfor. Ca. fall 90 m.
Fall tosidig, i felles bekk for samtlige 3 bekkeinntak fra ca. kote 310 til ca. kote 35. Ca. fall 275 m.
Frokosttindbekkene sør.
Fall tosidig, fra ca. kote 610 til ca. kote 490. Dette gjelder *to* bekker. Ca. fall 120 m.
Fall tosidig fra ca. kote 490 til ca. kote 70. Ca. fall 425 m.
Fall tosidig fra ca. kote 610 til ca. kote 70. Ca. fall 540 m.
Fall tosidig fra ca. kote 70 til ca. kote 45. Felles bekkeløp. Ca. fall 25 m.
Storjordsbekkene.
Eiendommen grenser langs Storjordselva mot gnr. 20 bnr. 14 og 18. Fall ensidig, fra ca. kote 90 til ca. kote 30. Ca. fall 60 m.

Gnr. 20 bnr. 13 Arvid E. Kilvik

Eiendommen, som består av 2 parseller, grenser for nedre parsells vedkommende i nord mot bl. a. gnr. 20 bnr. 18, i øst mot gnr. 20 bnr. 6 og i sør og vest mot gnr. 20 bnr. 4. Øvre parsell som ligger på nordsiden av Storjordselva grenser i sør mot gnr. 20 bnr. 5.
Storjordselva, Storjordsbekkene.
Fall ensidig, fra ca. kote 150 (140?) til kote 90. Ca. fallhøyde 60 m (50 m) (usikker grense). (Øvre parsell.)
Fall tosidig, fra ca. kote 10 til kote 0. Ca. fall 10 m. (Nedre parsell.)
Botntindbekkene.
Fall ensidig fra ca. kote 35 til ca. kote 15. Ca. fall 20 m.
Frokosttindbekkene.
Fall tosidig, fra ca. kote 35 til ca. kote 10. Ca. fall 25 m.
Fall tosidig (sørvestre bekk) fra ca. kote 10 til kote 0. Ca. fall 10 m.

Gnr. 20 bnr. 14 Reidar Kilvik

Eiendommen grenser i sør mot *Storjordselva*, gnr. 20 bnr. 5, gnr. 20 bnr. 6 og gnr. 20 bnr. 18. Fall ensidig, fra ca. kote 85 til ca. kote 15. Ca. fall 70 m.

Gnr. 20 bnr. 18 Bjarne Kilvik

Storjordsbekkene.
Eiendommen grenser langs Storjordselva mot gnr. 20 bnr. 14 (Nedre parsell) og gnr. 20 bnr. 5 og 6 (Øvre parsell).
Fall ensidig fra ca. kote 90 til ca. kote 85. Ca. fall 5m (Øvre parsell).
Fall ensidig, fra ca. kote 30 til ca. kote 15. Ca. fall 15 m. (Nedre parsell).
Fall tosidig, fra ca. kote 15 til ca. kote 10. Ca. fall 5m. (Nedre parsell).
Botntindbekkene.
Eiendommen grenser i sør mot gnr. 20 bnr. 13 langs Botntindbekken. Fall ensidig, fra ca. kote 35 til ca. kote 15. Ca. fall 20 m.

5.2 Fykanområdet–Storglomvann.

Området som berøres er i sin helhet statens grunneiendom, dvs. henholdsvis Statkraft og Staten ved Dir. for Statens Skoger. Grenseforløpet framgår av tegn. 77698. Omfanget av bruksberettigede er uklart. Området ligger i Glommen reinbeitedistrikt. Reindriftssamenes interesser i dette distriktet ivaretas av adv. Geir Haugen. Videre kan også Dunderland/Harodal og Strandtindane reinbeitedistrikter ha interesser i området. Jfr. adresseliste i kap. 7.

Normalprofil for veiene angir en bredde på 9 m inkludert veiskulder og 1,5 m skråning på begge sider. Selve veibanen blir 5 m bred.

For 22 kV-ledningen gjelder et byggeforbuds- og ryddebelte på 16 m.

5.3 Trollberget.

Området som berøres fra Leiråmoseter opp til Trollberget er i sin helhet statens grunneiendom (Dir. for Statens Skoger) med unntak av et mindre område, gnr. 30 bnr. 3 Stornesmoen. Jfr. tegn. 77697. Omfanget av bruksberettigede er uklart. Området ligger på grensen mellom Glommen og Dunderland/Harodal reinbeitedistrikt. Også Strandtindane reinbeitedistrikter kan ha interesser i området. Jfr. adresseliste i kap 7.

Området ved Leiråmoseter og nordover (ned Beiarndalen) er privat eiendom.

Normalprofil for veien angir en bredde på 7,5 m inkludert veiskulder og 1,5 m skråning på begge sider. Selve veibanen blir 3,5 m bred.

Fordelingen av arealinngrepene på berørte eiendommer går fram av nedenforliggende liste.

Eiendom – eier		Arealinngrep
Gnr. 30 bnr. 3	Tove Hemmingshytt 8114 Tollå	Areal til permanent anleggsvei, ca. 8 daa.
Gnr. 30 bnr. 4	Hanna Mustaparta Hernes m. fl. Gen. Fleischersg. 6 8000 Bodø	Areal til permanent anleggsvei ca. 2,5 daa.
Gnr. 31 bnr. 1	Per Bernhard Leiråmo 8114 Tollå	Opprusting av eksisterende vei, lengde ca. 250 m.
Gnr. 31 bnr. 4, 10	Arne J. Leiråmo Kvernkroken 24 8612 Andfiskå	Opprusting av eksisterende vei, to parseller, lengde ca. 400 og ca. 50 m.
Gnr. 31 bnr. 5, 7	Martha I. Næss Kløkstadåsen 20 8061 Løpsmarka	Areal til permanent anleggsvei ca. 0,5 daa. Opprusting av eksisterende vei, 2 parseller, lengde ca. 400 m og ca. 300 m.
Gnr. 31 bnr. 6	Elin K. Johansen Vikjavn. 14 b 8600 Mo	Areal til permanent anleggsvei ca. 4 daa. Opprusting av eksisterende vei, lengde ca. 250 m.
Gnr. 31 bnr. 8	Anna Amundsen Kirkevn. 23 8000 Bodø	Opprusting av eksisterende vei, lengde ca. 50m.»

Meløy kommune ga følgende enstemmige uttalelse i formannskapsmøte 27. januar 1987:

«1. Formannskapet viser til søknad fra Statkraft om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse, som er oversendt Meløy kommune til uttalelse ved brev av 20. november 1986.
2. Formannskapet ber om et møte med Statkrafts planavdeling snarest mulig for vurdering av tippområdene i Holandsfjord, før planene vedtas som endelige.

Formannskapet ønsker ikke å fatte vedtak som får oppsettende virkning på behandlingsprosessen, men ser det mulig å foreta justeringer av planene for tippområdene som kan være fordelaktig for alle parter og dessuten kostnadsreduserende.»

Beiarn kommune uttalte i brev av 3. mars 1987:

«Søknadsdokumentene har vært utlagt på formannskapskontoret i Beiarn kommune til alminnelig ettersyn fram til uttalelsesfristen 1. februar 1987.

Ved fristens utløp var det ikke kommet inn merknader til søknaden.

Beiarn kommune har i forhåndsuttalelsen av ovennevnte sak gitt sin innstilling i formannskapsmøte og generalplanutvalg den 22. august 1986.

Den endelige søknaden av 25. november 1986 om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse (m/ kommentarer og endringsforslag) endrer ikke kommunens tidligere vedtak.

En viser derfor til vedlagte vedtak fra formannskapet og generalplanutvalg.»

Det nevnte vedtak av 22. august 1986 har følgende ordlyd:

«Beiarn Kommune har ingen innvendinger på arealdisponeringen i Svartisen-Storglomfjordutbyggingen. Saken sendes Statskraftverkene uten merknader.»

Fylkesmannen i Nordland uttalte i brev av 10. februar 1987:

«Først vil jeg henvise til brevet fra min miljøvernavdeling 1986-08-29 til statkraft-Eiendomsavd.

Det er fortsatt ikke kommet arealdisponeringsplaner for områda rundt Storglommagasinet og Engabreen. Disse ønsker jeg ettersendt for uttalelse snarest mulig.

Når det gjelder arealdisponeringsplanen for Svartisen kraftverk, har jeg vesentlige innvendinger særlig mot den planlagte tippen i Kilvika. I en tidligere fase av planlegginga skulle tunnelmassene tippes rett i fjorden. Dette kan føre til visse følger for det marine miljøet, men jeg antar at de er mindre jamført med konsekvensene av utbygginga generelt. Dette gjelder både slamtilførsel og ikke minst det store tilskottet av ferskvann pga. overføringene fra Beiarvassdraget og store utslipp fra Storglommagasinet.

Til sammenligning vil den planlagte tippen i Kilvika dekke et ca. 400 daa stort areal med høgproduktiv skogmark. Totalt med øvrige planlagte inngrep vil hele Kilvikområdet bli særdeles sterkt berørt.

Jeg er også blitt kjent med at andre høringsinstanser motsetter seg plassering av tipp i Kilvika. Dette gjelder fylkeskommunen, Meløy kommune, Landbrukskontoret i Meløy og grunneieren, som har søkt om bistand hos advokat.

På grunnlag av dette ber jeg om at planene for Kilviktippen revurderes, slik at massene i stedet kan tippes i fjorden. En bør også vurdere muligheten for å tippe slik at en veg kan bygges forbi Kobbhammaren i tråd med forslaget fra Landbrukskontoret. Evt. detaljplan for vegen med fortsettelse fram til Botteløyra ønsker jeg seinere å få anledning til å uttale meg om.

I søknaden er det videre angitt et massetak på ca. 52 daa. En stor del av massene i dette området er imidlertid allerede tatt ut av vegvesenet. Private grunneiere har i tillegg søkt kommunen om tillatelse til et massetak på ytterligere 60 daa som også vil nå over til dalsida i sør. Dette ville bli svært uheldig for landskapsbildet. I likhet med Landbrukskontoret mener jeg at disse planene må kunne begrenses vesentlig, sjøl om de rimeligvis må gå ut over de omsøkte 52 daa i Deres søknad. Jeg vil derfor be Dem om å justere arealdisponeringsplanen slik at et massetak av rimelig størrelse blir regulert inn.

I perioden 1975–78 ble omfattende naturvitenskapelige undersøkelser utført i Saltfjell/Svartisområdet på oppdrag fra daværende Statskraftverkene. Etter streng prioritering kunne imidlertid ikke alle delområdene undersøkes.

Dette er tilfelle for fjordbotnen ved Kilvik og dalen innover. Når det i tillegg er klare indikasjoner på at det kan finnes naturfaglige verdier i området, er det etter min oppfatning rimelig å be om nødvendig dokumentering. Dette har allerede Faglig utvalg for naturforvaltning gjort i forhåndsuttalelsen sin. Jeg foreslår derfor at utvalget kontaktes for vurdering av behovet for slike undersøkelser. Dersom dette viser seg å være tilfelle, ser jeg det som naturlig at dette etter all sannsynlighet beskjedne prosjektet bekostes av utbygger.

Utover det nevnte har jeg ingen ytterligere merknader til søknaden, deriblant planlagte traséer for kraftlinjer.»

Fra den nevnte uttalelsen av 29. august 1986 siteres:

«Når det gjelder Stor-Glomfjordutbyggingen har vi følgende merknader:

1. Arealdisponeringsplanen gjelder områdene i Holandsfjord, Fykanområdet og Trollberget. For områdene i Holandsfjord er de inngrepene arealdisponeringsplanen beskriver langt mer omfattende enn de inngrep som konsesjonssøknaden/konsesjonsbehandlingen tok utgangspunkt i. Dette forholdet er svært uheldig, da det medfører en uthuling av konsesjonsbehandlingen og beslutningsprosessen rundt slike saker. Det bør for fremtiden legges mer vekt på at beskrivelsen i søknaden gir et realistisk bilde av de inngrep som er aktuelle.
2. Den foreliggende arealdisponeringsplan tar ikke opp arealbruken rundt Storglommagasinet eller ved Engabreen. Dette «utstår til planlegging senere».

   Utformingen av disse inngrepene betyr mye. Gode løsninger kan redusere de negative virkningene betydelig. Dette er viktig da inngrepene ligger i/inntil regionalt viktige frilufts- og naturvernområder.

   Det må utarbeides arealdisponeringsplaner for alle inngrep i forbindelse med Storglomfjordutbyggingen. Disse må foreligge så tidlig at høringsprosessen blir reell og at det er tid til å innarbeide endringer hvis dette blir aktuelt.»

Nordland fylkeskommune uttalte i brev av 5. februar 1987 til fylkesmannen:

«Nordland fylkeskommune viser til sin uttalelse av 1. september 1986 til arealdisponeringsplanen for Stor-Glomfjordprosjektet.

En meget stor andel av arealene ved sjøen innerst i Holandsfjorden vil bli beslaglagt av kai-, lager-, massetak- og brakkeområde (totalt ca. 500 daa). I tillegg kommer avståelsen av arealer tenkt brukt i anleggsperioden.

Arealene er adskillig større enn det konsesjonssøknaden forespeilet. Dette nødvendiggjør en meget grundig vurdering fra NVE's side vedrørende de miljøeffekter ulike løsninger vil forårsake.

Med bakgrunn i det økte arealbehov må NVE i særlig grad ta hensyn til de spesielle ønsker og alternative løsninger Meløy kommune har lagt fram i sakens anledning.

Forøvrig er det ingen merknader til arealdisponeringen for Holandsfjordområdet.»

Den nevnte uttalelsen av 1. september 1986 siteres:

«Nordland fylkeskommunes kommunalavdeling har vurdert Statskraft's arealdisponeringsplan for deler av Stor-Glomfjordutbyggingen. Med bakgrunn i vår tidligere behandling av konssjonssøknaden for Saltfjellet/Svartisen der blant annet Stor-Glomfjordutbyggingen ble tilrådd konsesjonsgitt i sin helhet, gis slik uttalelse:

1. En meget stor andel av arealene ved sjøen innerst inne i Holandsfjorden vil bli beslaglagt av kai-, lager-, massetak- og brakkeområde (totalt ca. 500 daa). I tillegg

kommer avståelsen av arealer tenkt brukt i anleggsperioden.
Arealene er adskillig større enn det konsesjonssøknaden forespeilet.
Det er vanskelig å unngå at de fysiske endringer kommer til å virke dominerende i landskapet. Det er likevel av største betydning at inngrepene og anleggene gis en best mulig landskapstilpasning og at de muligheter beplantning gir utnyttes fullt ut.
Forøvrig er det ingen merknader til arealdisponeringsplanen for Holandsfjordområdet.

2. Fjellområdene øst for Glomfjord er et viktig regionalt friluftsområde med store verne- og bruksverdier. Disse verdier må i størst mulig grad sikres. Området er høyt prioritert i den nye landsoversikten over verneområder som Statens Naturvernråd har lagt fram og inngrep i området eller dets umiddelbare nærhet må i størst mulig grad unngås.
Valg av damsted og i særlig grad damkonstruksjon med de følger dette vil ha for behov og traséer for anleggsveier vil klart påvirke konfliktbildet med nevnte verne- og friluftsinteresser. Det antas at de ulike løsninger også har ulike økonomiske konsekvenser innebygd. Disse viktige spørsmøl må sees på som en naturlig del av konsesjonsbehandlingen og burde ikke vært behandlet isolert fra denne.
Dersom det synes å være interessante alternative økonomiske løsninger for fjellanleggene utenom det minst konfliktfylte (asfaltkjerne), vil en rask utarbeidelse av disse alternativer medføre at den sentrale sluttbehandling av konsesjonssøknaden også vil kunne omfatte disse vurderinger med blant annet en lokal høringsrunde lagt til grunn. Det henstilles derfor om at utkast til damkonstruksjon og arealdisponeringsplan for fjellområdene tilknyttet Stor-Glomfjordutbyggingen snarest blir utarbeidet og underlagt lokal/regional høring.»

H.r.advokat Erik Bryn uttalte i brev av 19. januar 1987:

«Jeg representerer følgende parter som omfattes av Statkrafts søknad:

Hans Kilvik	eier av gnr. 20 bnr. 3
Arne Hammer	eier av gnr. 20 bnr. 4
Einar I. Berg m. fl.	eier av gnr. 20 bnr. 6
Reidar Kilvik	eier av gnr. 20 bnr. 14
Bjarne Kilvik	eier av gnr. 20 bnr. 18

Det er på det rene at søknaden om såvel ekspropriasjonstillatelse som forhåndstiltredelse vil være avhengig av at Storglomfjordutbyggingen vedtas av Stortinget i samsvar med proposisjonens forslag. Først når Stortingets vedtak foreligger, foreligger etter min oppfatning den nødvendige bakgrunnen for å søke om ekspropriasjonstillatelse knyttet til den tillatte utbygging av Storglomfjord.
Jeg mener det under enhver omstendighet er uriktig at man tar søknaden under behandling fra Vassdragsdirektoratets side før det har vært ført seriøse forhandlinger med de grunneiere som berøres av anleggsvirksomheten og det er konstatert at man ikke kan komme frem til enighet. I søknaden er det på side 5 nederst vist til at man har innledet forhandlinger og at man vil fortsette dette. Denne opplysning er ikke korrekt i hvert fall i forhold til mine parter. Det er fra Statkrafts side ikke gjort annet enn å orientere om planene som sådan. Noe forsøk på frivillig erverv eller avtalte forhandlingsmøter i denne forbindelse foreligger ikke. På denne bakgrunnen må jeg bestemt motsette meg at det blir gitt tillatelse til erverv av anleggsområder permanent eller midlertidig. Det er vanlig forvaltningspraksis i ekspropriasjonssaker at mulighetene for frivillige løsninger skal være forsøkt før det gis ekspropriasjonstillatelse. Jeg viser også til at etter oreigningslovens § 12, 2. ledd kan partene direkte oppfordres til å finne minnelige ordninger.
På vegne av mine parter vil jeg med dette klart si fra at mine parter er innstilt på minnelige forhandlinger og innstilt på å finne frem til løsninger som begge parter kan akseptere.
Forsåvidt angår søknaden om erverv av fallrettigheter kan jeg ikke se at dette er en sak som overhodet haster. Jeg kan vanskelig forestille meg at man vil gå til eget fallrettsskjønn slik at spørsmålet om erstatning for fallrettigheter vil bli behandlet i det ordinære reguleringsskjønnet. Dette blant annet fordi man når det gjelder fallene vil trenge en meget grundig redegjørelse for hydrologiske og andre forhold av hensyn til verdsettelsen. For fallenes vedkommende må det være åpenbart at man kan avvente en behandling av ekspropriasjonssøknad til man får se Stortingets vedtak i utbyggingssaken.
Det vil bli en rekke anleggsområder i forbindelse med utbyggingen av Storglomfjord og jeg kan vanskelig tenke meg at man vil starte samtidig på alle anleggssteder. Av hensyn til behadlingen av ekspropiasjonssøknaden og spørsmålet om tidspress for Statkraft, må det fra Statkrafts side forlanges fremlagt en fremdriftsplan som viser hvilke anleggsområder man vil starte med og antatt anleggsperiode for de forskjellige områdene. Jeg mener dette er en helt vesentlig opplysning både for å bedømme inngrepets omfang og forutsetningene for tillatelse til ekspropriasjon.
Jeg kan ikke se at vilkårene for å gi tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25 overhodet er til stede. Jeg viser til det grunnlag for slik tillatelse som er trukket opp i bestemmelsens første ledd. Det er kun i helt ekstraordinære tilfeller at man kan gi forhåndstillatelse før det foreligger et konsist skjønnskrav med de krav til opplysninger som en skjønnsstevning nødvendigvis innebærer. Noe behov for et slikt ekstraordinært vedtak er i hvert fall ikke dokumentert i søknaden.
For en rekke inngrep foreligger det overhodet ikke slik angivelse av områdene som skal eksproprieres at det er mulig å gi forhåndstiltredelse. Dette gjelder i særlig grad Beiarnområdet. Her foreligger det overhodet ingen vilkår for forhåndstillatelse. Jeg vil endelig hevde at man ikke har adgang til å gi slik generell forhåndstiltredelse for samtlige arbeider som det her inviteres til.
Jeg har fått oppdraget om å representere partene på et sent tidspunkt og har ikke hatt anledning til å få konferert med partene på

stedet og nærmere vurdert arealstørrelser og inngrepene på de enkelte eiendommene som søknaden omfatter. Jeg har derfor måttet konsentrere meg om de generelle innsigelser mot søknaden. Jeg tar forbehold om å komme tilbake til detaljer vedrørende de enkelte eiendommer dersom dette senere skulle vise seg aktuelt.»

Advokat Geir Haugen uttalte i brev av 30. januar 1987:

«Jeg gir i denne saken uttalelse både på vegne av Reindriftskontoret i Nordland og Harodal/Dunderland reinbeitedistrikt.

Reindriftsnæringen har for så vidt ikke noe å bemerke til at det blir gitt ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse. Det forutsetter imidlertid at det blir tatt tilbørlig hensyn til reindriftsnæringen i anleggstiden. Det innebærer at det tas hensyn til rein som måtte beite i området og at reineierne blir varslet hvis dyr blir skadet.

Jeg forutsetter videre at anleggsveiene blir stengt for allmen ferdsel.»

Advokat John Steen Holm uttalte i brev av 27. januar 1987:

«Undertegnede representerer eierne av gnr. 20 bnr. 5 i Meløy og eieren av gnr. 20 bnr. 13.

Med hensyn til plangrunnlaget vises til mitt brev av 21. august 1986, vedlegg 4 nr. 9, samt til brev av 9. august 1986 og 1. september 1986 fra Arvid Kilvik, vedlegg 4 nr. 4 og 12.

I de planer som nu presenteres, er en del av mine parters innvendinger imøtekommet, men særlig innvendingene vedr. gnr. 20 bnr. 13 er det ikke tatt hensyn til. Innvendingene opprettholdes.

Som det fremgår av søknaden, foreligger ennå ikke vedtak om statsregulering, og denne forventes først behandlet i Stortinget i vårsesjonen 1987.

Med tanke på de endringer som kan følge av Stortingets behandling, synes det unødvendig allerede nu å søke om ekspropriasjonstilolatelse.

Jeg vil videre peke på at ekspropriasjonssøkeren ikke har gjort noe forsøk på minnelige forhandlinger med mine parter, og såvidt vites heller ikke med andre parter, jfr. oreigningslovens § 12, 2. ledd. Det dreier seg her om et beskjedent antall grunneiere for Holandsfjord og Trollberget, slik at minnelige forhandlinger burde kunne finne sted.

Når det spesielt gjelder ekspropriasjon av fallrettigheter etter vassdragslovens § 147, er det vanskelig å se at dette kan haste. Det vil under enhver omstendighet måtte gå lang tid før fallene kan taes i bruk. Her burde i det minste ekspropriasjonssøkeren pålegges å gjennomføre forhandlinger før eventuelt ekspropriasjonsvedtak.

Det er også søkt om forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25. Dersom jeg forstår søknaden og kartbilagene ritig, gjelder søknaden om forhåndstiltredelse ikke mine parters eiendommer eller rettigheter. Jeg bemerker likevel at hovedregelen etter oreigningslovens § 25 er at skjønn skal være begjært før tillatelse til forhåndstiltredelse gis.

Jeg ser forøvrig frem til nærmere kontakt vedr. de minnelige forhandlinger som ifølge søknaden skal videreføres.»

Holms nevnte brev av 21. august 1986 siteres:

«Eierne av gnr. 20 bnr. 5, Walter Kilvik, Alf Kilvik og Bjarne Kilvik samt eieren av gnr. 20 bnr. 13, Arvid Kilvik har henvendt seg til meg i den forbindelse.

Når det gjelder de fremlagte planer har partene følgende bemerkninger:

I. Gnr. 20 bnr. 5.

a. Ifølge planene er det plassert en brakkerigg på gnr. 20 bnr. 5 på et område som kalles Slettestorjord. Dette området er på eiendommens dykede mark, og Walter Kilvik pløyde området opp i 1984 og har kalket og tilsådd området. I 1986 er det på dette området (10/15 mål) tatt en avling som dekker behovet for ca. 35 vinterforede sauer.

Dette dyrkede areal er av stor betydning for eiendommens muligheter til drift som jordbrukseiendom.

Eiendommen ble tatt på odel av de nuværende eieres mor, og eierne er således forpliktet til å bo på og drive eiendommen.

Det er eiernes mening at det dyrkede slåtteland bør spares ved at brakkeriggen trekkes lenger mot nord og øst. Dette vil muligens medføre behov for planering av en grusrygg, men eierne vil kunne akseptere at grusen brukes til planering samt eventuelt til nødvendig veibygging.

Selv om brakkeleiren ikke blir permanent, regner eierne med at den dyrkede jord vil bli ødelagt ved anlegg av brakkeleir. Dette vil også ødelegge eiendommen som jordbrukseiendom, og under enhver omstendighet må eierne derfor forbeholde seg enhver erstatning dersom brakkeleirens plassering opprettholdes.

b. De oversendte planer viser også at det er planlagt vei over gnr. 20 bnr. 5 i to alternativer.

Grunneierne foretrekker veialternativ nr. 2. Den nøyaktige trasé bør legges slik at eksisterende planfelt skånes.

Som ovenfor nevnt kan grus til veibyggingen hentes på eiendommen dersom brakkeriggens plassering flyttes.

c. De fremlagte planer vil berøre eiendommens nuværende vannforsyning. Det forutsettes at NVE fremskaffer fullgod alternativ vannforsyning for eiendommen uten omkostninger.

d. Planene viser også tippområde som ligger dels på bnr. 5 og dels på bnr. 6. Den delen av tippområdet som ligger på bnr. 5 berører verdifullt beiteland som tidligere ble slått og høstet.

Etter grunneiernes oppfatning vil det være ønskelig om dette tippområdet blir lagt nederst på Storholmen som er et dalføre i grensen mellom gnr. 20 bnr. 20 bnr. 3. Dette vil medføre noe lengere transportvei til tipp-

området, men det er tale om korte avstander og enkel veibygging.

e. Endelig berøres eiendommen av en kraftlinje som er inntegnet. Bortsett fra at kraftlinjen bør legges slik at den kommer i minst mulig konflikt med det dyrkede areal på Slettestorjorda (se bokstav a) og det eksisterende planfelt, har eierne ingen vesentlige bemerkninger til traséen. Den beste traséen vil imidlertid trolig være i grensen mellom gnr. 20 bnr. 5 og gnr. 20 bnr. 6.

Gnr. 20 bnr. 13.

Denne eiendommen blir meget sterkt berørt av de fremlagte planer. Eiendommen er dessuten nylig også berørt av riksveiomlegging. Eiendommen er en jordbrukseiendom med 30 til 35 dekar dyrket jord og eieren har ca. 40 vinterforede sauer. Jeg skal nedenfor nærmere kommentere enkelte punkter i planene.

a. Fjæregrunnen nedenfor ny riksveitrasé og mot elveløpet ser ut til å bli beslaglagt i sin helhet. Grunneieren mener det er unødvendig å flytte elveløpet over en så lang strekning som planene viser. Det ville være en fordel om kanaliseringen bare medførte endret løp på den aller vestligste del mot sjøen.

I alle fall bør den jord som oppgraves i forbindelse med kanaliseringen flyttes og legges opp i det gamle elveleie eller eventuelt lagres med sikte på senere planering og bruk av området som jordbruksareal.

Ved utøpet av det gamle elveløpet er det også store resurser med sand og grus av støpsandskvalitet. Dersom disse beslaglegges, forbeholder eieren seg full erstatning for denne resurs som også ellers er gjenstand for naturlig fornyelse.

b. På eiendommen er inntegnet tippområde på et ca. 200 dekar stort område beliggende både øst og vest for angitt tunnelinnslag.

Grunneieren mener tunnelinnslaget bør flyttes lengere vestover – anslagsvis 4–500 meter. Grunneieren opplyser at området er rasfritt.

Videre er det grunneierens oppfatning at masser bør tippes utenfor Kobbhammaren som ligger på sydsiden av fjorden på gnr. 20 bnr. 8. Fjorden er her på sitt dypeste, og ved å tippe masser her vil området øst for tunnelinslaget kunne spares som fremtidig jordbruksareal til erstatning for det areal som har gått tapt ved riksveiomleggingen og ved det som beslaglegges på eiendommen forøvrig. Videre vil det selvfølgelig kunne foretas tipping/oppfylling vest for tunnelinnslaget mot fjæra. Det østlige området er som nevnt potensielt dyrkningsland. I dag er det også et plantefelt på området.

Grunneieren har forøvrig bedt meg påtale at det i forbindelse med grunnboring er lagt en vei tvers igjennom plantefeltet med felling av trær uten at grunneierens tilatelse er innhentet. Dette synes unødvendig.

c. Det er på planene inntegnet to mulige kraftlinjer fra tunnelinnslaget. Jeg er ikke klar over om det skal bygges to linjer, eller om dette er alternative traséer. I sistnevnte tilfelle foretrekker grunneieren klart et alternativ som går så langt vest som mulig jfr. ovenfor.

Endelig berøres eiendommen av et alternativt tippområde i fjellet mot øst. Grunneieren har ingen bemerkninger til dette tippområde.

Ovenstående bemerkninger er gitt uten at jeg av tidsmessige grunner har hatt anledning til å befare eiendommen. Jeg forutsetter at grunneierne kan supplere bemerkningene med egne brev.

Jeg forutsetter videre at grunneierne ved undertegnede blir kontaktet i den videre planleggingsfase, og vi ser gjerne at det blir avholdt et møte hvor undertegnede kan være til stede før planene er fastlåst. Et slikt møte kan gjerne finne sted inneværende høst.»

Arvid Kilviks nevnte brev av 9. august 1986 siteres:

«Først vil jeg få rette opp en feil her. Det gjelder side 14 (14(20)) hvor det står gnr. 20 bnr. 3 Hans Kilvik *Storjordsbekkene*. Eiendommen ligger på nordsiden av Storjordselva og grenser i sør mot gnr. 20 bnr. 5.

Det riktige er gnr. 20 bnr. 13 Arvid Kilvik og ikke gnr. 20 bnr. 3 Hans Kilvik. Se vedlagte kopi av side 14 og kartkopi der grensen er tegnet inn. Grensen mot Storjord følger elva nord-østover til der den kommer ut av tinden og videre opp- og østover kjølen av Smålifjellet til høgfjellet. Det meste av Smålifjellet med elva og Nordvannet som ligger 321 m o. h. tilhører gnr. 20 bnr. 13.

Når det så gjelder tidsfristen til en eventuell ekspropriasjonssøknad, må jeg beklage at den er så kort. Med så viktige inngrep som vil bli stående, for all framtid, burde det være god tid til forhandlinger. Personlig har jeg tenkt å søke bistand hos sakfører, for å få en akseptabel skriftlig avtale, og som kan medvirke til at forringelsen av eiendommen blir minst mulig.

Jeg er ellers meget betenkt av to av tippene som er lagt på den store flaten sør om elva. Dette er fint jordbruksland som er planlagt å få dyrket. I dette område er det tildels tykt jordlag. Det må da finnes andre alternative tippområder (f. eks. til molo eller å tippe massen i det dypeste område der inne i fjorden).

Ellers ser jeg at det er tegnet inn i dette område kanalisert elv. Hvorfor kan ikke elva gå i sitt gamle leie slik at mest mulig jordbruksland kan bevares?

Jeg vil også bemerke at i området hvor utelager er tegnet inn er massen sand og masse som kan knuses til sand. Denne massen ber jeg om å få lagret på egnet sted – hvor f. eks. et mindre knuseverk kan legges – (kanskje nordvest av verkstedområdet).

Jeg ber også om at all jord der veier, koblingsstasjon, riggområde o. l. lagres, slik at det kan planeres til jordbruksland. Frigjort jord der veier o. l. legges må ikke kjøres bort til andre eiendommer.

Ellers håper jeg på godt og reelt samarbeid med Dem. Jeg kan nå nevne at for tiden fore-

går det grunnboring i dette området. Det er ryddet og hugget skog, så maskinene kan komme fram, og det er planert en vei rett gjennom en sanddunge jeg hadde liggende – der sanden til dels er måket ut i elva.

Jeg er ikke engang spurt muntlig om arbeidstillatelse. Det er skuffende at sånt skjer i dag, og jeg føler det som krenkelse av eiendomsretten.»

Arvid Kilviks nevnte brev av 1. september 1986 siteres:

«Jeg har mottatt kopi av brev til Dem – datert 21. august d. å. – fra min sakfører.

Da jeg har skrevet til Dem tidligere, har jeg ikke så mye å tilføye, men på ark to er det en feil som jeg vil rette. Der står: Etter grunneiernes oppfatning vil det være ønskelig om dette tippområde blir lagt nederst på Storholmen som er et dalføre i grensen mellom gnr. 20 bnr. 5 og gnr. 20 bnr. 3. Det riktige skal være bnr. 13 og ikke bnr. 3.

Ellers vil jeg tilføye at Dimdalen også er et alternativt tippområde.»

Arvid Kilvik uttalte i brev av 28. januar 1987:

«I forbindelse med søknad om ekspropriasjonstillatelse vil jeg få komme med noen bemerkninger.

For det første må jeg beklage at det søkes om ekspropriasjonstillatelse før det er kommet i stand forhandlinger med grunneierne.

Videre vil jeg bemerke at mitt navn forveksles med Arild Kilvik – se side 18.

På side 15 er det nevnt om usikker grense i øvre parsell. Jeg vil her bemerke at det ikke er noen usikker grense her. Er NVE usikker i den forbindelse, så ber jeg om å bli kontaktet for befaring til våren/sommeren, så skal jeg påvise grensene. Se ellers vedlagt kartkopi.

Ellers vil jeg påpeke at mine fallrettigheter fra (821–150) m ikke er kommet med.»

Statkraft kommenterte innkomne uttalelser slik i brev av 3. april 1987:

«Vi viser til innkomne uttalelser til ekspropriasjonssøknaden/arealdisponeringen vedr. deler av Stor-Glomfjordutbyggingen. Søknaden ble sendt ut på høring fra NVE-VV 20. november 1986 med uttalefrist 1. februar 1987.

Vi vil i det følgende kommentere uttalelsene, og viser i den forbindelse bl. a. til notat fra Statkrafts Byggavdeling, Kontor for byggeteknikk, PBB (vedlagt).

Nedenfor følger en opplisting av innkomne uttalelser i kronologisk rekkefølge. Uttalelsene er nummerert fortløpende.

Nr.	Dato	Navn
1	09.12.86	Arvid Kilvik
2	19.01.87	H.r.advokat Erik Bryn
3	27.01.87	H.r.advokat John Steen Holm
4	27.01.87	Meløy kommune
5	28.01.87	Arvid Kilvik
6	30.01.87	Adv. Geir Haugen
7	05.02.87	Nordland Fylkeskommune
8	05.02.87	NVE-VN
9	10.02.87	Fylkesmannen i Nordland
10	03.03.87	Beiarn kommune

Uttalelse nr. 1.

Arvid Kilvik gjentar sine tidligere innvendinger mot tipp-plasseringen ved inngangen til kraftstasjonen i Kilvik (jfr. søknaden av 30. oktober 1986, kap. 6, uttalelse nr. 4, 6 og 9).

Som vi tidligere har nevnt er plassering av tunnelinnslag samt tippmasser gjort på grunnlag av sakkyndige vurderinger bl. a. fra NGI og landskapsarkitektfirmaet Fosså AS. Av moment som har hatt betydning for den valgte løsning kan spesielt nevnes:

- fare for flyteskred i fjorden pga. vanskelige grunnforhold
- sikring mot snøskred
- deponering av fullprofilmasser

I tillegg kommer økonomiske vurderinger vedr. trase for tilløpstunnel/u-tunnel samt kostnader i forbindelse med transport av tippmassene.

Vi viser ellers til vedlegg 1 (notat fra Statkrafts Byggavdeling) som gir detaljopplysninger og en oppsummering ang. plassering av «Kilvik-tippen».

Når det gjelder opplysningene om felling av skog i forbindelse med grunnboring og stikking kan vi opplyse at dette selvsagt vil bli tatt opp med grunneieren med tanke på et økonomisk oppgjør. Vi kan forøvrig bare beklage at grunneieren ikke er blitt tilstrekkelig informert.

Uttalelse nr. 2.

H.r.adv. Bryn reiser på vegne av en del grunneiere flere innvendinger mot søknaden.

Bryn stiller bl. a. spørsmålstegn ved den nødvendige bakgrunn for fremming og behandling av ekspropriasjonssøknaden parallelt med Stortingets behandling vedr. vedtak om utbygging.

Vi kan ikke se at en slik behandling strider mot gjeldende lovbestemmelser. Det må være helt på det rene at forvaltningen har hjemmel til å starte behandlingen av søknaden før Stortinget vedtar Stor-Glomfjordutbyggingen.

Det er ikke noe vilkår at vedtak må foreligge. Det er etter vår oppfatning vanlig praksis å foreta slik parallell behandling, jfr. f. eks. Hoggautbyggingen. Vi ser det videre som en fordel at ekspropriasjonssøknaden med detaljerte arealdisponeringsplaner foreligger så tidlig som mulig, slik at man får oversikt over inngrepenes omfang og karakter.

Vi er imidlertid selvsagt innforstått med at forutsetningen for å få ekspropriasjonstillatelse er at det fattes vedtak om utbygging i tråd med de framlagte planer.

Det er videre ikke noe vilkår etter loven at forsøk på å få til minnelige ordninger med de berørte parter skal være strandet før ekspropriasjonstillatelse kan gis. Den forvaltningspraksis det vises til i så henseende fra adv. Bryn gjør nettopp unntak for de tilfeller som det foreliggende, hvor det dreier seg om inngrep som vil berøre mange parter. Vi står imidlertid fast ved vår uttalelse om å forsøke å få istand minnelige ordninger, selv om disse ennå ikke er kommet igang. Det er også aktuelt å føre slike forhandlinger etter at en ekspropriasjonstillatelse foreligger.

Adv. Bryn hevder at det må framlegges en framdriftsplan for arbeidene. Vi kan ikke se at dette er noe vilkår etter loven. Det kan imidlertid opplyses at for de områdene som omhandles i søknaden og planene er forutsetningen at deler av arbeidene starter allerede til sommeren.

Når det gjelder erverv av fallrettighetene i det omhandlede området er det forsåvidt riktig at ekspropriasjonstillatelse for disse ikke haster i samme utstrekning som for det øvrige erverv. De er tatt med fra vår side fordi vi antok det ville være en fordel å se mest mulig i sammenheng hvilke rettigheter som må erverves.

Vi vil forøvrig understreke betydningen av å komme igang med anleggsarbeidene så snart som mulig etter at evt. vedtak om utbygging foreligger. For å sikre at dette overordnede mål nåes må den formelle prosessen med søknad om ekspropriasjonstillatelse samt behandlingen av denne gå parallelt med stortingsbehandlingen. Vi vil i denne forbindelse vise til sterke ønsker fra politisk hold om å prioritere behandlingen av de saker som er lite kontroversielle, samt Statskraftverkenes spesielle ansvar for landets kraftforsyning.

Vi er av den oppfatning at de ovennevnte innvendinger ikke er av en slik karakter at de begrunner utsettelse av saken. Vi går derfor ut fra at saken fremmes på vanlig måte med forbehold om at byggingsvedtak fattes i tråd med de framlagte planer.

Det hevdes videre fra adv. Bryns side at vilkårene for å gi tillatelse til forhåndstiltredelse etter Oreigningslovens § 25 ikke er til stede. Vi er av den oppfatning at det forhold at arbeidene er forutsatt å starte allerede til sommeren gjør at vilkårene er til stede, og at tillatelse bør gis.

Vi stiller oss uforstående til Bryns anførsel om at planene for inngrepene ikke skulle være konkrete nok til at forhåndstiltredelse kan gis. Angående anførselen om Beiarn-området har vi for anleggsveien lagt fram både kart og grunneierfortegnelse. Anleggskraftforsyningen går som egen sak, jfr. brev til NVE-E dat. 12. desember 1986.

Det kan ellers opplyses om at skjønnsbegjæringen vil bli utarbeidet straks vedtak foreligger.

Vi mener å ha begrunnet vår anmodning om forhåndstiltredelse godt nok og viser forøvrig til gjeldende praksis vedr. ekspropriasjon av grunn og rettigheter for kraftledninger.

Uttalelse nr. 3.

H.r.adv. John Steen Holm reiser på vegne av en del grunneiere flere av de samme innvendinger mot søknaden som h.r.adv. Erik Bryn. Vi mener derfor at kommentarene under uttalelse nr. 2 også gir svar på adv. Holms uttalelse.

Uttalelse nr. 4.

Meløy kommune ber i sin uttalelse om et møte med Statkrafts planavdeling. Vi kan opplyse at et slikt møte ble avholdt 5. februar 1987. Det ble ikke krevd endringer/justeringer som går ut over de arealgrenser som vises i arealdisponeringsplanene. Det var selve utformingen av nedre tipp i Holandsfjord som ble diskutert. Dette blir en sak for NVE-VN når endelig tipptegning foreligger.

Uttalelse nr. 5.

Vi kan bare beklage skrivefeilen på side 18. Forøvrig har vi ingen kommentarer utover at fullstendig oversikt og plan vedr. bekkeinntak/fallretter for hele Stor-Glomfjordutbyggingen vil følge senere.

Uttalelse nr. 6.

Adv. Geir Haugens anmerkning vedr. stengning av anleggsveiene for allmenn ferdsel må avgjøres av O.E.D.

Vi vil bare minne om at spesielt for veien fra Fykan til Storglomvann/Holmvann er det motstridende interesser på dette felt.

Uttalelse nr. 7.

Nordland Fylkeskommune nevner i sin uttalelse at det i Holandsfjord vil bli beslaglagt ca. 500 da til kai-, lager-, massetak og brakkeområde, og at det i tillegg kommer avståelse av arealer til bruk i anleggsperioden.

Vi vil i den forbindelse opplyse at ca. 450 daa forutsettes ervervet til full eiendom (kraftstasjonsomr., tipper) og at ca. 150 da blir til midlertidig bruk i anleggsperioden. I tillegg kommer klausulering av areal vedr. kraftledninger.

Inngrepene innerst i Holandsfjord er store og arealkrevende, men dette må sees i sammenheng med dimmensjonene på utbyggingen. Anleggsarbeider av en slik størrelse medfører nødvendigvis at store arealer blir berørt. Vi vil understreke at arealene som berøres i det alt vesentlige er utmark, da målsettingen har vært å unngå dyrket mark.

Uttalelse nr. 8.

Vi har merket oss NVE-VN sine synspunkter, og har forøvrig ingen kommentarer.

Uttalelse nr. 9.

I uttalelsen fra Fylkesmannen reises det flere innvendinger mot våre planer.

Angående arealdisponeringsplaner for de øvrige anleggsområdene kan vi opplyse at en forhåndsutsendelse vedr. Engabreen ble sendt ut ved brev dat. 18. mars 1987. Arealdisp.plan for arbeidsstedet i Trollberget samt for damområdene vil følge senere.

Når det gjelder innvendingen mot den planlagte tippen i Kilvika mener vi å ha kommentert dette tilstrekkelig under uttalelse nr. 1, og vi viser derfor til disse kommentarene. Jfr. forøvrig vedlegg 1, notat fra Statskrafts Byggavdeling.

Vi vil bare påpeke at selve Kilvik-tippen dekker et areal på ca. 250 da, og ikke 400 da som er antydet i Fylkesmannens brev. I dette området ved fjorden erverves til full eiendom ca. 334 da til tipp-, kai- og lagerområde, og vi vil understreke at en vesentlig andel av dette er vanndekt areal og mindre produktiv mark. Det nevnes videre at andre høringstraséer har tilsvarende innvendinger som Fylkesmannen, jfr. derfor uttalelse nr. 1, 4 og 7.

Når det gjelder massetaket kan vi opplyse at massenes egnethet for vår bruk er vurdert, og det kan i den forbindelse vise seg at dette området blir vesentlig mindre berørt enn tidligere forutsatt.

Til slutt nevnes behovet for naturvitenskapelige undersøkelser i området. Vi står fast ved vår tidligere uttalelse vedr. dette, jfr. søknaden av 30. oktober 1986, kap. 6 kommentarer til uttalelse nr. 5 s. 19.

Uttalelse nr. 10.

Vi har ingen kommentarer til Beiarn kommunes uttalelse.

Vi håper med dette at innkomne uttalelser er tilstrekkelig kommentert, slik at NVE-V kan foreta den videre behandlingen av saken. Vi vil be om at saken prioriteres slik at innstilling til O.E.D. kan foreligge snarest mulig.

Vi anser det som svært viktig at O.E.D kan samordne denne saken med behandlingen av selve utbyggingsvedtaket.»

Det nevnte notat fra Statskrafts byggeavdeling siteres:

«Stor-Glomfjord-utbyggingen. Tipper i indre Nordfjorden – Kilvik og Storjordet.

Som svar på spørsmålet om hvorfor tippene er plassert slik de i dag fremkommer på våre tegninger, dvs. liggende på land mellom Storjordsbekkens utløp, fjellmassivet rett sør og fjorden når det gjelder tipp Kilvik, og i dal som faller ned mot Storjordet nordvest for Rostindelva når det gjelder tipp Storjordet, følger nedenfor en kort redegjørelse.

I generalplanen av 1977 er tipp Kilvik plassert i sjøen inderst i fjordarmen, event. med utfylling langs strandsonen ved nåværende tunnelutløp. Nåværende tippsted var avsatt til riggområde, hvor noe av tunnelmassene var tenkt benyttet til avplanering.

Tipp Storjordet var plassert i Rostindelva mellom kotene ca. +300 og +400.

Tipp Kilvik.

I løpet av 1984 ble vi kjent med at Statens Vegvesen hadde fylt ut et område frem til marebakken nord for utløpet av Storjordselva for den nye riksveitraceen og til mellomlager av tippmasser fra Svartistunnelen. Veivesenet hadde foretatt prøver av de naturlig avsatte masser i utfyllingsområdet, og resultatet var ikke de beste. Senere antydet som silt/siltig sand. Vi ble var faren for flyteskred med etterfølgende «korthus»-reaksjon. Dette ville i så fall være en katastrofe for fisket i fjordarmen, om det ikke førte til utglidning og skade på de tilliggende herligheter. Loddekartet, tegn. nr. 69684 av 27. januar 1984, viste at bunnen falt bratt fra marebakken. Ca. 100 m ut fra land rett ut for nåværende prosjekterte utløp er dybden under kote ÷60. Det ble konkludert med at vi måtte vurdere alternative tipp-plasseringer.

Generalplanutkastets plassering av påhugg for adkomsttunnel til stasjonen og friluftsanlegget er lagt til det området vi i dag har utløpskanalen. Utløpet er i generalplanen trukket lenger ut i fjorden.

Ved vurdering av trace for tilløpstunnel/u-tunnel rundt årsskiftet 1984/85 ble det lagt vekt på kortest mulig vei fra inntak til utløp for å begrense falltapskostnader og tunnelkostnader. Optimal løsning er rettlinjet fra inntaket i Stor-Glomvatnet til innerst i fjordarmen med stasjonsplassering innunder fjellknøl ca. 1 km sørøst for Storflaten.

Mulig påhugg for A-tunnel var i massivet rett syd for boligriggen, med supplement av en egen kabeltunnel og avretting/oppbygging av platå for friluftsanlegg/apparathus. Friluftsanlegget krevet et område på ca. 100×200 m. Seismiske undersøkelser i løpet av sommeren og høsten 1985 viste at det kun var et mindre område noenlunde rett syd for riggen som var egnet som påhuggssted. Ved vurdering av skredfaren i området har det vist seg at det nevnte påhuggsted er den eneste mulige adkomst til stasjonen fra dette området.

Disse betraktninger ledet videre til at hele det området som er begrenset av fjorden i vest, Frokosttindbekken i øst, Storjordsbekken i nord og fjellmasivet i sør ville egne seg for plassering av tippmassene, da beregnet til ca. 700 000 m³.

Forsommeren 1985 tok vi således kontakt med landskapsarkitektfirmaet Fossa A/S og NGI.

NGI bekreftet våre mistanker mot flyteskred ved deponering av tippmassene i fjorden under henvisning til sine publikasjoner nr. 81 og 88. Meget kostbare undersøkelser måtte foretas fra egnet fartøy. Deponering av tippmassene måtte i alle fall skje etter en nøye vurdert plan, og likevel ville det være en viss risiko for flyteskred, muligens med katastrofale følger, i det minste for fiskebestanden i fjorden.

Etter en vurdering av vegvesenets undersøkelsesrapport fra utfyllingsområdet for riksveitraceen, konkluderte NGI med at de også måtte foreta undersøkelser i nåværende prosjekterte tippområde for å vurdere sikkerheten for utglidning og deponeringsgrense mot fjorden. Undersøkelser ble foretatt sommer/høst 85, og sommeren 86 da de første resultatene ikke var tilfredsstillende.

Landskapsarkitektfimaet Fossås konklusjon var på samme linje, etter vurdering fra befaringer i området.

På grunn av den store fare for skred i området har NGI's skredavdeling foretatt en gjennomgang av tidligere rapporter og nye undersøkelser i form av befaring i løpet av høsten 85 og våren 86. Disse undersøkelser konkluderte med at tippen måtte tilpasses slik at den også tjente som en skredavleder, ved å dreie skredmassene enten vestover (mot fjorden) eller østover. Vi ville dermed oppnå en sikring av forskjæringen for A- og K-tunnel med portalbygg/SF6-anlegg/apparathus. (Friluftsanlegget lå noe utsatt til for skred til tross for arrondiseringen, og ble også senere vedtatt erstattet av SF6-anlegg).

Sikring for skred gikk også ut på å skjerme såvel boligrigg som veien til storjordet ved hjelp av ekstra overhøyde på veien.

Teknisk riggetablering i tippområdet ble uaktuelt pga. den store skredfaren, vurdert ut fra intensitet, størrelse og hastighet. Dette førte til en endret løsning av tipputformingen, hvor vi kanaliserer Storjordsbekken og tilknyttede bekker noe syd for naturlig løp, for etablering av teknisk rigg mellom kanal og riksveien.

I mellomtiden har tippmassene i Kilvik øket bl. a. på bekostning av tipp Storjordet. I perioden januar–mai 86 ble det bearbeidet planer med driving av tilløpstunnelen fra tverrslag i forlengelse av kabeltunnelen med knutepunkt i konusområdet. Nye betraktninger av falltapsproblemene og energikost-

nader førte også til større tunneltverrsnitt på tilløps- og utløpstunnel. Tippmengden økte til 1,8 mill. m³.

I tillegg ble det i desember 86 vedtatt å drive tilløptunnelen vesentlig som fullprofil via TEM-maskin. Slike tippmasser vil det være særlig uheldig å deponere i fjorden, men massene er veiegnet som topplag på tippen.

Ved å drive tilløpstunnelen som fullprofil med diameter Ø=8,5 m blir tipp-størrelsen på 1,4 mill. m³ (dvs. en reduksjon denne gang).

I videre sammenheng må det ses på de økonomiske forhold med tipplassering som nå kontra tipplassering langs strandsonen. En transportlengde i snitt på ca. 1 km vil gi en kostnad på ca. 3,5 mill. kr., med tillegg for bygging av vei og bru over utløpskanal.

Som en oppsummering av ovennevnte følger:

1. Økte transportomkostninger.
2. Tipp i fjorden var uakseptabelt pga. faren for flyteskred og derav følgende katastrofale forhold.
3. Tippen formes med det for øye å avlede skred i det monn det er mulig, samtidig som det tas hensyn til landskapsmessig tilpasning.
4. Fullprofilmassene vil være velegnet som toppmasse på tippen, i motsetning til å tippe massene i fjorden.
5. I forbindelse med vurdering og utforming av tippområdet har vi innhentet ekspertise fra NGI og Fossa A/S. Dessuten har Plan-Evo A/S i Bodø behandlet veier, bruer, kanalisering og permanente byggverk, og i samarbeide med de to nevnte firma.
6. Vassdragsdirektoratets naturvernavd., VN, har vært med på befaring i Kilvikområdet, og er blitt gjort kjent med forprosjekter.

Tipp Storjordet.

Tippen ved Storjordet er lagt på beiteland og rett ut for påhugg til tverrslag Storjordet.

Tidligere var tippen plassert i dalsøkket rundt Rostindelva. Her lå den svært utsatt til for utvasking i fjorden, spesielt når massene blir av fullprofilmessig karakter.

Påhugget for tverrslaget, som opprinnelig førte oss frem til tilløpstunnel og samletunnelene, er på generalplanutkastet lagt omtrent på kote +400 og stedfestet i fjellvegg mellom Rostindelva og Frokosttindelva. Dette førte til at veien frem til tverrslaget rammet seg opp i den dalen vi idag har tippen for å krysse Rostindelva med bru. Veien og brua ville ligge svært utsatt til for skred, som flere ganger årlig ville gå langs elveløpet, etter utsagn fra fastboende, ved egen vurdering og uttalelser fra NGI. Det går også mindre lokale skred i den dalen tippen er lagt.

Ved vurderinger av eget påhuggssted for tverrslaget har vi ved befaringer og optimalisering endret på nåværende plassering. I og med at vi kom frem til en løsning ved at tunnelmassene fra tilløpstunnelen ble plassert i nedre tippområdet, tipp Kilvik, ble tippstørrelsen redusert fra ca. 1,1 mill. m³ til 0,6 mill m³.

Denne massereduksjon gjorde en løsning med vindustip (en 3. tipp) økonomisk ulønnsom. Landskapsmessig var vindustipp-løsning ikke et heldig alternativ, men ved så store masser som 1,1 mill. m³ ville tippen ved Storjordet bli for stor til å gi en landskapsmessig god tilpasning i dalen.

Nåværende tipp-plassering og arrondisering er nøye vurdert i samråd med såvel landskapsarkitekt (Fossa) og konsulentfirma (Plan-Evo) bl. a. med god tilpasning til veitrace, vannavledning, og kraftlinjer for øye, NGI har vurdert skredfaren.

Topplaget vil bli fullprofilmasser, som ved tilsåing vil gi området samme preg som beiteland slik det fremstår idag.

Som en oppsummering av ovennevnte følger:

1. Endret påhuggssted for tverrslag til samletunnelene.
2. God tilpasning av tippen til terrenget.
3. Økte transportomkostninger ved tipplassering annet sted.
4. Tippen er utformet i samarbeide mellom landskapsarkitektfirma Fossa og konsulenten Plan-Evo, spesielt med henblikk veifremføring og god naturlig tilpasning.
5. Vassdragsdirektoratets naturvernavd., VN, har vært med på befaring i tippområdet, og er blitt gjort kjent med forprosjektet.»

Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) bemerker:

Bakgrunn.

Direktoratet for statskraftverkene (Statkraft) søkte 4. september 1978 om fastsettelse av reguleringsbestemmelser for 5 vannkraftprosjekter i Saltfjell/Svartisområdet, deriblant Storglomfjordprosjektet. I innstillingen av 12. juli 1984 anbefalte NVE med visse endringer det omsøkte prosjektet. Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 3 1986–87 reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement for Storglomfjordutbyggingen som Stortinget sluttet seg til i møte 5. juni 1987. Kgl. res. foreligger ennå ikke i saken.

Søknad.

Foreliggende søknad gjelder tillatelse til å kreve avstått grunn og rettigheter som Staten ikke eier eller disponerer, for bygging og drift av Svartisen kraftverk i henhold til § 62 i lov omvassdragene av 15. mars 1940. Videre søkes om rett til å erverve fallretter etter samme lovs § 147. Det søkes samtidig om rett til forhåndstiltredelse i henhold til § 25 i oreigningsloven.

Søknaden omfatter områdene Holandsfjord, Fykanområdet–Storglomvatn og Trollberget. Hele området som berøres ved Fykanområdet–Storglomvatn og mesteparten ved Trollberget er Statens eiendom. Reindriftssamenes rettigheter i området er imidlertid uklare. For nærmere spesifisering av eiendomsforhold til aktuelle arealer og rettigheter vises til søknaden som er sitert foran.

I Fykanområdet og Trollberget kan eks-

propriasjon skje med hjemmel i reguleringskonsesjonen. Kraftstasjonsområdet og fallrettighetene i Holandsfjord krever ekspropriasjonstillatelse i overensstemmelse med den foreliggende søknad. Søknaden etter oreigningslovens § 25 gjelder alle 3 områdene.

I Holandsfjord søkes avstått til full eiendom ca. 334 da til tipp-, kai-, lager- og kraftstasjonsområde nede ved fjorden. I samme område søkes midlertidig avstått i anleggsperioden ca. 67 da til brakke og kontorområde og 52 da til massetak. Lenger oppe i dalen ved Holandsfjord (Storjordet) søkes avstått til full eiendom ca. 94 da til tipp- og tverrslagsområde, mens 27 da søkes midlertidig avstått til brakkeområde i anleggsperioden. Søknaden omfatter også permanent rett til anleggsvei fra Kilvik opp til tverrslaget/tippen ved Storjordet. Vegtraséen legger beslag på ca. 16 da hvorav ca. 4,7 da ligger innenfor areal til midlertidig bruk. Til vannforsyningsanlegg søkes beslaglagt ca. 1 da til inntaksanlegg og ca. 450 m vannledningstrasé. I Holandsfjordområdet vil det bli etablert ca. 1 400 m permanente 22 kV-ledninger og ca. 1 400 m midlertidige 22 kV-ledninger for anleggsperioden. Områdene som beslaglegges er vesentlig skogbevokste, hovedsakelig med løvskog. Enkelte mindre områder er imidlertid tilplantet med gran.

Det er planlagt et takrenneprosjekt i den østre og søndre fjellsiden i Holandsfjord med et bekkeinntak på ca. kote 610.

I Fykanområdet er det planlagt permanent anleggsveg fra Glomfjord opp til dammene ved Holmvatn og vestre del av Storglomvatn.

I Beiarndalen er det planlagt ny anleggsveg fra eksisterende veg ved Leiråmosetra videre opp til Trollberget samt opprustning av øverste del av eksisterende veg.

Både i Fykanområdet og Trollberget er det planlagt å bygge permanente kraftledninger. Disse vil tjene som anleggskraftledninger og tjene permanent drift av framtidige installasjoner ved anlegget.

Før søknaden ble innsendt har Statkraft lagt arealdisponeringsplanen fram for grunneiere, offentlige myndigheter m. fl. og innhentet uttalelser i tillegg til at det er avholdt orienteringsmøter i Glomfjord og Beiarn.

Forhandlinger med berørte grunneiere om frivillig kontraktfestet overdragelse av nødvendige arealer og rettigheter foregår parallelt med behandlingen av søknaden og vil ifølge søker om ønskelig bli videreført etter at ekspropriasjonstillatelsen foreligger.

Uttalelser til søknaden.

Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune, Meløy kommune, advokat Holm og Arvid Kilvik kommenterer tipp-planene for Kilvik. Fylkesmannen ber om at tippen, vurderes plassert i fjorden og at det i forbindelse med tippen bygges veg forbi Kobbhammaren. Holm og Kilvik påpeker at jordbruksland blir fylt igjen av tippen og fortrengt av elveomleggingen. De ber om at jorda blir tatt vare på og at nye jordbruksarealer etableres etter at anleggsarbeidene er fullført. Full erstatning kreves for sand- og grusforekomster som fylles ned ved utløpet av eksisterende elv i Holandsfjord. Det anbefales videre å flytte tunnelinnslaget ca. 400–500 meter lenger vest da dette området er rasfritt.

Statkraft opplyser at tunnelinnslag og tippmasser er plassert og utformet i samarbeid med Norges geotekniske institutt og landbruksarkitekter bl. a. av hensyn til rasfare. Planen om å plassere tippen i sjøen ble forlatt etter at siltige masser og dermed skredfare ble påvist i det aktuelle området. Også transportøkonomiske forhold teller for den foreslåtte tipp-plassering.

Fylkesmannen ber om at Faglig utvalg for naturforvaltning kontaktes for vurdering av behovet for nye naturvitenskapelige undersøkelser. Det pekes på at fjordbotnen ved Kilvik og dalen innover ikke ble undersøkt sammen med resten av Saltfjell/Svartisområdet og at det er klare indikasjoner på at det kan finnes naturfaglige verdier i området. Fylkesmannen mener at utgiftene bør belastes søker. Statkraft har ikke motforestillinger mot en befaring av Holandsfjord-området under forutsetning av at de ikke påføres kostnader.

Grunneiernes advokater Erik Bryn og John Steen Holm etterlyser seriøse forsøk fra søkers side på minnelige forhandlinger med deres parter.

Advokatene hevder at frivillige løsninger skal være forsøkt før ekspropriasjonstillatelse gis idet de bl. a. viser til oreigningslovens § 12, 2. ledd. Spesielt gjelder dette for fallene som det ikke kan haste med å få hånd om for Statkraft. For å kunne vurdere tidspress som et argument for ekspropriasjonstillatelse mener Bryn at det fra Statkrafts side må forlanges framlagt en framdriftsplan som viser når arbeidene vil starte i de ulike anleggsområdene. Bryn hevder videre at vilkårene for å gi tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25 ikke er tilstede. Han mener at det her ikke er snakk om et ekstraordinært tilfelle slik loven krever får å gi forhåndstillatelse før skjønn er krevd. Videre hevdes at

det for en rekke inngrep, spesielt i Beiarnområdet ikke foreligger en slik angivelse av områdene som skal eksproprieres at det er mulig å gi tillatelse til forhåndstiltredelse. Til slutt hevdes at man ikke har adgang til å gi en slik generell tillatelse til forhåndstiltredelse for samtlige arbeider som det her er lagt opp til.

Statkraft hevder at det ikke er noe vilkår etter loven at forsøk på å få til minnelige ordninger med berørte parter skal være strandet før ekspropriasjonstillatelse kan gis. De står imidlertid fast ved sitt løfte om å forsøke å få istand minnelige ordninger, enten før eller etter at ekspropriasjonstillatelse foreligger. Statkraft påpeker at det ikke er noe vilkår etter loven at framdriftsplan for anleggsarbeidene skal framlegges. Erverv av fallrettigheter anses av søker ikke å haste i samme grad som for det øvrige erverv. De mener imidlertid at det totale erverv bør ses i sammenheng. Statkraft understreker behovet for å komme igang med anleggsarbeidene så snart utbyggingsvedtak foreligger. Dette framheves som et tilstrekkelig argument for at tillatelse til forhåndstiltredelse bør gis.

Advokat Geir Haugen som representerer Reindriftskontoret i Nordland og Harodal/Dunderland reinbeitedistrikt ber om at anleggsvegene blir stengt for almen ferdsel. Videre forutsettes at tilbørlig hensyn blir tatt til reindriftsnæringen i anleggstiden.

Konklusjon.

NVE anbefaler at Statkraft på de vilkår og med den begrunnelse som framgår nedenfor gis den omsøkte ekspropriasjonstillatelse i henhold til vassdragslovens §§ 62 og 147 og tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25 for omsøkte grunnarealer.

NVE vil også framholde at arealdisponeringen framstår i det store og hele som tilstrekkelig godt begrunnet. De alternativer som har vært framme for å spare grunn – da særlig ved å tippe masser i sjøen – har vist seg å være uaktuelle pga. geotekniske forhold. Forøvrig er transportøkonomiske hensyn og snørasfare som framholdt av søker vektige grunner som har vært bestemmende for den valgte løsning. NVE finner det berettiget å fremme søknaden uavkortet. Skulle den deles opp etter en bestemt tidsplan slik advokat Bryn synes å mene vil det binde anleggsarbeidene på en uheldig måte noe som kunne føre til forsinkelser. Etter det som er framkommet synes det heller ikke å være særlig risiko for at rett erstatningsfastsettelse vil bli vanskeliggjort.

Nytten av de aktuelle anleggsarbeidene i forhold til skadevirkningene er vurdert og funnet klart positiv under behandlingen av reguleringssaken for Storglomfjord i foran nevnte Stortingsmøte. Vilkåret i vassdragslovens § 126, punkt 1 må derfor anses oppfylt.

NVE peker på at det ikke er noen betingelse for ekspropriasjonstillatelse etter vassdragsloven at forhandlinger med sikte på minnelig avtale er sluttført. Det antas imidlertid at søker har egen interesse av å inngå minnelige avtaler selv etter at ekspropriasjonstillatelse er gitt.

Anleggsarbeidene i området er planlagt igangsatt sommeren 1987. Rettskraftig skjønn vil ikke foreligge før om flere år, slik at tillatelse til forhåndstiltredelse må sies å være klart økonomisk begrunnet.

Advokatenes ønske om å utsette behandlingen av ekspropriasjonssøknaden for fallrettighetene avvises under henvisning til vanlig forvaltningspraksis der ekspropriasjonstillatelse ofte gis samtidig for fall og grunnarealer, ofte i forbindelse med utbyggingstillatelsen. NVE finner det imidlertid ikke riktig å gi tillatelsen. NVE finner det imidlertid ikke riktig å gi tillatelse til forhåndstiltredelse for fallene nå. Dette bør en komme tilbake til i forbindelse med idriftsetting av kraftverket.

Til advokat Bryns påstand om for dårlig angivelse av områdene som skal eksproprieres i Beiarndalen skal bemerkes at NVE anser opplysningene i søknaden avsnitt 5, 3 og på kartblad 77697 som tilstrekkelige for å avgjøre søknad om tillatelse til fårhåndstiltredelse.

Skjønn vil iflg. søker bli krevd når kgl. res. for Saltfjell/Svartisutbuggingen og omsøkt ekspropriasjonstillatelse foreligger. Tidsaspektet og konsekvensene av å utsette anleggsarbeidene er begrunnelsen for at NVE anbefaler å gi tillatelsen nå.

Forslag til vilkår for ekspropriasjonstillatelse og tillatelse til forhåndstiltredelse.

1. Skjønn må kreves innen 3 måneder.
2. Statkraft plikter å skaffe skjønnsretten best mulig grunnlag for erstatningsfastsettelen ved fotografering, beskrivelse, oppmåling m. v. før arbeidene igangsettes.
3. I den grad det er mulig uten forsinkelse for anleggsarbeidene plikter Statkraft å sørge for at sakkyndige ved skjønnsretten befarer områdene før inngrepene foretas.
4. For så vidt angår opprydding, utforming av tipper m. v. gjøres gjeldende post 9 i reguleringsvilkårene.

Øvrige merknader.

Veger m. v. som Statkraft bygger skal ifølge reguleringsbestemmelsenes post 10 kunne benyttes av almenheten med mindre Olje- og energidepartementet (OED) bestemmer noe annet. Dersom reindriftsinteressene ønsker vegene stengt, må dette tas opp spesielt med OED.

Omfanget av naturvitenskapelige undersøkelser ble fastslått i reguleringssaken. NVE finner ikke å kunne anbefale at Statkraft pålegges å bekoste ytterligere undersøkelser i forbindelse med ekspropriasjonssaken. En oppfatter vassdragslovens § 126 pkt. 2 slik at betingelser til en ekspropriasjonstillatelse først og fremst bør gjelde fysiske tiltak. En finner det av denne grunn ikke riktig å åpne for en ny praksis som det ville være å imøtekomme dette kravet. Liknende krav bør være hjemlet i særlover – f. eks. kulturminneloven.

Fylkeskommunen og fylkesmannen etterlyser arealdisponeringsplaner for anleggsområdene inne på fjellet. Det arbeides for tiden med planene i Statkraft for utsendelse på et senere tidspunkt. NVE vil peke på at reguleringstiden gir ekspropriasjonshjemmel for disse anleggsstedene.

I den grad planene er endret eller konkretisert siden behandlingen av reguleringssaken bør de i god tid før anleggsstart sendes NVE, distriktet og andre aktuelle høringsinstanser til uttalelse.

I den grad drikkevannsforsyning måtte bli skadet av anleggsarbeidene forutsettes midlertidige ordninger iverksatt for å opprettholde en fullgod vannforsyning inntil skjønnet har behandlet erstatningsspørsmålet.

Tiltak og erstatninger overfor berørte rettighetshavere henvises til skjønnsavtaler.

Saken er avgjort av Generaldirektøren uten behandling i NVE's råd.»

Departementets bemerkninger:

Statskraftverkene har ved brev av 30. oktober 1986 søkt om ekspropriasjonstillatelse etter vassdragslovens §§ 62 og 147 for bygging og drift av Svartisen kraftverk. Søknaden omfatter områdene Holandsfjord, Fykanområdet – Storglomvatn og Trollberget. Hele området som berøres ved Fykanområdet – Storglomvatn og mesteparten ved Trollberget er statseiendom. Reindriftssamenes rettigheter i området er imidlertid uklare. I Fykanområdet og Trollberget kan ekspropriasjon skje med hjemmel i vassdragsreguleringsloven av 1917, jfr. St.prp. nr. 3 (1986–87). Kraftstasjonsområdet og fallrettighetene i Holandsfjord krever imidlertid ekspropriasjonstillatelse etter vassdragslovens bestemmelser av 1940.

I Holandsfjord søkes avstått til full eiendom ca. 330 da til tipp-, kai-, lager- og kraftstasjonsområde ved fjorden.

Innkomne uttalelser til søknaden:

Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune, Meløy kommune, advokat Holm og Arvid Kilvik kommenterer tipplanene for Kilvik. Fylkesmannen ber om at tippen vurderes plassert i fjorden og at det i forbindelse med tippen bygges vei forbi Kobbhammaren. Holm og Kilvik påpeker at jordbruksland blir fylt igjen av tippen og fortrengt av elveomleggingen. De ber om at jorda blir tatt vare på og at nye jordbruksarealer etableres etter at anleggsarbeidene er fullført. Full erstatning kreves for sand- og grusforekomster som fylles ned ved utløpet av eksisterende elv i Holandsfjord. Det anbefales videre å flytte tunnelinnslaget ca. 400–500 meter lenger vest da dette området er rasfritt.

Statskraftverkene opplyser at tunnelinnslag og tippmasser er plassert og utformet i samarbeid med Norges Geotekniske Institutt og landbruksarkitekter bl. a. av hensyn til rasfaren. Det opplyses videre at planen om å plassere tippen i sjøen ble forlatt etter at siltige masser og dermed skredfare ble påvist i det aktuelle området. Også transportøkonomiske forhold teller for den foreslåtte tipplassering.

Fylkesmannen ber om at Faglig utvalg for naturforvaltning kontaktes for vurdering av behovet for nye naturvitenskapelige undersøkelser. Det pekes på at fjordbotnen ved Kilvik og dalen innover ikke ble undersøkt sammen med resten av Saltfjell/Svartisområdet, og at det er klare indikasjoner på at det kan finnes naturfaglige verdier i området. Fylkesmannen mener at utgiftene bør belastes utbyggeren.

Grunneiernes advokater Erik Bryn og Jon Steen Holm etterlyser seriøse forsøk fra utbyggers side på minnelige forhandlinger med deres parter. Advokatene hevder at frivillige løsninger skal være forsøkt før ekspropriasjonstillatelse gis, idet de bl. a. viser til oreigningslovens § 12, annet ledd. Spesielt gjelder dette for fallene som det ikke kan haste med å få hånd om for Statskraftverkene. For å kunne vurdere tidspress som et argument for ekspropriasjonstillatelse mener advokat Bryn at det fra Statskraftverkenes side må forlanges fremlagt en fremdriftsplan som viser når arbeidene vil starte i de ulike anleggsområder.

Statskraftverkene hevder at det ikke er noe vilkår etter loven at forsøk på å få til minnelige ordninger med berørte parter skal være strandet før ekspropriasjonstillatelse kan gis. Utbygger står imidlertid fast ved sitt løfte

om å forsøke å få istand minnelige ordninger, enten før eller etter at ekspropriasjonstillatelse foreligger. Statskraftverkene påpeker at det ikke er noe vilkår etter loven at fremdriftsplan for anleggsarbeidene skal fremlegges. Erverv av fallrettigheter anses av utbygger ikke å haste i samme grad som de øvrige erverv.

Advokat Geir Haugen som representerer reindriftskontoret i Nordland og Harodal/Dunderland reinbeitedistrikt ber om at anleggsveiene i området blir stengt for allmenn ferdsel.

NVE anbefaler at Statskraftverkene på nærmere vilkår gis slik ekspropriasjonstillatelse. NVE vil også fremholde at arealdisponeringen fremstår i det store og hele som tilstrekkelig godt begrunnet. De alternativer som har vært fremmet for å spare grunn – da særlig ved å tippe masser i sjøen – har vist seg å være uaktuelle pga. geotekniske forhold. For øvrig er transportøkonomiske hensyn og snørasfare av søker fremholdt som vektige grunner i forbindelse med spørsmålet om tippens plassering. NVE finner det berettiget å fremme søknaden uavkortet. Skulle den deles opp etter en bestemt tidsplan slik advokat Bryn synes å mene, vil det binde anleggsarbeidene på en uheldig måte, noe som kan føre til forsinkelser. Nytten av de aktuelle anleggsarbeider i forhold til skadevirkningene er vurdert og funnet klart positive under Stortingets behandling av reguleringssaken. Vilkåret i vassdragslovens § 126, første punkt er etter NVE's vurdering derfor oppfylt.

NVE peker på at det ikke er noen betingelse for ekspropriasjonstillatelse etter vassdragsloven at forhandlinger med sikte på minnelig avtale er sluttført. Det antas imidlertid at søker har egen interesse i å inngå minnelige avtaler selv etter at ekspropriasjonstillatelse er gitt.

Advokatenes ønske om å utsette behandlingen av ekspropriasjonssøknaden for fallrettighetene avvises av NVE under henvisning til vanlig forvaltningspraksis, der ekspropriasjonstillatelse ofte gis samtidig for fall og grunnarealer, ofte i forbindelse med utbyggingstillatelsen.

NVE uttaler videre at veier m. v. som Statskraftverkene bygger ifølge reguleringsbestemmelsenes post 10 skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet bestemmer noe annet. Dersom reindriftsinteressene ønsker veiene stengt, må derfor etter NVE's vurdering dette spørsmål tas opp spesielt med OED.

Omfanget av naturvitenskapelige undersøkelser ble fastslått i reguleringssaken. NVE finner ikke å kunne anbefale at Statskraftverkene pålegges å bekoste ytterligere undersøkelser i forbindelse med ekspropriasjonssaken.

NVE foreslår følgende vilkår for ekspropriasjonstillatelsen:

«For så vidt angår opprydding, utforming av tipp m. v. gjøres gjeldende post 9 i reguleringsvilkårene.»

Olje- og energidepartementet vil påpeke at NVE i sin innstilling også har behandlet spørsmålet om utbygger skal kunne tiltre arealene før rettskraftig skjønn foreligger (forhåndstiltredelse). Departementet vil påpeke at spørsmålet om forhåndstiltredelse senere vil bli behandlet som egen sak. Departementet er delegert myndighet til å avgjøre dette spørsmål.

Olje- og energidepartementet finner – i likhet med NVE – at nytten av de aktuelle anleggsarbeider i betydelig grad overstiger skadevirkningene ved tiltaket. Departementet tilrår at utbygger gis ekspropriasjonstillatelse i henhold til bestemmelsene i vassdragslovens §§ 62 og 147 for erverv av fallrettigheter samt avståing av grunn og rettigheter til bygging og drift av Svartisen kraftverk.

Når det gjelder tipplasseringen er departementet enig med NVE i at den bør plasseres som foreslått av Statskraftverkene. Det vises til NVE's begrunnelse.

Hva angår spørsmålet om plikt til forhandlinger med sikte på en minnelig orning før ekspropriasjonstillatelse gis, forstår departementet loven dithen at det ikke er noen betingelse for ekspropriasjonstillatelse at slike forhandlinger er sluttført.

For så vidt gjelder spørsmålet om allmennhetens bruk av anleggsveier, viser departementet til reguleringsbestemmelsenes post 10.

Når det gjelder spørsmålet om ytterligere naturvitenskapelige undersøkelser, vil departementet påpeke at det har vært utført meget omfattende undersøkelser av denne karakter i forbindelse med konsesjonsbehandlingen av Saltfjell/Svartisprosjektene. Tromsø Museum har i den forbindelse utarbeidet 3 meget omfattende rapporter. Departementet kan således ikke se det er behov for ytterligere undersøkelser.

Olje- og energidepartementet forutsetter at post 9 i reguleringsbestemmelsene også gjøres gjeldende for ekspropriasjonstillatelsen.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 fastsettes regule-

ringsbestemmelser for statsregulering i forbindelse med utbygging av Stor-Glomfjord-vassdragene m. v. i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 24. juli 1987.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for regulering av Storglomvatn med overføringer i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement for Glomfjord kraftverk i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast.
4. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§62 og 147 gis staten v/Statskraftverkene ekspropriasjonstillatelse for erverv av fallrettigheter samt avståing av nødvendig grunn og rettigheter til bygging og drift av Svartisen kraftverk.

24. Helgeland Kraftlag A/L.

(Tillatelse til erverv og ekspropriasjon m.v. for utbygging av Fagervollan kraftverk i Rana kommune i Nordland.)

Kongelig resolusjon av 24. juli 1987.

I. Innledning

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 14. mars 1986 fra Helgeland Kraftlag A/L om tillatelse til å erverve, eventuellt ekspropriere, nødvendig grunn og rettigheter for bygging av Fagervollan kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Isvatn og Holmvatn samt fallet mellom Trolldalsvatn og Holmvatn i Holmvassdraget i Rana.

II. Innstillingen fra NVE av 22. juni 1987

Norges vassdrags- og energiverk har mottatt søknad datert 14. mars 1986 fra Helgeland Kraftlag A/L vedr. ovenstående. Av søknaden siteres:

«Søknadens omfang

Fagervollan kraftverk vil utnytte fallet mellom vatn som allerede er regulert i forbindelse med Sjona kraftverk. Eksisterende reguleringsgrenser beholdes.

Det forutsettes ingen nye reguleringer eller overføringer.

Konsesjon for erverv av de angjeldende fallrettigheter var opprinnelig med i konsesjonssøknad av 6. februar 1967 for Sjona kraftverk, men ble etter anmodning fra NVE, Vassdragsdirektoratet, i brev av 2. mars 1967 tatt ut av søknaden. Erstatning for fallrettighetene ble imidlertid fastsatt ved Sjonaskjønnet, og er betalt til rettighetshaverne.

Helgaland Kraftlag A/L søker derfor i henhold til bestemmelsene i ervervsloven av 14. desember 1917 og vassdragsloven av 15. mars 1940 om tillatelse til å erverve eller om nødvendig ekspropriere:

1. Fallrettigheter som er nødvendige for å utnytte fallet mellom Isvatnet og Holmvatnet og mellom Trolldalsvatnet og Holmvatnet i Fagervollan kraftverk.
2. Grunnarealer og rettigheter som er nødvendige for anlegg og drift av Fagervollan kraftverk.

Det søkes om tillatelse uten tidsbegrensning.

Anlegget blir liggende i Rana kommune i Nordland fylke.

Det søkes om tillatelse til å bruke almannastevning overfor de berørte parter.

De planer som ligger til grunn for søknaden er beskrevet i den etterfølgende redegjørelse.

Anvendelse av energien

Den energi som innvinnes ved utbyggingen vil bli benyttet til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Det vises i denne forbindelse til søknadens pkt. 9, hvor kraftbehov og dekningsmuligheter er nærmere behandlet.

Forbehold

Helgeland Kraftlag A/L forbeholder seg adgang til under detaljprosjektering å foreta mindre justeringer av de foreliggende planer.»

I søknaden er eksisterende og planlagte utbygninger omtalt:

«Eksisterende utbygging

Vassdraget ligger på nordsiden av Ranafjorden i Rana kommune i Nordland fylke.

Vassdraget utnyttes i dag av Sjona kraftverk ved regulering av Isvatnet og Holmvatnet. Dessuten er Trolldalsvatnet regulert og overført fra Langvatnvassdraget og Vatn 759 overført fra Helgåvassdraget.

Sjona kraftverk har en installasjon på 52 MW og en midlere produksjon på 226 GWh.

Planlagt utbygging

Fallet mellom Isvatnet og Holmvatnet, og fallet mellom Trolldalsvatnet og Holmvatnet er tenkt utnyttet i Fagervollan kraftverk.

Kraftstasjonen blir lagt i fjell nordøst for Holmvatnet. Vannvegen består av tunnel og sjakt.

Anlegget krever sprengning av 2 500 m tunnel og sjakt, samt utstrossing av eksisterende overføringstunnel fra Trolldalsvatnet.»

Reguleringsanleggene beskrives slik:

«Reguleringsanlegg

Isvatnet

Vatnet er tenkt senket ved en tunnel tatt inn på eksisterende tunnel fra Trolldalsvatnet.

De eksisterende reguleringshøyder beholdes.

Trolldalsvatnet

Vatnet senkes ved at eksisterende overføringstunnel nyttes som tilløpstunnel etter utstrossing.

De eksisterende reguleringshøyder beholdes.

Reguleringsgrenser

Magasin	HRV moh	LRV moh
Isvatnet	562,5	538,5
Trolldalsvatnet	468,5	438,5
Holmvatnet	275,0	254,7»

Om driftsvassveger og fallhøyder sies det i søknaden:

«Driftsvassveger (kfr. tegn. nr. 3329–0004)

Fra – til	Type	Lengde m	Tverrsnitt m^2	Falltap m/100 m
Isvatnet – tunnel fra Trolldalsvatnet	Tunnel	900	16	0,01
Trolldalsvatnet – tunnel fra Isvatnet	Tunnel	1 500	5	0,15
Tunnelkryss – topp sjakt	Tunnel	1 600	16	0,01
Topp sjakt – konus	Sjakt	230	7	0,1
Konus – kraftstasjon	Rør	50	Ø 1 500 mm	0,50

Falltapet er beregnet ved 70 pst. av maks slukeevne.

Fallhøyder

	Høyt fall	Lavt fall
Overvann, maks/min kote	562,5/538,5	468,5/438,5
Undervann, maks/min kote	275/260	275/260
Brutto fall, middel m	287	187
Netto fall, middel m	286	186»

Søknaden beskriver kraftstasjonen slik:

«Kraftstasjon

Teknisk beskrivelse

Kraftstasjonen vil utnytte 287 m midlere brutto fall mellom Isvatnet og Holmvatnet (høyt fall), samt 187 m midlere brutto fall mellom Trolldalsvatnet og Holmvatnet (lavt fall). Stasjonen vil vekselvis kjøre på vann fra det høye og fra det lave fallet. De eksisterende reguleringer beholdes med Isvatnet regulert 24 m og Trolldalsvatnet 30 m.

Kraftstasjonen blir lagt i fjell nordøst for Holmvatnet, ca. kote 260. Det forutsettes installert en Francisturbin som vekselvis kjøres på vann fra Isvatnet og vann fra Trolldalsvatnet. Maks. ytelse blir 20,5 MW for det høye fallet og 11,0 MW for det lave fallet ved midlere fallhøyde. Tilsvarende slukeevne blir henholdsvis 8,4 og 6,7 m^3/sek.

Kraftverket får en brukstid på 3 870 timer.»

Fra kapitlet hydrologi siteres:

«Hydrologi

Vassmerker

Vassmerkene VM 706 Storvatn (1916–d.d.) og VM 836 Jordbru (1954–1966) er nyttet.

Ved produksjonsberegningene er normalperioden 1931–1960 nyttet.

Nedbørfelt. Avløp. Magasin

Feltets navn	Areal km^2	Spesifikt avløp l/skm^2	Midlere avløp m^3/s	Midlere avløp Mill. m^3/år	Magasin Mill. m^3
Isvatnet	11,5	110	1,27	39,9	44
Trolldalsvatnet	17,5	116	2,03	64,0	45
Sum Fagervollan kraftverk	29,0	114	3,30	103,9	89
Restfelt bekk fra Isvatnet	8,5	104	0,88	27,8	0

Feltene er planimetrert på nye 1:50 000 kart. Ved fastsettelsen av avløpet er nyttet isohydratkart fra NVE, Hydrologisk avdeling (april 1978).

Vassføring etter utbygging

I forbindelse med utbyggingen av Sjona kraftverk fikk bekken fra Isvatnet til Holmvatnet redusert sommervassføringen betydelig, mens vintervassføringen ble tilsvarende økt.

Ved utbygging av Fagervollan kraftverk blir sommervassføringen i bekken like beskjeden som i dag, mens bekken blir tilnærmet tørrlagt i vinterperioden.

For øvrig innebærer byggingen av Fagervollan kraftverk ingen endring av vassføringen i forhold til i dag.»

Fra søknadens kapitler om kraftverkets produksjon samt innvunnet nat.hk. siteres:

«Produksjonsberegninger

Med magasinprosenter på 110 og 70 for hhv. det høye og det lave fallet har en ved manøvreringen en stor frihet. Selv med kun ett installert aggregat bør det ikke bli problemer å veksle mellom de to fallhøydene.

Produksjonstallene som er satt opp i tabellen nedenunder baseres på en strategi som går ut på å maksimere vinterproduksjonen i Fagervollan.

	Installasjon MW	Middelproduksjon Vinter GWh	Middelproduksjon Sommer GWh	Middelproduksjon Sum GWh	Fastkraft bidrag GWh
Fagervollan:					
Høyt fall	20,5	27	0	27	–
Lavt fall	11,0	22	6	28	–
Sum	20,5/11,0	49	6	55	70

At fastkraftbidraget er satt høyere enn middelproduksjonen kommer av kraftverkets gode magasiner i et for øvrig relativt dårlig regulert produksjonssystem. Både økonomiske kriterier og krav til leveringssikkerheten (99,6 pst.) er vurdert ved fastsettelsen av fastkraftbidraget.

Beregning av natur-HK som innvinnes

Ved beregningene er dagens situasjon satt som utgangspunkt, dvs. nytten av eksisterende reguleringer i Sjona kraftverk er ikke medregnet.

Beregningene er satt opp i tabell nedenunder både for median år og bestemmende år.

Median år

	Magasin pst.	Regulering pst.	Regulert vassføring m^3/s	Midlere brutto fallhøyde m	N.hk
Høyt fall	110	100	1,27	287	4 860
Lavt fall	70	100	2,03	187	5 060
Sum					9 920

Bestemmende år

	Magasin pst.	Regulering pst.	Regulert vassføring m^3/s	Midlere brutto fallhøyde m	N.hk
Høyt fall	110	100	1,27	287	4 860
Lavt fall	70	95	1,93	187	4 810
Sum					9 670»

Om anleggsveger, tipper, riggområde, anleggskraft sies det i søknaden:

«Anleggsveger

En 8,7 km lang veg forutsettes bygget på østsiden av Holmvatnet, fra Holmvassdammen til kraftstasjonsområdet.

Alternativ trasé langs Holmvatnets vestside har også vært vurdert. Ut fra en totalvurdering, hvor også hensynet til reindriftsnæringen har veiet tungt, anses imidlertid trasé på østsiden gunstigst.

Det må bygges ca. 1,5 km veg fra kraftstasjonsområdet til utløpet av eksisterende overføringstunnel fra Trolldalsvatnet.

Øvrige transportanlegg

Det forutsettes å benytte helikoptertransport for innstøping av luker og bygging av lukehus ved Isvatnet og Trolldalsvatnet.

Tipper og riggområder

Riggområdene og foreslåtte steintipper er vist på tegning nr. 3329–0005 og –0007.

Det må deponeres ca. 130 000 m^3 steinmasser fra anlegget. Noe av disse massene vil bli benyttet til vegbygging og opparbeidelse av nødvendige plasser i forbindelse med det ferdige anlegget, men størstedelen av massene må allikevel deponeres i tipp.

En tipp vil bli plassert ved Holmvatnet i forbindelse med adkomsttunnelen til kraftstasjonen. Eksisterende tipp ved overføringstunnelen til Trolldalsvatnet vil bli utvidet, dessuten vil det bli plassert en tipp ved adkomsttunnelen til luke i Trolldalsvatnet.

Anleggskraft

For levering av anleggskraft vil den bestående 22 kV-linjen bli benyttet.»

Forslag til kompenserende tiltak er omtalt slik:

«Kompenserende tiltak
Terskler
Eventuelle terskler vil bli bygget i samråd med NVE, Natur- og Landskapsavdelingen.

Landskapspleie
Veger og tipper vil bli lagt og utformet i samarbeid med NVE, natur- og Landskapsavdelingen, og Rana kommune med sikte på best mulig tilpassing til landskapet og de lokale ønsker.

Restriksjoner
Ingen restriksjoner foreslås.»

Om behov, tilgang og balanser på kraft siteres fra søknaden:

«Kraftbehov
Kraftlagets langtidsprognose er basert på simuleringer med prognosemodell EFI – ENERGI. For perioden frem mot år 2000 forventes en utvikling i fastkraftforbruket som skissert i tabell 9.1, Fastkraftprognose 1986–2000.
NB! Det er ikke lagt inn sikkerhetspåslag i prognosen.
Som en ser av tabell 9.1 forventes det gradvis redusert forbruksvekst i perioden. Til sammenligning økte forbruket i alm. forsyning med henholdsvis 8,2 pst. p.a. og 6,1 pst. p.a. i periodene 1974–1980 og 1978–1983.

Helgeland Kraftlags langtidsprognose har m.a.o. en meget moderat stigningstakt.
I tillegg til fastkraftbehovet kommer også salg av kraft med redusert leveringssikkerhet til elektrokjeler, ft. ca. 75 GWh pr. år.

Krafttilgang
Fastkrafttilgangen består av produksjon fra egne kraftverk, kjøp av konsesjonskraft fra Rana kommune, kjøp av konsesjonskraft fra Nordland fylkeskommune (Kolsvik kraftverk fra Bindal) og kjøp av statskraft. I tabell 9.2, Fastkraftbalanse 1986–2000, er klarlagt tilgang og behov satt opp. Kjøpet av konsesjonskraft fra Nordland fylkeskommune vil reduseres etter hvert som forbruket i Bindal kommune øker. Kjøpet av statskraft er i perioden holdt på konstant nivå tilsvarende tildelt kvantum i 1984.
Samlet plan og Verneplan III har skapt hindringer og forsinkelser slik at planlegging av nye større utbygginger måtte stilles i bero. Pr. i dag er derfor klarlagt egenproduksjon i perioden kun satt til dagens etablerte produksjonsnivå.

Kraftbalanse
Det fremgår av tabell 9.2 at kraftlaget allerede i 1986 har et undrskudd som er i samme størrelsesorden som den planlagte Fagervollan-utbyggingen. Underskuddet blir stadig økende. Det er særdeles urovekkende at en stor del av det beregnede underskudd også er vinterkraft.

Fastkraftprognose 1986–2000 for hk A/L (GWh)

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	200(
Alm. forsyning	86	891	920	945	968	989	1 010	1 031	1 054	1 076	1 093	1 110	1 128	1 145	1 16
Koksverket ...	67	80*	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	8(
Større industri	44	47	54**	54	54	54	54	54	54	54	54	54	54	54	54
Tap/egetforbruk	130	135	140	143	146	149	152	155	158	161	164	166	169	171	174
Totalt	1 101	1 153	1 194	1 222	1 248	1 272	1 296	1 321	1 346	1 371	1 391	1 410	1 430	1 460	1 471
Pst. økn. alm. fors.		3,6	3,3	2,7	2,4	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	1,6	1,6	1,6	1,6	1,(

* Kontraktramme.
** Ny Arbor fabrikk.

Fastkraftbalanse 1986–2000 (GWh)

	1986	1987	1988	1989	1990	1995	2000
Klarlagt egenprod.	690	690	690	690	690	690	690
Kjøp ko.kraft Rana	140	140	140	140	140	140	140
Kjøp ko.kraft N.F.K.	14	12	11	10	9	4	0
Kjøp statskraft*	199	199	199	199	199	199	199
Sum fastlagt tilgang	1 043	1 041	1 040	1 039	1 038	1 033	1 029
Fastkraftbehov	1 101	1 153	1 194	1 222	1 248	1 371	1 471
Underskudd	58	112	154	183	210	338	442

* 1985 kontrakt.»

Om befolkningsstruktur og næringsliv sier søknaden bl.a.:

«Befolkning, bosetting og kommunikasjon

Det finnes ikke fast bosetting i Fagervollan kraftverks nedbørfelt.

Anleggsvirksomheten vil foregå i Rana kommune. Adkomsten til anleggsområdet vil foregå via anleggsveg tilknyttet riksveg 805 Mo–Nesna ved Utskarpen, som er nærmeste bygdelag. Utskarpen ligger ca. 35 km fra Mo og Nesna tettsteder.

Dagpendlingsområdet består av kommunene Rana og Nesna, hvorav Rana folketallmessig er den klart dominerende kommunen.

Næringsliv og sysselsetting

Det er tamreindrift og sauebeite i Fagervollan kraftverks nedbørfelt. Forøvrig ingen næringsdrift. Rana er en utpreget industrikommune hvor A/S Norsk Jernverk og Norsk Koksverk A/S er dominerende bedrifter. Det finnes dessuten et større antall bedrifter som vil kunne levere varer og tjenester i forbindelse med kraftutbygging, f.eks. entreprenørtjenester, leveranser og transportarbeide.

I Utskarpen/Sjona-området er imidlertid jordbruk den dominerende næring.

I Nesna kommune er jordbruk og fiske sammen med offentlig og privat tjenesteyting viktigste næringsveger.»

Om brukerinteresser sier søkeren:

«Generelt

Fagervollan kraftverk vil utnytte fallet mellom vatn som allerede i dag er regulerte i forbindelse med Sjona kraftverk. Utbyggingen forutsetter ingen endring av eksisterende reguleringer, heller ingen nye reguleringer eller overføringer.

Bortsett fra anleggsvegen vil anleggsdriften være geografisk begrenset med hovedaktiviteten i kraftstasjonsområdet og nærliggende påhugg for driftstunnel. Mindre arbeider (lukehus) skal utføres ved Isvatnet og Trolldalsvatnet.

De inngrep i naturen som må foretas ved utbyggingen må derfor karakteriseres som små sett i forhold til dagens situasjon.

Bortsett fra søndre del av adkomstvegen til kraftstasjonen blir anlegget beliggende i et område sterkt dominert av tilnærmet vegetasjonsløst, bart fjell. Deler av nedbørfeltet er bredekket, og vatna i nedbørfeltet er sannsynligvis fisketomme.

Faglige undersøkelser i området

For kartlegging av brukerinteressene i området, samt vurdering av utbyggingens konsekvenser for disse, har en rekke sakkyndige vært engasjert. For en del fagområder har man imidlertid funnet utredninger gjort i forbindelse med Samlet plan-rapport 658 Holmelva å gi tilstrekkelige opplysninger.

Vurderinger

Naturvern

Områdets egenart

Den geologiske grensen som går gjennom nedbørfeltet setter sitt preg på dette. I østlige deler dominerer bart fjell, mens det i vestlige deler er et mer sammenhengende vegetasjonsdekke, dog av triviell og fattig karakter. Denne grensen er svært markert vest for Holmvatnmagasinet og gjennom området ved øvre Fagervollvatnet. Også de landskapsmessige former preges sterkt av denne geologiske grense.

Området er sterkt påvirket av eksisterende vannkraftutbygging. Tidligere Holmvatnet og nedre Fagervollvatnet er regulert sammen med Holmvatnmagasinet. Isvatnet og Trolldalsvatnet er senket hhv 24 og 30 m. Elva oppstrøms Holmvatnmagasinet er tilnærmet tørrlagt.

Nevneverdige og interessante områder og forekomster

Det er ikke registrert naturfaglige verneverdier i regional/nasjonal målestokk i nedslagsfeltet.

Referanseområder

Naturvitenskapelig er ingen forekomster betegnet som aktuelle referanser.

Samlet vurdering av naturverninteressene

Ingen del av nedslagsfeltet antas å inneholde betydelige naturverninteresser i regional/nasjonal målestokk.

Konklusjon

Det forventes svært små negative virkninger av en utbygging på naturverninteresser.

Landskap og friluftsliv

Landskap

Med unntak av de reguleringsinngrep som er beskrevet i pkt. 4.1 er området uten tekniske inngrep.

Landskapet har et dramatisk preg med den rolige hoveddalen og den bratte og steile fjellsiden nordover mot Høgtuva. Den omtalte bergartsgrensen gir også en sterk kontrast i terrenget. Grunnfjellsbergartene er blankskurte og fri for vegetasjon. De kaledoniske bergartene har stedvis innslag av kalkbergarter og gir et frodig vegetasjonsinnslag relativt sett. Bjørkeskogen opptrer her stedvis. Også i terrengformene slår denne kontrasten ut med ulik berggrunn.

Friluftsliv

I dag brukes området vesentlig til skiturer, særlig i samband med påskeutfart. Utgangspunktet er dammen ved Holmvatnet, hvor det går bilveg, og Kvanndalen. For øvrig er nytten liten. Det må nevnes at Snøfjellet og Straumdalen–Kvanndalsområdet er regnet som «attraktive turområder vinterstid». Fagervolldalen og Isvatnet har nær tilknytning til disse områdene.

Vurdering/konklusjon

Det er ikke påvist noen verdier og/eller faglige interesser i det området som berøres av den planlagte utbyggingen av Fagervollan kraftverk. Dette gjelder for fagfeltene geofag, landskap og friluftsliv.

Det har heller ikke fremkommet faglige momenter som indikerer at den ene alternative vegtrasé bør velges fremfor den annen.

Sist er å bemerke at eventuelle type- og referanseverdier har gått tapt ved de allerede foretatte reguleringer i vassdraget.

Botanikk

Vegetasjonsforholdene er preget av det berggrunnsgeologiske skillet som krysser Holmvatnet i retning NV–SØ.

I grunnfjellsområdet nord for skillet, som omfatter utbyggingsområdet unntatt søndre del av anleggsvegen, er plantedekket ytterst karrig. Området sør for skillet har et noe frodigere plantedekke.

Artsutvalget er moderat med blandingsskog og dominans av fjellbjørk. Høyden på skogen avtar nordover og dvergbjørka overtar. Noe rogn forekommer. For øvrig er feltsjiktet dominert av lyng, mose, lav og gras med røsslyng, blåbær, blokkbær, skrubb, krekling, duskmyrull, bjønnskjegg, blåtopp og smyle som dominerende arter. I fuktige sig finner en innslag av vier, bregner og selje.

På sørøstsiden er terrenget mot vatnet bratt og vegetasjonen er frodigere med innslag av urter som tyrihjelm og tepperot, samt bregner og mer høyvokst gran.

Området som helhet synes ikke å ha spesiell botanisk verdi. Utbyggingen forventes derfor ikke å gi nevneverdige negative konsekvenser i så henseende.

Vilt og jakt

Området er lite, og de potensielle muligheter for vilt synes begrenset. Antall arter og mengden av disse virker da også å være lavere enn vanlig i denne del av Helgeland.

Bjørkeskogen rundt Holmvatnet har et visst viltbiologisk produksjonspotensiale, og utnyttes en del av elg. For øvrig er det ikke avdekket spesielle biotoper for fugl eller det øvrige småvilt. Det drives noe småviltjakt i området.

Utbyggingen forventes å gi meget små negative konsekvenser for vilt og jaktinteressene i området.

Fisk og fiske

I Holmvatnet opprettholdes en fin aurebestand ved utsetting av yngel. Isvatnet og Trolldalsvatnet er sannsynligvis fisketomme.

Det foregår noe fiske i Holmvatnet.

Utbyggingen vil ikke ha nevneverdige konsekvenser for fiskeinteressene i området.

Vannforsyning

Det er ingen kjente vannforsyningsinteresser i vassdraget og det forventes ingen konflikter innen denne sektor ved en eventuell utbygging.

Vern mot forurensning

Det er ingen bosetting i det aktuelle nedslagsfeltet. Det er ingen interesser knyttet til vern mot vannforurensning i dag. Det forventes derfor ingen konflikter innen denne sektor ved en eventuell utbygging.

Kulturminnevern

Det er ikke avdekket fornminner som vil komme i konflikt med utbyggingen. Mulighetene for å finne slike anses å være små.

Av samiske kulturminner har Rana Museum påpekt 4 stykker som iflg. samme instans må anses som fredet ved lov inntil det motsatte er sannsynliggjort. Et av disse ligger i nærheten av planlagt vegtrasé langs østsiden av Holmvatnet. Tiltak for å hindre at vegen kommer i konflikt med dette kulturminnet må vurderes på stedet ved utstikking av vegen.

Jord- og skogbruk

Det er ikke registrert næringsinteresser for jord- og skogbruk i de aktuelle nedslagsfelter. Det forventes derfor ingen konsekvenser for jord- og skogbruk.

Reindrift

Det aktuelle reguleringsområdet ligger i Strandtindene reinbeitedistrikt. Distriktet nyttes i første rekke som beite for rein i tida april–desember. Området der inngrepene skal skje, har fine vår- og seinsommer-/høstbeiter. Selve inngrepet er lite. Det er i første rekke vegen som kan føre till tap og ulemper for reindriften.

Den valgte vegtrasé langs østsiden av Holmvatnet vil være til nytte for reineierne i forbindelse med utbygging av plass for slakting og merking, og for transport til og fra området.

Det er fra reineierhold gitt uttrykk for stor interesse for denne veg, uansett om det blir kraftutbygging eller ikke.

Reindriftsnæringen krever bomstengning av vegen ved avkjørsel fra eksisterende anleggsveg nedenfor dam Holmvatn.

Flom- og erosjonssikring

Det er ingen kjente problemområder og det forventes ingen nevneverdige konsekvenser for denne sektor.

Transport

Det er ingen kjente interesser i området, og det forventes ingen konsekvenser for denne sektor.

Is- og vanntemperatur

Isforhold

Der avløpet fra Isvatnet tas bort fra det naturlige elveleiet blir det liten eller ingen isproduksjon.

Ved utløpet i Holmvatnmagasinet fra kraftstasjonen vil en med overflateutløp få råk i isen. Størrelsen på denne bestemmes av driftsvannets temperatur, vannføringens størrelse og værforhold. Råken vil neppe bli mer enn noen få hundre meter.

Ved utløpet fra Sjona kraftverk i fjorden ventes ingen merkbare endringer i isforholdene.

Vanntemperatur

Det forventes en del høyere vintertemperatur og lavere sommertemperatur i driftsvannet fra Fagervollan kraftverk, sammenlignet med vanntemperaturen i tappevannet som hittil har fulgt elveleiet.

Bruk av is

Det er ingen kjente brukerinteresser i området.

Klima

Det forventes ingen vesentlige endringer i lokalklimaet.

Arealkonsekvenser

Utbyggingen utføres uten nye reguleringer og uten at nye bekker/elver blir berørt.»

Søknadens hoveddata siteres:

«Data for kraftverkene

		Fagervollan kraftverk	
		Høyt fall	Lavt fall
1. Tilløpsdata			
Nedbørfelt	km^2	11,5	17,5
Midlere tilløp inkl. flomtap	mill. m^3/GWh	39,9/27,2	64,0/28,2
Magasin	mill. m^3/pst.	44/110	45/70
2. Stasjonsdata			
Midlere brutto fallhøyde	m	287	187
Midlere energiekvivalent	kWh/m^3	0,68	0,44
Installasjon ved midl. fallhøyde	MW	20,5	11,0
Maks slukeevne ved midl. fallhøyde	m^3/s	8,4	6,7
Brukstid	timer	1 320	2 550
		3 870	
3. Produksjon			
Midlere vinterproduksjon	GWh/år	49,0	
Midlere sommerproduksjon	GWh/år	6,0	
Midlere produksjon	GWh/år	55,0	
4. Utbyggingskostnad			
Utbyggingskostnad 4. kv. 1985 inkl. 7 pst. rente i byggetiden	mill. kr.	145,7	
Utbyggingskostnad	kr./kWh	2,65	
Kostnadsklasse		III	
Byggetid	ca. år	2	
5. Nedenforliggende verk		*Sjona kraftverk*	
Midl. energiekvivalent	kWh/m^3	0,639	
Økt produksjon	GWh/år	som før»	

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i lokalpressen samt vært utlagt i Rana kommune. Det er innkommet flg. uttalelser:

Rana kommunes uttalelse til saken er datert 4. november 1986. Etter å ha omtalt søknaden og planen siteres fra kapitel III (kommunens standpunkt til utbyggingen), fra kapitel IV (konsesjonsbehandlingen i kommunen) og fra kapitel V (kommunens krav og betingelser):

«Ovennevnte kraftverk var blandt de kraftprosjekter som ble behandlet i forbindelse med «Samlet Plan» i 1984. Formannskapet behandlet først selve vassdragsrapportene i F.sak 421/84 og så Miljøverndepartementets «Utredningen om Samlet Plan for vassdrag» i F.sak 613/84. Her gikk det fram av saksbehandlingen på alle plan at prosjektet var lite kontroversielt i alle henseende og kommunens uttalelse gikk ut på at kraftverket burde bygges ut.

I Stortingsmelding nr. 63 (1984–85) Om Samlet Plan for vassdrag er de respektive vassdragsprosjekter inndelt i 3 hovedkategorier:

Kategori I: Prosjekter som alle kan konsesjonsbehandles straks og fortløpende for å bidra til energidekningen i åra framover.

Kategori II: Prosjekter som kan nyttes til kraftutbygging eller andre bruksformål.

Kategori III: Prosjekter som foreløpig ikke er aktukelle for kraftutbygging p.g.a. konflikt med andre brukerinteresser.

Videre er prosjektene delt inn i gruppevis prioritering fra 1–16. Gruppe 1 er prosjekter som er prioritert fremst for utbygging p.g.a. liten konfliktgrad og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Fagervollan kraftverk (Holmelva/Isvatn) er plassert i Kategori I og prioritetsgruppe 3 i den gruppevise prioritering i proposisjonen.

3 sider fra departementets hovedrapport som omhandler Fagervollan (Holmelva/Isvatn) følger som trykt bilag.

Det er ikke kommet nye momenter inn i saken siden behandlingen av «Samlet Plan» som skulle tilsi noe annen holdning til utbyggingen fra kommunens side.

IV. Konsesjonsbehandlingen i kommunen

Konsesjonssøknaden er blitt kunngjort i lokalpressen og dokumentene har vært lagt ut til offentlig ettersyn i rådhuset siden i sommer. Den er videre forelagt følgende nemnder/råd til uttalelse:

Teknisk styre/b.råd behandlet ..... 11.09.86 sak 305/86
Innlandsfiskenemnda behandlet ..... 19.09.86 sak 4/86
Landbruksnemnda behandlet 2.10.86
Viltnemda behandlet ... 23.09.86 sak 35/86.

Saksframlegg for tekn. styre/bygningsråd og landbruksnemnda følger vedlagt.

Slike vedtak er gjort:

Teknisk styre anbefaler søknaden og foreslår følgende krav:

- anleggsvegen mellom dammen og planlagt kraftstasjon skal holdes åpen for alminnelig ferdsel.
- HK pålegges å holde anleggsvegene forsvarlig vedlike slik at de kan holdes åpne for alminnelig ferdsel.
- veger, massetak, tipper og terskler skal anlegges og utformes i samarbeid med NVE, Natur- og landskapsavdelingen og Rana kommune.

Innlandsfiskenemnda «har ingen bemerkninger til foreliggende planer om bygging av Fagervollan kraftverk.»

Rana viltnemnd «har ingen spesielle merknader til søknaden».

Landbruksnemnda behandler saken den 2. oktober 1986 og vedtaket her blir referert på formannskapsmøtet:

Landbruksnemndas uttalelse:

Landbruksnemnda viser til utredningen av saka, og vil tilrå at NVE får tillatelse til erverv av omsøkte fallrettigheter m.v. i forbindelse med utbyggingen av Fagervollan Kraftverk.

Nemnda vil presisere at det i konsesjonsbetingelsene må bli tatt inn de krav som herredsagronom og herredsskogmester har pekt på i sine uttalelser. Økonomisk betyr dette lite i den totale kostnaden for utbyggingen, men for de som har dyr på beite i området betyr det svært mye.

Når det gjelder skogbruksinteressene i området har herredsskogmesteren gitt følgende kommentar:

«Foreliggende plan berører ikke vesentlige skogbruksinteresser.

Anleggsveiene må kunne benyttes i forbindelse med næringsvirksomhet innen landbruket.»

Fra Egil Åsland, Ytteren, er det kommet brev av 24. februar 1986 til formannskapet. Brevet siteres:

«Helgeland Kraftlag. Krav vedr. konsesjonssøknad.

R.B. av 21. februar 1986 sto følgende orienterng.

Planene sluttbehandles i dag:

Konsesjonssøknaden for Fagervollan like om hjørnet.

Bygdafolkets tidligere nederlag og minimale erstatning for fremtidig tap av frilufsområder og brukshevd til beite, jakt, fiske og bærsankingsområder ved tidligere kraftutbygging og neddemming, sitter vel enda i erindringen hos de fleste.

Krav om vederlag for tapte rettigheter til den andre parts million-inntekter – burde vel denne gang komme sterkere frem, og at konsesjonsavgifter øremerkes bygdas «ve og vel» må være en selvfølge. Et «apropo» uten at kravene kan sidestilles, er ved tidligere konsesjonsbehandling Saltfjell-/Svartisenutbyggingen. R.B. 13. januar 1983 sit. – Et næringsfond på 45 millioner kroner pr. år, er Rana kommunes hovedkrav i forbindelse med konsesjonsbehandlingen. I tillegg kommer en rekke andre krav for å bøte på skadevirkningene i forbindelse med utbyggingen – sit. slutt.

Noe tidligere R.B. 8. oktober 1982 referat kommunestyremøte gjeldende samme utbygging. – Arbeidsplassene viktige – inntektene av stor betydning for kommunen. 30 forskjellige forslag og 9 timers debatt i kraftutbygging/konsesjonsbehandling i Rana kommune – sit. slutt.

Man venter vel ingen 9 timers debatt ei heller 45-millionersfond, men at arbeidsplassen i by er et hovedkrav, må konsesjonsavgiftene fra denne utbygging kunne medvirke til.

1. Dekning av årlige lønnsutgifter til 10–12 arbeidsplasser ved det påtenkte Utskarpen boligsenter (navnet ikke bestemt) og medvirker økonomisk til reising av dette bygg, ville være et rimelig krav.

Andre oppgaver kan og nevnes:

2. Opparbeiding av idrettsanlegg og industriområde burde og kommet som svar.

Da ville både den yngre og eldre befolkning i bygden få noe igjen som kunne bøte på tidligere og fremtidige skadevirkninger i forbindelse med denne utbygging.

Overlater herved til de folkevalgte representanter ved denne «korsvei» å vise til mange fler positive resultater til bygdefolkets fremtid, velferd og velstand ved endelig konsesjonsbehandling enn de ovenfor forventede.

Egil Åsland.»

V. Kommunens krav og betingelser

a) Konsesjonsavgift

til kommunen skal være en kompensasjon for de verdier som blir utnyttet ved utbyggingen samt for de skader og ulemper som påføres almenheten. Skadene ved denne utbyggingen er relativt beskjedne, men verdien er betydelig. Nevner bl.a. det betydelige fastkrafttilskuddet i forhold til midlere produksjon og utbyggingskostnad. På dette grunnlag vil kommunen kreve konsesjonsavgiften satt til kr. 20 pr. NHK. Dette er forøvrig identisk med OED's forslag for Beiarnutbyggingen i Stort.prop. Nr. 3 1986.

b) Konsesjonskraft

I tråd med pkt. 9 i gjeldende konsesjonsvilkår av 12. september 1969 for Holmvassdraget kreves at kraftlaget forpliktes til å avgi den konsesjonskraften som ervervsloven gir adgang til. Prisen på konsesjonskraften må ikke settes høyere enn den som til enhver tid fastsettes av OED for slik kraft. Konsesjonskraften tildeles Rana kommune i sin helhet.

c) Forsamlingslokale og tilskott til almendannende virksomhet

Det anbefales at dette konsesjonsvilkår utformes på samme måte som pkt. 6 i gjeldende konsesjon. Det ble sist inngått avtale med kraftlaget om tilskott til opprusting av det eksisterende forsamlingshus i bygda. Den

samme framgangsmåte bør følges nå. Kommunen krever derfor at kraftlaget pålegges å yte et tilskott på kr. 50 000 til opprusting av eksisterende forsamlingshus som kan nyttes av de ansatte i anleggstida. Forhandlinger om dette forutsettes ført mellom kraftlaget og huseieren, ungdomslaget «Solgløtt».

Videre kreves at søkeren stiller kr. 30 000 til rådighet for almendannende virksomhet og til geistlig betjening.

d) Opprydding – terrengbehandling

Utbyggeren må pålegges å sørge for at planleggingen og utførelsen av anleggene blir utført slik at det virker minst mulig skjemmende i terrenget. Veger, massetak, tipper og ev. terskler skal anlegges og utformes i samarbeid med NVE, Natur- og landskapsavdelingen og Rana kommune.

e) Veger

1. Kraftlaget må pålegges å holde anleggsvegen fra X RV. 805 til kraftstasjonsområdet ved Fagervollan forsvarlig vedlike slik at den kan holdes åpen for alminnelig ferdsel. Det forutsettes at det tas med i konsesjonsvilkårene at vegen skal være åpen for alminnelig ferdsel.
2. Det kreves at det bygges ferist på anleggsvegen for å hindre beitedyr fra Straumbygda og Utskarpen å krysse naturlige grenser for beiteområdet.
3. Tidligere ferister, laget av flattjern, må skiftes ut med rundjern. Dette er nødvendig da det viser seg at sauer som er vante til å gå på spaltegolv, også går over ferister laget av flattjern.
4. Den naturlige atkomst for folk og fe på vestsiden av Holmvatn er blitt sterkt hemmet ved at oppdemningen av Holmvatnet har ført til at det tidligere naturlige vadestedet over Svartvasselva er blitt neddemt. Ved stor vannføring i Svartvasselva er det et problem å krysse elva for folk og dyr. Det kreves at kraftlaget bygger ei gangbru her.

f) Diverse krav

1. I forbindelse med tørrleggingen av Holmelva er det blitt et problem for grunneierne ved at det naturlige gjerde som elva dannet for beitedyr mellom Straumen og Utskarpen er blitt borte. Det kreves at kraftlaget setter opp gjerde – eventuelt erstatter kostnadene med nødvendige gjerder langs elva.
2. Av hensyn til faren for å miste fe på holmer i det tørrlagte elveleie ved plutselig overløp må kraftlaget pålegges å sørge for varsling av de berørte grunneiere ved overløp/tapping fra Holmvatn.
3. Utsetting av båt i Holmvatn er blitt er stort problem p.g.a. reguleringen. Det kreves derfor at det anordnes opptrekksplass for båter i nærheten av Holmvassdammen.

Da denne utbygging ikke berører drikkevannsforsyning er den ikke forelagt helserådet.

NVE opplyser i oversendelsen at søkeren også vil trenge tillatelse for de elektriske anlegg i kraftverket samt tilknyttede overføringsanlegg. Eventuell tillatelse gis i henhold til elektrisitetsloven og meddeles av NVE etter fullmakt. Søknad om dette er ikke mottatt i NVE, men de går ut fra at den foreliggende søknad inneholder nok opplysninger til at distriktene kan uttale seg også om dette spørsmål. De ber derfor om at uttalelsen også omfatter de elektriske anlegg i kraftverket.

Kommunestyret har tidligere behandlet søknad om konsesjon for kraftlinjen mellom Fagervollan og Sjonbotn. Jeg har ingen betenkeligheter med å anbefale at tillatelsen til bygging og drift av de elektriske anleggene i kraftverket blir gitt.

I sitt oversendelsesbrev til NVE søker kraftlaget også om tillatelse til å igangsette arbeidene på anleggsveien allerede inneværende år. Det fremheves at dette kan bety ett års tidligere ferdigstillelse av kraftverket med den betydning dette til ha for kraftlagets kraftdekning. Videre pekes på den sysselsettingseffekt dette vil ha for anleggssektoren i Rana. I en kopi av konsesjonssøknaden hit ber kraftlagat om kommunens støtte for denne søknad.

I og med at prosjektet både under behandlingen av «Samla Plan» i alle ledd var betraktet som ukontroversiell og anbefalt utbygd, bør snarlig igangsetting av vegarbeidet kunne innvilges, – uavhengig av konsesjonsbehandlingen.

Det anbefales at saken legges fram for kommunestyret med slik

Innstilling:

1. Det anbefales at Helgeland Kraftlag A/L i henhold til søknad av 14. mars 1986 gis konsesjon for erverv av fallrettigheter, grunnarealer og øvrige rettigheter som er nødvendig for anlegg og drift av Fagervollan kraftverk.
2. Videre anbefales at kraftlaget får tillatelse til bygging og drift av de nødvendige elektriske anlegg i tilknytning til kraftverket.
3. Rana kommunestyre slutter seg til de krav og betingelser som er redegjort for i avsnitt V, punktene a–f i saksframlegget.
4. Av hensyn til kraftdekningen og sysselsettingen på anleggssektoren i kommunen ber kommunestyret om at kraftlagets anmodning om snarlig start på vegarbeidet i området blir imøtekommet.

Rana formannskap behandlet saken 7. oktober 1986 og innstillingen ble enstemmig vedtatt..

Rana kommunestyre behandlet saken 28. oktober 1986. Kommunestyrets vedtak siteres:

> «Ovennevnte sak ble i kommunestyrets møte 28. oktober 1986 vedtatt med 34 mot 22 stemmer. (Mindretallet stemte for å beholde siste setning i pkt. E 1 som lød: Dersom dette ikke blir imøtekommet kreves subsidiært at eierne av husdyr, samt ev. reineiere som har dyr i området må få rett til å bruke vegen når det er nødvendig for driften).»

Fylkesmannen i Nordland uttaler i brev av 21 august og 25. november 1986:

«Uttalelse til konsesjonssøknad – Fagervollan kraftverk – Helgeland Kraftlag A/L

Vi viser til brev av 31. juli 1986 hvor vi blir

bedt om å avgi uttalelse til nevnte konsesjonssøknad.

Bakgrunn

Det konsesjonssøkte Fagervollan kraftverk er behandlet i Samlet Plan under betegnelsen 65 802 Holmelva–Isvatn. Det ble der plassert i kategori I (gruppe 3) (St.meld. nr. 63, 1984/85).

Konklusjonen for fagfeltene naturvern, friluftsliv, vilt og fisk i denne vassdragsrapporten var små eller ingen negative virkninger.

I konsesjonssøknaden er det i tillegg tatt inn supplerende uttalelser angående:

- Geologi, landskap og friluftsliv (P.E. Faugli, faglig utvalg for naturforvaltning)
- Botanikk, viltbiologi (Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelingen)
- Ornitologi/småvilt (UNIT, Zoologisk avd.)
- Fisk (UNIT, Zoologisk avd.)

Disse underbygger konklusjonene fra vassdragsrapporten og samsvarer med miljøvernavdelingens syn.

Konklusjon

Fylkesmannen i Nordland v/miljøvernavdelingen har ingen innvendinger mot at det gis konsesjon for bygging av det omsøkte Fagervollan kraftverk.

Helgeland Kraftlag – Fagervollan kraftverk – Rana kommune – søknad om tillatelse til erverv av fallrettigheter m.v.

1. Bakgrunn

Helgeland Kraftlag fikk ved St.prp. nr. 99 (1968/69) tillatelse til erverv, regulering og overføring i Holmvassdraget. Denne tillatelsen gjelder bl.a. oppdemming av Nedre Fagervollvatn (19.5 m – heretter kalt Holmvassmagasinet), senking av Isvatn (24,0 m) og senking av Trolldalsvatn (30,0 m).

Utnyttelsen av fallet fra Isvatn/Trolldalsvatnet til Holmvassmagasinet er behandlet i Samlet Plan for vassdrag under betegnelsen 658-02 Holmelva–Isvatn. Det ble her plassert i kategori I (gruppe 3) dvs. blant prosjekter som kan konsesjonsbehandles.

Det konsesjonssøkte prosjektet er identisk med Samlet Plan-prosjektet.

2. Prosjektet

Prosjektet medfører ingen nye reguleringer eller overføringer. Det må bygges 10,2 km anleggsveg fra Holmvassdammen til kraftstasjonsområdet og videre til utløpet fra overføringstunnelen (Trolldalsvatnet). Det må deponeres 130 000 m^3 steinmasser fra anlegget.

Bygging av 132 kV-linje fra Fagervollan kraftverk til eksisterende Sjona kraftverk behandles som egen sak. Fylkesmannens uttalelse til kraftlinjen følger innen kort tid.

3. Uttalelser

Det er mottatt uttalelser fra Nordland Fylkeskommune og Rana kommune. Kopi av disse uttalelsene følger vedlagt. Begge går inn for at konsesjon gis, men knytter en del vilkår til dette.

4. Vurdering og konklusjon

Fylkesmannen v/miljøvernavdelingen har i brev av 21. august 1986 til Miljøverndepartementet vurdert prosjektet ut fra interessene naturvern, friluftsliv, vilt, jakt og vern mot forurensning. Konklusjonen var at en ikke hadde innvendinger mot at det gis konsesjon for det omsøkte Fagervollan kraftverk.

Samlet Plan har vurdert prosjektet som lite konfliktfylt. Høringsuttalelsene befester denne vurderingen.

Fylkesmannen går på denne bakgrunn inn for at konsesjon gis og at de foreslåtte vilkår tas til følge. Anbefalingen omfatter også de elektriske anlegg i kraftverket.»

Nordland fylkeskommunes uttalelse av 5. november 1986 siteres:

Rana kommune. Helgeland Kraftlag A/L. Konsesjonssøknad – Fagervollan kraftverk

Fylkesmannen i Nordland har i brev av 25. juli 1986 sendt ovennevnte konsesjonssøknad til uttalelse.

Plan- og ressursstyret behandlet saken i møte 1. oktober 1986 og gjorde enstemmig vedtak i samsvar med innstillingen.

Fylkesutvalget behandlet saken som sak 200/86 i møte den 28.–29. oktober 1986 og gjorde enstemmig slikt vedtak i samsvar med innstillingen:

«1. Nordland fylkeskommune vil ikke fremsette krav om eventuell forkjøpsrett til det omsøkte prosjekt.
2. Det tilrås gitt konsesjon til Helgeland Kraftlag A/L for bygging og drift av Fagervollan Kraftverk i samsvar med fremlagte planer.
   Prosjektet tilrås realisert så snart som mulig.
3. Ved bygging av anleggsveg bør traséalternativet langs Holmvatnet velges. Utstikking bør skje i samarbeid med Kulturminnevernet. Massetipper bør plasseres i samråd med reindriften.»

Miljøverndepartementets uttalelse følger i brev datert 25. februar 1987:

«*Kulturminner*

Riksantikvaren uttaler i brev av 17. november 1986 at konflikten i forhold til kulturminner fra nyere tid ikke er av slik størrelse at det gir grunnlag for å motsette seg at det gis konsesjon.

Riksantikvaren foreslår vilkår stillet ved en eventuell konsesjon og vilkårene er angitt i Riksantikvarens uttalelse.

Universitetet i Trondheim, Museet, ser det som ønskelig at den alternative vegtraséen lenger mot øst blir valgt, gj.f. vedlagte kart. Hvis det allikevel blir nødvendig å velge den traséen som går nærmest Holmvatnet, ser Muséet det som ønskelig at helleren sikres mot ras under anleggsvirksomheten framfor at det foretas en utgraving av helleren.

Vedlagt Museets uttalelse av 2. februar 1987 følger rapport fra befaring av helleren foretatt av Rana museum høsten 1986.»

UNIT, Museet sier i sin uttalelse av 2. februar 1987:

«Uttalelse til konsesjonssøknad for Fagervollan kraftverk

Det vises til Deres brev av 31. juli 1986. Av den vedlagte konsesjonssøknaden fremgår at planlagt trasé for anleggsveg forbi Holmvatn kan komme i konflikt med en heller, som har vært i bruk av reindriftssamer i alle fall tilbake til 1700-tallet.

Helleren ble befart av folk fra Rana Museum sist høst, der bl.a. traséens beliggenhet i forhold til helleren ble vurdert (se vedlagte rapport).

Av rapporten fremgår at helleren kan utsettes for ras fra anleggsvirksomheten og derved stå i fare for å bli ødelagt eller overdekket.

Ut fra dette er det ønskelig fra Museets side at den alternative vegtraséen lenger mot øst blir valgt (se vedl.).

Hvis det allikevel blir nødvendig å velge den traséen som går nærmest Holmvatnet, ser Museet det som ønskelig at helleren sikres mot ras under anleggsvirksomheten framfor at det foretas en utgravning av helleren. Vi anser det for mer verdifullt at helleren forblir intakt som kulturminne i miljøet framfor at den utgraves og raseres. En betingelse for dette er imidlertid at en under anlegget av vegen sikrer at helleren ikke utsettes for ras. I så fall ønsker Museet å få seg forelagt planer for en slik sikring.

Dersom Kraftverket ikke ønsker å påta seg dette ansvaret, må helleren graves ut, og i så fall vil vi komme tilbake med et budsjettoverslag for en slik undersøkelse.»

Riksantikvaren uttaler i sitt brev av 17. november 1986:

«Holmvassdraget. Utbygging – Fagervollan kraftverk

Vi viser til ovennevnte konsesjonssøknad oversendt hit til uttalelse ved brev av 31. juli 1986.

Undersøkelser vedrørende kulturminner er utført av Rana Museum.

Det finnes få kulturminner fra nyere tid i det berørte område som ligger innenfor Riksantikvarens ansvarsområde. De fleste kulturminnene er automatisk fredet etter lov om kulturminner ved at de er samiske og eldre enn 100 år og er således ikke Riksantikvarens område.

Konfliktene i forhold til kulturminner fra nyere tid er ikke av slik størrelse at det gir grunnlag for å motsette seg at det gis konsesjon.

Det vil imidlertid blant annet være nødvendig å undersøke området mer intensivt når vegtraséer er nøyere planlagt.

Dersom konsesjonssøknaden blir innvilget foreslår vi at det stilles følgende vilkår vedrørende kulturminner fra nyere tid:

«Naturforekomster, kulturminner m.v.

Anleggets eier plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Anleggets eier skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste kulturminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på kulturminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendige underretning.»

Vi forutsetter at konsesjonæren etter disse vilkårene plikter etter nærmere bestemmelse av kulturvernmyndighetene og innenfor en rimelig økonomisk ramme:

a) å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner
b) å utføre tiltak for å minske skadevirkning for kulturminner
c) å forelegge kulturvernmyndighetene planene for hoved-hjelpeanlegg og andre anlegg inkl. veier som følger av utbyggingen.»

Direktoratet for naturforvaltning (DN) uttaler 3. september 1986:

«Fagervollan kraftverk

Søknaden gjelder

Helgeland Kraftlag søker om tillatelse til å utnytte fallet fra de tidligere regulerte vatna. Trolldalsvatn (RH = 30 m) og Isvatn (RH = 10,3 m). Disse vatna er regulert i forbindelse med Sjona kraftverk og de eksisterende reguleringsgrenser skal beholdes.

Virkninger av utbyggingen

Elva fra Isvatn til Holmvatn er tidligere regulert og er tilnærmet tørrlagt om sommeren, mens tapping foregår om vinteren. Etter utbygging vil elva bli tørrlagt hele året. Elva har i dag ingen verdi som produksjonsområde for fisk.

Det skal bygges en 8,7 km lang anleggsveg på østsiden av Holmvatn, fra Holmvassdammen til kraftstasjonsområdet. Videre skal det bygges en 1,5 km veg fra kraftstasjonsområdet til utløpet av eksisterende overføringstunnel fra Trolldalsvatnet. Det forventes ikke at disse inngrepene gil gi tap av eventuelle type- og referanseverdier for landskap, naturvern og vilt.

Konklusjon

Det har ikke framkommet opplysninger i utredningen på fagfeltene naturvern, landskap, friluftsliv, fisk og vilt som tilsier innvendinger fra DN til utbyggingsplanene.»

Faglig utvalg for naturforvaltning (FUN) hevder i sin vurdering av 15. oktober 1986:

«Vedrørende Helgeland Kraftlag. Fagervollan kraftverk

Deres ref. 1 040/86–V KR/KD.

Faglig utvalg for naturforvaltning oversender herved sin vurdering av de foreliggende planer for utbygging av Fagervollan kraftverk.

Den planlagte utbygging vil i liten grad berøre naturfaglig interessante forekomster, og FUN har derfor ingen innsigelser mot at utbyggingen finner sted. Det er ikke behov for konsesjonsbetingede undersøkelser.»

SFT vurderer sitt standpunkt i saken slik:

«Vi viser til Deres brev av 26. august 1986 vedrørende Helgeland Kraftlags søknad om utbygging av Fagervollan kraftverk.

Fagervollan Kraftverk vil utnytte fallet mellom eksisterende regulerte vann. Den nåværende reguleringshøyde på vannene vil ikke forandres, se vedlegg 1. Elva mellom Isvannet og Holmvannet vil etter planen miste vannføringen også vinterstid.

Det er ingen hytter, bosetting eller jordbruksvirksomhet i området som berøres av utbyggingsplanen, men området nyttes som reinbeite. Forurensningstilførsler som følge av ferdsel, fritidsaktiviteter og bruk av områdene til reinbeite antas å være små. Den berørte delen av vassdraget antas å være lite forurenset.

SFT antar at eventuelle forurensningsvirkninger i det berørte vassdragsavsnittet som følge av den planlagte utbyggingen, blir små.

Selv om forurensningsvirkningene blir små, finner vi det likevel riktig å foreslå at det i en eventuell tillatelse til utbygging som ansøkt, tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensningsvirkninger som står i forbindelse med utbygging og drift av Fagervollan kraftverk.

Under henvisning til det ovennevnte og til lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, § 11, vil vi foreslå at det tas med følgende vilkår:

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger som står i forbindelse med utbygging og drift av Fagervollan Kraftverk.»

Reindriftseier John Petter Gaup uttaler i notat av 23. september 1985:

«Notat fra befaring av veg og kraftstasjonsområde for Fagervollan kraftverk, den 27. august 1985.

Vestre vegtrasé

Distriktet står sterkt i sine krav at det ikke blir bygget veg i vest-side av Holmvatn/Fagervollbassenget. Vestre side av vassdraget er det tidlig grønnbeite om vår-sommer, vegen vil medføre at det blir sterk traffikering av tur-gående langs vassdrag.

Dette medfører at hele beitearealet som heller mot vassdraget blir totalt forstyrret, og reinen søker seg til andre områder. Det er et område som brukes på tidlig høst, august/september. Distriktet har arbeidsgjerde som blir berørt av vegtrasé, det medfører at arbeidsgjærde må flyttes det er et arbeidsgjerde som har et stort beitehag som brukes i kalvmerking.

Østre vegtrasé

Distriktet har lite eller ingen merknader til vegtraséen som går på østsiden av Holmvassbassenget, men forbeholder at vegen bygges ved strandlinje.

Det er mest hensiktsmessig for lav-beite i det aktuelle området, det innebærer at det blir minst tap av beitearealer når vegen bygges i strandlinje.

Stasjonsområde

Under anleggstid har reindriften store forstyrelse av stasjonsområdet, det er trang flytte å trekkveg for rein i det aktuelle område dette innebærer store problemer og arbeidskraft må forsterkes.

Arbeidsleir har sine negative virkninger med forstyrrelse av folk i sin fritid, og under småvilt jakt om høsten da har reindrift store behov for område i flytting og samling av flokken til slakt.

Reindriftsinteressen av veg

Distriktet er tjent med veg på øst-side av vassdraget for å kunne bygge kombinert slakt, merke og transportgjerde.

Konsesjon

I konsesjon vil distriktet minne konsesjonsøkere (kraftlag) at det blir søkt stengning av veg for almenferdsel med låst bom, der vegen tar av fra den eksisterende veg.»

Reindriftsagronom Hans Prestbakmo konkluderer sin vurdering av 30. oktober 1985 slik:

«Det aktuelle reguleringsområdet ligger i Strandtindene reinbeitedistrikt.

Distriktet nyttes i første rekke som beite for rein i tida april–desember.

Området der inngrepene skal skje, har fine vår- og seinsommer-/høstbeiter for rein.

Sjølve inngrepet er lite. Det er i første rekke vegen som kan føre til tap og ulemper for reindrifta.

Det er nødvendig med godt samarbeid mellom reineierne og utbyggeren for å unngå unødige tap og ulemper for reindrifta.

Anleggsvegen må være stengt for almen ferdsel i og etter anleggstida.»

De innkomne uttalelser er forelagt søkeren for kommentar.

I to brev har så søkeren gitt sine kommentarer.

Brevet av 6. februar siteres:

«Fagervollan kraftverk
Uttalelser til søknaden

Det vises til Deres brev av 11. desember 1986 vedlagt innkomne uttalelser til vår søknad om konsesjon for utbygging av ovennevnte kraftverk.

Vi registrerer at det ikke er framkommet innvendinger mot utbyggingen, og at samtlige høringsinstanser anbefaler at konsesjon gis.

Til de foreliggende uttalelser vil vi bemerke følgende:

Nordland fylkeskommune, brev av 5. november 1986 til fylkesmannen i Nordland:

Anleggsvegen ble stukket høsten 1986 etter det traséalternativ som anbefales av fylket. Rana Museum ble varslet da markarbeidene tok til, og har befart veglinja i det område hvor det er registrert samiske kulturminner, samt derfra og sørover.

Museets merknader etter befaringen foreligger i brev av 2. april 1986 fra UNIT/Museet til Miljøverndepartementet. Det påpekes der at en fredet heller kan bli utsatt for skader pga. vegbyggingen. Vi var oppmerksom på dette da markarbeidene ble utført, og har også stukket en alternativ veglinje i dette området. Så snart masseberegninger og tverrprofiler foreligger vil vi vurdere hvorvidt vegen skal legges om eller om det kan treffes tiltak som gir helleren sikker beskyttelse.

Ved plassering og utforming av massetipper har vi forutsatt at samarbeide med NVE–VN og Rana kommune, kfr. søknadens pkt. 4.9.2. Vi har imidlertid ingen innvendinger mot at også reindriftsnæringen tas med på råd.

Rana kommune, brev av 4. november 1986 til fylkesmannen i Nordland:

Det refereres til avsnitt V, pkt. a–f i saksframlegget for kommunestyret

a) Konsesjonsavgiften kreves satt til kr. 20 pr. nHk under henvisning til OED's forslag for Beiarnutbyggingen, Saltfjell/Svartisen. Vi mener dette må være for høyt, tatt i betraktning anleggets lave produksjon, høye utbyggingskostnad og de beskjedne inngrep som skal foretas.

e) Veger

1. Da anlegget blir liggende avsides til, og ikke får fast bemanning, ser vi det som en fordel at tilgjengeligheten til stasjonsområdet begrenses. Vi mener derfor at vegen bør stenges med bom ved avkjørsel fra eksisterende anleggsveg til dam Holmvatnet, og at bruk av vegen bare skal tillates i forbindelse med utøvelse av næring i området.

   Videre må vår plikt til vedlikehold og snørydding av vegen begrenses til det nødvendige av hensyn til vår egen bruk av denne.

4. Gangbru over Svartvasselva

Under skjønnet for Sjona kraftverk avholdt i 1974 var det lagt ned påstand som slikt tiltak av bygdesameiet. Retten fant ikke å kunne ta påstanden til følge.

Bygdesameiet ble imidlertid tilkjent en engangserstatning for bygging av ny hytte, klopp over Svartvasselva og rydding av sti langs vestsiden av Holmvatnet.

Utbyggingen av Fagervollan kraftverk vil ikke endre vassføringsforholdene i Svartvasselva.

På bakgrunn av dette kan vi ikke se at kravet har noen berettigelse. Vi vil imidlertid nevne at vi vurderer bygging av gang bru over Svartvasselva for å bedre vår egen adkomst langs traséen for 132 kV overføringslinja Sjona–Fagervollan.

f) Diverse

1. Gjerding langs Holmelva som erstatning for tapt naturgjerde ved tørrlegging av elva. Dette spørsmålet ble behandlet og avgjort ved skjønnet for Sjona kraftverk i 1974 under de respektive takstnummer. Ett par av grunneierne ble tilkjent erstatning, de øvrige krav ble avvist.

   Utbyggingen av Fagervollan kraftverk vil ikke medføre endringer i forholdene nedstrøms dam Holmvatn. Vi mener derfor at kravet ikke er berettiget.
2. Varsling ved farer for overløp, evt. tapping fra dam Holmvatn.

   Vi har ikke vært orientert om at dette har medført problemer. Fagervollan kraftverk vil ikke endre flomforholdene nedstrøms dam Holmvatn. I praksis anser vi det mulig å varsle tapping (som forekommer meget sjelden) samt høy vannstand i Holmvassmagasinet ved f.eks. oppslag i bygda.
3. Opptrekksplass for båter ved Holmvassdammen. Omsøkte utbygging vil ikke endre vannstandsforholdene i Holmvatnet i forhold til dagens situasjon. Mulighetene for sjø- og landsetting av båter blir som tidligere.

   Et evt. slikt anlegg må pga. isforholdene utformes som en relativt enkel slipp.

Til de øvrige krav har vi ingen merknader.»

I brev av 3. april kommer søkeren med ytterligere kommentarer:

«Fagervollan kraftverk – uttalelser til konsesjonssøknaden

Vi viser til Deres brev av 1. april 1987, hvor det anmodes om våre kommentarer til oversendte uttalelser.

Vi vil bemerke følgende:

Riksantikvaren, brev av 17. november 1986

Anleggsveger ble ferdig detaljestukket høsten 1986. Øvrige områder som vil bli berørt (rigg og tipper) kan påvises. Vi vil derfor kontakte Riksantikvaren snarest for avtale om nærmere undersøkelser.

UNIT, Museet, brev av 2. april 1986

Museets merknader har vi forsåvidt allerede kommentert i vårt brev av 6. februar 1987. Vi vil bare her kort gjenta at vi i området ved det registrerte kulturminne (heller) har stukket en alternativ vegtrasé i trygg avstand fra helleren. Det er sannsynlig at vegen vil bli bygget etter dette alternativ.

Forøvrig har vi ingen kommentarer til de innkomne uttalelser.»

Norges vassdrags- og energiverk vil bemerke:

Plan og søknad

Søknaden fra Helgeland Kraftlag A/L gjelder bygging av Fagervollan kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Isvatn og Holmvatn samt fallet mellom Trolldalsvatnet og Holmvatn i Holmvassdraget i Rana.

I henhold til ervervsloven søkes det om ervervskonsesjon samt om nødvendig ekspro-

priasjonsutbyggingstillatelse for kraftverket i henhold til vassdragslovens §§ 62, 104, 105 og 148. Det er usikkert om det blir nødvendig med ekspropriasjon av fallrettigheter.

Kraftverket vil ligge i øvre del av Holmvassdraget. Nedre del av vassdraget, dvs. fallet mellom Holmvatnet og sjøen, utnyttes i dag i Sjona kraftverk. Tillatelse til erverv, regulering og overføring i Holmvassdraget ble gitt ved Kgl. resolusjon av 12. september 1969.

Utbyggingsplanene for Fagervollan kraftverk er identiske med prosjekt 658-02 Holmelva–Isvatn i Samlet Plan av 1984. Prosjektet ble plassert i kategori I, gruppe 3.

De eksisterende reguleringsgrenser i magasinene vil bli opprettholdt, dvs. at Isvatnet senkes 24 meter og Trolldalsvatnet senkes 30 meter.

Det midlere avløp for Isvatn er beregnet til 39,9 mill. m³/år, magasinvolumet er 44 mill. m³. Årsavløpet for Trolldalsvatn er beregnet til 64 mill. m³ og magasinet er på 45 mill. m³. Vassdragsdirektoratet regner med en usikkerhet på ca. 15 pst. i disse oppgaver. Elva fra Isvatn til Holmvatn vil bli helt tørrlagt. Forøvrig vil det ikke bli noen endring i vannføringsforholdene. Beregningen viser at magasinprosenten for det høye fallet (Isvatn) vil være 110 og for det lave fallet (Trolldalsvatn) vil være 70.

Kraftstasjonen vil bli lagt i fjell nordøst for Holmvatnet. Det er forutsatt installasjon av en Francisturbin. Den vil vekselvis bli kjørt på det høye og lave fallet.

Fallet mellom Isvatn og Holmvatn er på brutto 192 meter. Tilsvarende tall for bruttofallet mellom Trolldalsvatn og Holmvatn er 125 meter.

Slukeevnen er regnet til henholdsvis 8,4 m³/s og 6,7 m³/s. Kraftverkets brukstid er beregnet til 3 870 timer. Midlere årsproduksjon for Fagervollanverket er regnet til å være 55,9 GWh. Vinterproduksjonens andel er hele 48 GWh, dvs. 87 pst. Fastkraftbidraget i søkerens produksjonssystem er angitt til 70 GWh.

NVE har ikke noe vesentlig å bemerke til den beregnede midlere årsproduksjon. Fastkraftproduksjonen i samkjøringssystemet har man imidlertid beregnet til 62 GWh pr. år.

Kostnaden for utbyggingen pr. 1. januar 1986 er regnet til 150 mill. kroner. Med prisnivå pr. 1. januar 1987 må overslaget økes til ca. 165 mill. kroner. Dette gir en utbyggingskostnad på kr. 2,95 pr. kWh midlere årsproduksjon.

Ved en så stor vinterandel regnes prosjektet å ligge i økonomiklasse 3 som NVE regner akseptabelt.

Ytelsen i et medianår er beregnet til 9 920 nat.hk.

Anlegget innbefatter sprengning av 2 500 meter ny tunnel/sjakt samt utstrossing av eksisterende overføringstunnel fra Trolldalsvatn.

Anleggsveg på 8,7 km lengde må bygges frem til kraftstasjonsområdet. Videre må det anlegges 1,5 km veg fra kraftstasjonsområdet og frem til utløpet av overføringstunnelen fra Trolldalsvatnet. Tilsammen 130 000 m³ tunnelmasse vil bli deponert, noe av massene vil bli nyttet til vegbygging og fundamenteringsarbeider.

Kraften fra Fagervollan kraftverk vil bli overført ved en 13 km lang 132 kV linje til koplingsanlegget ved Sjona kraftverk. Videre vil det bli bygget en 6,5 km lang 20 kV anleggslinje frem til anleggsområdet.

Ekspropriasjonssøknaden

Søknaden fremmes i henhold til § 62 i vassdragsloven for erverv av de nødvendige bruksarealer for bygging og drift av kraftverket. Tilsammen 235 daa. vil gå med til dette formål. Det er ikke innkommet noen protester til saken.

Ekspropriasjon av fallrettigheter i henhold til § 148 er det heller ikke protestert mot.

Skader og ulemper

Strandtindene reinbeitedistrikt nytter reguleringsområdet som reinbeite i tiden april–desember. Anleggsvirksomheten vil virke inn på reindriftsnæringen som et forstyrrende element. Særlig vil anleggstrafikken på vegen virke generende.

Det er funnet 4 samiske kulturminner i området. Ett av disse, en helle, blir påvirket av anleggsvegens tracé. En justering av vegtraséen er derfor ønskelig.

Vassdraget over utbyggingsstrekningen er idag tørrlagt i sommertiden under oppfylling av magasinene. Utbyggingen betyr lite om i det hele noe i denne tiden. Vintertappingen til elven forsvinner uten at dette medfører nevneverdige skader.

Vurdering fra andre

Fylkesmannen har ingen innvendinger mot søknaden og anbefaler den innvilget.

Nordland fylkeskommune anbefaler søknaden innvilget.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har ingen vesentlige innvendinger. Det sies bl.a. at inngrepet ikke vil gi tap av type og referanseverdier når det gjelder landskap, natur, friluftsliv, fisk og vilt.

Faglig utvalg for naturforvaltning (FUN)

uttaler at den foreslåtte utbygging i liten grad vil berøre de naturfaglige interesser. Det er ikke behov for konsesjonsbetingede undersøkelser.

Riksantikvaren og UNIT, Museet sier at prosjektet kan aksepteres. Helleren ved Holmvatnet må imidlertid sikres.

SFT mener utbyggingen vil gi små utslag m.h.t. forurensning.

Reindriftsagronomen karakteriserer inngrepet som lite. Større vegferdsel kan gi forstyrrelser for næringen.

De issakkyndige betegner prosjektet som lite konfliktfylt. Det må påregnes en mindre råk ved utløp av kraftstasjonen samt mindre endringer i vanntemperaturen. Klimaet vil bli uendret.

NVE's vurdering

NVE's råd har sett på forholdene på stedet den 5. september 1986. Norges vassdrags- og energiverk har vurdert de innkomne uttalelser og merknader i saken. Etter en samlet vurdering finner NVE at skader og ulemper inklusive kostnadene er mindre enn fordelene ved bygging av Fagervollan kraftverk.

NVE tilrår derfor at de omsøkte tillatelser gis med de vilkår som følger vedlagt.

Søknaden om allmannastevning anbefales innvilget på betingelse av at alle kjente rettighetshavere stevnes direkte.

Om ervervsvilkårene bemerkes:

Konsesjonstid, post 1

NVE foreslår ubegrenset konsesjonstid, jfr. § 4 i ervervsloven. Det tas forbehold om ev. revisjon etter 50 år.

Konsesjonsavgifter, næringsfond, post 2

Kommunens krav er kr. 20,– pr. nat.hk. Søkeren mener dette er noe høyt bl.a. sett i relasjon til relativt små inngrep. NVE foreslår etter en samlet vurdering at aviftssatsen til kommunen blir satt til kr. 18,– pr. nat.hk.

Sammenligningen som kommunen har gjort med Beiarnutbyggingen er etter NVE's syn ikke dekkende da Fagervollanprosjektet er betydelig mindre av omfang samtidig som det ligger i helt ubebygd område.

Avgiftssatsen til staten foreslås satt til kr. 4,– pr. nat.hk.

Det er ikke satt fram noe krav om næringsfond.

Forsamlingslokale, almendannende virksomhet m.v., post 9

Rana kommune har fremmet krav på kr. 50 000,– til opprusting av eksisterende forsamlingshus. Kommunen viser i den forbindelse til pkt. 6 i gjeldende konsesjon for Sjona kraftverk. NVE går inn for at kommunens krav om et tilskudd på kr. 50 000 imøtekommes.

Når det gjelder spørsmålet om almendannende virksomhet og geistlig betjening vil NVE at kr. 30 000,– stilles til disposisjon. Dette er også kommunens krav.

Godkjenning av planer, tilsyn m.v., post 10

Rana kommunes krav om terrengbehandling og opprydding er dekket opp under vilkårene post 10.

Nordland fylke peker på at massetipper bør plasseres i samråd med representanter for reindrift.

Landskapspleie furutsettes utført av byggherren i samarbeid med Vassdragsdirektoratet etter vanlig praksis.

Veger m.v., post 11

Det er reist krav fra reindriftshold og søkeren om stenging av vegen langs Holmvatn for alminnelig trafikk. Søkeren påpeker at vedlikeholdsansvaret i framtiden bare erkjennes i den grad kraftverket trenger vegen til kraftverkdriften. Reindriftsnæringen hevder generelt trafikkforstyrrelse for beitende rein i området. Rana kommune krever vegen åpen.

Ervervsloven forutsetter i § 2 pkt. 8 at veg anlagt av konsesjonæren skal stilles til fri almen benyttelse dersom departementet ikke beslutter stenging. NVE finner at man i utgangspunktet bør følge lovens generelle krav her og eventuelt foreta stengning om ovennevnte hensyn skulle gjøre dette berettiget.

Naturforekomster, fornminner m.v., post 12

Riksantikvaren har foreslått oppstillet det vanlige vilkår som tas inn i vassdragskonsesjonssaker. I tillegg foreslås bekostet undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner, tiltak for å minske skadevirkninger på disse. Det kreves også at planer for veger, hoved- og hjelpeanlegg legges fram for kulturvernmyndighetene. NVE viser vedr. dette til kulturminneloven.

Konsesjonkraft, post 14

I samsvar med erverslovens § 2 pkt. 12 er betinget avgift konsesjonskraft med inntil 10 pst. til kommuner og inntil 5 pst. til staten.

Øvrige bemerkninger

Rana kommune har tatt opp krav om bygging av ny ferist samt opprusting av gamle ferister. NVE mener dette er en sak for skjønnsretten. Kommunen har også krav om bru over Svartsvasselva. Forholdet er tatt opp av den forrige skjønnsrett og avgjort der.

M.h.t. spørsmålet om gjerding langs Holmelva så er dette også vurdert av skjønnsretten. Nåværende utbygging vil ikke endre noe fra den tidligere situasjon.

Ev. varsling kan skje i henhold til den framgangsmåte som er foreslått av søkeren. Opptrekksforholdene for båt i Holmvatn antas å bli som før.

Om vilkårene i.h.t. vassdragsloven bemerkes:

Forurensning, post 1

I brev av 13. februar 1987 har SFT foreslått vilkår om begrensning av forurensningsvirkninger. NVE har tatt kravet inn under pkt 1 under vilkår etter vassdragsloven.

Terskler m. v., post 2

NVE vil foreslå det generelle vilkåret som gir departementet høve til å pålegge utbyggeren bygging av terskler m.v.

Man viser også til ervervstillatelsens vilkår om byggefrister, post 4, godkjenning av planer og tilsyn, post 10 og om fornminner m.v. post 12 som også gjøres gjeldende for ekspropriasjonstillatelsen.

Behandlet i NVE's råd 15. juni 1987. Rådet sluttet seg enstemmig til NVE's anbefaling.»

NVE's forslag til vilkår for Helgeland Kraftlag A/L for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 samt §§ 62 og 148 til bygging av Fagervollan kraftverk i Holmvassdraget i Rana kommune i Nordland fylke:

«1.
(Forurensning)

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

2
(Terskler m.v.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge Helgeland Kraftlag A/L å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.»

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Helgeland Kraftlag A/L til å erverve fallrettigheter i Holmelva for utbygging av Fagervollan kraftverk:

«1.
(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 4,– pr. nat.hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vannfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 18,– pr.nat.hk, beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som vannkraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.
(Kontroll med betaling av avgifter m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10 pst. – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren er forpliktet til å gi et tilskudd på kr. 50 000,– til opprusting av det eksisterende forsamlingshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 30 000,– til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for

NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertididge hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vannfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkosten-

de. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4 og 14 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonæren skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

III. Innkomne uttalelser til NVE's innstilling av 22. juni 1987:

Rana kommune har i brev av 9. juli 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Til underretning meddeles at ovennevnte sak ble behandlet i formannskapets møte 7. juli 1987 med det resultat som framgår av vedlagte utskrift.»

Fra *Teknisk rådmann i Rana kommune* siteres fra innstillingen av 6. juli 1987:

«Utbyggingen av dette anlegget har tidligere vært behandlet 2 ganger i kommunestyret, først i forbindelse med «Samlet Plan» i 1984 og sist da kommunestyret ga sin uttalelse til selve konsesjonssøknden. K.sak 129/86, den 28. oktober 1986.

I begge tilfelle har formannskap/kommunestyre anbefalt den omsøkte utbygging.

Følgende krav og betingelser ble stilt fra kommunens side:

a) Konsesjonsavgift til kommunen skal være en kompensasjon for de verdier som blir utnyttet ved utbyggingen samt for de skader og ulemper som påføres almenheten. Skadene ved denne utbyggingen er relativt beskjedne, men verdien er betydelig. Nevner bl.a. det betydelige fastkrafttilskuddet i forhold til midlere produksjon og utbyggingskostnad. På dette grunnlag vil kommunen kreve konsesjonsavgiften satt til kr. 20,– pr. NHK. Dette er forøvrig identisk med OED's forslag for Beiarnutbyggingen i Stort.prop. nr. 3 1986.

b) Konsesjonskraft

I tråd med pkt. 9 i gjeldende konsesjonsvilkår av 12. september 1969 for Holmvassdraget kreves at kraftlaget forpliktes å avgi den konsesjonskraften som ervervsloven gir adgang til. Prisen på konsesjonskraften må ikke settes høyere enn den som til enhver tid fastsettes av OED for slik kraft. Konsesjonskraften tildeles Rana kommune i sin helhet.

c) Forsamlingslokale og tilskott til almendannende virksomhet

Det anbefales at dette konsesjonsvilkår utformes på samme måte som pkt. 6 i gjeldende konsesjon. Det ble sist inngått avtale med kraftlaget om tilskott til opprusting av det eksisterende forsamlingshus i bygda. Den samme framgangsmåte bør følges nå. Kommunen krever derfor at kraftlaget pålegges å yte et tilskott på kr. 50 000 til opprusting av eksisterende forsamlingshus som kan nyttes av de ansatte i anleggstida. Forhandlinger om dette forutsettes ført mellom kraftlaget og huseieren, ungdomslaget «Solgløtt».

Videre kreves at søkeren stiller kr. 30 000 til rådighet for almendannende virksomhet og til geistlig betjening.

d) Opprydding – terrengbehandling

Utbyggeren må pålegges å sørge for at planleggingen og utførelsen av anleggene blir utført slik at det virker minst mulig skjemmende i terrenget. Veger, massetak,

tipper og ev. terskler skal anlegges og utformes i samarbeid med NVE, Natur- og landskapsavdelingen og Rana kommune.

e) Veger

1. Kraftlaget må pålegges å holde anleggsvegen fra X RV. 805 til kraftstasjonsområdet ved Fagervollan forsvarlig vedlike slik at den kan holdes åpen for alminnelig ferdsel. Det forutsettes at det tas med i konsesjonsvilkårene at vegen skal være åpen for alminnelig ferdsel.
2. Det kreves at det bygges ferist på anleggsvegen for å hindre beitedyr fra Straumbygda og Utskarpen å krysse naturlige grenser for beiteområdet.
3. Tidligere ferister, laget av flattjern, må skiftes ut med rundjern. Dette er nødvendig da det viser seg at sauer som er vante til å gå på spaltegulv, også går over ferister laget av flattjern.
4. Den naturlige atkomst for folk og fe på vestsiden av Holmvatn er blitt sterkt hemmet ved at oppdemningen av Holmvatnet har ført til at det tidligere naturlige vadestedet over Svartvasselva er blitt neddemt. Ved stor vannføring i Svartvasselva er det et problem å krysse elva for folk og dyr. Det kreves at kraftlaget bygger ei gangbru her.

f) Diverse krav

1. I forbindelse med tørrleggingen av Holmelva er det blitt et problem for grunneierne ved at det naturlige gjerde som elva dannet for beitedyr mellom Straumen og Utskarpen er blitt borte. Det kreves at kraftlaget setter opp gjerde – eventuelt erstatter kostnadene med nødvendige gjerder langs elva.
2. Av hensyn til faren for å miste fe på holmer i det tørrlagte elveleie ved plutselig overløp må kraftlaget pålegges å sørge for varsling av de berørte grunneiere ved overløp/tapping fra Holmvatn.
3. Utsetting av båt i Holmvatn er blitt et stort problem p.g.a. reguleringen. Det kreves derfor at det anordnes opptrekksplass for båter i nærheten av Holmvassdammen.»

I tråd med gjeldende praksis har saken vært behandlet av NVE og i brev av 26. juni 1987 sender OED innstillingen fra NVE ut til uttalelse til bl.a. kommune, fylke samt til fire aktuelle departementer (L.br., KAD, Fin. og Miljø). Uttalefrist var satt til 17. august 1987.

Etter initiativ fra aktuelle entreprenører i Rana er det blitt stilt i utsikt at dersom uttalelsene kommer inn før fristen kan saksbehandlingen påskyndes.

NVE finner at skader og ulemper inkl. kostnadene er mindre enn fordelene ved utbyggingen, og anbefaler at tillatelse gis på visse vilkår.

Rana kommunes standpunkt til selve utbyggingen er klart tilkjennegitt ved tidligere vedtak.

Når det gjelder konsesjonskravene vil de bli kommentert nedenfor:

a) Konsesjonsavgift

Kravet var *20 kr./Nhk.* Hk har imøtegått sammenligningen med Beiarn og hevder at kravet er alt for høyt. NVE er enig med Hk og foreslår *18 kr./Nhk.* Jeg har ikke saklige motargumenter og anbefaler at kommunen aksepterer dette.

b) Konsesjonskraft

Kravet er innfridd i innstillingen. Jfr. *pkt. 14* i utkast til vilkår.

c) Forsamlingslokale og tilskott almendannende tiltak

Kravet er innfridd. Pkt. *9.*

d) Opprydding m.v.

Kravet er innfridd. Pkt. *10.*

e) Veger

1. Åpen anleggsveg

Kravet imøtekommet. Pkt. *11.*

2 og 3. Ferister blir av NVE henvist til skjønnet.

4. Gangbru over Svartvasselva

Dette krav var oppe ved forrige utbygging og avvist av skjønnet. NVE viser til det. Hk uttaler at de vurderer å bygge gangbru av hensyn til egen atkomst langs kraftlinjetraséen. Dette bør derfor kunne tas opp i forbindelse med nytt skjønn.

f) Diverse krav

1. Utvidet gjerdehold

Hk og NVE hevder at dette ble avgjort av skjønnet ved forrige utbygging. Ny utbygging endrer ikke situasjonen. Jeg anbefaler at saken ev. tas opp av grunneierne i forbindelse med skjønnet.

2. Varsling

Hk vil varsle tapping (som foregår meget sjelden) ved oppslag i bygda. NVE slutter seg til dette. Jeg har ikke bemerkninger til det.

3. Opptrekksplass for båter

Hk og NVE viser til at vannstandsforholdene blir som før i Holmvatn, uavhengig av omsøkte utbygging. Jeg foreslår at kommunen opprettholder kravet om anordning av en opptrekksplass (som en relativ enkel slipp) i nærheten av Holmvassdammen.

NVEs forslag til konsesjonsvilkår følger som trykt bilag, mens selve innstillingen følger som utrykt bilag.

Det anbefales at formannskapet gjør slikt

vedtak:

Rana formannskap ber om at det i konsesjonsvilkårene for Fagervollan kraftverk blir tatt inn en bestemmelse som pålegger utbygger å anordne en opptrekksplass for båter i nærheten av Holmvassdammen.

Ut over dette har formannskapet ikke spesielle bemerkninger til NVEs innstilling i saken.»

Mo i Rana, 6. juli 1987.

Einar Eide
teknisk rådmann.

Helgeland Kraftlag A/L

Søknad om konsesjon for bygging av Fagervollan Kraftverk. – Uttalelse til NVE's innstilling.

Sendes *Rana formannskap, her.*

Finansrådmannen tilrår at formannskapet gjør slikt

vedtak:

Teknisk rådmanns innstilling vedtas.

Finansrådmannen i Rana, 6. juli 1987.

Håkon Aasarød.

Nordland Fylkeskommune har i brev av 8. juli 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Olje- og Energidepartementets oversendelse av Innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk av 22. juni 1987 angående ovennevnte.

Plan- og ressursstyret i Nordland behandlet saken i møte 1. oktober 1986 som sak 63/86. Fylkesutvalget i Nordland behandlet saken i møte 29. oktober 1986 som sak 200/86 og gjorde enstemmig slikt vedtak i samsvar med Plan- og ressursstyrets tilrådning:

«1. Nordland fylkeskommune vil ikke fremsette krav om eventuell forkjøpsrett til det omsøkte prosjekt.
2. Det tilrås gitt konsesjon til Helgeland Kraftlag A/L for bygging og drift av Fagervollan kraftverk i samsvar med fremlagte planer. Prosjektet tilrås realisert så snart som mulig.
3. Ved bygging av anleggsvei bør traséalternativet langs Holmvatnet velges. Utstikking bør skje i samarbeid med Kulturminnevernet. Massetipper bør plasseres i samråd med reindriften.»

Av NVE's innstilling (s. 31 og 32) framgår at konsesjonæren har imøtekommet fylkeskommunens anmodning i fylkesutvalgets vedtak (pkt. 3).

Nordland fylkeskommune har forøvrig ingen merknader til NVE's forslag til vilkår for utybygging av Fagervollan kraftverk, og tilrår således konsesjon gitt i samsvar med NVE's innstilling.

Saken vil bli forelagt Plan- og ressursstyret og fylkesutvalget henholdsvis 2. september og 25. august 1987 til orientering.»

Finansdepartementet har i brev av 7. juli 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Etter Finansdepartementets oppfatning bør konsesjonsavgiften til staten settes til kr. 6,– pr. nat. hk. Utover dette har Finansdepartementet ingen merknader til NVEs innstilling.»

Miljøverndepartementet har i brev av 6. juli 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 26. juni 1987 vedlagt innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk vedrørende ovennevnte.

Innstillingen fra NVE er behandlet i Miljøverndepartementet uten forutgående remisshøring.

Tiltaket

Helgeland kraftlag A/L søker om tillatelse til bygging av Fagervollan kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Isvatn og Holmvatn samt fallet mellom Trolldalsvatn og Holmvatn i Holmvassdraget i Rana. De tre vannene er tidligere regulert og eksisterende reguleringsgrenser vil bli opprettholdt.

Innstilling fra NVE

NVE finner etter en samlet vurdering å tilrå at de omsøkte tillatelser gis med de vilkår som følger vedlagt innstilling av 22. juni 1987.

Forhold til Samlet Plan

Utbyggingsplanene for Fagervollan kraftverk er identisk med prosjekt 658-02 Holmvatn–Isvatn i Samlet Plan. Prosjektet er plassert i Kategori I, gruppe 3.

Kulturminner

Arkeologisk avdeling ved Universitetet i Trondheim uttalte i forbindelse med søknadsvurderingen at en planlagt vegtrasé forbi Holmvatn kunne komme i konflikt med en heller (samisk kulturminne). Fra museets side var det ønskelig at vegtraséen ble flyttet lenger mot øst.

I innstillingen fra NVE er også dette forhold påpekt og at justering av traséen er ønskelig.

Av utbyggerens kommentarer framgår det at det er stukket en alternativ vegtrasé i trygg avstand fra helleren og at vegen sannsynlig blir bygget etter dette alternativ.

Forurensning

Forslag til vilkår fremmet av Statens forurensningstilsyn er inntatt i innstillingen fra NVE.

Videre er det i innstillingen inntatt forslag til vilkår m.h.t. bygging av terskler.

Konklusjon

De forslag til vilkår som ble fremsatt av SFT og Riksantikvaren i forbindelse med

søknadsvurderinger, er i sin helhet inntatt i innstillingen fra NVE under vilkår for tillatelse etter vassdragsloven. Miljøverndepartementet forutsetter at det tas hensyn til de samiske kulturminnene (helleren) ved valg av vegtrasé. Ut over dette har ikke departementet innvendinger til at omsøkte tillatelser gis.

Behandling i henhold til lov om vern mot forurensning og om avfall

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 på følgende vilkår:

> «Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med bygging og drift av Fagervollan kraftverk.»»

Kommunaldepartementet har i brev av 9. juli 1987 avgitt følgende uttalelse:

> «Det vises til brev den 26. juni 1987.
> Kommunaldepartementet har følgende merknader til Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 22. juni 1987 i ovennevnte sak:
> I konsesjonsvilkårenes pkt. 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond) tas inn:
>
> > «Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.
> > Vedtekter for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.»»

Landbruksdepartementet uttaler i brev av 17. juli 1987:

> «Reindriftsstyresmaktene har ikkje fått høve til å uttale seg til søknaden frå Helgeland Kraftlag A/L. Det er svært beklagelig ettersom dei omsøkte inngrep vil skje i eit reinbeitedistrikt.
> Utbygginga synest ikkje i særleg grad å berøre jord- og skogbruksinteresser.
> Når det gjelder reindriftsinteressene er potensielle konflikter først og framst knytt til anleggsvegen og uroing av beitedyr i anleggsperioden. For å minimalisere skadeverknadene for reindrifta vil Landbruksdepartementet gjera framlegg om følgjande konsesjonsvilkår:
>
> 1. Helgeland Kraftlag A/L vert pålagt å samarbeide med reindriftsinteressene ved planlegging og gjennomføring av anleggsverksemda.
> 2. Anleggsvegen bør etter avslutta anleggsarbeid stengjast med bom og berre kunna nyttast i samband med utøving av næringsverksemd.»

IV. Departementets bemerkninger

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 14. mars 1986 fra Helgeland Kraftlag A/L om tillatelse til å erverve, eventuellt ekspropriere, nødvendig grunn og rettigheter for bygging av Fagervollan kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Isvatn og Holmvatn samt fallet mellom Trolldalsvatn og Holmvatn i Holmvassdraget i Rana kommune.

Det er søkt om ervervskonsesjon etter ervervsloven av 14. desember 1917 nr. 16, samt om nødvendig ekspropriasjons- og utbyggingstillatelse for kraftverket etter vassdragslovens §§ 62, 104, 105 og 148. Når det gjelder ekspropriasjon for erverv av de nødvendige bruksarealer (tilsammen 235 daa) for bygging og drift av kraftverket etter § 62, er det ikke innkommet noen protester til saken. Heller ikke til evt. ekspropriasjon av fallrettigheter etter § 148 er det innkommet protester, men det er usikkert om det blir nødvendig med slik ekspropriasjon.

Kraftverket vil ligge i øvre del av Holmvassdraget. Nedre del av vassdraget, dvs. fallet mellom Holmvatnet og sjøen, utnyttes idag i Sjona kraftverk, jfr. kgl. res. av 12. september 1969.

Fagervollan kraftstasjon vil bli lagt i fjell nordøst for Holmvatnet. Det er forutsatt installasjon av en Francisturbin. Den vil vekselvis bli kjørt på det høye fallet (Isvatn–Holmvatn, brutto 192 meter) og det lave fallet (Trolldalsvatn–Holmvatn, brutto, 125 meter).

Slukeevnen er regnet til henholdsvis 8,4 m^3/s og 6,7 m^3/s. Kraftverkets brukstid er beregnet til 3 870 timer. Midlere årsproduksjon er beregnet til 55,9 GWh, hvorav 48 GWh er fra vinterproduksjon. I søkerens produksjonssystem er fastkraftbidraget angitt til 70 GWh pr. år. NVE har beregnet fastkraftproduksjonen i samkjøringssystemet til 62 GWh pr. år.

Kostnaden for utbyggingen med utgangspunkt i prisnivået pr. 1. januar 1987 er regnet til ca. 165 mill. kroner. Dette tilsvarer en utbyggingskostnad på kr. 2,95 pr. KWh midlere årsproduksjon. Prosjektet regnes å ligge i økonomiklasse 3, som NVE regner akseptabelt med en så stor vinterandel av kraftproduksjonen.

De eksisterende reguleringsgrenser i magasinene vil bli opprettholdt, dvs. at Isvatnet senkes 24 meter og Trolldalsvatnet senkes 30 meter.

Det midlere avløp for Isvatn er beregnet til 39,9 mill. m^3/år, magasinvolumet er 44 mill. m^3 og magasinet er på 45 mill. m^3. Til disse tallene må beregnes en usikkerhetsmargin på 15 pst. Elva fra Isvatn til Holmvatn vil bli helt tørrlagt. Forøvrig vil det ikke bli noen endring i vannføringsforholdene. Beregningen viser at magasinprosenten for det høye fallet (Isvatnet) vil være 110 og for det lave fallet (Trolldalsvatnet) vil være 70.

Anlegget innbefatter sprengning av 2 500 meter ny tunnel/sjakt samt utstrossing av eksisternde overføringstunnel fra Trolldalsvatn.

Anleggsveg på 8,7 km lengde må bygges frem til kraftstasjonsområdet. Videre må det anlegges 1,5 km veg fra kraftstajonsområdet og frem til utløpet av overføringstunnelen fra Trolldalsvatnet. Tilsammen 130 000 m³ tunnelmasse vil bli deponert, noe av massene vil bli nyttet til vegbygging og fundamenteringsarbeider.

Kraften fra Fagervollan kraftverk vil bli overført ved en 13 km lang 132 kV linje til koplingsanlegget ved Sjona kraftverk. Videre vil det bli bygget en 6,5 km lang 20 kV anleggslinje frem til anleggsområdet.

Utbyggingsplanene for Fagervollan kraftverk er identiske med prosjekt 658-02 Holmelva–Isvatn i Samlet Plan av 1984. Prosjektet ble plassert i kategori I, gruppe 3.

Skader og ulemper

Strandtindene reinbeitedistrikt nytter reguleringsområdet som reinbeite i tiden april–desember. Anleggsvirksomheten vil virke inn på reindriftsnæringen som et forstyrrende element. En har søkt å ta hensyn til dette ved valg av trasé for anleggsveien, slik at anleggstrafikken på minst mulig måte virker generende på reinbeitet.

Det er funnet 4 samiske kulturminner i området. Den opprinnelige vegtrasé kan justeres slik at disse bevares intakt.

Elva fra Isvatn til Holmvatn til bli helt tørrlagt. Forøvrig vil det ikke bli noen endring i vannføringsforholdene. Vassdraget over utbyggingsstrekningen er idag tørrlagt i sommertiden under oppfylling av magasinene. Utbyggingen betyr lite for forholdene sommerstid. Vintertappingen til elven vil også forsvinne uten at dette medfører nevneverdige skader.

NVE tilrår at den omsøkte tillatelse gis.

NVE's innstilling har vært forelagt Rana kommune, Nordland Fylkeskommune, Landbruksdepartementet, Kommunaldepartementet, Finansdepartementet og Miljøverndepartementet.

Rana kommune støtter NVE's innstiling, men har en bemerkning til vilkårene. Dette vil bli kommentert under vilkårene.

Nordland fylkeskommune tilrår at konsesjon gis i samsvar med NVE's innstilling.

Landbruksdepartementet går heller ikke imot at søknaden etterkommes, men har gjort fremlegg om nærmere vilkår. Landbruksdepartementets forslag til vilkår vil bli nærmere drøftet nedenfor.

Kommunaldepartementet har en bemerkning til vilkårene, men støtter forøvrig NVE's innstilling.

Finansdepartementet mener avgiften til staten bør settes høyere, men har forøvrig ingen merknader til NVE's innstilling.

Miljøverndepartementet forutsetter at det tas hensyn til de samiske kulturminnene ved valg av vegtrasé. Forøvrig har ikke departementet innvendinger til at omsøkte tillatelser gis.

Miljøverndepartementet tilrår at det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall, § 11.

Olje- og energidepartementet finner i likhet med NVE at skader og ulemper inklusive kostnader er mindre enn fordelene ved bygging av Fagervollan kraftverk. Olje- og energidepartementet tilrår at det gis konsesjon etter ervervsloven av 14. desember 1917 nr. 16, § 4, samt nødvendig ekspropriasjonstillatelse – og utbyggingstillatelse etter vassdragslovens §§ 62, 104, 105 og 148 for utbygging av Fagervollan kraftverk. Tillatelsene tilrås i det vesentlige gitt på vilkår som foreslått av NVE. Videre tilrås at det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6, § 11, i samsvar med Miljøverndepartementets forslag.

Departementets bemerkninger til ervervsvilkårene:

Post 2, Konsesjonsavgifter, næringsfond

NVE foreslår en avgift på kr. 18,– pr. nat. hk. til kommunen og kr. 4,– pr. nat. hk. til staten.

Finansdepartementet mener avgiften til staten bør settes til kr. 6,– pr. nat. hk.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Finansdepartementets forslag når det gjelder avgiften til staten, avgiften til kommunen tilrås fastsatt som foreslått av NVE.

Kommunaldepartementet forslår at følgende tas inn i post 2:

«Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.
Vedtekter for fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.»

Olje- og energidepartementet slutter seg til Kommunaldepartementets forslag.

Post 9, Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.

NVE forslår at et tilskudd på kr. 50 000 til opprusting av virksomhet og geistlig betjening.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVE's forslag.

Post 11, Veger m.v.

Det er reist krav fra reindriftshold og søkeren om stengning av vegen langs Holmvatn for allminnelig trafikk.

Landbruksdepartementet har forslått som vilkår at anleggsvegen etter avsluttet anleggsarbeid blir holdt stengt, med unntak for bruk i næringsvirksomhet.

Rana kommune krever at vegen holdes åpen.

NVE foreslår at man i utgangspunktet bør følge lovens hovedregel og at man eventuelt senere bestemmer stengning dersom hensynet til reindriften skulle tilsi dette.

Helgeland Kraftlag har bedt Olje- og energidepartementet om tillatelse til å holde vegen stengt i anleggsperioden. Anleggsperioden er anslått til 3 år.

Olje- og energidepartementet går inn for at anleggsvegen holdes stengt for almenheten i anleggsperioden. Dette hindrer ikke at vegen kan benyttes til næringsformål, etter nærmere avtale med utbyggeren.

Etter loven kan spørsmålet om stengning av veger m.v. tas opp til ny vurdering senere. Hensett til Rana kommunes krav om at vegen må holdes åpen, er det naturlig at spørsmålet utsettes til Rana kommune og andre interessenter har fått anledning til å uttale seg i saken.

Olje- og energidepartementet og Landbruksdepartementet er blitt enig om at spørsmålet om permanent stengning utsettes til anleggslarbeidet er avsluttet og etter at det er foretatt en ny høringsrunde.

Olje- og energidepartementet forutsetter i likhet med Miljøverndepartementet at det tas hensyn til de samiske kulturminnene (helleren) ved valg av vegtrasé.

Departementets bemerkninger til vilkårene etter vassdragsloven:

Post 1, Forurensning

NVE har sluttet seg til forslaget fra Statens forurensningstilsyn.

Miljøverndepartementet har foreslått en litt annen formulering av vilkåret.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementets forslag. Vilkåret vil etter dette lyde:

«Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med bygging og drift av Fagervollan kraftverk.»

Post 2, Terskler m.v.

Vilkåret er tatt inn i sin vanlige form.

Ervervstillatelsens vilkår om byggefrister, post 4 godkjenning av plan og tilsyn, post 10 og om fornminner m.v., post 12, gjøres også gjeldende for ekspropriasjonstillatelsen.

Øvrige bemerkninger:

Rana kommune krever vilkår om anordning av en opptrekksplass for båter i nærheten av Holmvassdammen.

NVE har vist til at opptrekksforholdene for båt i Holmvatn antas å bli som før, og har ikke foreslått vilkår om dette.

Olje- og energidepartementet er enig med NVE i at det ikke er grunnlag for å pålegge opptrekksplass for båter.

Landbruksdepartementet ønsker inntatt et vilkår hvor en pålegger utbyggeren å samarbeide med reindriftsinteressene ved planlegging og gjennomføring av anleggsvirksomheten.

Olje- og energidepartementet finner det ikke på sin plass å innta et særskilt vilkår om samarbeid med reindriftsinteressene, men forutsetter at utbyggeren samarbeider med reindriftsinteressene ved planlegging og gjennomføring av anleggsvirksomheten.

Landbruksdepartementet har underhånden godtatt dette.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 nr. 16 gis Helgeland Kraftlag A/L tillatelse til erverv av fallrettigheter for utbygging av Fagervollan kraftverk på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 24. juli 1987.
2. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940, §§ 62, 104, 105 og 148 og lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6, § 11, gis Helgeland Kraftlag A/L tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og fallrettigheter og til utbygging av Fagervollan kraftverk på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.

25. A/S Tyssefaldene.

(Overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvann i Tyssovassdraget.)

Kongelig resolusjon av 7. august 1987.

I. Innledning

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 14. mars 1986 fra A/S Tyssefaldene om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å overføre Mostjørn i Ullensvang kommune til Øvre Bersåvann.

II. Innstillingen fra NVE av 4. mars 1987

A/S Tyssefaldene har i brev av 14. mars 1986 sendt inn følgende søknad:

«Idet vi viser til vassdragsreguleringslovens § 5 tillater vi oss herved å søke om tillatelse til å overføre Mostjørn i Ullensvang kommune til Øvre Bersåvann.

Søknaden sendes under henvisning til forhåndsmelding av 1975, og til våre konsesjonssøknader av 9. juni 1980 og 31. oktober 1984. Denne søknad trer istedenfor disse.

Overføringen skjer etter avtale med Ullensvang kommune og med bakgrunn i å sikre Espe ved Sørfjorden mot skadeflom.

Fullstendige planer med nødvendige forklaringer, tegninger og beregninger følger vedlagt i form av utredning fra rådgivende ingeniør, Ingeniør Chr. F. Grøner A.S., og i tilknytning hertil vedlegges omkostningsoverslag datert 20. september 1984, til et beløp av kr. 16,0 mill.

Bilag:

A. Eiendomsforhold

Omhandlende vassdrag eies av Staten, og Tyssefaldene har rett til å disponere vassdraget for utnytting i selskapets kraftverk. Tillatelsen er gitt ved avtale 5. og 10. april 1984 mellom Staten v/NVE og A/S Tyssefaldene.

B. Skade eller ulempe for almene interesser

a) Ferdsel/Fløting

Turistrute fra fjellet til Espe er inntegnet på vedlagte kart.

Vedlegg: Den Norske Turistforenings brev av 7. mai 1975.

b) Fiske

Vedlegg: Brev av 13. februar 1986 fra Direktoratet for naturforvaltning til NVE-Vassdragsdirektoratet.

Rettighetshaverne til fiske i Mostjørn: Utmarkslaget Kvalnes–Fresvik, adr. 5773 Hovland.

c) Fauna/Viltintersser

Vedlegg: Brev av 19. september 1975 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

d) Naturvitenskapelige forhold

Vedlegg: Faglig vurdering ved Faglig utvalg for naturforvaltning, datert 13. mars 1986.

e) Kulturvern

Vedlegg: Brev fra Universitetet i Bergen – Historisk Museum av 25. august 1975.

f) Vannforsynings- og respientinteresser

Vedlegg: Brev fra Fylkesmannen i Hordaland av 10. januar 1986. Brev fra Ullensvang kommune 3. februar 1986. Brev fra Ullensvang kommune 19. august 1985. Brev fra Ullensvang kommune 9. oktober 1985.»

Den tekniske beskrivelsen av prosjektet siteres:

«1.1 Eksisterende kraftverk

A/S Tyssefaldene har i dag 4 stykker kraftstasjoner i drift. Den eldste av disse, Tysso I, ligger i Tyssedal og utnytter fallet fra Vetlevann ned til Sørfjorden, men et rørbrudd i 1980 satte en stor del av kraftstasjonen ut av drift.

Oksla Kraftverk som ble satt i drift i 1980, utnytter fallet fra Ringedalsvann ned til Sørfjorden.

Tysso II ble satt i drift i 1968. Denne kraftstasjonen har utløp i Ringedalsvann og har sitt nedbørsfelt på fjellet nord og øst for Ringedalsvann.

Mågeli Kraftstasjon har inntak i Nedre Bersåvann nord for Ringdalsvann og utnytter fallet ned til Vetlevann.

Tidligere ble fallet mellom Ringedalsvann og Vetlevann, maks. ca. 50 m, utnyttet i Skjeggedal Kraftstasjon. Denne er nå nedlagt og blir i stedet erstattet av Skjeggedal Pumpestasjon som nå er under bygging og ventes satt i drift vinteren/våren 1986. Skjeggedal Pumpestasjon får en pumpekapasitet på 9 m^3/s og pumper tilløpet til Vetlevann opp i Ringdalsmagasinet for utnyttelse i Oksla Kraftstasjon.

Avløp og magasiner for eksisterende kraftverk:

	Avløp mill. m^3	Magasin mill. m^3	pst.
Tysso II	515	483	94
Mågelig Kraftverk	114,4	145	128
Ringedalsvann	150	407	
Vetlevann	24		
Oksla Kraftverk	803,4	1 035	129

1.2 Orientering om prosjektet

Mostjønn overføres til Øvre Bersåvann for utnyttelse i nedenforliggende Mågeli Kraftstasjon og Oksla Kraftstasjon. Prosjektet omfatter ingen nye eller endringer av eksisterende reguleringer. Formålet med overføringen er således kun å øke tilløpet til nedenforliggende eksisterende kraftverk.

Mostjønn ligger i Ullensvang kommune, på fjellet ca. 7 km nord for Ringedalsvann. Adkomsten opp til området foregår fra Skjeggedal. Fra Mågeli Kraftstasjon opp til Mågeli på ca. k. 850 er det trallebane, og videre innover fjellet til nordenden av Øvre Bersåvann er det traktorvei som ble anlagt i forbindelse med tidligere arbeider i området.

Mostjønn har avløp gjennom Espeelva til Sørfjorden ved Espe. Tjernets nedbørsfelt grenser til nedbørsfeltet til Øvre Bersåvann

som er ett av 3 stykker magasiner til Mågeli Kraftverk.

Mostjønn overføres til Øvre Bersåvann ved hjelp av en ca. 1 500 m lang tunnel, tverrsnitt F min = 10–12 m². Tunnelen har inntak i sørvestre ende av tjernet, og utløp på ca. k. 1 200 på vestsiden av Øvre Bersåvann like ved et lite tjern. Fra tunnelutløpet renner vannet i bekkeløpet fra tjernet ned til Øvre Bersåvann. Det blir derfor ikke aktuelt med noen form for kanalisering eller lignende. I hele området er det fjell i dagen. Det er derfor ikke fare for erosjon på grunn av overføringen.

Tunnelen sprenges fra utløpssiden på stigning ca. 1:40, men på siste 10–20 m før utslaget økes stigningen til 1:6. Sprengningsmassene fra tunnelen plasseres i tipp nær tunnelpåhugget. Eventuelle riggplasser, brakker etc. plasseres i området ved tunnelpåhugget.

Mostjønn blir ikke regulert, og det blir derfor ikke noen form for tappeorgan i tunnelen, men i inntaket etableres en overløpsterskel av betong, lengde 4 m. Terskelhøyden tilpasses slik at normalvannstanden i tjernet mest mulig opprettholdes ved normalt tilsig.

I utløpet av Espeelva er det en 2–2,5 m høy betongdam. Topp dam legges 1,0 m høyere enn terskel i tunnelinntaket. Det blir således ikke overløp til Espeelva før flomstigningen i Mostjønn er over 1,0 m. I dammen er det et 1,0 m bredt bjelkestengsel samt et 150 mm tapperør med manuelt styrt ventil for eventuell slipping av minstevannføring i Espeelva.

2.0 Hydrologi

2.1 Nedbørsfelt, avløp

Nedbørsfelter er målt på kart over området i målestokk 1:25 000.

Spesifikt avløp fra nedbørsfeltene er bestemt på grunnlag av isohydratkart for Tysso, SBP-23349, datert september 1968. For bestemmelse av avløpsfordelingen benyttes VM 592, Hølen i Kinso.

Mostjønn har et nedbørsfelt på 3,2 km² med spesifikt avløp 62,5 l/s/km². Dette gir et midlere avløp på 0,2 m³/s, tilsvarende 6,3 mill. m³/år.

2.2 Vannføring etter utbygging

2.2.1 Espeelva

Espeelva har et totalt nedbørsfelt på 7,9 km² med midlere avløp 0,5 m³/s tilsvarende 15,8 mill. m³/år (spesifikt avløp 62,5 l/s/km² for feltet til Mostjønn og 65 l/s/km² for restfeltet). Dessuten har Trettetjønn, nedbørsfelt 0,9 km², avløp både til Espeelva og Skreo. Det antas at halvdelen av avløpet fra Trettetjønn går til Espeelva og resterende halvdel til Skreo. Total vannføring i Espeelva ved utløpet i Sørfjorden blir da for midlere år 0,53 m³/s, tilsvarende 16,7 mill. m³/år.

Både Espeelva og spesielt Skreo er typiske flomelver med forholdvis hyppige skadeflommer. I 1964 utarbeidet derfor NVE, Forbygningsavdelingen, planer for flomsikring i de to elvene. Planene omfatter overføring av flomvannføringen i Skreo til Espeelva ved hjelp av terskler i Trettetjønn. Dette vil øke flommene i Espeelva, og for å dempe flomtoppene i elva forutsettes derfor en snevring av utløpet fra Mostjønn.

De planlagte flomsikringsarbeider er foreløpig ikke kommet til utførelse, men det er besluttet at dette vil bli gjort i løpet av 1986. I denne forbindelse vil en overføring av Mostjønn til Øvre Bersåvann virke som en svært effektiv flomdempning i Espeelva, og vil derfor inngå som en vesentlig del av de planlagte flomsikringsarbeider.

På grunn av høydeforskjellen mellom dam i utløpet og overløpsterskel i inntak overføringstunnel, må det bli en vannstandsstigning på 1,0 m i Mostjønn før det blir overløp til Espeelva. Med denne vannstand, 1,0 m overløpshøyde, og en terskellengde på ca. 4 m, er overføringskapasiteten for tunnelen 7,5–8,0 m³/s. Dessuten gir en flomstigning på 1,0 m i Mostjønn et flomdempningsmagasin på ca. 200 000 m³.

En overføring til Espeelva av hele avløpet fra Trettetjønn vil øke midlere vannføring i elva med 0,03 m³/s, tilsvarende 0,9 mill. m³/år. Total midlere vannføring i Espeelva ved utløpet i Sørfjorden blir da 0,56 m³/s, tilsvarende 17,6 mill. m³/år.

Nedbørfeltet til Mostjønn er på 3,2 km² med midlere avløp 0,2 m³/s, tilsvarende 6,3 mill. m³/år. Ved en overføring av Mostjønn til Øvre Bersåvann, og etter at de planlagte flomsikringsarbeider er utført, blir restvannføringen i Espeelva 0,36 m³/s for midlere år, tilsvarende 11,3 mill. m³/år. Dette tilsvarer 67,7 pst. av nåværende vannføring i Espeelva.

I Kapittel 2.2.2, Tysso, er 1 000-årsflommen for Mostjønn beregnet til 18 m³/s. Av dette overføres 13,5 m³/s til Øvre Bersåvann gjennom overføringstunnelen, mens resterende 4,5 m³/s går til Espeelva. En overføring av Mostjønn vil således redusere 1 000-årsflommen i Espeelva med 13,5 m³/s.

For eventuelt å kunne sikre en minstevannføring i Espeelva i spesielt tørre perioder, er det montert et 150 mm tapperør med manuelt styrt ventil i dammen. Ved normalvannstand i Mostjønn er tappekapasiteten for tapperøret beregnet til ca. 50 l/s.

2.2.2 Tysso

Overføring av Mostjønn til Øvre Bersåvann til øke vannføringen og dermed flommene i Tysso. I 1981 ble 1 000-årsflommen for Tysso i Tyssedal beregnet til 395 m³/s, kfr. vedlagte kopi av beregninger. Etter samme beregningsmodell er 1 000-årsflommen for Mostjønn beregnet til 18 m³/s. På grunn av høydeforskjellen mellom terskel i tunnelinntak og dam ved utløp i Espeelva, overføres ca. 13,5 m³/s av flommen gjennom tunnelen til Øvre Bersåvann. De øvrige ca. 4,5 m³/s går til Espeelva som overløp over dammen. Overføringen øker således 1 000-årsflommen i Tysso med 13,5 m³/s til 408,5 m³/s, tilsvarende en økning på 3,4 pst.

3.0 Kraftøkning og produksjonsgevinst

3.1 Produksjonsgevinst

Det overførte vannet fra Mostjønn utnyttes i nedenforliggende Mågeli Kraftverk og Oksla Kraftverk.

Overføringstunnelen er utformet slik at det vesentligste av avløpet fra Mostjønn overføres til Øvre Bersåvann. Først med avløp opp mot 8 m³/s vil det bli flomtap til Espeelva. Dette tilsvarer et spesifikt avløp på 2 500 l/s/km². Avløp av denne størrelse vil fore-

komme svært skjeldent. I det følgende regnes derfor med at hele avløpet fra Mostjønn blir overført.

Alle A/S Tyssefaldenes kraftverker har meget store magasiner. Mågeli Kraftverk har i dag en magasinprosent på 128 pst. Etter overføringen av Mostjønn reduseres denne til 120 pst. Tysso II har en magasinprosent på 94 pst. og Oksla Kraftverk 129 pst. På grunn av den høye reguleringsprosenten vil flomtap bli ubetydelig. Det regnes derfor med full utnyttelse av det overførte vannet. På dette grunnlag er produksjonsgevinsten i Mågeli Kraftverk og Oksla Kraftverk som følge av overføringen for midlere år beregnet til 14,8 GWh. Når det gjelder fordeling av produksjonen på sommer og vinter, gjør den høye reguleringsprosenten det mulig å utnytte det vesentligste av vannet i vintersesongen. Bare for Mågeli Kraftverk som har forholdsvis lang brukstid kan bare ca. 90 pst. av midlere tilløpet kjøres ut i løpet av vinteren. I virkeligheten blir det derfor kraftbehovet og kjøringen av kraftverkene som blir avgjørende for fordelingen sommer/vinterproduksjon.

3.2 Kraftøkning

«Bestemmende reguleringskurver for vassdrag i Hordaland» angir regulert vannføring i Tysso til 98 pst. av midlere avløp med magasinprosent på 100 pst. Da den virkelige magasinprosent er vesentlig større, regnes med en vannføring fra Mostjønn i bestemmende år nær midlere avløp, 0,2 m³/s. Denne vannføring gir en kraftøkning i nedenforliggende eksisterende kraftverk på 2 700 nat.hk.

4.0 Kostnader

Byggekostnadene er beregnet til totalt 16,0 mill. kr., kfr. vedlagt spesifiserte kostnadsoverslag. Dette gir en utbygningskostnad på 1,08 kr./kWh beregnet etter midlere årlig produksjon.»

Etter anmodning fra *Vassdragsdirektoratet* har søkeren frambragt følgende nærmere vurdering av flomforholdene, datert 22. mai 1986:

«I forbindelse med søknad om tillatelse til overføring av Mostjønn til Øvre Bersåvann ber NVE Vassdragsdirektoratet i brev av 6. mai 1986 om supplerende opplysninge på følgende punkter:

1. Omledningstunnel for Tysso i Tyssedal.
2. Beregning av 1 000-årsflommen for Tysso.
3. Vurdering av flomvannføringen på grunnlag av nyere isohydatkart som er under utarbeidelse.

1. Omledningstunnel for Tysso

I 1962 ble en del av Tysso lagt i tunnel gjennom Tyssedal sentrum. Tunnelen hadde inntak i elven ca. 100 m ovenfor Rv. 47 og utløp under Sjoarfossen ca. 300 m fra Sørfjorden. På nederste delen gikk elven i opprinnelig elveløp over området for DNN Aluminium. I planene for modernisering av bedriften fra 1970-årene inngikk også en omlegging av elven for å frigjøre en større del av fabrikkområdet. I perioden 1981–82 ble det derfor sprengt en ny tunnel med utløp i Sørfjorden sør for fabrikkområdet. Det gamle tunnelinntaket ble benyttet, men innløpsforholdene ble forbedret ved sprengning og utstøping.

2. Beregning av dimensjonerende flomvannføring

I forbindelse med dimensjoneringen av tunnelen ble 1 000-årsflommen ved tunnelinntaket beregnet av oss til 395 m³/s, kfr. tidligere oversendte notat av 29. september 1981. Samtidig ble NVE, Hydrologisk avdeling, anmodet om å foreta en flomberegning. Av vedlagte brev av 9. desember 1981 fremgår at Hydrologisk avdeling beregnet 1 000-årsflommen på samme sted til 435 m³/s.

Dette avviket i resultatene, ca. 10 pst., ble antatt i første rekke å skyldes usikkerhet og unøyaktigheter ved de beregningsmetoder som ble benyttet, og beregningsresultatene ble derfor vurdert til å være i forholdsvis god overensstemmelse med hverandre.

På grunnlag av beregningene og i samarbeide med NVE, Vassdragsavdelingen, ble vi enige om at en vannføring på 400 m³/s ville være et rimelig utgangspunkt for fastsettelse av tunnelkapasiteten, kfr. vedlagte brev av 17. desember 1981 fra NVE, Vassdragsavdelingen. I tillegg ble det regnet med en luftinnblanding i vannet på 15 volumprosent, slik at tunnelen er dimensjonert for et totalt vannvolum på 460 m³/s inkl. luftinnblanding.

Ved beregning av flommen fra Mostjønn har vi benyttet samme beregningsmetode som for Tysso før overføringen. Dette er gjort for at beregningsresultatene skal være mest mulig direkte sammenlignbare, og da vi antok at relasjon mellom flomvannføringen før og etter overføringen var av vesentlig interesse.

3. Vurdering av vannføring på grunnlag av nytt isohydatkart

Til bestemmelse av avløpet fra Tyssefaldenes nedbørsfelt er tidligere benyttet isohydatkart SBP-23349 datert september 1968. Det viser seg at nytt kart over området er under utarbeidelse, men dette forligger foreløpig bare i kladd og er ikke utgitt offisielt.

Ved henvendelse til Hydrologisk avdeling har vi mottatt en foreløpig kopi av kladden, men denne er svært utydelig og vanskelig å arbeide med. Vi har likevel vurdert avløpet fra Tyssefaldenes nedbørsfelt på grunnlag av det nye kartet, og det er åpenbart at særlig i området sør og sørøst for Ringedalsvann er avløpet større enn det som fremgår av tidligere isohydatkart.

Totalt for nedbørsfeltene som har avløp til Ringedalsvann synes avløpet å være 5–10 pst. større enn det som tidligere er regnet med. Nord for Ringedalsvann er forskjellen mellom de to kartene svært liten, og vestover i området ned mot Sørfjorden er avløpet betydelig mindre enn tidligere antatt. For nedbørfeltene til Vetlevann (Store Vendevann, Øvre og Nedre Bersåvann og Vetlevann lokalt) er avløpet meget nær det som tidligere er regnet med, mens for Mostjønn er avløpet 7–8 pst. mindre enn tidligere antatt.

Vi har ikke foretatt nye beregninger av flommen i Tysso på grunnlag av de nye avløpsdataene, da vi går ut fra at det nye isohydatkartet bør gjøres ferdig og utgis offisielt før det benyttes offisielt, men det er nærliggende å anta at øket avløp fra nedbørfeltet til

Ringedalsvann også vil øke flommen noe. Derimot vil reduserte avløp fra Mostjønn også redusere økning i flommen i Tysso på grunn av overføringen.»

Fra *Den Norske Turisforenings* brev av 7. mai 1975 som er vedlagt søknaden siteres:

«Tilbake blir da overføring av Store Vendevatn, Mostjørn og Øvre og Nedre Bersåvatn.
I dette område har DNT hittil ikke hatt noen særlig virksomhet, men har nå fått overta Tyssevassbu mellom Holmevatn og øvre Tyssevatn.
De planlagte reguleringer ligger i et flott, men villt terreng og vil neppe bli aktuelt for en videre tilrettelegging av det friluftsliv DNT står for, bortsett fra rutene til Ringedalsvatn og til Espe.
Såfremt disse ruter ikke vil bli berørt og det ikke blir bygget anleggsveier i forbindelse med de planlagte reguleringer antar DNT at det ut fra denne forenings forutsetninger ikke er grunn til å motsette seg en regulering som planen omfatter.
Vi går imidlertid ut fra at DNT får anledning til å avgi ny uttalelse når søknad om regulering foreligger.»

Direktoratet for naturforvaltningens brev av 13. februar 1986 siteres:

«DN har i brev av 3. januar 1986 fra A/S Tyssefaldene, mottatt forespørsl om de fiskeribiologiske undersøkelser som foreligger, er tilstrekkelige for konsesjonsbehandlingen av overføringen av Mostjørn til Øvre Bersåvatn.
DN har vurdert rapport av mars 1981, Fiskeribiologiske undersøkingar i A/S Tyssefaldene sitt reguleringsområde, og finner at denne gir tilstrekkelige opplysninger om de fiskeribiologiske forhold i Mostjørn.
Når det gjelder Espeelven har vi fra Miljøvernavdelingen i Hordaland, som igjen har vært i kontakt med Formannen i Kvalnes/Frisnes utmarkslag, fått opplysninger om at det ikke er knyttet fiskeinteresser til Espeelven.
DN anser derfor at de foreliggende opplysninger er tilstrekkelige for å vurdere de fiskeribiologiske forhold i forbindelse med en søknad.»

Fra brev av 13. mars 1986 fra *Faglig utvalg for naturforvaltning* siteres:

«En har sparsomt med faglige opplysninger fra det berørte området og vassdraget. Det har ikke fremkommet faglige forhold av spesiell interesse. Pga. denne sakens spesielle karakter ved at alle tekniske inngrep allerede er utført i terrenget, vil en ikke ha mulighet for å sikre eventuelle lokaliteter som kunne ha blitt berørt. På denne bakgrunn har en ingen faglige momenter å fremføre om hva konsekvensene måtte bli utover konsekvensene av endret vannføring. Dette forhold vil utvalget ta opp til vurdering ved behandling av selve konsesjonssøknaden og om det er behov for å foreslå konsesjonsbetingelser ut fra de naturvitenskapelige interesser.»

Uttalelse av 25. august 1975 fra *Universitetet i Bergen, Historisk museum* siteres:

«På noverande tidspunkt har Historisk museum ikkje kjennskap til arkeologiske interesser innan det aktuelle området, og ein har fylgjeleg heller ingen særskilde ynskjemål i samband med det vidare planleggingsarbeidet.
Så snart konsesjonssøknaden ligg føre, torer vi derimot be om at denne vert sendt oss, slik at mogelege undersøkingar i marka kan verta utførde på dette meir konkrete grunnlaget.»

Ullensvang kommune uttalte i brev av 3. februar 1986:

«Espeelva er ikkje nytta til vassforsyning for hushaldsføremål. Busetnaden i området får slikt vatn gjennom private brunnar. Fordi Espeelva renn i eit djupt gjel, er det ikkje grunn til å tru at brunnane vil verta påverka av at vasstanden i elva minkar ved reguleringa.
Elva er brukt til forsyning av vatn til jordbruksvatning og til husdyr. Til dette føremålet er vassforsyninga sikra, jfr. brev dgs. 19. august 1985 herifrå med påteikning frå A/S Tyssefaldene 13. desember 1985.
Etter det me kjenner til, er Espeelva/Mostjørn ikkje nytta som resipient for kloakk, silo eller anna. Så langt me kjenner til, er slike anlegg ordna med infiltrasjon i grunnen, som skal vera relativt veleigna til dette.
Når det gjeld beiting av husdyr i området, er dette pr. idag berre avgrensa til meir tilfeldig og har i alle høve lite omfang. I alt vesentlig føregår beiting haust og vår i inngjerda heimebeite, om sommaren vert sauene transporterte pr. bil til Valldalen og drivne vidare til Litlos.
Utover det som er nemnt her kjenner me ikkje til andre vassforsynings- og resipientinteresser i dag, og me kan vanskeleg sjå at framtidig bruk kan verta noko vesentleg annleis.»

I brev av 19. august uttalte kommunen bl.a.:

«Som kjent vart det i 1977 inngått avtaler mellom rettshavarane i Espeelva og heradet om overdraging av fallrettar m.m. Heradet sine rettar etter desse avtalar er seinare transporterte til Staten v/NVE.
I fire av avtalene er fylgjande formulering teke inn i pkt. 3:

> «Demma ved Mostjørn skal lagast slik at det er råd å sleppa ut turvande gardsvatn til dei fire bruka gnr. 89 bnr. 1 og 2 og gnr. 90 bnr. 4 og 5. Bruka får rett til å ta ut turvande vatn til husdyr og vatning som nemnt. Manøvrering av demma skal vera heradet uvedkomande.»

Noverande eigarar av dei fire eigedomane er fylgjande, alle med adresse 5773 Hovland:

Gnr. 89 bnr. 1: Lars J. Brattespe
Gnr. 89 bnr. 2: Knut H. Brattespe
Gnr. 90 bnr. 4: Olav H. Espe
Gnr. 90 bnr. 5: Knut H. Espe

I avtalene med dei 8 eigedomane (gnr./bnr.) 87/1–87/2–87/3–88/1–88/2–88/3–90/1–90/2, 3 er det ikke teke inn slikt punkt i avtalen:

«Demma ved Mostjørn skal lagast slik at det er råd å sleppa ut turvande gardsvatn. Manøvrering av demma skal vera heradet uvedkomande. Med atterhald om at underskrivne rettshavar får/har turvande løyve til inntak av vatn, legging av leidningar o.l. hjå vedkomande grunneigar, får bruket rett til å ta ut turvande vatn til husdyr og vatning.

Det er altså ialt 12 bruk som har rett til å ta ut «turvande vatn til husdyr og vatning». Heradet går ut frå at desse avtalene vert oppfyllte ved utbygginga. Ut over dette har heradet ikkje noko å merka til saka og kan vanskeleg seia noko meir konkret om krav til dimisjonering.»

Følgende beskrivelse er gitt av landskap og friluftsliv i området:

«Mostjørn ligger ved «eggen» av Sørfjorden. Sør for Mostjørn kommer en sti opp fra Fresvik. Denne er meget lite brukt idag, det går bare helt sporadisk fotturister her.

Stien som kommer opp fra Espe og går østover mellom Vendevatn og Mostjørn, *«Mælandsvegen»*, fortsetter innover Hardangervidda mot Litlos, der Melandsgårdene hadde støl. Melandsvegen går forholdsvis langt nord for Mostjørn, den er noe benyttet av fotturister om sommeren og av lokalbefolkningen om høsten i forbindelse med jakt og hjemtransport av sauer fra Litlosområdet.

Ingen av disse stiene er merket som fotturist-ruter f.eks. av DNT. De to møtes forøvrig ved Vegaskil.

Området rundt Mostjørn er goldt, det er bratte fjell mot vest, stort sett snaufjell og partier med grjot mot nord og øst. Det kan nevnes at i «Høyfjellskommisjonens kjennelse av 1924» (bl.a. side 29–30) omtales området ved Mostjørn/Øvre Bersåvann som: «villfjell og snaufjell og lite egnet for beiting av smale». Denne steinrike landskapstypen er helt vanlig for Vestvidda, spesielt like innforbi «eggen» mot Sørfjorden og Odda-dalen.

De planlagte inngrep er (etter måten) ubetydelige og har ingen konsekvenser for brukere av dette området rundt Mostjørn for friluftsliv og rekreasjon.»

Søknaden har vært kunngjort på lovbestemt måte og forelagt distriktet til uttalelse med følgende resultat:

Fylkesmannen i Hordaland oversendte følgende sammendrag av distriktsuttalelsene i brev av 23. desember 1986:

«Vedlagt fylgjer fråsegn frå:

Hordaland fylkeskommune, dagsett 19. september 1986.

«Hordaland Fylkeskommune har ikkje merknader til at A/S Tyssefaldene får konsesjon for overføring av Mostjørn i Ullensvang kommune til Øvre Bersåvatn.»

Hordaland Fylkesfriluftsnemnd, dagsett 6. oktober 1986.

«I samsvar med tidlegare vedtak har ikkje fylkesfriluftsnemnda særlege merknader til at A/S Tyssefaldene får konsesjon for overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvatn.»

Fylkeslandbrukskontoret i Hordaland, dagsett 10. november 1986.

«Fylkeslandbrukssjefen har ikkje særlege merknader i saka, og rår til at A/S Tyssefaldene får løyve til overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvatn i samsvar med framlagte søknad.»

Odda kommune, dagsett 18. desember 1986.

«Odda kommune har ikke merknader til A/S Tyssefaldene sin søknad om overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvatn.»

Ullensvang kommune, dagsett 18. september 1986.

«Heradet rår til at søknaden frå Aktieselskapet Tyssefaldene om overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvatn vert imøtekomen. Heradet har særleg interesse av prosjektet som flaumsikring, og ber om at overføringa av Skreo til Espeelva med turvande sikringsarbeid, vert gjennomført så snart råd er.»

Fylkesmannen er merksam på at overføringa av Mostjørn til Øvre Bersåvatn allereie er utført, og at denne framferd er til vurdering hos Riksadvokaten.

Fylkesmannen rår elles til at A/S Tyssefaldene får konsesjon i samsvar med søknad.»

I tillegg til det som framgår av fylkesmannens brev uttalte *Hordaland Fylkesfriluftsnemnd:*

«Nemnda føreset at deponering av steinmasser frå overføringstunnel skjer på skjema plassar i terrenget etter planar godkjente av natur- og landskapsavdelinga i NVE.»

Mens *Ullensvang kommunes* uttalelse også inneholdt følgende setninger:

«Regulanten bør få pålegg om å setja ut fisk i Mostjørn i samråd med fiskerisakkunnige.

Heradet krev å få tildelt konsesjonsavgifter, med tilvising til praksis i tilsvarande saker.

Formannskapet får fullmakt til å gje uttale når saka kjem attende frå Hovudstyret i NVE.»

Riksantikvaren uttalte i brev av 22. desember 1986:

«Riksantikvaren anser det lite trolig at de prosjekterte inngrep ved overføringen av Mostjørn og konsekvensene av denne overføringen vil kunne få vesentlige skadevirkninger for nyere tids kulturminner.

Vi har derfor intet å anføre til at overføringssøknad blir innvilget.»

Statens forurensningstilsyn uttalte i brev 12. november 1986 bl.a.:

«På bakgrunn i opplysningene i søknaden fra A/S Tyssefaldene mener Statens forurensningstilsyn (SFT) at overføringen av avløpet fra Mostjørn til Øvre Bersåvatnet ikke vil medføre vesentlige ulemper for vannforsyningen eller endringer i vannkvaliteten. SFT tilrår likevel at det tas med et generelt vilkår etter forurensningslovens § 11 om tiltak mot forurensninger dersom overføringen tillates. Dette vilkåret vil dekke uforutsette forurensningsvirkninger.

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med overføringen.»

Direktoratet for naturforvaltning uttalte i brev av 15. desember 1986:

«Fylkesmannen i Hordaland har avgitt uttalelse i brev av 28. november 1986, kopi vedlagt.

DN gir sin tilslutning til Fylkesmannens uttalelse og vi har følgende forslag til vilkår:

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport,
c. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.

II

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

III

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Det refererte brevet fra *fylkesmannen i Hordaland* siteres:

«Vi viser til saksdokumenta i ovenståande konsesjonssøknad, og har følgande merknader:

Naturvern:
Ingen merknader.

Friluftsliv:
Ingen merknader.

Vilt:
Ingen merkander.

Fisk:
Vatnet ble fiskeriundersøkt 1981 og vi viser til vedlagte kopi av rapport frå undersøkelsen.

Reguleringen er forholdsvis skånsom. Området er gjennomregulert, og det er nødvendig så langt råd er å ta vare på de gjenværende ressurser. Ut frå dette bør konsesjonæren gis samme pålegg som i de øvrige regulerte vatn i området:

> «Konsesjonæren er forpliktet til å sette ut settefisk og/eller yngel av den art og det antall som departementet måtte bestemme.
>
> Om departementet finner det nødvendig å foreta fiskeribiologiske undersøkelser i vassdragene som berøres av reguleringen, plikter konsesjonæren å bære utgiftene til disse undersøkelsene. Konsesjonæren plikter å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden, etter vedkommende departements nærmere bestemmelse.»

Med ovenstående forbehold rår vi til at A/S Tyssefaldene får konsesjon for overføring av Mosdalstjørn til Øvre Bersåvatn.»

Faglig utvalg for naturforvaltning uttalte i brev av 3. november 1986 bl.a.:

«Naturfaglige konsekvenser

Det er ikke utført konsesjonsavgjørende naturfaglige undersøkelser i området, kun en kort befaring etter at snøen var kommet. En har derfor sparsomt med opplysninger fra reguleringsområdet.

Mostjønns beliggenhet og de relativt begrensede inngrep indikerer imidlertid at verdifull naturfaglige lokaliteter ikke vil bli berørt i de høyereliggende delene. Visse endringer vil finne sted langs Espeelva hvor vannføringen vil reduseres med vel 30 pst. På grunn av manglende undersøklser kan konsekvensene av dette vanskelig vurderes, men en antar at konsekvensene er små.

Konklusjon

Overføringen av Mostjønn til Øvre Bersåvann antas ikke å medføre at viktige naturfaglige kvaliteter går tapt.»

Vestlandske Naturvernforening uttalte i brev av 15. oktober 1986 bl.a.:

«Nedslagsfeltet til Mostjørn er relativt lite og denne reguleringa vil etter Vestlandske Naturvernforening (VNV) sitt syn ikkje medføra store endringar i høve til dei tekniske inngrep som allereie er i dette området. I ein halvsirkel rundt Mostjørn er alle større vatn regulerte. VNV legg og vekt på at Espeelva

vert flaumsikra noko som har vore ynskt frå grunneigarar i mange år.

VNV reagerer imidlertid kraftig på at anleggsarbeidet allereie er utført før konsesjonssøknaden er handsama og konsesjon eventuelt gjeven. Overføringstunellen frå Mostjørn til Øvre Bersåvatn er slegen og demning bygd. Slik framgangsmåte som A/S Tyssefaldene her har nytta er ein hån mot seriøs sakshandsaming og gjer i grunnen høyringsrunden til bortkasta tid. VNV krev at NVE går A/S Tyssefaldene kraftig i rette for denne framgangsmåten og helst får den rettsleg prøvd. VNV vurderer og sjølve å anmelda tilhøvet.

VNV ber og om at oppryddingsarbeidet vert fullført og at lausmassar vert betre utjamna og tilsått. Kraftlinja fram til overføringstunnellen bør fjernast dersom det ikkje er trong for den.»

A/S Tyssefaldene kommenterte de innkomne uttalelsene i saken slik i brev av 14. januar 1987:

«Vi tillater oss å anføre følgende kommentarer:

1. *Pålegg om å sette ut fisk i Mostjørn i samråd med fiskerisakkyndige*

Pålegg fra Direktoratet for naturforvaltning av 7. april 1981 angående utsettelse av fisk i vårt nedslagsområde gir ikke pålegg om utsettelse av fiske i Mostjørn. Vi har ikke merknader til at også utsetting i Mostjørn vurderes i samråd med rettighetshavere til fiske og fiskerisakkyndige.

2. *Statens forurensningstilsyn – 13. november 1986*

Vi har ikke merknader til generelt vilkår om tiltak mot forurensning som står i forbindelse med overføringen.

3. *Vestlandske naturforening – 15. oktober 1986*

Tilsåing av tipp vil i dette golde fjellterreng bare tjene til å «understreke» at her ligger det en tipp. Andre tipper i området vises knapt etter en del år med normal tilgroing. Vi vil selvsagt følge påbud som måtte bli gitt.»

Norges vassdrags- og energiverk bemerker:

A/S Tyssefaldene driver kraftstasjonene Oksla, Mågeli, Tysso I og Tysso II i Tyssovassdraget samt Sjeggedal pumpestasjon mellom Mågeli og Oksla, se vedlegg nr. 1. Selskapet har ved kontrakt av 4. mars 1964 overdratt til staten alle de anlegg, eiendommer og rettigheter som omfattes av hjemfallsretten eller som følge av tidligere avtale skulle ha tilfalt staten ved utløpet av konsesjonstiden med unntak av reguleringsanleggene. I følge kontrakten leier selskapet de aktuelle anlegg, eiendommer og rettigheter av staten for et tidsrom inntil 31. desember 2006. Ved avtale med staten av 5. og 10. april 1984 har A/S Tyssefaldene fått rett til å disponere Vendovassdraget og Espeelva så lenge avtalen av 1964 står ved lag, senest til 31. desember 2006.

Plan og søknad

Den foreliggende søknad gjelder overføring av Mostjørn i Espeelva til magasinet Øvre Bersåvann i Tyssovassdraget. Vannet overføres i en 1 500 m lang tunnel med tverrsnittsareal 10–12 m^2. Fra tunnelutløpet på ca. kote 1 200 vest for Øvre Bersåvann vil det overførte vannet følge et eksisterende bekkesig over berg i dagen til magasinet.

Mostjørn blir ikke regulert, men dammen i tjernets naturlige utløp legges 1,0 meter høyere enn terskelen i overføringstunnelen. En vil følgelig få et flomdempningsmagasin på ca. 200 000 m^3. Dammen i Mostjørn kan manøvreres med et 1,0 meter bredt bjelkestengsel samt et 150 mm tapperør med manuelt styrt ventil for eventuell slipping av minstevannføring. Damhøyden er angitt til 2,0–2,5 m. Terskelen i tunnelsystemet forutsettes bygd slik at normalvannstanden i Mostjørn opprettholdes best mulig ved normale tilsig.

Produksjon

Mostjørn har et nedbørfelt på 3,2 km^2. Med spesifikt avløp 62,5 l/s·km^2 gir det et middelavløp på 0,2 m^3/s, tilsvarende 6,3 mill. m^3/år. Det regnes med svært lite flomtap slik at samlet produksjonsgevinst i kraftverkene Mågeli og Oksla vil bli 14,8 GWH for midlere år til en kostnad av 16 mill. kr. Mågeli kraftverk vil ved overføringen få redusert sin magasinprosent fra 128 pst. til 120 pst. mens magasinprosenten for Oksla kraftverk reduseres fra 129 pst. til 128 pst. De store magasinene tilsier stor andel vinterkraft av produksjonsøkningen. Mågeli kraftverk har imidlertid så lang brukstid at bare 90 pst. av midlere tilløp kan kjøres ut i løpet av vinteren. På grunn av den høye reguleringsgraden kan hele det overførte avløpet regnes å bidra kraftøkningen i bestemmende år. Kraftøkningen i nedenforliggende verk er således beregnet til 2 700 nat. hk.

Andre fordeler

Et vesentlig motiv for den omsøkte overføringen er å sikre bebyggelsen i Espe ved Sørfjorden mot skadeflom som de to elvene Skreo og Espeelva har forårsaket forholdsvis hyppig.

Espeelva har et nedbørsfelt på 7,9 km^2 hvorav Mostjørnfeltet som nevnt utgjør 3,2 km^2. Dessuten fordeler Trettetjønn med nedbørfelt på 0,9 km^2 sitt avløp noenlunde jevnlig på de to elvene.

Forbygningsavdelingen i NVE utarbeidet i

1964 en flomsikringsplan for de to elvene. Planen går ut på å redusere flomtoppene i Skreo ved å overføre hele avløpet fra Trettetjønn til Espeelva. For ikke å forverre forholdene her måtte flommene fra Mostjørn holdes tilbake. Den omsøkte overføringen er en måte å løse dette problemet på som Ullensvang kommune har gått sterkt inn for.

Skader og ulemper

Overføringen av Mostjørn vil føre til økte flommer i Tyssovassdraget. 1 000-årsflommen for Mostjørn er beregnet til 18 m³/s. På grunn av høydeforskjellen mellom terskel i tunnelinntaket og dam ved utløp av Espeelva, overføres ca. 13,5 m³/s til Tysso mens de øvrige ca. 4,5 m³/s går til Espeelva. Den overførte flommen tilsvarer 3,4 pst. av 1 000-årsflommen i Tyssedal sentrum som har vært utgangspunkt ved dimisjonering av omledningstunnelen som er bygd for nederste del av Tysso. Dette antas ikke å medføre skader av betydning langs Tyssovassdraget.

Espeelva brukes til vannforsyning for husdyr og jordbruksvanning. Vannslipping fra Mostjørn til dette formål er sikret ved avtaler, jfr. det refererte brev av 19. august 1986 fra Ullensvang kommune.

Konklusjon

NVE anbefaler at A/S Tyssefaldene i h.t. vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis konsesjon for overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvann som omsøkt på vedlagte vilkår.

Bemerkninger til vilkårene

Konsesjonstid – post 1

NVE foreslår at konsesjonen gjøres gjeldende for den tiden leieavtalen med staten av 4. mars 1964 står ved makt, dog ikke utover 31. desember 2006. Bestemmelsen i reguleringslovens § 10,3 om at staten ved konsesjonstidens utløp har rett til å kreve avstått reguleringsanlegg m.v. er tatt med.

Konsesjonsavgifter og næringsfond – post 2

Avgiftsgrunnlaget er som foran nevnt, 2 700 nat. hk. NVE vil foreslå avgiftssatser i overensstemmelse med hva som har vært vanlig den siste tiden. Det vil si kr. 4,– pr. nat. hk. til staten og kr. 18,– pr. nat. hk. til kommuner.

En finner ikke grunnlag for å foreslå næringsfond i denne sak.

Byggefrister – post 4

Det er betinget de vanlige byggefrister: 2 år for påbegynnelse og ytterligere 5 år for fullførelse av anleggene.

Godkjenning av planer, tilsyn m.v. – post 10

Vilkåret foreslås gitt den vanlige form med NVE/Vassdragsdirektoratet som godkjennende instans for utførelse av hoved- og hjelpeanlegg og for opprydding m.v.

Terskler m.v. – post 12

Man peker på at erosjonssikring for fyllingen ved utløpet av tunnelen også skal framlegges for NVE for godkjennelse i denne forbindelse.

Vilkåret foreslås gitt den vanlige form.

Fiske og vilt – post 18

Vilkåret er tatt med i samsvar med forslag fra Direktoratet for naturforvaltning.

Forurensning m.v. – post 19

Vilkåret er hjemlet i forurensningslovens § 11 og tatt med i samsvar med forslag fra Statens forurensningstilsyn.

Øvrige merknader

I denne saken ble reguleringsanlegget utført før søknaden var godkjent. Vi viser i den forbindelse til tidligere korrespondanse med departementet. Konsesjonssaken er behandlet av NVE uavhengig av at arbeidene er utført. Spørsmålet om eventuell reaksjon overfor utbygger har som kjent departementet tatt opp med Regjeringsadvokaten.

Behandlet i NVE's råd den 2. mars 1987. Rådet sluttet seg enstemmig til NVE's anbefaling.

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for A/S Tyssefaldene til å overføre Mostjørn i Ullensvang kommune til Øvre Bersåvann:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gjelder for den tid avtalen av 4. mars 1964 mellom staten og konsesjonæren står ved makt, dog ikke utover 31. desember 2006.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse overføringsanleggene med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger

staten kan forlange, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Anleggene skal ved konsesjonstidens utløp være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres i tilfelle tvist ved skjønn på konsesjonærens bekostning, og denne plikter på sin bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som ved reguleringen innvinnes for eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 6,– pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 18,– pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet med den utførte regulering. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Konsesjonsavgiftsmidlene danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 17 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10 pst. – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste m. v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram til NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

13.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjonen over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

17.

(Konsesjonskraft)

De vannfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Olje- og energidepartementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vannfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Fordelingen av kraften bestemmes av departementet.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraftøkingen.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen

slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 3,– pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

18.

(Fiske og vilt)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturvernforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller flerårig settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i felles finansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene.

II

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

III

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

19.

(Forurensning m. v.)

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med overføringen.

20.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 17 eller 20 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

21.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vasssdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.»

III. Innkomne uttalelser til NVE's innstilling av 4. mars 1987

Odda kommune har i møte 25. mars 1987 behandlet saken og fattet følgende vedtak:

«Odda kommune har ikke merknader til vilkår for tillatelse for A/S Tyssefaldene til å overføre Mostjørn i Ullensvang kommune til Øvre Bersåvann.

Konsesjonsavgiften forutsettes fordelt mellom Odda og Ullensvang kommuner på vanlig måte.»

Ullensvang herad har i møte 7. april 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Ullensvang herad har ingen merknader til NVE sitt framlegg. Ein minner om at ein del av føremålet med overføringa av Mostjørn til Bersåvatn er sikring av Espegrenda mot skadeflaum. Det hastar derfor med å få sett overføringa i verk slik at resten av førebygginga er gjennomført til hausten 1987.»

Fylkesmannen i Hordaland har i brev av 20. mai 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Fylkeskommunen har ingen merknad til innstilling frå Norges vassdrags- og energiverk av 4. mars 1987 vedkommende overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvatn.»

Finansdepartementet har i brev av 13. mai 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til Olje- og energidepartementets brev av 11. mars 1987, vedlagt NVE's innstilling i denne saken.
I NVE's innstilling foreslås konsesjonsavgiften satt til 18 kr. pr. nat.hk for kommunen og 4 kr. pr. nat.hk for staten. Etter Finansdepartementets syn bør avgiften til staten settes til 6 kr. pr. nat.hk.
Finansdepartementet har forøvrig ingen merknader til NVE's innstilling.»

Kommunaldepartementet har i brev den 18. juni 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 4. mars 1987 angående overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvann.»

Landbruksdepartementet har i brev av 19. mars 1987 avgitt følgende uttalelse:

«Fylkeslandbrukssjefen i Hordaland gav si fråsegn til ovanom nemnde søknad frå A/S Tyssefaldene den 10. november 1986. Landbruksdepartementet sluttar seg til denne fråsegna.
Landbruksdepartementet har såleis ingen merknader til at A/S Tyssefaldene får konsesjon for overføring av Mostjønn til Øvre Bersåvatn.»

Miljøverndepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 9. juli 1987:

«Vi viser til Deres brev av 11. mars 1987 vedlagt innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk i ovennevnte sak.

Tiltaket.

Det omsøkte tiltak gjelder overføring av Mostjørn i Espeelva til magasinet Øvre Bersåvann i Tyssovassdraget. Mostjørn reguleres ikke, men dammen i tjernets naturlige utløp legges 1,0 m høyere enn terskelen i overføringstunnelen.

Innstillingen fra NVE.

NVE anbefaler at A/S Tyssefaldene gis konsesjon på omsøkte overføring på de vilkår som følger vedlagt innstillingen fra NVE.

Innhentede uttalelser.

Departementet har forelagt innstilling fra NVE for Statens forurensningstilsyn og Naturvernavdelingen her til uttalelse.

Statens forurensningstilsyn.

SFT's forslag til vilkår fremsatt i forbindelse med søknadsvurderingen, er inntatt i innstillingen fra NVE. SFT har ikke ytterligere merknader til innstillingen.

Naturvernavdelingen, Miljøverndepartementet.

Naturvernavdelingen viser til uttalelse fra Direktoratet for naturforvaltning av 15. desember 1986 i forbindelse med søknadsvurderingen, med forslag til vilkår.

Konklusjon.

Miljøverndepartementet har ikke innvendinger til at konsesjon gis for de omsøkte tiltak.

Behandling etter lov om vern mot forurensning og om avfall.

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 på følgende vilkår:

> «Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med overføringen.»

IV. Departementets bemerkninger:

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 14. mars 1986 fra A/S Tyssefaldene om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å overføre Mostjørn i Espeelva, Ullensvang kommune til magasinet Øvre Bersåvann i Tyssovassdraget. Overføringen skjer etter avtale med Ullensvang kommune og med bakgrunn i å sikre Espe ved Sørfjorden mot skadeflom.

A/S Tyssefaldene driver kraftstasjonene Oksla, Mågeli, Tysso I og Tysso II i Tyssovassdraget samt Skjeggedal pumpestasjon mellom Mågeli og Oksla. Ved kontrakt den 4. mars 1964 har A/S Tyssefaldene overdratt til staten alle de anlegg, eiendommer og rettigheter som omfattes av hjemfallsretten eller som følge av tidligere avtale skulle ha tilfalt staten ved utløpet av konsesjonstiden med unntak av reguleringsanleggene. I følge kontrakten leier selskapet de aktuelle anlegg, eiendommer og rettigheter av staten for et tidsrom inntil 31. desember 2006. Ved avtale med staten av 5. og 10. april 1984 har A/S Tyssefaldene fått rett til å disponere Vendovassdraget og Espeelva så lenge avtalen av

1964 står ved lag, senest til 31. desember 2006. I overensstemmelse med disse avtaler, gis A/S Tyssefaldene overføringskonsesjon for den tid avtalen av 4. mars 1964 står ved lag, dog ikke utover 31. desember 2006.

Vannet fra Mostjørn vil bli overført i en 1 500 m lang tunnel med tverrsnittsareal 10–12 m². Den siste delen ned til magasinet Øvre Bersåvann vil det overførte vannet følge et eksisterende bekkesig over berg i dagen.

Mostjørn blir ikke regulert, men dammen i tjernets naturlige utløp legges 1,0 meter høyere enn terskelen i overføringstunnelen. En vil følgelig få et flomdempningsmagasin på ca. 200 000 m³. Dammen i Mostjørn kan manøvreres med et 1,0 meter bredt bjelkestengsel samt et 150 mm tapperør med manuelt styrt ventil for eventuell slipping av minstevannføring. Damhøyden er angitt til 2,0–2,5 meter. Terskelen i tunnelsystemet forutsettes bygd slik at normalvannstanden i Mostjørn opprettholdes best mulig ved normale tilsig.

Overføringen av vann fra Mostjørn til Øvre Bersåvann vil medføre svært lite flomtap, slik at samlet produksjonsgevinst for kraftverkene nedenfor Øvre Bersåvann (Mågeli og Oksla) vil kunne bli på 14,8 GWh for midlere år og til en kostnad av 16 mill. kroner. Denne produksjonsøkning vil hovedsakelig bestå i vinterkraft.

Men det er primært flomsikring av bebyggelsen i Espe ved Sørfjorden fra elvene Skreo og Espeelva som er motivet for nærværende forslag om overføring av Mostjørn. Forbyggningsavdelingen i NVE utarbeidet i 1964 en flomsikringsplan for de to elvene. Skal flomtoppene i Skreo reduseres ved at vann overføres til Espeelva, må tilsvarende vannreduksjoner fra Espeelva foretas, og forslaget er altså at dette skjer fra Mostjørn.

Overføringen av Mostjørn vil føre til økte flommer i Tyssovassdraget, men det antas ikke å medføre skader av betydning langs vassdraget. 1 000-årsflommen for Mostjørn er beregnet til 18 m³/s. På grunn av høydeforskjellen mellom terskel i tunnelinntaket og dam ved utløp av Espeelva, overføres ca. 13,5 m³/s. til Tysso mens de øvrige ca. 4,5 m³/s. går til Espeelva. Den overførte flommen tilsvarer 3,4 pst. av 1 000-årsflommen i Tyssedal sentrum som har vært utgangspunktet for dimmensjoneringen av omledningstunnelen som er bygd for nederste del av Tysso.

En har allerede ved avtaler om vannslipping fra Mostjørn sikret vannforsyning for husdyr og jordbruksvanning fra Espeelva.

I denne saken ble reguleringsanlegget utført før søknaden var godkjent. Konsesjonssaken er av NVE behandlet uavhengig av at arbeidene er utført. Konsesjonsmyndighetene beklager at inngrepene ble foretatt før saken ble behandlet og konsesjon gitt, men finner i denne saken ikke grunnlag for noen strafferettslige reaksjoner overfor utbyggeren.

Hovedstyrets innstilling har vært forelagt Ullensvang kommune, Odda kommune, Hordaland Fylkeskommune, Kommunaldepartementet, Landbruksdepartementet, Finansdepartementet og Miljøverndepartementet.

Ullensvang kommune støtter NVE's innstilling og minner om at det haster med flomsikringsarbeidet.

Odda kommune forutsetter at konsesjonsavgiften til kommunene fordeles på vanlig måte, og har ellers ingen merknader til vilkårene for tillatelsen.

Fylkesmannen i Hordaland har ingen merknader til NVE's innstilling.

Kommunaldepartementet har ingen merknader.

Landbruksdepartementet viser til uttalelsen fra Fylkeslandbrukssjefen i Hordaland av 10. november 1986 og slutter seg til denne, og har ellers ingen merknader til NVE's innstilling.

Finansdepartementet foreslår at konsesjonsavgiften til staten fastsettes til kr. 6,– pr. nat.hk mot det foreslåtte kr. 4,–, men har ellers ingen merknader.

Miljøverndepartementet har ikke innvendinger til at konsesjon gis for de omsøkte tiltak. Miljøverndepartementet tilrår at det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11.

Olje- og energidepartementet finner i likhet med NVE at de skader og ulemper som overføringen av Mostjørn vil medføre, vil være betydelig mindre enn fordelene. Olje- og energidepartementet tilrår at det gis tillatelse etter vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17, og på vilkår som foreslått av NVE. Videre tilrås at det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11, i samsvar med Miljøverndepartementets forslag.

Departementets bemerkninger til reguleringsvilkårene:

Post 2. Konsesjonsavgifter og næringsfond.

NVE foreslår en avgift på kr. 18,– pr. nat.hk til kommunen og kr. 4,– pr. nat.hk til staten. Finansdepartementet mener avgiften til staten bør settes til kr. 6,– pr. nat.hk.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Finansdepartementets forslag når det gjelder avgiften til staten, og avgiften til kommunen tilrås fastsatt som foreslått av NVE.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 gis A/S Tyssefaldene tillatelse til overføring av Mostjørn i Espeelva til magasinet Øvre Bersåvann i Tyssovassdraget på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 7. august 1987.
2. Det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og mot avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse inntatt i nevnte foredrag.

26. Gøtaverken Arendal AB.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Kværner Industrier A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 12. august 1987.

«En viser til Deres søknad av 10. august d.å.

Det opplyses i søknaden at Gøtaverken Arendal AB har ervervet 13,0 % av aksjene i Kværner Industrier A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet Kværner Industrier A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Gøtaverken Arendal AB med dette konsesjon for erverv av inntil 13,0 % av aksjene i Kværner Industrier A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjonene eller de tilknyttede vilkår.»

27. A/S Kosmos.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Aker-Norcem A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 19. august 1987.

«En viser til Deres søknad av 24. april 1987.

Det opplyses i søknaden at A/S Kosmos har ervervet 20,1 % av aksjene i Aker Norcem A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet Aker-Norcem's datterselskaper innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis A/S Kosmos konsesjon som omsøkt. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

28. Aker-Norcem A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Kosmos)

Olje- og energidepartementets samtykke 19. august 1987.

«En viser til Deres søknad av 19. januar 1987.

Det opplyses i søknaden at Aker-Norcem A/S har ervervet 19,9 % av aksjene i A/S Kosmos. Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet A/S Kosmos' datterselskaper til dels eier vannfall av konsesjonspliktig størrelse, og til dels innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16. (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Aker-Norcem A/S konsesjon som omsøkt. Østfold fylkeskommune har forutsatt at det settes som betingelse at selskapets kraftproduksjon i Østfold skal brukes innen fylket. Departementet kan imidlertid ikke se at det er grunnlag for å sette vilkår for konsesjonen da søknaden kun gjelder en minoritetspost i A/S Kosmos.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

29. Norske Skogindustrier A.S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Sigdal Industrier A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 20. august 1987.

«En viser til Deres søknad av 13. august d.å.

Det opplyses i søknaden at Norske Skogindustrier A/S har ervervet 79 % av aksjene i Sigdal Industrier A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet Sigdal Industrier A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Norske Skogindustrier A.S med dette konsesjon for erverv av inntil 79 % av aksjene i Sigdal Industrier A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

30. Borregaard Industries Limited.

(Konsesjon på leie av 20 MW fastkraft og 40 MW tilfeldig kraft til elektrokjeler fra Hafslund A/S til drift av selskapets anlegg i Sarpsborg kommune)

Kongelig resolusjon av 28. august 1987.

Innledning

Ved kgl. res. av 22.06.73 fikk A/S Borregaard, nå Borregaards Industries Limited (BI) tillatelse til å leie inntil 6 500 kW fra Tokke hovedanlegg og inntil 15 000 kW fastkraft og tilfeldigkraft levert gjennom Hafslund. Konsesjonen gjelder for den tid kraftleiekontrakt av 15.10.71 med Hafslund står ved makt, dog ikke lenger enn til 30.06.96.

Kontrakten av 15.10.71 er nå erstattet av:

- kontrakten av 22.05.84 om levering gjennom Hafslund av inntil 12 000 kW fastkraft fra Statskraftverkene.
- Kontrakt av 28.08.84 om levering gjennom Hafslund av inntil 8 000 kW Tokkekraft.

Ved kgl. res. av 08.08.75 fikk A/S Borregaard, nå BI tillatelse til å leie inntil 18 000 kW tilfeldigkraft fra Hafslund til drift av elektrokjele. Konsesjonen er tidsbegrenset til 01.01.85.

I brev av 05.03. og 17.09.86 har BI søkt om konsesjon på leie fra Hafslund av inntil 20 MW fastkraft og inntil 40 MW tilfeldigkraft til elektrokjeler. Den nye konsesjonen vil erstatte både konsesjonen av 22.06.73 og konsesjonen av 08.08.75.

Søknaden m.v.

Søknaden av 05.03.86 lyder slik:

«Med referanse til brev av 25.02.86 og tidligere, og telefonsamtale 26.09.85 tillater vi oss å gi denne redegjørelse som bakgrunn for søknad om fornyede konsesjoner for leie av kraft.

Tidligere konsesjoner:

1. Konsesjon av 22.06.73 vedrørende leie fra A/S Hafslund av:
   6 000 kW Tokkekraft og
   15 000 kW Statskraft.
2. Konsesjon av 18.08.75 vedrørende leie fra A/S Hafslund av inntil
   18 000 kW spillkraft.
   Til 1: Konsesjonen ønskes fornyet i h.h.t. vedlagte kraftleiekontrakter.
   1.1 Kontrakt av 22.05.84 mellom Statskraft, Hafslund A/S og Borregaard Industries Limited Vedrørende 12 000 kW, 84 000 MWh/år.
   1.2 Kontrakt av 28.08.84 mellom Hafslund A/S og Borregaard Industries Limited vedrørende 8 000 kW kraft fra Tokkeverkene.

Til 2: I eget forsyningsområde
(Jfr. områdekonsesjon av 01.02.77) har Borregaard levert egen vannkraft til egne elektrokjeler i de siste ca. 65 år. P.t. består 2 elektrokjeler med samlet kapasitet 18. MW. Hertil kommer 1 elektrokjel på 18 MW direkte tilknyttet A/S Hafslunds nett, jfr. konsesjon av 18.08.75. Innenfor den løpende område-konsesjon har Borregaard i 1983 og 1984 anskaffet 2 nye elektrokjeler a 45 MW.
P.t. består Borregaards elektrokjelinstallasjon dermed av 5 enheter med nominell kapasitet 126 MW, og med full oljestyrt reserve.
Borregaards fabrikkanlegg i Sarpsborg ble tidligere drevet i separat drift med frekvens 45 Hz. En gradvis overgang til 50 Hz ble avsluttet i 1982/83, og alle produksjoner og forbruk av el.kraft kan nå samkjøre over Hasle Trafo via 50 kV-nettet tilørende Hafslund A/S.
Den dermed muliggjorte utveksling av tilfeldigkraft er regulert i vedlagte avtale av 31.12.84 mellom Hafslund A/S og Borregaard Industries Limited.
Borregaard er medlem av Samkjøringen av kraftverkene i Norge og utveksler tilfeldigkraft med basis i Samkjøringen.
Vi antar at slik utveksling uten definerte kvanta vil være unntatt for krav om konsesjon for leie av kraft.
Vi hører gjerne fra Dem om dette, og om det kreves en mer kortfattet, formell søknad om konsesjonsfornyelse for kraftleie.»

Søknaden av 17.09.86 lyder:

«Vi kommer tilbake til Deres brev av 20.06.86 og tidligere korrespondanse.

1. *Fastkraft*
For ordens skyld bekferter vi at vår søknad av 05.03.86 gjelder ny konsesjon til erstatning for konsesjonen av 22.06.73. Konsesjonskvantum er 12 000 kW treforedlingskraft og 8 000 kW Tokkekraft i samsvar med tidligere oversendte kontraktskopier (h.h.v. datert 22.05.84 og 28.08.84).

2. *Tilfeldig kraft*
Vår utveksling av tilfeldig kraft med Hafslund A/S tjener disse formål:

— salg av overskytende tilfeldig kraft fra egen kraftproduksjon
— kjøp av tilfeldig kraft til våre elektrokjeler
— eventuelt kjøp av tilfeldig kraft til fabrikkdrift i perioder av året med lav vannføring i Glomma.

Kraftsalget i flomperioden vil i alle tilfelle mer enn oppveie et eventuelt tilfeldig kraftkjøp til drift av nåværende fabrikker.
Kjøp av tilfeldig kraft til våre elektrokjeler blir således helt dominerende, og da i driftsår med KTK-priser som er lavere enn ekvivalent fyringsoljepris.
Vi antar at maksimalt netto kjøp i driftsåret kan andra til 40 MW.
Vi søker hermed om konsesjon for kjøp fra Hafslund A/S av inntil 40 000 kW netto tilfeldig kraftlevering til elektrokjeler. (Erstatter utgått konsesjon av 08.08.75 for leie av inntil 18 000 kW tilfeldig kraft.)»

KRAFTLEIEKONTRAKTENE

Kontrakten av 22.05.84
Ifølge kontraktens § 1 har Statskraftverkene forpliktet seg til for hvert driftsår å stille til disposisjon for Hafslund for videreleverings til BI 12 MW (timemiddel) eller 84 GWh fastkraft.
Kraften skal leveres ved Hasle som trefaset vekselstrøm med ca. 50 perioder pr. sekund og med en spenning av ca. 50 kV. Leveringen skal måles i Inntaktsstasjon 1 og 2, Opsund, St. Halvard (bedriften) ved 5/10 kV nominell spenning. Her skal Hafslund sette opp kWh-måler(e) med registrering av midlere effekt over 1 time.
Ifølge § 4 er basispris pr. 01-01-81 ved sentralt leveringssted 6,63 øre/kWh. Prisen skal kunne reguleres hvert år på nærmere fastsatte vilkår.
Kontraktens varighet er til 01.01.96 dog ikke utover konsesjonstiden.

Kontrakten av 28.08.84
BI har kjøpt rettigheter til kraft fra Tokkeverkene. Rettighetene levert Hasle én gang nedtransformert er 8 000 kW.
Hafslund har påtatt seg å overføre kraften til bedriftens uttakssted. Betingelsene skal med visse unntak være de samme som til enhver tid gjelder etter kontrakten av 22.05.84, jfr. § 13. Kontrakten er gjort gjeldende til 01.01.96.

Tilfeldigkraftkontrakten av 31.12.84
Avtalen er mellom BI og Hafslund om utveksling av tilfeldigkraft. Ifølge avtalen gis Borregaard rett til å overføre tilfeldigkraft gjennom Hafslunds nett når det er ledig kapasitet. Tilfeldigkraft til fabrikkdrift til Borregaard og Smelteverket prioriteres foran kraft til elektrokjeler. Hafslund skal som hovedregel levere tilfeldigkraft til Borregård i samme stasjoner som leveranse av fastkraft.
For kraft levert fra Hafslund til Borregaard skal betales en avregningspris som er basert på Samkjøringspris med et påslag. Påslaget skal kunne reguleres hvert år med endringen i engrosprisindeksen. For levering til Hafslund skal betales til Borregaard en pris lik Samkjøringens nominelle pris for kortsiktig tilfeldigkraft fratrukket 10 %.
Avtalen erstatter alle tidligere avtaler om levering av kjelkraft og utveksling av tilfeldigkraft.
Avtalen skal gjelde til en av partene sier den opp med 6 måneders varsel.

INNKOMNE UTTALELSER:

Sarpsborg formannskap har i brev av 07.11.86 meddelt:

«Sarpsborg formannskap har ingen merknader til søknad om konsesjon på kraftleie fra Borregaard Industries Limited av 5. mars 1986.»

Østfold fylkeskommune har i brev av 27.01.87 meddelt:

«Borregaard Industries søknad i brev av 5. mars og 17. september 1986 om konsesjon på leie av inntil 20 000 kW fast kraft og inntil 40 000 kW tilfeldig kraft fra Hafslund A/S anbefales imøtekommet.»

Fylkesmannen i Østfold har i brev til NVE av 02.03.87 meddelt at han anbefaler søknadene imøtekommet.

Hafslund a/s Kraftdivisjonen har i brev av 15.10.86 uttalt:

«Borregaard Ind.Ltd. har søkt om konsesjon på leie fra Hafslund a.s. av inntil 20 MW fastkraft og inntil 40 MW tilfeldig kraft til elektrokjeler. Vi anbefaler at slik konsesjon blir gitt.»

Statskraftverkene har i brev til NVE av 28.11.86 meddelt:

«Borregaard Industries Ltd. søker i brev av 17.09.86 om kraftleiekonsesjon for 20 MW

fastkraft og inntil 40 MW tilfeldigkraft. Fastkraften er dels treforedlingskraft, dels Tokke-kraft.

Vi har for vår del ingen bemerkninger til søknaden.»

Industridepartementet har i brev av 02.10.86 til NVE meddelt at departementet ikke har noe å bemerke til søknaden.

NVE's uttalelse:

«Leveringen av tilfeldigkraft til elektrokjeler er basert på kontrakten av 31.12.84 mellom BI og Hafslund om kraftutveksling, jfr. pkt. 3.3 foran. Kortsiktig tilfeldigkraft (KTK) med varighet av inntil 1 uke er ikke konsesjonspliktig. Heller ikke langsiktig tilfeldigkraft (LTK) med varighet fra 3—5 måneder er konsesjonspliktig. Det er opplyst at leveringen fra Hafslund av den overskytende del (differansen mellom det BI mottar og leverer) år om annet vil kunne strekke seg utover 3—5 måneder avhengig av kraftprisen. For denne delen vil det være nødvendig med kraftleiekonsesjon, jfr. departementets brev av 26.10.81 til NVE.

NVE vil anbefale at Borregaard Industries Limited gis tillatelse til å leie fra Hafslund a.s inntil 20 MW fastkraft og inntil 40 MW tilfeldigkraft til elektrokjeler, til drift av selskapets anlegg i Sarpsborg kommune.

Tillatelsen foreslås gitt for den tid leieforholdet med Hafslund a.s måtte stå ved makt, dog ikke lenger enn til 01.01.1996.

For øvrig foreslås tillatelsen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om at flertallet i styret, herunder formannen, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. I samsvar med praksis forutsettes avgift på tilfeldigkraften til elektrokjeler ikke pålagt. Dessuten forutsettes vilkår om kraftavståelse sløyfet i samsvar med praksis.»

DEPARTEMENTETS BEMERKNINGER:

Søknaden fra Borregaard Industries Limited (BI) gjelder fornyelse og utvidelse av konsesjon på leie av fastkraft inntil 20 MW og på leie av tilfeldigkraft inntil 40 MW. Den nye konsesjonen vil erstatte både konsesjonen av 22.06.73 og konsesjonen av 28.08.75. Kraftleverandør er Hafslund a.s.

Av fastkraftkvantumet er 12 000 kW treforedlingskraft og 8 000 kW Tokkekraft, ettersom bedriften har kjøpt rettigheter til kraft fra Tokke-verkene.

Borregaards elektrokjelinstallasjon består av 5 enheter med en kapasitet på 126 MW og med full oljestyrt reserve. Etter en ombygging av frekvensen kan all kraft nå innkjøres via nettet tilhørende Hafslund A/S.

Utvekslingen av tilfeldigkraft mellom BI og Hafslund a.s tjener følgende formål:

— Ved overskudd av tilfeldigkraft ved egen produksjon kan denne selges til Hafslund a.s.
— BI kan kjøpe tilfeldigkraft fra Hafslund a.s til sine elektrokjeler.
— Eventuelt kjøp av tilfeldigkraft til fabrikkdrift i perioder av året med lav vannføring i Glomma.

Kraftsalget i flomperioden vil i alle tilfelle mer enn oppveie et eventuelt tilfeldig kraftkjøp til drift av nåværende fabrikker.

Kjøp av tilfeldigkraft til BI's elektrokjeler vil således bli helt dominerende, og da i driftsår med kortsiktig tilfeldigkraftpriser som er lavere enn ekvivalent fyringsoljepris.

Olje- og energidepartementet vil i tilslutning til Norges vassdrags- og energiverk tilrå at Borregaard Industries Limited a.s gis konsesjon på leie av inntil 20 MW fastkraft og inntil 40 MW tilfeldigkraft til elektrokjeler fra Hafslund a.s til drift av selskapets anlegg i Sarpsborg. Tillatelsen foreslås gitt for den tid leieforholdet med Hafslund a.s måtte stå ved makt, dog ikke lenger enn til 01.01.1996.

Tillatelsen blir gitt på vanlige vilkår herunder vilkåret om at flertallet i styret, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. I samsvar med praksis forutsettes avgift på tilfeldigkraften til elektrokjeler ikke pålagt. Dessuten forutsettes vilkår om kraftavståelse sløyfet i samsvar med praksis.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Hafslund A.S måtte bestå, dog ikke lenger enn til 01.01.1996.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,— en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmer bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Norsk Arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten-prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,— av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,— av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departmentet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlig hensyn foreligger.

6. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes — utenom tilfeldigkraft til elektrokjeler —, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,00 pr. kW beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 % årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

7. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlig av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,— kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å

sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonslikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. des. 1917 kap. IV gis Borregaard Industries Limited konsesjon på leie av 20 MW fastkraft og 40 MW tilfeldigkraft til elektrokjeler fra Hafslund A/S til drift av selskapets anlegg i Sarpsborg.

Konsesjonen gis på de vilkår det er gjort framlegg om i Olje- og energidepartementets foredrag av 28.08.1987.

31. A/S ENI

(Konsesjon for erverv av aksjer i NEK Kabel A/S)

Olje- og energidepartementets samtykke 4. september 1987.

«En viser til Deres søknad av 26. august d.å.

Det opplyses i søknaden at A/S ENI har ervervet 21,39 % av aksjene i NEK Kabel A/S.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig idet NEK Kabel A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis A/S ENI med dette konesjon for erverv av inntil 21,39 % av aksjene i NEK Kabel A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring angående de nevnte kraftleiekonsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

32. Den Norske Stats Oljeselskap — Statoil

(Konsesjon på leie av inntil 32 MW/280 GWh tilfeldig kraft pr. år fra L/L Sunnhordland Kraftlag til drift av gassterminalen på Kårstø i Tysvær Kommune.

Kongelig resolusjon 18. september 1987.

1. Innledning

Den norske stats oljeselskap a.s., Statoil har i brev av 4. juli 1986 søkt om konsesjon på leie av inntil 32 MW/280 GWh tilfeldigkraft pr. år fra L/L Sunnhordland kraftlag (SKL) til drift av gassterminalen på Kårstø i Tysvær kommune, Rogaland fylke.

2. Søknaden

Søknaden av 4.7.86 lyder slik:

«Vi viser til Deres brev av 10. juni d.å.

Statoil er for drift av gassterminalen på Kårstø blitt anvist bruk av tilfeldig kraft. I tillegg er installert et lokalt gassturbindrevet kraftverk med ydelse 35 MW og maksimal årsproduksjon 275 GWh (90 % tilgjengelighet).

Det er planlagt å kjøpe tilfeldig kraft inntil prisen tilsvarer egenprodusert el.energi, og produsere fra egen kraftstasjon når prisen på tilfeldig kraft ligger over egenprodusert el.energi, eller når tilfeldig kraft ikke er tilgjengelig i nettet.

Totalt el. energibehov er stipulert til ca. 280 GWh med en maksimal effekt på 32 MW. Sannsynlig egenproduksjon er ca. 80 GWh.

Samkjøringen av kraftverkene i Norge har anbefalt Statoil å løse kjøp av tilfeldig kraft i samarbeid med L/L Sunnhordland Kraftlag.

L/L Sunnhordland Kraftlag og Statoil har inngått avtale av 16.10./11.11.85 hvor § 1. pkt. 2 direkte beskriver leveransen av tilfeldig kraft til gassterminal.

Når det gjelder kraftens anvendelse er det elektriske forbruket på selve gassterminalen bare en liten del av vårt totale energiforbruk.

Den store mengden energi fås fra damp og gassturbiner som brukes til å drive store kompressorer.

Det elektriske forbruket går først og fremst til drift av pumpen og mindre kompressorer samt en del varmekabler som er installert for å hindre frostskader ved nedkjøling av prosessrør.

Videre brukes det elektrisk strøm i noen grad til oppvarming og til lys og ventilasjon av administrasjonsbygg og prosessrom.

Vi håper disse opplysninger er tilstrekkelig for å behandle vår søknad.

I brev av 26.5.86 har Statoil gitt følgende tilleggsopplysninger:

I tillegg til de opplysninger som er inngått i vår tidligere søknad, vil vi få opplyse at basert på erfaring fra daglig drift av treminalen hittil og på testkjøringer som er utført, vil det tidligere oppgitte kraftbehov på

250 GWh/år være tilstrekkelig til også å inkludere det framtidige kraftbehovet for gasslaboratoriet (K-lab) som nå er under bygging på Kårstø.

Vi viser for øvrig til brev fra Statoil til Industridepartementet av 5. mars 1986 som også gir en oversikt over mulig økt kraftforbruk knyttet til ikke besluttede utvidelser av eksisterende anlegg og ikke besluttede nye prosjekter. Kopi er vedlagt.

Vi håper disse opplysningene er tilstrekkelige for å behandle vår søknad. Vi står gjerne til tjeneste med ytterligere opplysninger dersom dette er ønskelig.»

3. Avgitte uttalelser:

Det er avgitt følgende uttalelser i saken:

3.1 Tysvær Formannskap vedtok i møte 30.9.86 følgende uttalelse:

« 1 . Tysvær kommune ser positivt på søknaden fra Den norske stats oljeselskap A/S om konsesjon på kraftleige av inntil 32 MW/280 GWh pr. år frå L/L Sunnhordland kraftlag.

2. Ein vil vidare be om at det organ som har avgjerdsmyndighet i denne saka tek følgjande lovformulering opp til vurdering:

«I konsesjonen kan det fastsettes en årlig avgift til de . . . kommuner som Kongen bestemmer» (Lov om Industrikonsesjoner av 14. des. 1917, nr. 16, kap. IV, § 23, 2. ledd, pkt. 4, 1. setn.)»

3.2 Rogaland fylkeskommune har i brev av 5.9.86 uttalt:

«Vi har ingen merknader til søknad om konsesjon på kraftleie av inntil 32 MW/280 GWh pr. år fra L/L Sunnhordland Kraftlag.»

3.3 L/L Sunnhordland Kraftlag har i brev av 15.9.86 uttalt:

«Det er inngått avtale mellom den norske stats oljeselskap og L/L Sunnhordland Kraftlag om levering av tilfeldig kraft og reparasjonskraft til gassterminalen på Kårstø.

L/L Sunnhordland Kraftlag har ikke noe å merke til at Den norske stats oljeselskap A.S. meddeles konsesjon på kraftleie av inntil 32 MW/280 GWh til gassterminalen på Kårstø i samsvar med overnevnte avtale.»

3.4 Fylkesmannen i Rogaland har i brev av 17.10.86 meddelt:

«Vedlagt følger uttalelser fra Rogaland fylkeskommune, datert 05.09.86, L/L Sunnhordland Kraftlag, datert 15.09.86 og Tysvær kommune, v/rådmannen, datert 09.10. 86. Saksdokumentene fra sistnevnte mangler, men disse vil bli ettersendt NVE direkte, iflg. telefonsamtale med kommunen i dag. NVE bes merke seg punkt 2 i uttalelsen fra Tysvær:

«2. Ein vil vidare be om at det organ som har avgjerdsmyndighet i denne saka tek følgjande lovformulering opp til vurdering:

«I konsesjonen kan det fastsettes en årlig avgift til de . . . kommuner som Kongen bestemmer» (Lov om Industrikonsesjoner av 14. des. 1917, nr. 16, kap. IV, § 23, 2. ledd, pkt. 4, 1. setn.)»

Fylkesmannen for sin del tilrår at konsesjon blir gitt som omsøkt.»

3.5 Industridepartmentet har i brev av 17.7.86 meddelt:

«Statoil er blitt anvist bruk av tilfeldig kraft for drift av gassterminalen på Kårstø. Samkjøringen av kraftverkene i Norge har anbefalt Statoil å løse kjøpet av tilfeldig kraft i samarbeid med L/L Sunnhordland Kraftlag, og Statoil har inngått avtale med kraftlaget om dette.

I tillegg er installert et lokalt gassturbindrevet kraftverk med ytelse 35 MW og maksimal årsproduksjon 275 GWh.

Det totale elkraftbehovet ved gassterminalen er av Statoil oppgitt til ca. 280 GWh — maksimal effekt på 32 MW, og sannsynlig egenproduksjon til ca. 80 GWh. — Elkraft dekker for øvrig bare en liten del av det totale energiforbruket ved gassterminalen, idet hovedmengden av energien fås fra damp og gassturbiner.

Industridepartementet tilrår at Statoil får konsesjon på kjøp av nødvendig tilfeldig kraft fra Sunnhordland Kraftlag for drift av gassterminalen på Kårstø.»

Tysvær kommunes henvisning til Industrikonsesjonslovens bestemmelse om årlig avgift til kommuner har vært forelagt

3.6 Statoil som i brev av 15.12.86 har uttalt:

«Bakgrunnen for en slik avgift til en kommune er etter det vi forstår at kommunen får visse utgifter i forbindelse med en slik kraftleveranse som f.eks. investeringer i infrastruktur eller at den kommunale aktivitet på andre områder må økes. Dette kan f.eks. være tilfelle hvor det oppstår ny tettbebyggelse i forbindelse med et foretak.

I forbindelse med etableringen av Kårstøterminalen ble det fastsatt etableringsvilkår av myndighetene og inngått avtaler med kommunen for å sikre kommunens interesser. I tillegg kommer årlig eiendomsskatt til Tysvær kommune på 21 mill. kr. og skatteinntekter fra våre ansatte. Tilsammen utgjør dette betydelige beløp.

Statpipes hovedbeskjeftigelse er å transportere og behandle gass fra Nordsjøen. Til dette fremskaffer vi selv størstedelen av den nødvendige energi. Vårt kjøp av elektrisk kraft utgjør kun en ubetydelig del av vår totale virksomhet.

Som kjent er Statoil for drift av gassterminalen på Kårstø anvist bruk av tilfeldig kraft. Dette er løst gjennom en avtale med L/L Sunnhordland Kraftlag. Det elektriske forbruket på selve gassterminalen er bare

en liten del av vårt totale energiforbruk. Den største energimengden til pumpe- og kompressordrift og til oppvarmingsformål på terminalen fås ved å brenne gass i store gassturbiner og dampkjeler.

Vi kan derfor ikke se at vårt kjøp av tilfeldig kraft fra L/L Sunnhordland Kraftlag på noen måte skulle tilsi at kommunen med rimelighet skulle ha noe grunnlag for en avgift på denne kraften.»

4. Kraftleiekontrakten.

Ifølge kontrakt av 16.10/11.11.1985 mellom L/L Sunnhordland Kraftlag og Statoil som operatør for Statpipe på vegne av Statpipe-gruppen skal SKL være forpliktet til i den utstrekning det kan skje uten fortrengsel for kraftlagets fastkraftleveringer å levere tilstrekkelig kraft til gassterminalen på Kårstø i en periode på inntil 14 dager sammenhengende pr. år mens gasskraftverket revideres og i kortere perioder ved feil på gasskraftverket. Statoil skal dessuten ha rett til å ta ut tilfeldig kraft når slik kraft er tilgjengelig. Det er denne retten som utløser konsesjonsplikt etter konsesjonsloven.

Når det gassdrevne elkraftverket er i drift er SKL forpliktet til å ta imot overskuddskraft i den utstrekning den stilles til disposisjon av Statoil.

Kraften skal leveres av SKL med inntil 40 000 kW med en spenning på 300 kV. Samme spenning skal gjelde ved leveranse fra Statoil.

For den leverte kraft skal Statoil betale til SKL en kWh-pris som tilsvarer samkjøringspris tillagt 6 % og 1,0 øre/kWh, samt de til enhver tid gjeldende offentlige avgifter. Laveste samkjøringspris defineres til 2,5 øre/kWh.

For kraft levert av Statoil til SKL betaler SKL samkjøringspris minus 6 %. SKL dekker overføringskostnader i egne anlegg og sentralnettskostnader.

Den leverte kraft avregnes og betales etterskuddsvis hver uke.

5. NVE's uttalelse:

«Søknaden gjelder som nevnt leie av inntil 32 MW/280 GWh pr. år tilfeldigkraft fra SKL til drift av gassterminalen på Kårstø i Tysvær kommune. Søknaden har vært forelagt Tysvær kommune, fylkeskommunen og fylkesmannen i Rogaland samt Industridepartementet, som enten anbefaler søknaden eller ikke har hatt noe å merke.

NVE har etter dette ikke noe å innvende og vil anbefale at Statoil gis tillatelse til å leie inntil 32 MW/280 GWh pr. år tilfeldigkraft til til drift av gassterminalen på Kårstø i Tysvær kommune, Rogaland fylke. Tillatelsen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig.

Forøvrig foreslås at konsesjonen gis på samme vilkår som konsesjon gitt ved kgl.res. av 29.11.85 på leie av inntil 10 000 kW/70 GWh anleggskraft fra Nordhordland Kraftlag, herunder vilkår om en årlig avgift til staten på kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Når det gjelder avgift til kommuner har Tysvær vist til lovens § 23 annet ledd nr. 4 første setning. Kommunen har ikke angitt noen spesiell grunn for avgift. NVE kan heller ikke se at noen slik grunn foreligger, og vil anbefale at vanlig praksis følges ved at avgiften i helhet tilfaller staten. Forøvrig viser vi til brev av 15.12. 86 fra Statoil, jfr. under pkt. 3.6. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.»

Departementet skal bemerke:

Søknaden fra Statoil gjelder konsesjon på leie av inntil 32 MW/280 BWh tilfeldigkraft pr. år fra L/L Sunnhordland Kraftlag til drift av gassterminalen på Kårstø i Tysvær kommune.

Departementet vil i tilslutning til NVE's innstilling tilrå at Statoil gis konsesjon på leie av inntil 32 MW/280 GWh tilfeldigkraft pr. år fra L/L Sunnhordland Kraftlag til drift av gassterminalen på Kårstø i Tysvær kommune.

Konsesjonen foreslås tidsbegrenset til 1. januar 1997.

Forøvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet til enhver tid skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten på kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkåret om kraftavståelse foreslås sløyfet i samsvar med praksis.

Tysvær kommune har bedt om at spørsmålet om avgift til kommunen vurderes av konsesjonsmyndigheten. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for fastsettelse av avgift til kommunen i denne kraftleiesak. I tråd med vanlig praksis skal avgiften i sin helhet tilfalle Staten.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. Leietid.

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet måtte bestå, dog ikke lenger enn til 01.01.1997.

2. Styre.

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi.

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,— en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. Norsk arbeid og materiell

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,— av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,— av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. Trygd.

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlig hensyn foreligger.

6. Avgift.

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,— pr. kW beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 % årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

7. Kontroll.

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmer bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. Overtredelse av konsesjonsvilkårene.

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,— kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpå-

virkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Den norske stats oljeselskap Statoil konsesjon på leie av inntil 32 MW/280 GWh tilfeldigkraft pr. år fra L/L Sunnhordland Kraftlag til drift av gassterminalen på Kårstø i Tysvær kommune.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 18. september 1987.

33. ELKEM A/S

(Endring av konsesjon gitt 30. juni 1981 for erverv av aksjer i Meraker Smelteverk. Opptak av utenlandsk statsborger i styret.)

Olje- og energidepartementets samtykke 21. september 1987.

«Det vises til søknad av 8.7. 87.

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 § 36. 3. ledd og fullmakt gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 endres vilkårene i Olje- og energidepartementets tillatelse av 30. juni 1981 for så vidt angår A/S Meraker Smelteverk til:

Styrets flertall, formannen innbefattet, skal til enhver tid være norske statsborgere.»

34. ELKEM A/S

(Endring av konsesjonsvilkår)

Olje- og energidepartementets samtykke 23. september 1987.

«Det vises til deres brev av 22.6. samt senere korrespondanse i saken.

Med Hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 § 34 jfr. § 37 og fullmakt gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis det tillatelse til å endre Elkem A/S' eksisterende konsesjoner slik:

«Tilsammen inntil 33 % av selskapets aksjekapital kan eies av utenlandske og helt eller delvis utenlandsk kontrollerte rettssubjekter.

Utover dette kan inntil 15 % av aksjene eies av Bergesen d.y. A/S.»»

35. Christiania Spigerverk AS

(Fornyet konsesjon for leie av inntil 50 000 kW fra Oslo Lysverker til bruk ved bedriftens virksomhet i Oslo kommune, inntil 2 400 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk til Christiania Spigerverk AS, Mandal Ståls virksomhet i Mandal kommune og inntil 1 200 kW til Christiania Spigerverk AS, Hinnaverkets virksomhet i Stavanger kommune.)

Kongelig resolusjon 9. oktober.

1. Innledning.

Ved kgl.res av 10.12.84 fikk Elkem A/S, Christiania Spigerverk konsesjon på leie av inntil 50 000 kW fra Oslo Lysverker til bruk ved bedriftens stålovn og valseverk og til produksjon av ferdigvarer ved selskapets anlegg i Oslo kommune.

Konsesjonen ble gitt på vanlige vilkår, tidsbegrenset til 1.7.1994.

I brev av 19.9.85 gjøres det oppmerksom på at Christiania Spigerverk fra 15.6.85 ble utskilt fra Elkem A/S til eget selskap under navnet Christiania Spigerverk AS. Selskapet er 100 % eiet av Norsk Jernverk A/S. Det er som en følge av utskillelsen at selskapet nå søker om kraftleiekonsesjon under eget navn.

I brev av 15.11.84 søkte Elkem A/S om fornyet konsesjon på leie av inntil 2 400 kW fra Vest-Agder Eleltrisitetsverk til Mandal Stål i Mandal kommune og inntil 1 200 kW fra Stavanger ellag til Hinnaverket i Stavanger kommune. Søknaden ble av NVE ved brev av 5.9.85 sendt departementet til avgjørelse. I brev av 3.10.85 fra Elkem A/S ble det imidlertid opplyst at bedriftene nå inngår som en del av Christiania Spigerverk AS, og sels-

kapet ber derfor om at konsesjon blir gitt til Christiania Spigerverk AS. I samsvar med dette har Christiania Spigerverk AS søkt om konsesjon ved brev av 20.11.85.

2. *Søknadene.*

Søknaden av 19.9.85 lyder slik:

«Vi tillater oss herved å meddele at fra 15. juni d.å. ble Christiania Spigerverk utskilt fra Elkem A/S til et eget selskap med navn Christiania Spigerverk AS. Det nye selskap er en del av en divisjon under Norsk Jernverk A/S.
I den anledning søker vi om å få overført konsesjon på kraftleie gitt ved kgl.res. 12.10.1984 på leie av inntil 50 000 kW, fra Elkem A/S, Christiania Spigerverk til Christiania Spigerverk AS.
Opplysninger vedrørende selskapets styre og kapital følger vedlagt.»

Søknaden av 20.11.85 lyder slik:

«Som opplyst i brev av 3.10.85 inngår nå Mandal Stål og Hinnaverket som deler av Christiania Spigerverk AS.
Vi tillater oss å søke om konsesjon på leie av samme kvantum som Elkems søknad av 15. november 1984:

For Mandal Stål, konsesjon på leie av 2 400 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.
For Hinnaverket, konsesjon på leie av 1 200 kW fra Stavanger ellag.

Når det gjelder de nødvendige opplysninger i samsvar med konsesjonsloven § 24 vises det til våre vedlegg til konsesjonssøknad på leie av kraft for Christiania Spigerverk AS.»

3. *Avgitte uttalelser:*

Det er avgitt følgende uttalelser i saken:

3.1 Til søknaden av 19.9.85:

Oslo formannskap har i møte 20.11.85 etter innstilling fra Oslo Lysverker vedtatt følgende uttalelse:
«Cristiania Spigerverk A/S søker om konsesjon på kraftleie av inntil 50 000 kW fra Oslo Lysverker. Dette er en overføring av Elkem A/S, Christiania Spigerverk's konsesjon av 12/10 1984.
Elkem A/S, Christiania Spigerverk har i dag konsesjon på leie av inntil 8 000 kW fastkraft og inntil 42 000 kW tilfeldig kraft etter kontrakt med Oslo Lysverker.
Søknaden innebærer således ingen utvidelse av leveransen fra Oslo Lysverker.»

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i påtegning til NVE av 2.8.85 meddelt at han ikke har noen merknader.

Industridepartementet har i brev til NVE av 19.12.85 meddelt:
«Industridepartementet har ingen spesielle merknader til at ovennevnte konsesjonssøknad innvilges.»

3.2 Til søknaden av 20.11.85:

Mandal kommunestyre v/Teknisk hovedutvalg har i møte 17.12.85 enstemmig vedtatt følgende forslag fra teknisk sjef:
«Søknaden fra Christiania Spigerverk AS, Mandal Stål om konsesjon på kraftleie inntil 2 400 kW fra VAE anbefales innvilget.»

Vest-Agder fylkeskommune har i brev av 10.12.85 til fylkesmannen meddelt at fylkeskommunen for sin del ikke har noen merknader til søknaden.

Fylkesmannen i Vest-Agder har i brev til NVE av 16.1.86 meddelt:
«Jeg anbefaler at Christiania Spigerverk AS gis konsesjon for leie av kraft fra VAE for Mandal Stål.»

Stavanger Ellag har i brev av 24.3.86 til fylkesmannen i Rogaland meddelt at ellaget ikke har noen merknader og anbefaler at søknaden på leie av inntil 1 200 kW blir innvilget.

Stavanger kommune har i brev av 18.9.87 til departementet uttalt:
«Stavanger kommune anbefaler at Christiania Spigerverk A/S, Stavanger gis konsesjon på leie av inntil 1 200 kW elektrisk kraft fra Stavanger ellag.»

Rogaland Fylkeskommune har i brev av 21.4.86 til fylkesmannen meddelt at fylkeskommunen ikke har noen merknader til søknaden.

Fylkesmannen i Rogaland har i brev til NVE av 1.9.86 rådd til at konsesjon blir gitt som omsøkt.

Norges vassdrags- og energiverk har i brev av 8.9.86 uttalt:

«De omsøkte kraftkvanta innebærer ikke noen utvidelse i forhold til tidligere konsesjoner gitt ved kgl. res. av 08.08.75 til Elkem-Spigerverket A/S og 12.12.84 til Elkem A/S, Christiania Spigerverk. De som har uttalt seg har heller ikke hatt noe å bemerke til søknadene.
NVE har etter dette ikke noe å innvende og vil anbefale at Christiania Spigerverk AS i samsvar med søknadene gis konsesjon på leie av inntil 8 000 kW fastkraft og 42 000 kW tilfeldigkraft etter kontrakt fra Oslo

Lysverker til drift av anlegg i Oslo kommune og 2 400 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk til anlegg i Mandal kommune samt 1 200 kW fra Stavanger ellag til anlegg i Stavanger kommune.

Konsesjonen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig, regnet til 01.07.1996.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet til enhver tid skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten på kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.»

4. Kontraktene.

4.1 Kontrakten med Oslo Lysverker.

Hovedkontrakten mellom Oslo Lysverker og Christiania Spigerverk A/S er av 27. desember 1962 med tilleggsavtale av 1. aug. 1967.

I henhold til hovedkontrakten skal for de første 22 500 kW betales en pris etter en formel basert på basisprisen i kr. pr. tonn for stangjern. For de neste 2 500 kW skal i henhold til hovedkontrakten betales samme pris med tillegg av 2 øre/kWh for kraft uttatt i tidsrommet 15. oktober—14. april («overforbruk»), jfr. tilleggsavtalen post 2. Med en gjennomsnittlig stangstålpris på 1785,— kr./tonn i 1986 gir dette en sommerpris 4,15 øre/kWh og en vinterpris på 4,75 øre/kWh. For kraft til lys og varme betales et tillegg som i hovedkontrakten er angitt med kr. 12 000,— pr. år.

I tillegg til den betaling som er fastsatt i hovedkontrakten skal i følge tilleggsavtalen betales en årlig effektavgift på kr. 60,— pr. kW for den del av det årlige anmeldte effektkvantum som overstiger 25 000 kW.

Både hovedavtalen og tilleggsavtalen gjelder til 1. januar 1988, dog slik at selskapet kan si opp kontrakten med ett års varsel etter 1. januar 1978. Etter 1. januar 1988 kan hovedkontrakten og tilleggsvatalen sies opp av partene med ett års varsel.

4.2 Kontrakten med Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Christiania Spigerverk AS, Mandal Stål abonnerer på 1 600 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk etter ordinær T3 tariff med en effektavgift på 492 kr. pr. kW/år, redusert med kr. 100 pr. kW/år grunnet høyspent levering. I energiavgift betales 23,9 øre pr. kWh.

4.3 Kontrakten med Stavanger Ellag.

Christiania Spigerverk AS, Hinnaverket får levert ca. 630 kW fra Stavanger Ellag. Forbruket avregnes etter T 3.1 maksimaltariff med en effektpris på kr. 340,— pr. kW/år og en energipris på 17,2 øre/kWh. I tillegg kommer en abonnementspris på 440 kr. pr. år.

Departementet skal bemerke:

Søknaden fra Christiania Spigerverk AS er en følge av at selskapet fra 15.6.1985 ble utskilt fra Elkem A/S, som ved kgl. res. av 12.10.1984 fikk konsesjon på leie av inntil 50 000 kW fra Oslo Lysverker til bruk ved bedriftens stålovn og valseverk, og til produksjon av ferdigvarer ved selskapets anlegg i Oslo kommune. I tillegg gjelder søknaden også fornyelse av Mandal Stål's konsesjon på leie av 2 400 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og Hinnaverkets konsesjon på leie av 1 200 kW fra Stavanger Ellag. Begge disse bedrifter ble utskilt fra Elkem A/S samtidig med Christiania Spigerverk AS, som datterselskaper av Christiania Spigerverk AS. Det er ikke fremkommet opplysninger om endringer med hensyn til benyttelsen av kraften.

Alle høringsinstansene innstillier på at søknaden godkjennes. NVE har heller ingen innvendinger, og tilrår at konsesjon gis for 10 år etter sin inntilling regnet frem til 1. juli 1996.

Departmentet vil i tilslutning til NVE tilrå at Christiania Spigerverk AS gis konsesjon på leie av inntil 50 000 kW fra Oslo Lysverker til selskapets virksomhet i Oslo kommune, inntil 2 400 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk til Christiania Spigerverk AS, Mandal stål's virksomhet i Mandal kommune og inntil 1 200 kW til Christiania Spigerverk AS, Hinnaverkets virksomhet i Stavanger kommune.

Konsesjonen foreslås tidsbegrenset til 1. juli 1997.

Med hjemmel i industrikonsesjonslovens § 23, 2. ledd pkt. 9, jfr. § 2, 3. ledd pkt. 23 stilles det som vilkår at Christiania Spigerverk AS innen 1.1.1990 oversender til NVE en utredning av og en plan for gjennomføring av enøk-tiltak innenfor bedriftens virksomhet. Departmentet viser i den forbindelse til at det burde være grunnlag for å få utredet spørsmålet om utnyttelse av spillvarmen fra bedriften.

Forøvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet til enhver tid skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten på kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. Leietid.

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet måtte bestå, dog ikke lenger enn til 01.07.1997.

2. Styre.

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, formannen innbefattet skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi.

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,— en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. Energiøkonomisering.

Christiania Spigerverk AS må innen 1.1. 1990 oversende til NVE en utredning av og

en plan for gjennomføring av enøk-tiltak innenfor bedriftens virksomhet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningene er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,— av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,— av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende department om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlig hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,— pr. kW beregnet etter formelen:
kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 % årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmer bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,— kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16, av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av

14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16. av 14. desember 1917, kap. IV gis Christiania Spigerverk AS fornyet konsesjon på leie av inntil 50 000 kW fra Oslo Lysverker til bruk ved bedriftens virksomhet i Oslo kommune, inntil 2 400 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk til Christiania Spigerverk AS, Mandal Stål's virksomhet i Mandal kommune og inntil 1 200 kW til Christiania Spigerverk AS, Hinnaverkets virksomhet i Stavanger kommune.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 9. oktober 1987.

36. Thamshavn Verk A/S & Co.

(Konsesjon på leie av 300 GWh/år fastkraft og 110 GWh/år ugarantert kraft fra Statskraftverkene til drift av selskapets ferrolegeringsverk i Thamshavn i Orkdal kommune.)

Regjeringens resolusjon 5. november 1987.

Innledning.

Ved kgl. res. av 17.12.82 fikk K/S Orkla Metal A/S & Co. konsesjon på leie av i alt inntil 55 MW/410 GWh pr. år fra Statskraftverkene. Kraften skulle anvendes til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune.

Ved avtale i 1986 har Orkla Industrier A/S overdratt til Elkem a/s sine 50 % av eierinteressene i kommandittselskapet Orkla Metal A/S & Co. Ved avtale s.å. har Associated Metals & Minerals Corporation overdratt til Elkem a/s den øvrige halvpart av Orkla Metal A/S & Co.

Selskapets navn ble endret til Thamshavn Verk a/s & Co. med Thamshavn Verk a/s (tidligere Orkla Metall A/S) som komplementær og Elkem a/s som kommandittist. I følge firmaattest er Thamshavn Verk a/s & Co. (kommandittselskap) en direkte fortsettelse av det tidligere registrerte K/S Orkla Metal A/S & Co. Da det imidlertid er snakk om 100 % overdragelse av aksjekapitalen til Elkem a/s, anser departementet det for nødvendig med ny kraftleiekonsesjon.

Søknaden m.v.

I søknaden av 17.08.86 heter det:

«Vi refererer til Deres brev av 16.07.86 og søker herved om kraftleiekonsesjon for leie av inntil 55 MW/ 410 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Bakgrunnen for søknaden er eierskifte og navnendring for smelteverket i Thamshavn, Orkanger. Ved avtale av 13. februar 1986 har Orkla Industrier a/s overdratt til Elkem a/s sine 50 % av eierinteresser i kommandittsekslapet Orkla Metal A.S & Co. Ved kontrakt av mars 1986 har Associated Metals & Minerals Corporation overdratt til Elkem a/s den andre halvpart av Orkla Metall A/S & Co.

Om Elkem a/s.

Selskapet har ca. 9 000 ansatte og hadde en omsetning på kr. 8 156 millioner i 1985 med et overskudd før ekstraordinære poster på kr. 306 millioner. I styret sitter det utelukkende norske statsborgere.

Om Orkla Metal A.S & Co.

Selskapets virksomhet skulle være kjent fra tidligere konsesjonsbehandling. Selskapet har 205 ansatte og hadde en omsetning på kr. 285 millioner i 1985 med et underskudd på kr. 11,5 millioner.

Styret har inntil overdragelsen bestått av 3 norske statsborgere og 2 utenlandske statsborgere. Selskapets navn er 3. mars 1986 endret til Thamshavn Verk a/s & Co., med Thamshavn Verk a/s (tidligere Orkla Metal A/S) som komplementar og Elkem a/s som kommandittist. Styret består nu kun av norske statsborgere. Vi viser ellers til vedlagt firmaattester.

Den fremtidige drift av Thamshavn Verk a/s & Co.

Virksomheten ble overtatt med regnskapsmessig virkning fra 1. januar 1986. Samtlige 205 ansatte som var knyttet til Orkla Metal A.S & Co.'s virksomhet var inntil 28. februar d.å. ansatt i Orkla Industrier A.s. Samtlige ble tilbudt ansettelse direkte i selskapet på uendrede betingelser med virkning fra 1. mars d.å.

Produktene vil heretter bli markedsført av Elkem a/s' salgsapparat idet avtalen med Metall und Rohstoff A.G., Sveits (dattersekskap av Associated Metals & Minerals Corpotation) er opphørt i og med overdragelsen av eierinteressene.

Forøvrig vil virksomheten i Thamshavn måtte sees i sammenheng med de gjeldende konjunkturene og norsk ferrolegeringsindustris konkurransekraft til enhver tid.

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV ble K/S Orkla Metal A.S & Co. gitt konsesjon på leie av i alt inntil 55 MW/ 410 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Konsesjon ble gitt på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 17. desember 1982.

Thamshavn Verk a/s & Co. søker herved om overdragelse av kraftleiekonsesjon og av kraftkontraktene.

Bruken av kraften skal være uendret. Selskapets kraftbehov for drift av smelteovner og renseanlegg er i dag 600 GWh pr. år, hvorav Statskraftkontraktene, fastkraft 300 GWh og Ikke-garantert kraft 110 GWh, utgjør tilsammen 410 GWh pr. år.

Energigjenvinningsanlegget er i april d.å. satt i drift etter ombygging og er beregnet å ville gi mer enn 80 GWh gjenvunnet el.energi pr. år. Resten, ca. 110 GWh, er tenkt kjøpt som tilfeldig kraft.

Dersom det skulle være ønskelig med flere opplysninger, står vi gjerne til tjeneste.»

Kraftleiekontrakter:

Ved kontrakt av 13.02.69 på tok Statkraft seg å stille til disposiajon 18,8 MW, 150 GWh pr. år fastkraft med utløp 1.7.2004. 23.11.81 inngikk Statskraft kontrakt om å levere 18,8 MW/150 GWh pr. år fastkraft og 13,8 MW/110 GWh pr. år ikke-garantert kraft med utløp 1.1. 2000. Kontraktene ble inngått med Orkla Industrier A/S.

Innkomne uttalelser.

Orkdal kommunestyre, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ikke hatt noen innvendinger mot søknaden.

Industridepartementet har i brev av 17.09.86 til NVE anbefalt at Thamshavn Verk A/S & Co. får konsesjon på leie av 55 MW 410 GWh pr. år fra Statskraftverkene på de vilkår Orkla Metal A/S & Co. hadde.

Statkraft har i brev av 19.08.87 til NVE meddelt:

«Thamshavn Verk har søkt om kraftleiekonsesjon for inntil 55 MW/410 GWh. pr. år fra Statkraft. Dette er i samsvar med de kontrakter vi har med firmaet (tidl. Orkla Metal A/S & Co.), og vi har derfor ikke noe å bemerke til søknaden.

«NVE's uttalelse:

Ved kgl. res. av 17.12.82 fikk K/S Orkla Metal A/S & Co. konsesjon på leie av i alt inntil 55 MW/410 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn. Konsesjonen som er tidsbegrenset til 01.07.2004 er gitt med vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet, til enhver tid skal være norske statsborgere. For øvrig er konsesjonen gitt på vanlige vilkår.

På bakgrunn av det som er uttalt foran har NVE ikke noe å innvende mot søknaden og vil anbefale at Thamshavn Verk A/S & co. gis konsesjon på leie av inntil 55 MW/ 410 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune.

Konsesjonen foreslås gitt samme tidsbegrensning som konsesjonen av 17.12.82, nemlig til 1.7.2004.

For øvrig foreslås konsesjonen i det vesentlige gitt på samme vilkår som konsesjonen av 17.12.82, herunder med vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.»

Departementets bemerkninger.

Søknaden fra Thamshavn Verk A/S & Co. gjelder konsesjon på leie av 300 GWh/år fastkraft og 110 GWh/år ugarantert kraft på samme vilkår som for tidligere K/S Orkla Metal A/S & Co.

Ny konsesjon må til fordi Elkem A/S har kjøpt 50 % av eierinteressene i kommandittselskapet Orkla Metal A/S & Co. fra Orkla Industries A/S og 50 % fra Associated Metals Minerals Corporation. Etter navneskifte er selskapets navn Thamshavn Verk A/S & Co.

Kraftleverandør er Statkraft.

Thamshavn Verk A/S & Co. er gitt anledning til å inngå fastkraftavtale med Statskraft på inntil 110 GWh/år til erstatning for kontrakten om ugarantert kraft, jfr. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 196 for 1986—87. Departementet går ut fra at denne konverteringen dekkes i en eventuell senere konsesjonssøknad etter at Thamshavn Verk eventuelt har inngått kontrakt med Statkraft.

Olje- og energidepartementet vil i tilslutning til Norges vassdrags- og energiverk tilrå at Thamshavn Verk A/S & Co. gis konsesjon på leie av inntil 300 GWh/år fastkraft og 110 GWh/år ugarantert kraft fra Statkraft på samme vilkår som tidligere konsesjon til K/S Orkla Metal A/S & Co. Kraften skal brukes til samme formål som tidligere som er drift av selskapets ferrolegeringsverk i Thamshavn i Orkdal kommune. Tillatelsen foreslås gitt samme tidsbegrensning som konsessjonen av 17.12.82, nemlig til 1.7.2004.

Tillatelsen blir gitt på vanlige vilkår, — herunder vilkåret om at flertallet i styret, — herunder formannen, — skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig ytes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. Leietid.

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Statskraft måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 2004.

2. Styre.

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi.

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,— en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. Norsk arbeid og matereiell.

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,— av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,— av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departmentet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. Trygd.

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlig hensyn foreligger.

6. Avgift.

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,— pr. kW beregnet etter formelen:
kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd. De inndrives ved utpanting.

7. Kontroll.

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. Overtredelse av konsesjonsvilkårene.

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,— kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt kon-

sesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. des. 1917 kap. IV gis Thamshavn Verk A/S & Co. konsesjon på leie av 300 GWh/år fastkraft og 110 GWH/år ugarantert kraft fra Statkraft til drift av selskapets ferrolegeringsverk i Thamshavn i Orkdal kommune.

Konsesjonen gis på de vilkår det er gjort framlegg om i Olje- og energidepartementets foredrag av 5.11.1987.

37. Aust-Agder Kraftverk.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Arendals Fossekompani.)

Olje- og energidepartementets samtykke 18. november 1987.

«En viser til Deres søknad av 6. april 1987.

Det opplyses i søknaden at Aust-Agder Kraftverk har erververt 18,9 % av aksjene i A/S Arendals Fossekompani.

Det aktuelle erverv er konsesjonspliktig i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) § 36 idet A/S Arendals Fossekompani er innehaver av vannfall som etter industrikonsesjonslovens kap. I ikke kan erverves uten konsesjon.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Aust-Agder Kraftverk konsesjon som omsøkt.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

38. Tofte Industrier A/S, Norske Skogindustrier A/S, A/S Follum Fabrikker og A/S Union.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Sande Paper Mill A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 11. desember 1987.

«Det vises til selskapenes felles søknad av 2.10.1987.

Det opplyses i søknaden at Tofte Industrier A/S, Norske Skogindustrier A/S, A/S Follum Fabrikker og A/S Union har ervervet henholdsvis 49 %, 21 %, 15 % og 15 % av aksjene i Sande Paper Mill A/S.

Ervervene er konsesjonspliktige idet Sande Paper Mill A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven).

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis søkerne konsesjon som omsøkt. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

39. A/S Follum Fabrikker.

(Konsesjon på leie av 15 000 kW til drift av selskapets fabrikker i Ringerike kommune.)

Kongelig resolusjon av 11. desember 1987.

1. Innledning.

Ved kgl. res. av 3.12.76 fikk A/S Follum Fabrikker (Follum) tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra Buskerud Kraftverk til drift av selskapets fabrikker i Ringerike kommune. Konsesjonen er tidsbegrenset til 1.1.87.

Follum søker i brev av 3.2.87 om fornyelse av konsesjonen.

2. Søknaden m.v.

I søknaden av 3.2.87 heter det:

«Vi viser til konsesjon av 03.12.76 og søker om fornyelse av denne konsesjonen. Denne kontrakten samt kontrakten på ytterligere 20 MW gitt 23. juli 1983 er konvertert i en ny kontrakt datert 22. mai 1985 på 32 MW med 7 000 h brukstid.

Follums samlede kraftbehov i driftsåret 1986/87 er ca. 570 GWh fastkraft med maks effektbehov 80 MW, herav egen vannkraft 38 MW og varmekraft 9,6 MW. Tilfeldig kraft: effektbehov 35 MW eller 260 GWh.»

3. Kraftleiekontrakten.

Konsesjonen av 3.12.76 som nå søkes fornyet refererer seg til kontrakt av 17.9.74. Kontrakten ble avløst av ny kontrakt datert 23.3/22.6.79 som refererer seg til konsesjon gitt ved kgl. res. av 23.7.82 på leie av ytterligere inntil 20 000 kW fra Buskerud Kraftverker. Konsesjonen gjelder så lenge kontrakten av 23.3./22.6.79 måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1.1.1991.

Sistnevnte kontrakt er nå som nevnt i søknaden konvertert i ny kontrakt datert 22.5.85.

Ifølge den har Statskraftverkene forpliktet seg til fra 1.7.85 å stille til disposisjon 32 MW (timemiddel) eller 224 GWh/år for Buskerud energiverk for videreleveringen til bedriften.

Kraften skal av Statskraftverkene leveres ved Ringerike transformatorstasjon (sentralt leveringssted) som trefaset vekselstrøm med ca. 50 perioder pr. sekund og med en spenning av ca. 132 kV. Buskerud energiverk skal levere kraften ved bedriften med en spenning av ca. 22 kV.

Kraftleveringen skal måles ved Follum transformatorstasjon ved 22 kV, hvor energiverket setter opp kWh-måler(e) med mulighet for registrering av den midlere effekt over 1 time.

Basispris pr. 1.1.81 ved sentralt leveringssted er 6,63 øre/kWh. Basisprisen for kommende år skal på nærmere vilkår være gjenstand for regulering hvert år opp eller ned med den prosentvise endringen i den offisielle norske engrosprisindeks, jfr. kontraktens § 4 nr. 2.

Kontrakten er gjort gjeldende til 1.1.1996 dog ikke utover konsesjonstiden.

4. Innkomne uttalelser.

Ringerike kommunestyre har i møte 25.6. 1987 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt å anbefale at Follum får innvilget søknaden om konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Buskerud energiverk.

Buskerud fylkeskommune har i brev av 2.7.87 til fylkesmannen meddelt at saken ble behandlet av fylkesutvalget i møte 1.7.87 med følgende enstemmige vedtak:

«Fylkesutvalget henviser til energikonsulentens redegjørelse av 19. mars 1987, og foreslår at konsesjon innvilges i samsvar med søknaden.»

Fylkesmannen i Buskerud har i brev av 18.8.87 til NVE meddelt han ikke har noe å bemerke til at søknaden blir imøtekommet.

Industridepartementet har i brev av 18.2. 1987 til NVE uttalt:

«Det vises til brev av 10.2.87 med vedlegg. Industridepartementet har intet å bemerke til fornyelse av konsesjon av 3.12.76 samt kontrakten på ytterligere 20 MW gitt 23.7.83, konvertert i ny kontrakt datert 22.5.85 på 32 MW med 7 000 h brukstid.»

5. NVE's uttalelse.

«Søknaden fra Follum gjelder fornyet tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra Buskerud energiverk. Konsesjonen av 3.12.76 gjaldt til 1.1.1987. Konsesjonen refererte seg til kraftleiekontrakt av 17.9.74. Denne kontrakten og kontrakten av 23.3./22.6.79 (jfr. konsesjonen av 23.7.82) er fra 1.7.85 erstattet av en ny kontrakt datert 22.5.85.

Spørsmålet blir om konsesjonen av 23.7.82 også skal anses for opphørt. Konsesjonen gjelder nemlig så lenge kontrakten måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1.1.1991. Praksis viser imidlertid at det er noe tilfeldig om konsesjoner gitt ved kgl. res. tidsbegrenses ved å vise enten til selve kraftleiekontrakten eller til leieforholdet. Hvis det i vilkårenes post 1 om leietid i konsesjonen av 23.7.82 hadde vært vist til leieforholdet og ikke selve kontrakten, ville spørsmålet ikke ha meldt seg. På bakgrunn av dette vil NVE anbefale at konsesjonen av 23.7.82 anses å gjelde fortsatt på uendrede vilkår. Dette vil da bety at vilkåret om en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW fortsatt gjelder.

Søknaden har vært forelagt Ringerike

kommunestyre, fylkesmannen og fylkeskommunen i Buskerud samt Industridepartementet. Samtlige har anbefalt søknaden.

NVE har heller ikke noe å innvende og anbefaler at Follum gis fornyet tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra Buskerud energiverk til drift av selskapets fabrikkanlegg i Ringerike kommune.

Konsesjonen foreslås gitt samme tidsbegrensning som konsesjonen av 23.7.82, dvs. til 1.1.1991.

For øvrig anbefales konsesjonen i det vesentlige gitt på samme vilkår som konsesjonen av 23.7.82, herunder med vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten på kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet. Den årlige avgift til staten etter konsesjonene av 3.12.76 og 23.7.82 er betalt til og med for året 1986. For 1986 var den kr. 39 636,— på grunnlag av en gjennomsnittseffekt på 26 424 kW.»

6. Departementets bemerkninger.

Søknaden fra A/S Follum Fabrikker (Follum) gjelder fornyelse av konsesjon på leie av 15 000 kW gitt ved kgl. res. av 3.12.76, med utløp 1.1.87. Konsesjonen refererte seg til kraftleiekontrakt av 17.9.74 som ble avløst av ny kontrakt av 23.3./22.6.79. I den forbindelse ble det gitt konsesjon på leie av ytterligere inntil 20 000 kW ved kgl. res. av 23.7.82. Denne kontrakten er konvertert i ny kontrakt av 22.5 85. Ifølge kontrakten er Statskraftverkene forpliktet til å stille kraften til disposisjon for Buskerud energiverk for viderelevering til Follum.

Enøk-mulighetene og mulig utnyttelse av bark og avfall ved produksjonen er vurdert i forbindelse med tildeling av kraft til utbygging av bedriften, jfr. St.prp. nr. 65 (1986—87).

Departementet vil i tilslutning til NVE's innstilling tilrå at A/S Follum Fabrikker (Follum) får fornyet sin konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Buskerud energiverk til drift av selskapets fabrikkanlegg i Ringerike kommune. Konsesjonen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 23.7.82, dvs. til 1.1.1991.

Konsesjonen gis i det vesentlige på samme vilkår som konsesjonen av 23.7.82 bl.a. vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten på kr. 4,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. Leietid.

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Buskerud energiverker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1.1.1991.

2. Styre.

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre, herunder formannen, skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi.

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,— en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. Norsk arbeid og materiell.

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,— av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at

det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,— av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende dapartement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varen fra utlandet.

5. Trygd.

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlig hensyn foreligger.

6. Avgift.

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,— pr. kW beregnet etter formelen:
kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd. De inndrives ved utpanting.

7. Kontroll.

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. Overtredelse av konsesjonsvilkårene.

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,— kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningslovens § 11, jfr. § 7. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidliger utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis A/S Follum Fabrikker (Follum) konsesjon på leie av 15 000 KW fra Buskerud energiverk til drift av selskapets fabrikkanlegg i Ringerike.

Konsesjonen gis på de vilkår det er gjort framlegg om i Olje- og energidepartementets foredrag av 11. desember 1987.

40. A/S Selma.

(Tillatelse etter vassdragslovens §§ 104—105 for uttak av vann fra Svanevatn i Brusjøvassdraget i Brønnøy kommune i forbindelse med etablering av settefiskanlegg.)

Kongelig resolusjon 11. desember 1987.

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra A/S Selma om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104—105 for uttak av inntil 3,0 m³/min. vann fra Svanevatn i Brusjøvassdraget i

Brønnøy kommune for etableing av settefiskanlegg med en årsproduksjon på 300 000 smolt.

Norges vassdrags- og energiverk har i brev av 01.09.87 avgitt følgende innstilling i saken:

A/S Selma.
Søknad om konsesjon for etablering av settefiskanlegg i Brusjøvassdraget i Brønnøy kommune, Nordland fylke.

A/S Selma ved Aage Pedersen, 8920 Berg i Helgeland, har 26.11.85 sendt inn konsesjonssøknad på bygging av et oppdrettsanlegg i Brusjøvassdraget.

Fylkesmannen i Nordland har i samråd med NVE 17.09.86 sendt ut søknaden fra A/S Selma til høring etter vassdragslovens §§ 104—106. Frist for uttalelse ble satt til 24.10.86. Med brev av 11.11.86 har NVE fått oversendt fylkesmannens innstilling i saken sammen med innkomne uttalelser.

Det planlagte settefiskanlegget var opprinnelig påtenkt en årsproduksjon på 1. mill. smolt og med et maksimalt vannuttak på 8,8 m³/min. Det ble ikke foreslått noen form for reguleringstiltak i vassdraget.

I brev av 17.07.86 ønsker imidlertid søkeren vannuttaket redusert til 3,0 m³/min. og at produksjonen blir tilpasset dette nye reduserte vannuttak.

Etter at høringsrunden var avsluttet var det kommet inn følgende uttalelser til saken:

Brønnøy kommune (næringstyret) behandlet saken i møte 09.10.86. Vedtaket som var enstemmig siteres:

«Vedtak:
1. Næringsstyret i Brønnøy vil under henvisning til fylkesmannens brev av 17.09.86 gi sin fulle tilslutning til firmaet Selma A/S sine planer om etablering av settefiskanlegg i Brusløvassdraget i Velfjord.
2. Etter næringsstyrets mening vil etableringen i Brusjøvassdraget ikke ha negativ innvirkning på natur- og verneinteresser, kulturverdier og ikke være til hinder for øvrig ferdsel».

Brønnøysund innlandsfiskenemnd drøftet saken i møte 03.01.86. Følgende vedtak ble truffet:

Vedtak:

«Brønnøy innlandsfiskenemnd ser positivt på tiltaket. Vi forutsetter at anlegget ikke vil forårsake spredning av fiskesykdommer. Anlegget må heller ikke være til hinder for tidligere påtenkt fiskekultivering av vassdraget.»

Brønnøy viltnemds vurdering av saken foreligger i en uttalelse datert 06.01.86:

«I området utfor utløpet av Brusjøvassdraget er det mange holmer og skjær. Det hekker terne, måke og muligens ærfugl her, men viltnemda mener det er overdrevet å kalle det et «betydelig hekkeområde for sjøfugl.»

At området rundt utløpet av Brusjøvassdraget skulle representere noen «viktig trekkrute for elg» er viltnemda ukjent.

For begge ankepunkter kan vi ellers meddele at det i årtier tidligere har vært drevet sagbruk ved Brusjøen. Det er således ikke noe nytt at det er menneskelig aktivitet i området.»

Brusjøvassdragets grunneierforening i møte — hvor samtlige styremedlemmer var tilstede vedtok 03.01.86 følgende uttalelse:

«Enst. vedtak:
Styret for Brusjøvassdragets grunneierforening vil med forbehold om at anlegget ikke hindrer vanlig jord- og skogbruksdrift som ligger i vassdragets nedslagsfelt, anbefale at det gis konsesjon for anlegg for utklekking av laksesmolt ved Brusjøen i Velfjord.

Grunneierforeningen forutsetter videre at anleggsarbeidet skjer i forståelse med foreningen, spesielt med tanke på en framtidig regulering og forbedring av vassdragets utløp i sjøen for oppgang av sjøørrett og sjørøye.»

Nordland fylkeskommune behandlet saken i møte 05.11.86. Følgende vurdering/vedtak ble fattet enstemmig:

«Vurdering

Fylkesutvalget behandlet i møte 25.—26. juni 1986 en sak om framtidig forvaltning av verneplanene for vassdrag. Bakgrunnen var blant annet misnøye som oppsto ved at søknader om settefiskproduksjon ble avslått fordi vassdraget var med i Verneplan I. I uttalelsen fra Fylkesutvalget heter det:

«— Vassdragene i Verneplan I og Verneplan II må underlegges et tilfredsstillende registreringsprogram for at naturverdiene kan bli dokumentert og således utgjøre et reelt grunnlag for en ny vernevurdering.
— Begrepet vassdragsvern må defineres nærmere. Generelle retningslinjer som omtaler inngrep relatert direkte til verneformål bør utarbeides.»

Det omsøkte settefiskanlegget vil utgjøre et lite inngrep i vassdraget. Ekstrem beregnet minimumsvannføring i august er 3,3 m³/min. Dette er forhold som oppstår med års mellomrom. Det forutsettes at anlegget i slike perioder gjennomfører tiltak, eksempelvis resirkulering som hindrer vannuttak som vil medføre tørrlegging av vassdraget. Negative konsekvenser for ferskvannsfisket og således fisket som friluftsaktivitet kan kompenseres ved kultiveringstiltak som forventes å medføre at det blir lettere for

sjøaure å komme opp i vassdaget. Disse planene foreligger uavhengig av om de etableres settefiskanlegg i tilknytning til vassdraget. I og med at settefiskanlegget vil forvanske fiskens gang i elva ytterligere foreslår fylkesmannen at det tas med i konsesjonsbetingelsene at konsesjonæren pålegges å bekoste de nødvendige tiltak. Dette bør i såfall gjelde tiltak som måtte bli nødvendig utover allerede eksisterende kultiveringsplaner.

Kommunalsjefen mener dette synes å være et fornuftig kompromiss mellom ulike interesser og foreslår at Plan- og ressursstyret fatter følgende

v e d t a k :

1. Plan og ressursstyret i Nordland går inn for at Selma A/S i Brønnøy kommune gis tillatelse til uttak av 3 m³ vatn/min for produksjon av settefisk.
2. En forutsetning må være at uttaket kan foretas uten regulering av vassdraget, og at restvannføringen til alle årstider er stor nok til å sikre sjøaurens oppgang og gytemuligheter med de kultiveringstiltak som foreslås.
3. Nødvendige kultiveringstiltak utover de allerede planlagte, for å hindre at fiskens mulighet til å gå opp i elva forringes ytterligere, bør påkostes av konsesjonæren.»

Fylkesmannen i Nordland har avgitt to uttalelser:

I uttalelsen datert 07.08.86 sies:

«Søknaden gjelder konsesjon for å etablere et anlegg for produksjon av settefisk i tilknytning til Brusjøvassdraget, Brønnøy kommune. Opprinnelig ble det søkt om konsesjon for produksjon av 1 million stk. smolt.

I brev av 17.07.86 foreslår søkeren et redusert produksjonsantall. Han ønsker da å kunne ta ut en vannmengde på 3 m³/min fra vassdraget.

I følge Forskrifter til Oppdrettsloven av 14. juni 1985, skal søknader om konsesjon for etablering av settefiskanlegg behandles ut fra et nødvendig minimumsbehov for ferskvatn på 1,5 m³/min for å produsere 100 000 stk. sjødyktig settefisk. Det vil si at det maksimale produksjonsantallet vil bli 200 000 stk. sjødyktig settefisk pr. år.

I vedlagte tabell presenters resultatene fra en beregning av avrenninga i vassdraget. Disse beregningene er utført av NVE, og de har foretatt omregningene etter data fra målestasjon 1982-0 Mevatn. Jeg ba NVE å ta spesielt hensyn til vassdragets eventuelle evne til selvregulering, men de tilsendte dataene bygger ikke på annen forskjell i feltparametre enn størrelsen på nedbørsfeltene. Målestasjon 1982-0 Mevatn ligger i nabovassdraget til Brusjøvassdraget, og jeg mener at dataene er godt overførbare. Det som kan være noe betenkelig med å benytte dataene for Mevatnet, er at målingene er foretatt kun i 9 år. Spesielt kan det da forventes at tallene over minimumsavrenninga vil være noe for høye.

Miljøverdier i vassdraget.

Naturvern/vilt.

Gjennom Verneplan I for vassdrag er Brusjøvassdraget varig vernet. Dette vernet er beregnet til beskyttelse mot kraftutbygging. Men i Rundskriv T-3/86 fra Miljøverndepartementet til Fylkesmennene heter det:

«Enkelte vassdrag er varig vernet. Dette vernet er begrenset til beskyttelse mot kraftutbygging. Skal verneplanens intensjoner holdes i hevd, er det imidlertid viktig at det ikke foretas andre tiltak som kan ødelegge eller redusere verneverdien i disse vassdragene eller områdene omkring, vesentlig. Ved behandling av verneplanene ble dette poengtert både av Storting og Regjering. Jfr. rundskriv T 28/74 fra Miljøverndepartementet.»

I mitt utkast til en fylkesomfattende verneplan for våtmarksområder er Svanvatnet/Strengevatnet-området vurdert som et verneverdig våtmarksområde. Verneinteressene er særlig knyttet til områdets viktige funksjon som hekke-, trekk/raste- og myteområde for våtmarksfugl. Det anbefales i verneplanen at verneinteressene blir ivaretatt gjennom den generelle arealdisponeringen i området.

I en protest som ble lagt inn, da søknaden var ute til offentlig innsyn, ble det hevdet at området hadde stor verdi som hekkeområde for sjøfugl, og at elgen har ei trekkrute i området. Betydningen av området som betydelig hekkeområde for sjøfugl, er trukket noe i tvil fra den lokale viltnemnda, og en eventuell trekkrute for elg gjennom området var for dem ukjent.

I sørenden av Strengevatnet er det et skogområde som er vurdert som verneverdig (nøyaktigere status uvaklart) i forbindelse med utarbeidelse av Verneplan for rik lauvskog i Nordland.

Friluftsliv.

Også i friluftslivsammenheng har området betydelig verdi. Deler av dette vassdraget utgjør en del av/grenser opp til Rødheia/Saus/Vatnan friluftsområde. I arbeidsrapport vedrørende friluftsliv, fra Nordland Fylkes Friluftsnemnd er det området beskrevet på følgende måte:

«Stort og variert friluftsområde egnet for turgåing, kanoturer, bærplukking, jakt og fiske, fint skiterreng. Leirskole i tilknytning til området. Nærturområde for Hommelstø. Flere badeplasser og serveringssted, båtutleie. Den nye riksvegen vil ligge inntil området og lette adkomsten for store grupper. Området bør vurderes nærmere med tanke på turisme, friluftsliv og anna utnytting. Bør sikres ved fylkesplanvedtekt. Sausvassdraget er gitt varig vern mot vannkraftutbygging.»

Ved åpningen av Tosbotnveien kan det forventes en ytterliger økning av verdien, da området vil bli tilgjengelig for nye brukergrupper.

Ferskvannsfiske.

I Brusjøvassdraget er det en bestand av sjøaure. Fisken har problem med oppgangen i de nedre delene av vassdraget. Ved normal sommervannføring, deler elveløpet seg her i fire løp. Det er nå framlagt planer for å bygge terskler i tre av elveløpa, for derved å få samlet vatnet i et hovedløp. Dette forventes å medføre at det blir lettere for sjøauren å komme opp i vassdraget, og sammen med utsetting av yngel/settefisk i en startfase, vil dette føre til at vi her vil få et meget godt sjøaurevassdrag. Planene for disse kultiveringstiltakene er utarbeidet i samarbeid mellom fiskerikonsulenten ved min miljøvernavdeling og innlandsfiskenemnda. Det er planlagt søkt Direktoratet for Naturforvaltning om økonomisk støtte til å få gjennomført disse tiltaka.

Foruten sjøaure er det en god aure- og røyebestand i vassdraget. Dette er fisk av god kvalitet.

Denne søknaden om å etablere et settefiskanlegg i Brusjøvassdraget har vært behandlet av innlandsfiskenemnda i Brønnøy. De er positive til tiltak under den forutsetning at anlegget ikke vil forårsake spredning av fiskesykdommer, og anlegget må heller ikke være til hinder for tenkt fiskekultivering av vassdraget.

Forurensning.

Heggefjorden, hvor avløpet fra anlegget skal føres, er en av de indre sidearmene til Velfjorden. Det er her ingen markante terskler og fjorden må betraktes som en akesptabel resipient.

Vassdraget er noe belastet med avrenning fra omkringliggende jordbruksområde. Dette er også omtalt av søker i brev av 18.03.86 (kopi vedlagt), og det opplyses også at grunneierforeningen har uttalt at når det blir etablert et settefiskanlegg med vannforsyning fra vassdraget, skal grunneierne utvise ekstra varsomhet i sin gårdsdrift slik at unødig forurensning unngås. Fiskerikonsulent Odd Gulseth ved min miljøvernavdeling var på befaring i vassdraget den 15.08.85. Det ble da registrert at bekken fra Svartvatnet var sterkt belastet med organisk materiale.

Faglig vurdering.

At Brusjøvassdraget er vernet gjennom Verneplan I for vassdrag innebærer formelt bare et vern mot kraftutbygging. Datagrunnlaget som ligger til grunn for vernet av Verneplan I vassdraga er ofte svært mangelfullt, og for flere prosjekt er det både fra lokalt og sentralt hold, reist spørsmål om alle områdene fortjener sin plass som et «verneplanvassdrag».

I Brusjøvassdraget synes det å være betydelige naturvernverdier fra flere fagfelt, — vilt (ornitologi), fiske og botanikk og dessuten har deler av området stor verdi som friluftsområde. Ut fra disse forhold synes uten tvil, Brusjøvassdraget å fortjene sin vernestatus. Verdien av området i naturvernsammenheng økes også ytterliger ved at det her er tre vassdrag som grenser opp til hverandre, som alle er vernet mot kraftutbygging gjennom Verneplan I.

De interessene som vil bli mest direkte berørt ved en eventuell etablering av et settefiskanlegg i Brusjøvassdraget er ferskvannsfiskeinteressene og de ornitologiske verdiene i våtmarksområdene.

Et uttak av en vannmengde på 3 m³/min fra Brusjøvassdraget synes å være forenelig med en bevaring av vassdragets miljøverdier.

Det vil ikke være nødvendig med noen regulering av Svanvatnet. De ornitologiske verdiene her vil derfor ikke i vesentlig grad bli negativt påvirket.

Som tidligere nevnt har sjøfisken allerede i dag problemer med oppgangen i de nedre delene av vassdraget. Etter en eventuell etablering av det omsøkte settefiskanlegget, må man forvente (pga. redusert vannføring i elva) at dette problemet vil øke. For da å kompensere for dette, må det utføres tiltak i elva. Det er allerede utarbeidet planer for dette. For at det skal gis konsesjon for dette anlegget, må det tas med i konsesjonsbetingelsene at konsesjonæren pålegges å bekoste de nødvendige tiltak. Disse tiltak må gjennomføres i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning, evt. fiskerikonsulenten ved min miljøvernavdeling.

For å få avklart spørsmålet vedrørende vassdragets status som verneplanvassdrag, vil jeg oversende saken til NVE-Vassdragsdirktoratet for behandling etter vassdragsloven.

Ut fra et forurensningsmessig syn, har jeg ingen merknader til at det gis konsesjon for omsøkte anlegg. Men av hensynet til villfisken (sykdommer), må det stilles krav om at avløpet føres ut på dypt, rent, salt vatn.

Utslippstillatelse vil bli oversendt til søkeren når konsesjonsspørsmålet er avklart.»

I sin utalelse av 11.11.86 sier fylkesmannen i Nordland i sin vurdering og tilråding:

«*4. Vurdering.*

Brusjøvassdraget er varig vernet. Hva dette innebærer er omtalt i rundskriv T-3/86 fra Miljøverndepartementet:

> «Enkelte vassdrag er varig vernet. Dette vernet er begrenset til beskyttelse mot kraftutbygging. Skal verneplanens intensjoner holdes i hevd, er det imidlertid viktig at det ikke foretas andre tiltak som kan ødelegge eller redusere verneverdien i disse vassdragene eller områdene omkring, vesentlig. Ved behandling av verneplanene ble dette poengtert både av Storting og Regjering . . .
>
> Det tilligger fylkesmannen å vurdere hvorvidt tiltaket vil ødelegge eller redusere verneverdien *vesentlig.*
>
> Som en hovedregel bør imidlertid anlegg i ferskvann anbefales lokalisert utenom vernede vassdrag og vassdrag i Samlet plan med type- og referanseverdi.
>
> Det kan likevel forekomme tilfeller der fiskeoppdrettsanlegg ikke vil komme i vesentlig konflikt med verneinteressene, der anbefaling om etablering bør kunne gis, evt. på bestemte vilkår.»

En av intensjonene med Verneplan for vassdrag, er å bevare et nett av vassdrag

som skal ivareta landets naturtyper — typevassdrag (St.prp. nr. 89 84/85 — Verneplan III for vassdrag s. 16). Det finnes imidlertid ikke retningslinjer/praksis når det gjelder å ta stilling til hvor store inngrep et typevassdrag tåler før typeverdien reduseres vesentlig. Detaljkunnskapen om vassdragets verdier innen ulike fagfelt er også svak. En faktor som må tas hensyn til i vurderingen er at to av nabovassdragene også er vernet gjennom Verneplan for vassdrag.

Vassdraget har en bestand av sjøaure. Denne har problemer med oppgangen til Svanvatnet. Disse problemene vil bli forsterket ved den reduserte vannføringen som settefiskanlegget medfører. Beregningene som NVE har utført for avrenningen fra Svanvatnet, viser at denne i ekstreme år kan komme ned mot 3—4 m³/min som månedsmiddel (4,04 m²/min: juli-80, 3,28 m²/min: august-80). I august 1980 viser beregningene et døgnminimum på 1,15 m³/min. Dette er den laveste døgnverdi som er beregnet.

Fra lokalt hold blir det også stilt spørsmål om vassdraget på seinsommeren har nok vatn til å forsyne anlegget.

Dersom vannføringen i perioder kommer ned mot 3,0 m³/min vil elva tørrlegges og det vil oppstå fare for senking av vannstanden i nedre deler av vassdraget. Konsesjonen bør derfor gis midlertidig for tre år. Det bør i denne perioden gjennomføres registreringer som klarlegger anleggets virkninger for elva og fiskebestandene i vassdraget. Konsesjonsvilkårene vil måtte vurderes i lys av dette materialet før endelig konsesjon gis.

Virkningene for friluftsliv vil i hovedsak være knyttet til virkningene for fisk og det tilhørende fiske.

Områdene ved Svanvatnet sin betydning for vilt er omstridt. Den viktigste negative faktoren som nevnes, er økte forstyrrelser i et rikt viltområde. Av det foreliggende materiale fremgår at det ligger flere hytter rundt Svanvatnet. Det går også veg langs deler av vassdraget. Den økte ferdselen som følge av anlegget må derfor forventes å få begrenset negativ virkning på viltet i dette området.

Etableringen av et settefiskanlegg i Brusjøvassdraget vil ha positive virkninger på sysselsetting og lokal økonomi i et område der det er sterkt behov for slike impulser.

Ved min vurdering er dette siste punktet tillagt avgjørende vekt. Bakgrunnen for at verneinteressene i dette tilfellet må vike, er følgende:

— anlegget det søkes om er lite og det er plassert nederst i vassdraget. De direkte virkningene i vassdraget begrenses til en liten del av vassdraget.
— to nabovassdrag er også varig vernet gjennom Verneplan for vassdrag.
— det rår uklarhet angående Brusjøvassdragets typeverdi, samt hvilke inngrep som tåles i et typevassdrag.
— konsesjonen foreslås som midlertidig i 3 år. Dersom virkningene for elva og sjøauren blir sterkt negative vil endring av konsesjonsvilkårene måtte vurderes.

5. *Tilråding.*

1. Jeg tilrår at *Selma A/S* får konsesjon etter vassdragslovens paragrafer 104—106 til å ta ut inntil 3,0 m³/min fra Svanvatnet i Brønnøy kommune til produksjon av settefisk.
2. Konsesjonen bør gis midlertidig for et tidsrom på tre år.
3. Konsesjonæren plikter å bekoste de fiskeribiologiske undersøkelser som Direktoratet for Naturforvaltning/Fylkesmannen i Nordland — miljøvernavdelingen mener er nødvendige for å fastslå virkningene av vannuttaket på elva og fiskebestandene i vassdraget.
4. Ved utformingen av endelig konsesjon må resultatene fra de fiskeribiologiske undersøkelsene tas hensyn til.
5. Uttaket av vatn i prøveperioden må ikke forårsake at vannstanden i Svanvatnet senkes eller at elva fra Svanvatnet til sjøen tørrlegges.»

Fylkeskonservatoren i Nordland har i brev 16.10.86 vurdert saken således:

«Fylkeskonservatoren i Nordland har vurdert de innsendte dokumenter i forbindelse med ovennevnte prosjekt.

En har ingen innsigelser til at det tas ut vann til bruk i settefiskanlegget.

Dersom selve anlegget skulle komme til å berøre eksisterende kulturminner, vil en be om å bli holdt orientert.

Saken bør forelegges DKNVS-museet i Trondhjem.»

Erna Nordhuus, Brønnøysund, uttaler i brev av 23.10.86:

«Det vises til annonse i Brønnøysunds Avis 23.9.86 og til de utlagte dokumenter.

Som eier av ei hytte, fritidshus, på eiendommen Svanestrand ved Svanvatn vil jeg få det omsøkte settefiskanlegget som nabo. Jeg er derfor interessert i saken. Det er for meg som ikke er sakkyndig på de fagområder som denne saken berører, vanskelig å vurdere de ulike sider ved saken. Ved gjennomgang av dokumentene, ser jeg at forholdet med 6 fritidseiendommer bare i det nederste vatnet i vassdraget, overhode ikke er berørt. Om disse eiendommene er noen ulempe i seg selv for etableringen av settefiskanlegget, vet ikke jeg, men for min eiendom vil det omsøkte anlegg få direkte konsekvenser da jeg vil få en av kommunens største bygninger som nær nabo. Et industribygg med veggflater i størrelse 80x5 m oppfattes ikke som ønsket nabomiljø til ei hytte.

Det søkes om uttak av 3 kubikkmeter vatn i minuttet. Samtidig opplyses det at det ikke vil være nødvendig med regulering av vatnet. Med de vannmengder som rant ut av Svanvatnet på ettersommeren i år, og ved tidligere tørre perioder, vil jeg sterkt betvile at det lar seg gjøre å hente ut den omsøkte vannmengde uten å senke vannstanden i Svanvatnet. Det var i en lengere periode minimale vannmengder som rant ut av vannet. Senking av vannstanden vil få negativ virkning for min eiendom om det må gjennomføres.

Jeg vil tillate meg å gjøre enkelte merkna-

der til de vedlagte dokumenters innhold. Det framgår at anlegget vil gi arbeidsplasser i størrelsesorden 8 årsverk. For meg synes det som dette har vært et viktig hensyn tatt av uttaleinstanser og ikke minst av lokalavisen som meningsdanner. Jeg har grunn til å anta at tallet på arbeidsplasser er satt for høyt. Det bør vel heller være snakk om opp til to årsverk.

I uttalelsen fra formannen i den kommunale viltnemd tilbakevises utsagn om dyre- og fugleliv i området. Selv har jeg gjentatte ganger sett elg i området. Oteren har sin ferdsel inn og ut av vassdraget her, og et flertall arter ender holder til i området. Lom er heller ikke uvanlig å observere. Uttalelsen fra formannen i viltnemnda burde hatt med disse forhold.

Jeg antar fylkesmannen vurderer de forhold som er påpekt her i sammenheng med sakens andre sider når spørsmålet om konsesjon for å ta ut vatn fra Svanvatnet skal behandles.»

Arve Opsjøn, Brønnøysund, uttaler i brev av 23.10.86:

«Det vises til kunngjøring i pressen.

Som medeier av Bru, g.nr. 146/1 i Brønnøy, har jeg på eiendommens vegne tidligere nedlagt protest mot anlegget, oversendt Fiskerirettlederen i Brønnøy i des. 1985. Det kan nevnes at eiendommen har fiskerett m.v. i Strengevatnet, Bruvatnet, Svartvatnet og Lessvatnet. Dette er rettigheter eiendommen har sammen med g.nr. 146/2 m.v., eier Olaf Bru.

Grunnlaget for protesten var kort fortalt:

— Forstyrrelse av viktig hekkeområde for sjøfugl. Ligger v. vassdragets utløp i Brusjøen.
— Forstyrrelse av viktige trekkruter for elg.
— Kan ikke tilføre vassdraget noe av betydning da det allerede har gode stammer av ørret, røye, sjøørret, samt at det går sjørøye og laks i vassdraget. Gyteforholdene er meget gode, men kan likevel forbedres noe.
— Jeg er en av de få som gjennom årene har fisket forholdsvis aktivt i vassdraget og som kjenner forhold og fiskebestand. Det kan nevnes at det ikke er uvanlig selv på stangfiske å få fisk på over 1 kg. Grunnlaget for sportsfiske er meget godt både ut fra allerede eksisterende fiskebestand og vassdragets beliggenhet.

Det har tidligere vært forsøkt med salg av fiskekort. Distriktet ligger imidlertid isolert til kommunikasjonsmessig, og grunnlaget for kortsalg var dårlig. Det har forøvrig vært utbedret noe ved vassdragets utløp for å bedre oppgangsforholdene for sjøørret, sjørøye og laks.

Brusjøvassdraget har 2 utløp til sjøen, hvorav det ene hovedutløpet og et mindre utløp. Det meste av året er vannstanden såvidt liten at oppgang av fisk fra sjøen er vanskelig selv i hovedutløpet. Svanvatnet var tidligere regulert i forbindelse med drift av vanndrevet sagbruk. Reguleringen var moderat men medførte likevel at sjøørrettbestanden i vassdraget ble betydelig redusert, samt at laksen så godt som forsvant helt fra vassdraget. Sagbruket ble nedlagt på 1950-tallet og demningene revet. Det har likevel tatt flere årtier før bestanden igjen har tatt seg opp til en meget god bestand som det er i dag. Vassdraget har meget gode gytemuligheter i Svanvasstraumen, Roparnesstraumen og Brustraumen. Fallhøyden for vassdraget fra Strengevatnet til sjøen er bare ca. 4 m. Unntatt i flomperioder vil ethvert uttak av vatn fra vassdraget medføre problemer. Uttak av den art og i den grad et settefiskanlegg krever (stabil vannmengde) vil få enorme og uoversiktlige konsekvenser for hele vassdraget med fare for tørrlegging av de nevnte gyteområder. Utløpet fra vassdraget vil i alle tilfelle være helt tørrlagt det meste av året, og de konsekvenser dette vil få for bestanden av sjøørret, sjørøye og laks vil være udiskutable. Det kan også nevnes at de nevnte «Straumer» er de lettest tilgjengelige og beste sportsfiskemulighetene i vassdraget.

Andre gytemuligheter som finnes i dag er Gravelva, Håkaunelva og ikke minst Lessådalelva. Den siste løper ut fra Lessvatnet under Rødliheia, og har en lengde mellom 1,5 og 2 km. Elva er forholdsvis grunn og smal, men har en betydelig oppgang av fisk. De meget gode gytemulighetene er en årsak til at fiskebestanden og artsrikdommen i vassdraget er så god. Matforholdene for alle fiskeartene er også meget gode. Selv om vassdraget i dag er tildels overbefolket, er derfor fiskens kondisjon tildels meget god.

Det er ut fra en del forhold ønskelige med tiltak i vassdraget både for å styrke dette som sportsfiskevassdrag, men også for at det skal kunne bli et bedre tilbud for almennheten og styrke næringsgrunnlaget for de tilliggende bruk. Vassdraget er sterkt forurenset. I 1975 skjedde det nærmest en omveltning med sterk oppvekst av brunalger. Garnfiske kan derfor by på problemer i dag. Det er også enormt sterk vekst av vannplanter. De problemer dette vil medføre på sikt bør fagfolk undersøke og uttale seg om. Tiltak for å redusere forurensningene bør snarest iverksettes.

Med åpning av Tosenvegen i 1987 vil vassdraget kunne gi helt andre muligheter for attåtnæring enn man noen gang har hatt grunnlag for tidligere. Det er derfor igjen interesse for å organisere salg av fiskekort. I den anledning vil det være aktuelt og ønskelig med kultiveringstiltak for å opprettholde og helst forbedre fiskebestanden. Med de overnattingsmuligheter som finnes i området, samt at organisert satsing fra grunneierne vil kunne utvide disse, vil man kunne gi attraktive tilbud både til kommunens innbyggere og turister.

Til slutt kan nevnes at en rekke grunneiere og rettighetshavere er negative til det nevnte settefiskanlegg. Disse har derfor bedt undertegnede formulere en orientering og protest i den anledning. Det er bare 2—3 grunneiere som mener anlegget er ønskelig og at det vil tilføre såvidt mye at det oppveier ulempene. At dette ikke er kommet fram tidligere har sammenheng med flere forhold. Prosjektet er bare kunngjort gjennom pressen og ved utlegging av dokumentene i Brønnøysund. Dette er ca. 4 mil fra

hvor de fleste rettighetshaverne bor. Det byr derfor på betydelige problemer med å få sette seg inn i saken. Mange er derfor av den formening at prosjektet nærmest blir tredd nedover hodene på dem, og at de ikke har mulighet for å påvirke resultatet. I en sak som kan få såvidt store konsekvenser burde derfor den enkelte grunneier fått en kort skriftlig orientering om sakens realiteter slik at man lettere kunne framføre sine argumenter. Når grunneierne slik det er nå føler seg holdt utenfor, kan dette medføre store vansker når eventuelle ulemper av anlegget viser seg. *Det er ut fra dette ønskelig at saken inntil videre trekkes tilbake og at grunneierne får skikkelig orientering både fra Selma A/S og fagmyndighetene før beslutning blir fattet.* Det er likevel lite sannsynlig at dette vil endre den holdning at det heller bør satses på seriøse kultiveringstiltak og sikring/vern av vassdraget slik at det kan styrke næringsgrunnlaget for grunneierne og samtidig bli et godt tilbud til almenheten.

Finner man ikke å trekke saken tilbake, *vil jeg med dette protestere mot at det gis konsesjon for uttak av vatn* til nevnte settefiskanlegg. Grunnlag for protesten er at det er overveiende sannsynlig at uttak av vatn fra Brusjøvassdraget i den grad et settefiskanlegg har behov for, vil ødelegge mulighetene for naturlig oppgang av edelfisk i vassdraget. På grunn av hovedvassdragets lave fallhøyde, vil reduksjon av vannstanden i Svanvatnet medføre reduksjon av vannstanden i «Straumen» slik at oppvekstforholdene for yngel kan ødelegges.

Det er videre sannsynlig at den ferdsel og aktivitet anlegget vil medføre vil få store konsekvenser for det vilt og fugleliv som er i området.

Vassdraget har som det ligger betydelig verdi, og bør vernes mot inngrep av omfang som i de aktuelle tilfelle.

Jeg vil anmode om at man for fremtiden tar kontakt med grunneierne på en bedre måte enn i dette tilfelle og søker å få til et samarbeid om hvordan vassdraget best kan nyttes næringsmessig.»

Henny Johansen, Lærdal, uttalelse av 30.03.87, siteres:

«Rent tilfeldig, ved avislesing, er jeg blitt kjent med at det arbeides med planer om etablering av settefiskanlegg i Brusjøvassdraget, hvor jeg har betydelige grunneierinteresser. Fra Fylkesmannen i Nordland har jeg på anmodning fått oversendt saksdokumentene, og må få uttrykke min forbauselse over at noe slikt kan planlegges og settes i verk uten at de berørte grunneiere blir spurt. Jeg har vært bosatt i Lærdal i Sogn siden 1974, og har ikke hatt mulighet til å bli kjent med eventuelle kunngjøringer i lokalavisen, og dermed ikke engang fått anledning til å uttale meg om saken.

Strengevatnet, som er det øverste vatnet i Brusjøvassdraget er ca. 4 km langt. Jeg eier en betydelig del av den samlede strandlinje i dette vatnet. (G.nr. 161/1 og 2). Til sommeren skal Tosenveien åpnes, og det er ventet en betydelig økning i turisttrafikken. Jeg har da planer om å starte med bl.a. utleie av hytter og ikke minst salg av jakt og fiskekort. I den forbindelse kan det bli aktuelt å sette i gang kultiveringstiltak i samarbeide med de øvrige grunneierne i vassdraget.

Det er beregnet et vassforbruk på 3 m^3/min. til settefikanlegget. Med det kjennskap jeg har til vassføringen i Brusjøvassdraget er jeg overbevist om at dette vil måtte føre til at det nåværende utløp blir tørrlagt i perioder. Dette vil være i strid med Vassdragloven § 104 2. og 3. ledd jfr. § 106. Se også § 108. Et settefiskanlegg vil ikke ha så stor nytte for samfunnet at det kan oppveie de skader som kan ventes påført vassdraget. Med den store overproduksjon av settefisk som er ventet vil jeg tvert imot anta at samfunnsnytten av et slikt anlegg vil være meget tvilsom.

Fylkesmannen har tilrådt at det gies konsesjon for et tidsrom på tre år, og bl.a. satt som betingelse at uttaket av vatn i prøveperioden ikke må forårsake at vannstanden i Svanevatnet senkes eller at elva fra Svanvatnet til sjøen blir tørrlagt. Jeg vil påstå at dette er konsesjonsvilkår som det ikke er mulig å overholde. Hva i allverden mener man at eieren av settefiskanlegget skal gjøre i tørkeperioder hvor vassføringen er minimal? Han kan vel ikke slutte med å ta vatn likevel, og når dette har pågått i tre år kan store skader være påført fiskebestanden allerede.

Jeg protesterer på det skarpeste mot at det blir gitt konsesjon til nevnte anlegg, og vil om nødvendig ta rettslige skritt for å beskytte mine interesser som grunneier.»

18 Grunneiere/rettighetshavere sier i en fellesuttalelse datert 16.04.87:

«Vi må med beklagelse meddele at vi synes informasjonen i sakens anledning i høyeste grad er mangelfull da dette i betraktning av at de undertegnede er grunneiere og rettighetshavere i vassdraget.

De opplysninger vi sitter inne med er fra lokalpressen og delvis rykter som verserer i lokalsamfunnet.

Interessenter i oppdrettsnæringen som framlegger konsesjonssøknad har ikke gitt alle undertegnede god nok orientering eller opplysninger i saken.

I første omgang må vi få gi en del generelle opplysninger om vassdraget, opplysninger som gis på bakgrunn av generasjoners erfaring når det gjelder vassføring, avrenning, gyteforhold og fiskebestand.

Vi vet at vassføringen kan være svært variabel og nå store topper i regnperioder, men samtidig være minimal i tørre perioder og vinterstid. Vi vet også at oppgang i vassdraget av sjøørret, smålaks og sjørøye år om annet varierer med vannføringen. Vi vet videre at vassdraget har ingen selvregulering og nedbørstopper forårsaker kun korte flomperioder. Vassdraget har ingen tilførsel av smeltevann fra snø og is sommerstid, og begrenset avrenningsareal. Det må også presiseres at de beste, for ikke å si eneste gyteplassene i vassdraget er straumene (elvene) mellom vatnene der vannstanden er så pass stabil at yngel kan ha mulighet for utvikling.

Vår vurdering er at muligheten for et konstant vannforbruk i størrelsesorden 2—3 m³ pr. minutt er urealistisk uten at det i lange perioder må foretas pumping fra vassdraget. Dette medfører senking av vannstanden, tørrlegging av straumene mellom vatnene som igjen gir katastrofale følger for den naturlig oppgang av sjøørret o.l. samt ødeleggelse av de naturlige gyteplassene i vassdraget.

En oppdemming av vassdraget for magasinering av vann er heller ikke aktuell da dette medfører oversvømming av jordbruksarealer, da spesielt på G.nr. 166, 1, 2 og 5. Forholdet er velkjent fra den tid da Brusjøvassdraget var oppdemmet til drift av sagbruk.

Disse opplysninger må spesielt legges til grunn ved behandlingen av konsesjonssøknaden, og de undertegnede som i høy grad blir berørt i sakens anledning må få en skikkelig orientering og saken må ikke taes opp til realitetsbehandling før dette er gjort, og de impliserte parter har fått anledning til å komme med sine uttalelser.»

Søker har kommentert de innkomne uttalelser således:

«Av de tilsendte uttalelser i A/S Selma-saken fremgår det at Brønnøy kommune, Nordland fylke og Fylkesmann i Nordland har anbefalt uttak av 3 m³ vann pr. minutt i Brusjøvassdraget.

I brev av 07.08.86 uttaler Fylkesmannen at nevnte vannuttak er forenelig med en bevaring av vassdragets miljøverdier. Tilrådningens pkt. 2 i fylkesmannens brev av 11.11.86 om tidsbegrenset konsesjon er derfor uforståelig. En tidsbegrenset konsesjon vil umuliggjøre etableringen av det omsøkte settefiskanlegget, et anlegg som Fylkesmannen anbefaler etablert.

Videre må tilrådningens pkt. 3 avvises. Miljøvernlederen har i telefonsamtale med søkeren sammenlignet Selma-saken med utbygging av Saltfjellet. Søkeren har også grunn til å tro at miljøvernavdelingens behandling av Selma-saken er særdeles grundig. Søkeren motsetter seg derfor at miljøvernavdelingen — eller andre — fritt skal få iverksette allehånde undersøkelser og utredninger for regning A/S Selma.

Uttalelsen fra Erna Nordhuus må ses på bakgrunn av vedlegg 1 og 2 til dette brev.

Arve Opsjøns uttalelser om dårlig kunngjøring og motstand blant grunneierne syns å være dårlig underbygget, idet grunneierlaget enstemmig har anbefalt etableringen. (Vedlegg 3).»

I brev av 15.04.87 har søkeren kommentert en noe forsinket uttalelse fra Henny Johansen:

«Henny Johansen uttaler innledningsvis at hun er blitt kjent med saken ved avislesing samt at hun ikke har hatt anledning til å lese lokalavisen.

Så vidt vites er saken bare omtalt i lokalavisene, så her er det åpenbart noe som ikke stemmer.

Saken var sist omtalt i lokalavisen i september -86 da den ble kunngjordt etter vassdragsloven. Forut for dette var den omtalt i mai og august samme år. Johansen burde derfor hatt god tid til å fremme sin protest innenfor de gitte tidsfrister. Det anmodes derfor om at protesten avvises på dette grunnlag.

Det skal allikevel påpeke at settefiskanlegget er anbefalt av viltnemnd, innlandsfiskenemnd, havnevesen, grunneierlag, Brønnøy kommune, Fylkesmannen i Nordland, Fiskerisjefen og Nordland fylkeskommune.

Bak all denne saksbehandling og anbefaling er det en god del fakta og sakkunnskap som må veies mot Johansens tro og antagelser.

Angående samfunnsnytten skal nevnes at vår region har et meget stort behov for egenproduksjon av smolt, anslagsvis 1,5—2 millioner stk. årlig, samt at det i 3. kvartal -86 var behov for ca. 400 nye arbeidsplasser for å demme opp for fraflytting og arbeidsledighet.»

Norges vassdrags- og energiverk vil bemerke:

Selma A/S har planlagt etablering av et klekkeri — og settefiskanlegg i Brusjøvassdraget i Brønnøy kommune.

Ferskvannsuttaket fra Svanevatn vil maksimalt være 3.0 m³ min.

Midlere vassføring (månedsmiddel) kan i ugunstige år komme ned i 3—4.0 m³/min. NVE har ved lavvannsfrekvensanalyse beregnet vannføringen til ca. 3 m³/min i middel over 7 døgn som 10 års minimum.

Brusjøvassdraget er varig vernet mot kraftutbygging. Vassdraget, i Verneplan I benevnt som objekt 145, ble så vernet «under henvisning til at kjente utbyggingsinteresser er ubetydelige mens vernehensynet er vesentlige. «De to nabovassdragene, objekt 143 Navanvassdraget og objekt 144 Sausvassdraget ble også vernet i 1973.

Av Fylkesmannens uttalelse fremgår det at det er ferskvannsfiskeinteressene og de ornitologiske verdier i våtmarksområdene som vil bli mest direkte berørt ved et eventuelt settefiskanlegg i Brusjøvassdraget. Når det gjelder sjøaurens oppgang vil den bli noe mer problematisk ved etableringen av settefiskanlegget. Det må derfor som kompensasjon utføres tiltak i elva nedstrøms Svanvatnet. Planer for slike tiltak er utarbeidet. Noen regulering av Svanvatnet ansees ikke nødvendig. De ornitologiske interesser vil derfor bli lite berørt.

Etter NVE's oppfatning vil prosjektet Selma A/S ikke komme i konflikt med vesentlige verneinteresser. Vi har derfor ingen innvendinger mot at saken nå behandles etter vassdragslovens §§ 104—106.

Uttalelsene fra høringsinstansene er gjen-

gitt i den refererende del. Alle offentlige instanser går inn for at A/S Selma gis konsesjon for etablering av det planlagte settefiskanlegget. Dette forutsetter imidlertid minstevannsgaranti samt at det iverksettes kultiveringstiltak i vassdraget.

Det foreligger også uttalelser fra enkeltpersoner som er sterkt uenige i planene om etablering av settefiskanlegg. Ved behandlingen etter vassdragslovens §§ 104—106, allmenne interesser, tar ikke NVE hensyn til de privatrettslige sider ved tiltaket. Det forutsettes derfor at søkeren ordner forholdet til grunneierne enten ved avtale eller ved ekspropriasjon.

Etableringen av et settefiskanlegg i Brusjøvassdraget vil ha positiv effekt for lokalsamfunnet når det gjelder økonomi og sysselsetting. Av andre forhold som bør vektlegges er at også de to nabovassdrag allerede er fredet. Videre at prosjektet Selma er beskjedent av omfang og at de direkte virkninger av anlegget begrenser seg til en meget liten del av vassdraget.

Konklusjon.

Etter det som foreligger av uttalelser og merknader til saken finner NVE at skader og ulemper er av mindrer omfang og stort sett begrenset til oppgang av fisk fra sjøen til vassdraget. NVE vil derfor tilrå at tillatelse blir gitt etter §§ 104—106 i vassdragsloven i samsvar med søknader og de vilkår som følger vedlagt. Sakens dokumenter følger vedlagt.»

Norges vassdrags- og energiverks

forslag til vilkår

«for tillatelse etter §§ 104 og 105 i vassdragsloven for Selma A/S v/Aage Pedersen til å ta ut vann fra Brusjøvassdraget i Brønnøy kommune, Nordland fylke.

1.
Selma A/S gis tillatelse til å ta ut maksimalt 3,0 m³/min fra Svanvatnet i Brusjøvassdraget.

2.
Konsesjonæren tilpliktes å dekke kostnadene til fiskeribiologiske undersøkelser for å fastslå virkningene av vannuttaket på elva og fisket i vassdraget. Gjennomføringen og vurderingen av slike undersøkelser utføres etter bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN).

3.
Nødvendige kultiveringstiltak i vassdraget utover de allerede planlagte påkostes av konsesjonæren og gjennomføres i samråd med direktoratet for naturforvaltning (DN).

4.
Restvassføringen må til enhver tid være stor nok slik at fisk fritt kan vandre opp og ned i vassdraget og ut i sjøen.

5.
Vannuttaket på maksimum 3,0 m³/min må ikke forårsake senkning av Svanvatn.

6.
Det skal føres protokoll over vannuttaket fra Svanvatnet. Selma A/S plikter å ta vare på protokollen.

7.
Utformingen av settefiskanlegget og nærområdet til vassdraget må foregå slik at de estetiske forhold ikke blir forringet.

8.
Tillatelsen gjelder inntil videre. Vilkårene kan taes opp til revisjon eller tillatelsen kan vurderes i sin helhet av OED såfremt forutsetningene for de gitte vilkår skulle endres vesentlig.»

Innkomne uttalelser til NVE's innstilling av 01.09.87:

Brønnøy kommune har i brev av 13.10.87 uttalt som følger:

«Brønnøy kommune viser til vedtak i næringsstyret, sak 28/86 den 9. oktober 1986:

1. Næringsstyret i Brønnøy vil under henvisning til fylkesmannens brev av 17.09.86 gi sin fulle tilslutning til firmaet Selma A/S sine planer om etablering av settefiskanlegg i Bruvassdraget i Velfjord.
2. Etter næringsstyrets mening vil etableringen i Bruvassdraget ikke ha negativ innvirkning på natur- og verneinteresser, kulturverdier og ikke være til hinder for øvrig ferdsel.

Det er ikke framkommet opplysninger i den videre behandling av saken som tilsier at kommunen skal endre sin vurdering.

Brønnøy kommune vil sterkt understreke betydningen av at det etableres virksomhet i et næringsfattig område i Brønnøy.

På bakgrunn av tidligere uttalelser fra næringsstyre, innlandsfiskenemnd, viltnemnd og fylkesutvalget i Nordland, anbefaler Brønnøy kommune at omsøkte konsesjon blir gitt.»

Nordland fylkeskommune har i brev av 09.11.87 uttalt som følger:

«Det vises til Deres brev av 4. september 1987.

Nordland fylkeskommune har ingen merknader til NVE's innstilling og utkast til vilkår da dette er i tråd med anbefalinger fra Plan- og ressursstyret i Nordland, sak 70/86.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 11.09.87 uttalt som følger:

«Det vises til Deres brev av 4. september 1987 om søknad om etablering av settefiskanlegg i Brusjøvassdraget.
Kommunaldepartementet har ingen merknader til søknaden.»

Finansdepartementet har i brev av 14.10. 1987 uttalt som følger:

«Det vises til Olje- og energidepartementets brev av 4.9.1987 vedlagt NVE's innstilling i denne saken.
Saken gjelder den av Selma A/S planlagte etablering av et klekkeri og settefiskanlegg i Brusjøvassdraget i Brønnøy kommune. Brusjøvassdraget er ifølge NVE varig vernet mot kraftutbygging.
Finansdepartementet har ingen merknader til NVE's innstilling i den foreliggende sak.»

Landbruksdepartementet har i brev av 12.11.87 uttalt som følger:

«Vi viser til deres brev av 04.09.87 angående overnevnte søknad.
Da søknaden ikke har vært forelagt landbruksetaten fra fylkesmannen, har vi innhentet uttalelse fra landbrukskontoret, jordbruksetaten i Brønnøy. I brev av 28.09.87 har de imidlertid ingen innvendinger mot en etablering utifra landbrukshensyn.
Forøvrig har vi etter kontakt med miljøvernavdelingen i Nordland fått forståelse av at det ikke finnes vesentlige reindriftsinteresser i området og at disse derfor ikke er kontaktet i høringsrunden.
Landbruksdepartementet har utover dette ingen merknader.»

Miljøverndepartementet har i brev av 17.11.87 uttalt som følger:

«Vi viser til brev av 4.9.87.
Miljøverndepartementet har drøftet og forelagt saken for Direktoratet for naturforvaltning, se vedlegg.
Brusjøvassdraget ble varig vernet mot kraftutbygging gjennom verneplan I.
Såvel regjering som storting har ved sin behandling av verneplanene påpekt betydningen av at også andre inngrep enn kraftutbygging som kan skade verneinteressene i vernede vassdrag bør unngås.
Når det gjelder Brusjøvassdraget, synes det å være klart at det har fortjent sin vernestatus ut fra hensyn til flere fagfelt, jfr. fylkesmannens uttalelse av 7.8.86 s. 6.
Midlere vannføring (månedsmiddel) kan komme ned i 3—4 m^3/min. Det foreligger uttalelser i saker hvor det er opplyst at vannføringen er svært variabel, med flomtopper i regnværs-perioder og minimal vannføring i tørre perioder og om vinteren.
Fylkesmannen i Nordland har i uttalelse av 7.8.86 pekt på at NVE's beregninger er basert på overføring av data fra målestasjonen 1982-0 Mevatn. Etter fylkesmannens mening kan det være noe betenkelig å nytte dataene fordi vedkommende måleserie bare strekker seg over 9 år. Fylkesmannen mener således tallene for minimums avrenning kan være noe for høye. Synspunktet er ikke kommentert av NVE.
Sjøauren har i dag problemer med å komme opp nedre del av vassdraget. I den anledning er det planer om å bygge terskler i tre av vassdragets 4 løp.
Miljøverndepartementet vil for sitt vedkommende peke på verneverdiene knyttet til vassdraget. Vassdraget har til tider meget begrenset vannføring, og det er fare for konflikt mellom «fiskens frie gang» og behovet for vann til anlegget. Videre vil en peke på faren for sykdomssmitte hos fisk og genblanding mellom villfisk og tamfisk.
Under henvisning til foranstående, anbefaler Miljøverndepartementet at det ikke blir gitt tillatelse til omsøkte anlegg.»

Fiskeridirektøren har i brev av 02.11.87 uttalt som følger:

«Vi viser til innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk av 1. september 1987 vedrørende ovennevnte som er oversendt oss fra Fiskeridepartementet til uttalelse.
Kompetanse til å tildele konsesjon for settefiskproduksjon etter oppdrettsloven er tillagt fylkenes fiskerisjefer i medhold av delegasjon 10.3.1986.
Fiskeridirektøren kjenner ikke til dette konkrete vassdraget, eller denne konkrete søknaden hvor saksdokumentene ligger hos fiskerisjefen. Som klageorgan har vi ikke anledning til å gripe inn i saksbehandlingen på det nåværende tidspunkt.
Etter at en har fått inn uttalelser fra de lovbestemte høringsinstanser, vil vedtak om konsesjon bli fattet etter en samlet vurdering og med hjemmel i oppdrettslovens § 5.
For øvrig vil anmerkes at fiskerimyndighetene har den næringsmessige regulering av fiskeoppdrett. Det er hittil gitt ca. 580 konsesjoner for settefisk på landsbasis. Pr. i dag kan en likevel ikke si at det er nok settefisk.
I de tilfeller det oppstår sykdom i et anlegg, elimineres dette vassdraget for en periode. Det er derfor i næringens interesse at flest mulige vassdrag blir klarert for settefisk slik at produksjonen kan bli holdt på et næringsmessig forsvarlig nivå.
Vi ber om at disse næringsmessige hensyn blir tillagt vekt ved vurdering om tillatelse skal gis i medhold av Vassdragsloven.»

NVE har ved brev av 16.10.87 oversendt en klage fra advokat Arne Haugland, på vegne av flere grunneiere i vassdraget, der det uttales som følger:

«Fiskerisjefen i Nordland ga etter delegert myndighet firma Selma A/S den 26. mai 1987 tillatelse til å etablere og drive klekkeri og settefiskanlegg lokalisert til Brusjøen i Brønnøy kommune. Det ble i tillegg forutsatt at Brusjøvassdraget skulle benyttes som vasskilde.
Konsesjon ble gitt i medhold av lov om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. av 14. juni 1985 nr. 68 § 3 m/ tilhørende forskrifter.
I sin behandling av saken har de offentlige myndigheter, jfr. Fylkesmannen i Nordlands brev av 11. novermber 1986, forutsatt

at etableringen også krever konsesjon etter vassdragsreguleringsloven, jfr. lovens §§ 104—106, og etter det opplyste foreligger pr. dato ikke slik konsesjon fra NVE-Vassdragsdirektoratet.

Situasjonen er derfor pr. i dag den at det foreligger konsesjon for selve etableringen, men ikke konsesjon for bruk av vann.

Jeg representerer grunneierne i vassdraget: Sturla Strøm, Roald Haugen, Bjørn O. Meby, Ragnhild Meby, Aslaug Hillestad, Svanlaug Aspgjeld, Marie Åsen, Terje Solås, Botolv Strøm, Olaf Bru, Kjell Grimsø, Rolf Brekkan, Arve Opsjøn, Harry Granvin og Henny Johansen.

På deres vegne har jeg i egen ekspedisjon påklaget fiskerisjefen i Nordlands vedtak av 26. mai 1987 til overordnet myndighet på 2 grunnlag, jfr. klage herfra av 21. september d.å. Dels anføres det at Fiskerisjefen har begått saksbehandlingsfeil ved sin behandling av søknaden og dels angripes den materielle avgjørelse. Klagen er av fiskerisjefen i Nordland oversendt Fiskeridirektoratet den 24. f.m.

Over for NVE/Vassdragsdirektoratet avgir med dette grunneierne uttalelse i forbindelse med spørsmål om konsesjon etter vassdragsreguleringslovens §§ 104—106:

Brusjøvassdraget er vernet gjennom verneplan I (vern mot kraftutbygging). Grunneierne vil anføre at selv om vassdraget kun er vernet mot kraftutbygging så er det fra Stortingets side også forutsatt at man skal være varsom med andre inngrep som kan ødelegge/forringe de verdier som lå til grunn for vernet mot kraftutbygging.

Det er dette som er tilfellet i denne sak:

De verdier en har tatt sikte på å verne er verdifulle biotoper av fisk, fugl og pattedyr.

Når det gjelder fisk er det akseptert at Brusjøvassdraget har en egen bestand av sjøørret. Denne er avhengig av en viss minstevannstand for å kunne gå opp elva til gyteplassene.

Når det gjelder tillatelsen er det forutsatt at Selma A/S kan ta ut inntil 3 m³ vann pr. minutt. Grunneierne vil hevde at et slikt vannuttak vil føre til at elva blir tørrlagt i perioder. Dette vil ødelegge gyteplassene og umuliggjøre oppgang av fisk i perioder.

Grunneierne begrunner dette slik:

Det er innrømmet av Fylkesmannen i Nordland, jfr. hans brev av 11. november 1986 til NVE/Vassdragsdirektoratet, jfr. side 4, at vassdraget har for lite vann i perioder til å tilfredsstille både Selma A/S vannbehov og fiskens vannbehov v/oppgang. Det er videre i samme brev erkjent at målinger av vannstanden ikke er foretatt. I 1980 er det derimot foretatt målinger et kort tidsrom og disse viste:

Månedsmiddel juli 1980 — 4.04 m³
Månedsmiddel Aug. 1980 — 3.28 m³

I tillegg ble det for et døgn (aug. 1980) målt kun 1,15 m³.

I høringsnotat til fylkeskommunen omtrent samtidig anbefaler fylkesmannen at det, pga. den lave avrenning, at det utføres tiltak som kompenserer vannuttaket. Dette for å sikre minimum avrenning. Det foreslås videre at dette kostes av konsesjonæren, og at spørsmålet sikres gjennom konsesjonsvilkårene.

Slikt vilkår er ikke stilt av Fiskerisjefen i Nordland i hans konsesjonsvedtak av 26. mai 1987.

Når det så gjelder fugl og vilt har også Fylkesmannen i Nordland gitt uttrykk for at området har stor verdi som viltområde. Hertil kommer det forhold at området har egenverdi som friluftsområde.

Ut fra ovennevnte vil grunneierne anføre at konsesjon etter vassdragsreguleringsloven vil være i strid med Brusjøvassdragets status som vernet vassdrag etter verneplan I.

Søknaden anbefales derfor avslått.»

Fiskeridepartementet har i brev av 03.12. 1987 uttalt som følger:

«Det vises til Deres brev av 4. september 1987 og møte i OED 27. november 1987.

I og med at Fiskerisjefen i Nordland 26. mai 1987 har utstedt tillatelse til klekking av rogn og produksjon av settefisk, er saken ferdigbehandlet fra fiskerimyndighetenes side. I oppdrettstillatelsen og fylkesmannens utslippstillatelse er det tatt forbehold om behandling etter vassdragsloven. Når det gjelder Regjeringens behandling av saken, vil Fiskeridepartementet anføre følgende:

1. Det er i dag en viss underdekning av smolt i Nordland fylke. En regner imidlertid med at det i løpet av 1988 *på landsbasis* vil bli produsert tilstrekkelig antall smolt av laks og ørret til å dekke matfiskprodusentenes behov. Dette gjelder også Nordland fylke.

For Helgelandsområdet sett isolert er det imidlertid et forholdsvis stort misforhold mellom produsert smolt og smoltbehov. Hovedtyngden av fylkets matfiskoppdrett ligger nettopp i dette området.

Fra et forvaltningsmessig synspunkt er det ønskelig med en best mulig regional/fylkesvis selvforsyning av smolt. Særlig Miljøverndepartementet har tatt opp dette flere ganger. Ved regional dekning reduseres omfanget av transport av smolt, og dermed reduseres også risikoen for overføring og spredning av fiskesykdommer.

Selma A/S har tillatelse til produksjon av 300 000 smolt. Ved full utnyttelse av produksjonsvolumet vil anlegget kunne forsyne 3–4 av matfiskanleggene i nærområdet.

Brønnøy Edelfisk er et selskap som søker stamfiskkonsesjon for laks og ørret. Selskapet er en sammenslutning av 4 selvstendige produksjonsanlegg. Selma A/S inngår i denne sammenslutningen. En eventuell stamfiskkonsesjon til Brønnøy Edelfisk vil øke Selma A/S's betydning for nærmarkedet og regionen som leverandør av kvalitetssmolt.

2. I brev av 17. november 1987 til OED fraråd Miljøverndepartementet etablering blant annet på grunn av faren for sykdomssmitte. Fiskeridepartementet vil imidlertid vise til at Landbruksdapartementet, som har ansvar for sykdomsforvaltningen, ikke har hatt innsigelser på dette punktet. I brev av 27. mars og 2. april 1987 har Landbruksdepartementet gitt tillatelse til produksjon av inntil 1 million sjødyktig settefisk pr. år.

3. På bakgrunn av ovennevnte og ut fra rimelighetshensyn, blant annet har saksbehandlingen tatt svært lang tid og alle underliggende instanser har gitt positive uttalelser, vil Fiskeridepartementet tilrå at Selma A/S får beholde sin oppdrettstillatelse.»

Departementets bemerkninger:

Innledning:

Selma A/S ved Aage Pedersen søkte 26.11.85 om konsesjon for bygging og drift av oppdrettsanlegg i Brusjøvassdraget.

Fylkesmannen i Nordland bestemte i samråd med NVE 17.09.86 at søknaden skulle behandles etter vassdragslovens §§ 104-105.

Opprinnelig var det planlagt en årsproduksjon på 1 mill. smolt og et ferskvannsuttak på 8,8 m³/min. Ved brev av 17.07.86 ble søknaden redusert til et ferskvannsuttak på 3,0 m³/min. og en reduksjon av smoltproduksjonen til 300 000.

Brusjøvassdraget er varig vernet mot kraftutbygging gjennom Verneplan I.

Søkeren har fått konsesjon etter oppdrettsloven og utslippstillatelse etter forurensningsloven under forutsetning av at det gis tillatelse etter vassdragsloven.

Norges vassdrags- og energiverk anbefaler at den omsøkte tillatelse gis på nærmere bestemte vilkår.

Det fremgår av NVE's innstilling at midlere vannføring i ugunstige år kan komme ned i 3—4,0 m³/min. Det blir videre pekt på at sjøørretens oppgang i vassdraget i dag er vanskelig og vil kunne bli forverret ved etablering av settefiskanlegg. Det må derfor som kompensasjon utføres tiltak i elva. Slike planer er utarbeidet.

I NVE's innstilling vektlegges at de to nabovassdragene Navanvassdraget og Sausvassdraget også er varig vernet mot kraftutbygging. Videre følger det av innstillingen at etableringen av anlegget vil ha stor positiv betydning for lokalsamfunnet når det gjelder økonomi og sysselsetting.

Innkomne uttalelser:

Norges vassdrags- og energiverks innstilling har vært forelagt Brønnøy kommune, Nordland fylkeskommune, Kommunaldepartementet, Finansdepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet og Fiskeridepartementet. I tillegg har departementet mottatt en uttalelse fra Fiskeridirektøren og en uttalelse fra Adv. Haugland på vegne av en del grunneiere i vassdraget.

Brønnøy kommune viser til vedtak i næringsstyret av 09.10.86 og understreker i tillegg betydningen av at det etableres virksomhet i et næringsfattig område i kommunen.

Nordland fylkeskommune har ingen merknader til NVEs innstilling.

Kommunaldepartementet har ingen merknader til NVEs innstilling.

Finansdepartementet har ingen merknader til NVEs innstilling.

Landbruksdepartementet har forelagt innstillingen for jordbruksetaten da denne ikke tidligere hadde uttalt seg i saken. Ved brev av 28.09.87 uttalte jordbruksetaten i Brønnøy at de ikke hadde noen innvendinger mot prosjektet. Departementet har ingen merknader forøvrig.

Miljøverndepartementet har pekt på at det er uheldig å anlegge et settefiskanlegg i et vassdrag som er varig vernet mot kraftutbygging i henhold til et verneplanvedtak. Departementet har videre påpekt at fiskens frie gang i vassdraget kan bli vanskeliggjort ved et slikt vannuttak. Departementet har senere underhånden meddelt at de kan gå inn for at tillatelse gis under forutsetning av at det tas inn enkelte tillegg i konsesjonsvilkårene. Følgende tillegg er foreslått:

Til pkt. 1: «Anlegget dimensjoneres etter NVE's nærmere anvisning i samsvar med dette uttaket.»

Til pkt. 4: «DN fastsetter den vannføring som er nødvendig for å opprettholde fiskens frie gang i vassdraget.»

Til pkt. 5: Her foreslås strøket ordene «tørrlegging av elva eller».

Til pkt. 7: «NVE skal godkjenne . . .».

Departementet foreslår også at det blir tatt inn et nytt punkt nr. 8 med følgende ordlyd: «A/S Selma plikter å opprette et målemerke for kontroll av vannføringen i elva.»

Fiskeridepartementet påpeker at alle andre nødvendige tillatelser i forbindelse med anlegget er gitt. Videre pekes på at det i Helgelandsregionen er et stort misforhold mellom produsert smolt og smolt behov, i denne forbindelse anføres også at det fra et forvaltningsmessig synspunkt er ønskelig med en best mulig regional/fylkesmessig selvforsyning av smolt.

Fiskeridirektøren peker på at det i dag ikke er nok settefisk på landsbasis. Videre sies at det er viktig å få klarert flest mulig vassdrag for settefisk slik at produksjonen kan bli holdt på et næringsmessig forsvarlig nivå.

Advokat Haugland anfører i sin uttalelse at å anlegge et slikt anlegg i et vassdrag som er vernet mot kraftutbygging vil være et brudd på Stortingets intensjoner bak verneplanene. Det pekes vider på at elva i enkelte perioder vil kunne bli nærmest tørrlagt slik at fiskens gang opp til gyteplassene vil bli umuliggjort.

Olje- og energidepartementet kan være enig med Miljøverndepartementet i at man bør være varsom når de gjelder å gi tillatelse til tiltak i vassdrag som er vernet, og spesielt bør det foretas en strengere vurdering når det skal gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104—105 som ivaretar almene interesser. I denne konkrete sak har departementet funnet anleggets betydning for lokalsamfunnet og anleggets beskjedne omfang gjør at man likevel vil anbefale at det gis tillatelse. Departementet forutsetter at det iverksettes slike tiltak som gjør at oppdrettsfisken ikke kommer ut i vassdraget. Departementet finner i likhet med NVE at tiltaket medfører slik nytte for samfunnet at skadene på almene interesser mer en oppveies. Departementet tilrår på bakgrunn av dette at A/S Selma gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104—105 for uttak av inntil 3.0 m²/min. vann fra Brusjøvassdraget på vilkår som foreslått av NVE med de endringer departementet har foreslått nedenfor.

Departementets bemerkninger til konsesjonsvilkårene:

Til pkt. 1:
Miljøverndepartementet har foreslått at det tas inn en ny setning der det heter: «Anlegget dimensjoneres etter NVEs nærmere anvisning i samsvar med dette uttaket». Departementet slutter seg til dette.

Til pkt. 4:
Miljøverndepartementet foreslår følgende tillegg: «DN fastsetter den vannføring som er nødvendig for å opprettholde fiskens frie gang i vassdraget». Departementet slutter seg til dette.

Til pkt. 5:
Miljøverndepartementet foreslår at ordene «tørrlegging av elva eller» strykes. Departementet slutter seg til dette.

Til pkt. 7:
Miljøverndepartementet foreslår at det innledningsvis tas inn ordene «NVE skal godkjenne . . .» Departementet slutter seg til dette.

Til pkt. 8 og 9:
Miljøverndepartementet foreslår videre at det tas inn et nytt punkt 8 med følgende ordlyd: «A/S Selma plikter å opprette et målemerke for kontroll av vannføringen i elva.» Departementet slutter seg til dette. Dette medfører at punkt 8 i NVEs innstilling nå går inn som punkt 9.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104—105 gis A/S Selma tillatelse til uttak av inntil 3,0 m²/min. vann fra Brusjøvassdraget i Brønnøy kommune, Nordland fylke, for drift av settefiskanlegg, på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 11. Desember 1987.

41. Sigdal kommune.

(Tillatelse til reguleringer i Horgavassdraget i Sigdal, Flesberg og Rollag kommuner i Buskerud fylke.)

Kongelig resolusjon av 18. desember 1987.

I. Innledning.

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Sigdal kommune om konsesjon etter reguleringsloven til reguleringer og overføringer i Horgavassdraget i Sigdal, Flesberg og Rollag kommuner i Buskerud fylke.

Drammen kommune har inngått avtale med Sigdal kommune om samarbeid om bygging og drift av Horga kraftverk, og om kjøp av kraft når kraftverket kommer i produksjon.

Søknaden omfatter regulering av følgende vann: Grytevann, Øgnevann, Grunntjern, Løvnesvann, Horgesetervann, Grimesundvann og Horgevann. Samtlige vann er i Horgavassdraget som renner ut i Soneren i Simoa. Det er søkt om regulering etter to alternativer. Etter alt. A er det foreslått reguleringer av samtlige vann. Etter alt. B er reguleringene av Grytevann, Øgnevann og Grunntjern sløyfet, og kompensert med en sterkere regulering av Horgesetermagasinet.

Samlet gjennomsnittlig produksjon for Horga kraftverk vil være 31,4 GWh ved begge alternativer. Kostnadene (pr. mai 1985) vil være 83 mill. kroner for alt. A. Alt. B vil gi en merkostnad på 2,5 mill. kroner. Alt. A gir en totalkostnad på 19,6 øre/kWh, mens alt. B gir en totalkostnad på 20,3 øre/kWh.

II. NVE's innstilling:

«Ved brev av 17. oktober 1983 har Sigdal kommune sendt søknad av samme dato til behandling. Søknaden har slik ordlyd:

«Sigdal kommune forbereder utbyggingen av Horgavassdraget.

Horga er en bielv til Simoa. Elven kommer fra Horgesetervatn 307 m.o.h. og renner ut i Soneren 102 m.o.h. De overføringer og reguleringer som det søkes om konsesjon på, er ledd i denne utbygging. Det vises til bilag 1, forprosjekt for Horga kraftverk.

Sigdal kommune søker herved om konsesjon i henhold til Lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917, § 2, på følgende overføringer og reguleringer.

Overføringer.

Avløpet fra *Skålavatn*, 745 m.o.h., som har naturlig avløp til Nedalselva, overføres via en kort tunnel til Øytjern som har naturlig avløp til Horgavassdraget.

Bekken fra *Langetjern*, *Svartbekken* og *Tverrelva* renner ut i Horga nedenfor kraftverkets inntak. Avløpet fra nedslagsfeltene over ca. 315 m.o.h. overføres til Horgesetermagasinet gjennom verkets driftstunnel.

Fra inntaket i Horgesetervatn overføres driftsvannet nordover gjennom den 5,5 km lange driftstunnel til kraftstasjonen ved Soneren, ca. 3 km nordenfor Horgas utløp i hovedvassdraget.

Reguleringer.

Søknaden omfatter følgende vann:
Løvnesvatn
Horgesetervatn
Grimesundvatn
Horgevatn
Grytevatn
Øgnevatn og
Grunntjern

Grunntjern har ikke tidligere vært regulert.

Løvnesvatn er i dag regulert. Reguleringsvannet utnyttes i Haugfoss og Kongsfoss kraftverker i Simoa og i Døviksfoss og Holmen-Hellefoss kraftverker i Drammenselva. For dette vann søkes det om en utvidelse av reguleringen.

De øvrige vann har tidligere vært fløtningsmagasiner.

Alle konsesjoner bes gitt, for den dels vedkommende som blir utnyttet av norske kommuner eller sammenslutninger av kommuner, på ubegrenset tid.

I tabell 1 er reguleringshøydene stillet sammen. Tabellen viser også hvor meget reguleringshøydene er øket i forhold til fløtningsmagasinenes høyder. For Løvnesvatn's vedkommende gjelder tallene i forhold til dagens reguleringshøyder.

Tabell 1.

Magasin	Dagens normal-vannstand (m.o.h.)	Foreslått regulering LRV (m.o.h.)	Senkn.	HRV (m.o.h.)	Hevn.	Total reg. høyde (m)	Økning av regulering Økt senkn.	Økt hevn.	Økt. reg. høyde
Løvnesvatn	365,5	364,1	1,4	366,65	1,15	2,55	0	0,75	0,75
Horgesetervatn	307,3	305,4	1,9	311,0	3,7	5,6	1,8	1,85	3,65
Grimesundvatn/ Horgevatn	307,4	305,4	2,0	311,0	3,6	5,6	1,9	1,85	3,75
Grytevatn	401,9	400,8	1,1	404,3	2,4	3,5	1,0	0,4	1,4
Øgnevatn	457,9	455,9	2,0	459,7	1,8	3,8	1,9	0,5	2,4
Grunntjern	553,7	552,2	1,5	556,2	2,5	4,0	1,5	2,5	4,0

Tabell 2. Magasinvolumer.

Løvnesvatn	6,4	mill.	m³
Horgesetervatn, Grimesundvatn og Horgevatn	9,1	»	»
Grytevatn	0,9	»	»
Øgnevatn	2,2	»	»
Grunntjern	1,1	»	»
	19,7	mill.	m³

Magasinprosenten er 24,6.

Dammer. Flomløp.

Samtlige dammer er gravitasjonsdammer av betong.

Ved utformingen av flomløpene er det tatt hensyn til at flommvannføringen ikke må økes. Ved Grunntjern, Øgnevatn og Grytevatn er det faste flomløp. Ved Løvnesvatn og Horgesetervatn er det tappeluker i tillegg til de faste overløp.

NVE's hydrologiske avdeling har beregnet de maksimale påregnelige flomstigninger som er vist i tabell 3.

Tabell 3. Flomstigninger.

Løvnesvatn	0,33 m
Horgesetervatn, Grimesundvatn og Horgevatn	0,73 m
Grytevatn	0,83 m
Øgnevatn	0,94 m
Grunntjern	0,53 m
Øytjern	1,14 m
Skålavatn	1,25 m

Innvunnet kraft.

Ved en utbygging uten reguleringskonsesjon ville vi hatt følgende vannføring og reguleringsmagasin:
Vannføring 69,4 mill. m³ pr. år
= 2,20 m³ pr. sek.
Magasin i Løvnesvatn 4,1 mill. m³

Med de konsesjoner det søkes om får vi:
Vannføring 80,0 mill. m³ pr. år
= 2,54 m³ pr. sek.
Magasin 19,7 mill. m³

De økende vannføringer vil kunne utnyttes i følgende kraftverk:

Horga	207	m fall
Haugfoss	37	» »
Kongsfoss	14	» »
Døvikfoss	6	» »
Holmen-Hellefoss	5	» »
Sum H =	269	m fall

Ved beregning av den innvundne kraftmengde benyttes reguleringskurven for det bestemmende år ved Kråkefjord vannmerke.

	Dagens situasjon	Etter utbyggingen	Økning
Midlere årsavløp mill. m³	69,4	80,0	
Magasin mill. m³	4,1	19,7	
Magasin %	5,9	24,6	
Regulert vannføring %	27,9	67,0	
Regulert vannføring m³/sek.	0,605	1,70	1,095

Innvunnet kraft.

$13{,}3 \cdot 1{,}095 \cdot 269 = 3920$ *natur HK*

Bilag.
1. Horga kraftverk i Sigdal kommune. Forprosjekt. August 1983.
2. NVE Hydrologisk avdeling. Flomberegninger.
3. Konsekvensanalyse av 15. sept. 1983 m. vedlegg.
4. Forslag til manøvreringsreglement.»

Det er senere utarbeidet en plan for alternativ utbygging av Horgavassdraget hvor regulering av Grytelvvassdraget utgår.

Herfra siteres:

»*1. Forutsetninger.*

Som et alternativ (heretter kalt alternativ B) til den foreslåtte utbygging (kalt alternativ A) vil det her vurderes en utbygging hvor reguleringen av Grytevassdraget utgår. Det forutsettes videre at reguleringen av Løvnesvatn forblir som foreslått i forprosjektet. Videre forutsettes det at det totale magasinvolum forblir uendret. Dette innebærer at reguleringshøyden i Horgesetermagasinet må økes så mye at det utnyttbare magasinvolumet øker like mye som det tilsammen var i Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern.

2. Endringer i forhold til alternativ A.

2.1 *Reguleringshøyde Horgesetermagasinet.*

Grunntjern, Øgnevatn og Grytevatn har i følge tabell 1 side 6 i forprosjektet et samlet magasininnhold på 4,2 milloner m³. For å opprettholde reguleringsprosenten må magasinvolumet i Horgesetermagasinet økes tilsvarende. Blant annet på grunn av erosjonsfaren og nødvendig sprengning av sekningskanaler anses det lite aktuelt å senke nedre reguleringsgrense (LRV = 305,4 m.o.h.).

Av tegning 1816-173 (magasinkurve for Horgesetermagasinet) i forprosjektet finner man at det vil være nødvendig å øke reguleringshøyden med 1,9 meter for å øke magasinvolumet med 4,2 mill. m³. HRV blir da på kote 312,9 m.o.h.

2.2 *Konsekvenser av alternativ B i forhold til alternativ A.*

Horgesetermagasinet.

En økning av HRV med 1,9 meter vil føre til at:
a) 400 meter fylkesvei og 150 meter privat vei blir neddemmet ved Gryteoset (se fig. 1). På fylkesveien er det også en mindre bro over Gryteelva som blir neddemmet. I forbindelse med omleggingen av veien ved Gryteoset vil det være naturlig å fylle opp med en del sprengstein for å redusere det neddemmede areal.
b) 400 meter fylkesvei langs Grimesundvatn blir liggende så lavt og utsatt for erosjon at den delvis må forsterkes og delvis legges om.
c) 150 meter privat vei blir neddemmet (ved Tjernhaugvika, Jønlimyrbekken og sydøst for Grimesundvatn).
d) 6 hytter/bygninger vil bli neddemmet. (2 ved Mjovatn, 3 ved Grytoset, 1 ved Jønlimyrbekken.) 2—3 hytter i området ved Grytoset (se figur 1) vil kanskje bli liggende utsatt til.
e) Ca. 270 daa skog av god bonitet blir neddemmet og ca. 5 daa fulldyrket jord vil gå tapt (se figur 2).
f) Levekårene for fisken i Horgesetermagasinet blir noe forverret.

Det antas ikke at en ytterligere regulering på 1,9 meter vil ha særlig stor effekt på erosjonsvolumene eller isforholdene.

Alle andre forhold antas stort sett uendret.

Grytelvvassdraget.

Ved å unngå å regulere Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern oppnår man at:
a) 1 hytte og 1 båthus unngår neddemming. Adkomsten til noen hytter ved Gryte-

vatn kan forbli som i dag. Et par hyttetomter unngår en mulig forsumpning.
b) 50 m adkomstvei ved Øgnevatn og 75 m vei til en velteplass ved Grunntjern unngår neddemming.
c) 400 daa hovedsakelig myr og skog av tildels lav bonitet unngår neddemming. En myr sydvest for Øgnevatn som er aktuell for oppdyrking til fellesbeite unngår delvis neddemming.
e) Rekreasjonsverdien av Grytelvvassdraget blir som i dag.
f) Forholdene for fisken i Grytelvvassdraget blir ikke påvirket av reguleringen.
g) Istransporten kan fortsette som i dag.

Løvnesvatn.

Det foreslås ingen endring av reguleringen her, og forholdene rundt vannet og i Skjelåa blir ikke endret i forhold til hva som er beskrevet i konsekvensanalysen.

Kostnader.

Tilleggskostnaden for å øke damhøyden i Horgesetermagasinet med 1,9 meter er beregnet til *1,0 mill. kr.*

Ved ikke å regulere Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern, reduseres kostnadene med *1,6 mill. kr.*

Kostnadene for overføring av Skålavatn holdes utenfor i denne sammenheng.

Kostnaden for omlegging av veiene, inkl. en bro, anslås til *3,0 mill. kr.*

Økningen av grunnerstatningene som en følge av neddemming av skog, jord og hytter rundt Horgesetermagasinet antas å være av samme størrelsesorden som det man sparer ved ikke å regulere Grytelvvassdraget.

Totalt sett faller alternativ B *2,4 mill. kr.* dyrere enn alternativ A. Dette gir en økning av de totale utbyggingskostnader fra 2,42 til 2,49 kr./kWh.

3. Vurdering av alternativ B i forhold til alterantiv A.

Sett på bakgrunn av Sigdal friluфts- og naturvernnemds uttalelse, synes det som om skadevirkningene i Grytelvas nedbørsfelt blir svært begrenset for rekreasjonsmulighetene ved utbygging etter alternativ A. Magasinene vil hvert år fylles opp i løpet av vårflommen.

Skadevirkningene for fisket begrenses til to vann ved alternativ B, men de vannene som spares er de som har minst betydning i denne sammenheng.

Alternativ A er gunstigst rent økonomisk sett.

På denne bakgrunn synes det som om alternativ A totalt sett er gunstigere enn alternativ B.

Sigdal kommune søker derfor konsesjon på utbygging primært etter alternativ A.»

Fra *bilag 7* «Horga kraftverk i Sigdal kommune. Forprosjekt» siteres:

«1. Orientering.

Horga er Simoas største sidevassdrag. I kraftverket utnyttes fallet mellom det nederste vannet i vassdraget, Horgesetervatn, og Soneren. Fallhøyden er noe over 200 meter.

Horgesetervatn er «hjørnesteinen» i anlegget. Hit renner avløpet fra et ca. 100 km² stort område fra vidda mot Numedal, og kraftverkets inntak ligger nedenfor utløpet av vannet.

Foruten tilsiget til Horgesetervatn utnyttes også avløpet fra tre bielver til Horga og et lite felt i nord, Skålavatnfeltet. Dette felt har avløp til Nedalselva, som også er en av Simoas bielver. Avløpet fra de mindre bielver til Horga tas inn direkte i driftstunnelen.

Med alle disse felter utnyttet blir den midlere årsvannmengden ca. 80 mill. m³.

Av de utnyttede felter er det bare Skålavatnfeltet som ikke hører til Horgas felt. Når dette felt er tatt med, er begrunnelsen at Nedalselven ser ut til å være vanskelig å bygge ut.

Driftstunnelen ligger i en fjellrygg som går nordover fra Horgesetervatn til kraftstasjonen ved Soneren, ca. 2,5 km nord for Horgas utløp. Fallhøyden er ca. 200 m.

Reguleringsmulighetene er ikke særlig gode. Det er en rekke sjøer i området, og flere av dem har tidligere vært regulert. Ett av magasinene, Løvnesvatn, er fremdeles i bruk. Et felles trekk ved alle vannene er at hensynet til miljøet rundt vannene setter snevre grenser for oppdemmingen. Følgende vann er forutsatt regulert:

Horgesetervatn, Løvnesvatn, Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern.

Magasinvolumet er beregnet til 19,7 mill. m³, eller ca. 25 % av årsavløpet. Med så vidt beskjedent magasin blir vinterproduksjonen også beskjeden, av størrelse ca. 60 % av årsproduksjonen.

2. Prosjekteringsgrunnlag.

Det er ikke utført avløpsmålinger i Horgavassdraget. Nedslagsfeltenes arealer er tatt fra de topografiske kart og det spesifikke avløpet er beregnet på grunnlag av registreringer fra vannmerket i Kråkfjorden (like nedstrøms Soneren) og NVE's isohydatkart.

Det er utarbeidet magasinkart i målestokk 1:2000 med ekvidistanse 1 m (nedfotografert til 1:4000 i bilaget til konsekvensanalysen). Vannstanden i magasinene er i den forbindelse målt fotogrammetrisk og er senere målt trigonometrisk. De trigonometrisk målte høydene antas å være korrekte og er brukt som utgangspunkt. Forøvrig er økonomisk kartverk benyttet som kartgrunnlag der det eksisterer.

Fjellkvaliteten i tunnel-traséen er bedømt under befaring.

Damprofilene er målt opp av Sigdal El.-verk.

3. Hydrologi. Produksjon.

Vannmengder.

Det eksisterer ingen vannføringsobservasjoner fra vassdraget. Alle avløpstall er tatt fra den nyeste utgave av NVE's isohydatkart, utgitt i 1978.

Hvor avløpet er over 20 l/s · km², er kurveavstanden på isohydatkartet 5 l/s ·km². Kartet viser at vårt område er en «avløpshøyderygg» med avløp over 20 l/s · km². Det er skjønnsmessig blitt vurdert at avløpet fra de forskjellige deler av området ligger mellom 20 og 22 l/s · km². De enkelte del-avløp er vist i tabell 2.

Tabell 2. Nedslagsfelter og årsavløp.

Felt	Areal km²	Spesifikt l/s · km²	Årsavløp 10^6 m³
Horgesetervatn — Løvnesvatn	81,9	22	56,8
Løvnesvatn	19,0	21	12,6
Direkte i tunnelen	9,2	20	5,8
Sum uten overføring av Skålavatn-feltet	110,1		75,2
Skålavatn	6,9	22	4,8
	117,0		80,0
Beregningsmessig avløp			80,0

Det tilsvarende spesifikke avløp
= *21,8 l/s · km²*

De forutsatte magasiner har et volum på 19,7 mill. m³ (tabell 1). Magasinprosenten blir 25.

Løvnesvatnets magasin er 6,4 mill. m³, og den lokale magasinprosent blir 48. Det lokale tilsig er så vidt stort at magasinet ville ha blitt fylt 24 av 30 år i perioden 1931—1960.

Produksjon.

Midlere netto fallhøyde er beregnet til 204 m. Dette gir:

Teoretisk årsproduksjon	39 GWh
Flomtap	4 GWh
Midlere årsproduksjon	35 GWh

Magasinprosenten er så vidt lav at installasjonen må være stor for å kunne ta en rimelig del av flomtoppene. Foreløpig har vi valgt *8 MW* som gir en brukstid på *4400 timer*.

Det er forutsatt ett Francisaggregat. Aggregatet kan drives med god virkningsgrad ned til ca. 50 % belastning. Denne løsning kan brukes fordi kraftverket er en del av et større samkjøringssystem, og derfor kan kjøres intermitterende i perioder med lavt kraftforbruk.

4. *Kort beskrivelse.*

4.1 *Reguleringer.*

I *Løvnesvatn* er det i dag en mindre dam ved utløpet. Reguleringshøyden er ca. 1,8 m, hvorav brorparten antagelig er innvunnet ved oppdemming. Den planlagte regulering forutsetter 0,75 m ytterligere oppdemming. Det forutsettes bygget en ny dam rett nedenfor den nåværende (se tegn. 1816/006). Den er foreslått med fast overløp og en glideluke på 1,2 x 1,8 m.

I *Grytevatn* var det tidligere en bruddsteinsdam. Den tjener i dag som bro. Det støpes en plate av armert betong på vannsiden av den gamle dam, som på den måte blir en del av den nye (se tegn. 1816/108). Veibanens høyde gir en naturlig begrensning av oppdemningshøyden. Den gamle dam hadde bare to smale flomløp som må ha gitt en forholdsvis stor flomstigning. For å komme ned i en rimelig flomhøyde, foreslås det foran hver av de gamle åpningene anbragt en hvelvdam med stor kronelengde. Disse hvelvdammer danner det nye overløp.

Ved utløpet av *Horgesetervatn* er det en gammel fløtningsdam. Den nye dam er ikke lagt på dette sted, men ca. 350 m lenger nede i elven (se tegn. 1816/107). Her er det et trangt gjel. Dam og inntak på dette sted nødvendiggjør en senkningskanal fra vannet og ca. halvveis ned mot den nye dammen. Det forutsettes en hvelvdam av betong.

I *Øgnevatn* og *Grunntjern* foreslås det enkle gravitasjonsdammer i betong (se tegn. 1816/109—110).

Flomløpene er forholdsvis brede. Dette gjør det upraktisk å bygge bro over flomløpene. Isteden forutsettes det at det bygges små fotgjengerbroer like nedenfor dammene.

De viktigste data for magasinene er satt sammen i tabell 1. Kostnadene er moderate. Ved beregning av magasinprisene er alle utbygde fall i Simoa og Dramselva tatt med.

Tabell 1. Oversikt over magasinene.

	Magasininnh.		Kostnad	
	Mill. m³	GWh	Mill. kr.	Øre pr. kWh
Løvnesvatn	6,4	4,4	0,8	18
Horgesetervatn	9,1	6,3	1,9	30
Grytevatn	0,9	0,6	0,3	50
Øgnevatn	2,2	1,5	0,65	43
Grunntjern	1,1	0,8	0,65	81
Sum	19,7	13,6	4,3	32

4.2 *Kraftverket.*

Inntak.

Inntaket er plassert like ovenfor den kombinerte inntaks- og reguleringsdam. I lukesjakten forutsettes en glideluke med ca. 3 m² areal og en varegrind.

Driftstunnelen.

På øverste strekning, hvor fjellvekten over tunnelen er tilstrekkelig stor i forhold til vanntrykket i tunnelen, kan vi bruke en råsprengt tunnel. Men hvor fjellvekten er for liten, må vi ha et rør i tunnelen, hvis vi ikke isteden vil flytte kraftstasjonen inn i fjellet. Ved mindre anlegg blir alternativet med rør i tunnelen billigst.

Kostnadene avhenger i høy grad av hvor lang strekningen med rør i tunnelen blir. Dette gjør det viktig å finne en tunneltrasé med kort rørstrekning.

I dette tilfellet er det flere mulige tunneltraséer å velge mellom. For alles vedkommende er det fjell ved utløpsstedet i Soneren, og tunnellengden er også omtrent den samme. Men lengden på strekningen med rør i tunnelen varierer meget, og det har vært avgjørende for valg av alternativ.

Den valgte trasé går i nordlig retning. Rørtunnellengden blir bare ca. 500 m. I tillegg er det ideelle forhold ved utløpet i Soneren.

Det er teknisk mulig å sprenge hele tunnelen fra kraftstasjonen, men da tunnellengden er hele 5,5 km, blir byggetiden for lang. Det forutsettes derfor at tunnelen drives både fra kraftstasjonen og fra inntaket.

Det foreslås valgt hjuldrift. Da får vi i inntaket en forholdsvis kort nedfaringsstoll, med fall ca. 1:10, og tunneltverrsnittet blir ca. 18 m².

Tre bekker føres inn på driftstunnelen ved grovhullsboring. I forbindelse med påslippet i Tverråa forutsettes sprengt ut et svingekammer for å sikre hydraulisk stabilitet i vannveien.

Med det store tunneltverrsnitt som er forutsatt mellom svingebassenget og turbinrøret (18 m²), og det relativt store turbinrør (Ø 1400 mm), kan kraftverket imøtekomme alle krav til lastendringer, men det er ikke forutsatt at verket skal kunne drive frekvensregulering. Det ville i så fall gitt noe økning av tverrsnittene.

Kraftstasjon.

Ved utløpsstedet stuper fjellet bratt ned i sjøen. Kraftstasjonen ligger i dagen ved tunnelpåhugget.

Installasjonene består av ett horisontalt Francisaggregat med 8 MW ytelse. Med denne ytelse blir vektene så vidt store at vi har forutsatt den tradisjonelle planløsning med montasjeplass og traverskran.

Den valgte turbinens sugehøyde er ikke stor. Det gjør det nødvendig å ha små vannstandsvariasjoner i turbinkummen. Dette løses ved å anlegge en overløpssville i kummen, og det gir et produksjonstap når vannstanden i Soneren er lav. Soneren vil imidlertid bare være nedtappet en kort stund på ettervinteren, så tapet blir ikke stort.

4.3 *Overføring av Skålavatnfeltet.*

Overføringen skjer med en ca. 800 m lang tunnel.

Det foreslås at det anlegges små dempningsmagasin i Skålavatn og Øytjern.

5. Kostnadsoverslag.

5.1 *Reguleringer.*

Løvnesvatn	0,5	mill.kr.	
Horgesetervatn	1,2	»	
Grytevatn	0,2	»	
Øgnevatn	0,4	»	
Grunntjern	0,4	»	
Sum damarb.	2,7	mill.kr.	
Veier, transport, rigg	0,7	»	
Byggherreutg.	0,9	»	
	4,3	mill.kr.	
— Refusjon fra nedenforliggende verk, ca. 25 %	1,1	»	
Sum reguleringer			3,2 mill.kr.

5.2 *Kraftverket.*

Veier og anleggskraft	1,5	mill.kr.	
Inntak	1,5	»	
Driftstunnel m/bekkeinntak			
Tunnel, 5,6 km, 18 m²	20,4	»	
Nedfaring ved inntak, samt basseng ved Tverrelva	1,1	»	
3 bekkeinntak med borede sjakter	1,1	»	
Sikring	3,0	»	
Propp	0,3	»	
Stålrør			
Rør (D = 1,4 m, L = 500 m)	4,0	»	
Byggearbeider	1,0	»	
Sum driftstunnel	30,9	mill.kr.	
Kraftsstasjon i dagen	3,5	»	
Uforutsett	4,0	»	
Rigg	6,2	»	
Hydraulisk og elektrisk utstyr i stasjonen	11,5	»	
Byggherre-utgifter, 30 %	17,7	»	
Sum kraftverk			76,6 mill.kr.

5.3 *Overføring av Skålavatnfeltet.*

0,8 km tunnel	2,4	mill.kr.	
Inntak, diverse	0,5	»	
Transport, sikring	0,5	»	
Rigg	0,6	»	
	4,0	mill.kr.	
Byggherre-utgifter, 20 %	0,8	»	
Sum overføring			4,8 mill.kr.
Totale utgifter			84,6 mill.kr.

Utbygningskostnader:
84,6 mill.kr./356 kWh=*2,42 kr./kWh*

6. Overføring av Skålavatn.
Produksjon og kostnader.

Produksjon.

Årsavløp (tabell 2)	4,8 x $10^6 m^3$
Totalt avløp	80,0
Skålavatn avløp	6 %
Total produksjon	35 GWh
Skålavatn produksjon, 6 %	2,1 GWh

For å gi mulighet for en sammenligning mellom prisen på Skålavatns produksjon og den totale produksjon belaster vi Skålavatns kostnadsandel med

a) Overføringskostnader.
b) En forholdsvis andel av reguleringskostnadene.
c) En andel av installasjonskostnadene.
d) Ingen andel av driftstunnelkostnadene pga. at denne er drevet med minimumstverrsnitt og har tilstrekkelig kapasitet.

a) *Overføringskostnader.*

Byggetiden er kort. Renteutgiftene blir små. Byggherreutgiftene reduseres noe, til 20 %.

Byggkostnader	4,0·mill.kr.	
Byggherreutg.	0,8 »	4,8 mill.kr.

b) *Reguleringskostnadene.*

6 % av 2,9 »	= 0,17 mill.kr.	
Byggherreutg.	0,02 »	0,2 »

c) *Installasjonskostnader.*

Uendret installasjon Økt falltap pga. økt gj.snitt vannføring	0,5 »
Sum	5,5 mill.kr.
Utbygningskostnad =	2,62 kr./kWh

Prisen pr. kWh for overføringen av Skålavatn er noe høyere enn for resten av kraftverket. Imidlertid blir trolig driftskostnadene helt ubetydelige. Årskostnadene skulle derfor ikke bli særlig mye større enn for resten av kraftverket.»

Fra *bilag 2*, NVE Hydrologisk avdeling. «Beregning av flomforholdene i Horga-vassdraget, Sigdal kommune», siteres:

«Vi viser til bestilling av flomberegninger for 5 planlagte regulerte vann i Horgavassdraget (brev av 17/8-83).

Det hydrologiske datagrunnlaget for våre beregninger har vært tilsigsberegninger for Kråkefjord vannmerke i Simoa og avløpsberegninger for Eggedal vannmerke.

Dimensjonerende tilsigsflom er fastlagt på grunnlag av frekvensanalyse av flomdata fra disse vannmerkene.

Påregnelig maksimal tilsigflom er fastlagt på grunnlag av frekvensanalyser av flomdata og nedbørsdata i området. Beregningsmetoden for fastleggelse av denne flomstørrelsen er for tiden til vurdering ved Hydrologisk avdeling. Det er derfor mulig at disse flomstørrelsene kan bli noe endret når retningslinjene for beregningene er endelig fastlagt. De beregnede tilsigsflommer er deretter routet gjennom de enkelte magasin for fastleggelse av avløpsflommenes størrelse.

Flomløpenes lengde er vurdert ut fra tilsendte tegninger over avløpsprofil og planlagt damanlegg. De prosjekterte flomløpslengder er stort sett benyttet, bortett fra for Løvnesvatn hvor vi har antatt en overløpslengder er stort sett benyttet, bortsett fra for HRV. De gamle tappeløpene ser ut til å kunne avlede hele tilsigsflommen, men en viss naturlig flomstigning må en nok regne med.

Vi er kommet frem til følgende flomstørrelser:

Magasin	Damlengde	Vannføring	Flomstigning
Skålavatn	2,0 m	5,6 m^3/s — 8,5 m^3/s	1,25 m — 1,66 m
Øytjern	3,0 m	7,3 m^3/s — 11,2 m^3/s	1,14 m — 1,52 m
Grunntjern	20,0 m	15,4 m^3/s — 23,4 m^3/s	0,53 m — 0,70 m
Øgnevatn	15,0 m	27,5 m^3/s — 41,9 m^3/s	0,94 m — 1,25 m
Grytevatn	22,0 m	33,2 m^3/s — 50,6 m^3/s	0,83 m — 1,10 m
Løvnesvatn	40,0 m	15,5 m^3/s — 23,5 m^3/s	0,33 m — 0,42 m
Horgesetervatn	70,0 m	88,1 m^3/s — 134,0 m^3/s	0,73 m — 0,97 m»

Så vidt angår *bilag 3*, konsekvensanalysen, siteres fra sammendraget av konsekvensanalysen:

«Sammendrag.

1. *Innledning.*

Horgavassdraget ligger i Sigdal, Flesberg og Rollag kommuner i Buskerud fylke. Vassdraget har et nedbørsfelt på ca. 120 km^2, regnet fra Horgas utløp i Soneren. Nedbørsfeltet ligger stort sett mellom 300 og 500 meter over havet (konferer figur 1).

2. *Planer.*

Kraftverksplanene forutsetter regulering av Løvnesvatn, Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn, Grimesundvatn, Horgevatn og Horgesetervatn. Skålavatn øverst i Nedalsvassdraget er foreslått overført til Øytjern.

Med unntak av Grundtjern og Skålavatn har de andre vannene tidligere vært regulert, dels i forbindelse med tømmerfløtning, dels i forbindelse med kraftproduksjon.

Tidligere og foreslåtte reguleringshøyder fremgår av tabell 1.

Tabell 1. Tidligere og foreslåtte reguleringshøyder.

Magasin	Reguleringshøyder (m)					
	Tidligere			Foreslåtte		
	Senkn.	Hevn.	Totalt	Senkn.	Hevn.	Totalt
Løvnesvatn	1,4	0,4	1,8	1,4	1,15	2,55
Horgesetervatn	0	1,95	1,95	1,9	3,7	5,6
Horgevatn/ Grimesundvatn	0	1,85	1,85	2,0	3,6	5,6
Grytevatn	0	2,1	2,1	1,1	2,4	3,5
Øgnevatn	0,3	1,4	1,4	2,0	1,8	3,8
Grunntjern		uregulert		1,5	2,5	4,0

Kraftverkets hovedinntak vil være ved ny dam som anlegges ca. 325 meter nedstrøms eksisterende dam ved Horgesetervatn. Fra inntaket vil vannet bli ført i en 5,5 km lang tunnel til kraftstasjonen ved Soneren. Tre bekker vil bli ført inn på driftstunnelen. Figur 1 viser planlagte reguleringsmagasin med overførings- og driftstunnel, kraftstasjon m.m.

Kraftverket er beregnet å gi 33 GWh pr. år. Ca. 60 % vinterkraft, ca. 40 % sommerkraft.

Magasinfylling.

Fyllingsgradsberegninger viser at magasinene Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn og Horgesetervatn ville blitt fylt opp innen 25. juni alle år i perioden 1931—1960. Løvnesvatn ville ikke fylles alle år, konferer tabell 2.

Tabell 2. Fyllingsgrad av Løvnesvatn ved foreslått reguleringshøyde.

Dato	Antall år fylt pr. dato	Oppfylling i m under HRV: Laveste i perioden 1931—1960	Oppfylling i m under HRV: Middel i perioden 1931—1960
15.6	6 av 30	1,53	0,57
1.7	9 av 30	1,40	0,45
1.8	14 av 30	1.09	0,27

Når tappesesongen starter 1. oktober, ville magasinet vært fullt i 24 av 30 år.

Flomdempning.

Ved en utbygging av Horga vil man mens vårflommen er på det høyeste få en reduksjon av vannføringen i Simoa på mellom 15 og 25 %.

Det er tre sentrale elvestrekninger i vassdraget:

Skjelåa fra Løvnesvatn til Horgevatn.
Grytelva fra Grytevatn til Grimsundvatn.
Horga fra Horgesetervatn til Soneren.

Vannføring.

For Skjelåa vil minstevannføringen om sommeren i en del år være begrenset til avrenningen fra bekkens nedbørsfelt mellom vannene, med mindre det slippes en viss vannmengde ut av Løvnesvatn. Vannføringen om vinteren vil øke.

I Grytelva vil minstevannføringen om sommeren ikke avvike nevneverdig fra dagens forhold. Vårflommen vil dempes og vintervannføringen vil øke.

Horga vil store deler av året ha avrenning bare fra eget felt hvis det ikke slippes en viss vannmengde. I vårflommer og regnflommer vil det gå en del vann i overløp, men stort sett vil avrenningen bli ført til kraftstasjonen. Bekkene nedenfor påslippene ved Langetjern, Svartebekken og Tverråa vil tørrlegges.

3. *Beskrivelse av vassdraget.*

Geologi.

Fjellgrunnen i området tilhører det sydvestnorske grunnfjellsområdet og består av dypbergarter og gneiser av forskjellig slag.

Løsmassene over fjellgrunnen består hovedsakelig av stein- og blokkrik morene av vekslende tykkelse.

Vegetasjon.

De fleste bergartene i området forvitrer langsomt og gir opphav til et næringsfattig jordsmonn. Dette gjenspeiles i en nøysom vegetasjon rundt vannene. Furu ispedd bjørk er de dominerende treslag. Undervegetasjonen er preget av lyng og lav. Vegetasjonen på myrer og fastmark er nøysom og ganske vanlig i distriktet. Vannvegetasjonen vitner om at det dreier seg om næringsfattige innsjøer med liten påvirkning av forurensninger.

Den beste skogen finnes rundt Horgesetervatn, Horgevatn, Grimesundvatn og Løvnesvatn. Områdene rundt Grytevatn og østsiden av Grunntjern er avskrevet i skogbruksmessig henseende på grunn av utstrakt hyttebebyggelse.

Jordbruk.

Det er ca. 870 daa jordbruksareal i nedbørsfeltet og 26 gårdsbruk. Antall storfe er lite (ca. 50) og konsentrert om Horgesetervatn. Husdyrbeiting i utmark har gått sterkt tilbake.

Vilt, jakt.

De jaktbare viltartene som finnes er elg, rådyr, rev, villmink, hare, storfugl, orrfugl, rype, jerpe og ender. Elgbestanden har økt i de senere år, årlig fellingstillatelse er ca. 8 dyr. Rådyrbestanden er relativt ny, og svinger mye, særlig avhengig av snømengden. Harebestanden er god, mens rypebestanden er liten.

Fisk.

Alle vannene i vassdraget har en bestand av ørekyt, abbor og ørret, mens det i tillegg finnes sik i Horgesetervatn — Grimesundvatn. Bestanden av abbor er tett i alle vannene, og spesielt i Grytevatn. I Løvnesvatn er gjennomsnittsstørrelsen på abboren større enn i de andre vannene. Sikbestanden i Horgesetervatn er av bra kvalitet, men ikke av særlig stor utbredelse. Ørretbestanden i vassdraget er av bra kvalitet, men bestanden er liten. I Grunntjern og Grytevatn er rekrutteringen dårlig, sannsynligvis på grunn av surhetsgraden i vannet.

Vannkvalitet.

Vannkvalitetsundersøkelser viser at vassdraget kan deles i to delfelt etter vannkvaliteten. Den søndre delen består av Løvnesvatn med Skjelåa, den nordre delen av det resterende av nedbørfeltet. Dette samsvarer med den geologiske inndelingen. Vannkvaliteten er oppsummert i tabell 4.

Vannet kan kort karakteriseres som surt, humusholdig og næringsfattig. Dette er i samsvar med vegetasjonsregistreringene rundt vannene. pH-verdien i vassdraget har i løpet av vel ti år sunket fra 6—7 til 4,5—6.

Tabell 4. Oppsummering av vannkvalitetsforholdene.

	SØNDRE DELFELT	NORDRE DELFELT
TILSTAND	— Noe lav pH-verdi	— Meget lav pH-verdi
	— Lav alkalitet	— Meget lav alkalitet
	— Lavt innhold av organisk stoff	— Høyt innhold av organisk stoff
	— Bløtt vann	— Bløtt vann
	— Oligotroft/dystroft	— Dystroft
	— Lav primærproduksjon	— Lav primærproduksjon
	— Ubetydelig bakteriologisk forurenset	— Horga noe bakteriologisk forurenset, for øvrig ubetydelig
	— Lav turbiditet	— Lav turbiditet
	— Oksygenrike dypvannsmasser	— Middels oksygenrike dypvannsmasser

Vannforsyning.

Det er små vannforsyningsinteresser knyttet til vassdraget, og Sigdal kommune har ikke planer om å utnytte vassdraget til drikkevannsforsyning. De fleste hus med fast bosetting tar vann fra egen brønn.

Avløp.

Ved Halvorset er det et mindre dambruk (fiskedam) som tar vann fra Horga.

Det er også små resipientinteresser knyttet til vassdraget. Husene langs Horga ved Halvorset infiltrerer stort sett avløpet i sandfiltergrøfter. Ett hus har avløp til elva via septiktank.

Hytter.

Det foreligger en utmarksplan for Gryteelvas nedbørsfelt fra 1971 som foreslår at det bygges 300—400 hytter fordelt på 15 år. Det er bygget ca. 50 hytter etter at planen ble utarbeidet. I alt er det godkjent 105 hytter i Sigdals del av utmarksplanen og 70 i Rollag. Ved Halvorset er det en campingplass.

Turisme.

Nedbørsfeltet er et naturlig utfartsområde for nedre Buskerud og lokalbefolkningen.

Friluftsliv.

Bruken av nedbørsfeltet til friluftsliv er i første rekke knyttet til hyttene. Det er lite trafikk av dagsturister. I de største vannene er det en del båttrafikk. I elvene er det for lite vann til at padling er mulig, og Grunntjern, Øgnevatn og Grytevatn er så små at de er lite interessante for padling.

Bading foregår særlig i tilknytning til hyttene. Løvnesvatn er et attraktivt vann for bading.

4. *Kraftutbyggingens virkninger.*

Neddemning.

Den foreslåtte regulering vil føre til at arealer rundt vannene blir neddemmet og tørrlagt. For de syv vannene som er planlagt regulert vil reguleringssonen totalt utgjøre vel 2100 daa, hvorav 1200 daa utgjør oppdemningssonen og vel 900 daa senkningssonen, konferer tabell 5.

Tabell 5. Areal av reguleringssonene.

Magasin	Areal i reguleringssonen i forhold til dagens normalvannstand		
	Oppdemnings-sonen (daa)	Senknings-sonen (daa)	Totalt (daa)
Løvnesvatn	220	270[1])	490
Horgesetervatn/ Horgevatn/ Grimesundvatn	580	410[1])	990
Grytevatn	115	40	155
Øgnevatn	200	150	350
Grunntjern	85	35	120
Sum	1200	905	2105

[1]) Reduseres hvis det dannes/bygges terskler.

Skogbruk.

Det meste av det neddemmede arealet er utmark (fjell, skog og myr). Skogsboniteten i neddemningssonen fordeler seg med 21 % på høy, 45 % på middels og 34 % på lav bonitet. Avvirkningene av tømmer samt tømmertransporten antas relativt lite berørt.

Jordbruk.

Det neddemmede jordbruksareal er på ca. 10 daa av i alt 870 daa, og fordeler seg omtrent likt på Løvnesvatn og Horgesetervatn. Det er altså et beskjedent areal, bare vel 1 %, av jordbruksarealet som neddemmes. I tillegg berøres to dyrkbare myrer.

Erosjon, ras.

Reguleringen antas ikke å medføre erosjon og ras av noe omfang langs strendene. Ved tilløpsosene vil det kunne bli noe erosjon under vårflommen når magasinene er nedtappet. Erodert materiale vil bli ført ut i magasinene og sedimentere, og vil neppe føre til problemer med uklart vann.

Vegetasjon.

I reguleringssonen vil det skje en utvasking av næringsrikt organisk stoff og finstoff, og dette vil ha negativ innvirkning på vegetasjonen.

Strandsonen vil også bli berørt, og næringsgrunnlaget til en rekke mindre dyr og fisk forsvinner. Dette kan få innvirkning på ørretbestanden. Et areal på ca. 430 daa rundt vannene vil bli forsumpet og her vil ventelig vegetasjonen endre karakter.

Vilt, jakt.

Viltet i området ventes ikke å bli særlig berørt av reguleringen. En frodig strandsone tjener som skjul for viltet når det søker til vannene for å drikke. En heving av vannstanden vil kreve rydding av strandsonen, og de første årene etter en regulering vil sonen være åpen for innsyn og derfor noe mindre verdifull for viltet.

Dyrenes ferdsel på isen vil neppe berøres i vesentlig grad, men isen kan bli mer usikker om våren enn den er i dag. Generelt vil den foreslåtte regulering være uten betydning for mulighetene til å drive jakt.

Fisk.

Reguleringen vil få innvirkning på fisken i vassdraget, særlig i Horga. Liten vannføring i Skjelåa kan virke negativt inn på muslingbestanden i elva.

Ørreten vil særlig bli berørt av nedsatt tilgang på næring i strandsonen og dårligere gytemuligheter. Abborbestanden kan øke hvis det ikke utføres rydding av kvist og annen vegetasjon i reguleringssonen. Den naturlige forsurningen av vassdraget vil, om den fortsetter, kunne utrydde ørretbestanden og en del viktige næringsdyr.

I Horgevatn, Grimesundvatn og Horgesetervatn kan endringer i vanngjennomgangen i forhold til i dag føre til redusert næringstilførsel i fiskens typiske vekstsesong særlig i Løvnesvatn kan det inntreffe en reduksjon av abborbestanden, som må kunne karakteriseres som positiv.

Vannkvalitet.

Reguleringen vil forbigående kunne gi noe høyere humusinnhold og turbiditet, men ingen vesentlig endring av pH-verdien. Økningen i humusinnholdet ventes ikke å føre til oksygensvikt. Generelt antas påvirkningen av vannkvaliteten å bli meget liten, sammenlignet med dagens årstidsvariasjoner.

En overføring av Skålavatn til Grytevassdraget vil neppe gi merkbare endringer av vannkvaliteten i Grytevassdraget.

I Horga vil redusert vannføring kunne føre til store endringer i vannkvaliteten. Også i dag kan vannføringen være liten. Imidlertid antas det at periodene med liten vannføring vil være mer langvarige etter at de foreslåtte reguleringer er satt i verk.

Vannforsyning.

Reguleringen kan tenkes å få innflytelse på 5—6 brønner, hvorav et par er for fast bosetting. Det er primært brønnenes kapasitet som vil bli influert.

Avløp.

Forurensningstilførslene til vassdraget er små, og effekten på vannkvaliteten nesten ikke målbar. Tilførslene kommer hovedsakelig fra dyrket mark og bebyggelse. Av-

renningen fra dyrket mark og bebyggelse burde ikke skape resipientproblemer.

Klima.

En utbygging av Horgavassdraget er ikke ventet å skape endringer i lokalklimaet rundt vannene. Strandsonene vil i en overgangsperiode kunne bli noe mer vindeksponert. Ved vanninntaket i Horgesetervatn og utslippet i Soneren er det ikke ventet spesielle problemer med frostrøyk.

Naturvern.

Horgavassdraget må kunne karakteriseres som ganske vanlig naturvitenskapelig sett, både i nasjonal og regional sammenheng. Reguleringen vil ikke redusere naturopplevelsen langs vassdraget ovenfor Horgasetervatn vesentlig. Lonene i Horga ved Halvorset kan det bli lite vann i hvis ikke det treffes særlige tiltak.

Veier.

Totalt vil ca. 700 meter vei bli neddæmmet ved de foreslåtte reguleringshøyder. Det gjelder kommunal vei samt adkomstveien til hytter, tømmerinntak og velteplass. Deler av fylkesveien ved Grimesundvatn må muligens erosjonsbeskyttes.

Hytter, turisme, friluftsliv.

I alt vil 11 hytter/koier og 10 uthus/båthus måtte flyttes som en følge av reguleringen.

Hvis kraftverket kan drives slik at det ikke blir særlig vanskeligere enn i dag å ferdes på isen på vannene, og magasinene er mest mulig fulle fra 1. juli til 1. oktober, skulle utbyggingen ha liten innflytelse på turisme og friluftsliv.

Fortids- og kulturminner.

Det er ikke registrert fortidsminner av noen betydning i de områdene som vil bli neddemmet. Enkelte kulturminner vil bli berørt.

Sysselsetting.

Ved en utbygging av kraftverket vil 30—40 personer bli holdt i arbeid i 2—2½ år. Vedlikeholdsarbeid vil ventelig kreve 1—2 personer.

Kraftverk.

Nedenforliggende kraftverk i Dramselva vil ha nytte av reguleringen ved at de får økt vintervannføring og redusert flomtap.

5. *Tiltak for å redusere skadevirkninger.*

For å dempe negative sider ved en kraftutbygging, kan det være aktuelt å sette i verk en del tiltak. Mange av disse har i de senere år nærmest blitt obligatoriske ved enhver kraftutbygging.

Steinsetting.

Bølgeslagserosjon langs fylkesveien ved Grimesundvatn kan reduseres ved steinsetting av reguleringssonen. Steinsetting av bekkeløpene ved innløpet til de regulerte vannene kan redusere erosjonen i innløpsdeltaene under oppfyllingen i vårflommen.

Veier.

De veiene som berøres av reguleringene må legges om. I noen tilfelle kan det være aktuelt å forsterke eller legge om enkelte andre utsatte strekninger.

Utfisking/rydding.

En kraftig utfisking av abbor før vannene reguleres kombinert med rydding av reguleringssonen vil tjene til å utnytte demningseffekten til fordel for ørreten.

Utsetting av fisk.

Utsetting av fisk er et tiltak som kan iverksettes hvis bestanden går ned uten at det kan spores tilbake til pH-verdien i vassdraget.

Terskler.

Bygging av terskler i Horga ved Halvorset vil sikre et vannspeil i elva hele sommeren. Dette vil også ha betydning for elvas resipientkapasitet, og sannsynligvis også for fisken.

For øvrig kan bygging av terskler ved noen av gruntområdene redusere reguleringenes virkninger på innenforliggende vegetasjon og dyreliv.

Minstevannføring.

En etablert minstevannføring i Horga vil bidra til å opprettholde en god vannkvalitet. Dette kan også ha betydning for elvas resipientkapasitet.

Manøvreringsreglement.

En drift av magasinene som sikrer rask oppfylling om våren og bidrar til minst mulig nedtapping om sommeren vil ha estetisk betydning. Reguleringsmagasinene kan også brukes til bevisst flomdempning.

Brønner.

De brønnene som blir skadelidende ved reguleringen bør utbedres. Det kan være aktuelt å gjøre dem dypere, eventuelt anlegge nye brønner.

Hytter.

Hytter, koier og båthus som blir berørt, er det naturlig å flytte. Det gjelder blant annet den gamle fløtningsstua ved Grimesundet.

Steintipper.

Sprengstein fra tunneldriften bør deponeres slik at den ikke virker skjemmende og slik at forurensning av nærliggende vassdrag unngås.

6. *Konklusjon.*

Horgavassdraget har hittil vært et vassdrag uten særlig store konflikter mellom brukerinteressene. Tidligere reguleringer og tilhørende aktiviteter synes ikke å ha bydd på særlige problemer.

Den foreslåtte regulering vil i noen grad kunne komme i konflikt med naturvern-, friluftsliv-, turisme- og resipientinteressene.

En utbygging vil imidlertid også ha positive sider (energiproduksjon, flomdemp-

ning, ringvirkninger på næringsliv m.m.).
Totalt sett synes den foreslåtte utbygging ikke å være særlig konfliktfylt. Ved relativt enkle tiltak kan omfanget av de største skadevirkningene reduseres vesentlig.»

Bilag 4, forslag til manøvreringsreglement er slik:

«1.

Magasin	Reguleringsgrenser		
	Øvre	Nedre	Høyde fastmerke
Løvnesvatn	366,65	364,1	365,91
Horgesetervatn, Grimesundvatn og Horgevatn	311,0	305,4	309,21
Grytevatn	404,3	400,8	404,91
Øgnevatn	459,7	457,9	460,85
Grunntjern	556,2	552,2	557,85

2.

Tappingen fra Horgesetervatn-magasinet skal etter planen foregå gjennom Horga kraftverk, og vannet vil normalt bli tatt bort fra Horga og de tre bielver Svartbekk, Tverrelva og bekken fra Langetjern. Avløpet fra Skålavatn tas bort fra Nedalsvassdraget.
Dammene er forsynt med faste overløp slik at tidligere flomvannføring ikke økes. Dammene ved Løvnesvatn og Horgesetervatn er dessuten forsynt med flomluker.
Vannstanden kan under flom midlertidig heves til de høyder som er vist i tabellen nedenfor, for atter å synke naturlig til øvre reguleringsgrense.

Magasin	Midlertidig flom-vannstand	Øvre reguleringsgrense
Løvnesvatn	366,95	366,65
Horgesetervatn, Grimesundvatn og Horgevatn	311,7	311,0
Grytevatn	405,1	404,3
Øgnevatn	406,6	459,7
Grunntjern	556,7	556,2

3.

Det avgis nødvendig vann til den alminnelige fløtning overensstemmende med hva det måtte bli bestemt ved overenskomst eller i medhold av reguleringslovens § 19.

4.

Det magasinerte vann kan for øvrig tappes etter behovet hos de bruk som deltar i reguleringene.

5.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av Olje- og Energidepartementet. Hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen kan bestemme hvor reguleringsvakten skal bo og om han skal ha telefon i sin bolig.

6.

Reguleringsvakten skal føre protokoll over manøvreringen. Han skal avlese og notere vannstander, og om det forlanges å observere og notere nedløpshøyder, temperatur m.v. Avskrift av protokollen skal for hver måned sendes til Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen.»

Med søknaden fulgte en uttalelse fra *Simoautvalget* slik:

«Utvalget for ivaretagelse av jordbruksinteressene i Soneren/Simoa, har drøftet utbyggingen av Horgavassdraget og kommet til den konklusjon at en enkel utbygging/oppdemming vil ha bare positive virkninger på jordbruket langs Soneren og Simoa.
Men i samme forbindelse vil vi minne om at noe av Simoavassdraget også må sees i sammenheng.
Vi tenker da på: Bru med stort nok løp ved Sandbråten. Dam med avlastingstunnel ved Prestfoss, og dam med avlastningstunnel ved Haugfoss.
Utvalget ser derfor dette som en start på en videre regulering.»

Når det gjelder de andre bilagene, er disse kort omtalt i sammendraget av konsekvensanalysen ovenfor. Vi omtaler imidlertid noen av disse mer nedenfor:

Fra *Erosjons- og rasrisiko i forbindelse med regulering av Horga-vassdraget*, siteres:

Sammendrag og konklusjon.
Undersøkelsene av erosjon/rasrisikoen har bestått i befaring av vannene, undersøkelser av prøver av grunnen og studium kart og flyfotografier.
Karakteristisk for grunnforholdene er et sparsomt dekke av stein og blokkrik morene over grunnfjellet. Berggrunnen er synlig en rekke steder. Ved tilløpsosene er det over morenen avsatt grus og sand (delta), og topogene myrer er vokst ut fra breddene.
Det er ved denne orienterende undersøkelse ikke påvist forekomster av finsand/silt/leire-materialer i den foreslåtte HRV-sonen.
Det er derfor ikke ventet erosjons- eller rasvirksomhet generelt langs strendene av særlig omfang. Ved tilløpsosene vil det kunne bli en del erosjon når vårflommen i elvene starter og vannene er nedtappet.

Overslagsmessig vil volumet av erosjonsmasser bli:

Grunntjern	10 000 m³
Øynevatn	2 000 »
Grytevatn	30 000 »
Grimesundvatn	15 000 »
Horgevatn	50—70 000 »
Launesvatn	—

Det understrekes at tallene er svært usikre.
Noe turbiditet i vannene p.g.a. erodert organisk sand og leirig silt må forventes. Imidlertid antas erosjonsvolumet pr. år å bli betydelig mindre enn volumene angitt ovenfor. Turbiditeten vil derfor neppe bli noe stort problem.
Erosjonen vil i det alt vesentlige skje under nåværende strandlinje. Skulle man ønske å hindre eller begrense erosjonen kan dette gjøres ved spesielle tiltak.
Beskyttelse mot bølgeerosjon synes lite aktuelt bortsett fra på ett sted, nemlig hvor riksveien Sigdal—Numedal passerer nær Grimesundvannet.
For å kunne gjennomføre sikrere beregning av erosjonsvolum og vurdering av omfanget av eventuelle sikringstiltak må mer omfattende geotekniske grunnundersøkelser foretas.»

Fra *Vannkvalitetsundersøkelser i Horgavassdraget 1981—82* siteres:

«6. *Oppsummering og konklusjon.*
6.1 *Eksisterende forhold.*
Horgavassdraget kan etter vannkvaliteten deles i to delfelt, Lauvnesvatnet med elva til Horgevatnet (Søndre del), Grytelva med Horgesetervatn, Horgevatn, Grimesundvatn, Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern og de uregulerte vannene Tråenvatna og Øytjern (Nordre del).
Med utgangspunkt i denne inndelingen er de eksisterende vannkvalitetsforholdene summert opp, konferer tabell 6.1.

Tabell 6.1. Oppsummering av vannkvalitetsforholdene.

SØNDRE DELFELT	NORDRE DELFELT
— Noe lav pH-verdi	— Meget lav pH-verdi
— Lav alkalitet	— Meget lav alkalitet
— Lavt innhold av organisk stoff	— Høyt innhold av organisk stoff
— Bløtt vann	— Bløtt vann
— Oligotroft/dystroft	— Dystroft
— Lav primærproduksjon	— Lav primærproduksjon
— Ubetydelig bakteriologisk forurenset	— Horga noe bakteriologisk forurenset, for øvrig ubetydelig
— Lav turbiditet	— Lav turbiditet
— Oksygenrike dypvannmasser	— Middels oksygenrike dypvannmasser

Tilstand

Øytjern har et lavere innhold av organisk stoff enn vannene lenger ned i vassdraget. Skålavatn i Nedalsvassdraget har en vannkvalitet som er mye lik vannkvaliteten i Øytjern. Lenger ned i Nedalsvassdraget mot Nedalsvatn er tilførselen av organisk stoff til vassdraget større og i så måte er forholdene som i Grytelva.

6.2 *Forventede endringer.*
Hvis Skålavatn blir overført til Øytjern, vil dette resultere i en noe økt vannføring. Endringer i vannkvaliteten i forhold til dagens årstidsvariasjoner vil bli meget små.
En regulering av Grunntjern, Øgnevatn og Grytevatn vil gi noe økt tilførsel av organisk stoff, men vil i liten grad endre vannkvaliteten. Det er lite sannsynlig at det vil oppstå oksygensvikt i dypvannmassene i stagnasjonsperiodene.
Regulering av Lauvnesvatn vil ikke medføre at pH-verdien vil bli redusert til de verdier som er vanlige ellers i vassdraget. Selv om innholdet av organisk stoff vil øke noe, vil reduksjonen av det høye oksygeninnholdet i dypvannmassene være ubetydelig.
Horgevatn/Grimesundvatn vil ved oppdemning få tilført en del organisk materiale. Det er ikke ventet at denne økningen vil kunne gi oksygensvikt i dypvannmassene. Det er lite trolig at vannkvaliteten for øvrig vil endres merkbart.
Ved regulering av vassdraget vil vannføringen i Horga til visse tider på året bli liten. Imidlertid er magasinprosenten forholdsvis lav og et visst flomtap vil kunne spyle elva effektivt. Det er ikke ventet at de moderate tilførslene av spillvann vil gi opphav til ubehagelig lukt eller uestetiske forhold i perioder med liten vannføring.
Det kan enkelte steder inntreffe erosjon i de tidligere avsatte elvedeltaene og i strandsonene hvis vassdraget reguleres. Dette kan påvirke vannkvaliteten i de regulerte magasinene i en overgangsperiode (noe økt turbiditet). Påvirkningen vil sannsynligvis være beskjeden og ikke medføre ulemper for bruken av vassdraget.»

Fra *Fiskeribiologiske undersøkelser i Horgavassdraget* siteres oppsummeringen:

«Stort sett er de aktuelle områder næringsfattige, men Løvnesvatnet er noe bedre stillet.
Vannkvaliteten (pH — alkalitet — led.ev.) viser sure tendenser, med liten bufferevne.
Fiskebestanden domineres av abbor, som vil få bedre forhold ved eventuell regulering. Nitidig rydding/brenning i reguleringssonen vil være nødvendig.
Gyteforholdene for ørret blir redusert. Forholdet oppstår som en kombinasjon av forsuring/neddemning av gyteområder.
I alle aktuelle vann vil det ved utsetting være aktuelt å nytte eldre utsettingsmateriell.»

Fra *jordbruksmessige forhold* siteres:

«Konsekvenser ved kraftutbygging:
Ved Løvnesvatnet blir dyrka jord berørt (neddemning + høg grunnvannstand) på eiendommene Løvnes gnr. 48 bnr. 1 (ca. 2 da) og Vasslia gnr. 54 bnr. 1,3 (ca. 4 da). Førstnevnte eiendom har vatningsanlegg, men Løvnesvatn er ikke vannkilde. På sistnevnte eiendom går deler av det berørte arealet med til flytting av vei. Dyrkbar skogsmark av betydning er ikke registrert rundt Løvnesvatnet på Sigdalssiden. Myrområdet syd for vatnet og fylkesveien til Flesberg kan være dyrkbart, men dette må undersøkes nærmere.
Ved Horgesetervatnet blir dyrka jord berørt (neddemning + høg grunnvannstand) på Horgeseter gnr. 74 bnr. 5,6 (ca. 4 da). Dessuten berøres anslagsvis 8 da. skog av høg bonitet som er skikket for dyrking av eiendommene Horgeseter gnr. 74 bnr. 1,2,5,6 (tre grunneiere.) Et myrparti på østsiden av Øgnevatn (Rollag) kan være dyrkbart, men må undersøkes nærmere.
Brukene i Flesberg blir ikke berørt ved oppdemming.

Konklusjon:
Med forbehold om dyrkingsverdien av myrområdene vest for Øgnevatn og syd for Løvnesvatn, er det relativt beskjedne jordbruksinteresser som blir berørt av kraftutbyggingen.
Reguleringen forventes dessuten å kunne bidra til å redusere skadeflommene vi har år om annet på dyrka mark langs Soneren og Simoa.»

Så vidt angår *fortidsminner* uttales:

«Horga-vassdraget i Buskerud.
Planlagt kraftutbygging.
På grunnlag av de registreringer Universitetets Oldsaksamling har foretatt i Horga-vassdraget, har vi ingen bemerkninger til at planene gjennomføres slik de foreligger i dag. Det ble ikke funnet fredete fortidsminner innen de områder som omfattes av planene. Vi må imidlertid ta det forbehold at det kan finnes ukjente fredete fortidsminner i området, f.eks. stenalderboplasser eller andre boplasser, og gravminner under flatmark uten synlig markering. Hvis noe slikt skulle komme frem under anleggsarbeidene, må disse stanses midlertidig og Universitetets Oldsaksamling varsles med en gang.»

Om *vilt og jakt* uttales:

«I sammenlikning med de store regulerte høgfjellsmagasiner, så er det her snakk om relativt få meter reguleringshøyde i de 5 vann konsesjonssøknaden omfatter, og skadevirkninger for viltet skulle, etter det en kan bedømme, bli forholdsvis beskjedne.
De viltarter en finner i dette området er: Elg, rådyr, hare, rev, storfugl, orrfugl, jerpe og ender. Disse kan ha sine biotoper ved eller i nær tilknytning til vann. Vann eller vannspeil blir det imidlertid enten det skjer en regulering eller ikke. Så spørs det om en hevning eller senkning av vannstanden har en uheldig virkning på den enkelte viltarts biotop.
En hevning av vannstanden fra «normalvannstanden» innebærer at tidligere landareal blir satt under vann. Rydding av skog og undervegetasjon opp til HRV, bevirker tap av et belte av flere viltarters biotop. Kantsoner med mulighet for dekning og skjul, og kanskje også tilgang på mat, er viktige arealer for flere viltarter. Etter rydding av oppdemningsbeltet, oppstår en ny kant, men denne vil i de fleste tilfeller ikke være noen «naturlig» kant, men åpen for innsyn og ofte også ustabil for vind. I en lengre periode etter at reguleringen er gjennomført, vil den nye kantsonen ikke være så verdifull for viltet som den tidligere «naturlige».
En regulering med en oppdemning vil således være til skade for flere viltarter, kanskje særlig for storfugl og orrfugl, men også for elg og rådyr. Tilgangen på vann er viktig, særlig i tørkeperioder, og de fleste viltarter ønsker skjul/dekning når de skal ned til vannkanten for å drikke.
Så vidt en har forstått konsesjonssøkeren, skal samtlige 5 magasin tappes ned i løpet av vinteren og fylles med vårflommen i størst mulig utstrekning. Og magasinene skal være fulle når vinteren kommer. Senkningen skjer således mens det ligger is og snø på vannet, så dens betydning for viltet skulle bli minimal.
Så vidt en kjenner til vil ikke det omsøkte reguleringsforslag innebære noen hindring eller vanskeliggjøring for elg eller rådyr under trekk (trekkveier). En tror heller ikke det finnes noen tiurleik så nær vannene at de skulle bli ødelagt eller påført ubotelig skade ved utbyggingsplanene. En kjenner til at det finnes orreleiker flere steder på isen og på odder og nes i flere av de berørte vannene. Regulering vil neppe ha noen stor skadelig innvirkning på disse vårlige utfoldelser — mens isen ligger på vannene.
Noen vanskeliggjøring av jakta kan en heller ikke se at reguleringen innebærer.
Vilt og jakt skulle således kanskje være de ting som vil bli minst skadelidende ved en utbygging.»

Fra rapporten *«kvartærgeologisk undersøkelse og vurdering»* siteres:

«Sammendrag og konklusjon.
Løsmasseforekomstene består, arealmessig sett, vesentlig av bunnmorener og ablasjonsmorener av sparsom mektighet. Enkelte moreneforekomster av større mektighet synes å være av drumlinetypen. Av glasifluviale forekomster er det påvist enkelte eskere og et isranddelta. Av postglasiale sedimenter finnes en del bekkedelta i vannene samt et mer markert delta ved Hørjas utløp i Soneren. Myrene i området er i overveiende grad topogene. Elvene og bekkene har generelt erodert seg ned til berggrunnen, spesielle former som for eksempel meandre er derfor ikke påvist.
De fluviale avsetningene i vannene nær bekkeinnløpene vil, som omtalt i rapport av 8.10.82, bli berørt av reguleringene først og

fremst i form av erosjon ved lavvann. Andre områder som i særlig grad vil bli berørt av eventuell anleggsdrift, kraftstasjonsområdet, lokalitet (1) og tilførselstunnelen med bekkepåslipp samt damstedene synes å ha ubetydelig med løsmasser.

Utbyggingsområdet kan neppe sies å inneholde mange kvartærgeologiske forekomster av verneverdig karakter. De få som finnes er lokalisert slik at de ikke skulle bli berørt i nevneverdig grad av utbyggingen.»

Fra rapporten «*Plankton og bunndyr i stillestående og rennende vann i Horgavassdraget, Buskerud*», siteres:

«*VII. Faglig sammendrag.*

Horgavassdraget er det største sidevassdrag til Simoa, med et nedbørsfelt på 120 km². Det ligger innenfor kommunene Sigdal, Flesberg og Rollag i Buskerud fylke.

Undersøkelsene omfatter 8 vann og tjern og vassdraget kan deles inn i tre vannkjemisk forskjellige delområder, det sure Grytelv-vassdraget, det mindre sure Skjelå-vassdraget og Horga nedenfor Horgevatn. Hele vassdraget er elektrolyttfattig og relativt sterkt humuspåvirket.

Det er registrert minst 33 arter krepsdyr, 23 arter vannlopper og mer enn 10 arter hoppekreps. *Latona setifera* og *Alona costata* er relativt sjeldne.

Planktonsamfunnene var dominert av *Cyclops scutifer* og *Bosmina longispina*, mens *H. gibberum* forekom fåtallig i samtlige lokaliteter. *Daphnia longispina* ble kun påvist i de minst sure deler av vassdraget, mens *Polyphemus pediculus* spilte en sentral rolle i planktonet i Grytelvvassdraget. Calanoide copepoder spilte en påfallende liten rolle i alle samfunnene. Grytelvvassdraget hadde meget lave tettheter. Samfunnene hadde lav diversitet.

I strandsonene dominerte *Bosmina longispina* i samtlige lokaliteter unntatt Lauvnesvatn. Tilsammen 9 arter forekom i mer enn halvparten av prøvene. Individtettheten varierte mye innenfor en og samme lokalitet. Størst tetthet hadde Horgesetervatn og Sørtjern. Diversiteten var generelt meget lav, men den var høy i enkelte prøver.

I strandsonen dominerte døgnfluer, fjærmygg, fåbørstemark og husbyggende vårfluer. Disse utgjorde mer enn 75 % i samtlige lokaliteter, og mer enn 85 % i 6. Det var en viss forskjell mellom de ulike deler av feltet. Tettheten synes å være middels stor til stor.

I rennende vann dominerte steinfluer, fjærmygg og frittlevende vårfluer. Lokaliteten i utløpet av Lauvnesvatn hadde en usedvanlig stor tetthet av ertemuslinger. Det er små eller ingen klare forskjeller mellom de ulike deler av vassdraget. Individtettheten synes å være høy.

Steinfluene var representert med 11 arter, som alle er vanlig i Sør-Norge. Av disse forekom 3 i innsjøene. Samfunnene var totalt dominert av *Leuctra hippopus*. Det var ingen klare forskjeller mellom de sure og de mindre sure deler av vassdraget.

Døgnfluene forekom med 6 arter, hvorav 3 er følsomme overfor surt miljø, mens de 3 andre er mer euryøke. *Baetis niger*, *B. rhodani* og *Heptagenia sulphurea* ble kun funnet i Skjelåa. *Leptophlebia*-artene dominerte samfunnene, unntatt i Skjelåa, hvor det kun ble funnet ett individ av *L. vespertina*.

VIII. Forventede konsekvenser av en utbygging.

Det mest omfattende alternativ omfatter regulering av Lauvnesvatn, Horgevatn, Grimesundvatn, Horgesetervatn, Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern. Elvene nedenfor magasinene vil i perioder få sterkt nedsatt vannføring.

De sterkeste endringer i forbindelse med planktonsamfunnene vil skyldes de foreslåtte hevninger av vannstanden. Lokalitetene vil tilføres næringssalter fra erosjon og nedbrytning i reguleringssonen, som vil inngå i produksjonen i planktonsamfunnet. Planktonsamfunnet vil således øke sin produksjon noe. Det er relativt små arealer som blir neddemt i forhold til innsjøenes areal og dybde, og den forventede økning vil bli liten. På sikt vil produksjonen forbli omtrent som i dag. Et positivt forhold sett fra produksjonens side vil være at gjennomstrømningen i sommerhalvåret blir mindre, og samfunnene vil kunne bygge opp større bestander.

Virkningene av reguleringene er langt mer merkbare i strandsonen, hvor produksjonen av bunndyr på lengre sikt vil bli sterkt redusert. De bunndyrgrupper som vil tåle periodevis tørrlegging og tilfrysning vil kunne dra nytte av det organiske materiale som blir neddemt. Når dette er nedbrutt og eventuelt omlagret til dypere vann, vil produksjonen i reguleringssonen bli sterkt redusert. Samfunnene vil i sterk grad bli avhengig av produksjonen i de frie vannmasser og av tilført næring fra omkringliggende land, mens egenproduksjonen blir liten. Krepsdyrfaunaen vil bli dominert av de samme artene som i de frie vannmasser, mens den øvrige bunndyrfauna blir sterkt uttynnet.

På grunn av tilførsel fra reguleringssonen vil produksjonen av bunndyr kunne øke noe under LRV, men vil langt nær kompensere for tapet i reguleringssonen. Produksjonen vil derfor over tid reduseres sterkt, og gi fiskefaunaen redusert næringstilbud.

Virkningene i rennende vann er vanskeligere å vurdere. Den alminnelige lavvannsføringen vil oftest være bestemmende for hvilke arter som forekommer og produksjonen. Vannarealet er her helt sentralt. Generelt vet en lite om effekten av reguleringer, men det synes vanlig at faunasammensetningen endres betydelig mindre enn både dominans- og produksjonsforholdene. De foreslåtte reguleringer vil antagelig redusere den alminnelige lavvannføringen, og dermed redusere produksjonsarealet. Det synes klart at produksjonen vil bli redusert, men det er ikke mulig å antyde omfanget.

Reguleringene synes ikke å berøre samfunn som er spesielt sjeldne. Vassdraget er imidlertid interessant i sur-nedbør-sammenheng på grunn av de ulike delområder. Det er her mulig innenfor ett og samme vassdrag

og i et begrenset område å studere de faunamessige og produksjonsmessige forskjeller mellom sure og mindre sure delfelt. Det vil også være mulig å studere effekten av framtidig påvirkning fra sur nedbør.

Da vassdraget i perioder allerede i dag er på grensen av forsuringsdød vil vi, dersom det blir utbygging, anbefale at det blir satt i gang enkelte for- og etterundersøkelser med tanke på reguleringenes betydning for en videre forsuring. Materialet til forundersøkelsene er spinkelt, og i alle tilfeller bør det kunne foretas en noe mer grundig registrering av tilstanden før regulering. Dette gir mulighet for senere å kunne undersøke reguleringenes effekt.

I faglig sammenheng vil en anbefale utbygging etter alternativ B, hvor Grytelvvassdraget unntas fra reguleringen. Generelt vil vi anbefale økt regulering i Horgesetermagasinet framfor å spre reguleringene til flere magasiner. Konsekvensene for Horgesetermagasinet vil bli større ved alternativ B, men ulempene synes langt på vei å bli kompensert ved reduserte konsekvenser for Grytelvvassdraget.

Konklusjon.

Det foreligger ikke tungtveiende, faglige grunner for å anbefale vassdraget unntatt fra kraftutbygging. En rekke faglige forhold knyttet til sur-nedbør-problemer tilsier imidlertid at det gjennomføres en mer grundig undersøkelse før utbygging, og eventuelt en undersøkelse noen år etter utbygging.

En vil av generelle grunner anbefale utbygging etter alternativ B.»

Fra rapporten *«Flora og vegetasjon i Horgavassdraget, Buskerud»*, siteres:

«8.2. *Konsekvenser av utbygging.*

I dag er ingen av vatna regulert mer enn 2,1 m. Lauvnesvatnet er primært regulert ved senking, mens resten først og fremst er regulert gjennom en heving av vannspeilet.

Virkningene av reguleringer er både direkte og indirekte. De indirekte effektene som følge av endret vannrytme, grunnvannstand og lokalklima er ofte av langsiktig karakter og vanskelig å forutsi. Her er derfor primært lagt vekt på de direkte konsekvensene av utbyggingen.

Strand- og vannvegetasjonen er tilpasset naturlige, årvisse svingninger i vannstanden. Et kunstig inngrep i denne rytmen forstyrrer likevekten, noe som fører til endringer i den eksisterende vegetasjon. I moderat regulerte innsjøer (opp mot 3—4 m), kan det fortsatt i en viss grad eksistere vannvegetasjon under LRV. Imidlertid forstyrres soneringen, flytebladsamfunn forsvinner, og oftest sitter en igjen med et glissent botnegrasbrasmegrassamfunn. Ved større reguleringer utarmes vannvegetasjonen mer og ved 6—7 m blir det lite eller ingenting igjen av karplanter (Rørslett 1980, 1983). En fare selv ved moderat regulering er erosjon i *strandkanten*. I magasiner får *stranderosjonen* mulighet til å arbeide på tidligere upåvirka mark, med nytt substrat og nye topografiske forhold. Nye strandplan dannes, med virkning på bakkene også *ovafor* strandsonen. Forløpet avhenger av mange faktorer: Reguleringsprogrammet, bølgepåvirkning, jordbunnsforhold, topografi, isforhold, grunnvannsvariasjoner og vegetasjonsdekket. Erosjonseffekten er større jo mer finkorna og mindre blokkholdig materialet er, og jo større hellingen på terrenget er. De største skadene forekommer ved korttidsregulering med stor reguleringsamplitude (Andersen 1983, Nilsson 1981).

Vanlige vegetasjontyper rundt vann er myrkant, fuktengbord, artsfattig blåtoppgråorkantskog, ore-hegge-skog (Lauvnesvatn) og bratt skrent med fastmarkskog. Vanlig særlig i øvre områder er en fastmarkskog på skrinn jordsmonn over berg. Fastmarkskogen vokser ofte på hellende terreng, mens de øvrige gjerne har en slak gradient mot vannflata. På relativt grunne, beskytta lokaliteter er det vanlig med en fattig høgstarrsump ytterst.

Ved reguleringer gjelder generelt for flate myrstrekninger at deler av torva kan løsne i nivåer under HRV, og danne flytematter. Det har allerede skjedd i noen av vatna i forbindelse med tidligere reguleringer. En blanding av fint og grovt sediment, knyttet sammen av røtter fra for eksempel blåtopptuer vil til en viss grad kunne motvirke erosjon i den nye strandflata. På bratt skrånende terreng med tynt jordsmonn vil derimot løsmassene lett rase ut, og dermed fjerne muligheter for etablering av ny vegetasjon, slik at lyse, vegetasjonsløse striper blir synlig under perioder med LRV.

8.2.1. *Regulerte vatn.*

Lauvnesvatn:

Alternativ A og B: En vannstandsregulering på 2,55 m i Løvnesvatn kan sannsynligvis berøre deler av de omtalte myrområdene rundt dette vatnet. Særlig gjelder dette myr- og sumpområdene omkring Søltjern, som periodevis vil stå fullstendig under vann. Store deler av holmene som i dag holder flytetorva på plass, vil også forsvinne, og torva vil sannsynligvis løsrives fra bukta og etterlate seg en gjørmepøl. Reguleringen vil også berøre de nedre deler av Løkmyran. Det er ut fra foreliggende kartmateriale vanskelig å si i hvor stor grad oppdemming til planlagt HRV vil virke inn på myrvegetasjonen her. Imidlertid er det fare for forsumpning i tilknytning til bekkedråg og forsenkninger. Hvis så skjer, kan det bety at lokaliteter med mer sjeldne arter, spesielt *brunskjene*, kan rammes.

Horgsetermagasinet:

Ved alternativ A vil en få en regulering på 5,6 m, mot dagens, som tilsvarer maks. 1,95 (Horgsetervatn). Planlagt HRV: 311 m o.h. Vannvegetasjonen vil sannsynligvis bli sterkt forstyrret. Terrenget rundt magasinet er for en stor del bratt. Her vil sannsynligvis jordsmonnet vaskes ut slik at en vegetasjonsfri, lys stripe dannes i området fra RHV til LRV. Nord og sør for vatna ligger flatere partier. Myrene ved Aurhølene omkring Skjelåas utløp i Horgevatnet blir sterkt berørt. Den velutviklede sumpvege-

tasjonen nord for dagens Horgsetervatn vil også bli sterkt forstyrret.

Alternativ B innebærer ytterligere 1,9 m økning av HRV til HRV 112,9. Forstyrrelsene nevnt under alt. A vil generelt forsterkes. Bl.a. vil sannsynligvis all vannvegetasjon forsvinne.

Øvre områder:

Alternativ A: De planlagt neddemte områdene i forbindelse med regulering av Grunntjern, Øgnevatn og Grytevatn preges for det meste av fattigmyr og røsslyngfuruskog. Størst effekt får reguleringen av Grunntjern, da vatnet fra før er uregulert. Vannvegetasjonen i samtlige vatn er fra før relativt sparsom og artsfattig.

8.2.2. *Regulerte elvestrekninger.*

Skjelåa vil få en sterkt redusert vannføring sommerstid, og økt vintervannføring. Gryteelva vil få en noe dempet vårflom og noe økt vintervannføring. Horga vil derimot oppleve tørrlegging dersom en ikke pålegger minstevannføring. Det samme er tilfelle i forbindelse med bekkeinntakene til Horgas sidebekker.

Kunnskapene om reguleringseffekter på elvestrekninger er i dag mangelfulle. Generelt kan imidlertid sies at den primære effekten av *redusert vannføring* i ei elv er at forholda for vann- og sumpvegetasjonen endres, slik at elvekantsoneringen gror til (Nilsson 1977, Andersen 1983). På gunstig substrat vil dessuten tørrlagte områder i elveløpet gro til dersom eventuelle overskuddsslipp ikke er for omfattende.

Dersom det sommertørre elveløpet utsettes for kraftig vintervannføring, er det imidlertid stor sannsynlighet for at den nyetablerte vegetasjonen i de tørrlagte deler av elveløpet og langs elvekanten vil skylles bort, slik at vegetasjon vanskelig etablerer seg utenfor kantskogen.

Elvestrekninger med *regulert* vannføring, dvs. dempet vårflom og noe økt vintervannføring, vil ofte kunne få ei stripe treløs kantvegetasjon der strendene er slake, og substratet velegnet. Den utjevnede vannføringa gjør imidlertid at strandsonen blir smal, og en sekundær suksesjon vil kunne foregå over tidligere etablert sonering, slik at grensene viskes ut (Nilsson 1977, Andersen 1983).

Av de berørte elvestrekningene, er konfliktene med de botaniske interessene størst i øvre del av Horga, mellom bekken fra Langetjern og Halvorset. Ei tørrlegging her vil sannsynligvis forstyrre den fint utviklede sump- og vannplantevegetasjonen.

8.2.3. *Veier, massetipp m.m.*

I forbindelse med forprosjektet for Horgautbyggingen, utarbeidet av ingeniørfirmaet Strømme, uttales at det kun er aktuelt med kortere og midlertidige veistrekninger i forbindelse med anleggsdriften. Lokalisering er ikke angitt og derfor vanskelig å ta stilling til her.

Kartblad 3.1 i Konsekvensanalysen fra Strømme har tegnet inn massetippen ved Horgsetervatn bl.a. i bekken fra Langetjern og langs Horga. Dette vil skade den omtalte sumpvegetasjonen.

8.3. *Konklusjon.*

De største konfliktområdene mellom utbyggingsplanene og de botaniske interessene er knyttet til Lauvnesvatn og øvre del av Horga. Fra en botanisk synsvinkel er det ønskelig å unngå en ytterligere heving av vannstanden i Lauvnesvatnet.

Dersom konsesjon gis til utbygging av vassdraget, er det dessuten ønskelig å få bygd terskler i elveløpet fram til Halvorseth, slik at sump- og vannvegetasjonen blir minst mulig forstyrret.

Massetippen ved Horgsetervatnet bør avgrenses til øvre sida av bekken fra Langetjern, og massen bør plasseres slik at elvekant og elveløp ikke berøres mer enn hva som i dag er tilfelle med grustaket.

9. *Sammendrag.*

Rapporten er skrevet på oppdrag for og finansiert av Sigdal Elverk i forbindelse med planer om utbygginga av Horgavassdraget, Sigdal, Flæsberg og Rollag kommuner i Buskerud.

Nedbørsfeltet rommer 120 km². Største del ligger i høydesonen mellom 300 og 500 meter. Terrenget skråner fra nordvest mot sørøst, med utflating mellom 300 og 400 m i midtre og sørøstre områder.

Grunnfjellbergarter dominerer, med Telemark-formasjonens grunnfjellområde representert i vest og den noe rikere Kongsbergformasjonen i øst. Disse møtes i en forkastningssone midt på, her er dannet breksjebergarter som gir opphav til de rikere lokalitetene. Løsmasser forekommer først og fremst i forbindelse med forsenkninger i terrenget.

Klimaet ligger på overgangen mellom kontinentale og suboseaniske forhold, med relativt mye nedbør, og store forskjeller i sommer- og vintertemperatur.

Lyngfuruskog dominerer innafor hele nedbørfeltet. På lokaliteter med tykkere jordsmonn er dessuten bærlyngbarblandingsskog vanlig, mens blåbærgranskog først og fremst forekommer nederst i lisider i brattere skråninger, bl.a. i økende grad langs Horga ned mot Soneren. Av sumpskog dominerer de fattige utformingene.

Flatmyrer og svakt hellende bakkemyrer er vanlige rundt elver, vatn og langs forsenkninger som bekkesig i terrenget. Fattig- og mellomrike myrtyper med bjønnskjegg- og blåtopp-dominans er klart vanligste myrtyper. Regnvannsmyrer forekommer hovedsakelig som tuepartier i fattigmyrene, mens rikere myrdrag finnes i lavere partier, først og fremst kjent fra Løkmyran sør for Lauvnesvatn, myrområdene rundt Mjovatn og Langs Aurhølene i Skjelåa. Løkmyran har forøvrig også fine gradienter mellom regnvannsmyr og jordvannsmyr og mellom fastmatter og mykmatter.

Fattig høgstarrsump er vanligste sumpvegetasjon. Av vannvegetasjon utgjør botngras-brasmegrassamfunn og flotgrassamfunn vanligste typer. Rikeste og mektigste sump- og vannvegetasjonstyper finner en i forbindelse med øvre del av Horga, fra bekken fra Langetjern til Halvorseth. Søltjern, sørvest i Lauvnesvatn, representerer imidlertid en interessant sonering fra myr- til sumpvegetasjon.

Tilsammen er registrert ca. 270 arter høyere planter. Tallet representerer et minstetall, da store deler av nedbørfeltet utenfor de direkte berørte områdene ikke er undersøkt. Floraen fordeler seg jevnt på artsgrupper med vestlig, sørlig og østlig utbredelsestyngde, og avdekker således et interessant plantegeografisk grenseland. Forekomsten av den sjeldne arten *brunskjene* forsterker dette inntrykket.

Flesteparten av de planlagt berørte vatna er regulert fra før. Konflikter mellom botaniske interesser og dagens utbyggingsplaner finner en først og fremst i tilknytning til Lauvnesvatnet og øvre deler av Horga. Dersom konsesjon gis, foreslås at Lauvnesvatn ikke reguleres høyere enn til dagens HRV. Dessuten bør terskler bygges i øvre del av Horga, slik at dagens vannstand opprettholdes. Eventuell massetipp bør avgrenses til øvre side av bekken fra Langetjern, og massen bør plasseres slik at elvekant og elveløp ikke berøres mer enn hva som i dag er tilfelle med grustaket.»

Fra rapporten om «*Virkning på landskap og friluftsliv*», siteres:

«*C Samandrag med samla vurdering for landskap og friluftsliv.*

C1 Verdiar.

Det aktuelle området ligg i grensetraktene mellom Sigdal, Flesberg og Rollag. Vassdraget har avrenning til Soneren i Sigdal.

Storleiken på nedslagsfeltet er 110 km².

I nord grensar feltet til Nedalsvassdraget som truleg er varig verna.

Landskapsmessig høyrer området til region 33b: «Buskerud og Opplands barskoger» (NUB 1977:34).

Landskapsmessig er dette området typisk for regionen Buskerud og Opplands barskogar, men det har likefullt kvalitetar av stor opplevingsmessig verdi. Desse er særleg knytt til vatna og mosaikken med opne myrområde og glisne skogparti. Området er eindel påverka, men ikkje på ein dominerande måte. Dei fleste vatna er tidlegare regulerte til fløtningsformål, men berre Lauvnesvatnet har eksisterande regulering. Det er eit nokså tett vegnett i traktene. Nokre av desse vegane er bygde i samband med hyttefelta som er under etablering (Grytelvvassdraget).

Området er *velegna* til friluftsformål året rundt, og bruksverdien er knytt både til vatn og land. Som dagsturområde er det nokså lett tilgjengeleg og har eit familievenleg lende. *Bruken* er elles knytt til bading, fiske, jakt, bærplukking, noko båtbruk, sykkelturar m.m.

Brukarane er særleg tilbuande bygdefolk, samt den aukande mengda hytteeigarar. Særleg for hyttefolket og dei fastbuande er den reint estetiske opplevinga av landskapet kring hytte/heim ei viktig «bruksform».

For denne kjernen av brukarar er det ingen alternative område, men alle tre kommunane har andre truleg viktigare friluftsområde.

Det er laga ein grundig utmarksplan for delar av området som legg vekt på hyttebygging og ein aktiv forvaltning av fiske- og viltressursane. På grunnlag av denne er det stadfesta fleire reguleringsplanar; av 175 hyttetomter er omlag 70—80 ferdig bygde (Grytelvvassdraget).

C2 Verdiendring og konfliktar.

Verdiendringane er særleg knytt til magasinområda og tørrlegginga av Horga.

I Grytelvvassdraget vert magasina fylt innen midten av mai i middels år, tidlegast andre halvdel av april, seinast 10. juni.

Etter at magasina er fylt vil Grytelva renna normalt fram til tapping av magasina starter. Tappetidspunktet er ikkje bestemd, men oktober—november er nemnd.

Horgesætermagasinet vert fylt innen midten av mai i middels år, tidlegast andre halvdel av april, seinast 1. juli.

Lauvnesvatnet vert fylt innen 1. august i 14 av 30 år, statistisk vil vatnet i middels år stå 27 cm under HRV den 1. august.

Reguleringssonane medfører landskapsmessige konsekvensar, særleg i Lauvnesvatnet der oppfyllinga vil gå seint. Men visse estetiske konsekvensar vil det også bli for dei andre magasina, sjølv om det blir tidleg oppfylling. Ein kan ikkje sjå bort ifrå bruk av området tidleg om våren (hytteturistar), og snøfattige vintrar/tørre vårar vil gje seinare oppfylling. Dessutan er det *fastbuande* inntil hovudmagasinet og Lauvnesvatnet. Forbi Grimesundvatnet/Horgesætervatnet/Mjovatnet går også gjennomgangsvegen mellom Sigdal og Numedal.

Konsekvensane går også på det som blir direkte neddemt eller forsumpa — naturkvalitetar, hytter/naust, kulturminne.

I høve til den direkte bruken av området/vassdraget er der klare konsekvensar for fisket og fleire badeplassar. Den landskapsestetiske forringinga vil også verke inn på bruken til bading, båtbruk og anna opphold i/ved vatna.

Isbrekk og overvatn kan vanskeleggjera bruk av isen i visse perioder.

Det finst stadfesta reguleringsplanar for Grytelvområdet som inneber vidare hytteutbygging. Det vil bli visse interessekonfliktar mellom gjennomføringa av reguleringsplanane og utbygging av vassdraget til kraftformål.

Konklusjon.

Ei utbygging vil ha skadeverknader for landskapet og friluftslivsinteressene. Bøtetiltak som omtala i rapporten kan til ein viss grad dempe verknaden.

Konsekvensane for landskapet og friluftslivet er ikkje så alvorlege at konsesjon ikkje bør gjevast.

Men sjølv om ei auka regulering av Horgesætermagasinet etter utbyggingsalternativ B medfører at 6 hytter/bygningar må flyttast og at vilkåra for fisken kan bli noko forverra, vil dette likevel vere å foretrekje framfor eit utbygd Grytelv-vassdrag. Hovudargumentet her er den landskapsmessige og funksjonelle verdien og opplevelsesverdien som ligg i å halde eit heilt delvassdrag med såpass store estetiske kvalitetar utan inngrep.»

Fra rapporten *«Horgavassdraget, Buskerud, Ornitologisk vurdering»* siteres:

«Utbyggingens konsekvenser for fuglefaunaen.

Den enkeltart utbyggingen vil få størst konsekvenser for er storlommen. Den plasserer reiret like i vannkanten, 1—3 dm over vannspeilet. Fra egglegging en gang i mai til ungene klekkes 28 døgn senere er det som man forstår ikke rom for store vannstandsfluktasjoner før eggene går tapt. Dersom vannstanden stiger vil eggene «drukne», dersom den synker, vil lomen få problem med å ta seg opp til reiret. I fløtningsperioden fram til 1960-årene har det trolig vært for urolig vannstand i de aktuelle vannene i Horgavassdraget til at storlom har kunnet hekke. Reguleringshøydene var da fra 1,4 til 1,9 m (tab. 1). Etter at fløtningsreguleringene tok slutt, har storlom trolig hekket de fleste år i Lauvnesvatn, Horgevatn og Øgnevatn. Etter reguleringsalternativ A (tab. 1) vil alle disse vannene være uaktuelle som hekkeplasser, mens alternativ B vil gi storlommen mulighet til å hekke i Øgnevatn. Storlom er i skogstraktene lite tilbøyelig til å flytte over til mindre vann eller tjern, slik at antall par i området i framtida er nøye knyttet til utbyggingen av Horga.

For andre våtmarksarter er konsekvensene ikke like lette å forutsi. Når det gjelder ender, kan gressandartene (stokkand og krikkand) legge reirene nær vannflata, slik at oppfylling av magasiner kan ødelegge hekkingen. For laksand og særlig kvinand vil reirene ligge trygt for vannstandsendringer. For strandsnipe, grønnstilk, enkeltbekkasin og fiskemåke gjelder det samme som for gressendene.

Regulering vil i tillegg til tilbud på sikre reirplasser også påvirke næringstilgangen. Med økende reguleringshøyde vil forekomsten av bunnvegetasjon og mangfoldet av næringsdyr i strandsonen avta. For fisk og også andre næringsdyr vil utviklingen av forurensning ved sur nedbør trolig ha like stor betydning som en eventuell utbygging (Strømme 1983c). Ved permanent oppdemming av et vann vil produksjonen av visse næringsdyr øke i et antall år. Ved en økning av reguleringshøydene, som er aktuelt her, vil tilbudet avta.

For fossekall og strandsnipe som hekker langs elvestrekningen vil den sterkt reduserte vår/sommervannføringen bety mindre tilgang på næring. Fossekallen, som finner det vesentlige av sin næring i rennende vann, vil trolig forsvinne som hekkefugl, mens strandsnipe vil ha tilhold i redusert antall.

Konklusjon.

Fuglefaunaen i tilknytning til Horgavassdraget har en sammensetning omtrent som man kan forvente på denne delen av Østlandet. Tettheten av storlom er større enn forventet, mens ender i hvert fall i 1984 hekket i mindre antall enn antatt. Øvrige grupper av våtmarksfugl forekommer i antall som man kan vente ut fra biotopforholdene. Lauvnesvatnet ser ut til å ha en viss funksjon som rasteplass under trekket.

Ved utbygging etter alternativ A vil storlom forsvinne som hekkende art i vassdraget. Alternativ B vil gi rom for et par i Øgnevatn. Storlom må betraktes som en sårbar art, som er i tilbakegang bl.a. på grunn av sur nedbør (reduserte fiskebestander), menneskelige forstyrrelser i hekketida og vannstandsreguleringer.

Ellers synes ikke utbyggingen å påvirke forekomster av stor ornitologisk verdi. Begge alternativer vil redusere næringstilgangen i de berørte vannene, slik at man må regne med en mindre totalbestand av våtmarksfugler.»

Ved brev til NVE av 10. juli 1984 ble det opplyst at overføringen av avløpet fra Skålavatn til Øytjern er trukket ut av prosjektet. Utbyggingsplanene vil derfor bare inkludere felt som tilhører Horgavassdragets nedbørsfelt.

Det bør videre opplyses at det er utarbeidet en utmarksplan for Sigdal utmarkslag område 4, Sigdal kommune. Planen er utarbeidet av Prøvebygda Sigdal 1971.

Planen omhandler bl.a. det berørte området, og mulig framtidig utnyttelse, samt en markedsføringsplan. Vi siterer fra planen:

2. *«Planens målsetting:*

Målet med planleggingen av utmarksområde 4 er gjennom felles planlegging og utnytting, å oppnå en bedre utnytting av arealene enn det som er tilfellet tidligere.

Ved en organisering av grunneierne i utmarkslag og en felles utnyttelse av både jakt, fiske og hyttebygging, vil en få hensiktsmessig utnytting som vil gi grunneierne større inntekter, almenheten vil få større muligheter til jakt og fiske på hensiktsmessige enheter. Hyttebyggingen vil kunne konsentreres til visse områder med fellesløsning for vann, avløp og renovasjon som vil begrense forurensningene fra området. Ved planlegging for større områder vil en oppnå å legge ut større sammenhengende arealer til naturområder. De grunneierne som bare har areal innen disse naturområdene vil bli tildelt midler fra fellesarealkassen. Planen muliggjør også at byggeforbudet for hytter som er nedlagt i Sigdal kommune vil kunne oppheves for utmarksområde 4 når planen godkjennes. En vil da raskere kunne komme i gang med utnyttingen enn tidfellet ville ha vært hvis en skal vente til generalplanen for hele Sigdal er ferdig.

Planen for utmarksområde 4 er utarbeidet i samsvar med den målsetting Sigdal kommune har utarbeidet som grunnlag for generalplanen. Grunneierens målsetting er framkommet gjennom et spørreskjema som er sendt ut til alle grunneierne i utmarksområde 4. Denne målsetting er diskutert inngående på mange møter med grunneierne.

3. *Oppsummering, analyse og planalternativer.*

Sett fra et skogbruksmessig synspunkt er det relativt store arealer med middels og

svak skogsbonitet i området. De svakeste skogsmarkene finnes i de høyereliggende arealene. I lia ned mot Soneren og i lia på Rollagsiden i område Fjøslia—Sørset seter er det store arealer med god skogsbonitet som bør være fri for hyttebebyggelse. En stor del av de høyereliggende arealene består av magre marker med bare et sparsomt dekke av torvjord og lynghumus. Det er meget få områder i de høyereliggende partier med løsmasser som har evne til å oppta og nedbryte forurensinger fra hytter.

Veikostnadene til de høyereliggende partier vil også bli så dyre at utbygging i overskuelig framtid vil bli lite regningssvarende. De høyereliggende partiene er dessuten meget pene turområder både sommer og vinter.

I dalføret fra Hiåsen og innover til Grunntjern består grunnen av noe avleiringer av sand og grus som tildels er gode resipienter. Skogsmarka i området består av middels og lav skogsbonitet. De fleste hyttene i område 4 er planlagt i dette området på grunn av god adkomst — grunnen er tildels bra resipient — det er bra med drikkevann da hyttefeltene blir liggende relativt lavt i terrenget — i dette lavereliggende partiet er det lite gode viltbiotoper.

I området ved Borofjelltjern—Andersnatttjern er det også planlagt hytter. I dette området er det for flere av feltene bra resipienter. Det er lønnsomt å bygge en vei inn i området som vil få stor betydning for både skogbruket og turismen i området. Hyttefeltene i dette området ligger på middels og svak skogsbonitet.

Området på Hiåsen består av middels og noe god skogsmark. Fylkesveien til Lampeland går gjennom Hiåsen. Av den grunn har en vært forsiktig med å planlegge mange hytter i området, og de fleste hyttefeltene er trukket noe tilbake fra veien.

I lia ned mot bygda og Soneren er det tildels bra skogsmark. I denne lia har også elgen sin viktigste vinterbiotop. På grunn av nevnte forhold er det ikke planlagt hytter i lia ned mot bygda. En hyttebebyggelse i dette området ville også kunne komme i konflikt med jordbruket i bygda.

Søker har justert sitt tidligere kostnadsoverslag noe pr. mai 1985. Kostnadsoverslaget gjengis:

5. *Kostnadsoverslag — mai 1985.*

5.1 *Reguleringer*	mill. kr.	mill. kr.	mill. kr.
Rigg, veier, transport	0,9		
Løvnesvatn	0,8		
Horgesetervatn	1,5		
Grytevatn	0,4		
Øgnevatn	0,5		
Grunntjern	0,5		
Sum damarbeider	4,6		
Byggherreutgifter	1,4		
Sum reguleringer	6,0		
— Refusjon fra nedenforliggende verk, ca. 25 %	1,5		4,5
5.2 *Kraftverket*			
Rigg	6,0		
Veier og anleggskraft	1,5	7,5	
Driftstunnel m/inntak			
Inntak	1,5		
Tunnel, 5,6 km. 18 m²	22,0		
Nedfaring ved inntak	1,0		
Bekkeinntak			
3 stk. borede sjakter	1,5		
Sikring	3,0		
Rørinntak med port, rør etc.	4,5	33,5	
Kraftstasjon i dagen			
Byggearbeider	4,0		
Hydraulisk og elektrisk utstyr fra Mesna inkl. overhaling og montasje + transformator og apparatanlegg	8,5	12,5	
Uforutsett		4,0	
Byggherreutgifter 30 %		19,0	76,5
Sum reguleringer og kraftverk			81,0»

Etter forespørsel fra Vassdragsdirektoratet har søker også vurdert en mellomløsning med en redusert heving av HRV i Løvnesvatn til 0,25 m og en tilsvarende heving av Horgesetermagasinet på 0,7 m i forhold til søknadens alternativ A. Søker har også foreslått minstevassføringer i Horga og Skjelåa:

«i) *Økonomiske konsekvenser av å redusere reguleringen av Løvnesvann med 0,50 m og en tilsvarende magasinøkning i Horgesetermagasinet på 0,70 m.*

Dette nye alternativet, hvor HRV i Løvnesvann senkes med 0,50 m og HRV i Horgesetermagasinet heves med 0,70 m i forhold til alternativ A, vil heretter bli kalt alternativ C.

I tabell 1 er reguleringshøydene ved de 3 alternativene stilt opp.

Tabell 1. Reguleringshøyder ved alternativ A, B og C.

	Alternativ A			Alternativ B			Alternativ C		
	LRV	HRV	Reg. høyde	LRV	HRV	Reg. høyde	LRV	HRV	Reg. høyde
Løvnesvann	364,1	366,65	2,55	364,1	366,65	2,55	364,1	366,15	2,05
Grunntjern	552,2	556,2	4,0				552,2	556,2	4,0
Øgnevatn	455,9	459,7	3,8		uregulert		455,9	459,7	3,8
Grytevatn	400,8	404,3	3,5				400,8	404,3	3,5
Horgeseterm.	305,4	311,0	5,6	305,4	312,9	7,5	305,4	311,7	6,3

I tabell 2 følger en opplisting av de viktigste målbare konsekvenser av de 3 alternativene for Horgesetermagasinet og Løvnesvatn. Til slutt i tabellen er det også anslått hvor mye forskjellen mellom alternativ A og C vil utgjøre i tusen kroner.

Tabell 2. Neddemmede verdier ved de 3 alternativene i Horgesetermagasinet og Løvnesvann.

Neddemmet	Alternativ A		Alternativ B		Alternativ C		Merkostn. alt. C kontra A (10^3 kr.)
	Horg.	Løv.	Horg.	Løv.	Horg.	Løv.	
Skog (daa)	580	220	850	220	710	125	200
Dyrket mark (daa)	4	6	9	6	6	4	0
Offentlig vei (m)	0	260	400[1])	260	320[1])	150	1500
Privat vei (m)	300	0	650	0	590	0	400
Hytter (stk.)	6	4	11	4	10	3	300
Uthus (stk.)	3	6	4	6	4	5	0
Damkostn. (10^3 kr.)	1200	500	2200	500	1500	400	200
Sum	—	—	—	—	—	—	2600

[1]) Inklusive en bro.

Av tabell 2 fremgår det at utbyggingskostnadene, inklusive erstatninger, ved alternativ C er anslått til å bli *2,6 mill. kr.* høyere enn ved alternativ A.

ii) *Produksjons- og fyllingsberegninger.*

Det er foretatt produksjons- og fyllingsberegninger for alle tre alternativene. Resultatene av fyllingsberegningene er summert opp i tabell 3. I praksis vil produksjonen bli noe større om sommeren, da man før perioder med mye nedbør så vidt mulig vil sørge for å tappe ned magasinene noe når de på forhånd er helt fulle. Flomtapet blir således mindre.

Grunnlaget for beregningene er obeservert vannstand på Kråkefjorden vannmerke for perioden 1931—1980. Vannmengdene observert der er skalert ned proporsjonalt i forhold til størrelsen på nedbørfeltene. Tappesesongen er antatt å vare fra 1.10 til 1.5. I konsekvensanalysen står det på side 25 at den varer fra 1.10 til 1.4. Også der er imidlertid beregningene gjort for perioden 1.10—1.5.

Tabell 3. Antall år i prosent som magasinene vil være fylt pr. angitt dato.

Magasin	Dato	Alternativ A %	B %	C %
Løvnesvatn	15.06	20	20	62
	01.07	34	34	66
	01.08	54	54	82
	01.10	82	82	96
Grunntjern	15.06	92	—	92
	01.07	98	—	98
	01.08	98	—	98
	01.10	100	—	100
Øgnevatn	15.06	88	—	88
	01.07	92	—	92
	01.08	94	—	94
	01.10	98	—	98
Grytevatn	15.06	88	—	88
	01.07	92	—	92
	01.08	94	—	94
	01.10	98	—	98
Horgeseter-magasinet	15.06	74	74	70
	01.07	84	84	74
	01.08	94	94	90
	01.10	98	98	98

Av tabellen ser man at Løvnesvatn under alternativ A, vil fylles senere enn de andre

magasinene. Men selv om Løvnesvatn pr. 15.06 bare vil være fullt 20 % av årene, er median magasinfylling 83 % på dette tidspunkt og 88 % den 1.7. De angitte tall gjelder når det ikke slippes noen minstevannføring. En minstevannføring i Skjelåa på 30 l/s og på 45 l/s i Horga vil en del år føre til noen få dagers senere oppfylling, og i enkelte år mindre magasin pr. 1.10.

Uten slipp av noen minstevannføring og uten manøvrering av magasinene om sommeren, er produksjonen beregnet som vist i tabell 4.

Tabell 4. Beregnet årsproduksjon.

	Vinter-produksjon (GWh)	Sommer-produksjon (GWh)	Års-produksjon (GWh)
Alt. A	22,2	9,2	31,4
Alt. B	22,2	9,2	31,4
Alt. C	22,2	9,0	31,2

Differansen i beregnet sommerproduksjon i alternativ A og C, skyldes at alternativ C teoretisk har større flomtap. Alternativene vil i praksis være likestilt produksjonsmessig.

iii) *Forslag til minstevannføringer i Horga og Skjelåa.*

På grunn av Horgas store fall antas det, ved en kraftutbygging, å være lite aktuelt å slippe så mye vann at fisken får akseptable forhold hele strekningen fra Horgesetervann til Soneren. Kun strekningen rundt Halvorset er så flat at det er aktuelt å anlegge terskler. Det er også her at de største interessene er konsentrert. Det er utslipp fra 4 hus og en campingplass på denne strekningen. Det er videre en brønn nær elva, samt et inntak til en liten fiskedam. Campingplassen, bebyggelsen og fylkesveien som går like nedtil elva, gjør også at rekreasjonsinteressene på strekningen må tillegges vekt.

Avløpet fra bebyggelsen blir i dag stort sett renset tilfredsstillende gjennom slamavskillere og infiltrasjonsgrøfter. Kjemiske og bakteriologiske vannprøver viser at vannet i dag er lite forurenset og at tilførselen fra aktivitetene rundt Rolfsrud—Halvorset er moderate.

I vårt forslag til minstevannføring har vi valgt å ta utgangspunkt i observerte lavvannføringer i Eggedal, som er nærmeste uregulerte elv med noenlunde sammenlignbart nedbørsfelt. I tillegg har vi sett på hvilke vannmengder som må til for ikke å gi forurensnings- eller eutrofieringsproblemer.

Skalert ned til Horgas størrelse og korrigert for forskjellig spesifikt avløp, gir dette en naturlig lavvannføring på ca. 300 l/s (sammenfallende med 10-prosentilen) og en alminnelig lavvannføring (omtrent sammenfallende med 5-prosentilen) på 150 l/s tatt ut fra varighetskurven for hele året. Ser man imidlertid på de tilsvarende verdier for august måned, blir de redusert til henholdsvis 47 l/s og 25 l/s. For februar er de tilsvarende verdier 130 l/s og 120 l/s. Riktigheten av den nedre del av vannføringskurven i Eggedal er ikke vurdert. Det kan imidlertid nevnes at den perioden det ble målt ca. 10 l/s i Horga tilsier skalerte observasjoner fra Eggedal en vannføring på ca. 100 l/s.

På strekningen fra Horgeseterdammen til Halvorset, er belastningen på elva anslått til ca. 25 personekvivalenter. Hvis man antar at hver personekvivalent produserer en spesifikk avløpsmengde på 150 liter/døgn og krever at dette skal fortynnes minst 1000 ganger etter å ha passert slamavskiller og infiltrasjonsgrøft, gir dette en minstevannføring på 45 l/s. Med den renseeffekt man kan forvente gjennom et sandfilteranlegg har vi beregnet at man med en minstevannføring på 45 l/s ikke vil få entrofieringsproblemer i følge Vollenweiders modell. Den organiske belastningen vil heller ikke gi saprobieringsproblemer. Bakterieinnholdet i vannet vil sannsynligvis heller ikke bli så høyt at det går utover badevannskvaliteten.

Under forutsetning av at alt avløpsvann som et minimum renses i et sandfilteranlegg, at disse blir drevet og vedlikeholdt ordentlig, og at det av estetiske hensyn bygges tilstrekkelig med terskler, finner vi å kunne foreslå en minstevannføring i Horga på 45 l/s målt etter broa på Halvorset. Ved at vannføringen måles et stykke nedenfor dammen, unngår man å måtte slippe vann i perioder der avløpet fra eget felt er tilstrekkelig.

Den sivilisatoriske aktiviteten i nedbørsfeltet til Skjelåa er svært liten. Minstevannføringen her skal først og fremst sikre det økologiske samfunnet i bekken. Det er den nedre delen av bekken som er spesielt verdifull. Vi har, etter en helhetlig vurdering, funnet at 30 l/s, målt ved Mjovassdammen, burde være tilstrekkelig.

Selv om både den sivilisatoriske og biologiske aktiviteten i Horga og Skjelåa er mindre om vinteren, har vi vurdert det slik at minstevannføringen foreløpig likevel ikke bør være mindre om vinteren enn om sommeren. Årsaken til dette er at vannføringen tross alt er svært liten og økosystemet ikke bør presses ytterligere. For Skjelåa vil ikke dette representere noen kostnad, men for Horga vil det bety et produksjonstap.

Når det gjelder minstevannføringen både i Horga og Skjelåa, såvel sommer som vinter, foreslås det at virkningene følges opp med senere undersøkelser og at disse kan danne grunnlaget for eventuelle justeringer. Hvis undersøkelser avdekker spesielle forurensningsproblemer, kan forurensningsbegrensende tiltak være et alternativ til økt minstevannføring.

Ved EDB-beregning har vi kommet fram til at en minstevannføring på 30 l/s i Skjelåa og 45 l/s i Horga vil representere et produksjonstap på 0,2 GWh vinterkraft og 0,1 GWh sommerkraft i middel. Sigdal el-verk betaler i dag 25,2 øre/kWh for vinterkraften og 17,2 øre/kWh for sommerkraften. Produksjonstapet vil altså i snitt utgjøre *68.000 kr./år* i 1985-kroner. Kapitalisert over 40 år med 7 % rente og en fastkraftpris på 30 øre/kWh, og en pris på tilfeldig kraft på 10 øre/kWh, utgjør dette *800.000 kr.* ved en fastkraftandel på 50 % og *1.120.000 kr.* ved 90 %.

Produksjonstapet ved å doble minste-

vannføringen vil, på grunn av bidraget fra avrenningen fra eget felt ovenfor målepunktene, ikke øke proporsjonalt med størrelsen på minstevannføringen. En minstevannføring på eksempelvis 100 l/s, vil representere et produksjonstap på 0,6 GWh vinterkraft og 0,3 GWh sommerkraft. Dette tilsvarer en verdi på *203.000 kr./år.* Dette tilsvarer *2.400.000 kr.* kapitalisert ved en fastkraftandel på 50 % og *3.360.000 kr.* ved 90 %.»

Vassdraget er også vurdert i forbindelse med Samlet Plan, men ble senere frigitt for vanlig konsesjonsbehandling.

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i 4 lokalaviser og har vært forelagt distriktet, Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet. Søknadsdokumentene har videre vært lagt ut på kommunekontorene i Sigdal, Flesberg og Rollag.

Sigdal kommune har 1. februar 1985 uttalt:

«Ved planlegging av Horgaprosjektet ble det ved vurdering av oppdemmingshøyder, tatt spesielt hensyn til at skadevirkningene skulle bli så små som mulig. Resultatet av denne vurdering er de magasin det er søkt om etter alternativ A.

Etter henstilling fra MVE ble det også utarbeidet et alternativ B, hvor Grytelvvassdraget ble spart og disse magasin ble kompensert ved en ytterligere oppdemming av Horgesetermagasinet på 1,9 m, alternativ B.

Sigdal søkte i brev av 17.10.83 om konsesjon på utbygging primært etter alternativ A, idet det var åpenbart at skadevirkningene ville bli minst ved dette alternativ. Det var også i samsvar med den utarbeidede konsekvensanalyse.

I løpet av 1984 ble det foretatt en del tilleggsanalyser. Ingen av fagrapportene etter disse analysene konkluderer med at konsekvensene er så alvorlige at konsesjon ikke bør gis, og de utelukker ingen av alternativene. I rapporten fra Landskap og Friluftsliv konkluderes det, i motsetning til konsekvensanalysen, med at alternativ B vil være å foretrekke. Rapporten for plankton og bunndyr konkluderer også med at man anbefaler en utbygging etter alternativ B av generelle grunner. I de øvrige rapporter kommer det ikke til uttrykk noen prioritering av alternativene.

På grunnlag av befaring og fornyet vurdering etter gjennomgang av de foreliggende rapporter, vil Sigdal kommune imidlertid holde fast ved og heller forsterke sitt standpunkt, at utbygging primært må skje etter alternativ A.

Det legges vekt på at magasinene i Grytevassdraget hvert år fylles opp i løpet av vårflommen. Skadevirkningene for friluftsliv og landskap ved disse relativt små oppdemminger vil derfor bli begrenset.

Ved alternativ B vil det tilleggsareal som blir neddemmet være av vesentlig bedre bonitet enn det neddemmede areal som blir neddemmet i Grytevassdraget etter alternativ A. Dette vil særlig ha virkning for skogbruket i området, og nevner spesielt det flate området i sydenden av vatnet som ligger i Flesberg kommune.

Alternativ B vil også få meget store konsekvenser for hyttebebyggelsen rundt Horgesetermagasinet. Total regulering vil bli på 7,5 m, noe som vil ha større skadevirkning på fisket enn tillegget på 1,9 m skulle tilsi. Det samme gjelder de landskapsmessige virkninger. En gjør i denne sammenheng oppmerksom på at det bor mange fastboende innbyggere i dette området. Hensynet til disse må veies med i vurderingen.

En vil også legge vekt på at utbyggingskostnadene er beregnet å bli 2,4 mill. kroner dyrere etter alternativ B enn etter alternativ A.

I forbindelse med en eventuell utbygging vil kommunen kreve at det opprettes et næringsfond med et jordbruksfond innbakt i næringsfondet på ca. kr. 750.000. Videre at det opprettes et fiskefond i samråd med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Det kreves maksimale konsesjonsavgifter og konsesjonskraft fra eventuelle medeiere.

I Skjelåa og Horga må det slippes en viss minstevannføring. Ved Halvorset Camping og i Skjelåa må det dessuten bygges terskler. I den grad skogsdrift blir vanskeliggjort, må dette så vidt mulig kompenseres ved bygging av skogsbilveier. Veier som blir demmet ned må bygges om.

Eventuelle hjelpeanlegg for anleggsperioden bør vurderes bygget som permanente innretninger slik at de kan komme til nytte for kommunen også etter at anlegget er avsluttet.

Konklusjon:

Det er åpenbart at skadevirkningene blir minst etter alternativ A. Sigdal kommune holder fast ved at utbygging primært må skje etter dette alternativ.

Det må treffes tiltak som i rimelig grad kompenserer/reduserer skadevirkningene.»

Flesberg kommune gjorde i møte 28. januar følgende vedtak:

«1. Flesberg kommune vil prinsipielt gå imot utbyggingen.
   Skulle det allikevel gis konsesjon anbefales den gitt for utbygging etter alt. A uten overhøyde på HRV.
2. Det forutsettes ikke sommertapping av magasinene.
3. Når det gjelder den foreslåtte senkning av Grimesundvatn og Horgevatn på 2 m under normalvannstand bør dette unngås.
   Skulle likevel senkning bli vedtatt må det bygges terskler inntil gruntvannsområdene.
4. Det må vurderes en minstevnnføring i elvene med eventuelle terskler.
5. Det må avsettes midler på fond til opphjelp av fiske for de berørte vann. Størrelsen på fondet vurderes av fiskerikonsulenten.
   Det samme gjelder for utsetting av passende mengde og arter av settefisk.
6. Det må også avklares hvilke reguleringsrettigheter Modum kommune har i Løvnesvatn.

7. Det forutsettes at tildeling av konsesjonskraft skjer på vanlig måte.»

Til grunn for Flesberg kommunes uttalelse lå uttalelser fra kommunale nemnder og utvalg, og vedtakene fra disse gjengis:

«Hovedutvalget for kultur:
«En utbygging av Horga-vassdragt etter alt. A vil gi minst skadevirkning.
Det forutsettes å komme tilbake til saken hvis utredningen vedr. fiskeforholdene konkluderer med endrede forutsetninger.»

Landbruksnemnda:
«Flesberg landbruksnemnd tilrår at det gis konsesjon på utbygging av Horgavassdraget etter alt. A. Av hensyn til de store landskapsmessige virkninger i området rundt Horgevannet, kan ikke landbruksnemda tilrå utbygging etter alt. B.»

Innlandsfiskenemnda:
«Det er mottatt en muntlig utredning fra formannen som støtter alt. A, men som er betenkt over den store nedtappingen under normalvannstanden — LRV. Dersom dette blir gjennomført etter søknaden må det vurderes å bygge terskler samt at elvene må få en minstevannføring.»

Hovedutvalget for teknisk sektor:
«Hovedutvalget for teknisk sektor tilrår at det gis konsesjon for utbygging av Horgavassdraget etter utbyggingsplanens alternativ A, da det her blir mindre landskapsmessige skadevirkninger enn ved utbygging etter alternativ B.
For å motvirke tørrlegging av områder så bør det bygges nødvendige terskler.
Det må fremsettes krav om en viss minstevannføring i vassdrag som i perioder kan bli tørrlagt.
Utsetting av settefisk må bli utført i passende mengde. Vegen Ingeborgrud—Vatnås som delvis vil bli neddemt må oppfylles slik at vegen får tilstrekkelig høyde over høyeste vannstand ved oppdemmingen.»»

Rollag kommune har i møte 31. januar 1985 vedtatt:

«Rollag kommune er imot at Sigdal kommune gis konsesjon på utbygging av Horgavassdraget etter alterantiv A.
Rollag kommune går imot at Grytevassdraget blir regulert til kraftproduksjon med den forutsatte regulering av vannene Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern.
Reguleringen vil føre til at 400 daa neddemmes, hvorav 155 daa er av middels bonitet og 245 daa av lav bonitet. 130 daa forsumpes. 80 daa dyrkningsmark demmes også ned.
1 hytte og 1 hestestall neddemmes, og 1 hytte må flyttes.
Det foreligger godkjente planer for hytteutbygging i området, en regulering vil forringe verdien av utbyggingsplanene.
Ved en regulering av Grytevassdraget spres inngrepene i naturen utover et mye større område enn det er helt nødvendig, idet en vil få den samme kraftmengde ved en utbygging etter alternativ B.
Ved en eventuell regulering av Grytevassdraget vil hele området få en forringet verdi som rekreasjon og fritidsområde.
Forøvrig viser kommunestyret til grunneiernes uttalelser.»

Med dette vedtaket fulgte uttalelser fra kommunale nemnder og lokale lag. Innholdet i uttalelsene er vurdert og tatt hensyn til i kommunestyrevedtaket.

Fra uttalelse avgitt av Rollag Friluftsnemnd refereres:

«Størst skadevirkning vil en få i området rundt Øgnevann. Med de reguleringshøgder det opereres med her, vil totalt endre naturomgivelsen i området. Dette p.g.a. det flate terreng rundt vannet. Høyeste vannstand vil en få i veksttiden, slik at store arealer vil bli et dødt vegitasjonsområde. Store deler av Øgnevann er meget grunt, og ved nedtapping til nedre grense, vil disse områder bli tomme for vann. Når firmaet som har utarbeidet forprosjektet til reguleringen hevder at oppfyllingen av magasinet vil skje før isen går om våren, slik at en ikke vil se resultatet av nedtappingen, er dette en påstand som er helt uholdbar. Det må også nevnes at det er planlagt 70 hyttetomter i området ved Øgnevann.
Det skulle være unødvendig å gå nærmere inn på alle negative faktorer som en regulering vil medføre for eksisterende hytter, og for omsetning av planlagte hyttetomter.
Rollag friluftsnemnd kan ikke unnlate å komme inn på en annen meget viktig faktor som må tillegges stor vekt, når en skal ta stilling til planene om regulering av vassdraget.
Saken er nemlig den at området oppover langs hele vassdraget er disponert tidligere — med utarbeidete og godkjente planer som fritidsområde med hyttebebyggelse m.v. Området har navnet:

Utmarksplan for Område 4
i Sigdal kommune.

En mindre del av denne plan (18.000 dek.) ligger i Rollag kommune. De nevnte planlagte hyttetomter ved Øgnevann, ligger innenfor denne plan. Det er et stort og langvarig arbeide som er nedlagt i planleggingen av dette fritidsområde. Det er gitt offentlig tilskott til planlegging og tilskott fra næringsorganisasjoner innen landbruket. Denne plan skulle være et mønster på hvordan en utmarksplan og samarbeide mellom grunneierne skulle organiseres. Som en kontrast til planene om vassdragsregulering i området kan nevnes at det i Utmarksplan blir pekt på at fiske er en viktig faktor i et fritidsområde, og at en der har foretatt prøvefiske i vannene langs vassdraget, og på grunnlag av dette utarbeidet planer for fiskepleie.
Utmarksplanen ble godkjent av Buskerud fylke i 1973 og i 1974 for den del som ligger i Rollag. På Sigdals område er det allerede bygget en god del hytter.

For de instanser som skal gi sin uttalelse til søknaden om vassdragsreguleringen, er det en absolutt nødvendighet at Utmarksplan for Område 4 i Sigdal blir vedlagt saksdokumentene. Uten at dette blir gjort, vil det bli en helt uakseptabel saksbehandling.

Såvidt en kjenner til er heller ikke de hytteeiere som allerede har etablert seg i området blitt forelagt planene for vassdragsregulering. Dette burde være en selvfølge. De er tross alt blitt presentert området slik utmarksplan viser, og hvor det ikke med et ord er nevnt noe om vassdraget skal reguleres.

Parodi må vel være et dekkende ord — når en etter et langt og møysomlig planleggingsarbeide — finansiert bl.a. med offentlige tilskott, presenterer en utmarksplan som skal danne mønster for andre, og etterpå går til utbygging av vassdraget gjennom området. Dermed river en vekk de viktigste faktorer som Utmarksplan er bygget opp på.

Rollag friluftsnemnd vil så sterkt de kan frarå ethvert inngrep i vassdraget fra og med Øgnevann og videre oppover. Området har alltid vært et attraktivt fritidsområde for den del av bygdens befolkning som søkner dit. Enda viktigere blir det å bevare området for ettertiden etter at området er planlagt og godkjent som fritidssted. Naturomgivelsene er en meget viktig faktor, og vassdraget med sine vann, har her en dominerende rolle. Ved en eventuell regulering av vassdraget, vil omgivelsene bli forvandlet fra det helt naturskjønne slik det er i dag, til det helt stygge.

Hadde vi hatt mangel på energi, kunne en til nød forstå at alt måtte utnyttes. Faktum er at vi er rike på energi, men fattigdommen er stor når det gjelder evnen til å forvalte og bruke den rikdommen på en fornuftig måte. Viktigste oppgave må være og lære dette, framfor å gå til rasering av et lite vassdrag som vil gi mikroskopisk energimengde i forhold til direkte kostnader, og umålbare naturverdier som må ofres. Skulle mot formodning dette skje, kan en slå fast:

Aldri har en vunnet så lite, med å ofre så mye.»

Fylkeslandbruksstyret i Buskerud har i møte 22.10.84 vedtatt:

«Buskerud fylkeslandbruksstyre slutter seg til fylkesskogsjefens vurdering og vil påpeke de store skadevirkninger for landbruket en utbygging av Horgevassdraget vil få. Sett i relasjon til den energiproduksjon som oppnås, synes skadevirkningene å være uforholdsmessig store. Ved en eventuell utbygging vil fylkeslandbruksstyret foretrekke alt. B fremfor alt. A.»

Som bakgrunn for vedtaket har Fylkeslandbruksstyret bl.a. hatt uttalelser fra landbruksnemndene i Sigdal, Flesberg og Rollag, og av Fylkeslandbruksstyrets protokoll gjengis:

«Ut fra det foreliggende materiale og på grunnlag av befaring kan fylkesskogsjefen konkludere med at en utbygging av Horgavassdraget vil påføre landbruket i området store skader. Sammenlignet med den forholdsvis beskjedne energiproduksjon som skaffes til veie (33 GWh) synes skadevirkningene å være meget betydelige.

Ved vurdering av de to utbyggingsalternativer antas alt. A å være mest skadelig for landbruket. Fra et skogbruksmessig synspunkt synes alternativene å være nokså like, men hensynet til dyrkingsarealer ved Øgnevann og utnyttelse i utmarkssektoren skulle tilsi at alt. B var mer skånsomt. Men en bør her merke seg at landbruksnemndene i Sigdal og Flesberg fraråder alt. B på grunn av den ekstra oppreguleringen av Horgeseterbassenget.»

Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud fattet i møte 28. februar 1985 følgende vedtak:

«Fylkesfriluftsnemnda innser at den planlagte utbygging vil medføre skadevirkninger for landskap og friluftsliv i nedbørfeltet. Nemnda finner likevel at konsekvensene for landskap og friluftsliv ikke er så vesentlige at konsesjon bør nektes.

Etter en samlet vurdering kan nemnda gå inn for alternativ A på vilkår at HRV i Grunntjern ikke blir over 555,2 m.o.h. og at Øgnevatn og Grytevatn ikke blir høyere enn de gamle fløtningsdammenes overløp. Det bør også vurderes en lavere regulering av Løvnesvatn enn det omsøkte. Nemnda vil videre peke på at det må bygges terskler i øvre del av Horga og at det må skapes vannfall i nederste synbare del av vassdraget. Nødvendig minstevannsføring må sikres.»

Buskerud Fylkesutvalg gjorde i møte 29. mai 1985 slikt vedtak:

«Buskerud fylkesutvalg viser til søknad fra Sigdal kommune, av 17.10.83.

Fylkesutvalget anbefaler at konsesjon blir gitt etter alternativ A i søknaden og viser for øvrig til vedtak av 10.05.85 i hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål og til vedtak av 14.05.85 i hovedutvalget for energisaker.»

Hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål vedtok i møte 10. mai 1985:

«Hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål viser til søknad fra Sigdal elverk av 17.10.1983 og supplerende rapporter, mottatt 15.2.1985 hhv. 8.3.1985.

Hovedutvalget er av den oppfatning at prosjektet ut fra ressursmessige vurderinger bør bygges ut etter alt. A i søknaden. Dette under forutsetning av at de angitte tiltak for å utbedre og forebygge skadevirkninger kan bli iverksatt.

Hovedutvalget forutsetter at Sigdal kommune inngår et samarbeid med andre brukerinteresser med det mål for øye å:

1) sørge for at kraften forblir i fylket
2) oppnå størst mulig samfunnsmessig nytte, bl.a. bør det oppnås den størst mulige kraftprisutjevning

3) å kunne starte utbyggingen omgående
Minstevannføringen mellom inntaksdammen og stedet hvor vannet føres tilbake til elveleiet, fastsettes annethvert år av fylkesmannen (miljøvernavdelingen) og utbyggeren i fellesskap. Minstevannføringen skal ikke overskride 0,25 m³/sek., og den skal ikke ligge under 0,1 m³/sek. Den tillates variert innenfor de samme grensene etter avtale.
Nødvendige terskler forutsettes anlagt i samråd med brukerinteressene.
Fiskestellet må sikres, f.eks. gjennom avsetning av midler på et fiskestellfond.
Modums reguleringsrettigheter i Lauvnesvatn bør avklares.»

Hovedutvalget for energisaker gjorde i møte 14. mai 1985 følgende vedtak:

«Hovedutvalget for energisaker viser til søknad fra Sigdal elverk av 17.10.83.
Ut fra hensynet til kraftdekningen i Buskerud, vil hovedutvalget anbefale at det gis konsesjon på utbygging av Horga.
Konsesjonen bør gis etter alt. A, men kontroversielle og kostnad/nyttemessige marginale delreguleringer bør unngås, både av hensyn til framdrift og kostnader.
Minstevannføring i Horga nedenfor kraftstasjonsinntaket bør settes til 0,1 m³/sek.»

I saksframlegget fra hovedutvalget for energisaker er også tatt inn et notat fra Overing. Baastad, Buskerud Energiverk, hvorfra kommentarer til planene gjengis:

«Når det gjelder prosjektets økonomi, er det tatt utgangspunkt i 1982-priser og regnet med en prisstigning på 6 % pr. år. Produksjonsberegningene er ikke fratrukket for minstevannføring, dessuten er vinter/sommerfordelingen tilsynelatende forbyttet.
Kostnadene for Horga er usikre. For det første innebærer utbyggingen en 5,5 km lang tunnel som er vanskelig å kostnadsberegne, både p.g.a. den usikre fjellkvaliteten og fordi entreprenørene har variert anbudene i sterkere grad de siste årene enn tidligere. For å illustrere dette kan det være av interesse å sammenligne entreprenørkostnadene for Horga-tunnelen på 5,5 km inkl. inntak m/luke, 3 bekkeinntak, 300 m stålrør, tverrslag m.m., med tunnelen fra Holsfjorden til Asker — 5,2 km, bare inkl. inntak.
Horga-tunnelen er anslått til 33,5 mill. kroner mens Holsfjord-tunnelen kostet 42 mill. kroner. Den var for 2 år siden kalkulert til 30 mill. kroner og kostet således 40 % mere enn overslaget eller 27 % mere hvis prisstigningen tas med.
Med et slikt utgangspunkt ville det ha vært korrekt å anslå kostnadene for Horga-tunnelen til 42,5 mill. kroner. Totalt kan altså økte tunnelkostnader inkl. byggherreutgifter og kapitalkostnader fordyre Horga-prosjektet med 13 mill. kroner, hvis forholdene er sammenlignbare.
For det annet må det påpekes at det økonomiske resultatet er i meget stor grad avhengig av hvor godt det er planlagt.
Pr. dags dato er det enda ikke fremlagt et skikkelig enlinjeskjema for anlegget. D.v.s. ingen vet riktig hvorledes anlegget skal bli. Det er egentlig forbausende at ikke NVE har reagert på det. Enlinjeskjema er en forutsetning for å kunne planlegge og bygge opp kraftverket, og er vanligvis det man starter med. Hvis erfarne fagfolk trer inn på byggherresiden, og planlegger hele prosjektet fra bunnen av, vil i allefall mulighetene være til stede for å få prosjektet ned på et sikrere kostnadsnivå.
Kostnadene pr. mai 1985 er *86,9 mill. kroner* hvis det regnes 7 % kalkulasjonsrente på lånekapitalen og 91,6 mill. kroner hvis det regnes 13 % rente. Utbyggingskostnadene blir henholdsvis 2,88 og 3,03 kr./kWh.
Produksjonen i et midlere år er 30,2 GWh fordelt på 14 GWh om vinteren og 16,2 GWh om sommeren. Ved å redusere magasinene fra 19,7 til 16,6 mill. m³ vil midlere årsproduksjon bli den samme, men vinterproduksjonen blir 13 GWh og sommerproduksjonen 17,2 GWh.
De øvrige data er:
Installasjon: 7,5 MW.
Slukeevne: 4,6 m³/sek.
Minstevannføring i Horga er antatt å bli 0,1 m³/sek.

Konklusjon.
Horga kraftverk kan bidra med vel 25 GWh fastkraft i Buskerud energiverks forsyningsområde fra 1988. På den tiden vil det være et betydelig underskudd av fastkraft som må dekkes opp. Av den grunn bør Buskerud energiverk gå inn for at konsesjon blir gitt.
En kunne forøvrig være enig med Plan- og næringssjefen at prosjektet burde utstå til kostnadsnivået gjør investeringene rentable.
Det forutsettes imidlertid at det arbeides videre med prosjektet for å få det ned på et lavest mulig kostnadsnivå.»

Fylkesmannen i Buskerud har i brev av 14. juni 1985 tilrådd:

«Fylkesmannen vil på bakgrunn av kraftdekningssituasjonen i Buskerud tilrå at det gis konsesjon på utbygging av Horga. Etter en totalvurdering av fordeler og ulemper ved de to utbyggingsalternativer, vil fylkesmannen anbefale at konsesjon blir gitt etter alternativ A i søknaden. En forutsetter imidlertid at det vurderes nærmere å ta ut av prosjektet de delreguleringer som er særlig kontroversielle og/eller som av kostnadsmessige og/eller nyttemessige grunner er mindre gunstige. Det må settes i verk tiltak og fastsettes vilkår som i rimelig grad kompenserer eller reduserer skadevirkningene. En kan i den forbindelse slutte seg til de forslag til vilkår, bl.a. om minstevassføring, terskler og fisket som er fremmet av Buskerud fylkesutvalg i møte 29.5.85, sak 241/85, jfr. vedtak 10.5.85 i hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål og til vedtak 14.5.85 i hovedutvalget for energisaker. Lauvnesvatnet bør ikke reguleres høyere enn til dagens HRV.
Når det gjelder forholdet til vann/avløp, fisk, vilt, naturvern og landskap/friluftsliv,

viser en til notat av 6.3.85 fra miljøvernavdelingen.»

Fra det nevnte notat fra Fylkesmannens miljøvernavdeling datert 6. mars 1985 gjengis sammenfatningen:

«Den planlagte utbygging fører til skadevirkninger for fiske-, vilt-, naturvern- og friluftsinteressene. Forurensningssituasjonen bør undersøkes. Fiske- og viltinteressene blir mest skadelidende og ut fra disse interessene er det ikke ønskelig med utbygging. Skadevirkningene for naturvern, friluftsliv og landskap synes å være mer begrensede. Landskapet påvirkes i særlig grad ved videre regulering av Lauvnesvatnet og ved tørrlegging av Horga. I disse områdene er også naturverninteressene størst.

Dersom utbygging skal skje vil miljøvernavdelingen, fra en samlet vurdering gå inn for alt. B med unntak av Lauvnesvatnet, hvor nåværende regulering må beholdes. Det bør videre sørges for minstevannføring i Horga samt terskler i øvre del av elveløpet for å beholde nåværende vannstand.»

Buskerud Natur- og Miljøvernforening har i brev av 10. april avgitt uttalelse:

«Det er fra flere hold, og i de forskjellige fagrapporter, påvist mange uheldige virkninger for natur og miljø ved en eventuell utbygging av vassdraget. Vi skal derfor her konsentrere oss mest om forhold og problemstillinger som tidligere ikke, eller i svært liten grad, har vært berørt.

1. Horga i Samlet Plan-sammenheng.

Våren 1984 ble det bestemt at Horga-prosjektet skulle tas ut av Samlet Plan. Det var da allerede utarbeidet en vassdragsrapport for Horga som en del av Samlet Plan-arbeidet i Buskerud fylke. I vedlegg 1 er gjengitt konsekvensklassifisering hentet fra denne rapporten.

Vi har forsøkt å vurdere konsekvensene ved utbygging av Horga i lys av andre Samlet Plan-prosjekter (se vedlegg 1). Selvsagt er en slik vurdering beheftet med flere usikkerhetsmomenter, og vi er klar over at en videre behandling av Horga i Samlet Plan kunne gitt en annen konsekvensklassifisering enn i vassdragsrapporten.

Det synes likevel å være sterke holdepunkter for å hevde at Horga-prosjektet i Samlet Plan-sammenheng ville blitt vurdert til konsekvensklasse 4 eller 5 (vedlegg 1).

En utbyggingspris på ca. kr. 2,35 pr. kWh sannsynliggjør plassering i økonomiklasse 4.

Økonomiklasse 4 og konsekvensklasse 4 gir prioriteringsgruppe 5 i Samlet Plan.

Økonomiklasse 4 og konsekvensklasse 5 gir prioriteringsgruppe 7 i Samlet Plan.

Stortingsmelding 63, 1984—85, «Om Samlet Plan for vassdrag», har følgende inndeling av prioriteringsgruppene:

Kategori I: Vassdrag som kan konsesjonsbehandles straks, omfatter gruppene 1—5.

Kategori II: Vassdrag som det *kan* være aktuelt å nytte til vasskraftutbygging, men som foreløpig betraktes som en reserve. Omfatter gruppene 6—8.

Horga-prosjektet må dermed betraktes som et grensetilfelle mellom kategori I og kategori II, noe som burde tilsi at prosjektet blir underkastet en skikkelig behandling i Samlet Plan.

2. Utbyggingsområdet er sterkt påvirket av sur nedbør.

I rapport 108/83 fra Statens Forurensningstilsyn, «Overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør», er grenseområdet mellom Rollag, Flesberg og Sigdal tatt med i en oversikt over områder som er sterkt påvirket av sur nedbør. Store deler av området har betegnelsen «nærmest totalskadet» m.h.t. fiskebestanden.

Dette burde tilsi varsomhet med å påføre området ytterligere belastninger gjennom en kraftutbygging. Det tenkes her spesielt på hvordan endrede vannstandsforhold og samtidig økende surhet vil innvirke på miljøet. Det kan tenkes at en kraftutbygging vil kunne forsterke de skader som skyldes sur nedbør.

3. Areal av reguleringssoner.

Horgautbyggingen vil gi svært store reguleringssoner i forhold til kraftproduksjonen.

Totalt oppgis reguleringssonene ved alternativ A å ha et areal på 2105 da. Med en produksjon på 33 GWh gir dette en reguleringssone på ca. 60 da pr. GWh.

Til sammenligning kan nevnes tall fra andre Samlet Plan-prosjekter i Buskerud:
Uvdal/Odden: ca. 20 da/GWh.
Sørkje: ca. 15 da/GWh.
Dette er bygget på de respektive vassdragsrapporter.

4. Utredning av nytt alternativ.

Bl.a. Rollag kommune har påpekt at alt. A har større skadevirkninger enn alt. B. Dette støttes også i fagrapporter. På den annen side hevdes det fra Sigdal kommune at alt. B har de største skadevirkningene. På denne bakgrunn ba Miljøverndepartementet i brev av 19.6.84 til Olje- og Energidepartementet om at det ble utarbeidet et tredje alternativ uten magasiner i Grytelva og uten økning av magasinvolumet i Horgesetervatnet. Etter det vi kan se har dette ikke skjedd, og vi vil slutte oss til Miljøverndepartementets anmodning om at dette blir gjort.

Konklusjoner:

a) Buskerud Natur- og Miljøvernforening finner at skadevirkningene av utbygging, spesielt etter alt. A, er så omfattende at konsesjon for utbygging ikke må gis nå.
b) Det bør utarbeides et nytt utbyggingsalternativ som skissert av Miljøverndepartementet i nevnte brev av 19.6.84.
c) Alle alternativer vurderes i den videre Samlet Plan-behandlingen.»

Buskerud Fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund har i brev av 19. oktober gitt sin støtte til fellesuttalelse fra representanter fra lokale innlands fiskenemnder, lokale grunneierlag og lokale Jeger- og Fisker-

foreninger. Felles uttalelse av 26. januar 1982:

«1. Det må forlanges en minstevannføring i elvene mellom dammene som gir fisken levlige vilkår hele året.
2. I gytetiden for ørreten må vannstanden i de regulerte vanna være så høy at fisken kan komme på elvene for å gyte.
3. Vannstanden i Løvnesvatnet må ikke senkes under nåværende laveste nivå. Dette for å beskytte næringsområdet (næringsgrunnlaget) for fisken.
4. I Horga, fra Dammen til oset i Soneren må det forlanges en minstevannføring slik at fisken får levelige vilkår. Det må bygges terskler i samsvar med fiskeribiologers vurdering.
5. Det må settes sperregitter foran inntakene slik fiskeribiologene anviser.
6. Det må settes ut (stedegen) fisk i vann og vassdrag slik fiskeribiologer anser nødvendig, for å opprettholde bestanden. En gjør spesielt oppmerksom på gyteplassen like nedenfor nåv. dam i Horgevannet og eiret i Horgesetervann som blir ødelagt ved reguleringen.
7. Det må foretas utfisking (uttynning) dersom reguleringen fører til overbefolkning av enkelte fiskeslag eller forverring av de naturlie forhold.
8. Skålavatnet og de øverste vanna i vassdraget har lavere pH verdi enn vanna ellers i området. Ved regulering vil variasjonene i pH verdi variere mer enn ved naturlig avrenning. Disse sjokkvirkninger av surt vann må elimineres ved kalkning øverst i vassdraget.
9. Fiskeområdet vil uten tvil bli skadelidende. Det må derfor avsettes et årlig beløp for bedring av fisket i kommunene.
10. Neddemte områder skal ryddes for trær og kratt.
11. En vil forbeholde seg rett til å komme tilbake til saken når detaljplaner foreligger.»

Prosjekt landbruk rundt Hardangervidda har i brev datert 21. september 1984 uttalt:

«Stortinget har vedtatt at landbruket rundt Hardangervidda skal styrkes, jfr. Stortingsmelding nr. 43 (1978/79). Rollag omfattes derfor av Prosjekt Landbruk rundt Hardangervidda.

I Rollag er det registrert stor interesse for å etablere felles fordyrkingslag og fellessetre for storfe. Prosjektet har i denne forbindelse gjennomført en systematisk undersøkelse av hele kommunen for å finne egnede arealer for slike tiltak. Resultatet av denne undersøkelsen viser at det bare er to områder som er egnet; Persbu-Roe på grensa mot Nore og Uvdal, og området sydvest for Øgnevatn. På begge disse steder er det større sammenhengende arealer med relativt lettdyrka jord.

Kopi av økonomisk kartverk med inntegnet dyrkingsklasse vedlegges for området ved Øgnevatn. Dyrkingsklasse 2 er «god dyrkingsjord» og dyrkingsklasse 3 er «middels god dyrkingsjord», jfr. inndelingen til Det Norske jord- og myrselskap.

Det er flere mjølkeprodusenter blant grunneierne som er interessert i å utnytte området til beitelag/fordyrkingslag.

På denne bakgrunn vil en ut fra jordbrukshensyn gå inn for det alternativ som ikke berører Øgnevatn.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har 11. juni 1985 følgende konklusjon på en lengre uttalelse:

«*Fisk.*

DVF vil påpeke at den foreliggende søknaden har vesentlige mangler.

Fiskeribiologiske data er ikke innhentet fra elvestrekningene som blir sterkest berørt av reguleringene dvs. Skjelåa og Horga. Av hensyn til vurderingen av tiltak er det nødvendig å gjennomføre supplerende undersøkelser. Disse undersøkelser er imidlertid ikke avgjørende for DVF's syn på konsesjonsspørsmålet.

De påpekte manglene vil heller ikke innvirke på DVF's vurdering av utbyggingsalternativene da virkningene på de nevnte elvestrekningene blir like ved begge utbyggingsalternativene.

Når det gjelder valg av utbyggingsalternativ anser DVF at en økt regulering av Horgsetermagasinet er å foretrekke for fiskeinteressene, framfor å spre reguleringene til Grytelvvassdraget.

Når det gjelder konsesjonsvilkårene vedrørende fisk må det inntas generelle vilkår som muliggjør iverksettelse av kompenserende tiltak dersom det viser seg nødvendig. Tiltak som kan bli aktuelle er utsettinger av aure for å kompensere for tapt rekruttering, utfiskingstiltak dersom abborbestanden viser overbefolkningstendenser og finrydding i reguleringssonene. I tillegg må en ha mulighet til å gi pålegg om anordning av sperregitter foran trappetunnelen samt mulighet for kalking dersom behovet oppstår som følge av reguleringen. For å vurdere behov og utforme tiltak samt kontrollere effekten av iverksatte tiltak, må det være hjemmel for å pålegge regulanten fiskeribiologiske undersøkelser.

Som nevnt i det foregående forutsettes supplerende undersøkelser for utformingen av eventuelle tiltak i Skjelåa og Horga. Disse undersøkelsene skal omfatte en tilstandsbeskrivelse før regulering og om nødvendig skal undersøkelsene kunne videreføres etter regulering. Tiltak som i første rekke skal vurderes er minstevassføringsslipp og terskelbygging.

For å kompensere for de varige skader som fiskeinteressene påføres vil DVF tilrå at det årlig avsettes et beløp på kr. 15 000,— til opphjelp av fisket i andre deler av kommunen.

Vilt.

Søknaden har klare mangler når det gjelder opplysninger og vurderinger angående viltet. DVF har under tvil besluttet å kunne behandle reguleringssøknaden på grunnlag av de opplysninger som er framlagt.

Det forutsettes imidlertid at konsesjonsvilkårene gir hjemmel for å pålegge viltbiologiske undersøkelser som kan rette opp

søknadens mangler. Disse skal ha til hensikt å dokumentere tilstanden før utbygging og gi grunnlag for å vurdere behovet for biotopforbedrende tiltak. Det må også være hjemmel for å videreføre undersøkelsene etter regulering, slik at virkninger av reguleringen og av eventuelle tiltak kan vurderes.

Ved valg av utbyggingsalternativ foretrekker DVF en økt reguleringshøgde av Horgsetermagasinet framfor utbygging av Grytelvvassdraget, fordi de vann som inngår i Horgsetermagasinet vil bli vesentlig berørt ved begge alternativ.

Forslag til konsesjonsvilkår:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt om nødvendig dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport,
c. å bekoste tiltak i Horgavassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
d. å bekoste finrydding av reguleringssonene,
e. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
f. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
g. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
h. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
i. å bekoste installasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen av et forsurnet vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten.

III

Konsesjonæren kan av hensyn til fiskeinteressene bli pålagt å slippe vann i Horga og Skjelåa. Størrelsen på eventuelt vannslipp skal fastsettes på grunnlag av forutgående fiskeribiologiske undersøkelser som skal igangsettes før regulering. Eventuelle minstevassføringer som på dette grunnlag blir fastsatt skal gjelde i en prøveperiode på 5 år. Erfaringene fra prøveperioden skal legges til grunn for den endelige fastsettingen av minstevassføringene.

IV

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp til Sigdal kommune på kr. 15 000,— som nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fiske i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet fastsettes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Beløpet skal indeksreguleres med 10 års mellomrom.

V

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skade som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Statens Forurensningstilsyn har i brev til Miljøverndepartementet datert 8. mai 1985 avgitt følgende uttalelse:

«Utbyggingsplanene og virkninger på vannstand og vannføringer.

Ifølge utbyggingsplanene vil avløpet fra ca. 110 km² av Horgavassdragets nedbørsfelt sammen med avløpet fra ca. 7 km² i Nedalselvas nedbørsfelt utnyttes for kraftproduksjon i Horga kraftverk. Planene tar sikte på å regulere flere vann i Horgavassdraget. Inntaksmagasin for kraftverket blir Horgesetervann. Reguleringene vil medføre neddemming av ca. 1200 dekar og en reguleringssone på 2100 dekar rundt de aktuelle magasinene. I Skjelåa mellom Løvnesvann og Horgevann og i Horga nedenfor Horgesetervann vil vannføringene til tider reduseres. For omtale av utbyggingsplanene og virkninger av utbyggingen på vannstand og vannføringer i vassdraget vises til vedlegg 1. For en mer utførlig omtale vises det til søknaden med vedlegg.

Forurensningstilførsler til og vannkvaliteten i vassdraget.

Forurensningstilførslene til vassdraget kommer fra bosetting og landbruksaktiviteter. Det meste av bosetting og landbruksaktiviteter i nedbørsfeltet er konsentrert rundt de nedre vannene i vassdraget (Løvnesvann og Horgesetervann) samt langs en ca. 2 km lang strekning av Horga nedenfor Horgesetervann. I tillegg til den faste bosettingen er det endel hytter i vassdragets nedbørsfelt.

Forurensningstilførslene til vassdraget synes å være små. Noen hus har vassforsyning fra brønner som vil kunne bli berørt av utbyggingen.

Vannkvaliteten i vassdraget kan karakteriseres som næringsfattig, sur og humuspåvirket. Målinger av næringssaltinnhold, planteplankton (klorofyll) og bakterieinnhold i vannmassene tyder på at vannene i vassdraget er lite påvirket av tilførsler fra bosetting og landbruksaktiviteter. Bakteriologiske registreringer i Horga nedenfor Horgesetervann tyder på at tilførslene kan påvirke vassdraget i noen grad.

Målinger av surhetsgrad i vassdraget tyder på at langtransporterte forurensninger medfører et økende forsuringsproblem i vassdraget.

For en mer utførlig omtale av forurensningstilførsler og vannkvalitet vises det til vedlegg 2 og til søknaden med vedlegg.

Forurensningsvirkninger av utbyggingen.

De forurensningsmessige virkninger av utbyggingen i vassdraget i og ovenfor Horgesetervannet antas å bli små mht. tilførsler fra bosetting mv. I Horga nedenfor Horgesetervannet vil forholdene kunne endres som følge av tilførsler fra bosetting og arealavrenning sammen med reduserte vannføringer. For å avverge slike forurensningsvirkninger bør det stilles vilkår om tiltak. Tiltak alene vil imidlertid ikke være tilstrekkelig pga. diffuse tilførsler, og det bør derfor opprettholdes en viss minstevannføring i vassdraget. Størrelse og varighet av en slik minstevannføring kan best bedømmes ut fra målinger og vurderinger av forholdene etter utbygging.

Vassdraget er påvirket av langtransportert forurenset nedbør og det er registrert en økende forsuring i vassdraget. Utbygging etter andre alternativer vil muligens kunne redusere virkningene av sur nedbør og reguleringer. I tillegg vil kalking i deler av nedbørsfeltet kunne redusere forsuringsvirkningene. SFT finner imidlertid ikke grunnlag for å foreslå endringer i utbyggingsplanene eller vilkår om kalkingstiltak i forbindelse med utbygging av Horgavassdraget.

Forslag til vilkår.

SFT finner det riktig å foreslå at det i en eventuell tillatelse til utbygging av Horgavassdraget stilles vilkår om tiltak for å avverge eller redusere virkninger av forurensninger som står i forbindelse med bygging og drift av Horga kraftverk. For å redusere forurensningsvirkninger av diffuse tilførsler til vassdraget nedenfor Horgesetervann vil vi også foreslå at det stilles forslag om slipp av minstevannføringer. Størrelse og varighet av slike minstevannføringer avgjøres etter utbyggingen.

Under henvisning til det ovennevnte og til lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern av forurensninger og om avfall, § 11, vil vi foreslå at det i en eventuell tillatelse til bygging og drift av Horga kraftverk tas med følgende vilkår:

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med bygging og drift av Horga kraftverk.

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å slippe minstevannføringer til Horga fra Horgesetermagasinet. Størrelse og varighet av minstevannføringen bestemmes etter undersøkelser bekostet av konsesjonæren og vurderinger av forholdene i Horga etter at utbyggingen er gjennomført.»

Riksantikvaren har i brev til Miljøverndepartementet av 2. oktober 1984 meddelt at forholdet til kulturminner for nyere tid alene ikke gir grunnlag for å motsette seg søknaden.

Riksantikvaren ber videre om at det stilles følgende konsesjonsvilkår:

«Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelse av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til Lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidets stanses.

På grunn av mangelfulle kulturminneundersøkelser forut for konsesjonssøknad ber vi om at følgende tilleggsvilkår blir tatt inn:

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av kulturminnemyndighetene og innenfor en rimelig økonomisk ramme

a) å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner
b) å utføre tiltak for å minske skadevirkning for kulturminner
c) å forelegge kulturvernmyndighetene planene for hovedhjelpeanlegg og andre anlegg inkl. veier som følger av utbyggingen.»

Universitetets Oldsaksamling har i brev til Miljøverndepartementet av 27. september 1984 uttalt:

«Vi viser til Deres henvendelse vedrørende ovennevnte søknad og til tidligere uttalelser om denne. Universitetets Oldsaksamling har fortsatt ingen innvendinger mot planene, men må gjøre fornyete registreringer i området. Dersom det gjøres funn av fredete kulturminner, må disse selvfølgelig undersøkes.

Den senere tid har vi gjort registreringer etter boplasser under flat mark i reguleringssonene for innsjøer og vann, når disse har vært helt nedtappet. Dette har gitt en rekke funn av steinalderboplasser. Ved Rødungen i Ål kommune har vi blant annet sist sommer gjort slike registreringer med godt resultat. Vi ønsker nå å gjøre slike undersøkelser i Horgavassdraget. For å få

bedre kjennskap til den naturhistoriske og kulturhistoriske utvikling må det også gjøres endel analysearbeid og sedimenter. En håper at disse kan gjøres snarest for å forenkle og utfylle vårt øvrige arbeid.»

Det nasjonale kontaktutvalg for vassdragsreguleringer har i en lengre redegjørelse 3. januar 1985 følgende vurdering og konklusjon:

«Horgavassdraget har en viss verdi som typevassdrag for de lavereliggende barskogsområdene i Buskerud. Dets verdi som referansevassdrag er imidlertid noe begrenset på grunn av dagens regulering av Lauvnesvatn. Vassdraget er forøvrig, med unntak av et intenst skogbruk og enkelte hyttefelter relativt lite berørt av tekniske inngrep. De tidligere reguleringer i forbindelse med fløtning er opphørt.

Horgavassdraget ligger i et område med flere varig vernede vassdrag; obj. 27 Drammen Nordmark, obj. 28 Holleia, obj. 38 Norefjellsområdet og obj. 29 Vergjedal/Eggedal. Av disse ligger alle unntatt Drammen Nordmark innenfor naturgeografisk region 33, *Forfjellsregion med hovedsakelig nordlig boreal vegetasjon*, underregion 33b, *Buskerud og Opplands barskoger*. Hva disse objektene inneholder av faglige kvaliteter er imidlertid ikke kjent, og det er derfor vanskelig å vurdere hvorvidt kvalitetene knyttet til Horgavassdraget er tilstrekkelig ivaretatt gjennom disse. Ut fra mer generelle betraktninger må vi anta at Horgavassdraget i seg selv neppe vil tilføre verneplanen spesielt nye kvaliteter utover det som allerede er representert på verneplanen.

De største faglige interesser er knyttet til Lauvnesvatn med tilgrensende sumpområder, hvor spesielt botaniske og ornitologiske kvaliteter er påpekt. I botanisk sammenheng er sumpvegetasjonen rundt Sørtjern og Løkmyran i sørenden av Lauvnesvatn interessant. En ytterligere hevning av vannstanden vil antagelig ødelegge sump-og flytetorvlokalitetene rundt Sørtjern, mens det er noe mer usikkert i hvor stor grad vegetasjonen på Løkmyran blir berørt. Vi vil derfor anbefale en utbygging uten ytterligere hevning av vannstanden. Dette vil antagelig også ivareta de ornitologiske interessene knyttet til storlom. Det er også ønskelig at den nåværende reguleringsrytme opprettholdes.

De øvre deler av Horga, mellom bekken fra Langetjern og Halvorset, har en fint utviklet sump- og vannplantevegetasjon. En tørrlegging av elva nedenfor inntaksdammen vil forstyrre denne. Påvirkningen kan muligens reduseres ved bygging av en terskel i elva. For å påvirke denne vegetasjonen minst mulig vil vi anbefale at massetippen ved Horgesetervatn avgrenses til øvre side av bekken fra Langetjern, og slik at selve elveløpet forblir uberørt.

Det er ikke påvist spesielle lokaliteter i Grytelva. Den mest interessante forekomst er hekking av storlom ved Øgnevatn. Dette er den eneste lokaliteten ved siden av Lauvnesvatn og Horgesetervatn/Grimesundvatn hvor denne arten hekker i vassdraget. Den foreslåtte regulering av Øgnevatn vil sannsynligvis gjøre denne lokaliteten uegnet som hekkelokalitet.

I deltaområdene forventes stedvis erosjon ved regulering, og det er av fluvial interesse å studere løpene nedstrøms de nye erosjonsstedene og sedimentasjonen i de aktuelle vatna.

Området er opplagt rikere på kvartærgeologiske formelementer enn det som det ingeniørgeologisk relaterte materiale antyder. Dette viser at det er vanskelig å foreta en naturvitenskapelig vurdering etter de kriterier som faglig nyttes i vassdragssammenheng (jfr. NOU 1983:42). Isavsmeltingsforløpet mellom de store dalene på Østlandet er lite kjent. Det er derfor av vitenskapelig verdi å få «arkivert» det materiale som forsvinner på grunn av de ulike inngrep. Vi vil derfor be om at de løsavsetninger som berøres av reguleringene, anleggsdrift, tipper, massetak osv. kartlegges kvartærgeologisk før inngrepene finner sted.

Horgaavassdraget, med en sur og en mindre sur sidegren, egner seg godt for generelle studier omkring effekten av sur nedbør. Også den mindre sure sidegrenen, Skjelåa, viser klare tendenser til forsuring, og selv mindre endringer vil kunne få stor effekt. Den videre utvikling i vassdraget vil derfor ha stor faglig interesse. For å kunne følge denne utviklingen, og også vurdere effekten av en eventuell kraftutbygging, vil vi anbefale at det gjennomføres en mer detaljert kartlegging, spesielt limnologisk, før utbygging.

Ved valg av alternativer må summen av konsekvenser vurderes, og i dette tilfelle vil vi anbefale utbygging etter alternativ B. Vi ser det som en klar fordel å begrense inngrepene til færrest mulige lokaliteter. Alternativ B forutsetter en større regulering i Horgesetervatn, Horgevatn og Grimesundvatn enn ved alternativ A, men ulempene ved dette synes langt på vei å bli oppveid ved reduserte konsekvenser i Grytelva.

Konklusjon.

En eventuell utbygging av Horgavassdraget antas å få relativt små direkte konsekvenser for de naturvitenskapelige interesser. Utbygging bør skje etter alternativ B.

En regulering av Lauvnesvatn bør skje uten ytterligere hevning av vannstanden, og den nåværende reguleringsrytme opprettholdes. Nåværende vannstand i Horga mellom utløpet av Langetjernsbekken og Halvorset bør holdes på nåværende nivå, eventuelt ved bygging av terskel. Massetippen ved Horgesetervatn bør plasseres på oversiden av Langetjernsbekken.

Det bør foretas en ytterliger kartlegging spesielt av de kvartærgeologiske og limnologiske forhold før utbygging. Når eventuelle reguleringer settes i verk vil vi også be om at det blir satt i gang egne fluviale undersøkelser for studier av erosjon og sedimentasjon.»

Miljøverndepartementet har i brev av 1. juli 1985 oversendt uttalelser fra Universitetets Oldsaksamling og Riksantikvaren. Departementet har følgende bemerkninger:

«Departementet viser til at det i flere av uttalelsene foreslås endringer i de omsøkte planer. Vi forutsetter at Hovedstyret vurderer marginalkostnad og nytte av de enkelte reguleringer, jfr. vår uttalelse av 25.6.82 til forhåndsmeldingen. Vi antar det spesielt vil være interessant å få belyst den samfunnsøkonomiske nytte av h.h.v. tilleggsreguleringen av Løvnesvatn, reguleringene i Grytelva og tilleggsnytten av den marginale 1,5 m regulering av Horgesetermagasinet. Videre vil departementet ha behov for å vite de produksjonsmessige konsekvensene av minstevannføringer.»

Landbruksdepartementet har i brev av 10. desember 1984 gitt sin tilslutning til uttalelsen fra Fylkeslandbruksstyret i Buskerud.

Det er kommet en rekke uttalelser fra *berørte grunneiere, hytteeiere og rettighetshavere langs vassdraget.* Høyesterettsadvokat Thorstein Vale representerer en del av dem, og han har utarbeidet følgende uttalelse datert 26. oktober 1984:

«Undertegnede representerer den alt overveiende del av de berørte grunneiere og rettighetshavere i utbyggingsområdene i de tre kommuner, Sigdal, Rollag og Flesberg, og som er organisert i grunneierlag med følgende valgte tillitsmenn:

Sigdal:
Erik Rolfsrud, Prestfoss.
Anders Weggesrud, Prestfoss.
Anders Blegeberg Strand, Presthus.

Rollag:
Sigurd Lid, Lampeland.

Flesberg:
Anders Hjerpeton, Lyngdal.
Otto Mørch, Rena.
Olav Molia, Lyngdal.

Fløtningsforeningen: Styrets formann,
Anders Hjepeton, Lyngdal.

Hytteeierne: (Løvnesvatn)
Reidar Bergheim, Kongsberg.
Aage Nygård, Åmot.
Lyder Magne Nordby, Oslo.

På vegne av de angitte klienter skal jeg få inngi følgende uttalelse til den foreliggende søknad m/underbilag:

Ad. Grunnlaget for søknaden.

Utbyggingsøknaden tar utgangspunkt i visse angivelig bestående rettigheter i vassdraget, som åpenbart forutsettes utnyttet i forbindelse med utbyggingen. Forsåvidt omfatter søknaden da heller ikke disse påberopte rettigheter, som uten videre forutsettes tatt i bruk uten ekspropriasjonshjemmel.

Når det spesielt gjelder Løvnesvannet, er det tatt utgangspunkt i visse angivelig bestående rettigheter til en reguleringshøyde på ialt 1,80 m over året, med 1,4 m ned og 0,40m opp. Jfr. konsekvensanalysen s. IV og konsesjonsøknaden s. 2.

Forholdet er imidlertid at reguleringsrettighetene til Løvnesvannet var gjenstand for en inngående undersøkelse og utredning allerede i 1972, og undersøkelsen — som ble foretatt av undertegnede — konkluderte med at den bestående lovlige reguleringsrettighet ikke har et slikt omfang som påberopt. Heller ikke er rettighetene de samme over året, forsåvidt det foreligger bestemmelser om manøvreringen som ytterligere begrenser rettighetene.

Det vedlegges som bilag: Betenkning av 12. mai 1972 vedr. rettsforholdene omkring reguleringsrettighetene i Løvnesvannet m/bilag, utarbeidet av h.r.adv. Th. Vale.

Et spørsmål for seg er det tidligere reguleringsformål, som ikke uten videre er sammenfallende med den nye utbygging. Antagelig er den tidligere regulering ikke overførbar til den utbygging det her gjelder.

Det må følgelig være hevet over tvil at den konsesjon det nå søkes om, vil bli «hengende i luften», og ikke kan settes ut i livet uten at det erverves de manglende rettigheter til gjennomføringen. Forøvrig vil det være et spørsmål om ikke vurderingen av nærværende konsesjonsøknad må bli en annen når det tas utgangspunkt i en reguleringsituasjon som ligger meget nærmere naturtilstanden enn slik det angis i søknaden.

Når det gjelder den øvrige del av vassdraget, og da særlig fallene, forstår en det slik at det også der menes å foreligge rettigheter til utbygging i forhold til de private grunneiere og rettighetshavere. En kan ikke se at det i det foreliggende materiale er listet opp hvilke rettigheter som menes å foreligge, og ihvertfall ikke hva disse rettigheter formenes å kunne gi grunnlag for av inngrep på de enkelte eiendommer. Også disse forhold bør klarlegges nærmere for at det skal kunne skje en vurdering av de inngrep konsesjonen vil medføre for eiendomsinteressene. Spesielt bør det klarlegges hvilke skader og ulemper som utbyggeren ansvarsfritt mener å kunne påføre de event. klausulerte eiendommer i kraft av de påberopte rettigheter.

Ad. De omsøkte reguleringsrettigheter.

Det fremgår av konsesjonsøknaden s. 3 at det for de forskjellige opplistede vann søkes ervervet rett til flomstigninger over HRV med fra 0,33 m og opp til 1,25 m. Det angis ikke ytterligere kriterier for å praktisere flomstigningen enn det som måtte følge av den til enhver tid faktisk forekommende vannføring. M.a.o. er det ikke lagt opp til noen som helst form for flomdempning, slik det synes være forutsatt i konsekvensanalysen, side 50.

Det synes nokså innlysende at de tidligere flommer, som opptrådte i forhold til et vannstandsnivå der grunnforholdene hadde stabilisert seg til å tåle påkjenningene, ikke kan forskyves til et helt annet høydenivå uten store konsekvenser. Når det da beregningsmessig legges opp til overhøyder som når opp i mer enn 1 m, blir det i realiteten tale om en nokså ukontrollert overhøyde på dammene som ut fra de lokale forhold ikke kan aksepteres. Det bør kunne innrettes

slik at det ved egnede tappeanordninger sørges for en flomdempning så effektiv at HRV også blir den under alle forhold høyeste regulerte vannstand. Likevel vil det rundt magasinene medgå den vanlige forsumpningsone på ca. 1 m over HRV, noe som ytterligere forsterkes jo mer det legges opp til en reglementsmessig overhøyde på HRV.

Slik topografien og bruksutøvelsen er rundt de angjeldende vann, er det tale om meget små marginer for utløsning av store skader med betydelige økonomiske konsekvenser. Dette gjelder både i forhold til byggverk, veger, errosjonstruede områder og vekstforholdene generelt. Det er følgelig sterkt betenelig, og står ikke i forhold til de beregnede konsekvenser, dersom det skal legges opp til vannstandshøyder slik de angitte overhøyder vil gi anledning til under visse forhold å praktisere.

For *Løvnesvannet* viser jeg spesielt til særskilt skriv fra ing. Otto Mørch, som er blitt oversendt NVE direkte. Foruten de påpekte beregningsforhold, vil jeg understreke det manglende samsvar mellom konsekvensanalysen og den faktiske damkonstruksjon m.h.t. bredden av flomløpet. Dette forhold må i alle fall føre til særskilte pålegg m.h.t. flomløpet i den fremtidige damkonstruksjon.

I samme forbindelse vil jeg påpeke den tilsynelatende overregulering som det er lagt opp til for Løvnesvannet, og som det ikke kan være noe rimelig grunnlag for, hensett til de skader som ved dette påføres eiendomsinteressene. At det dertil søkes oppnådd også en betydelig overhøyde, må være så meget mer ubegrunnet.

Det er forøvrig på grunneierhold iverksatt undersøkelser for å utrede alternative reguleringer og manøvreringer for dette vann, som forutsettes med mindre skader å kunne gi samme utbyggingseffekt. Resultatet av disse undersøkelser vil foreligge om kort tid, og bebudes ettersendt.

For *Horgevatn* må det sterkt protesteres mot det omsøkte høyeste reguleringsalternativ. Det kan ikke sees å være noen som helst rimelig sammenheng mellom de skader og ulemper som denne tilleggsregulering medfører og de fordeler som innvinnes.

På tilsvarende måte kan en ikke innse nødvendigheten av å senke Horgevatn under den tidligere lavvannhøyde. For det første vil det være forholdsvis små vannmengder som på denne måte kan tas ut for kraftforsyning, og for det annet vil det oppstå så store tørrlagte områder at det vil gå sterkt ut over fiskebestanden. Store deler av magasinet vil virke som fiskefeller, liksom all produksjon av næringsdyr vil gå til grunne. I alle fall må en utstrakt terskelbygging sees i sammenheng med dette spørsmål, forsåvidt det i så fall må sikres en viss gjenstående vannstand innover i Aurehølen ved terskelbygging i den smaleste del av utløpskanalen. Tilsvarende kan også være aktuelt for andre evjer og partier av det nye Horgevatnmagasinet, der det er påtrengende å opprettholde et visst vannivå. Hvorvidt tersklene må kombineres med fisketrapper, bør utredes av de fiskesakkyndige.

For Horgevatn vil også bli inngitt et særskilt skriv fra berørte grunneiere, der det tas opp spesielle spørsmål i tilknytning til reguleringsalternativene og utbyggingen generelt. Som det vil fremgå av nevnte skriv, er det ikke dekning for den antagelse det er gitt uttrykk for i konsekvensanalysen, og hvoretter utbyggingen angivelig ikke skal være «særlig konfliktfylt». Jeg henviser til nevnte skriv, som ellers gir uttrykk for synspunkter som generelt gjør seg gjeldende innen hele utbyggingsområdet.

For de berørte vann og elver i *Rollag*, vil det generelt bli gjort gjeldende at vassdragene i kommunen allerede er så sterkt belastet med bestående utbygginger at det ikke burde komme på tale med nye inngrep. Det bør for oppsittere i en kommune være mulig å beholde for rekreasjon og livsutfoldelse ihvertfall noen vann og elver, liksom de berørte grunneiere bør kunne beholde restene av de herligheter og det næringsgrunnlag som gjør det mulig å opprettholde bosettingen. Det er dog klart at det ikke dermed ønskes overført til grunneiere ved andre magasiner de skadevirkninger som Rollag ber seg fritatt for, forsåvidt det måtte nødvendiggjøre tilleggsreguleringer i andre magasiner at Rollag går fri. Det en ønsker å uttrykke er en generell protest mot hele utbyggingen, som en mener ikke kan forsvares ut fra de store skader og ulemper som menes å overstige de sparsomme verdier som innvinnes ved dette utbyggingsprosjekt.

Ad. Manøvrerering — magasinfylling.

Det opplyses i konsekvensanalysen at det påregnes å ville skje oppfylling av magasinene Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn og Horgesetervatn innen 17. juni hvert år, og Løvnesvatn noe senere, avhengig av tilsiget. Enkelte år vil Løvnesvatn ikke bli oppfylt. Denne fyllingsgrad er det lagt vesentlig vekt på ved vurderingen av konsekvensene for miljø og fritidsaktiviteter, og forøvrig ved vurderingen av alle de forhold som berører grunneierinteressene ved magasinene.

Imidlertid er forholdet at konsesjonsøkeren foreslår et manøvreringsreglement hvoretter det til enhver tid kan tappes fra magasinene etter behov hos de kraftverk som deltar i reguleringene. M.a.o. at det blir opp til de ulike interesser hos samtlige kraftverk i vassddraget hvorvidt magasinene faktisk vil oppvise de beregnede fyllingsgrader.

Det er alminnelig antatt at kjøringen av vannkraftverk, p.g.a. den fleksibilitet disse er utstyrt med, mer og mer vil komme til å rette seg etter andre kriterier enn det strengt økonomiske for hvert enkelt kraftverk. Det kan derfor meget vel tenkes at det blir aktuelt å kjøre disse kraftverk kontinuerlig ut over våren og sommeren. Det er åpenbart tenkt på slike situasjoner når det søkes om adgang til å foreta denne uhemmede tapping av magasinene.

Det synes meningsløst at det for magasiner av denne størrelsesorden og beliggenhet i sårbare bygdesamfund skal være nødvendig å erverve så vidtgående rettigheter. Likedan er det høyst ukorrekt når det i konsekvensanalysen vurderes som om det forelå garantier i forbindelse med oppfyllingen, mens søknaden forutsetter en fri og uhemmet bruk av magasinene. I alle fall vil konsekvensanalysen på en slik bakgrunn

mer være egnet til å villede enn veglede de berørte grunneiere og rettighetshavere.

Dersom det måtte være slik at en sommertapping av magasinene er lite aktuelt, bør det tas konsekvenser av dette slik at manøvreringsreglementet utformes deretter. Reglementet bør inneholde bestemmelse om at *tapping av magasinene ikke kan starte opp før etter 1. okt. hvert år,* slik det er lagt opp til i beregningene og forutsatt i konsekvensanslysen.

Ad. virkningene av reguleringen/utbyggingen — konsekvensanalysen.

Rent generelt vil en understreke det lite tilfredsstillende i at de berørte grunneiere og rettighetshavere får seg forelagt konsekvensvurderingen uten på forhånd å ha blitt orientert om de faktiske og praktiske inngrep som danner grunnlaget for vurderingene. Det er nemlig en påtagelig svikt i den vurdering av skader og ulemper som konsekvensanalysen trekker opp, sammenholdt med det som ut fra de lokale forhold må bli de egentlige følger av den regulering og manøvrering det søkes om.

Vurderingen av konsekvenser av en utbygging må nødvendigvis ta utgangspunkt i de rettigheter som faktisk søkes ervervet, og ikke bare i de gunstigst mulige tilfeller. Videre er det nødvendig å ha inngående lokalkunnskap om de faktiske og praktiske forhold, og den bruksutøvelse som reguleringene griper inn i, dersom det skal kunne gis en noenlunde vegledende konsekvensanalyse. En kan ikke se at den foreliggende analyse i så måte er fyldestgjørende.

Det er en vesentlig svakhet ved analysen at det ikke er blitt tatt kontakt med lokalkjente personer, slik det vanligvis ellers blir lagt opp. Mangt hadde vært bedre dersom det var blitt lagt opp til et samarbeide, slik at de tekniske konsekvenser klart var blitt skissert, og personer med tilstrekkelig lokalkunnskap så hadde vært tatt med på de praktiske vurderinger. Som situasjonen er nå, står en i fare for at det treffes vedtak om utbygging og manøvrering, som kanskje ville fått et annet innhold om de samlede konsekvenser var blitt fullt klarlagt for konsesjonsmyndighetene.

Alt i alt synes det å være behov for langt mer omfattende og inngående undersøkelser som grunnlag for en mer fyldestgjørende klarlegging av de fulle konsekvenser av utbyggingen i forhold til de berørte grunneierinteresser.

Ad. De sakkyndige utredninger — fiskeri, jordbruk, skogbruk m.v.

De foreliggende utredninger påpeker mange forhold som vil måtte tillegges vekt ved vurderingen av konsesjonsøknaden. Det er imidlertid en rekke forhold som ikke sees berørt, og likedan kan en ikke se at utredningene noe sted munner ut i forslag til tiltak som kan avhjelpe de påregnelige skader.

Når det gjelder *fiske,* burde det gis uttalelse om nødvendig minste vannføring for at det kan opprettholdes fisk i elveløpene. Videre burde det gis uttalelse om nødvendige fisketrapper ved dammene, utsetting av settefisk, finrydding av neddemmingsområdene for at det i det hele kan utøves et fiske, osv. F.eks. de vann som har bestand av sik, og der garnfiske er den eneste fangstmetode, er det tvingende nødvendig både å sørge for finrydding og endog etterrydding på tørrlagte strender etter at errosjonen har fjernet all løsmasse rundt røtter og rek. Forsåvidt er dette omtrent like viktig for fiske av ørret og abbor, som hovedsakelig også fiskes med garn.

På tilsvarende måte savnes angivelse av forslag om terskler, både av hensyn til fiske, turisme, vannforsyning og jordbruk. Selvfølgelig vil alle slike tiltakskrav kunne tas opp under et event. skjønn, men det er langt mer betryggende at slike spørsmål kommer med allerede som konsesjonspålegg. Som en del av skjønnsaken vil slike krav dukke opp og forrykke hele opplegget for utbyggingen, og kanskje også forrykke de økonomiske lønnsomhetsberegninger som helst skulle foreligge på forhånd.

M.h.t. driftsforholdene i skogbruket savnes det en nærmere oversikt over nødvendige vegomlegginger fra neddemmingssonen, liksom også driftsforholdene ellers er lite og tilfeldig berørt. Det kan heller ikke sees vurdert hvilke skogområder som går tapt som følge av forsumpingen på de store flate partier rundt vannene, og som må vurderes biologisk og ikke bare ut fra oppmerking av HRV.

Ad. særlige skadevirkninger for vurdering av utbyggingsinteressene.

En vil i det følgende påpeke en rekke forhold som synes svakt eller ikke vurdert i den foreliggende konsekvensanalyse, og som en mener bør tas i betraktning ved en eventuell meddelelse av konsesjon og konsesjonsvilkår:

a. *Vannføring.*

Det må fastsettes en tilstrekkelig *minstevannføring* i alle berørte elver og bekker, både av hensyn til drikkevann, vannforsyning til dyr på beite, resipientforholdene og de miljømessige forhold. En vil herunder påpeke erfaringer fra andre tørrlagte vassdrag, der det skjer sterk oppblomstring av uønsket vegetasjon som medfører errosjon og oversvømmelser når vannføringen kommer. Likedan vil det i lavvannsperioden bli stående forurensede kulper som danner yngelplass for nærmest uutholdelige insektmengder.

Vannføringen var også tidligere et ledd i det naturlige gjerdehold, som nå må erstattes med annet gjerde.

Spesielt for Skjelåa (fra Løvnesvatn til Horgevatn) vil en nevne den spesielle forekomst av ferskvannskjell som vil kreve en sikker og ikke ubetydelig minstevannføring for ikke å gå til grunne.

Det bør av de sakkyndige på de forskjellige områder, fiskeri, resipientforhold, vannforsyning m.v. avgis uttalelser om den minstevannføring som er nødvendig i de forskjellige elveavsnitt, og slik at dette foreligger til vurdering allerede under konsesjonsbehandlingen. Det er i et tilfelle som dette lite hensiktsmessig at fastsettelsen av minstevannføringen overlates til skjønnsretten, idet det dreier seg om såvidt små regulerte vannføringer i elvene at den nødvendige

minstevannføring kan ha betydning for vurderingen av om utbyggingen på denne bakgrunn i det hele har noen fornuftig mening.

b. *Utmarksnæring — turisme.*
Bruksstørrelsene og de naturgitte forhold nødvendiggjør at gårdsbrukene i de berørte områder må satse på attåtnæring i form av bl.a. utmarksnæring/turisme. Sigdal har herunder vært utpekt som «prøvebygd», og det har fra det offentlige vært ytet betydelige midler til kartlegging av mulighetene for videre utbygging av turistnæringen med utleigehytter, camping m.v. Jfr. Rapport fra prøvebygda Sigdal av sept. 1975.
Det er uten videre klart at natur og miljø er helt dominerende når det gjelder mulighetene for å oppnå et økonomisk utbytte ved turistutbygging. Alle de planlagte tiltak er da også blitt konsentrert til områder som har nærkontakt med vann og elver. Det er således her spørsmål både om vannforsyning, resipientforhold, fiske og badeliv, samt det miljø som skal sikre det trivselsmessige og gi estetiske opplevelser.
I denne sammenheng kan nevnes den allerede godt utbygde campingplass, Halvorseth camping, som er etablert ved Horga elv med en rekke utleigehytter. Det foreligger ytterligere utbyggingsplaner som vil være avhengig av hvordan situasjonen blir etter utbyggingen. Denne virksomhet drives i kombinasjon med skogsdrift, eget sagbruk og byggevirksomhet frem til ferdige hytter og andre anlegg. Videre dannes derved også en del av grunnlaget for kjøpmannshandel og således alt i alt adskillige arbeidsplasser. Det er åpenbart at livsnerven i alt dette er vannføringen i Horga elv, og en tilstrekkelig minstevannføring er betingelsen for at virksomheten i det hele kan opprettholdes. Dette både p.g.a. vannforsyningen, resipientforholdene, aktiviteter som bading m.v. og miljøforholdene. Spørsmålet om terskel synes allerede å være klarlagt, men det savnes nærmere detaljer om plassering og utførelse, og videre er gjennomstrømningen helt avgjørende.
Også forøvrig vil hele området på tilsvarende måte lide sterkt med tanke på en utnyttelse av de muligheter som ligger i turistnæringen. Dette ved siden av bygdefolkets eget rekreasjonsbehov. Badeplasser går tapt, fiskemulighetene blir sterkt redusert og det blir lite igjen å tilby de som måtte søke til disse områder for naturopplevelse og rekreasjon.

c. *Fiske — båthold.*
Det må pålegges konsesjonsøkeren etter direktoratets nærmere bestemmelse å anlegge *fisketrapper* ved dammene, utsetting av *settefisk* av stammer som kan tåle miljøforholdene i vannene, *terskler* i elvene og i evjer i vannene samt *opprensk* av bekkeutløp og bekker som utsettes for igjengroing. Videre må det direkte pålegges finrydding av neddemmingssonen rundt vannene og opprensk langs strandsonene etter hvert som røtter og annen vegetasjon frigjøres/reker og skaper vansker for utøvelsen av fiske.
I konsekvensanalysen er tatt forbehold m.h.t. utviklingen i surheten i vannene. Det er imidlertid klart at selve reguleringen virker negativt på surhetsgraden, og dette bør søkes motvirket ved de til enhver tid tjenelige midler, event. ved andre fiskeslag.
Hva angår båthold vil det være nødvendig å anordne tekniske innretninger for opptrekk slik at båten kan brukes ved de forskjellige vannstander. Også adkomsten til båten på de bunnløse strender må sikres gjennom disse tiltak.

Ad. *Jordbruk.*
Dyrket mark og dyrkingsområder bør tas vare på i rimelig grad slik at matjorden ikke erroderer ut i vassdraget.
Forøvrig nevnes nødvendigheten av vannforsyning fra elever og bekker til dyr på beite, og forøvrig til jordvanningsvann og annet gårdsbruk. Elver som naturlig beitegjerde må erstattes.
Utmarksnæring i forbindelse med jordbruk er bahandlet særskilt.

Ad. *Skogbruk.*
Driftsforholdene for skogbruket blir mange steder meget vanskelige. Mange driftsveger kommer under vann, og de naturlige traséer for videre veiutbygging ligger gjerne på de slake partier ut mot vannene. Det må gis pålegg om skogsvegbygging i den grad det gripes inn i disse driftsforhold. Skogbruksnæringen svekkes sterkt.

Ad. 1*Fløtning.*
Såvidt en forstår er det forutsatt at regulanden skal avgi det nødvendige vann til fløtning fra alle magasiner. Dette må følges opp med de nødvendige innretninger i dammene for slipping av føltningsvann, slik dette vanligvis konstrueres av fellesfløtningen. Dersom fløtningen søkes nedlagt, må det pålegges en tilsvarende plikt til tømmertransport fra de berørte områder.
Det er forøvrig fløtningsforeningen som eier de nåværende daminnretninger og reguleringsrettighetene i de fleste vann, slik at det må etableres et samarbeide ved utnyttelse og drift av dammene så lenge fløtningen skal bestå. Det må videre ved bestemmelse i manøvreringsreglementet *sikres tilstrekkelig magasinvann* til at fløtningen kan kjennomføres når det er aktuelt. En må m.a.o. ikke risikere at magasinene er tomme når fløtningen skal ta til, og det må være *tilstrekkelig* vann. Det nødvendige magasinvolum må beregnes for fløtningens behov.

Ad. *Isferdsel.*
Det pågår i en viss utstrekning isferdsel både i sammenheng med turisme og skogsdrift. Ofte er det spørsmål om å krysse et vann, der det blir tale om opp- og nedkjøring på isen. Det er en alminnelig erfaring at islagte vann med reguleringer i en grad som i nærværende tilfelle får en kantis (bruddkant) som vanskelig eller ikke kan forseres med de vanlige kjøretøyer om vinteren. I den grad tømmersleper umuliggjøres på denne måte, må det anlegges veger rundt vannet for å avhjelpe vanskelighetene. På tilsvarende måte må det sikers adkomst til hytter og for annet transportbehov.
På tilsvarende måte er det en rekke steder slik at de islagte elver danner tømmersleper både for tversgående og langsgående kjøring. Når det om vinteren skjer tapping fra magasinene, vil isen gå opp, eller det dannes

overvann eller kjøving i en slik grad at transporten blir hindret eller umuliggjort. Dette forhold må klarlegges for alle elver i tilløpsfeltet til Horgevatnmagasinet, slik at det kan bli planlagt og forberedt bygging av bruer eller omlegging av tømmerveger for at tømmerdriften kan gå uavhengig av isforholdene i elevene.

Ad. *Klimaforholdene.*
Det er sannsynlig at klimaet vil bli påvirket, både langs elvene, vannene og i området ved utløpet fra kraftstasjonen. At vannføringen i elvene medfører en stabiliserende effekt på temperaturen, særlig i forbindelse med nattefrost, er alminnelig kjent. Dette særlig i områder med det høydelag vi her har, og der det vår og høst kan være kritisk for mange vekster. Mulighet for rimdannelse vil også være tilstede ved lave temperaturer og åpent vann i elvene i forbindelse med damåpning. I det hele er det ut fra den alminnelige erfaring fra lignende reguleringsinngrep nokså sikkert at klimaet på sine steder vil bli vesentlig påvirket, og at konsekvensanalysen i så måte neppe gir et fyldestgjørende uttrykk for det som kan forventes.

Ad. *Hytter og fritidsaktiviteter.*
Etter det en har kunnet konstatere ved befaringer i marken, vil utbyggingen få meget alvorlige konsekvenser for et langt større antall hytter enn konsekvensanalysen synes å forutsette. For det første vil et langt større antall hytter enn forutsatt måtte saneres p.g.a. vannstandsforholdene, og for det annet vil en rekke hytter bli stående igjen under slike forhold at det berettiger hytteeierne til krav om ful innløsning etter oreigningsl. § 8. Bl.a. er det flere hytter som blir stående igjen på koller i jørmete sumpområder, der vegetasjonen forsvinner, og adkomsten blir umuliggjort. Når da også båtholdet, fiskemulighetene og bademulighetene blir vanskeliggjort eller langt på veg ødelagt, og hele miljøet blir utrivelig, vil hytteeiendommene ikke lenger fungere etter sin hensikt, og hele ideen med fritidshyttene faller bort. Innløsningskrav vil da ut fra lovens kriterier måtte imøtekommes.
For enkelte av de som må avstå sine hytteeiendommer, vil det være ønskelig om kraftutbyggeren skaffer erstatningstomter i områder der det kan ligge til rette for hytteutbygging og rekreasjon. Det bør da i tide søkes kontakt med grunneiere som kan være villige til å legge ut høvelige utbyggingsarealer, idet planlegging og godkjenning av slik utbygging ofte tar meget lang tid, ikke minst ved den kommunale behandling. I nærværende tilfelle bør Sigdal kommune ha en særlig oppfordring til å følge opp slike planer.

Ad. *De økonomiske konsekvenser av utbyggingen.*
Jeg har foran påpekt en lang rekke av de problemer som vil oppstå for grunneiere og rettighetshavere som følge av utbyggingen, og som aldeles ikke er ment uttømmende. Felles for alle problemer er at de økonomiske konsekvenser må erstattes fullt ut. Inngrepenes størrelsesorden tilsier at erstatningssummene må bli meget betydelige, likesom det vil måtte pålegges eksproprianten plikt til å utføre og bekoste tiltak som vil gå opp i store summer. Bare innløsningen av hytteeientommer, som må erstattes etter gjenanskaffelsesverdi, vil nå opp i betydelige beløp.
En kan ikke se at konsekvensanalysen legger opp til et realistisk syn på de erstatningsmessige konsekvenser av utbyggingen. I alle fall dreier det seg om en generell undervurdering av det økonomiske ansvar som vil oppstå. Likedan synes det heller ikke tatt tilstrekkelig hensyn til de omkostninger som gjennomføringen av ekspropriasjonsaken vil føre med seg. At det sakkyndige materiale i forbindelse med konsesjonsøknaden er svakt fundert, vil gjøre det så meget mer nødvendig å få alle tekniske og hydrologiske forhold undersøkt og klarlagt i forbindelse med skjønnsaken. En vil følgelig anta at de samlede utgifter til erstatninger, tilta og skjønnsomkostninger vil nå opp i så store summer at det må tas i betraktning ved vurderingen av om konsesjon bør gis.

Konklusjon.
Den omsøkte utbygging vil bety så store inngrep i grunneieres og rettighetshaveres eiendommer og interesser at det alt i alt synes tvilsomt om utbyggingen i det hele vil representere en overveiende fordel. Vurdert på lengre sikt, synes det åpenbart at de berørte bygder vil bli tilført skader som de eventuelle tiltak og erstatninger ikke kan kompensere.
Dersom konsesjon likevel gis, må det være på basis av de alternativer som medfører minst mulig inngrep, og med reduserte reguleringshøyder uten overhøyder på HRV. Jfr. bemerkningen foran.
Det bør i konsesjonsvilkårene trekkes opp bestemmelser om minstevannføringer, terskler, tiltak av hensyn til fiske osv. som anført under de forskjellige avsnitt foran. Videre bør det pålegges konsesjonsøkeren å avsette fond til opphjelp av fiske for hvert enkelt av de berørte vann. Størrelsen av disse fond bør vurderes av vedkommende fiskerikonsulent. Ved siden av disse fond bør det gis pålegg om utsetting av passende mengder og arter av settefisk.
For vurdering av om konsesjon bør gis, og omfang og utstrekning av konsesjonsvilkår, vil en anta at det ikke foreligger et tilstrekkelig grunnlag i de utredninger og den konsekvensanalyse som følger søknaden. Det bør på denne bakgrunn utarbeides tilleggsutredninger som gir konsesjonsmyndighetene det nødvendige grunnlag for avgjørelse av søknaden og eventuell utforming av tillatelsen med vilkår og manøvreringsreglement. Ved utarbeidelsen av disse tilleggsutredninger bør det samarbeides med grunneiernes tillitsmenn, slik at de relevante og konsesjonsbestemmende forhold kan bli tatt opp til full undersøkelse og belysning. Sakens størrelsesorden og betydning for de berørte bygdelag tilsier at avgjørelse ikke må treffes før det foreligger et best mulig utredet og saklig sett betryggende grunnlag.»

I ovenstående uttalelse er det bebudet ettersendt resultat av undersøkelser om alternative reguleringer av Løvnesvatnet.

Dette ble oversendt i brev av 1. november 1984:

«Jeg viser til min uttalelse på vegne av berørte grunneiere og rettighetshavere av 26. oktober d.å.

Som bebudet i den nevnte uttalelse, har en innhentet en nærmere beregning og vurdering av reguleringssituasjonen for Løvnesvannet v/konsulentavdelingen i A/S Hafslund. Nevnte betenkning vedlegges.

Vedlegg: Utredning av 31. oktober 1984 fra A/S Hafslund, konsulentavdelingen.

Som det vil fremgå av nevnte utredning, synes de beste grunner å tale for at det i tilfelle utbygging skjer en vesentlig reduksjon i den omsøkte regulering av Løvnesvannet. For det første vil det ikke skje noen vesentlig fordyrelse av utbyggingen og det spares betydelige beløp i erstatninger for byggverk, skade og ulemper for oppsitterne rundt vannet. Heller ikke produksjonsmessig synes det å oppstå noe særlig tap for kraftverket ved de foreslåtte alternativer.

I det jeg henviser til foranstående og den vedlagte utredning, vil jeg sterkt anmode om at den omsøkte regulering av Løvnesvannet blir redusert i samsvar med de gunstigst mulig alternativer i forhold til grunneierne og rettighetshaverne, slik det fremgår av materialet.»

Fra utredningen av 31. oktober 1984 utarbeidet av A/S Hafslund, Konsulentavdelingen gjengis:

«I bilag til konsesjonssøknaden er midlere årsproduksjon oppgitt til ca. 35 GWh/år. Det fremgår ikke av søknaden hvorledes denne produksjon er beregnet.

Vi har derfor med utgangspunkt i data om tilsig, magasiner, fallhøyder og innstallert effekt simulert en produksjonsserie ved hjelp av EFI's kraftverksmodell VANSIM-TAP. Som referansevannverket har vi benyttet VM 2179-0 Stokkelv som felt- og avløpsmessig kan sammenlignes med Horgelv.

Følgende simuleringer er gjennomført:

A. Referansesimulering av Horga kraftverk basert på konsesjonssøknadens tekniske data.

Alt. 1

Som A, men med HRV for Løvnesvatn endret fra k. 366.65 til k. 365.90 som korresponderer med topp overløp nåværende dam. Magasinet reduseres tilsvarende fra 6.4 mill. m³ til 4.4 mill. m³): Mag. reduksjon: 2.0 mill. m³.

Alt. 2.

Som A, men med redusert magasin i Løvnesvatn, der HRV er endret fra k. 366.65 til k. 366.20 tilsvarende en magasinreduksjon fra 6.4 mill. m³ til 5.2 mill. m³): Mag. reduksjon: 1.1 mill. m³.

Resultatet av simuleingene er vist på bilag I.

Dersom vi forutsetter at midlere årsproduksjon i Horga kraftverk ikke skal reduseres p.g.a. magasinendringene i Løvnesvatn, vil økt effekt gi følgende produksjonstall:

Alternativ:	Effekt MW	Max.turb.vf. M³/s	Midd.prod. GWh år	vinter	sommer
A. Referansekons.s.	8.0	4.5	31	18	13
1. Løvnesvatn - Mag.red. 2.0 mill. m³	9.5	5.4	31	17	14
2. Løvnesvatn - Mag.red. 1.1 mill. m³	9.4	5.3	31	18	13

Produksjonsanalysen viser at:

For alt. 1 kan konsesjonssøknadens referanseproduksjon opprettholdes dersom stasjonens effekt/slukeevne økes fra 8 MW/ 4,5 m³/s til 9.5 MW/5,4 m³/s. Fordeling sommer-/vinterproduksjon er beregningsmessig endret fra referansefordelingen 13/18 til 14/17 GWh i midlere år.

For alt. 2 kan konsesjonssøknadens referanseproduksjon tilsvarende opprettholdes dersom stasjonens effekt/slukeevne økes fra MW/ 4.5 m³/s til 9.3 MW/5.3 m³/s. Fordeling sommer-/vinterproduksjon er beregningsmessig uendret fra referansefordelingen.

Man skulle ha ventet at magasinreduksjon i Løvnesvatn på 1.1 mill. m³ skulle ha redusert vinterprosuksjonen med ca. 0.5 GWh/år. Når vi ikke kan påvise denne reduksjon, kan dette skyldes avrundingsfeil i regneprogrammet, eller at den større slukeevne gir bedre utnyttelse av vinterflommer i periosen 1. oktober— 1. mai.

Siden driftstunnel er foreslått drevet med 16—18 m² tverrsnitt, vil en øking av innstallert effekt i Horga kraftverk ikke medføre økte omkostninger eller tap i vannveiene bortsett fra noe større grind- og lukeareal samt økt tverrsnitt på turbinrøret. For alt. 1 faller behov for ny dam Løvnesvatn bort.

Ovenfornevnte omkostninger er marginalkost i forhold til omkostningsoverslag i konsesjonssøknad. For alt. 1 kan tilleggskost p.g.a. økt installasjon oppstilles som følger (i mill. kr.):

Komplett aggregat-merkost $\frac{1{,}5 \cdot 11{,}5}{8}$	mill. kr.	2.000
Luke-finvaregrind-merkost	»	0.160
Turbinrørledning-merkost	»	0.860
Rehabilitering dam Løvnesvatn	»	0,100
SUM merkostnader	mill. kr.	3.120

For denne tilleggsinvestering opprettholdes anleggets energiproduksjon samtidig som stasjonen får en tilleggseffekt på 1.5 MW. Den reduserte regulering fører imidlertid til at 1 GWh vinterkraft overføres til sommerkraft.

Årsinntekt p.g.a. effektøkning kan forsiktig regnes til kr. 120 000 MW/år eller ca. 1.6 mill. kr. kapitalisert.

Tap p.g.a. overføring av 1 GWh vinterproduksjon til sommerproduksjon utgjør tilsvarende ca. 80 000 kr./år eller kapitalisert ca. 1.0 mill. kr.

Under forutsetning av at magasin Løvnesvatn ikke skal reguleres utover nåværende topp dam k. 365.90 samtidig som produksjonsforhold ikke skal endres i forhold til konsesjonssøknad, vil sum kostnader bli som følger:

Merkost p.g.a. økt effekt	mill. kr. 3.12
Tap vinterproduksjon	» 1.00
Sum kost.øk.	mill. kr. 4.12
Innvunnet effektsalg	» 1.60
Sum netto kostnader	mill. kr. 2.52

Beregningene viser at en reduksjon av magasin i Løvensvatn med forutsetninger som ovenfor nevnt kan gjennomføres for 2.52 mill. kr.

Med regulering av Løvnesvatn som angitt i konsesjonssøknad vil nødvendige investeringer til reguleringsanlegg inklusive erstatninger, skjønnsomkostninger og ulemper utvilsomt overstige dette beløp.

Vi mener derfor at for Løvnesvatn står skadene ved den omsøkte regulering ikke i forhold til de fordeler reguleringen medfører. Vi foreslår derfor at HRV i Løvnesvatn reduseres til k. 365.90, og det tapte magasin kompenseres med en effektøking på 1.5 MW.

Forslag til reguleringsgrenser:

Magasin	Dagens normal-vannst. (m.o.h.)	Foreslått regulering					Økn. av regulering		
		LRV		HRV		Tot.reg.-høyde	Økt senkn.	Økt hevn.	Økt reg. høyde
		(m.o.h.)	Senkn.	(m.o.h.)	Hevn.	(m)			
Løvnesvatn	365,5	364,1	1,4	365,90	0,4	1,80	0	0,4	0,4

Forslag til manøvreringsreglement Løvnesvatn

Magasin	Øvre k.	Nedre k.	Høyde-fastm. k.
Løvnesvatn	365.90	364.1	365.91

I sommerperioden 1.5.—1.10. skal det ikke tappes fra magasin før vannstand k. 365.80 er oppnådd og deretter bare så meget at stabil vannstand nær HRV kan opprettholdes. Etter 1.10. tappes magasinet med jevn vannføring gjennom vinterperioden inntil LRV er oppnådd ca. 1.5.»

Berørte grunneiere i Rollag har i brev av 15. februar 1985 uttalt:

«Innledningsvis vil vi bemerke at etter vårt syn vil alt. A (utbygging der Grytevassdraget reguleres) bare medføre en spredning av ulempene ved Horgautbyggingen.

Sigdal får den samme vannmengde, *men en økt damhøyde ved Horgesetermagasinet på 1,9 m vil resultere i økt utvunnet kraftmengde -- iflg. ing. Alf Adler med vel 1 %. Fra El.verkshold (A. Bøysen) er det hevdet at driften av kraftverket forenkles ved færre magasin som i alt. B.* Vi synes derfor det er utidig av Sigdal kommune å påføre oss grunneiere i Rollag helt unødvendige ulemper som alt. A vil medføre, siden vi ikke har noen fordeler ved regulering av Grytevassdraget — og derfor slett ikke ønsker regulering på våre eiendommer. Hva Sigdal bestemmer for sine egne områder etter alt. B, er ikke vår sak å uttale oss om.

Vår eneste interesse i Horgautbyggingen er å hindre utbygging etter alt. A. Ut fra dette ser vi med skepsis på at Olaf Knutson sitter som medlem i NVE's hovedstyre, da han som grunneier ved Grimesundvannet berøres spesielt ved alt. B.

Å gjenta de argumenter vi før har kommet med i denne saken synes vi må være unødig økning av papirmengden. Vi viser derfor til de ulike skriv angående konsekvenser for jordbruk, skogbruk og utmarksnæring vi tidligere har sendt. Våre tidligere skrevne bemerkninger angående saksbehandlingen, og merknader til de analyser og rapporter vi har fått og de vi ikke har fått, ber vi også om at blir vurdert sammen med disse avsluttende kommentarer.

Når det gjelder alt. A og reguleringen av Grytevassdraget finner vi det til dato ikke dokumentert at så store inngrep i området kan tillates. Utmarksplan for prøvebygda Sigdal, område 4 vedrørende Rollag, er godkjent i Rollag kommunestyre og Buskerud fylke i 1974 og står enda ved lag.

Etter at konsesjonsbehandlingen er i

gang, har det nå i høst kommet 5 utfyllende fagrapporter. *Rapporten om «Virkning på landskap og friluftsliv» konkluderer på side C - 3 med at utbyggingsalternativ B vil «vere å foretrekje framfor eit utbygd Grytevassdrag. Hovudargumentet her er den landskapsmessige og funksjonelle verdien og opplevelsesverdien som ligg i å halde eit heilt delvassdrag med såpass store estetiske kvalitetar utan inngrep».* Dette må vel være naturvern med mening i.

Forholdet mellom utbyggingsalternativene A og B er berørt i to av de andre rapportene. I ornitologisk vurdering konkluderes det på side 13 med at «etter alt. A vil storlom forsvinne som hekkende art i området. Alt. B vil gi rom for et par i Øgnevatn. Storlom må betraktes som en sårbar art, som er i tilbakegang bl.a. på grunn av sur nedbør (reduserte fiskebestander), menneskelige forstyrrelser i hekketida og vannstandsreguleringer».

I rapport om «Flora og vegetasjon» virker det som om registrering, vurdering og beskrivelse langs Grytevassdraget er langt mindre detaljert enn for områdene Løvnesvannet/Horga, jfr. tabell 4 artslis Horgas nedbørsfelt side 20. Ekesmpelvis er både gul og hvit nøkkros registrert på lokalitetene 1, 2 og 5 — Løvnesvann og Horga.

Har man vært ved Øgnevatn ved nevnte planters blomstringstid, kan man vanskelig unngå å se disse planter som der finnes i store mengder.

Forøvrig er ikke utbyggingsalternativene vurdert opp mot hverandre, og Grytevassdraget er ikke nevnt i den avsluttende konklusjon. Følgelig har vi hatt lite å hente fra denne rapporten.

Rapport om plankton og bunndyr i vassdraget konkluderer, på side 34, med at «en vil av generelle grunner anbefale utbygging etter alt. B.»

Lite forståelig for oss er også rapporten om kvartærgeologi fra firma Elliot Strømme A/S. Vi hadde her regnet med en grundig analyse av rasfaren i den bratte lia vest for Grunntjern, noe vi gjentatte ganger har etterlyst tidligere.

Kommentarer til «Alternativ utbygging av Horgavassdraget hvor regulering av Grytevassdraget utgår», ved Firma Elliot Strømme A/S, og tabell 6 på side 13 i «Konsekvensanalyse. Sammendrag»:

FORSKJELL MELLOM

Alternativ A.

Tidligere uregulert område reguleres (Øgnevatn, Grunntjern). Øgnevatn tidligere oppdemt for fløting, men ikke regulert.

(1) Kartskisse side 21, Fig. 3.1

Skadevirkningene fordeles over et større område.

1. hytte og 1 hestestall neddemmes ved Øgnevatn. 1 hytte må flyttes ved Grunntjern.

(3) Side D-16.

125 m privat veg neddemmes.

Alternativ B.

Grytevassdraget bevares uregulert. Horgesetervann reguleres opp 1,9 m i forhold til alt. A. Fallhøyden økes dermed 1,9 m *(Økt kraftmengde på ca. 1 %.)*

Skadevirkningene konsentreres. Må regnes som godt naturvern.

6 hytter neddemmes.

300 m privat veg neddemmes. 800 m offentlig veg og en bro må ombygges. Her kan utsprengte steinmasser med fordel brukes.

400 daa. neddemmes.
Herav: *155 middels bon.*
245 lav bon.
130 daa. forsumpes.

(1) Side 29.

80 daa. dyrkningsjord neddemmes.
1 Side 30 og økonomisk kartverk.

5 dammer må betjenes.

270 daa. neddemmes.
Herav: *80 høy bon.*
135 middels bon.
55 lav bon.

(1) Side 29.

(2) Side 23. (Beregnet differense)

5 daa. fulldyrket jord neddemmes.

2 dammer må betjenes. Driftsmessig en fordel for kraftverket.

Henvisninger:
(1) Konsekvensanalyse for Horga kraftverk.
Elliot Strømme A/S.
(2) Samla plan for vassdrag, Horga.
Buskerud fylke 1984.
(3) Virkning på landskap og friluftsliv.
Moen og Feste 1984.

Til slutt i sammendraget kommer en konklusjon, som også ser ut til å være Sigdals begrunnelse for å søke konsesjon, primært etter alt. A:

Sitat 1. «Reduksjon i rekreasjonsverdi ved utbygging etter alt. A er så liten at den ikke kan tillegges avgjørende vekt».

Dette er vi ikke enige i. Vi viser til ovenstående kommentarer og peker spesielt på naturverninteresser. Jfr. rapport «Landskap og friluftsliv», side D - 20 pt. 2,2 og 3 og side C - 3.

Sitat 2. «Skadevirkningene for fisket begrenses til 2 vann ved alt. B, men det er disse som har best fiske i dag».

De 2 vann som berøres ved alt. B, berøres ved begge alt. Fordelen ved at Grunntjern, Øgnevatn og Grytevatn «reddes» ved alt. B

teller ikke for Sigdals vurdering av alt. Er grunnen at de delvis ligger i Rollag kommune?
Ovennevnte vann har tidligere vært meget gode fiskevann, og kan ved kultivering bli det igjen.

Sitat 3.«Alt. A er gunstigst rent økonomisk».
Er firmaet Elliot Strømme A/S sin vurdering av kostnadene til regulering av Grytevassdraget reelle? Disse er totalt anslått til 1,6 mill. kr. og omfatter følgende arbeider utført:
Grunntjern. Dam med luke + sekundærdam og sprengning av kanal.
Øgnevatn. Dam med luke + sekundærdam og sprengning av 2 kanaler.
Grytevatn. Dam med luke + sprengning av kanal.

I tillegg til dette kommer nødvendige anleggsveier og tilrigging. Vi har fått firmaet Stener Sørensen, Drammen, til å kostnadsberegne dammene ved Grunntjern og Øgnevatn, og har for disse kommet opp i en kostnad ekskl. avgift på *kr. 1 560 000. — I tillegg til denne summen kommer følgende arbeider og kostnader:*
Sprengning av kanal, Grunntjern. Sprengning av 2 kanaler, Øgnevatn. Dam og sprengning av kanal ved Grytevatn, samt nødvendige veier og all tilrigging.
Det vises til vedlagte beregninger fra Sørensen.
Hvilken beregning er riktig? Ut fra dette synes det å være svært tvilsomt hvilket alt. som er gunstigst rent økonomisk.

Konklusjonen fra vår side blir etter dette at alt. B må være eneste aktuelle alt. og vi ønsker Sigdal kommune til lykke med «B-kraften».»

I tillegg er det kommet inn uttalelser fra grunneiere og hytteeiere som går imot reguleringer som berører de respektive eieres interesser.

Sigdal kommune har i brev av 29. mai og 3. juli 1985 kommentert de innkomne uttalelser slik:

«Det vil føre for langt å gå inn på alle uttalelser, men ettersom det i de fleste er mye av det samme som går igjen, tar en utgangspunkt i h.r.adv. Torstein Vale's brev til NVE av 26. okt., som er det mest omfattende.

Reguleringsrettigheter i Løvnesvatnet.
Modum opprettholder hva de hele tiden har hevdet, at nåværende damluker angir elverkets reguleringsrettigheter i Løvnesvatnet.

Fallrettigheter i Horga.
Sigdal kommune har skjøte på alle fallrettigheter i Horga, fra 1916/17.

Manøvrering.
Det er forutsatt at samtlige vann skal fylles opp så raskt som mulig om våren, samtidig som man bevisst søker å bruke reguleringsmagasinene til demping av vårflommen. For samtlige magasin unntatt Horgemagasinet vil man deretter få den naturlige vannføring. Horgemagasinet som i tillegg er inntaksdam, vil også bli fylt opp i vårflommen, men det vil være nødvendig med en mindre reguleringssone, for å kunne utnytte varierende tilsig. I tørkesomre vil en også trolig få en langsom reduksjon av magasinet, selv om kraftverket står. I hviken grad vil avhenge av den minstevannføring man blir pålagt. Flomstigning ut over h.r.v. vil så vidt mulig søkes unngått.

Orientering til grunneierne.
De fleste grunneiere til de aktuelle magasin, ble i brev av 14. august 1979, orientert om at en utbygging av Horgavassdraget ville bli tatt opp til ny vurdering. Senere, i månedsskiftet februar/mars 1981, ble samtlige grunneiere som ville bli berørt av en eventuell utbygging, invitert til orienteringsmøter i Prestfoss og Rollag. På disse møtene hadde man en grundig gjennomgang av prosjektet.
Det kan i denne forbindelse nevnes at for Løvnesvatnet var den opprinnelige plan en senkning av l.r.v. til 1,0 m under nåværende l.r.v., uten endring av nåværende h.r.v. Etter ønsker fra grunneierne ble dette endret til en tilsvarende hevning av h.r.v. med bibehold av l.r.v. — Forøvrig er samtlige berørte blitt orientert på foreskreven måte.

Vannføring.
Minstevannføring avgjøres av konsesjonsmyndighetene.

Fiske.
Når det gjelder fiske, henvises det til fagrapportene. Bestemmelse om å anlegge fisketrapp, går en ut fra vil bli vurdert fra sakkyndig hold.

Fløting.
Det har ikke vært fløting i Horgavassdraget på mange år. Ved en eventuell utbygging vil det være naturlig å holde kontakt med fløtningsforeningen for deres rettigheter skal bli ivaretatt.

Utmarksnæring, hytter og fritidsaktiviteter.
Som allerede nevnt vil samtlige magain, unntatt Løvnesvatnet bli fylt opp under vårflommen. De estetiske skadevirkninger vil derfor begrense seg til korte perioder om våren og muligens også om høsten/forvinteren før marka er snødekt.

Jordbruk, skogbruk.
Når det gjelder skadevirkninger for jordbruk og skogbruk henvises til konsekvensanalysen og til fagrapporten.

Korreksjoner til sluttkommentarene fra berørte grunneiere i Rollag.
Hovedstyremedlem Olaf Knudson er ikke grunneier ved Grimesundvatn eller ved vassdraget i det hele.
Dokumentasjon om lovligheten av utbyggingen. Til utmarksplanen for prøvebygda Sigdal uttaler advokatfirma Skogly, Halvorsen og Ekern, i brev av 22. juni 1984

bl.a.: «En utmarksplan som den foreliggende er ikke rettslig bindende i den forstand at en annen utnyttelse av arealene innenfor planen, vil være ulovlig i den betydning at den kan stanses i medhold av planen». Det kan i denne sammenheng nevnes at de første planene for utbygging av Horga med oppkjøp av fallrettigheter kom i 1916/17. Da kom Norekraften inn i bildet og stoppet en utbygging. Neste forsøk kom i 1957 med ferdig utarbeidet prosjekt. Da var det utbyggingen av Ramfoss kraftverk som satte en stopper for den videre planlegging. Ved vårt tredje forsøk er det et klart behov for utbygging. Fylkesverket har ingen prosjekter nær forestående som kan imøteekomme forventet økning av kraftforbruket i Buskerud.

Utbygningskostnad — utbygningspris.
Korrigert kostnadsoverslag med en økning av grunnerstatninger på 2,0 mill. kroner og hvor apparatanlegg med fjernstyring også er tatt med, vedlegges som bilag. «Med en kalkulasjonsrente på 7 % lyder kostnadsoverslaget på 81,0 mill. kroner. Dette gir en utbygningspris på kr. 2,70 pr. kWh ved en produksjon på 30,0 GWh». Hafslunds beregninger er lite aktuelle ettersom aggregatet allerede er fastlagt. Skulle man ut fra en samlet vurdering allikevel velge å redusere ett eller flere magasin, og derved redusere magasinprosenten, vil man få en forskyvning av produksjonen fra vinter til sommer, eventuelt også en mindre reduksjon av totalproduksjonen. Med det overskudd Buskerud normalt har av sommerkraft, vil dette uvegerlig føre til redusert verdi av kraften.

Generelle betraktninger.
Den generelle betraktning fra kommunens side er at det dreier seg om relativt små reguleringer, opp til en hevning på 3,6 m for Horgemagasinet. En kan ikke se at neddemmet areal eller skadevirkninger står i urimelig forhold til kraftproduksjon. For mange av de innkomne uttalelser synes beskrivelsene av skadevirkningene å være sterkt overdrevne. En skal ikke her gå nærmere inn på de enkelte uttalelser, men bare bemerke at ingen av fagrapportene konkluderer med at skadevirkningene er av slikt omfang at konsesjon ikke bør gis. Til valg av alternativ og til tiltak for å redusere skadevirkningene henvises til kommunestyrets uttalelse i sak 6/85.

Buskerud Natur- og Miljøvernforening, legger til grunn for sine uttalelser Horga i samlet Plan-sammenheng. Horgaprosjektet er tatt ut av SP, og en anser det derfor riktig å ta utgangspunkt i den langt grundigere konsekvensanalyse fra STRØMME og fagrapportene i tilknytning til den. Når det gjelder utredning av et tredje alternativ, er dette ukjent for Sigdal kommune.

Grunneiere i Rollag, tar også utgangspunkt i SP, som altså ikke ansees å ha den nødvendige kvalitet som grunnlag for vurdering. Når det gjelder vilt skal en komme tilbake til det under kommentarene til DVF's uttalelser.

Statens Forurensningstilsyn. Ingen særlige merknader annet enn at overføringen av Skålavatnet er trukket ut av prosjektet. Videre at en ved vurdering av minstevannføring ber om at det blir tatt hensyn til anleggets størrelse. Det kan nevnes at det sommeren 1983 var målt en vannføring på 4 sekundliter nedstrøms Horgesetervann.

Direktoratet for Vilt- og Ferskvannsfiske.
Fisk. Både når det gjelder fiske og analyser i andre sammenheng, virker det som om man ser bort fra at Løvnesvatnet allerede er og i lang tid har vært, magasin med begrenset vannføring i Skjelåa i oppfyllingsperioden. Total reguleringshøyde er fra før 1,8 m og det omsøkte tillegg er 0,75 m, noe som bare vil bety en forlengelse av oppfyllingsperioden.
– Når det gjelder Horga, så er det en del fiske i den øvre flate del, ca. 2 km. Nedenfor den gamle dammen i Horgesetervann skal det også være en bra gyteplass som er av betydning for Horgavatna.
I den nederste del mot Soneren, er det bare de siste 200 m nedenfor brua som kan være mulig som gyteområde og fiske har i de senere år vært uten betydning.

Vilt. Herredsskogmester Asbjørn Mollerud var tidligere vilt- og fiskerikonsulent i Buskerud fylke. Han er også grunneier bl.a. ved Løvnesvatn, og er meget lokalkjent i de aktuelle områder. En tillater seg å gjengi et par avsnitt fra hans rapport om vilt og jakt (vedlegg til konsekvensanalysen):
«Så vidt en kjenner til vil ikke det omsøkte reguleringsforslag innebære noen hindring eller vanskeliggjøring for elg eller rådyr under trekk (trekkveier). En tror heller ikke det finnes noen tiurleik så nær vannene at de skulle bli ødelagt eller påført ubøtelig skade ved utbyggingsplanene. En kjenner til at det finnes orreleiker flere steder på isen og på odder og nes i flere av de berørte vannene. Regulering vil neppe ha noen stor skadelig innvirkning på disse vårlige utfoldelser — mens isen ligger på vannene.
Noen vanskeliggjøring av jakta kan en heller ikke se at reguleringen innebærer.
Vilt og jakt skulle således kanskje være de ting som vil bli minst skadelidende ved en utbygging.»
En tar dette med også som kommentar til enkelte andre uttalelser idet det også vises til kart over trekkveger, i konsekvensanalysen.

Fylkesmannen i Buskerud med vedlegg.
Til fylkesmannens tilråding skal bare bemerkes at grunneierne foretrakk en hevning av Løvnesvatnet fremfor en senkning, jfr. kommentar i brev av 29. mai 1985.
Når det gjelder Rollag og Flesberg kommuner har de som ventet i stor grad fulgt opp sine grunneieres standpunkter. Flesberg kommune går vel av den grunn prinsipielt imot utbygging, men en merker seg at både hovedutvalg for teknisk sektor og landbruksnemnda tilrår at det gis konsesjon etter alt. A.
Til saksframlegget fra Buskerud Fylkeskommune skal en bemerke til overing. Båstad's kommentar. Sammenligningen med Holsfjordtunnelen er på ingen måte relevant idet man der hadde store proble-

mer med injeksjon av overvann eller grunnvann, slik at tunnelen måtte tettes. For Horga bygger kostnadsoverslaget for tunnelen på Furuholmens oppdaterte beregninger. En har også forespurt Astrup/Høyer og de priser en der fikk oppgitt for tunneldrift m.m., stemmer meget godt med kostnadsoverslaget fra STRØMME. Forøvrig vises til kostnadsoverslag vedlagt vårt brev av 29. mai d.å. som med 7 % kalkulasjonsrente lyder på kr. 81,0 mill. kroner.

I overslaget er inkludert inv.avg. og renter i byggetiden (7 %). Med fradrag av minstevannføring, kan en regne en produksjon på 30 GWh. En får da en utbyggingspris på kr. 2,70 pr. kWh. Forøvrig stiller en seg uforstående til kommentarene ettersom vårt kostnadsoverslag bygger på de korreksjoner en ble enige om i møte med konsulenten den 1. april d.å. I møtet deltok foruten konsulenten og representanter fra Sigdal, overing. Båstad og overing. Adeler. Det kan i tillegg bemerkes at Båstad i 1984 kuttet ned på enkelte poster i STRØMME's kostnadsoverslag. Når det gjelder enlinjeskjema kan det ettersendes til NVE, hvis man anser at det er av betydning. Komponentene i enlinjeskjemaet inneholder bl.a. apparatanlegg, planlagt i samråd med Buskerud Energiverk. Kostnadsoverslaget bygger på dette og skriftlige budsjettpriser fra aktuelle firma. I de ulike postene er det også lagt inn rimelige marginer. En vil derfor hevde at det kostnadsoverslag som er vedlagt vårt forannevnte brev, er så nær opp til det riktige som det er mulig å komme, inntil det foreligger anbud.

Etter at produksjonsberegningene er kjørt på EDB, har Sigdal i sine vurderinger brukt 30,0 GWh som midlere produksjon. Når det gjelder fordeling vinter/sommer henvises til Vassdragsavdelingens beregning som stemmer godt overens med konsulentens. Vassdragsavdelingen har 20,3 GWh vinterproduksjon og 11,9 GWh sommerproduksjon, tilsammen 32,2 GWh. STRØMME har 22,2 GWh vinterproduksjon og 9,7 GWh sommerproduksjon, tilsammen 31,9 GWh

Både når det gjelder kostnader og produksjonsfordeling vinter/sommer er det som har bilagt behandlingen i de fylkeskommunale organer, etter vår oppfatning ikke riktige. Fylkesrådmannens vurdering bygger derfor på feilaktig grunnlag. Dette til tross har fylkesutvalget anbefalt at konsesjon blir gitt og da etter alternativ A. Ser en på behandlingen i Buskerud fylkes ulike organer, er det Buskerud fylkeslandbruksstyre som foretrekker alternativ B framfor alternativ A. (En ser da bort fra separat notat til fylkesmannen fra Miljøavdelingen fordi denne avdeling er underlagt Hovedutvalg for nærings — ressurs og miljøspørsmål.)

Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud, finner at konsekvensene for landskap og friluftsliv ikke er så vesentlige at konsesjon bør nektes. Etter en samlet vurdering går nemnda inn for alternativ A på visse vilkår.

Hovedutvalg for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål, er av den oppfatning at prosjektet ut fra ressursmessige vurderinger bør bygges ut etter alternativ A.

Hovedutvalg for energisaker, anbefaler at det gis konsesjon på utbygging ut fra hensynet til kraftdekningen i Buskerud. Konsesjon bør gis etter alternativ A.

Buskerud fylkesutvalg anbefaler som nevnt at konsesjon blir gitt etter alternativ A og viser til vedtak i de to forannevnte utvalg.

Til slutt:

Fylkesmannen vil på bakgrunn av kraftdekningssituasjonen i Buskerud tilrå at det gis konsesjon på utbygging av Horga. Etter en totalvurdering av fordeler og ulemper ved de to alternativer, vil fylkesmannen anbefale at konsesjon gis etter alternativ A.

Dette sammendrag av essensen i de vedtak, som er fattet i de ansvarlige organer i Buskerud fylke kan også stå som vår konklusjon.»

Hovedstyret vil bemerke:

Søknaden fra Sigdal kommune gjelder regulering for utbygging av Horga. Horga er ei sideelv til Simoa, og nedbørfeltet ligger i kommunene Sigdal, Flesberg og Rollag i Buskerud fylke. Sigdal kommune ved Sigdal Elverk må kjøpe kraft til sine abonnenter. Fylkesverket i Buskerud har ingen prosjekter nær forestående som kan imøtekomme forventet økning av kraftforbruket i fylket.

Utbygging av Horga vil i følge søknaden gi en midlere årsproduksjon på 33 GWh. I tillegg vil en kunne oppnå en midlere årlig produksjonsøkning i nedenforliggende kraftverk på ca. 5 GWh.

Planene for utbygging går ut på følgende:

Nedbørfeltet kan deles i 4 hoveddeler: Felt med tilsig til Horgesetermagasinet (47,7 km²), felt med tilsig til Løvnesvatn (19,0 km²), felt med tilsig til vatna ovenfor Grytevatn i Grytelva (34 km²), og felt som tas inn på tilløpstunnelen (9,2 km²). Den planlagte overføringen av Skålåa til Øytjern er trukket ut av planene etter at søknaden er innsendt. Dette gir et samlet nedbørfelt for prosjektet på 110,1 km² og et samlet midlere årsavløp på 76 mill. m³ tilsvarende 2,41 m³/sek.

Det er søkt om reguleringer etter to alternativ. Etter alternativ A er det foreslått regulering av de tre vatna i Grytelva samt regulering av de sammenhengende vatna Horgesetervatn, Horgevatn og Grimesundvatn. Det er også foreslått regulering av Løvnesvatn. Reguleringene er angitt i tabell nedenfor.

Etter alternativ B er reguleringene i Grytelva sløyfet og kompensert med en sterkere regulering av Horgesetervatna. Reguleringen av Løvnesvatn er den samme som etter alt. A. Reguleringne er angitt i tabell nedenfor.

	Alternativ A				Alternativ B			
	LRV kote	HRV kote	Høyde Reg.	Mag.-volum mill. m³	LRV kote	HRV kote	Høyde Reg.	Mag.-volum mill. m³
Løvnesvatn	364,1	366,65	2,55	6,4	364,1	366,65	255	6,4
Grunntjern	552,2	556,2	4,0	1,1				
Øgnevatn	455,9	459,7	3,8	2,2	uregulert			
Grytevatn	400,8	404,3	3,5	0,9				
Horgeseterm	305,4	311,0	5,6	9.1	305,4	312,9	7,5	13,8

Uregulert

Løvnesvatn er fra før 1839 regulert for fløtningsformål. Fra 1839 tok også Modums Blaafarveværk ut vann til sine anlegg. Dessuten ble det drevet sagbruk og mølle nedenfor Løvnesvatnet. Reguleringen opprettholdes i dag med reguleringshøyde på 1,8 m for kraftproduksjon i Simoa. Det søkes om ytterligere 0,75 m heving av HRV.

Horgesetervatn/Horgevatn/Grimesundvatn er tidliger regulert ca. 1,9 m for tømmerfløting. Fløtingen er opphørt for mange år siden, og bortsett fra dammen er det ikke spor etter reguleringen. Normalvannstand er i dag 307,3 m.o.h. Det er søkt om ytterligere 1,8 m senking av LRV og 1,85 m heving av HRV i forhold til fløtingsreguleringene. Ved alternativ B vil en få en heving av HRV på 3,75 m i forhold til den tidligere fløtningsreguleringen.

Grytevatn er tidligere regulert 2,1 m for tømmerfløting, men fløtingen er opphørt og bare dammen viser spor etter reguleringen. Normalvannstand er i dag 401,9 m.o.h. Det søkes om ytterligere 1,0 m senking av LRV og 0,4 m heving av HRV i forhold til tidligere fløtningsregulering.

Øgnevatn er tidligere regulert 1,4 m for tømmerfløting, men bare rester av dammen viser spor etter reguleringen. Normalvannstand er i dag 457,9 m.o.h. Det søkes om ytterligere 1,9 m senking av LRV og 0,5 m heving av HRV i forhold til tidligere fløtningsregulering.

Grunntjern er ikke tidligere regulert. Normalvannstand er 553,7 m.o.h., og det søkes om 1,5 m senking og 2,5 m heving.

Samlet magasinvolum blir 19,7 mill. m³, og det tilsvarer en magasinprosent på 26 % i forhold til hele nedbørsfeltets midlere årlige avløp.

Fra Horgesetermagasinet ledes vannet gjennom en 5,5 km lang tilløpstunnel m/trykktunnel til kraftstasjonen ved Soneren. Tre bekker tas inn på tilløpstunnelen. Soneren har høyeste vannstand 104,11 m.o.h. slik at brutto fallhøyde blir 205 m. Avløpet går over en sville for å holde konstant vannstand på undervatnet.

Kraftstasjonen er forutsatt bygd i dagen ved utløpet. I planene ble det regnet med en installasjon på 8 MW, men Sigdal Elverk har senere opplyst at de vil benytte et brukt Francis-aggregat fra Mesna Kraftstasjon. Dette vil gi en effekt på 7,4 MW og en slukeevne på 4,4 m³/s ved maksimal belastning.

Det er forutsatt at tilløpstunnelen drives fra inntaket med et tverrsnitt på ca. 18 m². Trykktunnelen drives på stigning 100 ‰ fra kraftstasjonsiden. I siste del av trykktunnelen ledes vatnet i stålrør til kraftstasjonen.

Steinmassene fra tunneldrivingen forutsettes plassert slik at de er til minst mulig ulempe ved inntak og utløp.

Alle dammene er forutsatt bygd i betong som massivdammer bortsett fra dammen ved Horgesetermagasinet hvor hvelvdam av betong benyttes. Ved Grytevatn er det forutsatt at gammel dam tettes/forsterkes med plate av armert betong, og at det bygges små hvelvdammer i flomløpene.

I Horgesetermagasinet, Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern er det også forutsatt graving/sprengning av mindre kanaler for å kunne tappe magasinene ned til LRV.

I forbindelse med anleggsdriften er det planlagt midlertidige kortere veistrekninger til aktuelle damsteder m.v.

På grunnlag av resipientforholdene i Horga har søker foreslått en minstevassføring ved brua ved Halvorset på 45 l/s. I Skjelåa foreslås det en minstevassføring på 30 l/s målt ved Mjovassdammen.

Sigdal kommune har pr. mai 1985 beregnet at anlegget vil koste 81 mill. kr. beregnet etter alternativ A. Alternativ B vil gi en merkostnad på 2,4 mill. kr. i forhold til alternativ A. I kostnadsoverslagene er det

trukket fra en refusjon fra eierne av nedenforliggende kraftverk på 2,0 mill. kr. som kompensasjon for nytten de vil ha av magasinene i Horgavassdraget.

Sigdal kommune søker primært utbygging etter alternativ A.

Hovedstyret regner at et samlet magasin på 19,7 mill. m^3 vil gi en økning i regulert vassføring i bestemmende år på 1,27 m^3/s for Horga karftverk samt 0,95 m^3/s for nedenforliggende kraftverk. Dette gir en samlet kraftøkning på ca. 7250 nat.hk.

Skader og ulemper.

Prosjektet for utbygging av Horga ble etter søknad trukket ut av Samlet Plan.

Ut fra de foreliggende dokumenter går det fram at reguleringene vil gi skadevirkninger for skogbruks- og jordbruksinteressene, og da særlig ved oppdemningen i Horgesetermagasinet, Øgnevatn og Løvnesvatn.

Ved samtlige vatn er det hytter i eller nær reguleringssonene, men de hyttene som må flyttes finnes i hovedsak ved Horgesetermagasinet og Løvnesvatn. De fleste hyttene er etablert som følge av prosjektet: «Utmarksplan for prøvebygda Sigdal».

De naturfaglige interessene i vassdaget er små, og kan i det vesentlige lokaliseres til mer spesiell myr- og sumpvegetasjon ved Løvnesvatn og Horga like nedstrøms damstedet for Horgesetermagasinet.

På grunn av forurensning av Grytelvvassdraget er fiskeforholdene best i Horgevatna og særlig Løvnesvatn hvor bestandene er store. Her drives sportsfiske, samt garnfiske av grunneierne, og det selges også fiskekort. Bestandene består av abbor, aure, ørekyt og noe sik. Abbor er dominerende fiskeart i alle vatna, men aurebestanden er brukbar i Horgesetervatn og Løvnesvatn. Ved de søkte reguleringene vil særlig aurebestanden være utsatt på grunn av reduserte rekrutteringsmuligheter. Reguleringen i Horgesetermagasinet vil redusere næringsgrunnlaget for alle fiskearter i vatnet etter en tid. Ved reguleringene vil særlig fuglearter som er knyttet til strandsonene bli berørt ved at hekkeplasser blir ødelagt og næringstilgangen svekkes. Løvnesvatn, Øgnevatn og Horgesetervatn har bestand av storlom. Vatna er rangert slik etter betydning for vann- og våtmarksfugl: Løvnesvatn, Horgevatn/Grimesundvatn, Øgnevatn og Grunntjern.

Konsekvenser for de enkelte deler av vassdraget:

Løvnesvatn er planlagt hevet ytterligere 0,75 m. Det vil føre til at 220 daa skog samt 6 daa dyrka mark neddemmes, og 160 daa skog forsumpes. 4 hytter og 6 uthus må flyttes. Dessuten må 260 m offentlig vei heves.

Magasinet i Løvnesvatnet er stort i forhold til det lokale tilsiget, og lokal magasinprosent er 48 %. Dette medfører en senere oppfylling av Løvnesvatn i forhold til de andre magasinene, og i 20 % av årene vil magasinet ikke være fullt 1. oktober. De nedemmede områdene er forholdsvis flate, og reguleringssonen kan utover sommeren virke skjemmende, særlig for befolkningen i de etablerte hytteområdene ved Løvnesvatnet. En del badeplasser ved vatnet vil bli berørt.

Vatnet har god bestand av abbor og aure. Gyteområdene for auren vil skades ved en heving av HRV.

Vann- og våtmarksfugl vil særlig bli skadelidende ved at hekkeplasser og næringsgrunnlag ødelegges. Storlom hekker ved Løvnesvatn.

Det er botaniske interesser knyttet til myr- og sumpevegetasjon i sydenden av vatnet. Det er fare for at områdene vil bli sterkt berørt ved en heving av HRV.

Det er ikke registrert fortidsminner eller kulturminner ved vatnet.

Horgesetervatn, Hogevatn og Grimesundvatn har nær samme normalvannstand, og forbindes av smale sund. Alternativ A med en 1,9 m senking og 3,7 m heving av vannstanden i forhold til normalvannstanden, vil føre til neddemming av 580 daa skog samt 4 daa dyrka mark og 140 daa skog forsumpes. 6 hytter og 3 uthus vil bli neddemmet. 300 m privat vei må bygges om.

Alternativ B gir 1,9 m senking og 5,6 m heving av vannstanden i forhold til normalvannstanden. 710 daa skog og 6 daa dyrka mark vil da neddemmes og ca. 140 daa skog forsumpes. 10 hytter og 4 uthus må flyttes. 590 m privat vei og 320 m offentlig vei m/bru må bygges om ved valg av alternativ B. Ved begge alternativ bygges ny dam ca. 325 m nedstrøms eksisterende dam.

Horgesetermagasinet fylles forholdsvis raskt opp om våren og vil etter beregningene være fylt 1. juli i ca. 85 % av årene. I reguleringssonen vil det kunne inntreffe erosjon i innløpsdeltaene under vårflommen. Isforholdene i magasinet vil bli forverret p.g.a. nedtappingen og økt vanngjennomstrømming om vinteren. Dette vil gi isbrekkasje samt tæring på isen i de smale sundene i magasinet under nedtappingen.

Gyte- og næringsforholdene for aurebestanden vil bli sterkt berørt ved reguleringen av Horgesetermagasinet. Abborbestan-

den er tett ved dagens situasjon, og reguleringen vil ikke forverre forholdene for denne artens gyteplasser i strandområdene. På sikt vil næringsgrunnlaget for all fisk avta. De negative virkningne for fisk i dette magasinet vil være størst ved alternativ B.

Storlom hekker ved Horgevatn, og hekkeplassene vil bli ødelagt ved reguleringene etter både alternativ A og B. For øvrige fugle- og viltarter vil forholdene også bli forverret ved at våtmarker og frodig vegetasjon rundt vatnet blir neddemmet. Skadene blir størst ved utbygging etter alternativ B, men bortsett fra storlom blir ingen skjeldne eller truede arter berørt ved dette magasinet.

De botaniske lokalitetene ved Horgesetermagasinet er ikke funnet å være av spesiell naturfaglig interesse.

Det er ikke registrert fornminner i neddemmingssonene. En eldre fløtningsstue ved Grimesundet må flyttes. Tronosteinen som markerer grensen mellom Sigdal og Flesberg kommuner ute i Horgevatn, vil bli neddemmet. Ved Eiret mellom Horgesetervatn og Horgevatn er det funnet rester etter j e r n b l å s t e r .

Grytevatn vil etter alternativ A få 1,1 m senking av LRV og 2,4 m heving av HRV i forhold til normalvannstanden. Dette vil medføre neddemming av 115 daa skog og 30 daa vil bli forsumpet. 250 m sti/traktorvei til hyttebebyggelse ved vatnet må legges om.

Grytevatn vil etter beregningene være fylt i 92 % av årene innen 1. juli. Badeplasser ved vatnet vil bli ødelagt ved oppdemmingen.

På grunn av forsurning har Gryteelvvassdraget liten fiskerimessig betydning, men kultiveringsarbeid pågår for å bedre forholdene. Reguleringen vil totalt sett gi dårligere produksjonsgrunnlag for fisk i vatnet. Gytemulighetene for auren vil falle bort. Abbor og ørekyt vil fortsatt ha gode rekrutteringsmuligheter.

Det er ikke knyttet spesielle naturvitenskapelige eller kulturhistoriske interesser til Grytevatn.

Øgnevatn vil etter alternativ A bli senket 2,0 og hevet 1,8 m i forhold til dagens normalvannstand. 200 daa skog blir neddemmet og 70 daa forsumpet. Ca. 80 daa av det berørte arealet kan være potensiell dyrkningsmark. 1 uthus må flyttes, og 1 hytte m/uthus blir trolig liggende i forsumpet område. Det er planlagt ytterligere hyttebebyggelse ved vatnet. 50 m adkomstvei til hytte neddemmes.

Etter beregningene vil Øgnevatn være fylt i 92 % av årene innen 1. juli.

Hekkeplasser for storlom vil trolig bli ødelagt ved regulering av vatnet.

Fiskeforholdene er i likhet med Grytevatn dårlige pga. forsurning, og mulighetene for fisk vil ved regulering endres på samme måte som i Grytevatn.

Tjyruommen er rester etter et tjærebrenningsanlegg, og vil bli neddemmet. Det er ikke påvist fortidsminner eller annet av kulturhistorisk interesse ved Øgnevatn.

Grunntjern er ikke tidligere regulert, og vil etter alternativ A bli senket 1,5 m og hevet 2,5 m. Dette vil medføre neddemming av 85 daa samt forsumping av 30 daa skog. 1 hytte må flyttes, og 1 hyttetomt forsumpes. Det er etablert en del hytter ved vatnet, og noen av dem er plassert like opp mot det planlagte damstedet. 75 m vei til velteplass neddemmes.

Grunntjern vil være fylt 98 % av årene innen 1. juli etter beregningene.

Fiskeforholdene er i likhet med Grytevatn og Øgnevatn dårlige pga. forsurning, og mulighetene for fisk vil ved regulering endres på samme måte som i disse vatna.

Det er ikke påvist lokaliteter av spesiell naturvitenskapelig eller kulturhistorisk verdi ved Grunntjern.

Grytelva renner gjennom vatna Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn og renner ut i Grimesundvatn. I forhold til dagens situasjon vil vassføringen bli redusert i perioden om våren når magasinene i Grytelva fylles opp. Snøsmelting vil imidlertid gi lokalt tilsig til elvestrekningene utover våren. Etter at magasinene er fylt vil en få vassføring på elvestrekningene med nær naturlig rytme og størrelse. Ved nedtappingen av magasinene vil en få økt vassføring. Nedtapping etter islegging vil kunne medføre dårligere isforhold for Grytevatn og Øgnevatn med overvatn eller usikker is pga. økt vanngjennomstrømning. Alle magasinene i Grytelva vil kunne tappes helt ned i løpet av et par uker med tapping tilsvarende maksimal driftsvassføring i Horga kraftverk og forutsatt null tilsig.

Nedre del av Grytelva antas å være rekrutteringsområde for auren i Grimesundvatn.

Skjelåa renner fra Løvnesvatn til Horgesetervatn. Bortsett fra pålagt minstevassføring vil alt tilsig ovenfor damstedet ved

Løvnesvatn bli holdt tilbake i magasinets oppfyllingsperiode. Store deler av sommeren vil elvestrekningen derfor få liten vassføring. Løvnesvatn er regulert i dag, men økt regulering vil medføre at perioden med redusert vassføring trekkes en del utover sommeren og høsten. Tappingen fra magasinet vil gi økt vassføring i Skjelåa. Hele magasinet i Løvnesvatn vil kunne tappes ned i løpet av ca. 2,5 uke med tapping tilsvarende maksimal driftsvassføring i Horga kraftverk og forutsatt null tilsig.

Nedre del av Skjelåa antas å være rekrutteringsområde for auren i Horgevatn.

Redusert vassføring kan virke negativt inn på muslingbestanden i Skjelåa.

Horga mellom dam ved Horgesetervatn og Soneren vil nær bli tørrlagt unntatt i perioder med overløp fra fullt Horgesetermagasin. Langtjern, Svartebekken og Tverråa tas inn på tilløpstunnelen ovenfor ca. kote 320.

På strekningen mellom damsted og Halvorset renner elva rolig og tørrlegging vil ødelegge fiskebestanden.

På den samme strekningen vil tørrlegging også berøre botaniske interesser ved at sump- og vannplantevegetasjon forstyrres. Planlagt massetipp vil berøre de samme interessene.

Strekningen har også fast bebyggelse og en campingplass. Tørrlegging vil ødelegge elva som resipient, og den estetiske virkningen av tørrlegging vil ha negative virkninger først og fremst for de fastbeboende ved elva samt driften av campingplassen.

Minstevassføring samt bygging av terskler vil i stor grad redusere skadene på strekningen.

Nederste del av Horga kan muligens ha en viss interesse i fiskesammenheng.

Simoa vil etter de foreliggende planer få redusert flomvassføringene med 15—25 % om våren. Dette vil ha stor positiv betydning for jordbruksinteressene i de flomutsatte områder ved Soneren og langs Simoa. En kan ikke regne med noen demping av regnflommer om sommeren/høsten fordi magasinene da vil være nær fylt. Flomløpene utformes slik at flomforholdene ikke forverres i nedenforliggende deler av vassdraget.

Vurderinger av andre:

Hovedstyret viser til de mange innkomne uttalelser som er referert foran i saken, og vil kort omtale noen av dem nedenfor.

Sigdal kommune går primært inn for utbygging etter alternativ A. Etter kommunens vurdering vil skadene bli minst ved alternativ A. Kommunen legger vekt på konsekvensene for fastboende og hyttebebyggelse ved Horgesetermagasinet, som vil bli mest skadelidende ved alternativ B. En trekker også fram at det skogbruksareal som tapes ved alternativ B ved Horgesetermagasinet er av bedre bonitet enn det som kan spares i Grytevassdraget. Kommunen legger også vekt på at merkostnaden for alternativ B vil bli 2,4 mill. i forhold til alternativ A.

Flesberg kommune går prinsipielt i mot utbyggingen, men vil ved eventuell utbygging foretrekke alternativ A uten overhøyde på HRV og uten senking av Grimesundvatn og Horgevatn utover normalvannstanden. Kommunen krever at magasinene ikke tappes om sommeren.

Rollag kommune går imot utbygging etter alternativ A som også innebærer en regulering av Grytelvvassdraget. Kommunen legger vekt på neddemmede hytter og arealer, og foreliggende planer for hyttebygging som vil bli berørt ved utbygging etter alternativ A. Alternativ A vil gi en uheldig spredning av skadene i forhold til alternativ B.

Fylkeslandbruksstyret i Buskerud påpeker store skadevirkninger for landbruket, men vil foretrekke utbygging etter alternativ B framfor alternativ A.

Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud går inn for utbygging etter alternativ A på vilkår at HRV i Grunntjern ikke fastsettes høyere enn 555,2 m.o.h. og at Øgnevatn og Grytevatn ikke reguleres høyere enn overløpet i de gamle fløtningsdammene. Nemnda mener også at lavere regulering av Løvnesvatn må vurderes.

Buskerud fylkesutvalg anbefaler at konsesjon blir gitt etter alternativ A, og viser til vedtak i hovedutvalgene hvor det bl.a. stilles krav om at kontroversielle og kostnad/nyttemessige marginale delreguleringer bør unngås.

Fylkesmannen i Buskerud tilrår at konsesjon gis etter alternativ A i søknaden. Det forutsettes at særlig kontroversielle og/eller kostnad/nyttemessig mindre gunstige delreguleringer vurderes nærmere.

Buskerud Natur- og Miljøvernforening finner at skadevirkningene ved utbygging, spesielt etter alternativ A er så omfattende at konsesjon ikke bør gis. Foreningen mener å ha holdepunkter for at Horgaprosjektet ville ha blitt vurdert til konsekvensklasse 4 eller 5, samt økonomiklasse 4, i Samlet Plan om prosjektet ikke var blitt tatt ut derfra. Det ville gi en plassering i grenseområdet mellom kategori I og II. Foreningen mener at alternativ A og B samt et tredje redusert alternativ A uten reguleringer i Grytelva på nytt burde vurderes i den videre Samlet Plan behandlingen.

Buskerud Fylkeslag av Norges Jeger og Fiskeforbund setter visse krav til konsesjonsvilkårene, men har ellers ikke merknader.

Prosjekt landbruk rundt Hardangervidda påpeker interesse fra grunneiere ved Øgnevatn for å utnytte dyrkningsmulighetene ved Øgnevatn. En anbefaler derfor alternativet som ikke berører Øgnevatn.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk går inn for alternativ B framfor alternativ A både av hensyn til vilt- og fiskeinteressene. DVF ønsker å konsentrere skadene framfor en spredning til Grytevassdraget. En foreslår undersøkelser for skadereduserende tiltak både for vilt og fisk.

Statens forurensningstilsyn finner ikke grunnlag for å foreslå endringer i utbyggingsplanene, men går inn for undersøkelser for å kunne fastsette minstevassføring i Horga.

Det nasjonale kontaktutvalget for vassdragsreguleringer påpeker at utbyggingen av Horga antas å få relativt små konsekvenser for de naturvitenskaplige interesser. De største faglige interesser i vassdraget er knyttet til sump- og myrvegetasjon samt forekomst av storlom ved Løvnesvatn. Kontaktutvalget foreslår derfor at Løvnesvatn ikke reguleres høyere enn til dagens HRV samt at nåværende reguleringsrytme opprettholdes. Ellers er det påvist hekkende storlom ved Horgevatn og Øgnevatn. I øvre del av Horga framheves en fint utviklet sump- og vannplantevegetasjon. Nåværende vannstand på strekningen bør opprettholdes ved terskler og planlagt tipp bør flyttes. Kontaktutvalget ser det som en fordel å begrense inngrepene til færrest mulig lokaliteter, og anbefaler derfor alternativ B framfor alternativ A.

Kontaktutvalget ønsker også ytterligere kartlegging av kvartærgeologiske og limnologiske forhold samt egne fluviale undersøkelser for studier av erosjon og sedimentasjon.

Miljøverndepartementet forutsetter at den samfunnsøkonomiske nytte av tilleggsreguleringen i Løvnesvatn og Horgesetervatn samt reguleringene i Grytelvvassdraget blir belyst. MD ønsker også å få fram de produksjonsmessige konsekvensene av minstevassføringer på tørrlagte elvestrekninger.

Landbruksdepartementet har sluttet seg til uttalelsen fra fylkeslandbruksstyret i Buskerud som foretrekker alternativ B framfor alternativ A.

Grunneiere representert ved h.r.advokat T. Vale konkluderer en lengre utredning med at det alt i alt synes tvilsomt om den planlagte utbyggingen av Horga vil representere en overveiende fordel. Utbyggingen bør i tilfellet skje med reduserte reguleringer og uten overhøyder på HRV. Reglementet bør utformes slik at tapping fra magasinene ikke tillates før 1. oktober. Videre foreslås det en rekke tiltak og kompensasjoner.

Omfanget av de eksisterende reguleringsretter i Løvnesvatn bestrides, og det vises i den forbindelse til egen utredning om disse forholdene skrevet av h.r.adv. T. Vale. Utredningen ligger ved saksdokumentene.

Hovedstyrets vurdering:

Hovedstyret har vurdert de innkomne uttalelser og merknadene i saken, og finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene og ulempene er mindre enn fordelene ved en utbygging av vassdraget. Hovedstyret finner det ikke tilrådelig å redusere det samlede magasinvolum i noen særlig grad av hensyn til den betydning magasinet har for vinterkraftproduksjonen i kraftverket, men vil sette visse vilkår for at utbyggingen skal bli gjennomført på en akseptabel måte, sett i forhold til andre vesentlige interesser i området.

Omfanget av de eksisterende reguleringsretter i Løvnesvatn bestrides av grunneiere og rettighetshavere ved h.r.adv. T. Vale. Hovedstyret tilrår at hele reguleringen av Løvnesvatn vurderes som konsesjonspliktig i henhold til reguleringsloven fordi reguleringen etter søknaden utvides og dessuten medfører en annen reguleringsrytme.

Vassdragsdirektoratet har foretatt produksjonsberegninger for utbyggingsalternativene A og B, samt kombinasjoner av disse.

Samlet magasin er nær det samme ved alle kombinasjoner, og samlet gjennomsnittlig produksjon for Horga kraftverk vil være 31 GWh/år ved disse beregningene. I tillegg kommer produksjonsøkning på 5 GWh/år i nedenforliggende kraftverk som oppnås ved en viss samordning ved tapping av magasinene i vassdraget. 2/3 av samlet produksjon vil være fastkraft. Beregningene tar hensyn til en minstevassføring i Horga på 100 l/s.

Søker har i møte med Vassdragsdirektoratet begrunnet sin kostnadsberegning. Dammene er små og enkle med fundamentering på nær fjell i dagen, og søker har også konsultert entreprenører og verksteder i forbindelse med tunnelkostnader og montasjearbeider i kraftstasjonen. Søkeren har oppjustert kostnadene noe pr. mai 1985.

Det vil være riktig å ta med hele reguleringskostnaden for anlegget, og på samme måte også ta med produksjonsgevinsten i nedenforliggende kraftverk i de økonomiske betraktningene.

Utbygging etter søkers alternativ A vil totalt koste 83 mill. kr., og utbygging etter alternativ B vil koste 85,5 mill. kr. Utbyggingskostnaden blir henholdsvis 2,31 kr./kWh og 2,38 kr./kWh. Nyttefaktoren vil være ca. 1,3 ved begge alternativ.

Reguleringen av Horgesetermagasinet berører kommunene Sigdal og Flesberg, hvor særlig skogbruk og hyttebebyggelse blir berørt. Ved regulering tilsvarende alternativ A blir disse interessene i betydelig grad direkte og indirekte berørt. Økt regulering av Horgesetermagasinet tilsvarende alternativ B medfører at antall da. skog og antall hytter i reguleringssonen øker betydelig samt at offentlig og privat veg neddemmes.

Løvnesvatn ligger også i Sigdal og Flesberg kommuner. Den økte reguleringen av vatnet berører jord- og skogbruksinteresser, hyttebebyggelse og badeplasser samt fiske- og naturfaglige interesser knyttet til Horgavassdraget. Relativt stort magasin i forhold til tilsiget medfører senere oppfylling av magasinet, og dette kan til tider virke skjemmende pga. de flate strandområdene ved vatnet.

Fra Rollag kommune, grunneiere og hytteeiere er det betydelig motstand mot reguleringene i Grytelvvassdraget. Landbruks-, fiske-, vilt- og naturvitenskaplige interesser ønsker utbygging etter alternativ B slik at inngrep i Grytelvvassdraget unngås, men bortsett fra mulige dyrkningsarealer samt storlom ved Øgnevatn er ikke større spesifikke faglige interesser framhevet. En del hyttebebyggelse, særlig ved Grunntjern blir direkte og indirekte berørt av reguleringene. De foreslåtte reguleringene i Grytelvvassdraget er små, slik at magasinene fylles raskt, og vannstanden kan holdes på HRV utover sommeren med naturlig avrenning til vassdraget.

En kombinasjon av utbyggingsalternativ A og B er vurdert. Samlet magasinvolum kan opprettholdes med magasin i Horgesetermagasinet tilsvarende alternativ B, magasin i Løvnesvatn tilsvarende HRV i eksisterende regulering, og magasin i Øgnevatn tilsvarende HRV gammel fløtningsregulering, men med senking tilsvarende alternativ A.

Forholdene ved Løvnesvatn vil etter en slik kombinasjonsløsning ikke bli vesentlig forandret fra dagens situasjon, men sommervannstanden kan bli høyere enn ved dagens regulering. Likevel vil skadene ved regulering av Øgnevatn være mindre enn for tilleggsreguleringen av Løvnesvatn både med hensyn til skogbruk, jordbruk, hyttebebyggelse samt naturfaglige interesser. Kostnaden ved en slik kombinasjonsløsning er noe usikker fordi det vil være en viss usikkerhet i hvilken grad eksisterende dam ved Løvnesvatn vil kunne benyttes, og usikkerhet m.h.t. størrelse på erstatningsbeløp. Kostnaden for en slik kombinasjonsløsning vil trolig bli noe lavere enn kostnaden for alternativ B.

Løsninger med noe redusert HRV i Løvnesvatn og tilsvarende HRV i Horgesetermagasinet er også vurdert, men det er funnet at slike løsninger ikke gir noen samlet skadereduksjon.

Vassdragsdirektoratet har også foretatt marginalverdiberegninger for de enkelte magasinene, samt beregnet de produksjonsmessige konsekvenser av forskjellige minstevassføringer i Horga.

Dersom det samlede magasinvolum reduseres med 4,2 mill. m^3 tilsvarende magasinvolumene i Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern, eller tilsvarende magasinøkningen i Horgesetermagasinet ved utbygging etter alternativ B i stedet for alternativ A, vil det samlede produksjonstapet utgjøre ca. 1 GWh/år i gjennomsnitt. Men en vil i gjennomsnitt få en reduksjon i vinterkraftproduksjonen på ca. 2 GWh/år.

Med de verdier Vassdragsdirektoratet regner for indifferenskostnad vil dette representere et kapitalisert produksjonstap på ca. 5,6 mill. kr. Søker har oppgitt de samlede reguleringskostnader i Grytevassdraget til 2,3 mill. kr. inkl. riggkostnader og byggherreutgifter. Ser en på de enkelte reguleringene i Grytelva vil reguleringskost-

naden for de enkelte magasinene være av samme størrelsesorden, men magasinstørrelsene varierer. Øgnevatn vil etter alternativ A ha over halvparten av samlet magasin i Grytelvvassdraget, og vil være det mest lønnsomme magasinet, men selv magasinet i Grytevatn vil bære seg økonomisk med en kostnad inntil ca. 1,2 mill. kr. Søker har oppgitt kostnaden for magasinet i Grytevatn til 0,65 mill. kr. inkl. rigg- og byggherreutgifter.

Den samme betraktningsmåten overført til alternativ B med tilleggsreguleringen av Horgesetermagasinet gir at det i tilleggsreguleringen på 1,9 m kan investeres 5,6 mill. kr. Søker har oppgitt at utbygging etter alternativ B representerer en merutgift på 2,4 mill. kr. i forhold til alternativ A. Dertil kommer kostnaden tilsvarende reguleringen i Grytelvvassdraget på 2,3 mill. kr. Marginalkostnaden ved tilleggsreguleringen i Horgesetervatn blir da 4,7 mill. kr., netto nytteverdi blir 0,9 mill. kr. og marginal nyttefaktor ca. 1,2.

Ved å benytte samme marginalbetraktning på tilleggsreguleringen av Løvnesvatn etter alternativ A og B kan en noe grovt regne at en magasinreduksjon på 2 mill. m³ representerer ca. halvparten av produksjonstapet og verditapet som er beregnet foran. Dvs. en reduksjon av samlet magasinvolum tilsvarende 2,0 mill m³ vil medføre et gjennomsnittlig produksjonstap på ca. 0,5 GWh/år, en årlig reduksjon i vinterkraftprodukjonen på ca. 1,0 GWh og en årlig økning i sommerkraftproduksjonen på ca. 0,5 GWh. Dette vil representere et kapitalisert produksjonstap på ca. 2,8 mill. kr. Damkostnaden vil i følge søkers beregninger utgjøre 1,3 mill. kr. inkl. riggarbeid og byggherreutgifter. Nytteverdien blir da 1,5 mill. kr. og marginal nyttefaktor 2,2.

Marginalverdien av gjenværende magasin vil øke når magasinene reduseres slik at marginalbetraktningene foran bare gjelder de enkelte angitt magasinreduksjonene.

En mindre reduksjon av magasinene vil ved denne utbyggingen ikke kunne kompenseres med økt installasjon for å unngå flomtap fordi søker allerede har sikret seg retten til å benytte et rimelig brukt aggregat. Dette har mindre ytelse enn forutsatt i forprosjektet, og medfører allerede ved de foreslåtte reguleringer et noe høyt flomtap (10—15 %). En reduksjon av magasinene vil særlig gi en reduksjon i vinterkraftproduksjonen.

De omtalte marginalverdiberegninger er sammenstillet i tabellen nedenfor:

	Mag.vol. mill. m³	Sommer-prod. GWh/år	Vinter-prod. GWh/år	Års-prod. GWh/år	Kap.prod. verdi mill. kr.	Reg. kostn. mill. kr.	Marginal nytte faktor
Grunntjern	1.1	÷0,5	1.0	0.5	1.5	0.8	1.9
Øgnevatn	2.2	÷0.25	0.5	0.25	2.9	0.8	3.6
Grytevatn	0.9	÷0.25	0.5	0.25	1.2	0.65	1.8
SUM	4.2	÷1.0	2.0	1.0	5.6	2.3	2.4
Horges.mag. (tilleggsreg.) (alt. B—A)	4.2	÷1.0	2.0	1.0	5.6	4.7*)	1.2
Løvnesvatn (tilleggsreg.)	2.0	÷0.5	1.0	0.5	2.8	1.3-0,3**)	2.2-9,3

*) Reguleringskostnaden inkluderer søkers tall for erstatninger (hytter, grunn, veg).

**) Høyeste angivelse av reguleringskostnad gjelder dersom tilleggsreguleringen alene medfører at ny dam må bygges.
Laveste angivelse av reguleringskostnad gjelder dersom ny dam med antatt kostnad 1,0 mill. kr. må bygges ved opprettholdelse av nåværende HRV i alle fall. Erstatningskostnader m.v. er ikke fullt medregnet.
Det er også foretatt produksjonsberegninger med alternative minstevassføringer i Horga nedenfor damsted. De produksjonsmessige konsekvenser er vist i tabell nedenfor:

Minste vassføring l/s	Sommer-prod. GWh	Vinter-prod. GWh	Års-prod. GWh	Årlig prod.verdi kr./år	Kap.prod. verdi mill. kr.
45	0.1*)	0.2*)	0.3*)	75 000	1.0
100	0.3*)	0.6*)	0.9*)	225 000	3.0
250	0.8**)	1.3**)	2.1**)	510 000	6.8

*) Søkers produksjonsberegninger.
**) Vassdragsdirektoratets produksjonsberegninger.

Det har ved flere anledninger vært foretatt befaringer med deltagelse fra NVE.

Ved vurdering av utbyggingsalternativene A og B samt en kombinasjon av disse har Hovedstyret kommet til at utbygging av Horga bør skje etter alternativ A, men den del av søknaden som omfatter regulering av Grunntjern anbefales avslått.

Hovestryret legger vekt på at utbygging etter alternativ A representerer det billigste utbyggingsalternativ samtidig som økende skader ved Horgesetermagasinet ikke sees oppveid ved reduserte skader i Grytelva. I de foreliggende uttalelser er det også uttrykt et sterkere ønske om valg av alternativ A framfor alternativ B.

Grunntjern er ikke tidligere regulert, og det er etablert en del hytter ved vatnet. Hovedstyret finner det rimelig å ta vesentlig hensyn til de skader og ulemper som reguleringen ville medføre for den etablerte hyttebebyggelsen, og en anbefaler derfor ikke regulering av dette vatnet.

For de øvrige magasinene vurderer Hovedstyret nytten større enn skadene og ulempene ved regulering.

Hovedstyrets anbefaling omfatter da følgende reguleringer angitt i tabellen nedenfor.

Magasin	Dagens Normal-vannstand (m.o.h.)	Foreslått regulering LRV (m.o.h.)	Senkn.	HRV (m.o.h.)	Hevn.	Total reg. høyde (m)	Økning av reg. Økt senkn.	Økt hevn.	Økt reg. høyde
Løvnesvatn	365,5	364,1	1,4	366,65	1,15	2,55	0	0,75	0,75
Horgesetervatn	307,3	305,4	1,9	311,0	3,7	5,6	1,8	1,85	3,65
Grimesundvatn/ Horgevatn	307,4	305,4	2,0	311,0	3,6	5,6	1,9	1,85	3,75
Grytevatn	401,9	400,8	1,1	404,3	2,4	3,5	1,0	0,4	1,4
Øgnevatn	457,9	455,9	2,0	459,7	1,8	3,8	1,9	0,5	2,4

Samlet produksjon vil bli 35,5 GWh/år i gjennomsnitt, og kostnaden er beregnet til 82,2 mill. kr. Utbyggingskostnaden blir da 2,32 kr./kWh og nyttefaktoren ca. 1,3.

Til de aktuelle postene i reguleringsvilkårene vil Hovedstyret bemerke:

Post 1 — Konsesjonstid

Sigdal kommune kan i henhold til vassdragsreguleringslovens § 10 få ubegrenset konsesjonstid, og dette blir tilrådd. Det er videre tilrådd adgang til alminnelig revisjon av vilkårene etter 50 år.

Post 2 — Årlige avgifter og næringsfond

Sigdal kommune har reist krav om maksimale konsesjonsavgifter samt et næringsfond på kr. 750 000 inkludert jordbruksfond.

Hovedstyret viser til at magasinkostnadene samlet ikke er spesielt store, og at den lave magasinprosenten ved utbyggingen gir magasinene relativt stor verdi med hensyn til vinterkraftproduksjon. Hovedstyret tilrår at avgiftssatsen til kommunene blir satt til kr. 17,— pr. nat.hk. og til staten kr. 3,— pr. nat.hk.

De andre berørte kommunene har ikke krevd næringsfond, og Hovedstyret finner ikke grunnlag for å kunne anbefale at Sig-

dal kommune som også er søker gis et slikt fond.

Post 10 — Godkjenning av planer, tilsyn m.v.

Posten gjelder godkjenning av tilsyn fra NVE/Vassdragsdirektoratets side av utbyggingen og oppryddingen av anleggsområdene. Det er påpekt i uttalelsen fra de naturvitenskapelige interesser at det planlagte tippeområdet i øvre del av Horga vil komme i konflikt med verdifull vannvegetasjon. I søknaden er det også vist til at tippmassene vil være av interesse for et nærliggende pukkverk.

Hovedstyret vil kreve at utbyggeren planlegger anbringelse av tippmassene i samråd med Vassdragsdirektoratet. Planer for eventuelle uttak fra tippene må også utarbeides i samråd med nevnte direktorat.

Post 11 — Veger m.v.

I forbindelse med utbyging av Horga er det bare forutsatt bygging av mindre midlertidige vegstrekninger til anleggsstedene. I saksbehandlingen er det ikke framkommet innvendinger mot plassering av disse vegene.

Søker pålegges å omlegge veger og stier som blir neddemmet. Krav om ytterligere vegbygging som følge av vanskeliggjort ferdsel må vurderes av skjønnet.

Post 12 — Terskler

Fra en rekke hold er det krevd at det bygges terskler i øvre del av Horga for å opprettholde nåværende vannstand på denne forholdsvis slake elvestrekningen. Søker har også i sin søknad påpekt muligheten for å benytte terskelbygging som avbøtende tiltak på denne strekningen. Hovedstyret anbefaler at det utarbeides en terskelplan for den aktuelle elvestrekningen slik at de naturvitenskapelige interesser knyttet til vannvegetasjon samt interesser knyttet til bebyggelse og campingplass i området tas hensyn til.

På andre elvestrekninger er det etter Hovedstyrets syn sannsynligvis ikke aktuelt å pålegge terskelbygging, dels fordi elvestrekningene ikke får vesentlig endrede vassføringsforhold, eller fordi de toppgrafiske forholdene ikke ligger til rette for terskelbygging, men dette må nærmere vurderes av Vassdragsdirektoratet.

Post 13 — Rydding av reguleringssonen

Fra en rekke fiskeinteresser blir det krevd at reguleringssonene skal finryddes for ikke å ødelegge forholdene for garnfiske samt gi abborbestanden favoriserende gunstige rekrutteringsforhold.

Hovedstyret tilrår at ryddingen utføres etter vanlige vilkår, som bl.a. også har bestemmelse om at departementet kan pålegge ytterligere rydding.

Post 14 — Naturforekomster, fornminner m.v.

Både fra Riksantikvaren og Universitetets Oldsakssamling er det reist krav om ytterligere undersøkelser av kulturminner og fornminner.

Hovedstyret har merket seg at det ikke er påvist fornminner eller store kulturhistoriske verdier i de berørte områdene, men Hovedstyret vil likevel tilrå at det stilles til disposisjon for vedkommende departement inntil kr. 30 000 til undersøkelser i reguleringssonene. Utover dette kan utbygger pålegges å bekoste undersøkelser av påviste funn i henhold til lov om kulturminner.

Post 19 — Fiske og vilt

Direktoratet for naturforvaltning har foreslått en rekke vilkår samt undersøkelser i Horga for å foreslå størrelse på minstevassføringen på den øvre strekningen av elva. Forslag om minstevassføringer vurderes av Hovedstyret under manøvreringsreglementet, og forslag om finrydding i reguleringssonen er behandlet under post 13. For krav om terskler vises til post 12.

I likhet med andre fiskeinteresser foreslår DN at det til Sigdal kommune avsettes et årlig beløp på kr. 15.000 til opphjelp av fisket i andre deler av kommunen.

Hovedstyret finner at sportsfiske og garnfiske i området i det vesentlige utøves av befolkning med lokal tilknytning slik som grunneiere og befolkning i hytteområdene, og de vanlige fiskevilkårene bør kunne sikre disse interessene innen vassdraget uten et årlig pengebeløp.

Hovedstyret bygger ellers på DN's forslag til vilkår.

Post 20 — Forurensning

Statens forurensningstilsyn foreslår at det stilles vilkår om undersøkelser for å fastlegge nødvendig minstevassføring av hensyn til resipientforholdene i Horga. Minstevassføring omtales under manøvreringsreglementet, men Hovedstyret vil fremheve at den foreslåtte minstevassføring ligger langt over søkers forslag av aug. 85 basert på beregninger av forurensingstilførsler. Det representerer Hovedstyrets vurdering av

hva som bør fastsettes som minstevassføring tatt hensyn både til miljømessige forhold og økonomisk belastning for kraftverket. SFT's forslag er imidlertid hjemlet i egen lov og er derfor tatt med i vilkåret. Hovedstyret går ut fra at Olje- og energidepartementet blir tatt med under nye vurderinger av vasslippingen dersom det i framtiden blir spørsmål om vesentlige økninger av den foreslåtte minstevassføring.

Ytterligere merknader

Sigdal kommune krever at eventuelle hjelpeanlegg bør vurderes bygget som permanente innretninger slik at de kan nyttes av kommunen etter avsluttet anleggsperiode.

Hovedstyret tar ikke stilling til kravet, men mener at det bør være en forhandlingssak mellom utbygger og kommunen, jfr. forøvrig vilkårenes post 10.

Flesberg kommune mener at senking av Grimesundvatn og Horgevatn under normalvannstand bør unngås, og at senkingen eventuelt må kompenseres ved terskler i gruntvannsområdene.

Hovedstyret vil legge vekt på at senkingen av vatna representerer et stort magasinvolum av stor verdi særlig for vinterkraftproduksjonen, og vil påpeke at fiskeinteressene ved DN ikke har gått i mot den foreslåtte senkingen. Hovedstyret kan heller ikke tilrå at det bygges terskler i gruntvannsområdene da det vil medføre store kostnader, samt at virkningene ikke er belyst eller fremhevet av fiskeinteressene.

Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud har krevd at det må skapes vassfall i nederste synbare del av vassdraget. Hovedstyret går ikke inn for spesielle tiltak, men viser til den foreslåtte minstevassføringen. Flomtapet forbi Horgesetermagasinet samt tilsig fra Horgas restfelt vil, særlig fra snøsmelteperioden og til utpå høsten bidra til en ikke ubetydelig vassføring nederst i Horga.

Buskerud fylkesutvalg ønsker at søker inngår samarbeid med andre brukerinteresser slik at kraften blir i fylket, at en oppnår størst mulig samfunnsmessig nytte og kraftprisutjevning, og at utbyggingen startes omgående.

Hovedstyret viser til vilkårene om konsesjonskraft og byggefrister, men har utover det ikke grunnlag for å gi utbyggeren slike pålegg i en reguleringskonsesjon.

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer har fremmet ønske om kartlegging av de kvartærgeologiske forhold i de berørte områdene før inngrepene finner sted. Dessuten bes det om limnologiske undersøkelser for å studere utviklingen av vassdragets surhetsgrad. Kontaktutvalget ønsker også spesielle fluviale undersøkelser for studier av erosjon og sedimentasjon.

Hovedstyret mener at det i tilstrekkelig grad er påvist at inngrepene ved utbyggingen ikke vil ødelegge spesielle kvartærgeologiske formasjoner, og finner ikke grunn til å gå inn for de nevnte undersøkelsene med henvisning til deres karakter av generell grunnforskning.

Fra Flesberg kommune samt grunneierne ved h.r.adv. T. Vale er det krevd at magasinene ikke skal reguleres med overhøyde på HRV. Det henvises i den forbindelse til de flomstigningene som er angitt i søknaden.

Hovedstyret vil presisere at «overhøydene» på HRV ikke representerer noe tilleggsmagasin som fritt kan disponeres av utbyggeren, men ved alle vatn og magasiner vil en få flomstigninger av kortere varighet. De oppgitte høydene for flomstigninger i magasinene gjelder dimensjonerende flom, dvs. en flomstørrelse som i gjennomsnitt bare forekommer en gang hvert 1000 år.

Videre forutsettes ved alle reguleringer at flomforholdene i vassdraget nedenfor magasinene såvidt mulig ikke forverres. Alle dammene i Horgavassdraget forsynes med overløp som dimensjoneres etter de forannevnte kriterier. Det vil også være i utbyggers interesse om mulig å hindre flomstigninger utover HRV for å hindre at vann renner i flomløpene forbi kraftverket.

Det vises forøvrig til vilkårenes post 10, hvor det framgår at Vassdragsdirektoratet v/ damtilsynet skal godkjenne planer og ha tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av damanleggene.

Grunneierne ved h.r.adv. T. Vale krever videre fisketrapper ved dammene samt restriksjoner på magasintappingen. Hovedstyret viser til fiskerivilkåret, men finner ikke grunn til å foreslå spesielle tiltak ved dammene i form av fisketrapper da de fiskerisakkyndige ikke selv har påpekt eventuell effekt av dette. For restriksjoner på magasintappingen henvises til manøvreringsreglementet.

Manøvreringsreglementet

Manøvreringsreglementet er utformet på vanlig måte. Det foreligger fra flere hold tallfestede krav om minstevassføringer i øvre deler av Horga fra 100 l/s variert opp til 250 l/s. DN og SFT vil først foreta undersøkelser m.h.t. sine respektive forvaltningsinteresser før de kan tallfeste sine krav.

Fra en del interesser er det også ønsket

minstevassføringer i Skjelåa og Grytelva.

Søker har beregnet en nødvendig minstevassføring i Horga ut fra forurensningstilførsler og resipientforhold.

Hovedstyret har også vurdert de økonomiske konsekvenser av ulike minstevassføringskrav, og disse er angitt foran under Hovedstyrets vurdering. Hovedstyret finner ikke å kunne tilrå større minstevassføring enn 100 l/s i Horga målt ved bru nedenfor Halvorset, ut fra de økonomiske og produksjonsmessige konsekvenser. Bortsett fra noe usikkerhet m.h.t. fiskeinteresser og forurensningsforholdene mener Hovedstyret at interessene knyttet til den aktuelle elvestrekning langt på vei er imøtekommet ved den foreslåtte minstevassføringen kombinert med terskelbygging. I tillegg til minstevassføringen vil en om sommeren i perioder som nevnt ha et ikke ubetydelig flomtap forbi dammen ved Horgesetermagasinet.

De andre elvestrekningene vil ikke få redusert vassføringen annet enn i perioder med oppfylling av magasinene. Øgnevatn og Grytevatn fylles raskt opp i vårflommen, og Grytelva vil utover sommeren ha nær normale vassføringsforhold. Hovedstyret vil likevel anbefale at det i oppfyllingsperioden for magasinene i Grytevatn og Øgnevatn sørges for en minstevassføring tilsvarende alminnelig lavvassføring i Grytelva mellom Øgnevatn og Horgesetermagasinet. Minstevassføringspålegget vil ha små produksjonsmessige konsekvenser, men vil forsinke oppfyllingen av magasinene noe.

Løvnesvatn fylles noe langsommere opp, og Skjelåa vil kunne få liten vassføring utover forsommeren. Minstevassføringen i Skjelåa vil ha små produksjonsmessige konsekvenser, men vil forsinke oppfyllingen av Løvnesvatn med noen dager. Hovedstyret foreslår at det slippes nødvendig vatn fra Løvnesvatn for å opprettholde en vassføring i Skjelåa ved Mjovassdammen tilsvarende alminnelig lavvassføring ved dette sted.

Særlig fra grunneierhold er det krevd at vannstanden i magasinene skal holdes så høy som mulig om sommeren.

Hovedstyret vil legge vekt på at dette er forutsatt i de konsekvensvurderingene som ligger ved søknaden, og foreslår derfor restriksjoner på tappingen fra magasinene om sommeren. Av hensyn til driften av kraftverket bør det tillates en viss regulering av Horgesetermagasinet for å redusere flomtapet og imøtekomme lastendringer for kraftverket også om sommeren. For at reguleringene og tappingen fra magasinene ikke skal forårsake isvansker på elvestrekningene samt magasinene og mellomliggende vatn foreslår Hovedstyret at restriksjoner om dette inntas i manøvreringsreglementet. Isproblemene vil kunne oppstå dersom magasinet i Øgnevatn, Grytevatn eller Løvnesvatn tappes i kalde perioder utpå vinteren. Variabel tapping fra disse magasinene om vinteren vil også kunne være uheldig. Tapping og senere oppfylling av magasinene utover vinteren bør også unngås så vidt mulig av hensyn til isferdsel på magasinene. Rent driftsmessig skulle det være en fordel å tappe Øgnevatn, Grytevatn og Løvnesvatn jevnt ned senhøstes eller tidlig på vinteren slik at også størst mulig fallhøyde i kraftverket oppnås ved at vannstanden i Horgesetermagasinet holdes høy.

Det har tidligere vært fløting i vassdraget, og manøvreringsreglementet tar hensyn til disse interessene dersom fløting i framtida skulle bli aktuelt i Horgavassdraget.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møter 7. oktober og 4. november 1985.

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Sigdal kommune til å foreta regulering av Horga i Buskerud.

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårne blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vasskraften som ved reguleringen innvinnes for eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 3,— pr. nat. hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds-

og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 17,— pr. nat. hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økningen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 % rente.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartmentet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100,—.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forusatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 % overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 % — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 % av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhod til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 % av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbei-

derne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f.eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 20 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvilstilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Veger og stier som neddemmes skal omlegges etter skjønnets bestemmelse.

12.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

13.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm

fra bakken. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten rimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum/og eller Riksantikvaren.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

Utbygger skal stille inntil kr. 30 000 til disposisjon for vedkommende departement til undersøkelser i reguleringssonene h.m.t. kulturminner.

15.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000 for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

16.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18.

(Konsesjonskraft)

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvatn er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Olje- og energidepartementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 % av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2).

Fordelingen av kraften bestemmes av departementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energi-

departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre.

Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,— pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

19.

(Fiske og vilt)

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestanden som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt om nødvendig dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a) å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes.
b) å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfordring og transport av fisk.
c) å bekoste tiltak i Horgavassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket.
d) å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området.
e) å anordne sperregitter foran tappetunneller og utløpet av kraftstasjonen.
f) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkeler og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene.
g) å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.
h) å bekoste installasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen av et forsurnet vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten.

III.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV.

Alle utgifter i forbindelse med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelse av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse, skal dekkes av konsesjonæren.

20.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med bygging og drift av Horga kraftverk.

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å slippe minstevassføringer til Horga fra Horgesetermagasinet. Størrelse og varighet av minstevassføringen bestemmes etter undersøkelser bekostet av konsesjonæren og vurderinger av forholdene i Horga etter at utbyggingen er gjennomført.

21.

(Fløtningsvatn)

Det avgis det til den alminnelige fløting i vassdraget nødvendige vatn dersom ikke framføringen av tømmeret ordnes på annen måte overensstemmende med overenskomst eller skjønn.

22.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 15 eller 18 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,— pr. dag eller kr. 5 000,— for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

23.

(Tinglysning)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.»

NVE's forslag til manøvreringsreglement for regulering av Horgavassdraget.

«1.

A. Reguleringsmagasin:

	Reguleringsgrenser			Reguleringshøyde (meter)
	Nat.vst kote	Øvre kote	Nedre kote	
Løvnesvatn	365,5	366,5	364,1	2,55
Horgesetervatn	307,3	311,0	305,4	5,6
Grimesundvatn/Horgevatn	307,4	311,0	305,4	5,6
Øgnevatn	457,9	459,7	455,9	3,8
Grytevatn	401,9	404,3	400,8	3,5

Høydene refererer seg til NGO's høydesystem. For Løvnesvatn tilsvarer angitt naturlig vannstand normal sommervannstand ved nåværende regulering av vatnet.

B. Overføringer:

Avløpet fra Langetjern, Svarbakken og Tverråa, (samlet areal 9,2 km²), tas inn på driftstunnellen, og kan overføres til Horgesetermagasinet for magasinering.

2.

Det skal manøvreres slik at vassdragets flomvassføring såvidt mulig ikke økes.

Øgnevatn, Grytevatn og Løvnesvatn skal holdes avstengt i fyllingsperioden bortsett fra nødvendig vasslipping for å opprettholde alminnelig lavvassføring i Grytelva og i Skjelåa målt ved Mjovassdammen.

Horgesetermagasinet holdes avstengt i fyllingsperioden til vannstanden har nådd kote 310,00 bortsett fra nødvendig vasslip-

ping til Horga for å opprettholde en vassføring på minst 100 l/s målt ved bru ved Halvorset.

Magasintapping kan starte 1. oktober og skal gjennomføres slik at isforholdene påvirkes minst mulig, og i denne hensikt tappes først Øgnevatn, deretter Grytevatn når det gjelder Grytelva. Tapping av nedenforliggende magasin må hele tiden minst tilsvare tilført magasinvann. Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkets behov.

3.

Det avgis det til den alminnelige fløting i vassdraget nødvendige vatn dersom ikke framføringen av tømmeret ordnes på annen måte overensstemmende med overenskomst eller skjønn.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybder m.v. observeres og noteres. Vassdragsdirektoratet kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

III.

Innkomne uttalelser til NVE's innstilling:

Miljøverndepartementet uttaler i brev av 6. juni 1986 følgende:

«1. Vi må innledningsvis beklage, slik vi senest pekte på i vårt brev av 1.7.85 til Vassdragsdirektoratet (utelatt i Hovedstyrets gjengivelse av departementets brev), at søknaden ikke ble fullt ut komplettert til tross for at manglende flere ganger ble påpekt. Saksbehandlingen som tok sikte på å komplettere den mangelfulle søknaden slik at den kunne behandles av forvaltningsorganene, tok mye tid, og illustrerer tydelig behovet for å komme fram til mer effektive ordninger.

Horga-prosjektet ble etter søknad tatt ut av Samlet Plan i 1984. Det ble imidlertid før dette utarbeidet en vassdragsrapport, som delvis rådet bot på de manglende opplysninger i søknaden. Det har lettet saksbehandlingen.

2. Hovedstyret foreslår at utbygging skjer etter det omsøkte alternativet (alt. A), men uten regulering av Grunntjern. Dette vil med slipp av minstevannføring på 100 l/s som foreslått av Hovedstyret gi 30.6 Gwh midlere produksjon i selve kraftverket. I tillegg kommer ifølge innstilingen en produksjonsøkning på 5 Gwh i nedenforliggende eksisterende kraftverk.

Vi har fått bekreftet ved henvendelse til Vassdragsdirektoratet at dette siste tallet er feil, og skal være 0.8 Gwh. Dette gir en total produksjon på 31.4 Gwh og ikke 35.5 Gwh som anført i Hovedstyrets innstilling, og derved en øket kostnad pr. Gwh på 13 %. Vi antar høringsinstansene burde vært meddelt dette endrete premissgrunnlag.

Ifølge søkeren vil kostnadene pr. mai 1985 bli 82.2 mill. kr. Dette betyr at kraftprisen (midlere kraft) ved kraftstasjonsvegg og med 7 % rente blir ca. 22 øre/kwh (inkl. driftskostnader), dvs. forholdsvis høy.

De magasiner som foreslås bygget etter alt. A, er:

— Horgesetermagasinet
(Horgesetervatn, Horgevatn, Grimesundvatn).
Dette magasinet er tidligere regulert 1.9 meter for tømmerfløting, men det er bortsett fra dammen ikke lenger spor etter reguleringen. Total reguleringshøyde blir 5.6 meter og det demmes ned 580 daa skog og 4 daa dyrka mark.
— Grytevatn, Øgnevatn og Grunntjern (se avsnitt 3.1)
— Løvnesvatn (se avsnitt 3.3)

Det panlagt neddemte areal er stort i forhold til produksjonen. Gjennomsnittlig neddemt areal i landet er for eksisterende kraftverk 12 daa pr. Gwh. For Horga der 1200 daa søkes neddemt, blir forholdstallet 34 daa pr. Gwh. Skadevirkningene ved prosjektet er vesentlig knyttet til de mange reguleringsmagasinene som søkes etablert, og berører et bredt spekter av interesser. Grunneierinteresser blir sterkt berørt.

Rollag kommune som blir berørt av reguleringen av Grytelvvassdraget, går imot utbyggingen innen kommunen (dvs. imot alt. A.).

Flesberg kommune, som blir berørt av reguleringen av Løvnesvatn og Horgesetermagasinet, går også imot planene. I tilfelle utbyggingstillatelse blir gitt, anbefales alt. A. Dette berører kommunen minst.

Sigdal kommune, som er konsesjonssøker, berøres av alle reguleringene, og går inn for alt. A.

3.0. Departementet vil ikke fråra en utbygging av vassdraget, men mener denne må skje etter et redusert alternativ B, da en-

del av de foreslåtte reguleringsmagasin gir uforholdsmessig store skadevirkninger i forhold til nytten.

Et slikt redusert alternativ vil gi drøye 1 Gwh lavere produksjon enn Hovedstyrets forslag, dvs. ca. 30 Gwh midlere produksjon. En kortfattet argumentasjon for at dette alternativet er det som bør velges, følger nedenfor. Vi viser videre til vedlagte brev av 15.4.85 fra fylkesmannen med merknader fra miljøvernavdelingen. Da brevet gir en oppsummering av virkningene for fisk, vilt, naturvern, landskap og friluftsliv, er det å beklage at det ikke er gjengitt i Hovedstyrets innstilling.

3.1. Grytelvvassdraget

I alt. A forutsettes regulering av de 3 største vatna i dette sidevassdraget til Horga, som derved blir berørt i en lengde på ca. 10 km. 2 av vatna har nedlagte tømmerfløtningsreguleringer, men det er lite spor av disse reguleringene i dag, slik at skadevirkningene blir som ved nye reguleringer.

Grytevatn i Sigdal kommune får en reguleringshøyde på 3.5 meter og det neddemmes 115 daa skog. Badeplasser blir ødelagt og adkomst til hyttene må legges om.

Øgnevatn som for en vesentlig del ligger i Rollag, reguleres 3.8 meter og det neddemmes 200 daa skog, hvorav 80 daa dyrkbar jord. Hekkeplasser for storlom blir trolig ødelagt. Rester etter et tjærebrenningsanlegg blir neddemmet.

Grunntjern har ikke vært regulert, og foreslås regulert 4 meter. Det neddemmes 85 daa skog. Hovestyret foreslår at denne reguleringen utelates.

Rundt alle vatnene er det hytter som berøres direkte eller indirekte. Det foreligger videre godkjente planer for flere hytter rundt vatna, jfr. «Utmarksplan for område 4 i Sigdal», som også omfatter de berørte områdene i Rollag.

Grytelva som renner mellom vatna, vil få sterkt redusert vannføring i en periode om våren. Når magasinene er fylt opp, vanligvis innen 1. juli, vil en ifølge Hovedstyret få en vannføring med nær naturlig rytme og størrelse.

Reguleringene i Grytelvvassdraget medfører ifølge Hovedstyrets innstilling en produksjonsgevinst på 1.0 Gwh (inkl. gevinst i nedenforliggende verk), fordelt på 2.0 Gwh gevinst av vinterkraft og 1.0 Gwh tap av sommerkraft. Korrigerte tall (jfr. avsnitt 2) blir hhv 0.8 Gwh, 1.8 Gwh og 1.0 Gwh.

Med de verdier Vassdragsdirektoratet regner for indifferenskostnad, representerer dette ifølge Hovestyrets innstilling en kapitalisert produksjonsverdi på 5.6 mill. kr. (dvs. nåverdien av den totale kostnaden som påløper for landets kraftsystem over hele levetiden til kraftyerket dersom kraften måtte skaffes på annen måte, og under forutsetning av at det økende kraftbehovet krever bygging av varmekraftverk). Korrigert for den ovenfor nevnte feilen, blir produksjonsverdien 4.7 mill. kr.

Miljøverndepartementet vil peke på at denne beregningen forutsetter at alternativet til vannkraft er varmekraft i form av kullkraft. I dag ser det imidlertid ut til at gasskraftverk vil bli rimeligere dersom dette vil bli bygget. I såfall blir trolig verdien av reguleringene lavere, antagelig under 4 mill kr.

Fra denne produksjonsverdien må det trekkes fra kostnader til dammene, skjønn og erstatninger. Søkeren har oppgitt disse kostnadene til 2.3 mill. kr. Dette synes lavt. Vi antar kostnadene lett kan løpe opp 3—4 mill. kr. for heving av 260 meter vei, skader på badeplasser, skader på det gode fisket, skader på vann- og våtmarksfuglbestanden og botaniske interesser. Dette gjelder både etter alternativ A og B. Reguleringssonen vil virke skjemmende langt utover sommeren til ulempe bl.a. for befolkningen som sogner til de mange hyttene rundt vatnet.

Denne tilleggsreguleringen på 2 mill. m^3 vil med korrigerte tall gi 0.4 Gwh. Den kapitaliserte produksjonsverdi er ifølge Hovedstyret halvparten av det reguleringen av Grytelvvassdraget vil gi, dvs. 2.35 mill. kr. med korrigerte tall.

Kostnaden blir enten 1.3 mill. eller 0.3 mill. kr., avhengig av om den eksisterende dammen er i en slik tilstand at den må fornyes. Dersom dammen uansett *må* fornyes, vi tilleggsreguleringen etter departmentets oppfatning samfunnsmessig vurdert antagelig gi en positiv nytteverdi. Dersom dammen *ikke* må bygges om, mener vi ulempene ved reguleringen klart overstiger fordelene. Hovedstyret holder spørsmålet om dammen må bygges om åpent.

Ifølge de tilgjengelige opplysninger om dammens tilstand, er det unødvendig med en fornyelse av dammen. Vi mener derfor at fordelene av reguleringen vil bli mindre enn skadene og ulempene, og at tilleggsreguleringen må avslås.

4. *Vilkår vedr. fisk, vilt, mv.*

Departementet har forelagt Hovedstyrets innstilling for Direktoratet for naturforvaltning, jfr. vedlegg, som ikke finner forslaget til fiskevilkår tilfredsstillende. Direktoratet fant i sin tid å kunne uttale seg til søknaden tross påpekte mangler, bl.a. forelå det ikke grunnlag for å foreslå minstevannføringer i Horga og Skjelåa. Direktoratet forutsatte derfor at det ble foretatt undersøkelser etter at konsesjon var gitt for å fastsette behovet for minstevannføringer i disse elvene. Direktoratet har fortsatt ikke grunnlag for å vurdere om de foreslåtte størrelsene på minstevannføring er tilstrekkelige og fastholder derfor kravet. Departementet støtter kravet for Horga, og for Skjelåa dersom Løvnesvatn blir ytterligere regulert.

Videre har Hovedstyret tatt ut forslaget om finrydding i reguleringssonen, noe som er krevet fra flere hold. Direktoratet peker på at det generelle forslag til rydding ikke nødvendigvis tilfredsstiller de krav som f.eks. utøvelsen av fisket krever, og fastholder derfor kravet. Departementet støtter dette.

Hovedstyret har helle ikke støttet kravet fra flere hold om årlig innbetaling av et beløp til opphjelp av fiske. Direktoratet presiserer at fisket i området vil bli varig forringet, og at almenhetens interesser derfor vil lide et permanent tap. Det bør derfor gis muligheter for forbedring av fiskemulighetene andre steder i Sigdal kommune. Departementet støtter kravet.

5. *Vilkår vedr. kulturminner.*

Oldsaksamlingen tok, etter å ha foretatt undersøkelser, realitetsstandpunkt til utbyggingen i uttalelser av h.h.v. 27.10.82 til Sigdal Elverk og 1.11.82 til departementet vedr. forhåndsmeldingen. Oldsaksamlingen uttalte senere i brev av 27.9.84 til departementet at en fortsatt ikke hadde innvendinger mot planene, men at det måtte gjøres fornyete registreringer i området. I brev til Sigdal Elverk av 10.4.85 ble det lagt fram budsjett for slike undersøkelser. På bakgrunn av at Oldsaksamlingen i brev av 27.9.84 fortsatt ikke hadde innvendinger til planene, anså NVE i brev av 6.5.85 til Sigdal Elverk de allerede foretatte undersøkelsene som tilstrekkelige til å fremme konsesjonssaken.

Riksantikvaren har tidligere, med bakgrunn i uttalelse fra fylkeskonservatoren, uttalt at søknaden til tross for at den er ufullstendig, kan tas til behandling, og at forholdet til nyere tids kulturminner alene ikke gir grunnlag for å motsette seg søknaden. På bakgrunn av mangelfulle undersøkelser har han foreslått at det stilles konsesjonsvilkår om undersøkelser, dokumentasjon og tiltak.

Departementet har forelagt Hovedstyrets innstilling for Oldsaksamlingen og Riksantikvaren. Oldsaksamlingen har i brev av 16.1.86, jfr. vedlegg, foreslått følgende vilkår vedr. fornminner.

«Konsesjonæren plikter å legge forholdene til rette for at Universitetets Oldsaksamling kan gjennomføre nødvendige registreringer, dokumentasjon og undersøkelser av de fornminner man finner nødvendig, og/eller igangsette andre særskilte tiltak, hva angår truede fornminner. Diverse anlegg av veier o.l. samt inngrep ved Soneren er ikke vurdert i felt. Disse kan også komme til å få innflytelse på kulturminner, og må derfor forelegges Oldsaksamlingen til uttalelse.»

Hovedstyret foreslår at de vanlige vilkår vedr. kulturminner suppleres med et vilkår om at det kan stilles til disposisjon 30 000 kr. til undersøkelse i reguleringssonene.

Departementet finner det i denne saken vanskelig å kreve vilkår utover de som Hovedstyret har foreslått. Vi vil imidlertid be om at planene for terrenginngrep som veier o.l. forelegges for Riksantikvaren og Oldsaksamlingen slik disse institusjoner har bedt om, og viser forøvrig til kulturminnelovens bestemmelser.

6. *Vilkår vedr. naturvitenskapelige forhold.*

Departementet har forelagt Hovedstyrets innstilling for Faglig utvalg for naturforvaltning, som i brev av 2.1.86, jfr. vedlegg, bl.a. ber om at massetippen ved Horgesetervatn begrenses til vestbredden av Langtjernbekken for å begrense skadene på den fint utviklede sump- og vannvegetasjonen på stedet. Vi støtter denne anmodningen.

Utvalget fremmet under høringen ønske om kvartærgeologiske undersøkelser. Hovedstyret mener det i tilstrekkelig grad er påvist at inngrepene ikke vil berøre spesielle kvartærgeologiske formasjoner, og støtter derfor ikke kravet da undersøkelsene vil ha karakter av generell grunnforskning. Utvalget fastholder at området opplagt er rikere på kvartærgeologiske formelementer enn det som det ingeniørgeologisk relaterte materialet antyder, og fastholder at det er behov for en viss kartlegging av området før inngrepene finner sted.

Departementet viser til at de naturvitenskapelige forundersøkelsene var mangelfulle og støtter kravet. Under forutsetning av at reguleringene begrenses til Horgesetermagasinet, foreslår vi at utgiftene begrenses oppad til 20 000 kr.

Utvalget fastholder videre, som begrunnet i høringsuttalelsen, at det vil være av generell interesse for forvaltningen at utviklingen i vassdraget studeres, spesielt limnologisk.

Man vil her lagre vann fra to sidegrener med ulik vannkvalitet i samme magasin, og det er allerede i dag indikasjoner på at Horgesetermagasinet vil få en vannkvalitet nær det kritiske for fisk. Konsekvensene av sur nedbør vil måtte få økende betydning ved vurderinger av kommende konsesjonssøknader, og det trenges praktisk erfaring i denne sammenheng. Departementet er enig i behovet for slik forskning, og i at dette vassdraget kan egne seg godt til dette. Vi finner det imidlertid vanskelig å foreslå at utbyggeren skal pålegges å finansiere slike undersøkelser, og mener det bør finnes andre løsninger, som f.eks. konsesjonsavgiftesfondet. Vi vil be om at Olje- og Energidepartementet prioriterer en evt. søknad om støtte fra fondet.

7. *Tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall.*

Det antas at den foreslåtte minstevannføringen i Horga nedstrøms Horgesetervann vil bidra til å redusere forurensningsvirkningene på elvestrekningen.

STF har imidlertid kommentarer til søkers vurdering av behovet for minstevannføring. Renseeffekten i sandfilteranlegg avtar med tiden. Renseeffekten kan således være så lav som 10—15 % etter 4—5 år. Minstevannføringer foreslås for øvrig for å redusere forurensningsvirkningene av tilførsler som det ikke er noe å gjøre med eller hvor tiltak er svært kostnadskrevende eller komplisert å gjennomføre. SFT mener også at det er en faglig svakhet ved søkers bruk av Vollenweiders eutrofimodell. Denne er utarbeidet for bruk på store dype innsjøer og ikke for vurderinger av økosystemer av en helt annen type som elver.

Vi understreker derfor at det vil være aktuelt med en ny vurdering av minstevannføringen på grunnlag av undersøkelser av forholdene i vassdaget og vurderinger av tilførsler og eventuelle mullig forurensningsbegrensende tiltak.

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11 på følgende vilkår:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med bygging og drift av Horga kraftverk.
— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å slippe minstevannføringer til

Horga fra Horgesetermagasinet. Størrelse og varighet av minstevannføringen bestemmes etter undersøkelser bekostet av konsesjonæren og vurderinger av forholdene i Horga etter at utbyggingen er gjennomført.»

Landbruksdepartementet har i brev av 10. februar 1986 uttalt følgende til NVE's innstilling:

«Sigdal kommunes søknad om tillatelse til regulering av Horgavassdraget har vært behandlet i landbruksnemndene i Sigdal, Rollag og Flesberg. Fylkeslandbruksstyret i Buskerud behandlet saken i møte 22. oktober 1984. Landbruksdepartementet slutter seg til Fylkeslandbruksstyrets vurdering av utbyggingens konsekvenser for landbruket og vil i tillegg bemerke:

Konsekvensanalyse for landbruket.
De foreliggende utredninger om utbyggingens konsekvenser for landbruksinteressene er mangelfulle. Vi finner særlig grunn til å etterlyse:

- Lokaliserte skogbruksdata, dvs. kartfesta bonitetsoversikter for de berørte areal.
- En grundigere vurdering av konsekvensene av reguleringen for vatningsbehovet langs vassdraget.
- En nærmere vurdering av utbyggingens virkninger på den totale utnyttelse av primærnæringa i området.

Dette er opplysninger som i høyeste grad er relevante ved vurdering av samfunnsmessige fordeler og ulemper ved en vannkraftutbygging (jfr. Vassdr.reg.lovens § 8).
På bakgrunn av de data som foreligger har Landbruksdepartementet følgende merknader til utbyggingsplanene:

Utbyggingsplanene.
Utbyggingen vil gi store negative konsekvenser for landbruket, dette gjelder både alternativ A og B. Størst konsekvenser vil utbyggingen påføre skogbruksinteressene, men den igangsatte og planlagte utbygging av bydgeturismen vil også bli sterkt skadelidende. Også Jordbruksinteresser blir negativt berørt.
De planlagte magasiner i Øgnevatn, Løvnesvatn og Horgesetermagasinet vil forårsake de største konkrete skadevirkninger for landbruket.

Øgnevatn.
Den omsøkte regulering av Øgnevatn (alt. A) medfører neddemming av 200 daa produktiv skog, av dette ca. 120 daa middels og resten lav bonitet. Ca. 80 daa dyrkingsjord av god kvalitet og med gunstig beliggenhet blir demt ned (jfr. uttalelse angående prosjekt «landbruk rundt Hardangervidda» og Fylkeslandbruksstyrets uttalelse). Denne reguleringa berører også arealer som ifølge utmarksplan for prøvebygda Sigdal er øremerka for hyttebygging. Ved den planlagte hytteutbygging i denne del av Sigdal er det lagt stor vekt på samordning av utbyggingen, god arealutnytting og styrking av landbruksnæringa.
Landbruksdepartementet vil på denne bakgrunn gå imot den planlagte regulering av Øgnevatn.

Løvnesvatn.
En heving av HRV i forhold til dagens nivå med 0,75 cm vil gi uforholdsmessig store negative konsekvenser for skogbruket. 220 daa skogsmark blir demt ned fordelt på 35 % høg, 45 % middels og 20 % lav bonitet. Ytterligere 160 daa blir forsumpa. I tillegg vil 6 daa dyrka mark og flere hytter og uthus bli lagt under vann.

Horgesetervatn, Horgevatn og Grimesundvatn.
Utbygging etter alt. A vil innebære at 580 daa skogsmark blir neddemt. Dette er mark med god produksjonsevne — 30 % er høy, 50 % middels og 20 % lav bonitet. I tillegg vil ca. 140 daa skog forsumpes, 4 daa jordbruksareal blir demt ned og hytter, uthus og veg må flyttes.
Ut fra dette magasinets sentrale betydning finner vi imidlertid å måtte godta en neddemming tilsvarende alt. A for disse vannene.
En ytterligere hevning av HRV med 1.9 m slik alt. B innebærer vil medføre betydelige tilleggsskader for landbruket, totalt 710 daa skog demmes ned og flere hytter blir berørt. Den kraftmessige betydning av denne tilleggsreguleringen er ikke stor nok til at vi kan godta et slikt magasin.

Konklusjon.
Landbruksdepartementet vil peke på de store skadevirkninger for landbruket som en utbygging av Horgavassdraget vil føre til. Ved en eventuell utbygging vil Landbruksdepartementet gå imot regulering av Øgnevatn, en regulering utover den eksisterende i Løvnesvatn og en regulering tilsvarende alt. B av Horgevatn, Horgsetervatn og Grimesundvatn.
I forhold til hovedstyrets forslag vil dette medføre redusert magasinkapasitet i Øgnevatn og Løvnesvatn tilsvarende ca. 4,2 mill. m^3. I følge beregninger i innstillingen vil dette medføre ett årlig midlere produksjonstap på 1 Gwh. Samtidig vil neddemt produktivt skogareal bli nesten halvert og konsekvensene for utmarksnæringa og jordbruket bli sterkt redusert.

Konsesjonsvilkår.

Vannforsyning.
Det bør settes som vilkår for eventuell konsesjon at landbruket innenfor vassdragets naturlige forsyningsområde blir sikret vatn til alle formål også jordbruksvatning. Eventuelt økt vatningsbehov langs vassdraget som følge av utbyggingen må kompenserest gjennom bygging av vatningsanlegg som konsesjonæren bekoster. Landbrukets vatningsbehov må sikres slik at det ikke kommer i konflikt med de minstevannføringer som er fastsatt av hensyn til fiske- og resipientinteressene.»

Ut fra dette magasinets sentrale betydning finner vi imidlertid å måtte godta en neddemming tilsvarende alt. A for disse vannene.
En ytterligere hevning av HRV med 1.9 m slik alt. B innebærer vil medføre betydelige tilleggsskader for landbruket, totalt 710 daa skog demmes ned og flere hytter blir berørt. Den kraftmessige betydning av denne tilleggsreguleringen er ikke stor nok til at vi kan godta et slikt magasin.

Konklusjon.
Landbruksdepartementet vil peke på de store skadevirkninger for landbruket som en utbygging av Horgavassdraget vil føre til. Ved en eventuell utbygging vil Landbruksdepartementet gå imot regulering av Øgnevatn, en regulering utover den eksisterende i Løvnesvatn og en regulering tilsvarende alt. B av Horgevatn, Horgsetervatn og Grimesundvatn.
I forhold til hovedstyrets forslag vil dette medføre redusert magasinkapasitet i Øgnevatn og Løvnesvatn tilsvarende ca. 4,2 mill. m^3. I følge beregninger i innstillingen vil dette medføre ett årlig midlere produksjonstap på 1 Gwh. Samtidig vil neddemt produktivt skogareal bli nesten halvert og konsekvensene for utmarksnæringa og jordbruket bli sterkt redusert.

Konsesjonsvilkår.

Vannforsyning.
Det bør settes som vilkår for eventuell konsesjon at landbruket innenfor vassdragets naturlige forsyningsområde blir sikret vatn til alle formål også jordbruksvatning. Eventuelt økt vatningsbehov langs vassdaget som følge av utbyggingen må kompenserest gjennom bygging av vatningsanlegg som konsesjonæren bekoster. Landbrukets vatningsbehov må sikres slik at det ikke kommer i konflikt med de minstevannføringer som er fastsatt av hensyn til fiske- og resipientinteressene.»

Finansdepartementet uttaler i brev av 3. april 1986 følgende:
«Hovedstyret har i sin innstilling foreslått at det betales konsesjonsavgift til kommunen og staten med henholdsvis kr. 17,— og kr. 3,— pr. nat hk. Finansdepartementet mener at avgiften til staten bør økes til kr. 6,— pr. nat hk.
Vi forutsetter at utbyggeren selv på vanlig måte står ansvarlig for finansieringen av utbyggingen. Forøvrig har Finansdepartementet ingen merknader til Hovedstyrets innstilling.
Hovedstyret foreslår i sin innstilling et vannslipp til Horga som kan opprettholde en vassføring på minst 100 l/s ved bru ved Halvorset. Finansdepartmentet har merket seg at dette representerer Hovedstyrets vurdering av hva som bør fastsettes som minstevassføring tatt hensyn både til miljømessige forhold og økonomisk belastning for kraftverket. Etter krav fra SFT er det likevel tatt inn et vilkår om at

«Størrelsen og varigheten av minste - vassføringen bestemmes etter undersøkelser bekostet av konsesjonæren og vurderinger av forholdene i Horga etter at utbyggingen er gjennomført.»

Finansdepartementet forutsetter at Olje- og energidepartementet blir tatt med under nye vurderinger av vasslippingen dersom det i fremtiden blir spørsmål om vesentlige økninger av den foreslåtte minstevassføring.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 15. januar 1986 uttalt følgende:

«Kommunaldepartementet har følgende merknader til innstillingen fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen i ovennevnte sak:
I konsesjonsvilkårenes pkt. 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond) tas inn:

«Konsesjonsavgifter som innbetales til de kommuner som Kongen bestemmer skal inngå i kommunalt næringsfond. Vedtektene for dette skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»»

Rollag kommune uttaler følgende i brev av 7. februar 1986:

«Rollag kommunestyre viser til sitt tidligere vedtak i sak 132/85 i møte 19. desember 1985, hvor en går imot at tillatelse til regulering av Horgavassdraget blir gitt, men hvor en subsidiært tilrår en utbygging etter alternativ B.
Som et supplement til dette vedtak vil Rollag kommunestyre, i tilfelle en utbyggingstillatelse, på tross av våre ønsker, skulle bli gitt etter alternativ A, fremme følgende krav:

1. Det tillates ingen sommertapping av magasinene i Grunntjern og Øgnevatn etter at magasinene er fyllt opp om våren.
   Det må dessuten fastsettes en minstevannføring i oppfyllingsperioden av disse magasinene, som ikke er mindre enn alminnelig lav vannføring i Gryteelva på strekningen Grunntjern — Grytevatn.
2. I tillegg til fulle erstatninger til grunneierne, krever Rollag kommune at det foretas fiskefremmende tiltak i vassdraget, eventuelt at det blir avsatt penger til et fiskefond.
   Dessuten krever Rollag kommune at det i tillegg til maksimale konsesjonsavgifter og avgivelse av konsesjonskraft, opprettes et næringsfond stort kr. 500 000 som kompensasjon for de skader og ulemper næringslivet blir påført.»

Vedtak i sak 132/85 i møte 19. desember 1985:

«Rollag kommunestyre vil gå imot det forslag til regulering av Horgavassdraget som Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har lagt fram. En vil tilrå at eventuell utbygging gjøres etter alternativ B.
Rollag kommune vil fortsatt gå imot at

hele eller deler av Grytevassdraget blir regulert.

Forøvrig viser Rollag kommunestyre til sine tidligere uttalelser, og ønsker å tilkjennegi vår skepsis til saksbehandlingen slik:

1. Rollag kommunestyres vedtak med henvisninger til uttalelse fra grunneiere m/vedlagte beregninger har ikke vært vedlagt saken og behandlet som forutsatt. Beregningene fra firma Stener Sørensen er uten grunngivning fjernet fra sakens dokumenter.
2. Protestskriv fra hytteeiere ved Grytevassdraget er fjernet.
3. Konsesjonssøkeren har hatt el.verksformann med som politisk valgt representant på fylkesplan. Dette har gitt mulighete for påvirkning i saken som burde vært avklart i forhold til habilitetsregler. Utfallet av saken i nevnte utvalg tillegges stor vekt i NVE's hovedstyre.
4. Inhabilitetsspørsmål ang. Olaf Knudson.
5. Fagrapporter og uttalelser fra motstandere av utbygging tas ikke nok hensyn til, — saken synes å ha blitt utelukkende politikk.
6. Buskerud Energiverkers andel 90 % av utbyggingskostnadene, med stor prisøkning på kraft fra BE til store deler av fylket må tillegges vesentlig betydning for utbygging av Horga eller ikke.»

Flesberg kommune har i brev av 13. januar 1986 kommet med følgende uttalelse til NVE's innstilling:

«Etter fullmakt fra kommunestyret har Flesberg formannskap i møte 2. januar 1986 avgitt slik uttalelse til saken:

«Det vises til vedtak i Flesberg kommunestyre av 28. januar 1985.

Flesberg kommune vil med utgangspunkt i hovedstyrets behandling av konsesjonssøknaden stille betingelse om at følgende blir tatt med som vilkår for tillatelse for Sigdal kommune til å foreta regulering av Horga.

1. Konsesjon anbefales gitt for utbygging etter alt. A.
2. Det må utarbeides klare regler for sommertapping av magasinene.
3. Det må bygges terskel i ytre del av Markerudsundet. («Nedre del av Skjelåa antas å være rekrutteringsområde for auren i Horgevatn.»)
   Gytemuligheten i Rauåa (Løvnesvatnet) må sikres.
4. Hele reguleringen av Løvnesvatn vurderes som konsesjonspliktig i henhold til reguleringsloven.
5. Det må utsettes passende mengde og arter av settefisk i de regulerte vatn.
6. Flesberg kommune krever kr. 500 000 til næringsfond pluss 100 000 til fiskefond samt maksimale konsesjonsavgifter og konsesjonskraft som kompensasjon for de ulemper Flesberg blir påført ved reguleringen.»

Vi vil gjøre oppmerksom på at Flesberg kommune ikke tok opp spørsmålet om næringsfond i vår behandling 28. januar 1985, da vi prinsipielt gikk imot utbyggingen. Dessuten var det uklart hvilket alternativ som ville bli valgt, noe som ville få stor betydning for hvor store skader og ulemper reguleringen ville påføre Flesberg.»

Uttalelse fra Sigdal kommune til NVE's innstilling i brev av 27. desember 1986:

Rådmannens forslag til vedtak:

«Formannskapet slutter seg til innstillingen fra Styret for Sigdal Elverk, sak 33/85, men vil tilrå at avgiften til konsesjonsavgiftsfondet til de kommuner som Kongen bestemmer økes fra kr. 17,— til kr. 25,— pr. nat. hk., jfr. p. 2 i «Utkast til vilkår for tillatelse for Sigdal kommune til å foreta regulering av Horga i Buskerud.»

Formannskapet har behandlet saken på møte den 12. des. — og tilrår følgende:

«Formannskapet tilrår at kommunestyret vedtar rådmannens forslag.»

Enst. vedtak:
Formannskapets tilråding vedtatt.»

Sak 33/85:

«I Hovedstyrets innstilling side 116 første ledd står:

«Ved vurdering av utbyggingsalternativene A og B samt en kombinasjon av disse har Hovedstyret kommet til at utbygging av Horga bør skje etter alternativ A, men den del av søknaden som omfatter regulering av Grunntjern anbefales avslått.»

Selv om konsesjonssøknaden ikke er imøtekommet fullt ut, er det grunn til å gi uttrykk for tilfredshet med Hovedstyrets vurdering.

Noen kommentarer til Hovedstyrets bemerkninger.

På side 106, tredje ledd andre avsnitt, *Skader og ulemper*, står det:

«Ved samtlige vatn er det hytter i eller nær reguleringssonene men de hyttene som må flyttes finnes i hovedsak ved Horgesetermagasinet og Løvnesvatn. De fleste hytter er etablert som følge av prosjektet: «Utmarksplan for prøvebygda Sigdal.»»

Hyttene ved Horgesetermagasinet og Løvnesvatn er ikke etablert som følge av nevnte utmarksplan, det er heller ikke eksisterende hytter ved Øgnevatn.

På side 107, nest siste ledd under avsnitt, *Løvnesvatn*, står det:

«De botaniske interesser er i hovedsak knyttet til myr- og sumpvegetasjon i sydenden av vatnet. Denne vegetasjon ansees å være særlig interessant. Det er fare for at områdene vil bli ødelagt ved en heving av HRV.»

Ved en befaring i 1984, sammen med Vassdragsdirektoratet, ble det konstatert at disse områder ligger høyere enn omsøkt HRV. Det skulle derfor ikke være fare for at de blir ødelagt.

På side 120, i fjerde ledd under avsnitt, *Manøvreringsreglement*, er Hovedstyrets vurdering:

«Hovedstyret finner ikke å kunne tilrå større minstevassføring enn 100 l/s i Horga målt ved bru nedenfor Halvorset, ut fra økonomiske og produksjonsmessige konsekvenser.»

Den 16. august 1983, ble det nedenfor planlagt damsted i Horgamagasinet, målt en vannføring i Horga på 4,0 l/s.
Selv om vannføringen på det tidspunkt var svært lav, synes det urimelig å kreve en minstevannføring som er 25 ganger større enn det som faktisk er målt. Det må være tilstrekkelig med 45 l/s som foreslått av søker (ved konsulenten), jfr. tredje ledd på side 106.
Selv med en vannføring på 45 l/s må det altså til tider med lite nedbør brukes magasinvann for å opprettholde en minstevannføring som er 10 ganger større enn naturlig tilsig.
P.g.a. den forholdsvis lave magasinprosenten (ca. 25 %) vil det dessuten i perioder med rikelig nedbør gå vann over dammen, som vil resultere i rikelig vannføring i Horga.
Med dette som bakgrunn vil elverkets styre tilrå følgende innstilling:

Sigdal kommune gir i hovedsak sin tilslutning til Hovedstyrets innstilling. Imidlertid finner en det urimelig å kreve en minstevannføring som er større enn 45 l/s.»

Buskerud fylkeskommune uttaler i brev av 9. januar 1986 følgende:

«Buskerud fylkesutvalg behandlet saken i møte 08.01.1986, sak 6/86. Fra Fylkesutvalgets protokoll vedr. sak 6/86 gjengis:

«Fylkesrådmannens forslag i saksframlegg av 19.12.1985:
«Buskerud fylkesutvalg anbefaler at utbyggingen av Horgavassdraget skjer etter forslaget fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, dog med en reduksjon på 40 cm av Øgnevatn og Lauvnesvatn og ved at Grunntjern tas bort fra reguleringen. Det anbefales dessuten at det tas hensyn til de unntak og forbehold som framgår av plan- og næringssjefens saksframlegg av 02.12.1985.»

Kjell R. Skaug foreslo følgende på vegne av Venstre og Sosialistisk Venstreparti:

«Sosialistisk Venstreparti og Venstre vil ikke anbefale søknaden fra Sigdal kommune om utbygging av Horgavassdraget med flere.
SV og V er fortsatt av den mening at Horga skulle vært vurdert i forbindelse med samla plan for vassdrag.

SV og V vil anbefale at Sigdal kommune istedet for egen utbygging får delta med andeler i Modumprosjektet, eller andre kraftprosjekt som fylkeskommunen vil bygge.»

Odd Kallerud (H) foreslo siste del av fylkesrådmannens innstilling strøket, dvs. fra og med «Det anbefales . . .».
Ved avstemning ble første del av fylkesrådmannens innstilling vedtatt med 11 stemmer, mot 2 stemmer som ble avgitt for Skaugs forslag. Siste del av innstillingen ble vedtatt med 7 stemmer, mot 6 stemmer avgitt for Kalleruds forslag. Følgelig ble fylkesrådmannens innstilling vedtatt i sin helhet.»»

Sak 6/86 i møte 8. januar 1986:

«Olje- og energidepartementet har 20.11. 1985 oversendt innstillingen fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektristetsvesen i ovennevnte sak til fylkeskomunen og bedt om uttalelse i saken innen 06.01.1986. Vedlagt følger Hovedstyrets merknader og vurderinger i saken.
Hovedstyrets innstilling er sendt plan- og næringssjefen og energikonsulenten til uttalelse.
I saksframlegg av 02.12.1985 skriver plan- og næringssjefen slik til hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål:

«Angående Sigdal kommune. Søknad om tillatelse til reguleringer i Horgavassdraget i Sigdal, Flesberg og Rollag kommuner i Buskerud fylke.

Innstillingen av 5.11.1985 fra hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen er av Olje- og energidepartementet forelagt fylkeskommunen til uttalelse med frist 6.1.1986. Fylkesrådmannen har den 21.11. 1985 oversendt saken til uttalelse. Kopi av saksdokumentene er pr. 22.11.1985 tilstillet energikonsulenten i Buskerud energiverk.
Hovedutvalget behandlet denne saken sist den 10. mai d.å., og fylkesutvalget fattet den 29. mai slikt vedtak:

«Buskerud fylkesutvalg viser til søknad fra Sigdal kommune av 17.10.1983. Fylkesutvalget anbefaler at konsesjon blir gitt etter alt. A i søknaden, og viser forøvrig til vedtak av 10. mai 1985 i hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål og til vedtak av 14. mai 1985 i hovedutvalget for energisaker.»

Alt. A baserer seg på 5 magasiner, mens alt. B kun har magasin i Lauvnesvatn og Horgesetervatn. Horgesetermagasinet berører Sigdal og Flesberg. Det samme gjør Lauvnesvatn. Grytelvvassdraget ligger i Rollag.
Kommunene Sigdal og Flesberg støtter utbyggingsalt. A, mens Rollag er imot. Hovedstyret tilrår følgende reguleringshøyder: Lauvnesvatn 2,55 m, Horgesetervatn 5,6 m, Horgevatn 5,6 m, Øgnevatn 3,8 m og Grytevatn 3,5 m.
Hovedstyret har under sin behandling av saken hatt til vurdering et 20-talls uttalelser fra berørte kommuner, organer på fylkes-

nivå, direktorater, 2 departementer og fra grunneierne. De fleste som har uttalt seg, har framsatt krav om bygging av terskler, akseptabel minstevannføring, akseptabel vannkvalitet. Direktoratet for vilt- og ferskvannsfiske har foreslått en 5-års prøveperiode før endelig minstevannføring fastsettes.

Sammendrag av hovedstyrets konklusjoner:
Skadevirkningene og ulempene er mindre enn fordelene ved en utbygging av vassdraget. Utbygging av Horga bør skje etter alt. A, men regulering av Grunntjern anbefales avslått av hensyn til den eks. hyttebebyggelsen. Som minstevannføring i Horga aksepteres søkerens beregningsgrunnlag på 100 l/s, d.v.s. 4,1 % av middelvannføringen på 2410 l/s.
Konsesjon anbefales gitt på ubegrenset tid med mulighet til alminnelig revisjon av vilkårene etter 50 år. Ingen av de berørte kommuner gis næringsfond. Det anbefales at det utarbeides en terskelplan. Sigdal kommune tillegges ansvaret for utsetting av yngel og/eller settefisk, å bekoste tiltak i Horgavassdraget for å sikre fiskens oppgang og redusere skadevirkningene, anordne sperregitre og foreta utfiskninger. Skader på viltbestanden er Sigdal kommunes ansvar og den skal bekoste biotopforbedrende tiltak i det berørte område. Kommunen skal videre bekoste ev. avsyring av vann dersom regulering av forurenset vassdrag medfører forverring av vannkvaliteten.

Plan- og næringssjefens kommentar:
Under sin konsekvensvurdering for de enkelte deler av vassdraget uttaler hovedstyret på side 109:

> «Horga mellom Horgesetervatn og Soneneren vil bli nær tørrlagt unntatt i perioder med overløp fra fullt Horgesetermagasin.»

På side 120 under manøvreringsreglementet uttaler hovedstyret:

> «Hovedstyret har også vurdert de økonomiske konsekvenser av ulike minstevannføringskrav, og disse er angitt under Hovedstyrets vurdering. Hovedstyret finner ikke å kunne tilrå større minstevannføring enn 100 l/s i Horga målt ved bru nedenfor Halvorset, ut fra de økonomiske og produksjonsmessige konsekvenser. Bortsett fra noe usikkerhet m.h.t. fiskeinteresser og forurensningsforholdene mener Hovedstyret at interessene knyttet til den aktuelle elvestrekning langt på vei er imøtekommet ved den foreslåtte minstevassføringen kombinert med terskelbygging. I tillegg til minstevassføringen vil en om sommeren i perioder som nevnt ha et ikke ubetydelig flomtap forbi dammen ved Horgesetermagasinet.»

Det hovedstyret ser bort fra i sin vurdering er de viktigste delområdene ved siden av kraftutbyggingen.
Forurensningen berører utkantnæringen/turisme, begrensning i utkant av drikkevann til mennesker og dyr på beite, vannforsyning. Ikke nevnt er ev. eksisterende og fremtidige behov for jordbruksvanning.
I konsesjonsvilkårenes pgf. 21 heter det at nødvendig fløtningsvann skal avgis dersom tømmertransporten ikke kan avtales på annen måte. Dette spørsmål har betydelige utbyggingsøkonomiske aspekter, men det berører indirekte alle øvrige interesser i vassdraget. Inngåelse, opphevelse og endringer i ev. avtale om fløtningen bør gjøres til gjenstand for forhandlinger/høring.
Gjennom utbyggingen av Horga binder Sigdal kommune utviklingen i lang tid framover. Endringer i gitte konsesjoner og reglementer er vanskelig å oppnå. Denne utbyggingen berører en annen av Sigdal kommunes store ressurser, nemlig arealbruken generelt og utmarksbruk spesielt. Framtidige utbygginger i denne delen av kommunen vil, dersom nødvendige forhold ikke tas nå, møte en bastant begrensning, som kan være avgjørende for kommunens videre utvikling. Det er derfor nødvendig å gjøre manøvreringsreglementet så fleksibelt som mulig.

Konklusjon:
1. I manøvreringsreglementet inntas følgende tillegg:
   a) Minstevannføring skal ikke ligge under 100 l/s, og økes til 250 l/s dersom framtidig utbygging og jordbruksvanning gjør dette nødvendig.
   b) Magasintapping tillates etter 1. okt. Avgjørelser i pkt. A og unntak fra pkt. b skjer i samråd med et rådgivende utvalg som bl.a. består av representanter fra Miljøverndepartementet og fylkeskommunen, som ansvarlig for vassdragsovervåkingen h.h.v. ressursplanlegging, herunder vannbruksplanleggingen.
2. Det knytter seg store og ulike økonomiske interesser til terskelplan og fløtningsavtale. Begge deler bør foreligge før konsesjon gis.

Forslag til

v e d t a k :

Hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål anbefaler at utbyggingen av Horgavassdraget skjer etter hovedstyrets forslag, med de unntak og forbehold som framgår av plan- og næringssjefens konklusjon.»

Hovedutvalget behandlet saken i møte 03.12.1985, sak 74/85, og gjorde med 5 mot 4 stemmer slikt vedtak:

«Hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål anbefaler at utbyggingen av Horgavassdraget skjer etter hovedstyrets forslag, dog med en reduksjon på 40 cm av Øgnevatn og Lauvnesvatn og dessuten med de unntak og forbehold som fremgår av plan- og næringssjefens konklusjon.»

Mindretallet stemte for plan- og næringssjefens forslag til vedtak.
Plan og næringssjefen skriver 04.12.1985 i

sin oversendelse av saken til fylkesrådmannen bl.a. følgende:

«Vedtaket om å redusere Øgnevatn og Lauvnesvatn med 40 cm innebærer trolig at senkningen bibeholdes som foreslått, nemlig 2,0 m henholdsvis 0,75 m. De nevnte magasinreduksjoner vil i noen grad ha miljøvirkninger og innvirkninger på kraftproduksjonen i retning av mindre vinterkraft. Hvorvidt reduksjonen innvirker på Flesbergs og Rollags muligheter til å oppnå jordbruksfond, pgf. 8 i vassdr. reg. loven og næringsfond pgf. 18, antas å bli utredet av energikonsulenten. En antar imidlertid at det ikke kan være i fylkeskommunens interesse å hindre at nevnte 2 kommuner tilstås de fonds som loven hjemler.»

Energikonsulenten skriver i brev av 06.12. 1985 slik til fylkesrådmannen:

«Sigdal kommune — søknad om tillatelse til reguleringer i Horgavassdraget i Sigdal, Flesberg og Rollag kommuner i Buskerud fylke.

Innstilling fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 5.11.85.

I tidligere uttalelser har energikonsulenten tilrådd at Horga blir bygget ut, først og fremst av hensyn til kraftoppdekningen i Buskerud som i løpet av kort tid vil komme i ubalanse. Konsesjon bør gis etter alt. A, men kontroversielle og kostnad/nyttemessig marginale delreguleringer bør unngås.

Hovedutvalget for energisaker har fulgt energikonsulentens tilråding i sin uttalelse.

Da reguleringene berører både Flesberg og Rollag kommuner, er det grunn til å se nærmere på hva disse kommunene sier i sine uttalelser.

Flesberg kommune går prinsipielt imot utbyggingen. Men skulle det likevel gis konsesjon, foretrekker Flesberg Alt. A. I så tilfelle forutsetter Flesberg at magasinene holdes oppe om sommeren. Grimesundvatn og Horgevatn bør ikke senkes de omsøkte 2 meter. Det må vurderes en minstevannføring i elvene med eventuelle terskler. Det må avsettes midler til opphjelp av fiske i berørte vann. Reguleringen i Lauvnesvatnet må avklares, og konsesjonskraft må tildeles på vanlig måte.

Rollag kommune er imot at Sigdal kommune gis konsesjon etter alt. A. Det er særlig fordi Grunntjern og Øgnevatn, som delvis ligger i Rollag, blir regulert. Rollag peker på at ved en regulering av Grytevassdraget spres inngrepene i naturen utover et relativt stort område. Det er tross alt ingen stor utbygging.

Etter Flesbergs og Rollags uttalelser må det kunne fastslås at reguleringene, både de i Grytevassdraget, den antydede 1,9 m heving av inntaksmagasinet og den økte reguleringen i Lauvnesvatn *er* kontroversielle delreguleringer.

På grunn av de små marginale gevinster som oppnås ved disse kontroversielle reguleringer tilrår energikonsulenten derfor mindre reduksjoner av dem, utover det som Hovedstyret har anbefalt, nemlig å ta bort Grunntjern fra alt. A.

I Hovedstyrets innstilling forutsettes en gevinst på 5 GWh/år i nedenforliggende verk. Dette resultat må skyldes unøyaktighet i den benyttede beregningsmetode. Det er bare Døvikfoss av de nedenforliggende verk som kan nyttiggjøre magasinvannet fra Horga fullt ut (ca. 0,2 GWh økt vinterkraft pr. år). De andre verkene har for liten installasjon. Med tilstrekkelig ytelse i alle verk vil økt vinterproduksjon bli ca. 2,0 GWh/år.

Hovedstyret har lagt Sigdals kostnadsoverslag til grunn. Det er grunn til å minne om at NVE's saksbehandler og fylkeskommunens saksbehandler er enige i at disse kostnadsanslag pr. 1. april 1985 er svært lave. Energikonsulenten vil tilrå at det fortsatt regnes med 86,9 mill. kroner hvis det regnes med en kalkulasjonsrente på 7 % og 91,6 mill. kroner hvis det regnes med en lånerente på 13 %.

Prinsipielt er vi enige i de foretatte marginalbetraktninger i hovedstyrets innstilling. Med 7 % realrente er de sikkert riktige nok — forutsatt at kostnadene er riktige, men når lånerenten er 13 % eller mere, og kostnadene kanskje blir høyere enn antatt, viser tilleggsreguleringen svært liten gevinst.

Ut fra slike betraktninger burde bare inntaksmagasinet etableres. Tilleggsmagasinene kunne det søkes konsesjon for etterhvert som de ble lønnsomme.

Sigdal er i forhandlinger med Buskerud energiverk om samarbeide om utbygging og drift av Horga.

For ikke å forsinke saksgangen, bør konsesjonsmyndighetene ta stilling til hvem som kan komme inn som konsesjonær sammen med Sigdal kommune.

Konklusjon:

Energikonsulenten tilrår at Sigdal kommune, eventuelt sammen med Buskerud fylkeskommune, gis konsesjon for utbygging og drift av Horga kraftverk.

For både Lauvnesvatnet, som delvis ligger i Flesberg kommune og Øgnevatnet, som for en vesentlig del ligger i Rollag kommune bør foreslått HRV reduseres med 40 cm til henholdsvis kt. 366,25 og kt. 459,30.

Minstevannføringen i Horga nedenfor kraftstasjonsinntaket bør settes til 0,1 m^3/sek.»

På grunn av plan- og næringssjefens merknader i ovennevnte brev av 04.12.1985 har fylkesrådmannen bedt om energikonsulentens uttalelse til nevnte merknader. Fra energikonsulentens uttalelse av 17.12.1985 gjengis:

«Dette for å bekrefte at begrunnelsen for forslaget om å redusere HRV i Lauvnesvatn og Øgnevatn med 40 cm i hver, for det første var av økonomiske og dernest av miljømessige grunner.

Det vises også til Flesberg's og Rollag's uttalelser i saken, som begge prinsipielt går imot reguleringer innen sine respektive kommuner.

Forslaget om reduksjon er forøvrig tenkt som en delvis imøtekommelse av kommunenes uttalelser. Energikonsulenten kan ikke se at kommunene har krevd å få verken

jordbruksfond eller næringsfond i sine uttalelser.
Derfor har heller ikke NVE's hovedstyre foreslått slike fonds opprettet, og derfor er det ingenting å redusere noe fra.
Å forsøke å hindre at de to kommunene tilstås de fond som loven hjemler er helt fjernt fra energikonsulentens tankebaner.»

Fylkesrådmannen bemerker at det er liten uenighet mellom hovedutvalget for nærings-, ressurs- og miljøspørsmål, plan- og næringssjefen og energikonsulenten om hvorledes Horgavassdraget bør reguleres.

Fylkesrådmannen foreslår at fylkesutvalget gjør slikt

vedtak:

«Buskerud fylkesutvalg anbefaler at utbyggingen av Horgavassdraget skjer etter forslaget fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, dog med en reduksjon på 40 cm av Øgnevatn og Lauvnesvatn og ved at Grunntjern tas bort fra reguleringen. Det anbefales dessuten at det tas hensyn til de unntak og forbehold som framgår av plan- og næringssjefens saksframlegg av 02.12.1985.»

IV. Departementets bemerkninger.

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Sigdal kommune om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til reguleringer og overføringer i Horgavassdraget i Sigdal, Flesberg og Rollag kommuner i Buskerud fylke.

Søknaden omfatter regulering av følgende vann: Grytevann, Øgnevann, Grunntjern, Løvnesvann, Horgesetervann, Grimesundvann og Horgevann. Samtlige vann er i Horgevassdraget som renner ut i Soneren i Simoa.

Utbyggingen, som er fritatt fra Samlet plan, er forprosjektert i to alternativer. Det søkes primært om utbygging etter alt. A som omfatter samtlige vann. Subsidiært søkes det om regulering etter alt. B. Etter dette alternativ er reguleringene av Grytevann, Øgnevann og Grunntjern sløyfet, og kompensert med en sterkere regulering av Horgesetermagasinet.

Samlet gjennomsnittlig produksjon for Horga kraftverk vil være 31,4 GWh ved begge alternativer. Kostnadene (pr. mai 1985) vil være 83 mill. kroner for alt. A. Alt. B vil gi en merkostnad på 2,5 mill. kroner. Alt. A gir en totalkostnad på 19,6 øre/kWh, mens alt. B gir en totalkostnd på 20,3 øre/kWh.

NVE går inn for at Sigdal kommune gis tillatelse til utbygging av Horga etter alt. A, men slik at den del av søknaden som omfatter regulering av Grunntjern avbefales avslått.

NVE's innstilling har vært forelagt Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet, Finansdepartementet, Kommunaldepartementet, Rollag kommune, Flesberg kommune, Sigdal kommune og Buskerud fylkeskommune.

Miljøverndepartementet frarår ikke utbygging, men mener at utbygging bør skje etter et redusert alt. B, da endel av de foreslåtte reguleringsmagasiner gir uforholdsmessig store skadevirkninger i forhold til nytten.

Mht. vilkår vedr. fisk, vilt m.v. slutter Miljøverndepartementet seg til Direktoratet for naturforvaltnings (DN) syn om at det ikke foreligger tilstrekkelig materiale i søknaden for å foreslå minstevannføringer i Horga og Skjelåa. Departementet forutsetter derfor at det blir foretatt undersøkelser etter at konsesjon er gitt for å fastsette behovet for minstevannføringer i disse elvene.

Miljøverndepartementet støtter DN's forslag om finrydding i reguleringssonen, da det generelle forslag til rydding ikke nødvendigvis tilfredsstiller de krav som f.eks. utøvelsen av fisket krever.

Miljøverndepartementet støtter DN's krav når det gjelder årlig innbetaling av et beløp til opphjelp av fiske. Det presiseres at fisket i området vil bli varig forringet, og at det av hensyn til allmennheten derfor bør gis muligheter for forbedring av fiskemulighetene andre steder i Sigdal kommune.

Mht. vilkårene vedr. kulturminner har ikke Miljøverndepartementet noe krav ut over det som er foreslått av NVE. Departementet ber imidlertid om at planene for terrenginngrep som veier o.l. forelegges for Riksantikvaren og Oldsakssamlingen.

Når det gjelder vilkår vedr. naturvitenskapelige forhold, tiltrer Miljøverndepartementet Faglig utvalg for naturforvaltnings forslag mht. plassering av massetipp. Departementet anmoder derfor om at massetipper ved Horgesetervann begrenses til vestbredden av Langetjernbekken for å begrense skadene på den fint utviklede sump- og vannvegetasjonen på stedet.

Faglig utvalg for naturforvaltning mener det er behov for en viss kartlegging av området før inngrepene finner sted. Miljøverndepartementet støtter utvalgets krav om kvartærgeologiske undersøkelser, idet man viser til at de naturvitenskapelige forundersøkelsene var mangelfulle. Under forutsetning av at reguleringene begrenses til Horge-

setermagasinet, foreslås det at utgiftene begrenses oppad til 20 000 kroner.

Miljøverndepartementet foreslår at det gis tillatelse etter forurensningslovens § 11 på følgende vilkår:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med bygging og drift av Horga kraftverk.
— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å slippe minstevannføringer til Horga fra Horgesetermagasinet. Størrelse og varighet av minstevannføringen bestemmes etter undersøkelser bekostet av konsesjonæren og vurderinger av forholdene i Horga etter at utbyggingen er gjennomført.

Finansdepartementet anfører at det bør betales konsesjonsavgift til kommunen og staten med hhv. kr. 17,— og kr. 6,— pr. nat.hk. Finansdepartementet forutsetter at Olje- og energidepartementet blir tatt med under nye vurderinger av vannslippingen dersom det i fremtiden blir spørsmål om vesentlige økninger av den foreslåtte minstevannføring på 100 l/sek.

Landbruksdepartementet peker i sin uttalelse på de store skadevirkninger en utbygging av Horgavassdraget vil ha for landbruket. Ved en utbygging ville departementet i utgangspunktet gå i mot en regulering av Øgnevann, en regulering utover den eksisterende i Løvnesvann og en regulering tilsvarende alt. B av Horgevann, Horgesetervann og Grimesundvann.

Landbruksdepartementet mener at det bør settes som konsesjonsvilkår vedr. vannforsyning at landbruket innenfor vassdragets naturlige forsyningsområde blir sikret vann til alle formål, også jordbruksvanning. Eventuelt økt vanningsbehov langs vassdraget som følge av utbyggingen må kompenseres gjennom bygging av vanningsanlegg som konsesjonæren bekoster. Landbrukets vanningsbehov må sikres slik at det ikke kommer i konflikt med de minstevannføringer som er fastsatt av hensyn til fiske- og resipientinteressene.

Kommunaldepartementet går inn for at det i konsesjonsvilkårenes pkt. 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond) tas inn:

«Konsesjonsavgifter som innbetales til de kommuner som Kongen bestemmer skal inngå i kommunalt næringsfond. Vedtektene for dette skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»

For øvrig har departementet ingen merknader til innstillingen.

Rollag kommune går i mot en utbygging av Horgavassdraget etter alt. A, men tilrår at en eventuell utbygging skjer etter alt. B.

Dersom utbyggingstillatelse likevel gis etter alt. A, fremmer Rollag kommune følgende krav:

«1. Det tillates ingen sommertapping av magasinene i Grunntjern og Øgnevann etter at magasinene er fylt opp om våren. Det må dessuten fastsettes en minstevannføring i oppfyllingsperioden av disse magasinene, som ikke er mindre enn alminnelig lav vannføring i Grytelva på strekningen Grunntjern—Grytevann.
2. I tillegg til fulle erstatninger til grunneierne, krever Rollag kommune at det foretas fiskefremmende tiltak i vassdraget, eventuelt at det blir avsatt penger til et fiskefond.
Dessuten krever Rollag kommune at det i tillegg til maksimale konsesjonsavgifter og avgivelse av konsesjonskraft, opprettes et næringsfond stort kr. 500 000,— som kompensasjon for de skader og ulemper næringslivet blir påført.»

Flesberg kommune går prinsipalt mot hele reguleringen, men tilrår subsidiært at en eventuell utbygging bør skje etter alt. A. Kommunen krever at følgende blir tatt med som vilkår ved en eventuell tillatelse:

«1. Det må utarbeides klare regler for sommertapping av magasinene.
2. Det må bygges terskel i ytre del av Markerudsundet. («Nedre del av Skjelåa antas å være rekrutteringsområde for auren i Horgevann.»)
Gytemuligheten i Rauåa (Løvnesvannet) må sikres.
3. Hele reguleringen av Løvnesvann vurderes som konsesjonspliktig i henhold til reguleringsloven.
4. Det må utsettes passende mengde og arter av settefisk i de regulerte vann.
5. Flesberg kommune krever kr. 500 000,— til næringsfond pluss kr. 100 000,— til fiskefond samt maksimale konsesjonsavgifter og konsesjonskraft som kompensasjon for de ulemper Flesberg blir påført ved reguleringen.»

Buskerud fylkeskommune går inn for en utbygging av Horgavassdraget etter alt. A, men med en reduksjon på 40 cm av Øgnevann og Løvnesvann og ved at Grunntjern holdes utenfor reguleringen. Det anbefales dessuten at det tas hensyn til de unntak og forbehold som fremgår av plan- og næringssjefens saksframlegg av 2.12.85.

Plan- og næringssjefens konklusjon:

«1. I manøvreringsreglementet inntas følgende tillegg:
   a) Minstevannføring skal ikke ligge under 100 l/s, og økes til 250 l/s dersom framtidig utbygging og jordbruksvanning gjør dette nødvendig.
   b) Magasintapping tillates etter 1. okt. Avgjørelser i pkt. a og unntak fra pkt. b skjer i samråd med et rådgivende utvalg som bl.a. består av representant fra Miljøverndepartementet og fylkeskommunen, som ansvarlig for vassdragsovervåkingen hhv. ressursplanlegging, herunder vannbruksplanleggingen.
2. Det knytter seg store og ulike økonomiske interesser til terskelplan og fløtningsavtale. Begge deler bør foreligge før konsesjon gis.»

Sigdal kommune gir i hovedsak sin tilslutning til NVE's innstilling. Kommunen anser det imidlertid urimelig å kreve en minstevannføring som er større enn 45 l/s. Videre tilrås det at avgiften til Konsesjonsavgiftsfondet til de kommuner som Kongen bestemmer økes fra kr. 17,— til kr. 25,— pr. nat.hk, jfr. pkt. 2 i utkast til reguleringstillatelse.

Olje- og energidepartementet slutter seg i det hovedsakelige til NVE's innstilling. Departementet har vurdert de innkomne uttalelser, og etter en samlet vurdering funnet at skadevirkningene og ulempene er mindre enn fordelene ved en utbygging. Departementet går imidlertid inn for at det gis tillatelse til full utbygging etter alt. A, slik at også Grunntjern omfattes av reguleringen.

Departementet tilrår at Sigdal kommune gis tillatelse til full utbygging av Horgavassdraget etter alt. A. I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter forurensingslovens § 11. Tillatelsen foreslås gitt på vilkår som foreslått av NVE, med de endringer som følger av nedenforstående.

I overensstemmelse med Finansdepartementets syn endres konsesjonsavgiften til staten til kr. 6,— pr. nat.hk. Konsesjonsavgiften til kommunen fastsettes til kr. 18,— pr. nat.hk (jfr. vilkårenes pkt. 2). I samsvar med Kommunaldepartementets uttalelse tas det inn et nytt ledd i pkt. 2:

«Konsesjonsavgifter som innbetales til de kommuner som Kongen bestemmer skal inngå i kommunalt næringsfond. Vedtektene for dette skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»

I sin uttalelse til søknaden har Sigdal kommune krevet et næringsfond på kr. 750 000,— inkludert jordbruksfond.

I forbindelse med Hovedstyret for NVE's innstilling krever Flesberg kommune kr. 500 000,— til næringsfond og kr. 100 000,— til fiskefond. Rollag kommune krever kr. 500 000,— til næringsfond.

Hovedstyret finner når det gjelder Sigdal kommunes krav, ikke grunnlag for å kunne anbefale næringsfond til Sigdal. Olje- og energidepartementet er enig i dette og finner videre at heller ikke Flesberg og Rollags krav om næringsfond kan tas til følge.

Miljøverndepartementet har ikke sagt noe om næringsfond til kommunene.

Miljøverndepartementet krever at konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning skal bekoste finrydding i reguleringssonene. Følgende vilkår tas inn i vilkårenes post 13:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning
— å bekoste finrydding i reguleringssonene av hensyn til fiske.»

Det tas videre etter krav fra Miljøverndepartementet inn i vilkårenes post 19 vedr. fiske og vilt at konsesjonæren årlig skal innbetale et beløp til opphjelp av fiske i kommunen.

Vilkåret skal lyde:

«Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp til Sigdal kommune på kr. 15 000,— som nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fiske i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet fastsettes av Direktoratet for naturforvaltning. Beløpet skal indeksreguleres med 5 års mellomrom, jfr. de til enhver tid gjeldende forskrifter om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond m.v.»

I overensstemmelse med Direktoratet for naturforvaltnings syn anfører Miljøverndepartementet at det ikke foreligger tilstrekkelig materiale i søknaden for å foreslå

minstevannføringer i Horga og Skjelåa. Miljøverndepartementet forutsetter derfor at det blir foretatt undersøkelser etter at konsesjon er gitt for å fastsette behovet for minstevannføringer i disse elvene.

Miljøverndepartementet har i samsvar med Statens forurensningstilsyn bedt om at det tas inn bestemmelse om slipping av minstevannføringer til Horga fra Horgesetermagasinet. Størrelse og varighet av minstevannføringen bestemmes av forholdene etter at utbyggingen er gjennomført. Dette er i samsvar med NVE's forslag, jfr. vilkårenes post 20 i NVE's innstilling.

Videre har NVE i sitt forslag til manøvreringsreglement foreslått vannslipping til Horga for å opprettholde en vannføring på minst 100 l/s målt ved bru ved Halvorset.

Olje- og energidepartementet vil foreslå at en fastsetter en bestemmelse som tilfredsstiller både fiske og resipientforholdene. Følgende bestemmelse foreslås derfor tatt inn i manøvreringsreglementet:

«Det skal slippes en minstevannføring i Horga på 100 l/sek. målt ved bru ved Halvorset i en prøveperiode på 5 år. I prøveperioden skal det utføres undersøkelser i Horga som bekostes av konsesjonæren. Etter prøveperioden skal Olje- og energidepartementet ta opp spørsmålet om endring av minstevanføringen av hensyn til fiske- og resipientinteressene. Det skal foretas undersøkelser i Skjelåa etter at konsesjon er gitt for å fastsette behovet for eventuell minstevannføring i elva. Etter en prøveperiode på 5 år fastsettes en eventuell minstevassføring.»

Mht. vilkår vedr. kulturminner, jfr. vilkårenes post 14, har ikke Miljøverndepartementet noe krav ut over det som er foreslått av NVE. Miljøverndepartementet ber imidlertid om at planene for terrenginngrep som veier o.l. forelegges for Riksantikvaren og Oldsakssamlingen og viser til kulturminnelovens bestemmelser. Olje- og energidepartementet henstiller til utbygger at denne anmodning blir fulgt.

Når det gjelder vilkår vedr. naturvitenskapelige forhold, anmoder Miljøverndepartementet om at massetippen ved Horgesetervann begrenses til vestbredden av Langetjernbekken for å begrense skadene på den fint utviklede sump- og vannvegetasjonen på stedet. Olje- og energidepartementet går ut fra at utbygger tar hensyn til Miljøverndepartementets anmodning.

Miljøverndepartementet mener det er behov for en viss kartlegging av området før inngrepene finner sted. Miljøverndepartementet krever at det blir foretatt kvartærgeologiske undersøkelser, idet man viser til at de naturvitenskapelige forundersøkelser var mangelfulle. Olje- og energidepartementet foreslår følgende bestemmelse under pkt. 14 i vilkårene:

«Det skal foretas kvartærgeologiske undersøkelser av området. Undersøkelsene skal påbegynnes snarest mulig, men skal ikke være til hinder for anleggsstart. Konsesjonæren skal bekoste undersøkelsene, dog skal utgiftene begrenes oppad til 20 000,— kroner.»

Miljøverndepartementet har foreslått vilkår av hensyn til forurensing. Disse er tatt inn i henholdsvis vilkårenes post 20 og i manøvreringsreglementets post 2.

Når det gjelder Landbruksdepartementets uttalelse om at det bør settes vilkår som sikrer vann til alle jordbruksformål, herunder jordbruksvann, gis det ingen vurdering av hvor stort behovet for vann til jordbruksformål er. Olje- og energidepartementet finner det vanskelig å ta inn et vilkår som er så generelt formet at man ikke vet hvor meget et eventuelt krav om jordvanning vil kunne redusere kraftproduksjonen. Man må heller ta dette spørsmål opp igjen når man eventuelt har tatt standpunkt til behovet, og så vurdere det nødvendige vannuttak opp mot nedsatt kraftproduksjon.

Derimot kan man i henhold til vassdragsreguleringslovens § 16, post 3 bringe inn for skjønnet spørsmålet om konsesjonæren skal pålegges tiltak i form av vanningsanlegg. Dette må imidlertid ikke føre til vannuttak som reduserer kraftproduksjonen. Heller ikke må det, som uttalt av Landbruksdepartementet, redusere den minstevannføring som pålegges av hensyn til fiske-, naturvern- og resipientinteressene.

Løvnesvann er i dag regulert. Søknaden går ut på en utvidelse av reguleringen. Omfanget av de eksisterende reguleringsretter bestrides av grunneiere og rettighetshavere. Flesberg kommune krever at hele reguleringen av Løvnesvann vurderes som konsesjonspliktig. I samsvar med NVE er Olje- og energidepartementet enig i at hele reguleringen av Løvnesvann går inn under den konsesjon som nå blir gitt.

Flesberg kommune har videre krevet at det bygges terskel i ytre del av Markerudsundet. Departementet viser til vilkårenes post 12 hvor bestemmelser om terskler er tatt inn og til NVE's kommentarer til denne post.

Både Flesberg og Rollag kommuner har krevet at det gis klare regler for sommertapping av magasiner slik at det ikke tillates sommertapping etter at magasinene er fylt opp om våren. Departementet viser til det foreslåtte manøvreringsreglements post 2 som fastsetter at magasintapping kan starte 1. oktober. Kommunens krav skulle da være oppfylt.

Departementet viser, når det gjelder andre spørsmål, til Hovedstyrets merknader.

Olje- og energidepartementet vil til slutt understreke at utbyggeren selv har det fulle ansvar for alle sider ved den planlagte utbygging og fremtidig drift av kraftverket, herunder finansiering.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 gis Sigdal kommune tillatelse til reguleringer og overføringer i Horgavassdraget på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 18. desember 1987.